ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
1
MARDI
1er JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.677 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.677

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՊԱՆԻ ՍԱՏՐ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ ԿՈՒ ՏԱՅ
...ՄԷՅՆԻԻ ԾԱՆՐ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ — ՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

—o—

...ական վերջնագիր մըն է, զոր այա...թոլլա Խոմէյնի տուած էր, առջի օր, ...անի Սատրի, ձաղկելով Հանրապետութեան Նախագահին եւ Յեղափոխութեան Խորհուրդին վարած քաղաքականութիւ... ...ինչո՞ւ, կ'ըսէ Խոմէյնի, Հանրապետութեան Պարոն Նախագահը եւ Յեղափոխութեան Խորհուրդը իրենց աշխատանքը չեն տանիր մարդոց նկատմամբ»։ ...մէյնի կը սպառնայ՝ «Յեղափոխութեան Խորհուրդին անդամները, նոյնիսկ նախագահ Պանի Սատրը» քշել եթէ մինչեւ տասը օր, Շահին նախկին վարչակարգի պաշտօնական թուղթերը հրապարակէն եւ պետական պաշտօնատուներէն ...անհետանան։ Նոյնիսկ եթէ այդ թուղթերուն գոյութեան պատասխանատուն նախարար մըն է, պիտի ձերբակալուի ...մրեցուցիչի առուծախի համար, չեշտած է Խոմէյնի, աւելցնելով թէ ինք ...ր ձեռքով զայն պիտի յանձնէ յեղափոխական ատեաններուն։ Այս խօսքերը նախ... ...րբաթ արտասանած էր յեղափոխութեան մարտիրոսներու ընտանիքներուն ...ղղելով իր ճառը, յետոյ կրկնած Շաբաթ օր Յեղափոխութեան Խորհուրդի անդամներ եւ քանի մը նախարարներ ընդունելով։ «Իրանցի ղեկավարները կ'անտեսեն խոնարհ մահմետականներուն իղձերը, կ'ըսէ այաթոլլան, անոնք որոնք ...նրապետութեան գլուխն են այս հարցերով չեն զբաղիր։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Հանրապետութեան նախագահը չի մի...ամտեր այս հարցերուն։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Յեղափոխութեան Խորհուրդը ...նութիւն չի բանար այս նոյն հարցերուն շուրջ։ Իրականին մէջ, ուրիշ հարցերով կը զբաղին։ Եթէ անկարող են գործելու, թող ելլեն երթան, որպէսզի աւելի արդիւնաւոր մարդիկ գտնենք զիրենք փոխարինելու համար»։

Պանի Սատրի պատասխանը չուշացաւ, անմիջապէս յայտարարած է. «Հրաժարականս գրեցի եւ զայն տուի իմամին, որ հրապարակէ երբոր դատէ թէ շեղած եմ յեղափոխութեան եւ գաղափարաբանութեան գիծէն»։

...աշխարհական նախագահը, եւ կը թուի թէ իր գլխաւոր յանցանքը աշխարհական ըլլալն է, ըսած է նաեւ թէ կարգ մը զինուորական գործեր տեսած է ու թուած զանոնք.— «Չորս ամիս է դաւադիրներու ...եց ցանց յայտնաբերեցինք, որոնցմէ ...ինգը՝ բանակին մէջ։ Քանդեցինք Շաբուր Պախթիարի կեդրոնական ցանցը։ ...աջողեցանք ձերբակալել խմբակներ, որոնք պայթումներու պատասխանատուներ են»։

Կը թուի թէ Ղոմի այաթոլլան վճռած է կրկին ամէն ինչ ձեռք առնել։ Հրահանգած է որ անհետանան բոլոր նամակի թուղթերը, պահարանները, դրոշակները, կնիքները, պարբերականները որոնք հին վարչակարգին հետ կապ ունին։ Պէտք է յարգուին իսլամական կարգն ու կանոնը եւ պէտք է մաքրագործուի հին վարչակարգի եւ Սաւաքի ոեւէ գործակալ։

×

Նախկին Շահը, որ կրկին հիւանդանոց փոխադրուած է, Գահիրէ, մահամերձ կը նկատուէր Կիրակի օր, բայց այցելելէ ետք իր բարեկամին, Նախագահ Սատաթ յայտարարած է թէ վիճակը կը բարելաւուի։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 25–26)

Ա. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՃԱՏՐԱԿԻ «ԵՐԵՒԱՆ–80» ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած ճատրակի «Երեւան–80» միջազգային մրցաշարքը վերջ գտած է Արշակ Պետրոսեանի յաղթանակով։ Մրցաշարքին կը մասնակցէին Լեհաստանէն, Հունգարիայէն, Ռումանիայէն, Խորհ. Միութենէն, Եուկոսլաւիայէն, Պրազիլիայէն եւ Շուէտէն 16 հոգի, որոնց 8ը՝ միջազգային կրոսմայստէրի, 5ը՝ միջազգային վարպետի եւ 3ը՝ մարզանքի վարպետի կոչում ունին։ Խաղերը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած են ճատրակը սիրողներու շրջանակին մէջ, մանաւանդ Արշակ Պետրոսեան՝ որուն խաղը յիշեցուցած է իր աւագ ընկերոջ՝ աշխարհի նախկին ախոյեան Տիգրան Պետրոսեանի ոճը։ 11 հանգրուաններուն առանձին գլխաւորելէ ետք դասաւորումը, Արշակ Պետրոսեան 15 շրջանէ ետք առաջին հանդիսացած է Խորհ. Միութեան 1978ի ախոյեան Վիտալի Ցեշկովսկիի հետ։ Անոնք 15 հնարաւորէն շահած են 10,5ական միաւոր։ Երրորդ հանդիսացած է Օլէգ Ռոմանիշին (Խորհ. Միութիւն)։ Յաջող արդիւնք ձեռք ձգած են Սմբատ Լպուտեան եւ Եդուարդ Մնացականեան։

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ 50 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ ԵԼԱԾ ԵՆ

Այս տարի Երեւանի բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական հաստատութիւններէն շրջանաւարտ ելած են սփիւռքէն յիսուն տղաք ու աղջիկներ։ Սուրիայէն, Լիբանանէն, Յորդանանէն, Քուէյթէն Երեւան ուսանելու գացած աշակերտները հետեւած են բանասիրութեան, մանկավարժութեան, բժշկութեան, ճարտարագիտութեան, երաժշտութեան եւ այլ մասնագիտութեանց ճիւղերու։

×

ՊԱՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՍԻՍԻԱՆԻ ՄԷՋ

Սիսիանի Գեղարուեստի Դպրոցի պատկերասրահին մէջ բացուած է պատանի նկարիչներու ցուցահանդէսը, մասնակցութեամբ Զանգեզուրի շրջանի՝ Գորիս, Ղափան, Սիսիան եւ Քաջարի աշակերտներուն։ Ցուցադրուած են 200 գործեր, նկարչութիւն, քանդակագործութիւն, գծագրութիւն եւայլն։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի Ալիւմինիումի գործատան մէջ կ'ագուցուին իտալական «Հանտէր Ինճէներիկ» տնտեսութեան փայլուն թերթի գլանման հաստոցները, որոնք կարելիութիւն կ'ընձայեն եռապատկելու արտադրութիւնը։ Գործատունը այդ արտադրութեան գլխաւոր մատակարարներէն մէկն է Խորհ. Միութեան մէջ։ Հոն կ'ագուցուին նաեւ Իտալիայէն ստացուած յարդարման սարքաւորումներ։ Գործատունը, որ նշած է իր 30ամեակը, Հայաստանի գունաւոր մետաղագործութեան առաջնակարգ ձեռնարկութիւններէն մէկն է, որ կ'ապահովէ Հայաստանի այդ ճիւղի արդիւնաբերական արտադրութեան կարեւոր մասը։

×

ՋԻԱՐԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐՈՒ ՋՈՒՐԸ ՄԵՂՐԻ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ

Մինչեւ տարեվերջ Մեղրի կը հասնի Ջուարի աղբիւրներու ջուրը։ 18 քիլոմեթր երկայնքով նոր ջրատարը կ'անցնի բարդ վայրերէ։ Շինարարներու խումբը ներկայիս կ'աշխատի ջուրի օրական հոսանքի կարգաւորման երկու աւազաններու վրայ։ Նոր ջրատարը բանելէ ետք Մեղրիի շրջանի տնտեսական եւ այլ առաջադրանքները ամբողջովին կ'ապահովուին ջուրով։

×

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ ՊԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲԱՐՆԵՐԸ

Կիրովականի «Արտեկ» պիոներական ճամբարը ընդունած է Խորհ. Միութեան զանազան շրջաններէն եկած 820 աշակերտներ։ Ճամբարը այս տարի ունեցած է մարզական համադրոյթ մը՝ վոլէյպոլի, պասքէթպոլի, թենիսի դաշտերով, աւազանով եւ այլ յարմարութիւններով։ Այս ամառ «Արտեկ» ճամբարին մէջ ամառնային իրենց արձակուրդը կ'անցընեն 2700 աշակերտներ։ Յուլիս – Օգոստոս ամիսներուն հոն կը հիւրընկալուին աշխարհի 17 երկիրներէ եկած երախաները։ Վանաձորի կիրճին մէջ գտնուող տասը պիոներական ճամբարները այս ամառ կ'ընդունին 80 հազար երախաներ, այսինքն՝ 20 հազար աւելի անցեալ տարուընէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գործատիրութեան ութ փոխ – նախագահներէն մէկը, որ նաեւ 400 բանուոր աշխատցնող կղմինտրի գործատուն մը ունի՝ Միշէլ Մօրի – Լարիպիէռ առեւանգուեցաւ Շաբաթ առտու երբ գործի կ'երթար։ Երեք միլիոն փրկագին պահանջող թուղթ մը կը գտնուէր իր կառքին մէջ բայց մինչեւ Երկուշաբթի ցերեկ առեւանգողները յարաբերութեան մէջ չէին մտած ընտանիքին հետ, ըստ եղած յայտարարութիւններուն։ Արարքին տէր եղած է նաեւ «Աքսիոն Տիրէքթ» քաղաքական շարժումը բայց հաւանական չի նկատուիր։ Սիրուած անձնաւորութիւն մը, նաեւ սիրուած գործատէր մը, որու պաշտօնէութիւնը տրամադիր է փրկագինը վճարելու։

ՀԱՇՈՒԵՔՆՆԻՉ ԱՏԵԱՆԸ, ինչպէս ամէն տարի, հրապարակեց իր քննութեանց արդիւնքը, որ անգամ մը եւս — եւ աւելորդ տեղը — կը մատնանշէ պետական գանձէն եղած մսխումները։ «Աւելորդ տեղը», վասնզի ոչ մէկ հետեւանք կ'ունենայ եւ ամէն տարի նոյն մսխումներն ու գայթակղութիւնները կը շարունակուին։

ՊԱՊԸ Պրազիլիա մեկնեցաւ Երկուշաբթի առտու, տասը օրուան հովուական այցելութեան մը համար։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ իրենց ունեցած խօսակցութենէն ետք, Թուրք եւ յոյն Արտաքին նախարարները յայտարարեցին թէ իրենց երկիրները յանձնառու եղած են ուժի չդիմելու իրենց տարակարծութիւնները լուծելու համար։ Որոշած են նաեւ պարբերաբար հանդիպիլ երկու երկիրները շահագրգռող հարցերու շուրջ։

ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ

Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ Հրայր - Մախս Գիլինճեանի

—o—

Ուրբաթ, Յունիս 27, ժամը 21·30ին, Փարիզի Մութիւալիթէի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ տեղեկատուութեան երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Մաքս – Հրայր Գիլինճեանի պաշտպան յանձնախումբին։ Ներկայ էին աւելի քան 300 հոգի։

Բացումը կատարեց Հանրի Փափազեան։ Խօսք առին յանձնախումբի Մարսէյլի եւ Փարիզի ներկայացուցիչները։ Րաֆֆի Արզումանեան (Մարսէյլէն), տալով Մաքս – Հրայր Գիլինճեանի ձերբակալութեան, ամբաստանութեան եւ բանտարկութեան պատմականը, շեշտեց որ ենթակային դէմ եղած ամբաստանութիւնը հիմնուած չէ եւ փաստ չկայ՝ որ ան Փետրուար 6ին Պեռնի Թուրք դեսպանին դէմ մահափորձ կատարած ըլլայ։ Տիկին Մատլէն Իւլիւպէյեան՝ անդամ Փարիզի Յանձնախումբին, հայերէն իր խօսքին մէջ շեշտը դրաւ հարցը ազգային արժանապատուութեան տեսանկիւնէն դիտելու անհրաժեշտութեան վրայ, կոչ ընելով չթողուլ՝ որ Հրայր Գիլինճեան զոհ դառնայ թրքական դիւանագիտութեան։ Քրիսթիան Գարաօղլանեան եւս ընդգծեց զօրաշարժի ենթարկուելու անհրաժեշտութիւնը, ամէն կերպ զօրավիգ ըլլալու Հրայր Գիլինճեանի եւ պայքարելու թրքական կառավարութեան դէմ՝ որ կը ձգտի լռութեան դատապարտել Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութիւնը։

Անահիտ Տէր – Մինասեան անդրադառնալէ ետք Մարսէյլի, Փարիզի մէջ եւ այլուր Մաքս–Հրայր Գիլինճեանի պաշտպան յանձնախումբերու կազմութեան, պարզեց այդ յանձնախումբերու նպատակը՝ այն է՝ բարոյապէս եւ նիւթապէս զօրավիգ կենալ Հրայրի եւ իր ընտանիքին, ինչպէս նաեւ զօրաշարժի ենթարկել ամբողջ գաղութը դէմ դնելու համար թրքական կառավարութեան քաղաքականութեան։ Ապա ցաւ յայտնելով սրահին մէջ հաւաքուած հասարակութեան սակաւաթիւ ըլլալուն համար Անահիտ Տէր-Մինասեան մատնանշեց բացակայութիւնը եկեղեցական իշխանութեանց եւ հայկական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն (միայն Կաթողիկէ եկեղեցին ներկայ էր) եւ անդրադարձաւ հայ կեանքին մէջ ահաբեկչութեան ծնունդին եւ հետզհետէ ծաւալումին՝ զայն բնական հետեւանքը նկատելով աւելի քան կէս դարու դիւանագիտական խաղաղ աշխատանքներէ յուսախաբութեան, Հայկ. Դատի լուծման մարզին մէջ։ Ներկաներուն կոչ ուղղուեցաւ նաեւ նիւթական օժանդակութիւն ցուցաբերելու որպէսզի պաշտպան յանձնախումբերը կարենան հոգալ Հրայր Գիլինճեանի դատական եւ այլ ծախքերը։

Ի դէպ, Հրայր Գիլինճեանի փաստաբաններն են՝ Մէթր Ժիւրամի, Անի Քէշիշեան (Մարսէյլէն) եւ Փաթրիք Տէ – վէճեան (Փարիզէն)։

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՅՈՒՆԻՍ – 1930

Միջազգային լուրերուն մէջ առաջին գիծի վրայ կուգայ Հնդկաստանը: Քաղաքացիական անհնազանդութեան շարժումը կ'աճի, կը ծաւալի, ստանալով կնճռոտ հանգամանք: Շարժումի առաջնորդը՝ Կանտի ձերբակալուեցաւ, ինչպէս նաեւ իր յաջորդները: Բայց հոսանքը կը շարունակուի: Օր չանցնիր առանց դէպքի: Տեսակ մը պատերազմական վիճակ Հնդկաստանի բանուկ ոստաններուն մէջ՝ Պոմպէյ, Կալկաթա, Մատրաս, Քարաչի, Տէլհի, Ռանկուն: Շարժումը իր խորութեամբ եւ ծաւալով շուարման մատնած է քաղքենի – դրամատիրական դասը: Տեղացին իրական պատերազմ է որ կը մղէ կրաւորական դիմադրութեամբ: Կը մերժէ գործածել եւրոպական, յատկապէս անգլիական ապրանք: Տնտեսական հետեւանքները շատ ծանր են Անգլիոյ համար՝ առեւտրական, գործադրկութեան տեսակէտէ յատկապէս: Հնդկական այս խլրտումը վտանգաւոր է նաեւ անոր համար որ, կը զուգադիպի երկու կարեւոր երեւոյթներու՝ համայնավարական յեղաշրջման եւ Արեւելքի համատարած զարթնումին:

Համայնավարական յեղաշրջման հոսանքին դէմ բուռն պայքարներ Ֆինլանտայի, Դանիոյ, Իտալիոյ, Զուիցերիոյ, Հունգարիոյ մէջ ուր կառավարութիւնները եւ հակաբոլշեւիկ կազմակերպութիւնները կ'արգիլեն ու կը հարուածեն ամէն շարժում:

Եւ սակայն Ստալին կը շարունակէ իր ճանապարհը: Մոսկուայի մէջ կը բացուի բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը, բնաբան ունենալով «Բոլշեւիզմի յաղթանակը եւ դրամատիրութեան անկումը»: 1930ին բոլշեւիզմի յաղթանակը կը նշանակէ տնտեսական քայքայում եւ սով ամբողջ Ռուսաստանի մէջ: Ու այս ծանր կացութեան տակ կը կքի նաեւ մեր փոքրիկ հայրենիքն ալ: Հայաստանի գիւղաշխարհը հաւաքական տնտեսութեան ճամբուն մէջ դնելու ձեռնարկը ահռելի աղէտ մըն է — Հայաստանի ամբողջ սահմաններուն մէջ գիւղական երթեւեկը դադրած է: Գիւղերը անտեղեակ կը մնան իրենց դրացի շրջաններու մէջ տեղի ունեցած դէպքերէն: Գնդակահարութիւններ, տեղահանութիւն խեղդելու համար ամէն ըմբոստութեան փորձ: Միայն մէկ միջոց բոլշեւիկեան աղէտին դիմադրելու՝ կրաւորական պայքարը եւ որու հետեւանքով դէպի քայքայում կ'երթայ Հայաստանի տնտեսութիւնը:

Ազգային ազատութեան հրդեհէն բռնուած, քիւրտ ժողովուրդը ոտքի կանգնած է, կեանքի ու մահուան պայքարը մղելու Արարատի բարձունքներուն վրայ: Թրքական կառավարութեան համար ամէնէն մտահոգիչ կեդրոնն է Արարատի ապստամբ օճախը ուր մեծ զօրամաս մը արշաւանքի ձեռնարկած է: Արարատի քրտական ապստամբութիւնը վեց տարուան պատմութիւն ունի: Հոն տեղի ունեցաւ քրտական Ազգային Ժողով, կազմուեցաւ տեղական իշխանութիւն որ կը վարէ ազատագրական կռիւը: Կը հրատարակուի «Արարատ» թերթը: Անկէ զատ Բալու – Ճապաղջուրի, Տիգրանակերտ եւ Բոհթան տաք շրջաններ են:

Թուրքիան կ'արգիլանայ: Կառավարական որոշումով Յունիս մէկէն սկսեալ բոլոր պետական պաշտօնատուները, վարչութիւնները, թաղապետութիւնները եւ դատարանները միայն եւ միայն լատիներէն տառերով պիտի գրեն: Արգիլուած է արաբերէն սղագիրը:

×

Պուլկարիոյ տնտեսական ծանր տագնապին հետեւանք, 35 հազարնոց հայ գաղութը քայքայումի ճամբուն վրայ է: Գաղթը դէպի հեռաւոր Ամերիկա եւ Ֆրանսա մտահոգիչ համեմատութիւններ կ'առնէ: Տասնեակներով գաղթական ընտանիքներ Խասքովոյէն, Ֆիլիպէէն, Սթարա Զակորայէն, Սլիվէնէն ու Եամպոլէն կը հասնին Պուրկազ եւ նաւ կը նստին ամէն օր դէպի Ֆրանսա կամ այլուր:

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը Պէյրութի մէջ: Հակառակ Ռամկավար – Հնչակ – Բոլշեւիկ ճակատին դիմումներուն տեղական կառավարութեան չթոյլատրելու հայկական որեւէ հաւաքոյթ որ կը կրէ ազգային բնոյթ, Ապրիլ 11 – 24 եւ Մայիս 28 յատկապէս, եւ հակառակ կառավարական արգելքին, Հայաստանի Հանրապետութեան 12րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Պէյրութի մէջ զոյգ հանդէսներով եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Մէկը Հ. Յ. Դ. Ժողովրդային Տան սրահներուն մէջ, միւսը Նահրի մայրիներու անտառը, որու ընթացքին յիսուն երիտասարդներ մուտք գործեցին Հ. Յ. Դ. շարքերը ներկայութեամբ ընկերներ՝ Լ. Շանթի եւ Ն. Աղբալեանի: Այս յարաճուն ալիքը դէպի Դաշնակցութեան շարքերը կը զօրանայ գաղութէ գաղութ, քաղաքէ քաղաք: Կոնստանցայի փոքրիկ գաղութը եւս Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ կուտայ 67 երիտասարդներու ամբողջ գունդ մը, ծառայելու համար հայրենիքի ազատագրական պայքարին, Հայ Դատի աշխատանքներուն:

Մահագրութիւն: Փարիզի մէջ իր աչքերը կը փակէ Պօղոս Նուպար Փաշա, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր – նախագահը, բարերար եւ քաղաքական գործիչ, վարեց Ազգ. Պատուիրակութեան նախագահութիւնը Փարիզի մէջ: Ալպանիոյ մէկ հեռաւոր եւ խաղաղ անկիւնը, Թիրանա քաղաքին մէջ, վերջ կը գտնէ Սարհատի (Յարութիւն Յակոբեան) փոթորկոտ եւ յեղափոխական կեանքը: Պոլիս, Իզմիր, Աթէնք իր յեղափոխական եւ կուսակցական գործունէութեան եւ գործողութեան տաք վայրեր եղած են: Նիւ Եորքի մէջ իր մահկանացուն կնքեց Պատրիկ Կիւլպէնկեան, ազգային բարերար:

×

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի պաշտօնական բացում Սէնի ափերուն, նախագահութեամբ նախկին վարչապետ Ժորժ Շէյնկիի: Հաստատուած 1846ին Լուի – Ֆիլիփ Թագաւորի հրամանագրով, 1870ի Ֆրանքօ-գերման աղէտալի պատերազմին հետեւանքով Ռիւ Մէօնիէի Մուրատեան վարժարանը փակուեցաւ եւ փոխադրուեցաւ Վենետիկ: Վաթսուն տարուան բացակայութենէ մը վերջ, նոր շրջան մը կը սկսի:

Մայիս 28ը կը տօնուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Մեծ քաղաքներու կեդրոններէն, Մարսէյլի համար «Պրէյան Մարսէյլ»ի ընդարձակ սրահը, մինչեւ փոքր գիւղերը, ինչպէս՝ Կառտան կամ Փոն տ'Օպնա, կամ ալ արուարձանները ինչպէս՝ Սէնթ Մարկրիթ (Մարսէյլի 9րդ թաղամաս) կեդրոնական աղբիւրին ետին, գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ:

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւնը, բացի քաղաքէն, արուարձաններու մէջ ալ կը սկսի մասնաճիւղեր հիմնել: Առաջին մասնաճիւղը կը հիմնէ Սէն-Լուի մէջ 13 պատանիներով, որոնք Դաշնակցութեան զինանշանին վրայ կը կատարեն իրենց ուխտը:

Մարզական կեանք — Ֆութպոլ: Լիոնի մէջ տեղի ունեցաւ բաժակի մեծ մրցում մը հայկական տասը խումբերու միջեւ, կազմակերպուած Մ. Ա. Ռ. Ը.ի կողմէ: Աւարտական մրցումին դաշտ ելան Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Ֆութպոլի հայկական Ակումբը (Լիոն): Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթեց 1ի դէմ 2ով: Սակայն միջադէպ մը: Մինչ դատաւորը սուլիչի վերջին հարուածը կուտայ, Ֆութպոլ Ակումբի անդամներէն քանի մը հոգի, համաձայնելով կազմակերպիչ անդամներու հետ, ետեւի դռնէն կը փախցնեն բաժակը: Արդեօք Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը վերատիրացա՞ւ բաժակին:

Յունիս ամսուան նորութիւնը՝ Ա. Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտը» թատերգութիւնը, առնուած ազգ. յեղափոխական կեանքէ, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ եւ Ալլանի դերին մէջ՝ Նշան Պէշիկթաշլեան:

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի հանգանակութիւնը, Հ. Յ. Դ. Փարիզի Տան համար, կը շարունակէ «Յառաջ»ի էջերէն ներս յօդուածներով եւ նուիրատուներու ցանկերով: Ընդհ. գումար Յունիս 30ին՝ 20.470 Ֆր.: Նոյնպէս կը շարունակուի եղբայրական օգնութիւնը Անատոլուէն քշուած հայ բեկորներուն, բայց նուազ թափով:

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՐԵՒԱԴԱՐՁԱՅԻՆ ԱՆՏԱՌՆԵՐԸ

— Օ —

Ժաւա կղզին, այն որ երկար ատեն աշխարհի բուրաստանը կը նկատուէր, այսօր հազիւ 20 տոկոսով անտառապատ մնացած է: Եւ եթէ առաջքը չառնուի ծառահատումներուն՝ 2000ին գրեթէ ոչինչ պիտի մնայ երբեմնի հարուստ անտառներէն:

Անձրեւային անտառները մեր մոլորակին կեանքին սաղմը կը նկատուին: Խոնաւ, տամուկ, բերրի տարածութիւններ են, ուրկէ նոր բոյսեր, տունկեր եւ կենդանիներու նոր տեսակներ երեւան կ'ելլեն:

Արդ, ցաւալի իրողութիւնն այն է, որ արեւադարձային – անձրեւային անտառները, յատկապէս Ասիոյ հարաւ – արեւելքը, անխնայ կերպով կ'անդամահատուին փայտի մեծ ընկերութիւններու կողմէ: Մարդոց եւ մեքենաներու այս բիրտ խուժումը մէկ նպատակ միայն կը հետապնդէ — առաւելագոյն շահը ապահովել նուազագոյն ժամանակամիջոցի մէջ:

Այսպէս է, որ ներկայ դարաշրջանին, աշխարհի 15 միլիոն քառակուսի քիլոմեթր անձրեւային անտառներուն աւելի քան կէսը արդէն իսկ անդամահատուեցաւ: Մնացածը կը կորսուի տարեկան 250.000 քառակուսի քիլոմեթր հաշուով, — մօտաւորապէս, համապատասխան Մեծն Բրիտանիոյ տարածութեան:

Անտառապատ գօտիներուն ամայացումը պատճառ կը դառնայ, որ հողը մաշի արեւադարձային տեղատարափ անձրեւներուն հետեւանքով: Կարճ ժամանակի ընթացքին, աշխարհի շրջապատին հսկակեանք տուող լաւագոյն հողերը ամուլ, խոպան տափաստաններու կը վերածուին:

— «Ուշադրութիւն. եթէ երբեք 1970ական թուականներու սկիզբի տարիներուն պատրաստուած ատլասները գնէք,

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՃՈՒՃՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Ու, օր մըն ալ, այդ օրերուն, Փետրուար ամսուան ցուրտ օր մը, յանկարծ, անսպասելիօրէն քաղաքի փողոցներուն մէջ լսուեցաւ տաւուլ – զուռնայի խլացուցիչ ձայները... Ի՞նչ էր պատահած, ի՞նչ էր «տօնային» իմաստը, այս աննպաստ դրութեան մէջ տաւուլ–զուռնա՞յ...

Քայքայուած, պարտուած Թրքական «արի» բանակը յաջողած էր ետ մղել «հզօր մոսկոֆ»ին բանակները ու առանց ընդդիմութեան հանդիպելու հասած էր Էրզրումի դռները... որուն անկումը ժամերու խնդիր էր: Այսպէս կ'աւետէին եկած հեռագիրները:

Ռուսիոյ մէջ, ծայր տուած էր Բաճուորական Յեղափոխութիւնը: «Դէպի տուն» կոչերը իրարու կը յաջորդէին յարաճուն թափով: Ու, ռուս զինուորը իր զէնքը դէն շպրտած, քառասմբակ կը վազէր դէպի տուն... լքելով ամէն ինչ: Եւ, ահա՛, Թրքական բանակներու «մեծ յաղթանակը» արեւելեան ճակատներու վրայ: Եւ, ահա՛ ինչո՛ւ տաւուլ – զուռնայի երեւումը այս սառնամանիք օրերուն...

Տէր Նշանի ուրախութեան չափը, որ մինչեւ Մասսատի կատարը բարձրացած էր, այժմ, այս դրութեամբ իջած էր մինչեւ Կէօլճիւքի ջուրերուն խորը: Իրա՞ւ էին այս բոլորը – ռուս բանակներու ետդարձը, Թրքական բանակներու յառաջխաղացումը, մինչ այդ դրաւուած հողամասերու լքումը... Իրա՞ւ՝ այսքան յուսալից, լուսաւոր տեսիլքներու մօտ, յանկարծ, այս սառնաշունչ փոթորիկները... Իրա՞ւ... իրա՞ւ...

– Ի՞նչ ունիս Ջլֆօ, դէմքդ, դիմագիծդ լաւ չեմ տեսներ, շարժումներդ արագ, ջղային վիճակ մը ունիս, ի՞նչ ունիս, հիւա՞նդ չըլլաս,– կը հարցնէր ազան, կը հարցնէին իր շուրջինները:

– Բան մը չէ, այս օրերուն քիչ մը անհանգիստ եմ, բան մը չէ, կ'անցնի,– կը պատասխանէր դողդղացող ձայնով մը:

Եւ սակայն, զինուորագրութիւնը, մարդորսորդութիւնը կը շարունակուէր նոյն թափով: Այժմ, աւելի մարդու, նոր թարմ ուժերու պէտք ունէին ճակատ ղրկելու, բաց տեղերը լեցնելու համար: Թրքական քայքայուած բանակները պէտք էր վերակազմուէին, պէտք էր այս Աստուածատուր պատեհութենէն օգտուէին «անհաւատ»ներու զօրքը միանգամ ընդմիշտ դուրս շպրտելու համար «հայրենի սրբազան հողէն»:

Եկան, տարին ազային «նէֆէր»ը, մէկ – երկու Թուրք հողագործներ, ինք կրցաւ խուսափիլ այդ բոլորէն նախ՝ որովհետեւ «պարսիկ» էր, ու նաեւ կար իր «յառաջացած տարիքը», ասոնց մօտ նաեւ՝ ազային «ծանր մաս»ը: Այս նոր դրութիւնը աւելի նպաստաւոր վիճակ մը ստեղծեց իրեն համար, բայց ի՞նչ արժէք ունէր «իր»ը կամ «իրեն»ը, երբ աշխարհ այլ գոյն, այլ կերպարանք կը ստանար: Յոյսի, հաւատքի, լուսաւոր հեռանկարներու դիմաց այժմ իր աչքերուն առջեւ իր հոգւոյն խորը կախուած էր յոռեգոյնը:

Ի՞նչ կը սպասէր վերապրող Հայութեան, եթէ Թուրքը՝ պարտուած, գերեզմանի դուռը հասած Թուրքը, դարձեալ ոտքի պիտի կենար, դարձեալ իր «իրաւունքներ»ուն տէր պիտի դառնար... հապա՞ այն միլիոնաւոր անիրաւուածները... որմէ՞ պիտի պահանջէին իրենց արդար իրաւունքները... ո՞ր դուռը պիտի բախէին՝ գէթ նուազագոյն հատուցում մը ստանալու համար... Ահա՛ Տէր Նշանին հանապազօրեայ մտմտուքն ու չարչարանքը:

Այո՛, հիմա անձնապէս իր վիճակը աւելի բարելաւուեցաւ: Ազային նէֆէրին մեկնումով ինք փոխարինեց զայն. ասկէ ետք իր գործը պիտի ըլլար ամէն առաւօտ «փայթօն»ով ազան քաղաքի իր պաշտօնատեղին տանիլ եւ երեկոները երթալ բերել զայն: Ու մնացեալ ժամերուն ալ՝ տանը թեթեւ գործեր:

Այժմ, նոր պատեհութիւններու լայն ճամբայ մը կար իր առջեւ: Հիմա, օրը երկու անգամ գիւղէն քաղաք, քաղաքէն գիւղ՝ ան ալ փառաւոր փայթօնով մը երթ – ու – դարձ:

Ո՞վ կար, ո՞վ ունէր այդպիսի նըպաստաւոր վիճակ մը այդ օրերուն: Կար եւ աւելին, այժմ գողցուած ժամերուն կրնար դեգերիլ քաղաքին մէջ, հետաքրքրուիլ անցուդարձով, ծանօթանալ նոր մարդոց հետ եւ անոնցմէ քաղել նպաստաւոր կամ աննպաստ տեղեկութիւններ՝ ինչ որ կը պակսէր գիւղին մէջ:

(18 – Շար.)

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

- ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

Ցունիսի 8ին, Կիրակի, « Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի »:

Հայոց Հայրապետը հանդիսաւոր պատարագ մատուցեց Մայր տաճարում եւ կատարեց Հոգեւոր Ճեմարանի 1979 Թըւականի շրջանաւարտ չորս սարկաւագ – ների քահանայական ձեռնադրութիւնը – Ձեռնադրուածներն են՝

1. Վահրամ Սրկ. Տէրտէրեան, ծնուած Երեւանում 1957 Թուականին, որը վերանուանւում է Տ. Ցոհան քահանայ:

2. Հրայր Սրկ. Օղլուզեան, ծնուած Երեւանում 1959 Թուականին, որը վերանուանւում է Տ. Արիլ քահանայ:

3. Վաչագան Սրկ. Աւետիքեան, ծնուած Երեւանում 1957 Թուականին, որը վերանուանւում է Տ. Զատիկ քահանայ:

4. Գարիկ Սրկ. Մալեան, ծնուած Երեւանում 1954 Թուականին, որը վերանուանւում է Տ. Պետրոս քահանայ:

Նոյն օրը Մայր տաճարում, երեկոյան ժամերգութեան աւարտին, Տ. Ցոհան, Տ. Արիլ, Տ. Զատիկ քահանաները, լուսարարապետ Տ. Ցուսիկ սրբազանի ձեռամբ ստացան կուսակրօն քահանայութեան խորհրդանիշ սուրբ վեղարը:

Նորընծայ աբեղաները կանոնական իրենց քառասունքը կանցկացնեն Մայր Աթոռում Ս. Էջմիածնի հոգեւոր խաղաղ մթնոլորտում:

Սոյն տարուայ Փետրուարին հետեւեալ հինգ սարկաւագներ եւս ստացել էին քահանայական ձեռնադրութիւն:

Ա) Տ. Բաբգէն քահանայ Ղազարեան, ծնուած 1955 Թ. Հոկտեմբերեան քաղաքում:

Բ) Տ. Օհան քահանայ Լուսաբարեան, ծնուած 1956 Թ. Նիկոզիա քաղաքում (Կիպրոս):

Գ) Տ. Գրիգոր քահանայ Օհանեան, ծնուած 1938 Թ. Մուսա – լեռում (Թուրքիա):

Դ) Տ. Նարեկ քահանայ Մառաքեան, ծնուած 1946 Թ. Սիբիրեայ Ալիպ Ապար քաղաքում:

Ե) Տ. Ղեւոնդ քահանայ Ցաքուբեան, ծնուած 1930 Թ. Մարսէյլ (Ֆրանսիա) քաղաքում:

Սոյն նորընծայ քահանաները բոլորն էլ Հայաստանի քաղաքացիներ, բացի Տ. Գրիգոր քահանայ Օհանեանից, կոչուել են հոգեւոր պաշտօնների Հայրենի եկեղեցիներում:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

9 Ցունիս 1980 թ.

Ս. Էջմիածին

ԴՈՂԱՆԹԷ ԴՈՂԱՆ

ԳՈՔԻՆԻՈՑ (Աթէնք) մէջ, Մայիս 19ին մեռած է ընկ. Գրիգոր Գրիգորեան: Ծընած էր 1913ին՝ Արեւելեան Թրակիոյ Զորլու քաղաքը: Եղեռնէն հրաշքով ազատած 1922ին ապաստանած է Արեւմտեան Թրակիոյ Գոմոթինի քաղաքը: 1940ին մասնակցած է հելլէն – իտալական պատերազմին, յունական բանակին մէջ: 1950ին հաստատուած է Գոքինիա: Կա – նուխէն մտած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերը: Ունէր բեմական շնորհ եւ իր մասնակցութիւնը կը բերէր «Զաւարեան» Թատերասիրացին: Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է Մայիս 20ին, Գոքինիոյ Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Երմանիքայի գերեզմանատունը դամբանական մը խօսած է ընկ. Կարօ Մինասեան:

ԳՈՄՈԹԻՆԻԻ (Ցունաստան) մէջ, Մայիս 25ին, նշուած է Մայրերու Օրը, զանազան ձեռնարկներով: Առաւօտեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պատարագած եւ քարոզած է Վարուժան Վրդ. Հերկէլեան, գովքը հիւսելով հայ մօր: Ցաւարտ պատարագի, եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է հանդէս մը, կազմակերպուած Թաղական Խորհուրդի եւ Հ. Գ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Բանախօսած է Մաննիկ Աշըրեան: Գեղարուեստական բաժնէն ետք փակման խօսքը արտասա – նած է Վարուժան Վրդ.: Մայրերու Օրուան առթիւ ձեռագործներու պայքար մը կազմակերպուած է եւ ի նպաստ դպրոցին ապահոված նիւթական կարեւոր գումար մը:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Ֆրանսական լիսէի սըրահին մէջ, Մայիս 28ին, նշուած են Հ. Օ. Մ.ի 70րդ եւ Հ. Գ. Խաչի 50րդ տարեդարձները, կազմակերպութեամբ Հայ Գթութեան Խաչի Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ Շրջ. Վարչութեան: Օրուան նախագահը՝ Կարապետ Գասպարեան, բացման իր խօսքով ակնարկ մը նետած է կանացի մեծ կազմակերպութեան պատմութեան վրայ: Ողջոյնի խօսք արտասանած է Հայ Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան ատենապետուհին՝ Տալիտա Մեքթուպ – ճեան: Բանախօսած է Կարապետ Գալ – ֆայեան վեր առնելով հայ կնոջ դերը մեր պատմութեան մէջ: Շնորհաւորական հեռագիրներու ընթերցումէն ետք օրուան նախագահին փակման խօսքով վերջ գտած է հանդիսութիւնը:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ « Ցակոբ Տէր–Մելքոնեան» սրահին մէջ, Մայիս 26–27ին, տեղի ունեցած է Կաթողիկոսարանի «Շընորհալի » երգչախումբին համերգը: Առաջին երեկոյթին ներկայ եղած են զոյգ Հայրապետները, իրենց շուրջն ունենա – լով միաբանական դասը: Ցայտագիրը բաղկացած է երկու մասերէ՝ հոգեւոր եւ ժողովրդական: Հոգեւոր երգերու մեկնաբանութիւնը կատարուած է Կոմիտաս Վրդ. Օհանեանի ղեկավարութեամբ, իսկ ժողովրդական երգերունը՝ Գէորգ Գան – տահարեանի: Մեներգներով հանդէս ե – կած է նաեւ սոփրանօ Ժանէթ Գույում – ճեան – Իլանճեան, որուն դաշնակով ընկերացած է Շաքէ Պողունի – Գազանճեան: Օրուան յայտագիրը ամբողջութեամբ բաղկացած է Կոմիտասի երգերէ, վար – դապետին ծննդեան 110ամեակին եւ մահուան 45ամեակին առթիւ:

ՓԻԹԻՎԻԷԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

1961ի սկիզբները սկաուտապետ Դա – նիէլ Գրաճեան կազմած էր հայկ. սկաուտական խումբ մը, մօտ երեսուն պատանիներով, Իսիի մէջ: Խումբը օր մը կը մասնակցի Ֆրանսական երիտասարդա – կան բանակումի մը, որուն պետը, որ նոյն ատեն փոխ – քաղաքապետն էր Փիթիվիէի, իմանալով խումբին հայ ըլլալը, կը յայտնէ Թէ քաղաքէն երկու քիլոմեթր հեռու կը գտնուի քարայրը հայ ճգնաւորի մը՝ որ կը կոչուի Կրէկուար տ'Արմէնի: Այդ ճգնաւորը 900 տարի առաջ եկած է հոս եւ իբրեւ սուրբ պաշտուած ժողովուրդին կողմէ՝ իր բարու – Թեան, ազնուութեան եւ մարդկային առաքինութիւններուն համար:

Տարաժ մը ետք հայ սկաուտները կ'երթան Փիթիվիէ եւ քաղաքապետին ընկերակցութեամբ կ'այցելեն հայ ճգնաւորին խուցը:

×

Ցունիս 8ին, հայկական նախաձեռնութեամբ ուխտագնացութիւն մը տեղի ունեցաւ դէպի Փիթիվիէ, մասնակցութեամբ Ֆրանսացի բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու, հայկական կազմակերպու – Թեանց ներկայացուցիչներու, սկաուտներու եւ հոծ բազմութեան: Առաւօտեան, բացօԹեայ 'պատարագ մատոյց Հ. Սեբովբէ Վրդ. Ագըլեան: Տեղւոյն քաղա – քապետը խօսք առնելով դրուատեց հայ ժողովուրդի բարեմասնութիւնները եւ մաղթեց որ ան տիրանայ իր իրաւունքներուն:

Ցաւարտ պատարագի, բազմութիւնը կանոնաւոր Թափօր մը կազմած ուղղուեցաւ դէպի հայ ճգնաւորին խուցը, որ կը գտնուէր հնամաշ եկեղեցիէն մէկուկէս քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ՝ խիտ անտառներու սկիզբը: Ուխտաւորներ քարայր մտնելով հետաքրքրութեամբ կը դիտէին այն խուցը, ուր ուԹ տարի ապրած էր սուրբը:

Ապա, եկեղեցւոյ շուրջ, կանաչ տարածութեան մէջ տեղի ունեցաւ դաշտահանդէս եւ գործադրուեցաւ գեղարուեստական յայտագիր մը, ստեղծելով խանդավառ տրամադրութիւններ ուխտաւորներու հոգիներուն մէջ:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՐԱՃԵԱՆ

պիտի նկատէք, Թէ բոլորն ալ ժամանակակից դարձած են անդարմանելի կերպով: Կանաչ գիծերով, գոյներով ներկայացուած հողերուն մեծ մասը, — իրրեւ ցուցանշան արեւադարձային անտառներու, — այժմ պէտք է Թխագոյն գիծերով, գոյներով մատնանշուին » կ'ազդարարեն հարցին ծանօԹ մասնագէտ – ները:

Ժամանակակից փայտահատը՝ զին – ուած շղԹայական սղոցով եւ Թրաքթէօրներով, ոչ միայն կը սպառնայ անտառներուն սնունդին, այլեւ ապագայ բոյսերուն, կենդանիներուն հոլովոյԹին նպաստող ծննդական (Ժենեթիք) աղբիւրներուն: Կենսաբանները, ցայսօր, անձրեւային անտառներուն մէջ յայտնաբերած են 1·600·000 տեսակ բոյսեր, տունկեր եւ կենդանիներ: Ասոնց կարծիքով երեքէն մինչեւ ուԹ միլիոն այլ տեսակներ եւս կրնան երեւան հանուիլ: Ասոնցմէ շատերը կրնան ուտեստեղէնի, սնունդի, ինչպէս նաեւ բուժման սքանչելի աղբիւրներ պարզել:

Ներկայիս, քանէ նուազ տունկեր, բոյսեր աշխարհի ուտեստեղէնին աւելի քան 90 տոկոսը կ'ապահովեն: Ասիկա աններեւ ձեւով ցոյց կուտայ արժէքը, — կենսական, ինչպէս նաեւ առեւտրական,

— այն հազարաւոր տեսակի սերմերուն, որոնց « ծնունդը » կ'ապահովուի ան – ձրեւային անտառներուն մէջ, ասոնց միջոցաւ:

Ինտոնեզիացի գրագէտ Մոխթար Լուպի, այս խնդիրը արծարծելէ ետք «ՍաուԹ ԻսԹ էյժիա» պարբերականին մէջ, հարց կուտայ.

— Ցոյս կա՞, Թէ ժամանակակից մարդը օրինակ առնելով « նախնական » ցեղերէն, պիտի վերջապէս ըմբռնէ եւ գնահատէ անտառներուն իրական արժէքը: Մանաւանդ պիտի հասկնա՞յ, Թէ արեւադարձային անտառներուն անհետացումով բնութիւնն է որ կ'այլափոխի եւ անոր հետ կենդանական աշխարհ մըն ալ կ'անհետանայ:

Գրագէտը իր հարցումին պատասխանը չի տար, քանի չի կրնար վճռական որոշումներ տալ, եզրակացութիւններու յանգիլ: Անոր միակ մտածումն է եղած հանրային կարծիքին ուշադրութեանը յանձնել յատկապէս Հարաւային Ասիոյ փարԹամ անտառներուն ամայացումին իրո – ղութիւնը՝ ժամանակակից մարդուն եւ անոր ստեղծած մեքենաներուն միջոցաւ:

Գրութեան նպատակը՝ զգաստութեան հրաւէր մըն է միաժամանակ:

Թ. Ա. Թ.

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Օհան՝ կարկուտէ զարնուած նշենիի մը երեւոյԹն ունէր, այնքան Թախծոտ, կը խօսէր ծանր ու կամաց, մինչ Մակա – րի դէմքին վրայ գոհ ու լաւատես բան մը կար:

– Կը տեսնես, չէ՞, երկինքէն Թափած հրեշտակներու անողոք Ջարդ մըն է, Մակար:

– Չէ, Օհան, էդ Ջարդը մեր հոգիին մէջ է, մենք արժանի չենք մեր նախ – նիքներուն: Անոնք շինեցին. մե՛նք ալ շինենք Օհան. քանդումի դէմ շինելով միայն կարելի է պայքարիլ ըսաւ խալֆան՝ Օհանի ծուլութիւնը շտկելու միամիտ հաւատքով: Ո՞վ գիտէ, մի գուցէ ձգէր փէհլիվաններու ընտանիքը ու նորէն սկսէր շինել:

– Ի՞նչ, շինե՞լ,– եւ Օհանի դէմքին վըրայ, աչքերուն մէջ ցասում կար: – Մեր նախնիքները աւանակներ եղած են, խալֆա, աւելի շատ մտածող էակ չեմ տեսած կեանքիս մէջ, որքան աւանակը: Այո՛, այո՛, աւանակներ եղած են, ուզած են իրե՛նց ոսկեԹելով ասեղնագործուած փալան առնել կռնակներուն:

– Վազ անցիր, Օհան, էդ «եալանճի զարտաշ»ի կատակներէդ:

– Դուք բոլորդ ալ եալանճի զարտաշներ ունիք ձեր մէջ: Կրօնք, Հայրենիք, Արուեստ, եալանճի զարտաշներ են, Մակար: Էդ բոլորը մարդուն մէջ հազար ու մի կատակներ կը խաղան: Կատակ մըն էր նաեւ իմ շինած տաճարը: Դուն չըգիտես, Մակար, էս վանքի վարդոյրին պատմութիւնը: Կատակ մըն ալ՝ այդ: Երեք տարի առաջ, երբ փէհլիվաննե – րու ընտանիքին հետ քիւրտ գիւղ մը իջայ, այնտեղ տեսայ այդ վարագոյրին մէկ կտորը՝ քիւրտի մը էշի փալանին կարկտան եղած: Անտոն անունով երի – տասարդ արուեստագէտ մը շինած էր այդ վարագոյրը՝ իր երիտասարդ ու գեղեցիկ կնոջը հետ: Ամբողջ քսան տարի աչքի լոյս ու միտք Թափած են այդ վարագոյրին վրայ, ն ո ւ ր բ ասեղնագործութիւնով նկարագրուած են Քրիստոսի կեանքը: Վանքի շէն օրերուն, ռուս այցելու մը, որ պտըտած է ամբողջ Իտալիան ու տեսած է արուեստի հը – րաշալիքները, մեծ խանդավառութիւ – նով կը խօսի այդ վարագոյրի մասին: Այդ վարագոյրին մէկ մասը տեսայ, խալֆա: Էշի փալանին կարկտանին վը – րայ կար Ցիսուսի «Վերջին ԸնԹրիք»ը՝ աշակերտներուն հետ: Ծիշդ այն կտորը՝ ուր կար Ցուդային գլուխը Ցիսուսին ծըռած՝ «Վարդապետ, միԹէ ե՞ս եմ»: Եալանճի կատակ մըն ալ ա՛յս, Մակար: Էշի փալանին վրայ՝ «Վարդապետ, միԹէ ե՞ս եմ»: Խալֆա, աւանակի վրայ երբեք տեսա՞ծ ես ոսկեԹելով ասեղնագործուած փալան: Այդ մեր նախնիքներն են, այդ ես եմ, այդ դուն ես:

Այս անգամ զայրոյԹէն խալֆային ձեռքերը դողացին: Ի հարկէ, ինքն ալ շատ բան տեսած էր եւ սակայն այդ բոլորին մէջ պահած էր արեւին դէմ կե – նալու քաջութիւնը: Խալֆան կ'ափսո – սար, կը մեղքնար, որ Օհանը հիւան – դութիւնով բռնուած էր, ջերմ մը, որ մարդիկը իրենք իրենց դէմ խօսեցնել կուտայ: Օհանը, ջերմէ բռնուածի պէս կը խօսէր:

– Օհան, քու քանդուած եկեղեցին Հայաստանի մէջ, շատ աւելի արժէք է, քան ձեռքովդ շինած փառաւոր մզկիԹ մը Իստամպոլի, Պաղտատի մէջ: Գնա Իս – տամպոլ, գնա Պաղտատ, շինէ մզկիԹ – ներ, բաղնիքներ: Այո՛, այո՛, էշի փալանին վրայ կարկտնուած Թանկագին կը – տոր մըն ալ դուն ինքդ: Քեզ նման ծանր ճարտարապետ մը էսօր եալանճի զարտաշ է եղեր: Չէ, Օհան, որ էսպէս եր – Թայ, Հայոց Աշխարհը կը փլի, կը փլի:

Խալֆան դրեԹէ կը պոռար Օհանի ե – րեսին:

Օհան, կարծես չլսեց խալֆային խօսքերը:

(Շար. – 103)

Տէր եւ Տիկին Ժան Յովնանեան եւ զաւակը՝ Հրանդ, այրի Տիկին Պասմաճեան, այրի Տիկին Յովնանեան, Պասմաճեան, Յովնանեան, Խանէտանեան, Ալլավերդ-եան, Զոքարեան, Ջարաքօղլու, Պառաւեան եւ Աթալի ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, ազգականին եւ խնամիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ
(ծնեալ Վերգին Ալլահվերդեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 27ին, Քրէթէյլ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Յուլիս 2, ժամը 10·30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին զաւկին եւ խանտանեան ընտանիքին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ տիկին մը որ հոգ տանի հայ տիկնոջ մը, թեթեւ կերակուրներ ալ պատրաստել գիտնայ:

Լաւ սենեակ, ուտելիք եւ վճարում: Հեռախօսել 757·40·42 ժամը 8էն 9 — 13էն 14 եւ 19էն վերջը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Գավէզեան, փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. կը նուիրեն Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան՝ Արծրունի Զրքաշեանի մահուան առթիւ:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Ուխտի Օրուան եղած նուէրներ.—

Տէր եւ Տիկին Մ. Ղազարեան 3000 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ա. Պապայեան 500, Տէր եւ Տիկ. Ֆ. Ժամկոչեան 3000, Տէր եւ Տիկ. Շ. Կուտիքեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Վ. Մինասեան 600, Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցի 1000, Պ. Առաքելեան (Պոլէնէն), Ժ. Բաղաքեան, Սէմէրճեան եղբայրներ (Պօմոն), Ս. Մըրմըրեան 500ական, Ա. Համբարձումեան 400, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղ., Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղ 300ական, Պլ. Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցի 200, Կարապետեան ընտ (Լա Սիոթա) 300, Ս. Քինոսեան, Զաքարեան 200ական, Օր. Մատօ Ճելալեան 500, Մարիքեան 100, եւ հանգ. Պր. Վաղարշակ Ապարեանի յիշատակին 200, Չէօրէքճեան, Ս. Ճոնիքեան, Ժ. Մելլեան, Էգկիւլեան 150ական, Փիրանեան, Ճոլմիքըրզեան, Չէօմլէքճեան, Փօլ Պէրպէրեան (Սէն Լու), Պր. Փափազեան, Զ. Ալեքսանեան, Կարապետեան ընտանիք (Լա Սիոթա), Տիկ. Ա. Ժամկոչեան 100ական Ֆր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7ԻՆ

ՄԵԾԱՐՄԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

նուիրուած

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

Ծննդեան 100ամեակին

Ուրբաթ, Յուլիս 4, ժամը 20·30ին, Հայ Մշակոյթի եւ Արուեստի Կեդրոն՝
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS

Պ. ՇԱՀԷՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ
Երեւանի Մ. Սարեան տուն-թանգարանի տնօրէն

Կը խօսի եւ կը լուսարձակէ մեծանուն նկարչի կտաւները:

Մուտքը ազատ է

- URGENT -
Offre d'Emploi

Important organisme social employant près de 100 personnes, recherche pour son siège à Paris, parfaite Sténo-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'arménien apprécié e. Tél. : 281-17-80.

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES
vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN
ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT — LUNDI 25 AOUT 4.080 FRS.

calendrier des départs de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FRS
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FRS
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FRS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN Jacques
VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

— Օ —

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող Թաղիս Հայկ երկօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն արտասանութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական թատերախաղ մը « Գառնուկը »:

Կը հրաւիրուին Թաղին և շրջակայքի բոլոր ընտանիքները եւ ծնողքները, քաջալերելու համար տարուած մէկ տարուան աշխատանքը:

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Baccalauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

« ՅԱՌԱՋ »
կը նուիրեն

Մարսէյլէն Պ. Ա. Տէր-Զաքարեան մէկ տարեկան « Յառաջ » կը նուիրէ Պ. Արտաւազդ Համբարձումեանի (Լէքս ան-Փրովանս):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Տիրուհի Սերէնկիւլեան 100 Ֆր. կը նուիրէ « Յառաջ »ին, ի յիշատակ կապոյտ Խաչի ժրաջան անդամուհի՝ Մարօ Ստեփանեանի:

×

Վալանսէն Տէր եւ Տիկ. Գապայեան «Յառաջ»էն տեղեկանալով իրենց սիրելի ազգականին՝ Յարութիւն Պոտիկօֆի մահուան լուրին, անոր յիշատակին 60 Ֆր. կը նուիրեն « Յառաջ »ին:

OFFRE

Très grandes possibilités pour V.R.P. bien introduit pour diffuser, en actualisation, des robes jeunes, du sportswear, et des robes grandes tailles

Prix compétitifs

Téléphoner :

REGINE NOBLER
- 236. 55. 76 -

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. գրականութեան 60ամեակին, մասնակցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդգէս Պետրոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիլվարդ Մեսրոպեանի, ասմունքող, ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Հինգշաբթի, Յուլիս 3, ժամը 20ին նոյն հաւաքատեղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆր. Պ. Պօղոս Արզումանեանէ (Մարսէյլ) Զարեհ Մութաֆեանի յիշատակին:

×

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք, անգամ մը եւս, որ Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին կամ այլ նպատակներու համար «Յառաջ»ի միջոցաւ եղած նուէրները չըլլան «Յառաջ»ի անունով երբ չէքով կը ղրկուին: Չէքերը ընել խնդրոյ առարկայ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՆՈՒՆԻՆ: Կը ցաւինք որ քանիցս ստիպուած ենք կրկնել այս պարագան հակառակ անոր որ պատճառը չատ յստակ է՝ հաշուական բարդութիւններ չստեղծել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Մխիթարեան վարժարանի չէքերը կարելի է չարադրել՝
Rénovation Collège Arménien S. Moorat
26 Rue Troyon — 92310 SEVRES

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 6, Կիրակի ամբողջ օրը
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

— Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
— Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
— Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ Ֆրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու:
— Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
— Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

——×——

Մոնմորանսի երթալու համար.—
Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ
ORGANISATION TERRE ET CULTURE

7, RUE DU FBG. ST. HONORE — PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Eté 1980

MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMENIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes

STATIONS PERIFERIQUES SUPPLEMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages, à peuplement arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS -
ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

PARIS : K. Kevonian, 702-99-45
MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75
LYON : I. Baravian, 849-90-62
BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41

MERCREDI
ՅՈՒԼԻՍ 2
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.678 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.678

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ

ՄԻՇԷԼ ՏԸԳՐԷՆ ԱԼ ԿՈՒԶԷ ՖՐԱՆՍԱՆ ՓՐԿԵԼ

Աւելի քան երբեք կրնայ յիշուիլ տը Գոլի խօսքը « մահէս ետք, պարապը չէ, որ պիտի կը մտահոգէ այլ՝ շատ–լեցունը» : Արդարեւ, չէր բաւեր որ մեծամասնու–թիւնը ի վիճակի չէ մէկ թեկնածու ներ–կայացնելու այլեւ Կօլիստ կուսակցու–թիւնն իսկ համաձայն չէ մէկ թեկնածուի շուրջ եւ արդէն հրապարակ իջած է նախ–կին նախարարապետ՝ Միշէլ Տըպրէ, յայտնելով՝ « Ֆրանսացիներուն բաներ ու–նիմ ըսելիք, զորս միայն ես կրնամ ըսել» :

Ամպուազի մէջ է, որու քաղաքապետն է որ Տըպրէ մամուլի իր ասուլիսին յայտա–րարեց թէ թեկնածու է նախագահութեան : «Թեկնածու եմ մինչեւ առաջին կամ երկ–րորդ շրջանի իրիկունը : Պարտականու–թիւնս էր առաջին գիծի վրայ գալ, կը կարծեմ թէ առաջին գիծի վրայ եմ, ե՛մ եւ կը մնամ » :

Այս թեկնածութիւնն ալ ուրեմն Շի–րաքի դէմ է նախ եւ առաջ : Գալով ՀՀՀի ան այժմ իր բաները կ'ըսէ թէ այդ թեկնածութիւնը անձնական բնոյթ ունի :

×

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՄԸ ԱՆՏԱՆԵԼԻ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ինչպէս միշտ ժողովուրդն է տուժողը, մանաւանդ աշխատաւոր դասը, ան որ մեթրօ կ'առնէ ամէն օր : Եւ բոլորը հա–մաձայն են, որ մեթրոյի ուղեվարներու երկուշաբթի օրուան գործադուլը ան–նախընթաց հետեւանքներ ունեցաւ քա–ղաքին մէջ, ուր խճողումները երթեւեկը անդամալոյծ ըրին երկար ժամեր, մա–նաւանդ կէսօրէ ետք՝ Ռեփիւպլիք – Պաս–թիյ եւ իրիկուան դէմ ամէն կողմ : Ասոր պատճառներէն մէկը կը նկատուի նաեւ օրուան թուականը՝ Յունիս 30, արձա–կուրդի մեկնումներու նախօրեակ :

Ի՞նչ էր ուզածը՝ 104 օր հանգիստ տարեկան փոխանակ 91ի, այսինքն երկու օր շաբաթը : Երեքշաբթի փարիզեան մա–մուլի որոշ օրգաններ անընդունելի կը գտնեն այս շարժումը, որու դրդապատ–ճառը կենսական իսկ չէ :

Բազմաթիւ այլ յօդուածներ, կը նկա–րագրեն Փարիզի վիճակը, Ռեփիւպլիքի « դժոխքը » մինչ վարձակառքի (Թաք–սի) վարորդ մը կը հաստատէ թէ քանի տարի է այդպիսի բան չէր տեսած :

ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՄԻՏ Մոսկուա հասած է առջի օր եւ առաջին առթիւ իսկ, վճռական շեշտով ըսած է Բրեժնեւի « Վստահ եմ, որ պի–տի օժանդակէք կենսական ձեւով այն վստահութեան տագնապին զոր կ'ապրինք, եթէ կարենայիք յայտարարել որ Աֆղա–նիստանէն քանի մը խորհ. զօրքերու քաշ–ուիլը սկիզբն է յարատեւ շարժումի մը, որ պիտի շարունակուի մինչեւ ամբող–ջական մեկնումը բոլոր միաւորներուն » :

ԻՐԱՆԷՆ արտաքսուած է Թեհրանի խորհրդային դեսպանին Ա. քարտուղա–րը՝ Վլատիմիր Կալվանով :

ԻՍԼԱՆՏԱՅԻ Հանրապետութեան նա–խագահ ընտրուեցաւ Տիկին Ֆինպո–կատտիր : 50 տարեկան նոր նախագահու–հին ութ տարի է մայրաքաղաքին Թաղա–

ՓԱՐԻԶ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք, Սարեան Թանգարանի տնօրէն Շահէն Խաչատրեանի բացման խօսքը (փրանսե–րէն), Մ. Սարեանի ցուցահանդէսին առթիւ (արտասանուած, Փոմփիտու կեդ–րոնը Երեքշաբթի, Յունիս 24ին) հեղի–նակին իսկ կողմէ թարգմանուած :

×

Մարտիրոս Սարեանը արդի հայկական գեղանկարչութեան նահապետն է : Իր երկարամեայ եւ իմաստուն կեանքը նա ամբողջութեամբ նուիրել է իր երկրին՝ Հայաստանի, դարձել հայրենի բնութեան գեղեցկութիւնների ինքնօրինակ երգիչը : Թողել է հսկայական ժառանգութիւն, շուրջ չորս հազար գեղանկարչական եւ գրաֆիկական երկեր :

Յիսուներկու տարի առաջ, Փարիզում կազմակերպուել է Սարեանի առաջին ան–հատական ցուցահանդէսը : Այն ժամա–նակ, Ժերար պատկերասրահում ցուցա–դրուել է նկարչի միայն 1925–27 թուա–կաններին ստեղծած նկարները : Ինչպէս յայտնի է, այդ ցուցահանդէսի գրեթէ բոլոր գործերը այրուեցին տունդարձի ճանապարհին, նաւի վրայ ծագած հրդեհից :

Յետագայ տասնամեակներին, Ֆրան–սիայում կազմակերպուած սովետական արուեստի, ինչպէս նաեւ « Ուրարտուից մինչեւ մեր օրերը » եւ « Փարիզ – Մոս–կուա ցուցահանդէսներում ներկայաց–ուել են Սարեանի մի շարք ստեղծագոր–ծութիւնները :

Ներկայ անհատական ցուցահանդէսը նուիրուած է արուեստագէտի ծննդեան հարիւրամեակին : Թէեւ այն մեծ չէ քա–նակութեամբ, սակայն ընդգրկում է վար–պետի ստեղծագործութեան բոլոր շըր–ջանները, սկսած 1902ից, մինչեւ 1972ը : Ցուցահանդէսը հնարաւորութիւն է ըն–ձեռում ամբողջական գաղափար կազմել այս բացառիկ ինքնուրոյն նկարչի ստեղ–ծագործութեան մասին, նկարիչ, որի ան–դուլ որոնումներն ու գեղարուեստա–կան նոր ու համարձակ ձեւերի յայտնա–բերումները դարձրին նրան մեր դարի խոշորագոյն վարպետներից մէկը :

Ամէն մի երկիր ճանաչւում է իր լաւա–գոյն զաւակներով, որոնք իրենց մէջ խը–տացնում են մայր ժողովրդի ու ժամա–նակի ոգին : Սարեանի արուեստի միջով կարելի է ճանաչել նրա կողմից անսահ–մանօրէն սիրուած երկիրը, վերածնուած Սովետական Հայաստանը :

Թոյլ տուէք, շնորհակալութիւն յայտ–նել Ժորժ Փոմփիտու ազգային մշա–կոյթի ու արուեստի կենտրոնի ղեկա–վարութեանը, Արդի Արուեստի Թանգա–րանի տնօրէն՝ Փոնթիւս Հիւլթէնին, ցու–ցահանդէսի պատասխանատու Ստանիս–լաւ Զատորսկուն, Սարեանի փարիզեան այս ցուցահանդէսի կազմակերպման հա–մար :

պետական Թատրոնը կը վարէր :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Նախարարապետը սրտի նոր տագնապ մը ունեցաւ Քնեսէթին (Խոր–հրդարան) մէջ, ուր քուէարկութիւն կ'ըլլար Երուսաղէմի միացման օրէնքին շուրջ :

15ԱՄԵԱՅ ՊԱՏԱՆԻ ՄԸ «զուարճանա–լու» համար զէնք պարզած է եւ վիրա–ւորած մանկապարտէզի երկու մանուկ–ներ :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 25–26)

ԳՈՐԻՍ – ԲԱՔՈՒ ՕԴԱՆԱՒԻ ԳԻԾԸ ԲԱՑՈՒԱԾ

Գորիս – Բաքու օդանաւային ուղիղ գիծը սկսած է բանիլ : Լեռնային Զանգե–զուրի աշխատաւորները՝ որոնք ցայժմ կ'օգտուէին երկաթուղիի եւ կառքի փո–խադրական միջոցներէն, այսուհետեւ կարելիութիւն կ'ունենան Եակ–40 օդա–նաւով 70 վայրկեանէն հասնիլ Բաքու :

×

« ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ » ՏԵՍԷՆ ԱՆԻՄԷՆ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԵԼՈՒ

«Հայֆիլմ» արուեստանոցին մէջ «Քաջ Նազար» հայկական ժողովրդական հէք–եաթի ունեցած տեսէն անիմէներու հա–տանքները վերջ գտած են : Բեմադիրներ Ռոբեր եւ Լիւդմիլա Սահակեանցի նման–օրինակ ժապաւէնները արժանացած են քննադատներու բարձր գնահատանքին : Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս Կիեւի մէջ տեղի ունեցած տեսէն նիմէներու հա–համիութենական 7րդ փառատօնին լա–ւագոյն ժապաւէնը նկատուեցաւ հայ բե–մադիրներու « Մկների ժողով »ը՝ Խնկօ Ապէրի (Աթաբէկ Խնկոյեան) նոյնանուն հէքեաթի հիման վրայ :

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Երեւանի Նոր Արէշ թաղամասին մէջ կառուցուող հիւանդանոցը Հայաստանի ամէնէն մեծ հիւանդանոցը պիտի դառ–նայ : Արդէն իսկ կը բանի ընդհանուր համադրոյթին մաս կազմող բժշկական ուսումնարանը : Հիւանդանոցը, որ ամ–բողջութեամբ կը սկսի բանիլ 1982ին, կ'ունենայ չորս շէնքեր, իւրաքանչիւրը 250 մահճակալով եւ նոյն ատեն կը ծա–ռայէ Երեւանի բժշկական ուսումնական հաստատութիւններու ուսանողներու գործնական ուսուցման :

×

ՀԱՅԵՐԷՆ–ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ–ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՄԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

Սոֆիայի Կլիմենտ Օխրիդսկի համալսա–րանի արեւելեան լեզուներու ամպիոնը հրատարակած է հայերէն – պուլկարերէն եւ պուլկարերէն – հայերէն բառարան մը, չորս հազար բառով, նախատեսուած՝ ուսանողներու համար : Բառարանին հե–ղինակն է Եդուարդ Սելեան, որ տասը տարի է հայերէնի դասախօս է Սոֆիայի համալսարանը :

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 30ի մրցումներու արդիւնքներն են .—

ԲԿՍԱ – Տորպեդօ 4–1
Դինամօ (Թ) – Շախտեոր 3–0
Դինամօ (Կ.) – Պախտակոր 1–0
Չերնոմորեց – Կայրաթ 2–1
Կարպատներ – Արարատ 3–1
Կուբան – Նեֆթչի 2–1
Դինամօ (Մինսկ) – ԲՍԱ 1–3

-ՄԱՐՍԷՅԼ-

'Avenue du 24 AVRIL 1915 - Génocide Armenien,

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ինչպէս գրած էինք Յունիս 25ի մեր թիւով, Մարսէյլի երեսփոխան – քաղա–քապետը առաջարկած էր որ Պօմոնի մէջ, Շըմէն տը Սէն–Ժիւլիէնի այն մասը, որ կ'երկարի Թրավերս Շարռ – Քաստել–զէն Պօմոն, մկրտուի « Ապրիլ 24, 1915 » անունով : Կը մնար Թաղապետական Խոր–հուրդի վաւերացումը, ինչ որ կատար–ուեցաւ Երկուշաբթի օրուան նիստին : Արձագանգելով այդ վաւերացման, Ե–րեքշաբթի, Յուլիս 1ի Փրովանսալը կը գրէ .— Կաստոն Տէֆէռ ուզեց անձնապէս մեծարել Մարսէյլի հայ գաղութը « աշ–խատասէր եւ պարկեշտ », որու Թաղա–պետութիւնը մեծարանքը կ'ընէ Սէն – Ժիւլիէն Ավընիւի մէկ մասը մկրտելով ցեղասպանութեան թուականով : Քաղա–քապետը աւելցուց որ առաջարկած է նաեւ « Մանուշեան խումբի » (Ֆրանս. Դիմադրութեան հերոս) անունը տալ ու–րիշ ճամբու մը որ կը մնայ նշանակել :Մա–նուշեան, գնդակահարուած է Գերմանա–ցիներուն կողմէ իբրեւ Հայ եւ Ֆրան–սացի հերոս, ճշդած է Կաստոն Տէֆէռ եւ ոչ մէկ քաղաքական կուսակցութիւն կրնայ փորձել իրը ընել » :

ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՏ ՕՏԱՐ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՎԱՅԵԼՈՂ ԵՐԿԻՐԸ՝

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պրիւքսէլի մէջ կրկին կը խօսուի Թուր–քիոյ անդամակցութեան մասին Հասա–րակաց Շուկային եւ այդ առթիւ Լը Մոնտ Յուլիս 1ի իր թիւին մէջ տեսակցութիւն մը հրատարակած է ճարտարարուեստի Թուրք « մեծ »ի մը հետ՝ Վեհպի Գոչ : Կենսագրական գիծերուն մէջ կը յիշուի թէ Վեհպի Գոչ, 1917ին, 17 տարեկանին կը համոզէ հայրը որ նպարեղէնի խա–նութ մը բանայ, Անգարայի մէջ ու այդ խանութէն մեկնելով հասած է այսօր շի–նանիւթերու մեծ ձեռնարկութեան մը, արտածում – ներածումով՝ Գոչ Հոլտինկ Քըմփընի, որ շինանիւթէն զատ կ'իշխէ այսօր կայսրութեան մը վրայ՝ երկաթ, պողպատ, ելեկտրոնիկ, շարժիչ, ձայնա–սփիւռ, հեռատեսիլ, դրամատուն, զբօ–սաշրջիկութիւն, ապահովութեան ընկե–րութիւն, եւն., եւն. : 1978ի վերջ՝ 1,2 միլիառ տոլար աքթիֆ : Այս մարդն է, զոր Լը Մոնտ կ'որակէ «Անիէլի մը, Թուրք Ֆորտ մը», որ յայտարարած է փարիզ–եան օրաթերթին թէ Թուրքիա ժամ առաջ պէտք է մտնէ եւրոպական Հասարակա–պետութեան մէջ :

Տեսակցութեան կողքին կը յիշուի թէ Թուրքիա այն երկիրն է աշխարհի մէջ, որ ամէնէն մեծ օտար օգնութիւնը կը ստանայ : Նոր ձեռք ձգած է 1,6 միլիառ տոլարի փոխառութիւն մը միջազգային դրամական Հիմնարկէն, որ կ'աւելնայ այլ ձեւերով տրուած 2 միլիառի վրայ : Վարկերու բարձր սակը կը ստիպէ նա–խարարապետ Տէմիրէլը որ սեղմ պիւտճէ մը մատակարարէ ինչ որ կը նշանակէ նուազեցնել նպաստները ազգայնացած ճարտարարուեստներու, զեղչ հանրային ծախքերու, արժեզրկում պայքարելու համար անգործութեան դէմ որ 20 առ հարիւրի հասած է :

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ՝ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

Արեւմտեան Երկիրներու Մէջ
ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵՒՄԱՆ
Հարցին Շուրջ (*)

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու թեկնածու)

Ծանօթ է թէ Բ. Համաշխարհային Պատերազմէն յետոյ ժողովուրդներու փոխյարաբերութիւնները հրահրող խոր յեղաշրջումները հետզհետէ տարածուող ազգայնական շարժում մը յառաջ բերին եւ ի տես այս եղելութեան մօտ կէս դարէ ի վեր շշմած Արեւմտեան երկիրներու Հայութիւնն ալ չկարենալով երկար ժամանակ հանդիսատես մնալ այս երեւոյթին հետզհետէ այն յորձանքին յանձնուեցաւ զոր պիտի կոչենք ազգային գիտակցութեան վերազարթնում։

Արդարեւ, կ'արժէ 1920 – 1960 թուականներու միջեւ երկրագունդիս արեւմըտեան երկիրներու մէջ լոյս տեսնող հայ թերթերը թղթատել տեսնելու համար թէ 1915 – 1920ի միջեւ իրենց հայրենիքէն արմատախիլ եղած ու ակամայ օտար ափերու վրայ նետուած հայ մտաւորականները ինչ անլուր ճիգեր ընելու դատապարտուած են ազգային գոյութիւնը սփիւռքի մէջ պահելու համար։ Անոնց միջոցները անբաւարար են եթէ ոչ անզօր, բաղդատմամբ քաղաքակիրթ եւ բարձր մշակոյթի տէր Արեւմուտքի օտար տարրերը կլանելու եւ ձուլելու վիթխարի միջոցներուն հանդէպ։ Այսպիսի կիսկատար միջոցներով մաքառելէ յետոյ է որ այսօր օտար երկինքներու տակ ծնած, մեծցած եւ ուսանած հայ երիտասարդութեան մը դեռ հայ իրականութեան կառչած մէկ մասնիկը յանկարծակիօրէն հրապարակ կ'իջնէ ի մեծ զարմացումս այն հիւրընկալ տէրութիւններուն, որոնք վստահաբար հաւատացած էին որ երկու սերունդ յետոյ Թալէաթ – Էնվէր – Ճէմալ երրեակի եւ արբանեակներուն ոճրապարտ ծրագիրը պիտի ամբողջանար վերապրողներու շառաւիղներուն հիւրընկալ երկիրներու մէջ վերջնական ձուլումով։

Յետ – պատերազմեայ եւ օտար երկինքներու ծնունդ՝ Եւրոպայի եւ Ամերիկաներու այս սերունդը, յաճախ իր մայրենի լեզուին կամ քիչ տեղեակ է եւ կամ բնաւ տեղեակ ալ չէ։ Բացառութիւնները կը յարգենք, եւ մանաւանդ ամէն գնահատանքի արժանի կը դատենք այն բոլոր ծնողքները որոնք Արեւմտեան երկիրներու այլազան դժուարութիւններու դէմ պայքարելով յաջողած են իրենց տղոց հայերէն գրել, կարդալ եւ կամ առնուազն խօսիլ սորվեցուցած են։

Զանազան գաղութներու մէջ մեր կատարած ճամբորդութիւնները մեզի մօտէն ծանօթանալու հնարաւորութիւններ ընծայած են արդի սփիւռքահայ այլազան հոսանքներու եւ շրջանակներու պատկանող երիտասարդներու հետ։ Բայց եւ այնպէս Եղեռնէն ի վեր սահող աւելի քան 60 տարիներու ընթացքին հաւանաբար շատ աւելի արդիւնաւէտ գործունէութիւն մը ձեռք բերել կարելի պիտի ըլլար եթէ կատարուած ճիգերը այլ ուղղութեամբ նախատեսուէին եւ յամառութեամբ շարունակուէին։ Ահաւասիկ այս խնդրին առընչութեամբ եւ նաեւ անոր ծնունդ տուող յարակից խնդիրներու մասին է որ կ'ուզենք այսօր անդրադառնալ ինչ որ մեր կարծիքով Սփիւռքահայութեան վերակազմութեան եւ վերածնունդին համար անմիջական պահանջ է։

×

Շատերու պէս մենք ալ հոս կամ այլուր Հայութիւնը հետաքրքրող ժողովներու ներկայ եղած ենք եւ ականատես թէ դեռ ինքզինքը հայ իրականութեան մէկ մասնիկը նկատող երիտասարդներ քանի մը խօսք հայերէնով արտայայտուելէ յետոյ անմիջապէս կ'ըսեն « Հայերէն քիչ գիտեմ, ֆրանսերէն կամ անգլերէն պիտի խօսիմ եւ արտայայտուիմ »։ Այս գնացքով սերունդ մը յետոյ արտասահմանի մէջ հայերէն գիտնալը առանձնաշնորհում մը պիտի ըլլայ եւ կամ Միջին Արեւելքէն յետագայ տարիներուն գաղթողներու մենաշնորհը պիտի դառնայ։ Անշուշտ յիշենք նաեւ թէ շատ փոքր թիւով օտարներ ալ հայերէն լեզուն սորվիլ պիտի փափաքին որոնց համար ալ հայերէնը շատ անգամ ասպարէզի միջոց մը կրնայ ըլլալ։ Նկատի առնելով թէ լեզուին դերը Սփիւռքի գոյատեւման հարցին հետ շատ սերտօրէն կապուած է եւ կ'ապրինք շրջան մը ուր մեր սփիւռքի կեանքը նոր յեղաշրջումներու նախօրեակին կը գտնուի Մերձաւոր Արեւելքի մէջ տեղի ունեցող բացառիկ քաղաքական դէպքերուն պատճառաւ, աւելորդ է իսկ նշել թէ այժմէն իսկ որքան անհրաժեշտ է արմատական միջոցներու դիմել Սփիւռքի ապագան հաստատուն հիմերու վրայ կառուցանելու համար։ Այս պարագան միջոցէ մը ի վեր մտատանջութեան մատնած է ազգասէր հայրենակիցներ։ Ոմանք կը կարծեն վարժարաններու բացումով գոհացում տուած ըլլալ այս պահանջքին, ուրիշներ « Ֆրանսահայ Կեդրոնական Մարմին », « Ամերիքըն Արմէնիըն Ասամպլի » կամ անոնց մօտ անուններ կրող նոր կազմակերպութիւններով կը կարծեն դժուարութիւններուն դէմ մէկ մասը հարթած ըլլալ։

Կարելի չէ ժխտել սփիւռքի մէջ բացուած կամ բացուելիք հայ վարժարաններու ունեցած կամ ունենալիք դերը հայ իրականութեան մէջ։ Բայց թէ՛ Մերձաւոր Արեւելքի եւ թէ Արեւմտեան երկիրներու մշակութային կեանքի պայմաններուն քիչ թէ շատ տեղեակ ըլլալով, դժուար կը թուի մեզի հաւատալ թէ քանի մը հայ վարժարաններու բացումով արեւմտեան սփիւռքի դիմագիծը կարելի է Հայ պահել եւ կամ աւելի ճիշդ յետագայ սերունդները հայ իրականութեան հարցերու նկատմամբ նախանձախնդիր պահել։

Միջին Արեւելքի ընկերային պայմանները որոնք արդէն բոլորին ծանօթ են, ցարդ թոյլատրեցին վերապրողներու այդ շրջաններու շառաւիղներուն Հայ մնալ, բայց երբ այսօր այդ սերունդը Ամերիկա կամ Աւստրալիա կը գաղթէ, անոնց յաջորդող սերունդները մեծ մասամբ երկու սերունդ կրնան դիմանալ։ Քանի մը հայ վարժարանի բացումը ոչ բոլոր հայ պատանիներուն կրնայ բաւել եւ ոչ ալ բնականաբար, կարելի պիտի ըլլայ ստիպել բազմաթիւ հայ ընտանիքներու որպէսզի իրենց տղաքը անպայման հայ վարժարաններ ղրկեն։ Քանի մը տարի առաջ Միացեալ Նահանգներ կատարած մեր այցելութիւնները մեզի առիթ ընծայեցին այս պարագան մօտէն տեսնելու։ Լոս Անճելըսի առնուազն 60·000 հայ բնակչութիւնը մօտ 1100 հայ տղաք կը ղրկէր տեղւոյն հայ վարժարաններուն մէջ ինչ որ ցարդ լաւագոյն գործնական քայլը կարելի է նկատել այս մարզին մէջ։ Միայն թէ որքա՞ն տղաք տեղւոյն ամերիկեան վարժարանները կը յաճախեն։ Այս պարագան նոյնիսկ կարելի չեղաւ ստուգել, միայն ըսին թէ բնականաբար շատ աւելի էր վերոյիշեալ թիւէն։ Ֆրանսայի համար պարագան շատ աւելի բարդ է նկատի առնելով որ պետական մշակոյթի ծրագիրը լրիւ տարբեր է ամերիկեանէն եւ խոչընդոտները շատ են որպէսզի ձեռնհաս ուսուցչական կազմ մը պատրաստուի։ Սա ամէնէն կարեւոր խնդիրն է որուն շատեր տեղեակ չեն։

Հետեւաբար դժուար է ըսել թէ արեւմըտեան բարձր մշակոյթով օժտուած երկիրներու մէջ Հայը Հայ պահելու խնդիրը շաբաթը քանի մը ժամ հայերէնով եւ քիչ մըն ալ հայ գրականութիւն ուսուցանելով կրնայ իրականանալ։ Արդէն ամէն լիսէւարտ երբ բարձրագոյն ուսման հետեւի գրեթէ առիթ չունի այլեւս հայերէն ուսում շարունակելու քանի որ ան ոչ մէկ ապագայ կրնայ ապահովել ի բաց առեալ բնականաբար անոնցմէ որոնք զոհողութեան պատրաստ առաքեալներու նման կը ցանկան հայագիտութեան հետեւիլ։

Բայց այս պարագան մենք վհատեցուցիչ չենք գտներ։ Կը բաւէ մօտէն հետեւիլ մեր շրջանի Ֆրանսախօս կամ անգլիախօս հայ երիտասարդութեան ցանկութիւններուն եւ հետաքրքրութեան հայ ազգային խնդիրները յուզող հարցերու հանդէպ։ Այս նորահաս սերունդը յուզող գլխաւոր հարցը 1915ի Եղեռնը եւ իր հետեւանքներն են։

1. Ցեղասպանութեան ճանաչում,

2. Բարոյական եւ նիւթական կորուստներու հատուցում,

3. Հողերու վերադարձում։

Արեւմուտքի մէջ ծնած եւ մեծցած գիտակից երիտասարդութիւնը կ'ընդվզի անցեալին կատարուած անարդարութիւններուն հանդէպ եւ ինչպէս վերջերս մեր կատարած ելոյթներէն միոյն մէջ ալ յայտարարեցինք « Հրեաներու դէմ կատարուած խժդժութիւնները եթէ կը ճանչցուին օրինաւոր կերպով « Միացեալ Ազգեր »ու մէջ իբր ցեղասպանութիւն, ինչո՞ւ համար Հայոց դէմ կատարուած ցեղասպանութեան ճանաչումը օրինաւոր չըլլայ »։

Բայց մեր կարծիքով, նոյնիսկ եթէ ցեղասպանութեան ճանաչումը եւ իր հետեւանքները նպաստաւոր ելք մը ունենան, ինչ որ ոչ ոք արագօրէն կրնայ յուսալ եւ ոչ ալ ինչ-ինչպայմաններու բերումով ոչ ոք կրնայ արագօրէն նախատեսել, սփիւռքը ուղղակի զինք շահագրգռող գլխաւոր խնդիրը լուծած չըլլար. այն է Հայ սփիւռքի գոյատեւումը ապահովել։ Գոյատեւումը կրնայ ապահովուիլ, մեր կարծիքով, Սփիւռքի ազատագրումով։ Իսկ ազատագրում ըսելով կը հասկնանք կարենալ տալ արտասահմանի (1) Հայութեան ինքնուրոյն դիմագիծ մը եւ հասարակաց գործունէութեան եղանակ։ Առանց այս ընդհանուր ուղղութեան եւ օտար ազդեցութիւններէ ձերբազատման գաղութները պիտի ենթարկուին կամ ծառայեն եթէ ոչ յաճախ, դէթ մերթ ընդ մերթ իրենց գտնուած երկիրներու պայմաններուն եւ մանաւանդ այսպէս կոչուած « հայասէր » անհատներու կամ հայատեաց հեղինակութիւններու տեսակ – տեսակ քաղաքականութեան եւ մեքենայութեանց իբր գործիք։ Օրինակները շատ են եւ ոչ խրախուսիչ ի յօգուտ հայ ժողովուրդի շահերուն։ Ամէնէն հետաքրքրական նկատումներէն մի քանին յիշենք ստորեւ տեսնելու համար թէ ի՞նչ կը խորհին եւ կ'ըսեն օտարները մեր մասին։

1976 Մայիս 11ին Միացեալ Նահանգներու Միջազգային Յարաբերութիւններու Ենթայանձնախումբին կողմէ ցեղասպանութեան հարցը պիտի քննուի։ 1920էն ի վեր առաջին անգամն է ամերիկեան կառավարութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաներու կողմէ վերաքննութեան կ'ենթարկուի հայկական Եղեռնը։ Ամերիկահայ համալսարանի դասախօսներ՝ ինչպէս Ռիչըրտ Յովհաննէսեան, Վա-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Տաւուլ – զուռնայի յաղթական աւետումը բարեբախտաբար երկար չտեւեց։ Պատերազմը, այդ օրերուն, Թուրքիոյ համար մերթ մակընթացութեան և մերթ տեղատուութեան հանգամանք ունէր. աւելի տեղատուութեան քան թէ՝ մակընթացութեան։ Եթէ արեւելեան ճակատներու վրայ «աժան յաղթանակ»ներու տիրացած էին, շնորհիւ ռուս զինուորներու «դէպի տուն» վերադարձին, միւս ճակատներու վրայ սակայն, նահանջի եւ պարտութեան մը հաւանականութիւնը բացորոշ էր։

Տեղւոյն վրայ գտնուող գերմանացի զինուորները իրենց սպայակոյտով տարօրինակ եւ կասկածելի շարժումներու մէջ էին. օր – աւուր անոնց թիւը կը պակսէր, ան միշտ գաղտնի, գիշերանց.. ի՞նչ կը նշանակէր ասիկա։ Հարկ էր ջիղերու տէր ըլլալ, համբերել, սպասել մինչեւ որ իրական ելքի մը հասնէին այս անակնկալներով լի ծանր օրերը։

×

Տարին անցաւ կարծես շատ արագ կերպով։ Շաբաթները, ամիսները իրարու յաջորդեցին կարծես ձիարշաւի վազքի մը նման։ Օրերը, օր մը լաւ, օր մը գէշ, վազեցին իրարու ետեւէն։ Ու, այդ օրերուն, յուսադրիչը աւելի զօրաւոր կ'երեւար քան թէ յուսահատիչը Տէր Նըշանին համար։ Ինք, իբր քահանայ, կը հաւատար Քրիստոսի այն իմաստուն ասացուածքին թէ՝ «Սուր գործածողը սուրով կ'իյնայ»։ Թուրքը, սուրին հետ դեռ շատ մը բաներ ալ կը գործածէր բարի, անմեղ, աշխատասէր ժողովուրդ մը ընաջնջելու համար... Նախախնամութեան արդար հատուցման խեղդակալը պիտի չփաթթուէ՞ր անոր պարանոցին։ Տարակոյս չկար. իր խոր հաւատքն էր։

Տիեզերքի ստեղծումէն ցայսօր, բնութեան մէջ բոլոր կատարուածներու ընթացքին սխալ քար մը չէ դրուած։ Կատարուած չարիքներու, տեղի ունեցած նախճիրներու հեղինակները կամ «որդւոց որդի» անպայման գտած են Նախախնամութեան կողմէ իրենց սահմանուած արդար պատիժը։ Ասկէ խուսափում չկայ, չէ եղած։

Իր առաւօտեան եւ երեկոյեան աղօթքներուն մէջ միայն խնդրածը, պահանջածը՝ լոկ արդար հատուցում մըն էր։ «Տէր, դուն քու անհասանելի զօրութիւնդ ցուցուր այս անհաւատ, չար, արիւն լակող ժողովուրդին»։

Ու, օրերը, շաբաթները կը յաջորդէին իրարու իրենց բարի կամ չար գունաւորումներով։

Ամէն առաւօտ, մերթ ուրախ, մերթ տխուր տրամադրութեամբ ախոռէն դուրս կը հանէր ձիերը, կը լծէր փայթոնին ու կը սպասէր աղային վար իջնելուն, որ չէր ուշանար։ Ու, կը բռնէին քաղաքի ճամբան, ինք՝ փայթոնի բարձր պատուանդանին վրայ նստած, աղան՝ ետեւը ընկողմանած իր բազմոցին մէջ։ Կէս ժամուան հաճելի ճամբորդութիւն մը պաշտօնատեղին հասնելու համար, որմէ ետք գիւղ պէտք էր վերադառնար այլ աշխատանքներ կատարելու համար։

Իր տուն վերադարձը ժամով ճշդուած չէր։ «Ուշ եկար, շուտ եկար» հարցնող, ըսող չկար իրեն։ Տնեցիները գիտէին, որ «Զլֆօն իր գործին տէրն է», ատոր համար ալ երբ աղայէն բաժնուէր, դըրեթէ ամէն օր ճամբան կը փոխէր, կը թափառէր շրջանէ – շրջան, թաղէ-թաղ, տեսնելու համար թէ՝ ի՞նչ գացած եւ ի՞նչ մնացած է նախկին չէն թաղերէն։

Եթէ յուսահատիչ բաներ կային, կային նաեւ յուսադրիչ երեւոյթներ ալ, յատկապէս հայ բեկորներու առընչութեամբ։ Այդ նեղ օրերուն, երբ բազմահազար թշուառներ կը դեգերէին թաղէ – թաղ, փողոցէ – փողոց, մուրալու, գողնալու, եւ ի հարկին՝ կողոպտելու համար, այդ բազմութեան մէջ Հայեր չկային։ Իր բոլոր շրջագայութեանց ընթացքին Հայ մուրացկանի մը չէր հանդիպած, ինչ որ մեծ գոհունակութիւն կը պատճառէր իրեն։ Հայը, իր աշխատասիրութեամբ, եւ տնտեսագիտութեամբ ձեւով մը կը տապկուէր առանց փողոցները իյնալու եւ պատառ մը հացի համար այլոց դռները բախելու։

Հայը, Հայերը կուշտ չէին այդ օրերուն, բայց Թուրքին պէս սովամահ ալ չէին. ահա՛ մխիթարականը։

×

(Շար. 19)

հայն Տարեան, Աւետիս Սանճեան, եւ դեռ ուրիշներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը վերոյիշեալ յանձնախումբին կը ներկայանայ: Այս խնդրին համար Պէյրութէն իրաւաբան Շաւարշ Թորիկեան եւս ներկայ կ'ըլլայ վիճաբանութեան: Հայ պատուիրակները մի առ մի կը թուեն ցեղասպանութեան փաստերը: Նոյնիսկ Ռեյկընի կառավարութեան դիրքորոշումը կը շեշտեն, ինչ որ անհերքելի փաստ մըն է ցեղասպանութեան: Ի՞նչ կ'ըլլայ արդիւնքը կամ տպաւորութիւնը ներկայ Ամերիկացիներու մօտ: Մինչ քանի մը Գոնկրէսմէններ համոզուած կը թուին եւ կը խոստանան իրենց աջակցութիւնը ընծայել Օհայոյի դեմոկրատ Գոնկրէսմէն Հէյգ Ենթայանձնախումբին հայկական ցեղասպանութեան հանդէպ որդեգրած նպաստաւոր դիրքորոշումը վնասակար կը դառնէ Ամերիկայի Թուրքիոյ հանդէպ ընդգրկած քաղաքականութեան: Ան կը ջանայ անմեղ հռչակել Օսմանեան կառավարութիւնը եւ կ'եզրակացնէ. «Հայե՞ր էք թէ Ամերիկացիներ: Եթէ երջանիկ չէք հոս, այլ տեղեր կան ուր կրնաք ապրիլ»: Իսկ Ֆլորիտայի հանրապետական Գոնկրէսմէն Պըրք ի տես ցեղասպանութեան անհերքելի փաստերու, անպատկառ ոճով մը կ'առաջարկէ ամերիկահայ պատուիրակներուն յաջորդ ժողովին «էշեր եւ փիղեր հրաւիրել վկայութեան» (2):

Ուրիշ օրինակ մը: Մեր հայրենակիցներուն ծանօթ է, եւ շատերու մտքին մէջ իսկ դեռ թարմ, աշխարհահռչակ գիտնական Վիկտոր Համբարձումեանի անցեալ տարի Փարիզ այցելութեան ընթացքին «Լը Մոնտ»ի մէջ երեւցած նպատակաւոր, գրգռիչ եւ վարկաբեկիչ յօդուածը: Յօդուածին կամ աւելի ճիշդ նամակին հեղինակը հայ գիտնականին միջոցաւ կ'ուզէ Խորհրդային Միութիւնը վարկաբեկել ու Հայաստանի Գիտական Ակադեմիան արժէքազրկել (3): Աւելորդ է ըսել թէ եթէ Վիկտոր Համբարձումեան փոխանակ Հայ ըլլալու, ծագումով Հրեայ ըլլար, բոլորովին տարբեր կերպով արձագանգ պիտի գտնէր Փարիզ իր ժամանումը:

(*) Այս նիւթին շուրջ Միացեալ Նահանգներ եւ Գանատա կատարած մեր բանախօսութիւններու ընթացքին անդրադարձած ենք, տե՛ս Յառաջ, 25 – 26 Նոյեմբեր 1978, թիւ 14258:

(1) Աւելորդ է ըսել թէ մեր խօսքը արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներու, Ամերիկայի հայ գաղութներու համար է եւ նաեւ Աւստրալիոյ ու Հարաւային Ափրիկէի:

(2) Տե՛ս Յառաջ, 1976 Մայիս 23, թիւ 13596:

(3) «Լը Մոնտ», 1979 Ապրիլ 3, թիւ 10629:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

—o—

Յունիս 22ի օրը, ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ բացառիկ էր, ջերմ էր, մտերմիկ եւ հանդիսաւոր:

Ծռայլուած ոչինչ կար այդ օրը. կար զուտ պերճանքը կատարեալին եւ կրթական կեդրոնի մը ամբողջ հմայքը:

Համոզուած ու գիտակից Հայերու հանդիպումի օրն էր, ազգային կրթական դետնի վրայ:

Աշակերտները կոկիկ, վայելուչ, դըպրոցական համազգեստներով, իրենց ծնողներով շրջապատուած էին վարժարանի տեսչութեան վարդապետները եւ ուսուցչական կազմը: Երախտագիտութեան իբր արտայայտութիւն, բերած էին անոնք իրենց զգալի ներկայութիւնը գոհ եւ խանդավառ, պարզապէս որովհետեւ վարժարանին մէջ իրենց զաւակները կը մընային Հայ, կը կրթուէին բարոյական առողջ սկզբունքներով եւ կը մեծնային սնանելով Հայութեամբ:

Այդ օրը ներկայ էին վարժարանի ընտանեկան բոյնը ջերմացնող հաւատարիմ ազգայիններ, նախկիններու ծնողներ, բարեկամներ, հայ դպրոցի կողքին հաստատուն սիւներ:

Օրուան հանդիսութիւնը կը սկսէր ընտանեկան ճաշով, որուն վայելքներէն մին է, սրտակից, գաղափարակից, հոգիներու միասնաբար, սեղանի շուրջ գտնուիլը: Անոնք փոխադարձ կը զգացնեն իրարու թէ ինկալպէս երջանիկ են ամէն անգամ երբ այսպէս հաւաքուած կ'ապրին Հայութեամբ եւ թէ գոհ են որ իրենց զաւակը պիտի մնայ Հայ, յաճախելով այս վարժարանը:

Ճաշը ունեցաւ յատուկ փայլ մը, որովհետեւ անակնկալօրէն յայտնուեցաւ Փարիզահայութեան ծանօթ երգիչ Նորայրը, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ներկաներուն մէջ: Մենք Հայերս երգով կ'ապրինք եւ մեր երգը տեսակ մը յոյս է մեզի համար. անով մենք մեզ աւելի զօրաւոր կը զգանք եւ կը տոկանք ժամանակին: Այդ օրը Նորայրը իր հաճելի ձայնով եւ զգայնութեամբ տուաւ հայեցի բոյր ու դրոշմ օրուան ճաշին:

Նոյն այս ճաշը պատրաստուած էր մեծ խնամքով ու ճաշակով վարժարանի Ծնողական Միութեան տիկիններուն կողմէ, որոնք ոչինչ խնայած էին լաւագոյն ճաշացանկով մը հիւրասիրելու համար հիւրերը: Արժանի են գնահատանքի եւ քաջալերանքի:

Ժամը 4·30ին, վարժարանի Պէշիկթաշլեան – Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ ճեմարանական պաշտօնական մրցանակաբաշխութեան ամավերջի հանդէսը:

Հանդէսին նախագահութիւնը պիտի կատարէր այս տարի, յայտնի շրոդ եւ միջազգային համբաւ վայելող, Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ Հանրի Թըրուայա, որ նամակով մը, սակայն, յետ արտայայտելու Սամուէլ Մուրատեան Մխիթարեան վարժարանի հանդէպ ունեցած համակրանքն ու գնահատանքը, կը յայտնէր իր ցաւը, խնդրելով ներողամտութիւնը տեսչութեան, չկարենալ ներկայ գտնուելու այդ օրը բացակայ ըլլալով Փարիզէն:

Հանդէսի բացումը կատարեց վարժարանի քառաձայն խմբերգը, հնչեցնելով «Քաջաց զէնքի յաղթութեան» քայլերգը վարժարանին, ղեկավարութեամբ գընահատուած երաժիշտ Գ. Եանըքեանի: Յաջորդեց ազգային երգերու բազմազան գոյներով, ամանակներով ճոխ երգացանկ մը, ընդհատուած մերթ ընդ մերթ արտասանութիւններով, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, իտալերէն լեզուներով. ապա առանձին արտասանութիւններու հաճելի փունջ մը ընծայեցին ներկաներուն վարժարանի փոքր դասարաններու աշակերտները, որոնք հազիւ սկըսած էին սորվիլ հայերէնը եւ արդէն մեր մեծասքանչը կը «թոթովէր» իրենց շրթներէն՝ տպաւորելով ներկաները:

Ապա բեմ բարձրացաւ վարժարանի Ուսումնապետ վարդապետը Հ. Ռափայէլ Անտոնեան եւ պարզեց ներկաներուն ուսումնական տարիին իմաստը, կատարուած ձեռնարկները, առաջարկուած տեսակէտները, նուաճումները կրթական ու ուսումնական ասպարէզներու մէջ, մէկ խօսքով ամբողջ մըթնոլորտը հայեցի դաստիարակութեան, որ կը կատարուի Սամուէլ Մուրատեան Մըխիթարեան վարժարանին մէջ շեշտելով անոր ազգային դիմագիծի յատկանիշը, որ կ'իմաստաւորէ Մխիթարեան վարդապետներու կատարած բոլոր զոհողութիւնները: Մխիթարեան վարդապետը, ըսաւ ան, յաջորդն է Մեծն Մխիթար Սեբաստացիին որ գիտէ պահել կանգուն Լուսաւորիչի հաւատքի կանթեղը եւ Մաշտոցի աստուածապարգեւ գիրերը, հայ լեզուն իբր միակ գրաւական հայ գոյութեան ու միութեան զօդ մեր անցեալին հետ եւ հաւատարմութեան ուխտ հանդէպ թափուած հայապահպան արիւնին:

Ուսումնապետ Վարդապետը գովեց ներկայ ծնողքները, որովհետեւ անոնք խօսքի եւ փափաքի Հայեր չէին, այլ գործնական ու գիտակից Հայեր, պարզապէս, որովհետեւ անոնք իրենց զաւակի կրթութիւնը յանձնած են Հայուն եւ ոչ օտարին: Անոնք գործնական գետնի վըրայ կ'ընեն զոհողութիւններ ի նպաստ իրենց զաւակի հայեցի կրթութեամբ եւ արձանագրած են եւ կ'արձանագրեն իրենց զաւակները հայ վարժարանի մէջ:

Ուսումնապետ վարդապետը գնահատեց զանոնք եւ ըսաւ.— Դուք էք իսկական Հայերը, որովհետեւ ձեր այս ժեստով, այս գիտակցութեամբ ու մտահոգութեամբ, դուք յարմարօրէն կը խնամէք բաց վէրքը Հայութեան ու կը պատրաստէք նոր արիւն նոր Հայութեան համար: Դուք այդ ընտրանին էք Հայութեան, որ օտարէն լոկ գիտէ սորվիլ զարգանալու համար բայց ոչ ձուլուիլ կամ ենթարկուիլ օտարին: Ապա ուսումնապետ վարդապետը կատարեց գնահատանքը վարժարանի աւարտական դասարանի աշակերտներուն (վեց հոգի) որոնք իրենց ջանասիրութեամբ ու բարի վարքով եղան օրինակ բոլոր աշակերտներուն եւ ուրախութիւնը տեսչութեան որ այս տարի եւս կուտայ Ֆրանսայի Հայութեան երիտասարդներու նոր խումբ մը գրաւելու տեղերը բացականերուն եւ ամրապնդելու օղակը Հայութեան:

Ծափահարութիւններով բաժնուեցան մրցանակները եւ բեմ բարձրացաւ վարժարանի քաղաքային տեսուչ Փրոֆ. Ֆէյտի որ իր կարգին դրուատեց գործունէութիւնը վարժարանին, հոն աշխատող վարդապետներուն, խրախուսեց ներկաները եւ աշակերտները սորվելու համար եռանդով իրենց մայրենի լեզուն, եւ լեզուագէտի իր մերձեցումներով ցոյց տուաւ թէ Հայը իր լեզուով կրնայ հըպարտ զգալ ինքզինքը եւ իր օրինակը որ Ֆրանսացի ըլլալով կը խօսի, կը գրէ եւ կ'ուսումնասիրէ քերականութիւնը հայ լեզուին:

Վերջին մասը, յուզիչ ու խօսուն պահն էր: Ուսումնապետ վարդապետը պատմեց թէ ինչպէս ասկէ 75 տարիներ առաջ, նոյն ամավերջի այս հանդէսին մէջ, նոյն Մխիթարեան վարժարանէն, այս անգամ Վենետիկէն, շրջանաւարտ կ'ելլէր մեծ բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժան, որ նոյն առիթով գրած է ոտանաւոր մը պարզելով ամբողջ կրթական առաքելութիւն մը, վարդապետին՝ որ աշխատած էր ու կրած պատրաստելու երիտասարդ Վարուժանը կեանքին համար, եւ ինքը Վարուժան որ կը զգայ այս բոլորը եւ կը խնդրէ որ զինք դաստիարակող վարդապետը «օրհնէ» զինք «վերջին այս ժամուն» երբ կը պատրաստուի ձգել վարժարանը դիմագրաւելու համար կեանքը. «Հայր իմ օրհնէ, ժամը հասաւ պի՛տ երթամ»: Այդ օրը յուզիչ կերպով զայն արտասանեց աւարտական դասարանի աշակերտ Մկրտիչ Արապեան, հրաւիրելով բեմ վարժարանի տեսուչը՝ Հ. Սերովբէ Վրդ. Ագըլեանը, որպէսզի «օրհնէ» իր կարգին նորահաս սերունդը այս տարուան հունձքին: Տեսուչ վարդապետը իր հայրական խօսքով խրախուսեց կեանքի մէջ նետուող այս երիտասարդները, տուաւ անոնց իր վերջին յորդորը, իբրեւ աղօթքը իր սրտին, մատնանշելով որ մեծ պիտի ըլլան անոնք իրենց ստացած ուսումով, զարգացումով, նուաճումներով, այնքան որքան իրենց սրտերը տրոփեն Հայութեամբ եւ ծաղկեցնեն Հայութեան փոքր ածուն, որ միշտ եղած է բուրումնաւէտ ու հրաւիրած օտարները անոր գոյներով սքանչանալու:

Մխիթարեանը, այո, մեծ ընտանիք մըն է որ կը բովանդակէ ու կը պարփակէ Հայութիւնը իր ընդարձակութեանը մէջ ներշնչելով սէր ու միութիւն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՌՕՏԵՑ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

– Մակար, կու գաս, չէ՞. երկու օրէն Վարդաձորի մէջ պիտի խաղանք: Եկուր, դուն ալ ծիծաղէ Օհանին վրայ, երբ Օհանը երեսը սեւցուցած ու արջի փոստ հագած՝ աշխարհի վրայ կը ծիծաղի: Մի՛ մոռնար, անունս Բարթող է,– ըսաւ Օհան ու սիւներու ետեւ կորսուեցաւ, իր ետեւէն դիակի մը պէս քաշելով իր կուզիկ ու անհեթեթ ստուերը:

– Մարտիկ, տղաս, ինչպէս կ'երեւի Օհանը կորսնցուցած է ինքզինքը: Լաւ վարպետ էր, հիմա սկսած էր սափոր – սափոր բաներ խօսիլ:

×

Արեւը Վարդաձորի լերան վրայ ծըռած էր: Դաշտին մէջ, գիւղ վերադարձողներու ետուզետ, դաշտի ձայները կ'ըսես՝ պղնձի մէջ արձագանգ կու տային:

Վերջալոյսի այդ պահուն, դաշտը ամբողջ ոսկեջրուած դրամի գոյն առած էր: Ջայլին ջուրի ձայնը աւելի խոշոր կու գար: Գեղեցիկ գոյն առած էին նաեւ վանքի քարերը:

Վարպետ ու աշկերտ դէպի վանքի աւազանին կողմը քալեցին: Բիւրոտի լաճը այծերուն մէջ կանգնած՝ դեռ կը դիտէր:

Աւազանը վանքին մօտ եղէգներով ծածկուած ճահիճ մըն էր: Վանքի յորդ աղբիւրին ջուրը կորսուած էր: Քարերուն մէջէն ճլճլան ջուր մը կուգար միայն ու կը հոսէր ճահիճին մէջ: Ջուրը ծածկող քարերը կանանչ գոյն առած էին: Ծահիճի գորտերը սկսած էին վերջալոյսի եղերերգ մը:

Խալֆա ու աշկերտ, երբ մօտեցան աւազանին, տեսան ծանօթ չէրչին՝ Կիրոսը, որ սնտուկը մէկ կողմ դրած՝ ափով ջուր կը խմէր:

– Հը, դո՞ւք էք, խալֆա,– ձայն տուաւ չէրչին:

Մարտիկ, կ'ուզէր գիտնալ, կ'ուզէր հարցնել, թէ ի՞նչ եղաւ վարդապետին դիակը, որ միշտ իր աչքին առջեւէն չէր հեռանար:

– Պէքիրը իր մարդերով նորէն նոյն ճամբով վերադարձաւ, տղաս: Վարդապետը ծառէն վար առին ու թաղեցին ձորին մէջ: Առտուան դէմ, երբ ձորէն անցայ, էս գիրքը գտայ,– ըսաւ չէրչին ու ծոցէն ղենջակով փաթթուած հանեց «Ցազգս Իրաւանց»ը: Հա, արեւմարէն յետոյ էս տեղուանքը շատ մի՛ մնար, վըտանգաւոր է,– աւելցուց Կիրոս.– գիշերները էս քարերու մէջ Պէքիրի մարդիկը կ'երեւին: Ասկից երեք շաբաթ առաջ հայ գալէմքէր մը սպաննեցին էս քարերու վըրայ:

– Էդ ինչպէ՞ս,– հարցուց Մարտիկ:

– Ես էսճամբէն շատ կ'անցնիմ, տըղաս. կը տեսնեմ երբեմն խելքը գլխին մարդեր, կու գան էս քարերուն հայ գըրերը կը սերտեն, պատկերները կը քաշեն: Մի քանի շաբաթ առաջ, տեսայ իմ տարիքի մէկը, չարըխով, Մշու շալվարով, էշի մը վրայ հէպկէ մը ձգած վանքի ճամբէնկ'իջնէր: Էդ պիշիմ մարդ էս կողմերը չկար: Դուն մի ըսեր, վարպետ գալէմքէր է եղեր Երեւանի կողմերէն: Էշին վրայ բեռցուցած էր տեսակ – տեսակ պատկերներ: Վանքի քարերուն գունաւոր պատկերներն էին: Ամէն անգամ որ էստեղէն կ'անցնէր, կը տեսնէի էս մարդը, որ մէս – մինակ քարերու վրայ նստած՝ կտաւի վրայ գալէմ կը քաշէր: Էսպէս երկու շաբաթ: Օր մը մօտեցայ, ըսի, որ զգոյշ ըլլայ Պէքիրի մարդերէն: Արեւմարէն յետոյ չմնայ էս տեղուանքը: Պէքիրը կը լսէ, որ վանքին մէջ հայ գալէմքէր մը վանքի քարերուն պատկերները կը գծէ, օր ցերեկով իր մարդերը կը ղրկէ ու սպաննել կու տայ: Ղալէմքէրին էշը կը տանին ու կտաւներու պատառները հովին կու տան: Այ, տեսէք, պատկերի կտորներէն էս ջուրերուն մէջ ալ կայ:

Մարտիկ ծռեցաւ, վեր վերցուց պաստառի կտոր մը, որուն վրայէն գորտ մը յանկարծ իր ոտքերուն մօտ ցատկեց: Պաստառի կտորը արծուի մը թեւն էր: Կային կտորներ, որթատունկի տերեւներով ու խաղողի զարդաքանդակներով:

(Շար.– 104)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յովհաննէս Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թորոսեան եւ զաւակները՝ Շաւարշ եւ Վաչէ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի, Յուլիս 6, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

———×———

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՊԻՒՑԻՒՔԵԱՆԻ վշտակից բարեկամուհիները ցաւով կը ծանուցանեն իր անակնկալ մահը, որ պատահած է Յունիս 3ին, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ եւ կը ծանուցանեն թէ ողբացեալին յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յուլիս 6, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

- DERNIERES -

—— THEATRE DE POCHE ——

MONTPARNASSE

20 h. 30 sauf le Dimanche

"Ouverture Sur Mer„

DE

REINE BARTEVE

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Փարիզի խումբը կը մեկնի Շաբաթ (Յուլիս 5) առաւօտեան ժամը 7ին Փորթ տ'Օրլէան, մարզադաշտին դիմացը՝ Ռիւ Փօլ Ափէլ:

ԵԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անէյռ - Պուա - Քօլոմպի Մասնաճիւղին տարեկան Պարահանդէսը Հոկտեմբեր 11ին:

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 6, Կիրակի ամբողջ օրը

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

— Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
— Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
— Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ ֆրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու:
— Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
— Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

———×———

Մոնմորանսի երթալու համար.—
Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Ֆր.ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կ'ուզեն իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱԻՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

- URGENT -

Offre d'Emploi

Important organisme social employant près de 100 personnes, recherche pour son siège à Paris, parfaite Sténo-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'Arménien appréciée Tél. : 281-17-80.

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE

Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE

— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ

AVEC

Orchestre "ANI„ de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS — MARTEN YORGANTZ

HARRIS LASKARIS — DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող Թաղիս Հայկ երկօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն արտասանութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական թատերախաղ մը « Գառնուկը »:

Կը հրաւիրուին թաղին և շրջակայքի բոլոր ընտանիքները եւ ծնողքները, քաջալերելու համար տարուած մէկ տարուան աշխատանքը:

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՃԵԼԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝

ՁԵՐ ՓԱՓԱՔԱԾ ԼԵԶՈՒՈՎ,

բարեկամական, մշակութային կապեր ազգակիցներու հետ՝ ամէնուր 12էն 92 տարեկան

ԱՐԱԳ, ԽՈՐՀՐԴԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

CERCLE

"ARMENIA - AMITIE„

3, Chemin du Cap

1006 — LAUSANNE (SUISSE)

Une correspondance agréable dans la langue de votre choix, des relations amicales, culturelles, avec vos compatriotes de tous pays.

de 12 à 92 ans

— SERVICE RAPIDE

— DISCRET ET SERIEUX

Ecrivez sans engagement de votre part

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Ուխտի Օրուան եղած նուէրներ.—

Տիկ. Ժամկոչեան (Պուք Պէլ էռ), Մ. Ցրսթըլքճեան (Էքս ան Փրովանս), Ալթունեան, Տիկ. Մելլեան, Օր. Գոչեան, Տիկ. Լալեան, Ժ. Աւագեան, Ս. Գաբրիէլեան (Օպընա), Շ. Հալաճեան, Աղնաւուրեան ընտ. (Պուք Պէլ էռ), Վալոնտը Թիւլի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութիւն, Գոճայեան ընտ. (Էքս ան Փրովանս), Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Տիկն. Միութեան, Թերմոնճեան, (Թերմոնճեան) Թերմոնճեան, Քէնտիրեան, Պօղոսեան 100ական, Սարգիս Աֆարեան (Պէյրութէն), Ա. Գոճաքեան, Ա. Մանկասարեան, Ռ. Նաճարեան, Մարթինէզ, Կ. Զիլեան, Տիկ. Անանունեան, Տիկ. Մանուէլեան 50ական, Ա. Մընակեան 30, Գալուստեան, Մանուկեան, Պօղոսեան, Լ. Աչըքեան, Ա. Ադամեան 50ական, Զօրթուքեան, Սահակեան, Մարկոսեան, Քէչիչեան, Պուզքուլեան 30ական, Երուսաղէմէն 20 տոլար:

U. G. A. B - JEUNES

- PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE -

D'ETE 1980 - A VENISE

Avec le concours des PERES MEKHITARISTES

Trois sessions de 15 jours chacune pour adultes
(1-15 Juillet — 16-31 Juillet — 1-15 Septembre)

Les participants seront logées en pension complète dans le Collège MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de loisirs seront également à leur disposition.

Programme d'enseignement :

— Langue arménienne : Historique et évolution, grammaire, lecture, traduction, conversation.

— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.

— Art arménien : Conférences et travaux pratiques.

Frais de participation : 2100 F. (voyage aller-retour non compris).

Renseignements et inscription :

UGAB : 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél. : 520-03-18

Découvrez l'ARMÉNIE

AVEC LA J.A.F.

SEJOUR TOURISTIQUE DU 16 AOUT AU 6 SEPTEMBRE

soit 21 jours au total, dont 19 jours en Arménie pour le prix exceptionnel de 3.600 Fr.

SEJOUR : 16 Août : Arrivée Moscou, départ pour Erévan

16 Août - 4 Septembre : Erévan et ses environs.

(Hébergement au Palais de la Jeunesse)

4 - 6 Septembre : Léningrad

Renseignements et demandes d'inscription : Tél. : 208-76-49, les Mardis et Jeudis soirs

Par courrier uniquement

Mme Yazidjian, 29, Avenue Pasteur, 93100 Montreuil.

(date limite : 13 Juillet 1980)

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes

14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1ère CLASSE — PENSION COMPLETE

	départ :	*retour :*
4e voyage	6 AOUT	21 AOUT 4300 F.
5e voyage	13 SEPTEMBRE	28 SEPTEMBRE 4300 F.
6e voyage	1er OCTOBRE	16 OCTOBRE 3800 F.

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.
2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.
3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28 ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Չորեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալանս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —Ալֆորվիլ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
3
JEUDI
3 JUILLET
1980

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.679 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.679

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐ

ԴԵՌ ՏԱՐԻ ՄԸ ԿԱՅ ԵՒ ԱՐԴԷՆ 17 ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Արդէն իսկ 17 թեկնածու կայ 1981 Մայիսի նախագահական ընտրութեան համար, թէեւ երեք գլխաւորները՝ Միթերան, Ժիսքար տ'Էսթէն եւ Ժորժ Մարշէ, պահը պատեհ չեն նկատեր պարզելու համար իրենց նպատակը: Ներկայիս թեկնածու են.—

Ռոժէ Կառօտի, գրագէտ – փիլիսոփայ,

Փասքալ Կօշոն, Նոր Ուժերու կուսակցութիւն (աջ):

Ժան-Մարի Լը Փէն, Ազգ. Ճակատ, աջ

Ռիկէթ Պուշարօ, Ընկերվարական Միացած Կուսակցութիւն (Փէ. էս. Իւ.),

Էրիք Հիւթերման, Ժողովրդավար Ընկերվարական Կուսակցութիւն,

Ռէմոն Ֆուէէ, Համախմբում Հանրապետութեան Սպասարկութիւն գործածողներու, Հարկատուներու եւ Պաշտպանութեան Միութեանց:

Ժան - Քլօտ Տըլարիւ, Բնութապաշտ (էքոլոժի):

Ալէթ Լակիյէ, Բանուորական Պայքար:

Քրիս Լալոնտ, Բնութապաշտ:

Փիէր Պօպի, Համայնավար մարքսիստ-լենինեան կուսակցութիւն:

Միշէլ Տըպրէ, ՀՀՀ անհատական թեկնածութիւն:

Ալէն Կրիվին, Յեղափոխական Համայնավար Լիկա:

Միշէլ Քրեփօ, Ձախ Արմատական:

Մօրիս Շէիրֆէր, ինքնամատակարար ընկերվարական:

Միշէլ Փաշէոֆ, Ընկերվարական կուսակցութեան անդամ:

Ժաք Պեյիոմ, արդարադատը:

Փօլ Ռիպօ, լրագրող – գրագէտ, որ կը ներկայանայ (կամ կ'ուզէ, ցարդ 50 ստորագրութիւն ժողված է եւ 500 պէտք է) «Միշէլ Տըպրէի եւ Ժիսքար տ'Էսթէնի դէմ»:

Այս ցանկին միակ ծանօթ կէտը այն է, որ ոչ մէկը ընտրուելու հաւանականութիւն ունի:

———×———

ԻՐԱՆ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ՝ ՊԱՆԻ ՍԱՏՐ

Երէք Ռուլոյի (Լը Մոնտ) հետ տեսակցութեան ընթացքին, Իրանի Հանրապետութեան նախագահը տեսակ մը հաշուեկշիռը տուած է իր պաշտօնավարութեան, ուր կը պարզէ դրական գործը զոր տարած է, խոստովանելով հանդերձ թերիները:

Պանի Սատր, նախ կ'ըսէ թէ ընտրուած է Յունուարին, ձայներու 76 առ հարիւրով, եթէ հանրաքուէն հիմա կատարուէր, կ'ընտրուէր՝ 90 առ հարիւրով: «Գործունէութեանս հաշուեկշիռը, կ'ըսէ նախագահը, ի նպաստ ինծի կը վկայէ: Հինգ ամսուան ընթացքին զինեալ ուժերու մէջ կարգապահութիւնը վերահաստատեցի եւ զսպեցի Քիւրտիստանի, Մազանտարանի, Ատրպէյճանի ապստամբութիւնները ինչպէս նաեւ Խուզիստան, ուր մահափորձերու թիւը զգալապէս նուազած է: Գործադրութեան առաջքն առնուած է: Հպարտ եմ յայտարարելու, որ երեսուն տարիէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով Իրան այլեւս ցորեն ներածելու պէտք չունի: Եթէ գործադրութեան դրուած ծրագրերը իրականանան, գալիք 2 - 3 - 5 տարիէն մինչ, շաքարի, բրինձի մեր արտադրութիւնը բաւարար կ'ըլլայ մեր սպառումին համար: — Կ'ընդունիմ սակայն երկու ձախողութիւն. — չյաջողեցայ հակակշռել զինեալ ուժերու յաւելումը եւ հաստատել իր անունին արժանի դատական դրութիւն մը: Քաղաքացիները իրենք զիրենք պաշտպանուած չեն զգար կամայականին առջեւ: Բայց ի պաշտպանութիւն ինծի, կ'ըսեմ որ վերջին շաբաթներու տարած պայքարս ամերիկեան դաւին զանազան երեսներուն դէմ ժամանակ չթողուց որ լրջօրէն զբաղիմ արդարութեան հարցով, զոր պիտի կարգադրեմ գալիք շաբաթներուն »:

Պանի Սատր կը յայտնէ նաեւ թէ Թապասի ամերիկեան գործողութիւնը «միայն երկրորդական երեսն էր մեծ գործողութեան մը որուն հեռանկարն էր տապալել վարչակարգը»: Ըստ նախագահին, Ամերիկացիք մտադիր էին գրաւելու քանի մը ղեկավարներու, ի մէջ այլոց՝ Խոմէյնիի եւ իր բնակարանները, ու կ'աւելցնէ « մտադիր էին մեզ սպաննելու: Շնորհիւ տեղեկութիւններու զորս յետագային ձեռք ձգեցինք, ի մասնաւորի Համայնավար Թուտեհ կուսակցութենէն, յաջողեցանք դաւին երկոտասնեակ ղեկավարները ձերբակալել ինչ որ առիթ պիտի տայ, անկասկած, շատ ուրիշներ ձերբակալելու »: Մանրամասնօրէն անդրադառնալէ ետք « ամերիկեան դաւին », Պանի Սատր կ'աւելցնէ.— « Խորապէս համոզուած եմ որ ամերիկեան դաւը անձնապէս ինծի դէմ էր: Ուաշինկթընի ղեկավարներու աչքին, ես կը ներկայացնեմ մաքրուելիք գլխաւոր թշնամին, որովհետեւ հակառակ չափաւորի մակդիրին զոր կեղծաւոր կերպով փակցուցած են ինծի, շատ լաւ գիտեն թէ իմ ծրագիրս է վերջ տալ այն բոլոր կապերուն՝ տնտեսական, ելմտական, քաղաքական, մշակութային որոնք ենթարկեցին Իրանը, Շահին վարչակարգին օրով »: Պանի Սատր կարեւոր չի նկատեր պատանդներու հարցը, դատելու կողմնակից չէ բայց անհրաժեշտ կը գտնէ, որ միջազգային ատեան մը կազմուի Շահին եւ անոր ամերիկացի մեղսակիցներուն դատը տեսնելու համար: Պանի Սատր բացէ ի բաց ըսեր է խորհրդային դեսպանին որ « Աֆղանիստանի գրաւումը անհանդուրժելի է: Ձեր Վիէթնամն է եւ գլուխ պիտի չելլէք աֆղան դիմադրութեան հետ »: Դեսպանը հաշտարար պատասխան տուեր է:

Պանի Սատր դեռ յուսահատ չէ եւ կ'եզրակացնէ թէ եթէ կարենայ գլուխ հանել իր նպատակները՝ « նոր յեղափոխութիւն մը կատարած կ'ըլլամ »:

Բայց եւ այնպէս աւելի քան 1400 պետական պաշտօնեաներ պաշտօնազրկուեցան կամ հանգստեան կոչուեցան Խոմէյնիի Յունիս 28ի վերջնագիրէն ի վեր, ինչ որ կը հաստատէ թէ ամէն ինչ ոչ դիւրին է, ոչ ալ պարզ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՄԻՏԻ « Մոսկուա »ն հաւանաբար աւելի արդիւնաւէտ է քան Ժիսքարի «Վարշաւա»ն, այլ խօսքով Գերմանիոյ նախարարապետը աւելի բան ձեռք ձգած է Բրեժնեւէն քան Ֆրանսայի Նախագահը եւ այդ իսկ պատճառով, Պրիւսէլի մէջ Ատլանտեան Ուխտի արտակարգ ժողով մը կը գումարուէր Զորեքշաբթի Շմիտի զեկուցումը լսելու համար: Կը թուի թէ Բրեժնեւ աւելի ճկուն դարձուցած է իր քաղաքականութիւնը եւրոպական հըր - թիռներու շուրջ:

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանութիւնը խուզարկութեան ձեռնարկած է առջի օր ծայրայեղ-աջ շրջանակներու մէջ եւ 11 հոգի ձերբակալած ու բաւական փաստաթուղթեր գրաւած: Այս գործողութիւնը հետեւանք էր շարք մը ցեղապաշտ բնոյթ ունեցող եղեռնափորձերու եւ նաեւ Տանիէլ Հէշթէրի խանութին դէմ ահաբեկչական արարքի մը: Կը յայտնուի թէ ծայրայեղ աջերու բերդաքաղաքը 10րդ թաղամասն է:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ Թուրքիա եւ Հասարակաց Շուկան նոր ընկերակցութեան մը համաձայնագիրը ստորագրեցին, որու շնորհիւ Անգարայի օժանդակութիւնը ի մօտոյ կը հասնի մէկ միլիառ տոլարի: Նոր կարգադրութիւնը, որ կը փոխարինէ 1964ի համաձայնագիրը ընկերային ապահովութեան նպաստները կ'երաշխաւորէ ինը երկիրներու մէջ աշխատող Թուրք բանուորներուն (ներկայիս՝ 650 հազար): Բայց եւ այնպէս Թուրքերը դժգոհ են եւ Արտաքին նախարարը պաշտօնապէս յայտարարած է թէ Թուրքիա Հասարակաց Շուկայի կ'ուզէ անդամակցիլ մինչեւ 1980ի վերջ: Եւրոպացիք, որ շատ դրամ ալ չունին, հակառակ Թուրքիոյ « ռազմագիտական » կարեւոր դիրքին, տեղի չեն տուած: Մնաց որ Անգարա շատ դժգոհ է մանաւանդ Գերմանացիներէն, որոնք վերջերս մուտքի վիզայի դրութիւն հաստատեցին Թուրքերուն համար:

ՈՒԻԼԵՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շուրջ երկու շաբաթ է Փարիզ կը գտնուի Ուիլեմ Սարոյեան, որ այս առթիւ, վերսկսաւ իր պարբերական այցելութիւնները « Յառաջ »ի խմբագրատունը: Երկու օրուան ճամբորդութենէ մը ետք Վիէննա, անցեալ շաբաթավերջին, կրկին վերադարձաւ Փարիզ, ուր կը մնայ ամիս մը:

Նախքան Փարիզ ժամանելը ամերիկահայ գրագէտը քանի մը օր հիւրը եղած էր Ռումանիոյ Գրողներու Միութեան: Ստորեւ այդ այցելութեան մանրամասնութիւնները, քաղուած Պուքրէշի « Նոր Կեանք »էն:

×

Ռումէն Գրողներու Միութեան հրաւէրով, Յունիս 5 – 9 Պուքրէշ կը գտնուէր Ուիլեմ Սարոյեան: Միութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է հանդիպում մը բանաստեղծներու, արձակագիրներու, թատերագիրներու եւ քննադատներու միջեւ, որուն ընթացքին Սարոյեան պատասխանած է եղած հարցումներու՝ իր եւ համաշխարհային արդի գրականութեան մասին:

Գրագէտը ուրիշ հանդիպում մը ունեցած է իր ընթերցողներուն եւ հիացողներուն հետ Պուքրէշի Ամերիկեան Գրադարանին մէջ: Այցելած է նաեւ, Պուքրէշի Հայոց եկեղեցին:

Ամերիկեան դեսպանատունը, ի պատիւ գրագէտին, սարքած է ընդունելութիւն մը որուն ներկայ եղած են դիւանագէտներ, գրողներ, դերասաններ, մշակոյթի եւ արուեստի ծանօթ դէմքեր:

Սարոյեանի հետ հարցազրոյցներ ունեցած են Պուքրէշի ձայնասփիւռն ու հեռատեսիլը, ինչպէս նաեւ « Նոր Կեանք » շաբաթաթերթը:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 27–30)

ԱՐԱՐԱՏ-ԴԻՆԱՄՕ(ԿԻԵՒ) ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային 43րդ ախոյենութեան 14րդ հանդրուանին « Արարատ » Երեւանի մէջ փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ Խորհ. Միութեան լաւագոյն խումբերէն մէկուն՝ Կիեւի « Դինամօ »ի դէմ: « Արարատ »ի ցուցաբերած խաղը յիշեցուցած է 1975 Մարտ 19ին Եւրոպայի ախոյեան խումբերու բաժակի մրցաշարքի դարձի այն հանդիպումը զոր « Արարատ » ունեցաւ Միւնիխի « Պայէռն »ի հետ: Այդ օրէն ի վեր « Արարատ » նման լարուած եւ յամառ պայքար չէ մղած դաշտին վրայ: Վերջին քանի մը տարին խումբին կազմի փոփոխութեան պատճառով կորսուած էին « Արարատ »ին յատուկ պայքարի, վճռակամութեան ոգին եւ թեքնիքն ու գեղեցիկ ոճը: Յունիս 26ին « Հրազդան » մարզադաշտը լեցուած է ծայրէ ծայր: Երեւանցիները առաջին կիսախաղի աւարտին չորս վայրկեան մնացած յաջողած են նշանակել առաջին կոլը: Խորէն Յովհաննիսեան՝ խումբին աւագն ու գրոհներու կազմակերպիչը, հեռու տարածութենէն զօրաւոր եւ դիպուկ հարուածով մը գնդակը մխրճած է հակառակորդի բերդին անկիւնը: Սքանչելի խաղարկութիւն մը ունեցած են Խորէն Յովհաննիսեան, Սամուէլ Պօղոսեան, Արտիւշա Մովսիսեան, Ռոմիկ Վարդազարեան. իսկ պաշտպան Աշոտ Խաչատրեանի կատարած սրընթաց ճեղքերը խուճապ ստեղծած են Կիեւցիներու պաշտպանութեան գիծերուն մէջ եւ այդ գործողութիւններէն մէկն է որ Ա. Խաչատրեան արդիւնաւորած է նշանակելով երկրորդ կոլը: « Արարատ »ի երկու կոլերը հաստատած են ամբողջ խաղի ընթացքին երեւանցիներու առաւելութիւնը թէ՛ թեքնիքի եւ թէ ռազմավարութեան տեսակէտէն, ինչպէս նաեւ յաղթանակի հասնելու այն բուռն մղումը, որով լեցուած են՝ առանց բացառութեան, բոլոր Արարատցիները:

14 հանգրուաններէ ետք դասաւորման գլուխը կը գտնուէր Մոսկուայի «Սպարտակ»ը 22 միաւորով: Կիեւի եւ Մինսկի « Դինամօ »ները 18ական միաւորով կը գրաւէին երկրորդ եւ երրորդ տեղերը, իսկ Թիֆլիսի «Դինամօ»ն, Դոնի Ռոստովի ԲՍԱՆ եւ «Արարատ» 16ական միաւորով կը գրաւէին 4–6րդ տեղերը:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յունիս 28–29 թիւով:

×

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հայաստանի հարաւը՝ լեռնային Զանգեզուրի մէջ, կառուցուելու վրայ է լայն կառուղի մը, որ մեծ օգտակարութիւն պիտի ունենայ բեռնատարներով կատարուող փոխադրութեանց, կրկնակ կրճատելով ճամբու ընթացքը: Ճանապարհաշինութիւնը լայն թափ առած է Հայաստանի զանազան շրջանները, ուր աշխատանքները կը տարուին դժուար պայմաններու մէջ: Մասնաւոր դժուարութիւններ կը յարուցանեն ձորերու, արագահոս գետերու եւ լեռնանցքներու մէջ կառուցուող ճանապարհները, ինչպէս նաեւ լեռներու մէջ փորուող փապուղիները: Աւարտելու վրայ են նաեւ Լուսաղբիւր – Ջաջուռի լեռնանցքի, ինչպէս նաեւ Տաթեւի վանք (Գորիսի շրջան, Զանգեզուր) տանող քսան քիլոմեթրնոց ճանապարհներու նախագծման աշխատանքները:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ՝ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

Արեւմտեան Երկիրներու Մէջ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵՒՄԱՆ

Հարցին Շուրջ (*)

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու Թեկնածու)

Բ.

Նմանապէս այդ օրերուն, քաղաքիս «մարդասէր» եւ «յառաջդիմասէր» կաչուող հոսանքներու ականաւոր առաջնորդներէն մին որ վերջերս մեռաւ, չուրջը առած հարիւրի չափ «հայասէր» անձեր — որոնցմէ, մեր իմացածին համաձայն, երեսունի մօտը Հայեր են եղեր — կը փորձէ խորհրդային դեսպանատան բողոքագիր մը ներկայացնել Մոսկուայի մեթրոյին մէջ պատահած ռումբի պայթիւնին խնդրով իբր պատասխանատու ձերբակալուող եւ գնդակահարուող երեք հայ երիտասարդներու մահուան առթիւ: Ականաւոր անձնաւորութիւնը երբ ոստիկաններէն կը հրաւիրուի ցոյցէ հրաժարիլ, կը պատասխանէ. «Ֆրանսացիները քիչ մը համակրութիւն եւ համերաշխութիւն պէտք է ցոյց տան Հայաստանի հանդէպ: Անոնք 1915ին այդ (համակրանքը) ունէին երբ մեծ ջարդը տեղի ունեցաւ...» (1), Ցոյցին մասնակից հայ երիտասարդներէն ոչ մին մեզի ծանօթ ըլլալով կ'անգիտանանք թէ արդեօք այդ մեծապատիւ անձնաւորութիւնը նո՞ր հասկցած էր Հայկական Եղեռնին ճշմարտութիւնը: Քանի որ երբ աւելի քան 12 տարի առաջ ինք ժողովի մը կը նախագահէր, Թուրք ընկերվարականներ իրեն կ'ըսէին թէ «եթէ հայկական ցեղասպանութեան մասին պիտի խօսուէր իրենք ժողովին մասնակցելէ կը հրաժարէին»: Հանրածանօթ եւ «հայասէր» անձնաւորութիւնը չվարանեցաւ այդ ժամանակ Թուրք պատուիրակութեան ներկայութիւնը ապահովելու համար Հայկական ցեղասպանութիւնը օրակարգէն դուրս ձգելով թաղելու:

Այսպիսի հակասական, կեղծ եւ գրգռիչ արարքներ եւ գրութիւններ վերջերս առէպ եղած են: Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ անցեալ տարի «Լը Մոնտ»ի մէջ լոյս տեսած Ֆրանսուհիի մը գրութիւնը ուր հեղինակը կոկորդիլոսի արցունքներ կը թափէր «օտարներու գործիք ըլլալով 1915ի Եղեռնին զոհ գացող հարիւր հազարներով Հայոց համար» (2):

Սակայն ամէնէն հետաքրքրականը եւ թերեւս ամէնէն յանդուգն եւ ծածկամիտը վերջերս երեւցաւ քաղաքիս «յառաջդիմական» շարժումի դիմակին տակ լոյս տեսնող շաբաթաթերթի մը մէջ: Յօդուածին հեղինակը՝ Էլիզապէթ Շէմլա, չենք գիտեր թէ ծագումով Գերմանուհի՞ է, Ամերիկուհի՞ թէ այլ, ամէն պարագայի մէջ ոչ Հայուհի, կը ջանայ «Գալ տարի Երեւան...» խորագրով յօդուածի մը մէջ, ի չահ չենք գիտեր որո՞ւ բայց որոշ է թէ ունի կարգ մը յետին նպատակներ, ոչ թէ միայն ամբողջ գաղութ մը կը վարկաբեկէ, այլեւ զայն հրապարակաւ կը նախատէ (3): Անշուշտ երբ Էլիզապէթ Շէմլա գրի առաւ այս յօդուածը ինք նկատի առած է Հայոց մօտ գտնելիք արձագանգը եւ իր ինքնապաշտպանութեան միջոցները: Բայց որպէսզի միաժամանակ հաճելի թուի Հայոց, իբրեւ ճարպիկ լարախաղաց նախ ցեղասպանութիւնը կը հաստատէ: — Աւելորդ է ըսել թէ իր ճանաչումը ոչինչ կը բերէ մեր դատին յաջողութեան համար եւ ինք շատ լաւ գիտէ այդ: Սակայն եւ այնպէս համայն Մարսէյլի Հայութիւնը կը ներկայացնէ եւ այս շատ բնական կերպով հաշիշամոլ, պոռնկութեան որջերու մասնագէտ՝ կաւատներ, խաղարաններու մոլի եւ էռոյլինի վաճառորդ: Էլիզապէթ Շէմլայի երկրորդ նպատակն է Հայերը կասկածելի, վտանգաւոր տարր ներկայացնել յաչս Ֆրանսայի Պետութեան: Այսպէս, ան կը ջանայ նախ բովանդակ Ֆրանսահայութիւնը Խորհ. Միութեան գործակալ ներկայացնել եւ այս շատ թաքուն կերպով, ապա հակասութեան մէջ ալ կ'իյնայ եւ կը ցանկայ զանոնք Խորհ. Միութեան դէմ ցցել «Հայաստանը ազատագրելու» ձրգտում վերագրելով անոնց:

Ի՞նչ եղաւ Հայոց մօտ գտած հակազդեցութիւնը այդ յօդուածին նկատմամբ: Բազմաթիւ միութիւններ նամակներով բողոքեր են այդ շաբաթաթերթի տնօրէնութեան մօտ: Անոնք բարեհաճեցան նախ փոքր գրութիւն մը հրատարակել: Իսկ երկու օր առաջ ալ «Նուվէլ Օպսերվաթէօր» հաճեցաւ Հայերէ ստացած նամակներէ հատուածներ հրատարակել եւ ահա խնդիրը փակուեցաւ:

Ֆրանսայի մէջ կայ նաեւ ուրիշ համայնք մը որ Հայոց նման իբր կրօնական համայնք ըլլալով, ծանօթ է: Սա հրէական համայնքն է: Եթէ այդպիսի նախատական գրութիւն մը լոյս տեսնէր Հրեաներու հասցէին (լաւ գիտենք որ չի կրնար ալ լոյս տեսնել) թերթին պատասխանատու տնօրէնը եւ գրութեան հեղինակը այդ յօդուածին առթիւ իբր ցեղապաշտական հակում ունեցող եւ գաղութ մը, ժողովուրդ մը, նախատող իրենք զիրենք շուտով դատարանին առջեւ կրնային գտնել: Միջազգային մամուլին մէջ Հրեաներու դիրքը անմրցելի է (4): Իսկ մե՞րը...:

Հայրենասիրական հասկացողութեան եւ միասնականութեան մասին երբ հրէական շահերը խնդրոյ առարկայ են: Որովհետեւ յաճախ հանդիպած ենք հայրենակիցներու որոնք ինքնագովութենէ կամ սնապարծութենէ մղուած, առանց նկատի առնելու մեր անկազմակերպ եւ խեղճուկ վիճակը կը ցանկան նոյնիսկ մրցակից նկատել իրենք զիրենք Հրեաներու հետ: Մեր հայրենակիցները թող չմոռնեն թէ երբ խեղճուկ կ'որակենք արտասահմանի Հայութիւնը: Այսօր կա՞յ մէկը որ կարենայ յաւակնիլ ըսելու թէ արտասահմանի մօտ երկու միլիոն Հայութիւնը (5) հաւաքական ուժ մը կը ներկայացնէ: Մինչդեռ Հրեաները իրենց կազմակերպչական ոգիին շնորհիւ ամենուրեք նկատելի ուժ մը կը ներկայացնեն: Այս առթիւ կը փափաքիմ օրինակ մը տալ որուն անձամբ ներկայ եղած եմ: 1973 Սեպտեմբերին երբ իսրայէլ-արաբական երկրորդ պատերազմը ծագեցաւ, նոյն Շաբաթ օրը ժամը 13ին հեռատեսիլէն յայտարարեցին թէ Սիոնիստական կազմակերպութիւնը կը հրաւիրէ Հրեաները նոյն գիշեր ժամը 19ին Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքի ցոյցին մասնակցիլ: Հետաքրքրական գտնելով այդ յայտարարութիւնը, փափաքեցայ ներկայ ըլլալ, տեսնելու համար թէ վեց ժամուան ընթացքին եւ այդքան յանկարծակի կերպով քանի՞ հոգի պիտի պատասխանէր զօրակոչին: Եւ ի՞նչ դասակարգ ներկայ պիտի ըլլար. երիտասարդնե՞ր, ծերե՞ր: Հակառակ թեթեւ անձրեւին չվարանեցայ երթալու եւ մօտէն տեսնելու հաճելով պատրաստուած այդ ցոյցը:

Ժամը 19ին երբ հոն էի, անվարան կրնամ ըսել թէ հինգ հազարէն աւելի ծագումով Հրեայ Ֆրանսացիներ՝ երիտասարդներ եւ մանկամարդուհիներ մեծ մասամբ, երկու հարիւրէ աւելի հրէական դրօշակներով եւ նաեւ ֆրանսական, եկած եւ կանոնաւոր կերպով շարուած էին արդէն: Իսկ առաջին կարգին վրայ — որոնց անունները յիշել զանց կ'առնենք հոս — Ֆրանսայի ամէնէն ծանօթ Հրեաները ձեռք ձեռքի էին: Փոխանակ նախանձելու եւ կամ ջայլամի պէս մեր գլուխը աւազին մէջ մխրճելու, մենք զմեզ խաբելու ու չտեսնելու իրականութիւնը, գիտակից ամէն Հայ պէտք է անդրադառնայ թէ իւրաքանչիւր անցնող օր սփիւռքի Հայութիւնը քիչ մը եւս կը նահանջէ: Իսկապէս մեր վերեւ տուած օրինակին ճիշդ հակառակ օրինակները շատ են մեր մէջ: Մեր ամէնէն նուիրական տարեդարձներուն համար իսկ հինգ հարիւր հոգի քով քովի բերելու համար ամիսներով մեղուաջան գործունէութիւն ցոյց պէտք է տալ: Քանի մը անգամ Ապրիլ 24ի Փարիզի մէջ կատարուած ցոյցերուն մօտէն հետեւելու պատեհութիւնը ունեցանք: Այսպէս քանի մը տարի առաջ, անձամբ նկատեցինք թէ ցուցարարներու թիւը չորս հարիւրը չէր անցներ եւ այսպէս ալ լոյս տեսաւ փարիզեան ֆրանսերէն կարեւոր օրաթերթի մը մէջ: Հետեւեալ օրը կազմակերպիչ մարմինը նոյն թերթին հերքում մը կը ղրկէր գրելով թէ ցուցարարներուն թիւը 2 հազարէն աւելի էր եւ դիտումնաւոր կերպով այսպէս գրուած էր: Եթէ անձամբ ներկայ եղած չըլլայինք, կրնայինք բնականաբար հաւատք ընծայել հերքումին ճշմարտութեան: Սա պարզապէս ինքնախաբէութիւն է եւ ուրիշ ոչինչ: Ինչպէս ֆրանսահայ ծանօթ մտաւորական Որբունի վերջերս «Յառաջ»ի մէջ երեւցած իր մէկ յօդուածով դառնօրէն արտայայտուեցաւ: Սփիւռքահայութիւնը կը գրէ Որբունի, վաթսուն տարիներէ վեր անդադար իր «հին մշակոյթը» կը ծանօթացնէ օտարներուն (6): Արդարեւ բացի քանի մը յոյժ կարեւոր յօդուածներէ դեռ երբեմն ճերմկցնող մէկ հատիկ իսկ բարձրորակ ուսումնասիրութիւն լոյս չէ տեսած ցեղասպանութեան մասին, հիմնուած ոչ թէ հրատարակուած փաստերու, այլ մանաւանդ անտիպ փաստերու վրայ (7): Այսպիսի անժառանգ մեծցած արտասահմանի երիտասարդութիւն մը կայ այսօր որ կ'ընդվզի անցեալին կատարուած անարդարութիւններուն դէմ: Մեր անտարբերութեան եւ անկազմակերպութեան ուրիշ օրինակ մըն ալ տանք: Յիշողութեանս մէջ դեռ տպաւորուած կը մնայ, վստահաբար նաեւ ներկաներէն շատերուն, զօրավար Անդրանիկի մահուան յիսնամեակին առթիւ քանի մը տարի առաջ Սալ Կավոյի սրահին մէջ կազմակերպուած երեկոյթին հանդէպ Փարիզի Հայութեան ցոյց տուած անտարբերութիւնը եւ քաղաքիս ծանօթ դէմքերէն Պ. Գ. Պազըրճեանի արդար ցասումի ելոյթը (8):

×

Չենք կրնար ի վերջոյ խորհիլ որ արեւմտեան երկիրներու մէջ անխտիր բոլոր հայ սերունդները կարելի է ձուլումէ զերծ պահել: Բայց բարեկամեցողութեամբ, հանդուրժողութեամբ, պատրաստակամութեամբ եւ անձնուիրութեամբ կարելի է կը կարծենք գէթ մեծամասնութիւնը — ըլլայ ֆրանսախօս, անգլիախօս կամ սպանախօս — դեռ քանի մը սերունդ Հայ պահել ու նկատել: Եթէ իրոք կազմակերպութեան տակ ըլլայինք, այդ մեծամասնութիւնը հայախօս ալ կրնար ըլլալ: Հետաքրքրական օրինակ մը հոս մէջբերենք: Ֆրանսայի մէջ այսօր շատ աւելի հրէերէն խօսիլ գիտցող երիտասարդութիւն մը կայ քան թէ քանի տարի առաջ: Դեռ չենք խօսիր զգացումներուն մասին, արդէն կենդանի օրինակը վերեւ տուինք: Ամէն պարագայի մէջ ներկայիս հայ սփիւռքի այս վերջին սերունդն է որ առհասարակ օտարախօս ըլլալով հանդերձ շատ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ Հայկական Հարցին ու ահաբեկչական գործունէութեան մա-

---

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.—

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

«Ամէն տուն ցաւ մը ունի» ըսուած է: Աղային տունին մէջ ալ ցաւ մը կար եւ սիրտ խոցոտող ցաւ մը... մանչ մը ունէին՝ ան ալ վարակուած լուսնոտութիւն կոչուած հիւանդութենէ...

Տուն — տեղ կարգին, մարագ — փեթակ որոշ չափով լեցուն: Ուրիշներու կերած սեւ կչկուրի նմանող հացի տեղ ճերմակ, լաւաշ հաց իրենց սեղանին վրայ, ու դեռ կարգ մը առաւելութիւններ, որոնցմէ զրկուած էին կարգ մը «աղա» կոչուածներ: Բայց... այս բոլոր առաւելութիւններուն քով այս վրդովիչ հիւանդութիւնը՝ որ կը կրծոտէր աղային, այլ մանաւանդ հանըմին սիրտը:

Նախախնամութիւնը հինգ զաւակներ պարգեւած էր իրենց, հանըմը հինգ անգամ մայր ըլլալու երջանկութիւնը տեսած, ապրած էր: Բայց, անոնցմէ չորսը երկար չէին ապրած, մնացած էր վերջինը ու ան ալ այս անբնական վիճակով...

Աղան, հանըմը դուռ չէր մնացած որ թակած չըլլային այս հիւանդութեան դարման մը գտնելու համար: Բժիշկ, հօճա, մոլլա, իմամ ու վհուկներ ու անոնց կողմէ գրուած, պատրաստուած «թալիսման»ներու շարոց մը՝ անօգուտ: Բայց, տէր եւ տիկինը չէին յուսահատած: Միշտ կը յուսային իրենց մանչուն վիճակը բարելաւելու ճար մը գտնել:

Մինակ, կամ իր հասակակիցներուն հետ խաղացած պահուն, յանկարծ, խեղդող հազ մը կը բռնէր անոր կոկորդը, աչքերը կ'արցունքոտէին, կ'ուռէին, շրթունքները կը կապուտնային, լորձունքով խառն թանձր հեղուկ մը կը վազէր անոր քիթէն — բերնէն վար՝ զգեստներուն վրայ, զարնուած, վիրաւոր կենդանիի մը պէս կը տապլտկէր գետինը, անօրինակ մռլտուքով մը, ու ասիկա կը տեւէր կէս ժամ, հուսկ, յետոյ, իր ցնցումները տակաւ կը հանդարտէին ու ժամեր ետք տղեկը իր [illegible] հանդարտութիւնը կը գտնէր:

Ատեն — ատեն ամերիկեան հիւանդանոցը կը տանէին քննութեան համար: Բժիշկները կը քննէին հիւանդը, զանազան խորհուրդներ կու տային ծնողքին, յաճախ քանի մը շաբաթ ալ հոն կը պահէին, զանազան ձեւի դարմանումներ կը փորձէին, հուսկ տուն կը ղրկէին: Քանի՜ — քանի՜ անգամներ մտած — ելած էր ամերիկեան հիւանդանոցը... հաշիւ չկար: «Ձեր հիւանդը մաքուր օդի, կատարեալ հանգիստի պէտք ունի» թելադրած էին իրենց: Ու, ատոր համար ալ քաղաքէն գիւղ փոխադրուած էին քաղաքին եւ գիւղին մէջ օդի մաքրութեան տեսակէտէն մեծ տարբերութիւն մը չկար:

— Զլֆօ, այսօր շուտ տուն վերադարձիր, Համտին (տղեկին անունը) հիւանդանոց բժշկական քննութեան պիտի տանինք:

— Լաւ, հանըմ,— պատասխանեց Տէր Նշանը գլուխ տալով:

Հիւանդանո՜ց... Ամերիկեան հիւանդանոցը... Հանըմը չնշմարեց, որ Տէր Նշանը զօրեղ ցնցում մը ունեցաւ, անոր անունը խռովեց իր հոգին, իր ամբողջ էութիւնը: Հինէն ծանօթ էր այդ հիւանդանոցին եւ անոր մէջ աշխատող պաշտօնէութեան մեծ մասին: Եղեռնէն առաջ, զանազան առիթներով հոն գտնուած էր ու անոնց մէջ ծանօթներ ունէր: Հեռուէն — հեռու լսած էր, թէ որո՛նք մեկնած, որո՛նք տակաւին կը գտնուէին հոն: Ինք ինչպէ՞ս պիտի կրնար իր ինքնութիւնը ծածկել, խուսափիլ անոնց հայեացքներէն, եթէ ստիպուէր հանըմին հետ քննութեան սրահ մտնել:

Մտքին մէջ պատրաստեց հնարամտութիւններու շարք մը՝ եթէ այդպէս պատահէր:

Ճամբայ ելան: Հանըմը եւ մանչը փայթոնին մէջ ընկողմանած, ինք՝ կառավարին տեղ, ձեռքերուն մէջ օրօրուող ձիերու սանձերուն նման իր մտքի սանձերն ալ՝ չորս հովերուն: Կառքը կը սուրար լայն ճամբայէն, փոշիի ամպեր բարձրացնելով իր ետեւը: Լուռ էր հանըմը, լուռ էր նաեւ ինք: Հանըմին լռութիւնը հասկնալի էր: Ի՛նչ պիտի ընէին, ի՛նչ պիտի ընէին իր որդւոյն... Ապահովաբար՝ նոյն բաները, նոյն թելադրանքները.. եւ կամ՝ մէկ — երկու շաբաթով հիւանդանոց մնալու որոշում մը:

Իր լռութիւնն ալ կու գար տարբեր տեսանկիւնէ մը: Իր գերագոյն ցանկութիւնն էր, որ առ այժմ մնար անծանօթ, Քիւրտ Զլֆօն, քանի՝ դեռ օրերը աղօտ էին:

(Շար.— 20)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄԻՆՉ ՄԻՆ ՎԵՐՋԱՑԱՒ՝ ՄԻՒՍԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ

Ոտնագնդակի Ազգային խումբերու Եւրոպայի Բաժակի շատ կարեւոր մրցումները հազիւ լրացած, Յունիս 26ին մեկնումի ազդանշանը կը տրուէր, 1980ի Ֆրանսայի Շրջանին։

Տարի մը եւս ծերացանք, սիրելի «Յառաջ», այս մտածումը կ'ունենամ ինքնաբերաբար, ամէն անգամ, երբ բան գործ ըրած, ըստ ընկալեալ սովորութեան, կը ձգտիմ անդրադառնալ հեծանիւի այդ ամենակարեւոր արշաւին, որ ամբողջ երեք շաբաթներէ աւելի ժամանակով, ծայր աստիճան ոգեւորութիւն պիտի ստեղծէ, ինչպէս միշտ, իր անցած ճամբաներուն հաւաքուած ու նաեւ հեռատեսիլի հանդիսատես բազմամիլիոն հետաքրքիրներուն։

Շատ տարիներ առաջ, երբ դեռ ի կենդանի էր ողբացեալ խմբագրապետը, «Յառաջ», ինքն ալ իր կողմէ մասնաւոր լրատու մը յանձնարարած էր Շրջանի կարաւանին, եւ որ, եթէ չեմ սխալիր, ողբացեալ տպարանատէր – հրապարակագիր Յակոբ Տէր-Յակոբեանի որդին էր, Յորքը, որ այնքան կատարելապէս կը նկարագրէր մրցումին գգայացունց մանրամասնութիւնները։ Բայց նախ քանի մը խորհրդածութիւն ոտնագնդակի եւրոպական ախոյենութեան հանդիպումներուն, որոնք այս տարի կատարուեցան Իտալիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ, վերջնական խաղերուն մասնակցելու իրաւասութեան մէջ գտնուող ութ խումբերու միջեւ, որոնք էին՝ Իտալիա, Սպանիա, Անգլիա, Գերմանիա, Հոլանտա, Պելժիա, Չեխոսլովաքիա եւ Յունաստան։

Մինչ տրամաբանօրէն, յաղթանակի առաջին հաւանականութեան սեմին կը նախատեսուէին Անգլիա եւ Իտալիա, առանց զանց առնելու Հոլանտան ու Գերմանիան, պիտի պատահէր անակնկալը, ոչ թէ Գերմանիոյ վերջնական յաղթանակին համար, այլ բոլորովին անհաւանական համարուած խումբին՝ Պելժիոյ, որ ընդհանուրի զարմացումին, այլ նաեւ հիացումին արժանացած, պիտի յաջողէր հասնիլ մինչեւ աւարտականը, ընդդէմ Արեւմտեան Գերմանիոյ, որ զգայացունց մաքառումի մը վերջաւորութեան էր որ, շնորհիւ «քոռնէր»ի մը, բախտաւորութիւնը կ'ունենար բաժակին տիրանալու, պարտութեան մատնելով, կարելի է կոչել հերոս Պելժիան, որ քիչ էր մնացեր, պիտի պարտադրէր բախումին 30 վայրկեաններով երկարաձգման, եւ նոյնիսկ, կրկին հաւասար արդիւնքի մը հետեւանքով, նոր խաղի մը վերսկսելու ստիպողականութեամբ, երեք օր վերջ։ Բայց անխուսափելին կը պատահէր արդէն, ինչպէս ըսինք, մարտնչումի լրանալէն երկու վայրկեան առաջ միայն։ Ինչպէս կ'ըսուի, իրաւունքը կը մնար զօրաւորին, ինչ որ իրականութեան մէջ ալ արժանավայել էր, քանի որ նոյն Գերմանիան էր որ շահած էր 1978ի աշխարհի բաժակը, թէեւ իր մէկ քանի լաւագոյն խաղացողներով, որոնք այս անգամ այլեւս մաս չէին կազմեր խումբին։

Ուրիշ նշմարելի նկատողութիւն մը, նշանակէտերու յատկանշական նուազութիւնը, որ անտարակոյս արդիւնքն է ընթացիկ խաղարկութեան, որ կը ձգտի առաւելապէս պաշտպանողական ընդդըրկումի, հազիւ երկու յարձակողական յառաջապահներու, փոխանակ հինգի, ինչպէս անցեալին, ինչ որ առաւելապէս արգելք կը հանդիսանայ նշանակէտերու դիւրին կատարումին, քանի որ երկուստեք հակառակորդ մրցակիցներու յանկարծական փոխ-յարձակումներու պարագային, միջին եւ եւեւի գիծերուն վրայ դիրք բռնող պատասխանատուները, շուտափոյթ կրնան օգնութեան հասնիլ վտանգի մէջ գտնուող թէ՛ բերդապահին եւ թէ երկու յետսապահներուն։ Պարտիմ աւելցնել սակայն, որ խաղարկութեան նմանաձեւ կիրարկումը, չի կրնար երբեմն տեղի չտալ առատ նշանակէտերու արձանագրումին, ինչպէս տեսնուեցաւ վերջերս, Եւրոպայի ախոյեան խումբերու քանի մը տեսակ բաժակի մրցմանց մէջ։

Քանի որ բախտ ու դիպուած, իրենք ալ կը խաղան իրենց դերերը, մասնաւորաբար ոտնագնդակի մէջ, օրինակ՝ գրոհի մը պահուն, կը պատահի մէկէ աւելի անգամներ որ տասը մեթր մօտէն քաշուած գնդակը կ'երթայ կ'ուղղուի բերդէն դուրս, կամ ետ կը մղուի բերդապահին ճարպիկութեամբ եւ կամ նաեւ կը բախի նոյն բերդը կազմող փայտասիւներուն, եւ ընդհակառակն, երեսուն եւ աւելի հեռաւորութենէ ուժգնօրէն հարուածուած գնդակ մը կը պատահի որ հասնի իր նպատակին։ Շեշտենք որ այս կարգի երեւոյթները տեղի կուտան ականատեսներու զգայացունց ապրումներուն։

Երբ երկու խումբերը կը մնային հաւասար արդիւնքի վրայ, այսինքն մէկով մէկ, ամենուրեք, խաղին վերջին վայրկեանին, ծայրագոյն անկիւնէն հակառակորդ բերդին սահմանուած պատժահարուածը (քոռնէր), ճարտարութեամբ նշանակէտի կը վերածուէր Գերմանացիներու կողմէ, որոնք այդպէսով կը տիրանային բաժակին։

Վերադառնալով Ֆրանսայի Շրջանին, որուն այս տարուան մեկնակէտը կը կայանար Գերմանիոյ Ֆրանքֆորտ քաղաքը, փոփոխութիւններու ենթարկուած է իր յառաջանալիք ճամբաներուն վրայ։ Մինչ անցեալ տարի, Փիրենեան լեռները անմիջական կռուախնձոր կը հանդիսանային, այս անգամ անոնք պիտի մագլցուին բազմաթիւ ոլորկ հանգրուաններէ վերջ միայն։ Բայց այդ ուղիղ գնացքները, խոշոր դժուարութեանց պիտի բախին, մանաւանդ հիւսիսի շրջաններուն մէջ, ուր պատկառելի երկարութիւններով պիտի ցցուին խորդուբորդ վտանգաւոր քարուղիներ, այնքա՛ն քմահաճ՝ դաւադիր անկումներու, վազողներուն սրարշաւ կամ փոքր անզգուշութեան հետեւանքով։ Մէկ հանգրուանով պիտի մագլցուին Փիրենեան չորս ամէնէն բարձր գագաթները եւ քանի մը դարձեալ չիտակ ուղիներէ յետոյ, Ալպեան լեռներն են որ իրենց ամեհի կատարներով ապարէզ պիտի կարդան յանդուգն ոտնեներուն, որոնց անվիճելի զօրեղը կայ ու կը մնայ Ֆրանսացի վախազդեցիկ ախոյեանը՝ Պեռնար Ինօ, որ իրաւացիօրէն շլացած Իտալիոյ Շրջանի իր արձանագրած յաղթանակով, զոր կը խլէր իր առաջին իսկ մասնակցութեան, յախուռն պայքարով պիտի մաքառի, կատարեալ հեծելանորդի իր բոլոր կարողութիւններով, առաջնակարգ մագլցող, անպարտելի ընդդէմ ժամացոյցի, տոկուն եւ արագընթաց վայրէջքի մէջ ու նաեւ նոյնքան յաջող ուղիղ հեռաւորութիւններու վրայ, երրորդ անգամ Շրջանը շահելու եւ նոր յաղթանակի մը փառապսակը ապոհովելու ակնկալութեամբ։ Ո՞վ կայ որ պիտի կրնայ զգետնել պըլթօն վազողը եթէ ոչ հոլանտացի սքանչելի Եոփ Զոէթեմելքը, որ պիտի յաջողի դուցէ անակնկալներ ստեղծել, մանաւանդ բարձունքներով հանգրուաններուն, որոնց անդերազանց մասնագէտ մըն է եւս ինք, բայց դժբախտաբար կայ տարիքի հարցը որ անվիճելիօրէն պիտի նպաստէ Ինոյին։ Կարեւոր մրցակիցներու կողքին, կարելի է յիշել առաջիններէն՝ հոլանտացի կարգ մը մասնակցողներ, մանաւանդ 1979ի աշխարհի ախոյեան Ռաասն, առանց մոռնալու Քիւփփէր, Քիս, եւ փորթուգալցի Ակոսթինօ, բայց խեղճը ալ աւելի տարիքոտ, ու նաեւ Ֆրանսացիներէն Պեռնար Թեվընէ, որուն յաւակնութիւնը պիտի ըլլայ, անգամ մը եւս շահիլ Շրջանը։

Որպէս ծանօթութիւն յայտնեմ, այս առթիւ որ, Ֆրանսացի Անքթիլը եւ պելժ Մերքսը հինգ անգամներով շահած են Ֆրանսայի Շրջանը եւ երկու անգամներով՝ Իտալիայինը։ Յուլիս 20ին, քսանեւերկու հանգրուաններէ վերջ, եթէ Պեռնար Ինօ յաջող երրորդ անգամ ըլլալով մուտք կարենայ գործել Փարիզ դեղին շապիկով, անկասկած որ աւելի քան երբեք ան պիտի յամառի ոչ միայն հաւասարեցնել Անքթիլի կամ Մերքսի յաղթանակներու թիւը թէ Ֆրանսայի եւ թէ Իտալիոյ Շրջաններուն, այլ եւ բեկանել իսկ զանոնք։ Բայց դեռ հեռու ենք Յուլիս 20էն։

... Ծիշդ այս պահուս, ուրախութեամբ կը տեղեկանամ «Յառաջ»էն, որ Արարատ, երկրորդ անգամ ըլլալով, ծափահարելի յաղթանակ մը տարած է խոր – հրդային երկրորդ կարեւոր խումբի մը դէմ։ Կեցցէ՛ս Արարատ եւ երջանիկ շարունակութիւն։ Փայտ բռնենք...։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԱՌԹԻՒ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հակառակ անձրեւոտ օդին, դաշտահանդէսներու եղանակն է Յունիս ամիսը։ Ամէն Կիրակի դաշտահանդէս մը կայ, կազմակերպուած զանազան միութիւններու կողմէ։

Կապ. Խաչի լայն ժողովրդականութեան շնորհիւ, ամէնէն յաջող անցնող դաշտահանդէսն էր Յունիս 8ին Ժէմանի դաշտը։ Առաւօտուն օդը ամպոտ էր. խաչուհիները որքան ալ վստահ՝ որ անդամուհիներ եւ բարեկամներ պիտի գային քաջալերելու, մանաւանդ մասնակցելու այս տօնին որ կը զուգադիպէր Մայիս 28ի հանդիսութեան, կէսօրէ վերջ Ժաք Գօժաքեանի նուագով միջավայրը փոխուեցաւ, արեւը ելաւ եւ դաշտը մէկ անգամէն կերպարանափոխուեցաւ։

Դաշտահանդէսին բացումը կատարեց վարչութեան ատենապետուհին, որ ի մէջ այլոց ըսաւ թէ՝ ձեզ հոս չհրաւիրեցինք խորոված հրամցնելու համար, այլ ձեզի ներկայացնելու մեր ամէնէն կարեւոր գործը «դպրոցը»։ Աշակերտները երգեցին «Ով մեծասքանչ դու լեզու»ն եւ հայկական պարերու փունջ մը հրամցուցին, խանդավառ ծափեր խլելով ներկաներէն։ Վարչութեան նախագահուհին ֆրանսերէն բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն եւ բեմ հրաւիրեց հոն ներկայ Վիէնի քաղաքապետ եւ Իզէր նահանգի երեսփոխան Պր. Լուի Մէրմազը, որ շնորհաւորեց Կ. Խաչը եւ յաջողութիւն մաղթեց բոլորին։

Օրուան բանախօսն էր Սէն Մօրիսէն երիտասարդ ճարտարագէտ Ժորժ Յովհաննէսեան, որ ֆրանսերէնով պատմականը ըրաւ Մայիս 28ին։

Դաշտահանդէսը վերջացաւ շատ ուշ, գիշերուան ժամը 11ին, ժողովուրդը մեկնեցաւ խանդավառ տրամադրութեամբ, ժամադրուելով յաջորդ դաշտահանդէսին։

ԽԱԶՈՒՀԻ

ային, որ կը շարունակուի Թուրքիոյ արեւմտեան երկիրներու մէջ գտնուող դիւանագէտներուն դէմ։

(Շար. - 2)

---

(1) «Լը Մոնտ», 1979 Փետր. 6, թիւ 10581։

(2) «Լը Մոնտ», 1979 Մայիս 2, թիւ 10653։

(3) «Նուվէլ Օպսէրվաթէօր» 1980 Ապրիլ 28, 65 – 66 թիւեր։

(4) Կ'արժէ տեսնել Վ. Բրուտեանի յօդուածը «Հայրենիք»ի 1979, Հոկտ. 6, թիւ 20182ին մէջ։

(5) Նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ իսկ չենք գիտեր թէ որքա՞ն թիւ մը կը ներկայացնէ Հայութիւնը, միշտ ենթադրութիւններու վրայ հիմնուած ենք։

(6) Տե՛ս *Յառաջ*, 1980 Մարտ 13, թիւ 14601։

(7) Անշուշտ մեր ակնարկը արտասահմանի համար է։ Հայաստանի մէջ վերջին տարիներս լուրջ ուսումնասիրութիւններ լոյս տեսած են։

(8) *Յառաջ*, 1977 Հոկտ. 14, թիւ 13966։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

– Խալէմքէրը սպաննողը Մահմուտն էր, տղաս,– ըսաւ չէրչին ու իր վերջին խօսքը ծածկելու համար աւելցուց. Վարդաձոր ո՞ւր իջած էք, խալֆա։

– Վարդաձոր տապա նոր պիտի երթանք։ Նաւոյին ջրաղացքը պիտի իջնենք։

– Լաւ կ'ընէք, խալֆա, Նաւօն իմ բարեկամն է։ Իս տեղերը մի տնտնաք, գացէք, գացէք,– ըսաւ չէրչին ու սնտուկը կռնակին առնելով՝ դէպի դաշտ իջաւ։

Արեւին հետ աշխատողներն ալ հետըզհետէ քաշուեցան դաշտերէն։ Աւերակի տուներները երկնցած էին մինչեւ կամուրջի ոտքերուն տակ։ Հատ – հատ կը լսուէր կոչնակին ձայնը։ Վարպետ ու աշկերտ, կամուրջին վրայէն էր որ կ'անցնէին։

Խալֆան, վար իջաւ կամուրջէն, բոլորտիքը նայեցաւ եւ այնպէս զգաց, որ կարծես կորսուած, մոռցուած հին յուշատետր մը կը թերթէր։ Խալֆան քարերը զգացումով շարած է։

«Եթէ կամուրջը լաւ չինես, Մակար, հօրս սիրտը պիտի կակղնայ, այն ատեն պիտի զիտնայ, որ իր աղջիկը լաւ մէկը ընտրած է»։ Լուսիկի խօսքերն էին, որ կարծես քարերը պահած էին իրենց մէջ։

Խալֆան, քարերը շարած էր Լուսիկին համար։ Ի՜նչ հոգ, թէ գիւղացիները չըհաւնէին, չհաւնէր հայրը, բաւ է, որ հաւնած էր Լուսիկը։ Է՜նպէ՛ս լաւ կամուրջ մը դուրս եկած էր։

Խալֆան տեսաւ, որ կամուրջին մի քանի քարերը խախտած էին։ Միտքը դըրաւ, գալ տեղաւորել խախտած քարերն ու տեղ – տեղ լեցնել կիրով. կամուրջը իր երիտասարդութեան լաւ օրերու յիշատակարանն էր։

– Մարտիկ, տղաս...

×

Նաւոյի ջրաղացքը ուռիներու կանանչութեան, ջուրերու ձայնին ու ալիւրի փոշիներուն մէջ կորսուած, ցած կտուր մըն էր։ Ունէր խոշոր դուռ մը, ուրկէ էշն իր բեռով ուղիղ ներս կրնար մտնել։

Վարպետ ու աշկերտ բաց դռնէն ներս մտան։ Ներսը՝ ալիւրի բարկ հոտ, քարի խուլ աղմուկ, չախչախի չխկոց։ Ախոռի դռնէն էշի մը գլուխը։ Պատին տակ, թոնրալաթին վրայ, պառկած էր ջրաղացքի թաւ կատուն։ Նաւօն այնտեղ չէր։

– Հէյ, Նաւօ, ձայն տուաւ խալֆան։

Նաւոյի ձայնը կարծես ջրաղացքարին ու չխչխկոցին մէջէն եկաւ։ Վարպետ ու աշկերտ ցորենով լեցուն ճվալներու վըրայ սպասեցին, մինչեւ որ Նաւօն դուրս ելաւ ամբարէն, ճրագի լոյսը իր դէմքին։

Նաւօն է, Նաւօն, ոտքերը փարտ դըրած, այնքա՛ն ծանրացած, ծերացած էր 40 տարով։

– Հը, ո՞վ կայ։

– Միւշտէրի է, Նաւօ,– կատակեց խալֆան։

– Մուսեղին ջրաղացքը տար, էստեղ երեք օրէն կարգ չի գար,– նորէն ձայն տուաւ Նաւօն ու ճրագը ձեռքին՝ սկսաւ քարին արագութիւնը դիտել։

Յետոյ, ձեռքը ցորենի տաշտին տարաւ ափով ցորեն առաւ ու ճրագին, պատուհանին լոյսին տակ ինքնիրեն սկսաւ ցորենին գովքն ընել.

– Աֆէրիմ տղայ, ինքը խման է, ամա գործին տէր մարդ է։ Մարդուն եզնեըը տեսնելու ես, կ'ըսես խումաչ են հագեր։

Նաւօն, ցորենը ափին մէջ առած, ուզեց ներս մտնող միւշտէրիին ցոյց տալ, որպէս նմոյշ լաւագոյն ցորենի։ Ցորեններէ շատ լաւ կը հասկնար ու յաճախ դիտողութիւն կ'ընէր իրենց տէրերուն։ Այս ցորենին քիչ ջուր տրուած է, միւսը՝ վարը խորունկ եղած չէ եւ կամ աղբը քիչ է։

– Ի՞նչ ես եղեր, Նաւօ,– ձայն տուաւ խալֆան։

(Շար.– 105)

Տէր եւ Տիկին Շառլ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Անդրանիկեան եւ աղջիկները, այրի Տիկին Շաքէ Սան–Թուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միսաք Տէրտէրեան եւ աղջիկը, այրի Տիկին Գիպրանեան ինչպէս նաեւ Նորհատեան, Տէրտէրեան, Քասթրոնովօ, Մութավէլեան, Քիոսէեան, Քէօսէեան, Յովակիմեան, Մանուկեան, Ակրաբեան, Գույումճեան, Քիւրպաչեան, Գիպրան–եան, Ջապէօնեան, Պետրոսեան եւ Աշըք ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖԻԼԻՓ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Մարիամ Առաքելեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 25ին, 71 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Յունիս 30, ժամը 14·15ին Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Ալֆորվիլի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

ՇՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ամենապատիւ Գահակալ Տէր Սահակ Մեսրոպ Պատրիարք Հայոց Ամերիկայի համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ՇՈՂԵՀԱՆԴԻՍՏ

Այրի Տիկին Յովհաննէս Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թորոսեան եւ զաւակները՝ Շաւարշ եւ Վահէ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի, Յուլիս 6, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժեռմի Ս· Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ· Բ· Ը· Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող Թաղիս հայկ երկօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն արտասանութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական թատերախաղ մը « Գառնուկը »:

Կը հրաւիրուին Թաղին և շրջակայքի բոլոր ընտանիքները եւ ծնողքները, քաջալերելու համար տարուան մէկ տարուան աշխատանքը:

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՄԵԾԱՐՄԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

նուիրուած

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

ծննդեան 100ամեակին

Ուրբաթ, Յուլիս 4, ժամը 20·30ին, Հայ Մշակոյթի եւ Արուեստի Կեդրոն՝
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS

Պ· ՇԱՀԷՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ
Երեւանի Մ· Սարեան տուն–թանգարանի տնօրէն

Կը խօսի եւ կը լուսարձակէ մեծանուն նկարչի կտաւները:

Մուտքը ազատ է

- ON DEMANDE -

Une dame arménienne d'âge moyen, pour aider une dame et faire la cuisine.
Chambre, nourriture et bon salaire.
Tél. : 757-40-42
de 8 à 9 h. et 13 à 14 h. après 19 heures

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռմի Ս· Սահակ–Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, ողբ· Գրիգոր Եղիազարեանի մահուան առթիւ.— Ժան–Գլօտ Մէլէմէնճեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սէմէրճեան, Սիվազլեան ընտանիք 100ական ֆր·, Տէր եւ Տիկին Հայկ Մկրտիչեան, Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ասարլիքեան 50ական, Պառ Մոտէռն 30, այրի Տիկ· Նազենի Մինասեան 20 ֆ·:

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 6, Կիրակի ամբողջ օրը
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

— Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
— Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
— Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ ֆրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու:
— Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
— Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

—×—

Մոնմորանսի երթալու համար·—
Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ալֆորվիլէն՝ Պարոն Ասատուր երկու հարիւր ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ին, իր մօրեղբօր աղջկան՝ Մարիամ Անդրանիկեանի մահուան տխուր առիթով:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Փարիզի խումբը կը մեկնի Շաբաթ (Յուլիս 5) առաւօտեան ժամը 7ին Փորթ տ'Օրլէան, մարզադաշտին դիմացը՝ Բուլ· Ափէլ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Ժան Յովնանեան 265 ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ի ի յիշատակ իրենց մօր՝ այրի Տիկին Հրանդ Յովնանեանի:

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԱՐՄԻՆ
ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE
les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE
ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

- URGENT -
Offre d'Emploi

Important organisme social employant près de 100 personnes, recherche pour son siège à Paris, parfaite Sténo-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'Arménien appréciée
Tél. : 281-17-80.

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 – 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:
Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթարանէն մինչեւ պաքալորէայի Պէ· Սէ· Տէ· բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել Տեսչութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de
CARZOU

VII° FESTIVAL
d'art et de la culture
- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre
Vous pouvez concourir dans les disicplines suivantes :
1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Istrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTERATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfévrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION
— Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et ensembles). — Etre amateur.
— Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les amateurs de plus de 35 ans.
Droits d'inscription : individuel 50 F. ; groupe : 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions
1er Octobre 1980
Les inscriptions doivent être envoyéees à
JAF FESTIVAL
6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

sevan voyages-lyon
saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 12 JOURS
Du 01 au 12 Septembre Du 26 Décembre au 08 Janvier 1981

ARMENIE - 16 JOURS
Du 27 Juin au 12 Juillet Du 15 au 30 Août
Du 22 Septembre au 07 Octobre

Circuit Caucase (Moscou, Erévan, Tbilissi et Leningrad)
Du 15 au 30 Août Du 22 Septembre au 12 Octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions :

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujar.
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e ètage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
4
VENDREDI
4 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.680 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.680

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՏԷՄԻՐԷԼ «ԿԸ ՓՐԿՈՒԻ» ՇՆՈՐՀԻՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂ-ԱՋԻՆ

— O —

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ ԷՐՊԱՔԱՆ ՁՈՐԱՎԻԳ ԿԵՑԱՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կառավարութիւնը տապալելու համար Մեճլիսի ներկայացուցած անվստահութեան բանաձեւը հարկ եղած ձայները չստացաւ Չորեքշաբթի օր եւ վերջին պահուն Սիւլէյման Տէմիրէլ գլուխը փրկեց։ Ընդդիմութիւն յոյս ունէր որ Էրպաքանի Միլլի Սելամէթն ալ (ծայրայեղ–աջ) իրեն հետ պիտի քուէարկէ ու կառավարութիւնը կ'իյնայ, քանի որ բանաձեւին շուրջ եղած վիճաբանութեանց ընթացքին Նէճմէթթին Էրպաքան, քուէարկութենէն 48 ժամ առաջ միայն, յայտարարած էր.— « Անիշխանութիւնը աւելցած է, տնտեսական վիճակը աղէտալի է եւ երկիրը յանձնուած է միջազգային դրամական կազմակերպութեանց »։ Ասկէ կարելի էր հետեւցնել թէ Ազգ. Փրկութեան կուսակցութիւնը (Միլլի Սելամէթ) պիտի միանայ Հալքին Տէմիրէլի դէմ։ Բայց յաջորդ օրը Էրպաքանի կուսակիցները տարբեր մեկնաբանութիւն մը կուտային ըսուած խօսքերուն եւ կը յայտնէին թէ « Էրպաքան եղբայրութեան եւ վերանորոգման կառավարութիւն մը կ'ուզէ որ կամուրջ մը ըլլայ ներկային եւ յառաջիկայ ընդհանուր ընտրութեանց միջեւ, բայց կ'ուզէ այդ կառավարութեան ղեկավարն ըլլալ »։ Մնաց որ 450 աթոռի վրայ 22 աթոռները զօրս ունի Էրպաքան, չեն բաւեր նման յաւակնութեան մը համար։ Ուրեմն վերջին պահուն Տէմիրէլ 227 ձայն ստացաւ իրեն ի նպաստ 214ի դէմ եւ ապահովեց իր կառավարութեան համար, առնուազն երկարաձգում մը։ Ըստ Ինթէրնէշընըլ Հէրըլտ Թրիպիւնին, ամերիկեան քաղաքական շրջանակները յոյս ունին որ Տէմիրէլի յաղթանակը հաստատական կայունութեան եւ տնտեսական բարեփոխման շրջան մը կը բերէ բայց անոնք ալ կը խորհին թէ անկարելի չէ, որ Տէմիրէլ զիջումներ ըրած ըլլայ Էրպաքանի, անոր վստահութիւնը ձեռք ձգելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ – Սենտիքա բանակցութիւնները ամբողջ գիշերը տեւելով հանդերձ (Չորեքշաբթիէն Հինգշաբթի) որեւէ արդիւնք չտուին եւ նոյնիսկ Սէ. Ժէ. Թէ.ն գլուխը առած գացած է, ըսելով թէ այլեւս չի նստիր այդ սեղանին շուրջ։ Մեծուած հարցը կը վերաբերէր աշխատանքի տեւողութեան կրճատման բայց գործատիրութեան պատրաստած 13 կէտերէ բաղկացած ծրագիրը գոհացում չտուաւ սենտիքաներուն։ Գործատիրութիւնը կ'ըսէ թէ զիջումներու առաւելագոյնը ըրած է եւ առաջարկները կը ղրկէ միւս սենտիքաներուն։ Աշխատանքի տեւողութեան ներկայ դրութիւնը 1936էն մնացած է եւ անհրաժեշտութիւն տեսնուած էր աւելի ճկուն դարձնելու ժամանակացոյցերը։ Օրինակ՝ շաբաթ մը 44 ժամ աշխատիլ, յաջորդը՝ 36 միայն եւ հանգիստի երեք յաջորդական օր առնել եւայլն։ Գործատիրութիւնը կ'ուզէ որ աշխատանքի ժամերը արդիւնաւէտ ըլլան եւ ժամերը կ'ուզէ կարգադրել տարուան վրայ ու՛ չաբթուան։ Սենտիքաները, մասնաւորաբար Սէ. Ժէ. Թէ.ն եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն պատասխանատուները, կ'ուզեն որ միաժամանակ ընկերային գետնի վրայ նահանջ ըլլայ եւ չեն համաձայնիր նաեւ գործատիրութեան թուականին շուրջ։ Միւս կողմէ Յուլիս 1էն բարձրացաւ ՍՄԻՔը (աճման նուազագոյն աշխատավարձք) ու ժամը կը հասնի 14 ֆրանքի ինչ որ նուազագոյն ամսականը կը բերէ 2486 ֆրանքի, շաբաթական 40 ժամ աշխատանքի համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կառքի ճարտարարուեստը տագնապի մէջ է եւ Փէժօյէն ետք, որ եօթը օր « թեքնիք գործադրկութիւն » որոշած էր արձակուրդէն դատ, Սիթրոյէն, իր կարգին հինգ օր « գործադրկութիւն » որոշեց։ Կը պարզուի որ, այս ճակատին վրայ ալ, անհրաժեշտ է պայքարիլ ճափոնական մրցակցութեան դէմ։ Ընդհանուր ձեւով եւրոպական շուկան փակ է եւ Ֆիաթի տէրն ալ՝ Ճիովաննի Անիէլլի պաշտօնազրկութիւն կը նախատեսէ։

ՀԱՅԸ 5էն 8 առ. հարիւր յաւելում պիտի կրէ։ Որոշ գին չկայ քանի գիներու ազատութիւնը թոյլ կուտայ ամէն հացագործի իր սակը որոշելու։

ԹՐՔԱԿԱՆ օդանաւային ընկերութիւնը՝ Թըրքիշ էյրլայնզ Յուլիս 14էն սկսեալ պիտի վերսկսի Պոլիս – Աթէնք երթեւեկութիւնը, զոր դադրեցուցած էր վեց տարիէ ի վեր։

ԻՐԱՆԻ մէջ դժգոհութեան շարժումներ կան եւ առջի օր հիւանդանոցներու ներքին բժիշկները 24 ժամ գործադուլ հռչակած են ամբողջ երկրին մէջ, բողոքելու համար Խուզիստանի իրենց մէկ պաշտօնակիցին գնդակահարման դէմ։ Ենթական հայհէյ դատէ մը ետք գնդակահարուած էր։ Ամբաստանութիւնը այն էր որ ընդդիմացած է ձախ տարրերու արտաքսման համալսարանէն, անցեալ Ապրիլին։ Իշխանութիւնները արգիլած են գործադուլը մինչ հանրապետութեան վրայ բժիշկները կը պահանջէին որ պատժուին « այս սարսափելի ոճիրին » պատասխանատուները։ Այս իրարանցումներու առթիւ է որ այաթոլա Խալխալի յայտարարած է թէ « Արդարութիւնը բանի մը չի ծառայեր Իրանի մէջ»։ Ու յեղափոխութեան դատարաններու նախկին դատախազը հեշտած է.— « Եթէ ուզածս ընէի, մէկ ամսուան մէջ, 500 հոգի գնդակահարել տուած կ'ըլլայի։ Բոլորն ալ մահապատիժի արժանի են։ Բնաւ բանի ուժի կողմնակից չեմ, եթէ քանի մը հոգի գնդակահարել տուի, ժողովուրդին բռնութիւնն է, Աստուած է որ կը հրահանգէ գնդակահարումները »։ Ամսուան մը ընթացքին 80 հոգի գնդակահարուած էին թմրեցուցիչի պատճառաւ։ Իրանի մէջ թմրեցուցիչի սպառումը կը հասնի ալքոլի գործածութեան Արեւմուտքի մէջ։

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Խորհրդային Բ. դասակարգի ախոյենութեան մրցումներու 13րդ հանգրուանին Հայաստանի երեք խումբերը իրենց հանդիպումները ունեցած են իրենց սեփական դաշտին վրայ։ Երեւանի « Արարատ »ը մէկի դէմ երեք կէտով յաղթած է Պաթումի « Դինամօ »ի, Աբովեանի « Կոտայք »ը Օի դէմ 3 կէտով պարտութեան մատնած է Գորիի « Դիլա »ն, իսկ Լենինականի « Շիրակ »ի եւ Ռուսթավիի « Մետալուրգ »ի խաղը վերջ գտած է հաւասարութեամբ (1–1)։ 13 հանգրուանէ ետք Երեւանի «Արարատ»ը 9րդ խմբակի դասաւորման 2րդ տեղը կը գրաւէր 19 միաւորով։ Գլուխը կը գտնուէր Սամարղանդի « Լոկոմոտիվ »ը, 21 միաւորով։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 27–30)

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան օփերայի բեմապարի խումբը լաւ ընդունելութիւն գտած է Ալժէրի մէջ։ Խումբը երեկոյթներ տուած է Ալժերիոյ քանի մը քաղաքներու մէջ եւ արժանացած մամուլի գնահատանքին։

×

« ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ » ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ

Երեւանի պետական համալսարանի հրատարակչականէն լոյս տեսած է « Հայոց պատմութեան աղբիւրագիտութիւն » դասագիրքը, հեղինակութեամբ Փրոֆ. Ստեփան Մելիք – Բախշեանի։ Գիրքին մէջ ներկայացուած են Հայոց պատմութեան թանկագին գրաւոր աղբիւրները, հին ժամանակներէն մինչեւ ԺԸ. դարու վերջը։ Տրուած են նաեւ աղբիւրներու ծագումը, դասակարգումը եւ քննական վերլուծումը։ Հեղինակը ներկայացուցած է նիւթական մշակոյթի յուշարձանները՝ գտնուած առարկաներ, աշխատանքի գործիքներ, այլ ժողովուրդներու լեզունեբով հասած բնագիրներ՝ աքքադական, հիթիթական, խուրիտական, ասորական, արամէական, պարսկական, յունական, լատինական արձանագրութիւններ եւ մատենագրական այլ երկեր։ Ցատկանշական է որ հին ստրկատիրական շրջանի պատմութեան աղբիւրներէն ամէնէն արժէքաւորը եւ գլխաւորը՝ հայ մատենագիրներու երկերը ներկայացնելուն առնթեր, դասագիրքին հեղինակը տուած է նաեւ փիլիսոփայական ու բնագիտական բնագիրներ, ինչպէս նաեւ յունա – լատինական աղբիւրներ եւ թարգմանական երկեր։ Փրոֆ. Մելիք – Բախշեանի աշխատութեան մէջ ըստ արժանւոյն տեղ գտած են զարգացած աւատապետութեան շրջանի հայ դասական մատենագիրները։ Ներկայացուած են նաեւ հայկական բնագիտական, եկեղեցական, իրաւաբանական եւ կրօնական աղբիւրներ։ Հեղինակը տեղ տուած է ուշ շրջանին ի յայտ եկած աղբիւրներու նոր սեռերուն՝ յիշատակութիւններ, ժամանակագրութիւններ, դիւանական վաւերագրեր, եւրոպացի ճամբորդներու ուղեգրութիւններ, թրքական եւ պարսկական աղբիւրներ, հայ – ռուսական յարաբերութիւններու վերաբերող բնագիրներ եւայլն։ Ընդհանուր առմամբ, Ստեփան Մելիք – Բաշխեան կը խօսի հարիւրէ աւելի հեղինակներու եւ բնագիրներու մասին։

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՐԻ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի մասնագէտներու ստեղծած մարմարէ եւ կրանիթէ երեսապատման սալերը, որոնք կը ղրկուէին Խորհրդային Միութեան մեծագոյն՝ Սայանա – Շուշենսկոյէի քարի մշակման գործատունը, այսուհետեւ պիտի ղրկուին նաեւ արեւելեան երկիրները։ Երեւանի սալի գործատունը տարեկան 120 հազար քառակուսի մեթր երեսապատման սալ կ'արտադրէ։ Քարի համամիութենական հիմնարկը շինարարութեան մէջ բնական քարի օգտագործման եւ արուեստական քարերու ստեղծման՝ հարցերու ուսումնասիրութեան յառաջադէմ գիտական կեդրոնն է Խորհ. Միութեան մէջ։ Անոր մշակումներէն շատեր ծանօթ են Խորհ. Միութեան մէջ եւ արտասահման։ Կեդրոնը ստեղծուած է Հայաստանի մէջ, քանի որ մեր հայրենիքը բազմազան քարերու բնական հարստութիւն ունեցող գանձարան է։

ԸՍՏ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ՝

Սագաքի սպաննողը Հայ մըն էր...

— O —

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 27) կը քաղենք հետեւեալ լուրը.—

« Հիւրրիյէթ »ի Անգարայի թղթակիցը կը հաղորդէ, թէ Հարէքէթի փոխ – նախագահ եւ նախկին Մաքսային նախարարներէն Կիւն Սազաքի սպաննիչին ինքնութիւնը ճշդուեցաւ։ Ստուգուած է, որ Հարէքէթական ղեկավարը իր տան առջեւ սպաննողը հայկական ծագումով՝ Սեբաստիոյ Կէմէրէկ գաւառակէն ձախակողմեան մըն է, « Տէվրիմճի – Եոլ » անուն կազմակերպութեան անդամ, որ արտասահման խոյս տուաւ ու ներկայիս կը գտնուի Ֆրանսայի Սթրազպուրկ քաղաքը։

Ստուգուած է նոյնպէս, որ ենթական, 25ամեայ, դէպքէն երկու օր վերջ բաժնուած է երկրէն եւ Թուրք իշխանութիւնները այս առթիւ դիմում կատարած են միջազգային ոստիկանութեան՝ ենթէրփոլի, զայն ձերբակալելով վերադարձնելու համար։ Ինչպէս ծանօթ է, Կիւն Սազաք տան դրան առջեւ սպաննուած էր երկու ահաբեկիչներու կողմէ, որոնցմէ մին Ֆրանսա խոյս տուողն է, իսկ միւսը կարճահասակ երիտասարդ մը, ինքնութիւնը ճշդուած ըլլալով կը հետապնդուի ոստիկանութեան կողմէ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու Տան մէջ տեղի ունեցած է Խաչիկ Դաշտենցի ծննդեան 70ամեակին նուիրուած երեկոյթ մը։ Բացումը կատարած է Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար Սաղաթէլ Յարութիւնեան։ Դաշտենցի գրականութեան մասին խօսած է Մուշեղ Գալշոյեան։ Հենրիկ Սեւան ներկայացուցած է Խաչիկ Դաշտենցի թարգմանական գործերը, իսկ Վահագն Դաւթեան բնութագրած է հայ մշակոյթի նուիրեալին կերպարը։ Երեկոյթին խօսք առած են եւ յուշեր պատմած Լեւոն Դուրեան, Գարեգին Բէս, Արշաւիր Քոթանեան, կարդացուած են հեղինակին գործերէն կտորներ եւ մեկնաբանուած են Սասունի եւ Մուշի ազգագրական երգեր։

×

ԳԷՈՐԳ ԽԱՆԱՂԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԸ

Երեւանցի նկարիչ Գէորգ Խանաղեան երեսուն գործերէ բաղկացած նկարաշարք մը նուիրած է Հայաստանի։ Գծագրութիւններ եւ նկարներ կը ներկայացնեն հնկայ կառոյցներ եւ բանուորներու, գիւղացիներու, գիտութեան եւ մշակոյթի մարդոց դիմանկարներ։

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ՝ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

Արեւմտեան Երկիրներու Մէջ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵՒՄԱՆ

Հարցին Շուրջ (*)

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու Տօքթէօր)

Գ.

« Յառաջ »ի ընթերցողներէն ոմանք յիշեն թերեւս որ արդէն մենք տարւոյս սկիզբը հրապարակաւ յայտարարած էինք թէ չենք հաւատար որ այդ արարքներու հեղինակները Հայեր ըլլան (1)։ Յետագայի դէպքերը աւելի հաստատեցին մեր համոզումը որ այդ ոճիրներուն պարագլուխները Հայերը չեն։ Էնթերփոլը անցեալ տարուան Դեկտեմբերին վերջերը կը յայտարարէր արդէն որ ո՛չ ոճիրները եւ ոչ ալ օդային սպասարկութիւններու գրասենեակները զետեղուած ռումբը «Հայաստանի Ազատագրման Կազմակերպութեան» գործեր են որքան որ Հայոց մեղսակցութիւն կայ (2)։ Էնթերփոլի յայտարարութիւնը Եւրոպայի մէջ, մանաւանդ Ֆրանսա, որքան որ տեղեակ ենք օտար մամուլին մէջ բնաւ լոյս չտեսաւ։ Եւ ոչ թէ միայն օտար մամուլը, մանաւանդ քանի մը « հայասէր » Ֆրանսերէն լոյս տեսնող թերթեր տող մը իսկ չգրեցին այս մասին, այլ առասպելական դարձնելով « Հայաստանի Ազատագրման Բանակ »ի գործունէութիւնը եղածը եւ չեղածը անոր վրայ բեռցնելու ճիգերը յամառօրէն դեռ կը շարունակեն։ Վերջերս Տիթրօյիթի մէջ ձերբակալուեցաւ Հոլանտայի Թուրք դեսպանին տղուն սպանութեան իբր հեղինակ Մուսթաֆա անուն մէկը։ Ֆրանսայի « հայասէր » մամուլը լռեց եւ ոչ մէկ արձագանգ այս մասին որքան որ տեղեակ ենք։ Թուրք դեսպանին տղուն սպանութեան լուրը ատենօք շատ խոր յուզում յառաջ բերած էր Թուրքիոյ մէջ։ Թուրք մամուլը այդ օրերուն առանց այլ եւ այլի համոզուած կը թուէր թէ ոճիրը Հայոց կողմէ կատարուած էր։ Ջաֆէր Աթայ՝ « Թերճուման »ի մէջ « Պէտք է խեղդել այս օձը կը գրէր (3)։ Բայց երբ լիբանահպատակ Մուսթաֆա ձերբակալուեցաւ առիթ չունեցանք ճշդելու թէ այդ լրագրողը ինչպէս արտայայտուեցաւ։ Միայն գիտենք որ արեւմտեան « հայասէր » թերթերու մեղսակից լռութենէն քաջալերուած, պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսացող ճարպիկ Թրքերէն « Հիւրրիյէթ » թերթը մինչեւ իսկ մահմետական Մուսթաֆան չենք գիտեր Լիբանանի որ մէկ հայ եկեղեցւոյ աւազանին մէջ հայ – քրիստոնեայ մկրտեց եւ թերեւս ալ տէրտէրի տղայ (4)։ Այնքան ալ պէտք չէ զարմանալ, չէ՞ որ Հայերը քրիստոնէացած Իսլամներ են... ընիկ Կեդրոնական Ասիայէն գաղթած, ինչպէս կարգ մը Թուրք հեղինակներ պնդել սկսած են հիմա։

Թուրքիոյ ներքին կացութեան հմուտ դիտող մը շատ դիւրութեամբ կրնայ թափանցել եւ կռահել դիւանագէտներու սպանութեան հարցին ներքին ծալքերուն։ Հակառակ ասոր, խնդրին խորքին չթափանցող նոյնիսկ բանիմաց հայրենակիցներու ալ հանդիպած ենք որոնք մակերեսային երեւոյթներէն տարուելով հարց կուտան թէ « եթէ Հայերը չեն ինչո՞ւ ուրեմն Հայկական Հարց մը կը ներկայացնեն ոճրագործները եւ պահանջներ ունին յանուն հայ ժողովուրդին »։ Մենք ինչպէս նախապէս արտայայտուած ենք արդէն, միմիայն այս նիւթին շուրջ ուրիշ առիթով ընդարձակ կերպով պիտի անդրադառնանք։ Սակայն կ՚ուզենք այս առիթով անգամ մը եւս չեշտել որ հակառակ վերջերս մեր ձեռք ձգած « Հայաստանի Ազատագրման Հայ Գաղտնի Բանակ »ի շրջաբերականներուն, մեր համոզումը անգամ մը եւս հաստատուած է թէ ահաբեկիչ կազմակերպութիւնը հայկական չէ եւ ոչ ալ բնականաբար իր բուն նպատակը « Հայաստանը ազատագրել » է։ Արդէն կազմակերպութեան հեղինակները իրենք ալ բոլորին չափ գիտեն թէ « Հայաստանի ազատագրում »ը չիրականանար այդ միջոցներով։ Բայց եւ այնպէս, ինչպէս նախապէս գրած էինք քանի մը անփորձ եւ անհեռատես հայ երիտասարդներ մեծ հաւանականութեամբ գործիք կ՚ըլլան օտար մեքենայութիւններու եւ կարծելով թէ բարիք մը ըրած պիտի ըլլան Հայ Դատին իրականացման, իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն կատարուած ոճիրներուն հեղինակները քօղարկելու համար։ « Հայաստանի Ազատագրման Գաղտնի Բանակ »ը իր այս տարուան Յունուարի շրջաբերականին մէջ հետեւեալ կերպով կը յայտարարէ. « ... Մենք չենք պայքարիր ցեղասպանութեան Թուրքիոյ կողմէ ճանաչման համար, բայց մեր երկրին ազատագրումին համար։ Այդպիսի ճանաչում մը մեզ չի շահագրգռեր »։

Առ այժմ սաչափը աւելցնենք այս հարցին նկատմամբ որ մեր ձեռքը գտնուող շրջաբերականներու (անգլերէն, հայերէն եւ Ֆրանսերէն) ոճը մեզի թոյլ կուտայ եզրակացնելու թէ քանի մը Հայեր կը գործակցին բայց կրաւորական դերի վրայ ինչպէս ատենօք թերթիս մէջ արդէն անդրադարձած ենք (5)։

×

Ուրեմն ամէն կողմէն փչող քամիին չենթարկուելու համար է որ Սփիւռքը պէտք է իր ճակատագրին ու ապագային մասին մտածէ ու միջոցներ ձեռք առնէ եթէ իրօք կը ցանկայ եթէ ոչ յաւիտենականութիւնը առնուազն երկարակեցութիւնը պահել։ Եթէ հայ ժողովուրդին Արեւելեան հատուածը պետականութեան ուղիին մէջ մտաւ եւ ի սպառ բնաջնջումէ փրկուեցաւ, Արեւմտեան հատուածի նըկատելի մէկ զանգուածը արմատախիլ եղած իր հայրենի հողէն դեռ կը ջանայ անբաւարար միջոցներով ջուրին երեսը ծփալ չխեղդուելու համար։ « Մեզի ջարդեցին, մեզի կողոպտեցին » ըսելով եւ գթութիւն հայցելով իրաւունք ոչ կը փնտռուի եւ ոչ ալ կը պաշտպանուի։ Սակայն աւելի քան վաթսուն տարիներէ ի վեր այսպէս կը շարունակուի դեռ։ « Իրաւունքը զօրաւորինն է » սկզբունքը պէտք չէ մոռնալ եւ պէտք է ջանալ զօրաւոր ըլլալ։ Մէկ խօսքով՝ ինչպէս ամէն անհատ իր անձնական կեանքը եւ ուղղութիւնը ինք կ՚որոշէ, ամէն ազգ, ամէն ժողովուրդ ալ բնականաբար ինք պատասխանատու է իր գոյութեան, եւ իր ապագային նկատմամբ։

Որոշ է թէ արեւմտեան քաղաքական եւ ընկերային կեանքին մէջ եկեղեցին չունի այն ազդեցիկ դերը ինչպէս արեւելեան երկիրներու մէջ։ Հետեւաբար մեր եկեղեցին ալ կամայ – ակամայ նոյն համեմատութեամբ դեր ունի Սփիւռքի մէջ կամ թոյլ տրուի դիտել տալ, թէ քիչ մըն ալ աւելի։ Բայց այս բնականաբար բաւարար չէ Սփիւռքի վերականգնման համար։ Ուրեմն ինչպէս որ արեւմտեան երկիրներու կարգուսարքը կառուցուած է կարգ մը օրէնքներու եւ կանոններու վրայ, պէտք է ջանալ եթէ ոչ լրիւ քանի որ ազգ չենք կազմեր այլազան երկիրներու մէջ այլ միմիայն գաղութներ, տարբեր սկզբունքներ եւ միջոցներ որոնենք մեր հսկայ զանգուածը վերականգնելու եւ ապագայի ու գոյատեւման պատրաստելու համար։ Այս համազգային կամ համագաղութային ազատագրման պատճառաւ է որ համամիտ ենք նախ գաղութային (Ֆրանսահայ, Գանատահայ, Ամերիկահայ, Արժանթինահայ, Աւստրալիահայ եւայլն) պատասխանատու մարմիններու կազմութեան։ Բնաւ չենք կարծեր որ ցարդ մեր ունեցած այլազան կազմակերպութիւնները կրնան լրացնել այս առաքելութիւնը արդէն իրենց ուղղութիւնն ալ այս չէ եւ սա գաղտնիք մը չէ ոչ ոքի։

Մեր հայրենակիցներէն ոմանք կը կարծեն, որ եթէ օտար անձնաւորութիւններ մաս կազմեն Հայկական Կազմակերպութիւններու, սա մեծ արժէք եւ նշանակութիւն կը ստանայ։ Ինչպէս ամէն մարդ ի՛նք պատասխանատու է իր կեանքի ուղիին, ամէն ժողովուրդ ալ, ինչպէս վերեւ ըսինք, ի՛նք գլխաւոր պատասխանատուն է իր ճակատագրին։ Մէկ քանի յատկանշանական օրինակներ տանք.—

1918ի Պատերազմի առաջին ամիսներուն Ֆրանքեւհայկական Միութիւն մը կազմուած էր հայկական շահերու պաշտպանութեան համար. Անաթոլ Ֆրանս, Գլեմանսօ, Փոլ Տէշանէլ, Վիկտոր Պէրար, Ռընէ Փինօնի նման եւ դեռ շատ ուրիշ ժամանակակից քաղաքական եւ գրական դէմքեր հովանաւորեցին այս Միութիւնը, որուն նախաձեռնարկները եղած էին Պօղոս – Նուպար Փաշա, Արշակ Չօպանեան եւ ուրիշներ։ Աւելորդ է ըսել, թէ այս ձեռնարկը ի՛նչ խանդավառութիւն ստեղծեց Հայոց մէջ։ Ի՞նչ արդիւնք բերաւ գործնական։ Բոլորին ծանօթ է. ոչի՛նչ։

Ասկէ աւելի առաջ, 1895 – 1896ի ջարդերուն ժամանակ, Անգլիոյ Խորհրդարանին 50է աւելի անդամները Անկլօ – Արմէնեն Ընկերութեան անդամ էին եւ գրեթէ ամէն շաբաթ առնուազն մէկ ճառախօսութիւն տեղի կ՚ունենար Բրիտանական Խորհրդարանին մէջ, ի նպաստ Հայ Դատին։ Եւ այդ «Հայասիրութեամբ» տոգորուած եւ «մարդասիրութեամբ» առլցուն ճառերը որքա՛ն կը յուսադրէին հաւատացեալ քրիստոնեայ եւ միամիտ Հայ Ժողովուրդը։ Արդի՞ւնքը՝ 300.000 զոհ։

(Շար.– 3)

(1) Տե՛ս *Յառաջ*, 1980 Յունուար 9, թիւ 14553։

(2) *Ժամանակ*, 1979 Դեկտ. 19, թիւ 877։

(3) Տե՛ս *Հայրենիք*, 1979 Նոյեմբեր 8, թիւ 20204։

(4) Տե՛ս *Ժամանակ*, 1980 Ապրիլ 16, թիւ 978։

(5) *Յառաջ*, 1980 Յունուար 10, թիւ 14554։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՄԱՀԸ՝ ԼԻՃԻ ԵԶՐԻՆ (*)

—o—

Չորրորդ գործն է հեղինակուհիին։ Ճամբորդական յուշերէ եւ մանկական երկու հէքեաթներու հատորներէ ետք, այս գիրքը պէտք է նկատել շարունակութիւնը վերջին երկու գործերուն, սակայն դէպի նոր, կարեւոր ուղղութիւններ բացուածքով մը։ Գիրքը կազմող տասնեւչորս պատմուածքներուն կէսը կարելի է սեպել « մանկական » հէքեաթներ », մնացեալը կ՚իյնայ «պատմուածքներու կալուածին մէջ, որոնցմէ մի քանին ոչ մէկ կապ ունին ոչ մանկութեան եւ ոչ ալ հէքեաթներու հետ, այլ պարզա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.—

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Դեռ, դուրսի վիճակը լաւ չէր երեւար։ Ճիշդ էր, որ այլեւս ջարդ–աքսոր չըկար, բայց, դեռ կային ուրիշ բաներ, այլ երեւոյթներ, որոնք դեռ ապահովութիւն չէին ներշնչեր յատկապէս այլ մարդոց համար։

Ու, յետոյ, Թուրքի աչքին ինք պարզ մէկը չէր, Հայ էր եւ... քահանա՛յ... Ըլլալի՞ք բան էր։ Հայ քահանայ ու տակաւին՝ ո՞ղջ։ Թուրքերու աչքին հայ քահանան խռովարարներու պետն էր, վարիչն էր։ Հայ քոմիթաճիներու ղեկավարն էր, հասարակ բազմութիւնը իշխանութեան դէմ լարող մեծ դերակատարն էր, մէկ խօսքով՝ Հայերու ամբողջական դըժգոհանքին մղիչ ուժն էր. ալ բացատրութեան պէտք կա՞ր, եթէ իր ինքնութիւնը ճշդուէր։

Կար դեռ խորհրդածութեանց ուրիշ հեղեղ մը՝ որ կ՚ապտակէին իր գանկը, իր հոգին, իր սիրտը։ Իր պատանեկութեան ամէնէն երջանիկ տարիները անցուցած էր հոս՝ այս շրջանին մէջ։ Ամէն քայլափոխի՝ յուշ մը, յիշատակ մը կը ցցուէր իր դիմացը։ Ճիշդ հինգ տարի սանը եղած էր այս քաղաքի համբաւաւոր Կեդրոնական Վարժարանին, իբրեւ դասատու ունենալով հայ մտքի լուսաւոր աստղերը։ Իր պաշտամունքի արժանի հայրը, ինքզինք եւ իրենինները բացառիկ զրկանքներու ենթարկած էր իրեն՝ իր զաւկին լրիւ կրթութիւն տալու համար... Արժանաւոր վարդապետ մը այցելած էր իրենց գիւղը, հիւր եղած էր իրենց տունը, ու տեսնելէ, լսելէ ետք զինք, թելադրած էր իր հօրը, որ «այս մանչուդ լրիւ կրթութիւն տուր» ու հայրը կատարած էր հրջիկ վարդապետին թելադրանքը։ Ու, այդպէս ալ եղած էր։ Խարբերդը իր շրջապատով եղած էր իր հոգեկան հայրենիքը, ծննդավայրը։ Ահա՛ թէ ինչու ամէն քայլափոխի յիշատակներու եւ յուշերու անըսպառ շարք մը կը ցցուէր իր դիմացը։

Ու, հիմա, այս օրերուն, այլապէս դժխեմ պայմաններու տակ՝ նոյն միջավայրը, նոյն շրջանները, բայց որ անըսպասելի, անհաւատալիօրէն փոխուած... Ու, քանի կը մօտենային հիւանդանոցին այնքան ուժգնօրէն կը տրոփէր իր սիրտը, կարծես թէ եղեռնագործութեան մը պատճառով դատարան կ՚երթար...

Ձիերու սմբակներու տրոփիւնին, անիւներու ճռճռոցներուն, իր նստած տեղը համաչափ օրօրումներու քովն ի վեր, յանկարծ, կարծես կը մոռնար թէ, կառքի մը մէջն էր ընկերակցութեամբ Թըրքուհիի մը ու անոր զաւկին։ Միտքը կը սլանար դէպի հեռուները, հոգին կարօտի ուլունքներ կը շարէր շարոց – շարոց ու իր սիրտը կը տրոփէր անոնց վերյիշումով...

Ահա՛, հո՛ն՝ աջի այդ ընդարձակ տարածութեան վրայ շաբաթը մէկ – երկու անգամ զոյգ քաղաքներու աշակերտութիւնը՝ մեծով – պզտիկով։ Հո՛ն՝ ամբողջ օրը խինդ ու ծիծաղ, երգ ու պար, այլազան խաղեր ու մրցումներ. օրը կ՚անցնէր կարծես վայրկեանի մը պէս։

Ահա՛, քիչ անդին, դէպի Վերի քաղաք երկարող լայն ճամբու եզրին Թըրքական «Սուլթանիյէ Մէքթէպի»ն, որու աշակերտութիւնը յաճախ կու գար, կը խառնուէր հայ աշակերտութեան հետ, ուր նմանապէս տեղի կ՚ունենային հաճելի զրոյցներ, այլազան խաղեր ու մրցումներ անոնց հետ։ Ո՞ւր են հիմա այդ «բարի» կարծուած, «մարդամօտ, ժըպտերես» Թուրք ուսանողները, անոնք, որ հազար տեսակի երդում կ՚ընէին թէ «սակէ ետք Թուրքի – Հայի խնդիր չկայ, բոլորս հաւասարէ – հաւասար զաւակներն ենք այս երկրին»... Ու, լիաթոք կ՚երգէին «Վաթան Պիզիմ Ճանըմըզ, Էրմէնի Գարտաշըմըզ...» (Հայրենիքը մեր հոգին, Հայերը՝ մեր եղբայրները)։ Ո՞ւր մնացին այդ բոլոր եղբայրական բացագանչութիւնները... Այդ ուսանողներէն քանինե՞ր տէր եղան իրենց խօսքին ու երդումին...

Ահա, եւ հանդիպած իր գագաթը ամպերու մէջ խրած պատմական բերդը։ Խառան Բերդը. ուրկէ՞ կու գար այս անունը. ո՞ր թագաւորը, ո՞ր իշխանը կառուցած էր այս պատկառելի զանգուածը։ Երբ խմբովին հոն կը բարձրանային, ուսուցիչ թէ աշակերտ, դիտելով, չոյելով, չափելով դարերու ընթացքին անթիւ հողմերէ զարնուած, ձեւափոխուած շինութիւնները, իրենց դիտելիքներուն ուժ տալով կը փորձէին գտնել անցեալի մշուշին մէջ անթեղուած գաղտնիքները։

(Շար. 21)

պէս « չափահասներու » յատուկ՝ արդիական գրականութեան մը, նոյնիսկ ասոր ֆանթասթիք կալուածին: Այս պատմուածքներով է որ հեղինակուհին ինքզինքին եւ մեզի նախաճաշակը կուտայ այլ սեռի գրականութեան մը, որուն գլխաւոր արտայայտութիւնը եղող կարը առած է նաեւ գրքին խորագիրը:

« Ֆանթասթիք »ը եթէ ներկայ է ամէն պատմուածքի մէջ, ան կ'առնէ զմայլելի, թեւաւորած գեղեցիկ երազներու ձեւը եւ խորքը՝ մանկական կոչուած պատմուածքներու մէջ: Կը դառնայ մղձաւանջային, կ'առնէ մտահոգիչ եւ գերիրապաշտ ձեւ՝ երբ անսովորը կը ստեղծէ անըղձալի, անապահով պատկերներ եւ մթնոլորտ: Կը պատահի նաեւ, այս գիրքին մէջ, որ պատմուածք մը ըլլայ խառնուրդ մը վերոյիշեալ երկու սեռերուն. կը սկսի որպէս մանկական սքանչելի հէքեաթ կամ, նոյնիսկ, սովորական պատմուածք յանկարծ ունենալու համար անյարիր, անսովոր վերջաբան մը: Ասիկա երրորդ ձեւն է զոր կ'առնեն կարգ մը պատմուածքները:

×

Նան Գառզու, որպէս հէքեաթագիր միշտ ունի հեզասահ, զուարթախոհ եւ սուր դիտողութիւն ունեցող գրիչ մը: Ան գիտէ խօսիլ եւ խօսեցնել կենդանիներու, մանաւանդ թռչնազգիներու լեզուով եւ — եթէ կարելի է ըսել — հոգեբանութեամբ: Թռչունը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ իր հէքեաթներուն մէջ, եւ նոյնիսկ մարդ մը կ'երազէ՛ փոխակերպուիլ թռչունի ու կը յաջողի ալ, անշուշտ (Իօն սի պէլ ուազօ): Ուրիշ գրութիւն մը կը կոչուի « Թռչուններուն պատմութիւնը »: Իր քմայքը սահման չի ճանչնար, կը գրէ այնպէս ինչպէս անարգել պիտի երազէր բաց աչքերով (« Լա մէզոն էվոլիւթիւ »: Այսուհանդերձ մեզի համար այժմ մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը կը ներկայացնէ այն շարքը որ կը կրէ վերնագիրները.— « Մահը՝ լիճի եզրին », « Ջրախոտ », « Այդ գիշեր » եւ նաեւ — թէեւ քիչ մը նուազ — « Ճափոնական զնդասեղանը », « Երաժշտամոլ դաշնամուրը »:

Եթէ այս ճզտումը անցողակի փափաք մը չէ հեղինակուհիին մօտ, իր դիմագիծը կրնայ ճշդուիլ մանկական « հէքեաթագիրի » կողքին որպէս ֆանթասթիք պատկերներու եւ հոգեվիճակներու ժամանակակից գրագիտուհի:

Բացի մի քանի պատմուածքներէ, որոնց սեռը անորոշ է իրենց արժէքին նման, Նան Գառզուի պատմուածքները մերթ պարզ եւ պայծառ եւ մերթ խռովիչ պատկերներ են « երեւակայածին » թէ « իրական » կեանքը սեւեռող:

ԳՐ. ՔԻՕՍԻԵԱՆ

(*) Nane Carzou — « *La mort au bord du lac et autres contes* », Ed. Galilée, 1979, couverture : aquarelle de Carzou.

Թորգոմ Քհնյ. Փոսթիկեանի

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

— O —

Վերջին անգամ որ տեսայ զինքը, Զատկուան Կիրակին էր: Մինչ հաւատացեալներու հոծ բազմութիւնը եկեղեցիէն դուրս կուգար Քրիստոսի հրաշափառ յարութիւնը միմեանց աւետելով, ան, փողոցին անկիւնը կանգնած, միայնակ, կարծես ծանր բեռան մը տակ կքած, անողոք հիւանդութեանը դրոշմը դէմքին, կը սպասէր հարազատներուն որ զինքը պիտի առաջնորդէին մինչեւ իր բնակարանը: Ցարգալիր մօտեցայ ու երկարեց աջը դողդոջ որ համբուրեցի որդիական խոր ակնածանքով: Կը նշմարէի տժգոյն աչքերուն տխուր նայուածքը ու մելամաղձոտ ժպիտը որ կարծես կը ձգտէր գիս տարհամոզելու կամ ծածկելու իր վատառողջ վիճակը:

Շատոնց արդէն, ան քաշուած էր իր նուիրական պաշտօնէն, ու տարիներէ ի վեր հանգստեան կոչուած էր իր սիրելիներուն խանդակաթ գուրգուրանքին յանձնուած: Հազուադէպ պարագաներու կամ տօնական օրերուն կը տեսնէինք զինքը եկեղեցւոյ դասը, միշտ նոյն տեղը, խոնարհ եւ անաղմուկ, իր պարկեշտ հոգեւորականի վայել կեցուածքով:

Այս զգացումը վաղուց արմատացած էր հոգւոյս մէջ, եւ իրեն հանդէպ ունեցած յարգանքս սկսած էր այն երանելի օրէն, երբ Տէնինի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, ներկայ եղած էի իր ձեռնադրութեան, երջանկայիշատակ Սիւրմէեան Արք.ի ձեռամբ: Առաջին անգամ ականատես կ'ըլլայի քահանայական հոգեզմայլ օծումի մը եւ կը հետեւէի երկիւղած, այդ խորախորհուրդ արարողութեան: Այդ օրերուն դեռ կը հաւատայինք մեր հայկական բարքերուն եւ սարսուռ մը մեզ կը մագնիսացնէր մեր եկեղեցւոյ կամարներուն ներքեւ կատարուած նման խորհրդաւոր պատարագ մը: Խանդավառութիւնը եւ ոգեւորութիւնը կը յորդէին տակաւին մեր սրտերէն ու կը ջրվէժէին մեր յափշտակուած հոգիներէն, որպէս կարկաչ երանութեան:

Մտքիս մէջ միշտ թարմ մնացած է Տէր Թորգոմի եւ միւս հոգեւոր եղբօր, նոյնպէս նորընծայ Տէր Բարգէնի պատկերը, խորանին առջեւ ծնրադիր, ուր անվերջանալի աղօթքներէ յետոյ ինքնամփոփ եւ խորասուզուած, կը լսէին ձեռնադրող եպիսկոպոսին պատգամը ու խրատականը որոնք կը խլէին յորդառատ արցունքներ Տէր Թորգոմի վարագուրուած աչքերէն:

Գրաւիչ էր պահը եւ տպաւորիչ, ի տես այն հոգեկան պոռթկումին եւ փղձկումին, որուն հաղորդակից կ'ըլլար նաեւ ժողովուրդը, չկարենալով զսպել իր ալ յուզումը եւ հեծկլտուքը: Ես տեսայ խիկոյն Տէր Հօր զգայուն անձին մէջ այն ճշմարիտ եւ տիպար եկեղեցականը իր յատուկ բարեմասնութիւններով օծուն, որ կը յատկանշէն իրական հոգեւորականը, ու տեսայ նոյնքան յուզուած, այն վճիտ արցունքներուն ընդմէջէն, իր ազնիւ հոգին ցոլացնող բիւրեղեայ ակը: Վեհազոյն խոնարհ եւ քաղցրահամբոյր պաշտօնեայ մըն էր որ ուղղութիւն, ճըշմարտութիւն եւ սրբութիւն կը ներշնչէր զինքը ճանչցողներուն: Անձ մը որ եկեղեցւոյ փառքի, իմաստութեան,, պատուի եւ մարդկութեան օրինակ էր:

Դժբախտաբար, պաղ առաւօտ մը, մահուան անողոք մանգաղը եկաւ հնձել բոլորէն սիրուած Լիոնի Հայութեան բարի եւ ծանրաբարոյ ծխատէր քահանան որ երկար տարիներ ծառայեց իր եկեղեցիին եւ ազգին, ճշմարիտ եկեղեցականի մը առանձնայատուկ շնորհներով:

Թաղման արարողութիւնը կատարեց Սերովբէ Արք. Մանուկեան, առընթերակից ունենալով Նորվան Վրդ. Զաքարեանը, Իսահակ Քհնյ. Հէքիմեանը եւ Տէսինի հովիւ Մկրտիչ Քհնյ. Պալապանեանը:

Երկրորդ անգամ կը տեսնէի նման սըրտայոյզ թաղում մը որ պէտք է խոստովանիլ, չունէր առաջինին ժողովրդականութիւնը: Այստեղ, անգամ մը եւս տեղին է մատնանշել Լիոնի համատարած թմրութիւնը եւ մեր ազգակիցներուն սառն վերաբերումը նման ազգային յուղարկաւորութեան մը առջեւ: Նոյն զգացումը ունեցան ինծի պէս շատ մը բարեմիտներ, ի տես եկեղեցւոյ պարապութեան եւ մեր համայնքին անտարբերութեան, որ դարձեալ խորհրդածել կուտայ ակամայ, դառն իրականութեան մասին:

Ի յարգանս հանգուցեալին, որ ամբողջ կեանքը եղաւ համեստութիւն եւ անշահախնդրութիւն, կը համարձակինք ըսելու որ թաղումն ալ կատարուեցաւ իր պատկերին նման, պարզունակ բայց վեհութեամբ առլցուն:

Այս տողերը որպէս փունջ մը ծաղիկ կը նուիրենք իր անթառամ շիրիմին եւ անմոռաց յիշատակին:

Պ. ԳԱՊԱԳՃԵԱՆ

Մարօ Ստեփանեանի

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

— O —

Կապոյտ Խաչի աւագ ընկերուհիներու շարքին մէկը եւս կորսնցուցինք: Գաղթած իր ծննդավայր Երեւանէն դէպի Պարսկաստան, ի վերջոյ հաստատուելու համար վերջնապէս Փարիզ:

Իր անբաժան ընկերուհիին՝ Սաթօ Յակոբեանի հետ քրոջական երկար տարիներու կեանք մը ապրած է:

Այս առթիւ կրնանք նաեւ յիշել թէ, ընկերուհի Սաթօ Յակոբեանի անխոնջ ու կորովի ազգային, ընկերային թէ կուսակցական գործունէութեան շրջանին զօրավիգ ու քաջալեր հանդիսացած էր ընկերուհի Մարօ Ստեփանեան:

Երիտասարդական յիշատակներ ունիմ իրմէ, Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ծառայելու առընչութեամբ:

Արդարեւ, իմ վարչական գործունէութեան գրեթէ առաջին քայլերուս առաջնորդը եղած է Մարօ Ստեփանեան: Պէտք է խոստովանիմ որ վարչական գործի օրինաւորութեան տեսակէտով իր խըստապահանջութիւնը բնականօրէն իր կըրթիչ ազդեցութիւնը ունեցած է մեր հոգիին վրայ:

Անսահման էր իր ուրախութիւնը երբ երկար տարիներ յետոյ Երեւանէն եկած էր իր մօտ այցելութեան իր քոյրը՝ փրոֆեսէօր Ղափանցեանի այրին՝ Հռիփսիմէ Ղափանցեան, որմէ ետք ինք եւս հաճոյքն ունեցաւ երկիցս այցելելու իր սիրելի ծննդավայրը՝ Երեւան:

Անտխլի սան պարբերական այցելութիւններուս ընթացքին միշտ կը հետաքրքրուէր Կապ. Խաչի գործունէութեան մասին:

Վերջերս բաւական յոգնած գտայ զինքը: Գանգատեցաւ որ յիշողութիւնը կը կորսնցնէ:

Պարտք համարեցայ իր յիշատակը արծարծել այս մի քանի տողերով:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ Ռ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԷՅՕՂԼՈՒԻ (Պոլիս) Նարեկեան սրահին մէջ, Մայիս 31ին, տեղի ունեցած է Քառասուն Մանկանց երգչախումբին համերգը, նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ Շնորհք Պատրիարքին: Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Յակոբ Տէօքմէճեանի, մեկնաբանած է Կոմիտասէն, Կարա — Մուրզայէն, Մ. Եկմալեանէն, Թ. Ալթունեանէն, Ա. Տէր—Ղեւոնդեանէն եւ Բ. Կանաչեանէն երգեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ Վարուժան Արսլանեանի:

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Մայիս 14ին, Համազգայինը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ գրագէտ Վահրամ Մավեանի: Ներկայ եղած են գրողներ, արուեստագէտներ եւ գրասէրներ: Համազգայինի ատենապետը՝ Գրիգոր Շէնեան տուած է Վ. Մավեանի կենսագրականը, իսկ Կարօ Պետրոսեան խօսած է գրագէտին բանաստեղծական եւ արձակ գործերուն մասին: Վ. Մավեան շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք շեշտած է, թէ խօսք առնողները իր գրական վաստակը աւելի լաւ ճանչցուցած են նախ իրեն եւ ապա ներկաներուն:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Նաւօն հեզ մը խալֆային երեսը նայեցաւ, հեզ մը՝ Մարտիկին:

- Մակարը պիտի ըսեմ, ամա, էն էս կողմերը ի՞նչ գործ ունի,— ըսաւ Նաւօն՝ ձեռքի ցորենը տաշտին մէջ նետելով:

- Մակարէն լուր չունի՞ս, Նաւօ:

- Ո՞վ գիտէ էնոր տեղը,— խօսեցաւ Նաւօն, ձեռքին ճրագը մարելով ու անկիւն մը դնելով.— հեզ մը իմացայ, որ վարդապետ է եղեր, վանք է քաշուեր: Մի քանի տարի առաջ ալ իմացայ, որ կարւանը կողոպտող աւազակին ձեռքն է անցեր:

- Կը յիշե՞ս, Նաւօ, էն օրերուն ջրաղացքիդ ետեւը շամամ տնկած էիր:

— Էս ո՞րտեղէն, Մակար, հէր օրհնած:

Եւ, երկու բարեկամները ձեռքերնին իրարու կռնակը նետեցին:

— Ի՛նչ օրեր, ի՛նչ օրեր,— ըսին երկուքը միաբերան:

— Մակար, լաւ միտքս ձգեցիր, քեզ հետ հաշիւ ունիմ: Էս ճահիլը քու զաւա՞կդ է: Նստեցէք, նստեցէք: Էս ո՞րտեղէն: Կ'երեւի, յոգնած էք, հիմա կերակուր կը պատրաստեմ... Հա, հաշիւ ունիմ քեզի հետ... Բա, էսքան պըրտեցար, ախր, ունեցածդ կլոր կռնակ մըն է: Ծերացանք, Մակար: Էս ինչքա՛ն փոխուեր ես... Հաշիւս՝ հաշիւ է:

— Հաշիւդ ի՞նչ է, Նաւօ:

— Էն շամամը, էն շամամը:

— Էն շամամը գողնողը ես էի, Նաւօ, էխ, էխ, էխ,— խալֆան խնդաց բարձր խնդուքով:

— Էն օրերուն որ գիտնայի, Աստուած վկայ, ոտքերդ հաւի ոտքերուն պէս կը փրցնէի: Էն շամամը իմ աչքի լոյսին չէի տար:

—Գիտե՞ս որու համար, Նաւօ:

— Հասկցայ, Մակար: Իմացա՞ր ի՞նչ պատահեցաւ Լուսիկին: Խեղճ կինը ճահիլ օրերուն մեռաւ տղաբերքի ատեն: Հիմա, երկու մեծցած զաւակներ ունի: Աղջիկ մը ունի, կ'ըսես արեւին ընկերն է:

Վարդաձորը խալֆային համար դունաթափուեցաւ կարծես: Էհ, անցած օրեր են, արդէն վաղուց ծերացեր էր, միայն թէ կ'ուզէր ողջ ըլլար, Լուսիկը ու տեսնէր հեզ մը:

— Չէ, Նաւօ, էս իմ աշկերտն է՝ Մարտիկը: Լուսիկէն յետոյ ամուսնութեան մասին չմտածեցի: Էն օրերուն, որ Լուսիկը ինծի տային, պալքի մինչեւ հիմա թոռներու տէր եղած էի: Լուսիկը Հնդիստան տանէի՝ կու գար: Պատճառը հայրն էր, Նաւօ: Ինչ մեղքս պահեմ, մայրը լաւ կին էր, գիս որ տեսնար, հէյրան — ղուրպան կ'ըլլար: Հայրը խիստ մարդ էր: Միւս կողմէ՝ Լուսիկը հալով — վախով, թարլաններու, ոչխարներու հօտի տէր մարդեր կ'ուզէին: Նաւօ, էդ կամուրջը շինողը Լուսիկն էր, Լուսիկը: Որ էնոր սէվտան չըլլար, քարը քարի վրայ պիտի չկրնայի դնել: Ըսիր, որ մեծ աղջիկ ունի,— շարունակեց խալֆան, Մարտիկին կողմը նայելով:

Մարտիկ աղօրքի քարերուն մօտ կեցած, ալիւրին բուռ - բուռ դուրս ցանուիլը կը դիտէր:

Խալֆան՝ Նաւոյի ականջին բաներ մը փսփսաց: Նաւօն հասկցաւ շուտով եւ այս անգամ բարձր ձայնով սկսաւ խօսիլ:

— Ի՛նչ մեղքս պահեմ, խալֆա, էս ճահիլ աշկերտդ որ տեսայ, ըսի՝ Լուսիկի աղջկան թայ է: Էնպէս լաւ աղջիկ է: Իմ տղաս որ ողջ ըլլար, Աստուած վըկայ, էդ աղջիկը ձեռքէ չէի հաներ:

— Մարտիկ, տղաս, տես, Նաւօն ի՛նչ կ'ըսէ:

— Հա, հեզ մը ճրագը վառեմ, որ լուս աչքով իրար տեսնենք:

Նաւօն վառեց ձիթէ ճրագը, դրաւ թոնիրին վերեւ, պատուհանի պէս բաց - ուած պահարանին մէջ, ուր կար նաեւ ճրագի ձիթէն թերթերը իւղոտած աւետարան մը:

— Հա, տղաս, կերակուրի համար էնտեղէն հաւի մը վիզը դարձուր: Ես ալ կրակը կը պատրաստեմ: Հանոցը հոն է, ա'յ, էդ անկիւնը: Կեցիր, կեցիր, էնտեղ մի քանի չածան հաւեր կան:

(Շար.— 106)

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 6, Կիրակի ամբողջ օրը
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

— Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
— Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
— Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ Ֆրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու:
— Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
— Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

—×—

Մոնմորանսի երթալու համար.—
Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր ամուսնոյն՝ Յովհաննէս Թորոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ, այրի Տիկին Յ. Թորոսեան 200 Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկ. Զատիկ Համբարձումեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

- URGENT -

Offre d'Emploi

Important organisme social employant près de 100 personnes, recherche pour son siège à Paris, parfaite Sténo-Dactylo, capable prendre sous la dictée, dynamique, ouverte à l'initiative. Avantages sociaux. Connaissance de l'Arménien appréciée
Tél. : 281-17-80.

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

—o—

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող Թաղիս հայկ երկօրեայ դպրոցի ամավերջի հանդիսութիւնը Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն արտասանութիւններ, ժողովրդային խմբային պարեր, երգ, մէկ արարով մանկական Թատերախաղ մը « Գառնուկը »:

Կը հրաւիրուին Թաղին և շրջակայքի բոլոր ընտանիքները եւ ծնողքները, քաջալերելու համար տարուած մէկ տարուան աշխատանքը:

Կը հրամցուին զովացուցիչ ըմպելիներ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւղերուն կայան մեկնող երախաները Յուլիս 12ի առաւօտեան ժամը 7.30ին ներկայ գտնուին Լիոնի Հայոց եկեղեցիին առջեւ (295 Ռիւ Պուալօ):

Միեւնոյնատեն կը յայտարարէ թէ Յուլիս 20ին կայանի ծնողքներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն առտուան ժամը ճիշդ 7ին: Ճամբորդութեան գին 50 Ֆր: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888.92.51 եւ 826.71.20:

×

Փարիզի խումբը կը մեկնի Շաբաթ (Յուլիս 5) առաւօտեան ժամը 7ին Փորթ տ'Օրլէան, մարզադաշտին դիմացը՝ Ռիւ Փօլ Ափէլ:

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ

ORGANISATION TERRE ET CULTURE

7, RUE DU FBG. ST. HONORE — PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Eté 1980

MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMENIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes

STATIONS PERIFERIQUES SUPPLEMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages à peuplement Arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS -
ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

PARIS : K. Kevonian, 702-99-45 — LYON : I. Baravian, 849-90-62
MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 — BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Քոլոմպէն (Օ տը Սէն) Ստեփան Երանեան, 11 տարեկան, կէ–Լիւսաք բարձրագոյն վարժարանի 6րդ դասարանէն այս տարի եւս լաւագոյն աշակերտ դասուած է. իր կրտսեր եղբայրը՝ Ֆիլիփ, 8 տարեկան Սէ. Է – 2, երկրորդ տարի ըմանապէս Կրուփ տը Բէթի լաւագոյններէն մին հանդիսացած է:

Այս ուրախ առթիւ իրենց մեծ հայրը Միսաք Երանեան իր սիրասուն եւ յառաջադէմ թոռնիկներուն յաջողութեան համար 100ական Ֆր. կը նուիրէ Պուա – Քոլոմպի եւ Շաւիլի հայկ. միօրեայ վարժարաններուն (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԵԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հետեւեալ ձեռնարկները.—
Զբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ – երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE

Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE
— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ

AVEC

Orchestre "ANI" de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS — MARTEN YORGANTZ
HARRIS LASKARIS — DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ Ս.Սահակ–Մեսրոպ Մայր եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Տիկ. Պերճուհի Սողոմոնեանի (ծնեալ Պաղտասարեան) Թաղման առթիւ. Տէր եւ Տիկ. Լօրան Խօջխուզեան 1000 Ֆր., եւ Սահակ–Մեսրոպ երգչ.ին 1000, Եկեղ. Տիկնանց Միութեան 1000 Ֆր., Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւն 500 դպրոցին 500 Ս.–Մ. երգչախումբին, Ֆր. Մշակ. Միութիւն 200, Տէր եւ Տիկ. Ժ.Մելքոնեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ա. Զրբաշեան, Տէր եւ Տիկ. Մէթր Կարապետեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պապայեան Ս.–Մ. երգչախումբին 500, Տէր եւ Տիկ. Ե. Զաքարեան 300, Տիկին Ս. Անդրանեան 100, 100 դպրոցին, Թիւմէն եւ Պաղտասարեան ընտանիք, Տիկ. Բ. Փալամուտեան, Տիկ. Մէնչուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Դարբինեան, Ալպօ ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Բ. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկ. Դաւիթ Պանտիկեան, Տիկ. Պուճատեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Հ. Թէրզիեան 300, Տէր եւ Տիկ. Գ. Ահարոնեան 50, եւ 50 դպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Յ. Պաժան, Տէր եւ Տիկ. Տ. Տէր–Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Պ. Թէլեան, Տիկ. Նաթաֆ Ասթրա, Կիրակոսեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Բ. Մաշոյեան, Խօրտէքեան ընտ., Գաչգաչեան, Ստեփանեան–Թադէոսեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Թիլքիեան, Տիկ. Վ. Թուզլաճեան, Տէր եւ Տիկ. Թ. Պապանեան, Պ. Կիւլմէզեան, Տէր եւ Տիկ. Տէլպոշէ, Պ. Ռ. Պուտաճեան, Շէլէլէկեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Մութաֆեան, Տիկ. Է. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Շ. Կուրտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Գալփակեան, Տէր եւ Տիկ. Բարակեան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Սիսակեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Գասպարեան, Վարդա ընտ. 100ական, Տէր եւ Տիկ. Տ. Խայիկեան 150, Տէր եւ Տիկ. Թ. Աթոյեան 250, Տիկ. Է. Մէնչուրեան, Տիկ. Մելեան 50ական: Տիկ. Զարուհի Վարժապետեան (ծն. Փափազեան)ի Թաղման առթիւ.Տէր և Տիկ.Ս.Փափազեան և զաւակները 300, Տէր եւ Տիկ. Ա. Փափազեան, Ժան Քէօզէեան, Տէր եւ Տիկ. Կազէլեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Սարաֆեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Խ. Այվազեան 50 եւ 50 դըպրոցին, Ա. Վահէ, Տէր եւ Տիկ Ե. Տօրումեան, Պ. Պ. Ասատուրեան, Տիկ. Ա. Օքտարեան, Տիկ. Ն. Զարըզեան, Տիկ. Օնանեան, Օր. Է. Քիւրքճեան 50ական, Միքայէլեան 20 Ֆր.:

VOYAGES EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre	3 290 F
du 20 juin au 1er juillet	3 890 F
du 12 au 23 septembre	”

2° VOYAGE DE 14 JOURS

du 09 au 22 août	4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août	4 550 F
du 04 au 19 octobre	3 890 F

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS
OCIVEP

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

renvoyer le coupon-réponse le plus tôt
Les places étant limitées, veuillez nous
possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom ....
Prénom ....
Adresse ....
.... Tél. ....
Ville .... Code postal ....

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du .... au ....
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour :
....

Rayer les mentions inutiles

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
5
SAMEDI
5 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.681
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.681

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ՝ ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՇԷՅՔՍՓԻՐ...

ՑԵՂԱՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱԿԱՀՐԷՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼԻԿԱՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ Ռ. ՊԱՌԻ «ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ»Ի ՍՓՌՈՒՄԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հեռատեսիլի Գ. կայանը անցեալ շաբաթ յայտագրած էր Շէյքսփիրի հանրածանօթ թատերգութիւնը՝ «Վենետիկի վաճառականը», որուն հերոսը՝ Շայլոք, այլեւս դասական խոկ դարձած է իբրեւ հրեայի տիպար։ Այս առթիւ է որ ԼԻՔՐԱՆ (Ցեղապաշտութեան եւ Հակահրէութեան դէմ Միջազգային Լիկա) բողոքի նամակ մը ղրկած է նախարարապետ Ռեմոն Պառի, որուն մէջ կը շեշտէ. «Կառավարութիւնը պիտի հսկէ որ այն ամէն ինչը որ կրնայ թուիլ իբրեւ նուազագոյն ձգտում հակահրէութեան կամ ցեղապաշտութեան ջնջուի... այս նախադասութիւնը դուք իսկ ըսիք, տարի մը առաջ, Յունիս 28ին։ Այն ատեն ծափահարեցինք ինչպէս որ հարկ էր նման յայտարարութեան մը եւ գիտակից ձեր խօսքերուն լրջութեան, պահ մը չխորհեցանք որ օդին մէջ խօսքեր կրնային ըլլալ։ Բայց մեր բարեկամները եւ անդամները կը ստիպեն մեզի որ միջամտենք, որովհետեւ խորապէս վրդոված են, Շաբաթ իրիկուն, Ֆէ. Էռ. 3 հեռատեսիլի կայանին վրայ սփռուած Ուիլեըմ Շէյքսփիրի հակահրեայ թատերգութենէն՝ Վենետիկի Վաճառականը։ Ոչ միայն այդ թատերգութիւնը այնպիսի ընթացք մը ունի որ կը քաջալերէ հակահրեայ ատելութիւնը, այլեւ իրագործողը՝ ժան լը Փուլէն, իր բեմադրութեամբ եւ Շայլոքի դերին մեկնաբանութեամբ աւելի շեշտեց այդ թատերգութեան հակահրեայ բնոյթը, որ կը սփռուէր մեծ ունկնդրութեան ժամու մը։ Առանց մէկ կողմ դնելու կարելիութիւնը զոր ունինք դատի քաշելու Էֆ. Էռ. 3ը եւ ժան լը Փուլէն, կոչ կ'ընենք ձեզի որպէսզի Էֆ. Էռ. 3ի տնօրէնը, ապագային խուսափի փոխելէ այս տեսակի «մշակութային» յայտագրեր»։

Մշակութային բառն ալ չակերտուած է ԼԻՔՐԱի կողմէ։

Այս առթիւ, Քոթիտիէն տը Փարի տեսակցութիւն մըն ալ ունեցած է ժան լը Փուլէնի հետ, որ ինքզինքը «կ'արդարացնէ» ու կը հաստատէ թէ «հակահրեայ» ողբացեալ Շէյքսփիրին թատերգութեան մէջ՝ գլուեյլները քրիստոնեաներն են...։

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵՆՏԻՔԱՆԵՐԸ բացի Սէ. Ժէ. Թէ.էն, որ արդէն վերջնական «ո՛չ» մը ըսած է, ութ օր պիտի ուսումնասիրեն գործատիրութեան առաջարկները աշխատանքի տեւողութեան եւ ժամանակացոյցերու մասին։

ՊԱՌ Մաորիտէն վերադարձաւ ապահովութիւն տալէ ետք նախարարապետ Սուրասէի, որ Ֆրանսա չի քաջալերեր պագ անհարեկչութիւնը թէեւ կը թուի թէ չէ համոզած։ Վստահեցուցած է նաեւ թէ Ֆրանսա չընդդիմանար Սպանիոյ անդամակցութեան՝ Հասարակաց Շուկային։

ԻՐԱՆԻ մէջ երկու այր եւ երկու կին քարկոծուած են մինչեւ մահ, սեռային ապարարոյ ընթացքի եւ գործունէութեան համար։

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն որ Պարսից նախկին Շահը, այս անգամ ալ թիֆիւսէ բռնուած է, բայց կեանքը վտանգի մէջ չէ եւ ապաքինումը կը շարունակուի։

ՊԱՊԸ կը շարունակէ իր շրջապտոյտը եւ Սան Փաւլոյի մէջ, այցելած է չքաւոր թաղերը։

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 27-30)

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆ ՎԱՐԱԶԴԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔ ՄԸ

Մոսկուացի լրագրող Աշոտ Մելիք-Շահնազարով աւարտած է իր նոր մէկ վիպակը՝ «Արտաշատցի օլիմպիոնիկը» խորագիրով, նուիրուած հին ժամանակներու ողիմպիական խաղերու ախոյեաններէն մէկուն՝ Հայոց Վարազդատ Թագաւորին։ Վիպակը լոյս կը տեսնէ Մոսկուայի հրատարակչական տուներէն մէկուն մէջ։ Այս առթիւ, «Արմէնփրէս»ի թղթակիցը հարցազրոյց մը ունեցած է հեղինակին հետ, այս վերջինիս Երեւան գտնուած օրերուն։ Խօսելով իր վիպակը գրելու շարժառիթներուն մասին հեղինակը ըսած է, թէ արտասահման կատարած իր ճամբորդութիւններու ընթացքին ուսումնասիրելով այլ Պետութիւններու պատմութիւնը, բաւական նիւթեր ալ հաւաքած է Հայաստանի վերաբերեալ։ Անգամ մը երբ Երեւան գացած է, այդ մասին խօսած է իր հօր յայտնելով որ իր հաւաքած նիւթերուն մէջ բաւական տեղեկութիւններ կան Վարազդատի մասին։ Հայրը թելադրած է իրեն գիրք մը գրել Վարազդատի մասին։ Այդ օրէն անցած է երեք տարի եւ վիպակին ձեռագիրը արդէն պատրաստ է։

Այնուհետեւ խօսելով վէպին հերոսին մասին Աշոտ Մելիք-Շահնազարով յայտնած է, թէ մեզի ծանօթ վերջին «ողիմպիոնիկ»ը (?) Հայ Վարազդատն է, միակ օտարը, որուն անունը գրուած է հին ողիմպիական խաղերու ախոյեաններու ցանկին մէջ։ Վարազդատ՝ ժամանակի անուանի մարզիկն ու պետական դէմքը, ապրած է Դ. դարու երկրորդ կէսին։ Անիկա Հայաստանի հին մայրաքաղաք Արտաշատէն էր։ Իրեն նուիրուած բազմաթիւ էջեր կան Հռոմի, Յունաստանի եւ Հայաստանի միջնադարեան շատ մը հեղինակներու գործերուն մէջ։ Պատմական աշխատութիւններու մէջ Վարազդատին վերաբերող իրերամերժ բազմաթիւ կարծիքներ կան։ Պատմիչները համաձայն են, երբ կը գրեն Վարազդատ կռփամարտիկի, ողիմպիական խաղերու ախոյեանի մասին, սակայն տարակարծիք են, երբ կը նկարագրեն անոր գործունէութիւնը իբրեւ Հայոց Թագաւոր։ Շատեր զինք կը համարեն անարժան թագաւոր, ուրիշներ՝ հայրենասէր, որուն ձախողութիւններու պատճառը դրացի երկու հզօր Պետութիւններու՝ Հռոմի եւ Սասանեան Պարսկաստանի միջեւ գոյատեւելու համար վարելիք քաղաքականութեան դժուարութիւնն էր։ Վարազդատին կեանքը պատմելու հեղինակը օգտագործած է հին ողիմպիական խաղերու դարաշրջանի վերաբերեալ գոյութիւն ունեցող տեղեկութիւնները։

Հատորը բաղկացած է ութ գլուխներէ։ Վէպին գլխաւոր տեղը գրաւած է կռփամարտի նկարագրութիւնը։ Մարզանքի այս ճիւղին մէջ իր տարած յաղթանակներուն շնորհիւ Վարազդատին անունը դուրս ելաւ ազգային շրջանակներէ եւ դասուեցաւ համաշխարհային պատմութեան ամէնէն անուանի հերոսներու շարքին։ Լայն տեղ տրուած է նաեւ պատմական դարաշրջանի նկարագրութեան։ Քրիստոնեայ եկեղեցին հանդէս կուգար հեթանոսութեան ամէն տեսակ արտայայտութիւններու դէմ, այդ կարգին նաեւ ողիմպիական խաղերու՝ հեթանոսական այդ գունագեղ տօնի դէմ, որ հին ժամանակ Հելլէններու երեւակայութեան մէջ կը նոյնանար լուսնի եւ արեւու սուրբ ամուսնութեան հետ։

Վէպին հեղինակը կը յուսայ որ Արտաշատի պեղումներէն երեւան կ'ելլէ «ողիմպիոնիկ»ի պրոնզաձոյլ արձանիկը, այն արձանիկը՝ որ, աւանդութեան համաձայն, պէտք է ղրկուէր Ողիմպոս, բայց մնացած է Արտաշատ, Վարազդատի հետ նմանութիւն ունենալուն պատճառով։ Արտաշատցիները այդ արձանիկը թանգարան պէտք չէ դնեն, կ'ըսէ Աշոտ Մելիք-Շահնազարով, այլ պէտք է կանգնեցնեն քաղաքի հրապարակներէն մէկուն վրայ, որպէսզի սերունդներ հպարտանան հին ժամանակներու ողիմպիական խաղերու ախոյեան կռփամարտիկ Վարազդատ Թագաւորով։

×

ԻՋԵՒԱՆԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄԸ

Հայաստանի հիւսիս-արեւմուտքը գտնուող Իջեւան քաղաքը բարգաւաճման մէջ է. հոն է որ կը խաչաձեւուին Վրաստանէն եւ Ատրպէյճանէն եկող ճանապարհները։ Երկրագործական եւ անտառապահութեան կեդրոնը ծանօթ է նաեւ արդիւնաբերական իր արտադրութեամբ։ Փրնտռուած են յատկապէս Իջեւանի ինքնատիպ գորգերը, որոնք յաճախ պարգեւներու կ'արժանանան խորհրդային եւ միջազգային ցուցահանդէսներու եւ տօնավաճառներու մէջ։

ԲՈՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍԷՐ

Մեր լուսաբաղձ հոգիներուն
ձայնն է — լսենք, եկուր,
եկո՛ւր...
 այս գիշերուան մէջ հեւացող
 որպէս սարսուռ
 եւ որպէս լոյս զգայնութիւն։

Անծանօթ դող մը հիմա
ու փոթորիկ մ'հերարձակ,
Ճամբաներէն հեռաւոր ու վայրերէն
 քառաթեւ,
կ'արձագանգեն տրոփիւններն հողմավար
 ծնող կեանքի, գերահզօր եւ մահուան։

Եկո՛ւր, եկո՛ւր...
փոփորային լոյսթեան թեւերուն տակ
 ըլլանք լոյս
մտերմութիւն աստղակոյս...
ու լայնաթեւ անզրպետի
մտնենք ահիւ սահմանէն ներս հոգիներուն
ուր կը յառնեն

դիմաստուերներ դիւցազնական
 ու ժրպիտներ արիւնոտ...

 Ու մի առ մի տենդեր ու գոյն
 կը բոցնկին, կը լեռնան
 մեր հոգիի աչքերուն
 մեր դողացող էութեան։

Ու՝ վերադարձ դէպի պայծառ ժամը մեր
հոգիներուն...
ու դաշնակի կաթիլներուն տարածուն
մտերմութեան ու թրթռացող
 տաքութեան...

Ու տեսիլքներ՝
 մեր մանկական աչքերուն
երջանկութի՛ւն մը պարգեւել
գերիրական այս ժամուն
ու կարենալ խաւարին մէջ ընդունիլ

Անբիծ շո՛ղ մը — վառող երազ
մեր լուսաբաղձ աչքերուն...։

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆՆ ԱՐՏԱՍՈՒԵՑ

Գեղեցկութիւնն արտասուեց ...
 կամարներուն տակ լուսէ
աղաւնիներ ձիւնաթոյր ներմակութիւն կը ցանեն։
Հանդիսական լռութիւն մ'աստղերէն վար կը հոսի
մարմարներուն վրրայ խուլ սարսռալու սառնօրէն։

Գեղեցկութիւնն արտասուեց ... Թախանձագին ձայներով
հեռուներէն աւասիկ մեծ տրտմութիւն մը անյոյս
ու ահաւոր ծաղրանքով կեանքը, կեա՛նքը որ կ'անցնի
իր սողացող ստուերով, ունայնութեամբ սրտայոյզ։
... Բոլոր ձայները ծիծղուն, պաշտամունքի ժպիտներն
 ահաւասիկ հեռացան...
 Հայելիին մէջ լուսնին
կը դիտես դէմքդ ազազուն, աստուածներէն թողլքուած
ու նմլուող հնձանէն աչքերուդ՝ լոյս կը քամուին
բոլոր յոյզերն հոգիիդ, բոլոր երգերն անաւարտ...
Հայելիին մէջ լուսնին փշրրուած դէմքդ ազազուն
երազ մը համր ու տրտում, ողբերգութի՛ւն անսահման։

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ» ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին Կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր (41րդ) թիւը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Ընթերցողին Մատչելի»ի գաղափարը եւ բանաստեղծին մտահոգութիւնները արդի գրականութեան մէջ՝
 ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Հայկ. բանաստեղծութիւնը (Ֆրանսերէն) ՏԱՆԻԷԼ ԼԷՕՎԵՐՍ

Քալէիտոսքոփ արուեստագէտի մը օրագրէն՝ ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ՝ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

Արեւմտեան Երկիրներու Մէջ
ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵՒՄԱՆ
Հարցին Շուրջ

Գրեց՝ Ա. ՊԵՉԼԵՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու Տօքթօր)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Դեռ բազմաթիւ փաստեր ունինք այսպէս: Միակ փրկութեան միջոցը, եթէ Եւրոպ Սփիւռքը կը ցանկայ փրկուիլ եւ իր ինքնուրոյն ճակատագրին տէր ըլլալ, պէտք է ընտրէ իր ուղին եւ մանաւանդ պէտք է հաշուէ իր մէջ պարփակուած ուժերուն կարողութիւններուն վրայ: Այսօր Սովետական Հայաստանը ինքնաբաւ է եւ իր նուաճումները Հայրենութեան կ'ամրապնդէ Սփիւռքի Հայութեան եւ իր բարոյական ու մշակութային ազդեցութիւնը ծանօթ եւ անժխտելի են: Բայց սփիւռքը պէտք է վերականգնի իր գտնուած վայրերուն թոյլատրած կարելիութիւններուն վրայ: Բայց ասոր համար արտասահմանի գաղութները դեռ զուրկ են այն մասնաւոր կերպով պատրաստուած տարրերէն (քատրը) ինչ որ ամէնէն կարեւոր պակասն է: Անտարակոյս, արտասահմանի մէջ ունինք պատրաստուած երիտասարդ ուժեր, եւ բաւականաչափ մտաւորական Միացեալ Նահանգներու մէջ: Բայց ասոնք գրեթէ միայն ինքնաշխատութեամբ հասած են եւ նախապէս ծրագրուած եւ պատրաստուած ուղղութեան մը օժանդակութիւնը չստանալով, մեծ մասամբ այսօր հայ կեանքէ հեռու կը մնան: Ուրեմն ինչպէս նորաստեղծ փոքր տէրութիւնները դանդաղելով եւ դանդաղօրէն կը յառաջդիմեն, դէպի լիակատար անկախութիւն, միաժամանակ պատրաստելով երկրին եւ ժողովուրդին ղեկը ձեռք առնող տարրերը, այնպէս ալ սփիւռքի մէջ բոլոր պատասխանատու մարմինները եւ սրտցաւ ու նշահախնդիր անհատները պէտք է այլեւս անդրադառնան որ կարելի չէ դեռ երկար ժամանակ տիրացուական մտայնութեամբ վարել արտասահմանի Հայութեան ճակատագիրը, երբեմն ալ շուկայի փոքրաքանակի վաճառորդներու նման անգլուխ մնացած հայրենակիցները իրարմէ յափշտակելով:

Արտասահմանի ճակատագիրը կերտելու եւ ղեկավարելու համար պատրաստուած երիտասարդներու (քատրը) անհրաժեշտութիւնը ա ն վ ի ճ ե լ ի է: Իսկ ասոր համար բարձրագոյն ուսման կեդրոնները անհամար շատ են եւ նաեւ այլազան: Նիւթականը չի պակսիր, այլ այս ծրագիրը ուղղելու եւ գործադրելու համար, սկզբնական պատրաստութիւններն են որ որքան որ կը ճանչնանք քիչ թէ շատ մեր կարողութիւնները եւ թերութիւնները, մեզի յոռետես կ'ընեն, բայց չեն վհատեցներ: Այս ձեռնարկին յաջողութիւնը, այնքան ալ երկար ժամանակի չի կարօտիր իրականութեան մէջ: Եթէ լրջութեամբ եւ մշակուած ծրագրով մէկ տասնեակ տարի շարունակուի համոզուած ենք որ շատ աւելի շօշափելի արդիւնքներ կարելի կ'ըլլայ ձեռք ձգել քան թէ վերջին սա վաթսուն տարիներու կամ գալիք նոյնանշան տարիներու ընթացքին: Ի հարկէ Սփիւռքի մշակոյթին հետ կապակցութիւն ունեցող բոլոր մարմինները բնականաբար պէտք է գործակցին, իսկ երիտասարդ տարրերու ընտրութեան համար պէտք է չափազանց խստապահանջ ըլլալ: Խնամիական կամ բարեկամական ծանօթութիւններն ու յարաբերութիւնները պէտք չէ ազդեցութիւն ընեն եւ պէտք է մոռցուին:

Ցիշե՛նք նաեւ թէ այսպիսի խնդրի մը մէջ պատասխանատուութիւն ստանձնող անհատները նախ իրենք պէտք է այդ կարողութիւնը ունենան քատրերը պատրաստելու եւ անոնց անհրաժեշտ ուղղութիւնը տալու: Եթէ այսպիսի ծրագիր մը առայժմ ոմանց երեւակայական կրնայ թուիլ, իրականութեան մէջ պարզ է եւ դիւրին:

Այսպիսի ծրագրի մը գործադրութիւնը եւ յաջողութիւնը դժուար չէ կռահել թէ ինչպէս կրնայ դիւրութեամբ նոր դրութիւն, նոր դիմագիծ եւ նոր կեանք մը տալ հայ Սփիւռքին: Եւ այս երիտասարդ տարրերու պատրաստութեան սկզբունքը պէտք է շարունակուի սերունդէ սերունդ ինչպէս պետական ծրագիր մը: Եթէ այս սիստեմը որդեգրուի, պարզ է թէ հայ երիտասարդներ, եւ նոյն ուղղութեամբ պատրաստուած հայ երիտասարդներ, ամենուրեք դիւրութեամբ կրնան ստանձնել պատասխանատու եւ կարեւոր պաշտօններ: Եթէ ոմանք նոյնիսկ մոռնան թէ որո՞ւ եւ ինչո՞ւ կը պարտին իրենց յաջողութեան արդիւնքը, վստահաբար շատերը երախտագիտութեամբ պիտի յիշեն եւ միշտ պիտի ջանան իրենց օժանդակութիւնը բերելու կամ անձամբ վարելու գաղութներու ապագան: Արդէն ոմանք, մանաւանդ սկզբնական շրջանին, ուղղակի այս ուղղութեամբ պէտք է պատրաստուին: Այս պարագային, տարակոյս չկայ թէ քանի մը աչքբաց կամ «հայասէր» օտարներու բաժակաճառերու ընթացքին արտասանած «հայանպաստ» եւ օդին մէջ ցնդող ճառերը մեզի պիտի չգինովցնեն, այլեւս կը գիտնանք թէ ի՛նչ կ'ուզենք եւ ո՛ւր կ'երթանք:

Եթէ այնպէս, մեր դարուս ժողովուրդներուն ունեցած ուժերուն համարժէք մեր ուժերը Արեւմուտքի մէջ մենք պատրաստենք եւ անոնց ազգային գիտակցութեան ուղղութիւնը մենք տալով համբերութեամբ մէկ տասնեակ տարի շարունակենք, դժուար չէ երեւակայել մօտալուտ ապագայի լուսաշող ուղին: Այն ժամանակ չենք կրնար հաւատալ որ Ժանն Լառօշներ, Էլիզապէթ Շէմլաներ կամ ուրիշներ համարձակին հրապարակաւ նախատել Հայերը: Արտասահմանի զանազան երկիրներու ներքին կեանքին մէջ եւս աւելի որոշ եւ կարեւոր դեր մը կ'ունենանք կատարելու ինչ որ բնականաբար մեր դրութիւնն ալ պիտի ամրապնդէ յաչս օտար ժողովուրդներու: Բայց ինչպէս ըսած ենք արդէն ուրիշ առթիւ, այս գործերու յաջողութեան համար եւս մարդ պէտք է, մարդ, նամանաւանդ գործի մարդ» (*):

Դեռ կ'անդրադառնանք:

(*) Տե՛ս Յառաջ, 1979 Օգոստոս 17, թիւ 14448:

ԲԱՑԱԿԱՅ ՄԸ ԵՒՍ՝
ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Նկարագրով զգաստ, կենցաղով պարզ, բնաւորութեամբ համեստ, խառնուածքով մեղմ, բարի եւ համերաշխ սիրտ մը անսահման կամեցողութեամբ եւ հայրենասիրական զգացումներով լեցուն, Արծրունի Ջրբաշեան իր ամբողջ կեանքի ընթացքին անխոնջ աշխատեցաւ, անսակարկ ծառայեց, անհաշիւ տուաւ իմաստաւորելով եւ արժեւորելով իր մարդու, հայ մարդու կեանքը, ապահովելով ընկերային նախանձելի դիրք, եւ պատուական տեղ ազգային ծիրէն ներս:

Վասպուրական աշխարհի պարկեշտ ընտանիքի մը զաւակ, ծնած է Վան 1905ին ուր ստացած է իր նախնական ուսումը: 1919 – 20 թուականներուն անցնելով Երեւան եւ ապա Թիֆլիս, կ'աշակերտէ եւ կ'աւարտէ Ներսիսեան վարժարանը: 1925ին մէկ տարի կը յաճախէ Երեւանի երկրաչափութեան դպրոցը: Սակայն, ճակատագիրը իր ժողովուրդին, զինքը կը բաժնէ իր ծննդավայրէն, հայրենիքէն առաջնորդելով Միջերկրականի ափերը, Մարսէյլ, 1927ին: Տարի մը հետեւելէ յետոյ Մարսէյլի Սէն Պարնապէի ճարտարապետական դպրոցը, իր եղբայրներուն հետ կը նետուի առեւտրական ասպարէզ արձանագրելով ծանօթ փայլուն յաջողութիւնը: Ութ տարի Փարիզ բնակելէ յետոյ, 1930էն 1938, Արծրունի Ջրբաշեանի հանրային գործունէութեան մենաշնորհեալ վայրը եղաւ Մարսէյլ:

Կանուխէն, 1930էն, անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան, իր կնոջ՝ Էլիզ Ջրբաշեանի հետ գործեց անսպառ, եղաւ մղիչ ուժ իր լայն օժանդակութիւններով: 1966էն 1979 վարեց Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի նախագահութիւնը, հեռանալով միայն առողջական պատճառներու հետեւանքով: Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցին նաեւ շատ կը պարտի Ջրբաշեան ընտանիքին: Կրօնական Ընկերակցութեան անդամ եկեղեցւոյ հիմնադրութեան օրերէն իսկ, 1965էն սկսեալ վարեց վարչութեան ատենապետութիւնը, ըլլալով միշտ առաջին դիծերուն վրայ եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ բարգաւաճման համար: Նորահաստատ Մշակութային Կեդրոնի կառուցման մէջ իր բերած կարեւոր հիմնադրամով լայնօրէն սատարեց անոր իրագործման: Արդար է որ այսօր գլխաւոր սրահը կը կրէ իր անունը: Նոյնպէս Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը իր երազներէն մէկն էր:

Արծրունի Ջրբաշեան խոր արմատներով եւ վառ յիշատակներով կապուած էր հայրենիքին: Տուաւ բազմաթիւ այցելութիւններ: Խանդավառուեցաւ հայրենիքի նուաճումներով եւ յառաջդիմութիւններով: Մասնաւոր պատկառանք, հիացմունք ունէր Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի շնորհազարդ անձին հանդէպ: Սփիւռքի մէջ կատարած իր լայն բարեբարութիւններուն առընթեր, չմոռցաւ հայրենիքը եւ մանաւանդ Էջմիածինը նուիրելով հոյակապ ոսկէ խաչ մը ի յիշատակ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն: Ստացաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն Գրիգոր Լուսաւորչի Ա. կարգի շքանշանը իր եկեղեցանուէր գործունէութեան եւ բարերարութեան համար:

Արծրունի Ջրբաշեան մերժել չէր գիտեր: Հոգիով հարուստ, տուաւ երբեմն իր կարողութիւններէն աւելի, տուաւ որպէսզի հայ ոգին մնայ միշտ վառ, հայ գիրը ծաղկի նորահաս սերունդներու շրթունքներուն վրայ: Համաձայն իր համոզումներուն, իր ընտրութիւններուն գիտակցօրէն, նուիրումով, յարատեւութեամբ լիուլի կատարեց իր հայ մարդու պարտականութիւնը: Իր բացակայութիւնը զգալի պիտի ըլլայ անկասկած:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 17ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, ներկայութեամբ Մարսէյլի եկեղեցիներու բոլոր հոգեւոր հովիւներուն, Հայ Կաթողիկէ եւ Բողոքական եկեղեցիներու կրօնապետներուն, եկեղեցիներու Հոգաբարձութեանց եւ միութիւններու ներկայացուցիչներուն եւ հոծ բազմութեան մը: Թաղման արարողութեան երգեցողութիւնը կատարեց Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Վէճ, բանավէճ, հակադիր տեսակէտներ իրարու միջեւ, ու ասիկա՝ ժամերով:

Ու, դեռ տասնեակներով, տասնեակներով յիշատակելու արժանի վայրեր,– եկեղեցիներ, վանքեր, սրբատեղիներ, որոնք շրջապատած էին զոյգ քաղաքները, եւ որոնց այցելութեան օրերը իրական տօնախմբութեան կը վերածուէին.. Դեռ շարունակե՞ր նկարագրել իր մտքի պաստառին վրայ գծագրուած անցքերն ու տեսարանները, բայց ո՞ր մէկը Տէր Աստուած...

Ո՛վ երանելի օրեր... Երբ ինք բարձրագոյն դասարանի աշակերտ, խմբովին պարբերաբար կ'այցելէին հինգ եղբայրներու մետաքսի գործարանը, տեսնելու, ուսումնասիրելու մետաքսի արտադրութեան նոր, արդիական դրոյթները, նորաձեւ մեքենաներու բաղկացուցիչ մասերը՝ հանճարեղ մարդոց ուղեղի փարթամ հնարքները: «Տասը տարի, տասը տարի եւս եւ Խարբերդը Եւրոպայի քաղաքներէն մէկը կը դառնայ» կ'ըսէր հինգ եղբայրներու անդրանիկը, հրճուանքով, խոր հաւատքով:

Հապա հայկական Թաղամասը՞ իր հոյակապ շէնքերով, իր եկեղեցիներով, վարժարաններով, լսարանային սրահներով, որուն «Քիւչիւք Իստամպուլ» (պզտիկ Պոլիս) անունը կու տային, այժմ չկար փոքր Պոլիսը քար – քարի վրայ չէր մնացեր հոն: Ճիշդ էր մեծ գրողին բանաձեւումը. «Թուրքը անցած է հոսկէ»:

Հասան հիւանդանոց, վար իջան կառքէն, երախան գրկած բարձրացաւ մինչեւ մուտքի աստիճաններու վերի ծայրամասը, ուր հիւանդապահուհիները առին, ներս տարին զայն: Հանըմը ընկերացաւ անոնց. ինք վերադարձաւ կառքին մօտ: Օ՛, այնպէս լաւ էր, այսպիսով կրնար խուսափիլ ծանօթ նայուածքներէ:

Որքա՞ն տեւեց հանըմին ու տղեկին բացակայութիւնը՝ կարեւոր չէր, կարեւորը այն էր, որ այդ օրը, կառքին ետեւը թաքնուած, կրցաւ խուսափիլ ծանօթներու հանդիպելէ: Բժշկապետին որոշումով՝ տղեկը երկու շաբաթով հոն պիտի մնար խնամուելու համար: Հանըմը վար իջաւ աստիճաններէն, փայթօնը մտաւ ու բռնեցին տուն վերադարձի ճամբան: «Այս ի՛նչ անիմանալի ծանր լուծ է, որ Նախախնամութիւնը դրած է ուսերուս: Իմ ո՞ր մեղքին համար, Աստուած իմ...» ցած ձայնով ինքնիրեն կը խօսէր հանըմը:

« Տուն–տեղ բաւարար, նեղութեան ոչ մէկ հետք, գործի յաջողութիւնը կարգին, մինակ այս ցաւը, մանչուս այս հիւանդութիւնն է, որ կը խանգարէ ամէն բան» կը շարունակէր խօսիլ հանըմը ինքնիրեն...: Տէր Նշանը կը լսէր այս բոլորը, կը ցաւէր, կը կարեկցէր հանըմին, բայց, ի՛նչ կրնար ընել: Լուսնոտութիւն կոչուած այս հիւանդութիւնը բաւական թիւ մը կը կազմէր ընդհանրապէս Թուրք պատանիներու մօտ:

Երկու շաբաթները սապուլի պէս անցան: Տղեկին խնամուելուն սահմանուած օրերը վերջացած էին. պէտք էր երթալ տուն բերել զայն: Զլֆօն ձիերը դուրս հանեց ախոռէն, փայթօնին լծեց ու ճամբայ ելան:

Հանըմին դէմքը աչնան ամպամած երկինքին կը նմանէր. տրտմութիւնը, թախիծը վար երկարած էին իր արտերէն, աչքերուն շուրջ արդէն թացը կը նշմարուէր: Կ'երթար հիւանդանոց, իր հիւանդը տուն բերելու: Ի՞նչ ըրին, ի՞նչ կրցած կամ փորձած էին ընել իբրեւ խընամք, գոնէ քիչ մը բարելաւելու համար անոր վիճակը: Ի՞նչ պիտի ըսէին, թելադրէին իրեն: Ապահովաբար՝ նոյն բաները: «Մաքուր օդ, կատարեալ հանգիստ»: Միթէ՞ այս բաները կը պակսէին իր մանչուն համար: Ծալակով քար չէր կրեր, լուծք չէր վարեր, առաւօտէն մինչեւ ուշ երեկոյ թին ձեռքին առու չէր փորեր, ալ ի՞նչ կը նշանակէր այս կատարեալ հանգիստ ըսուածը:

Զլֆօն, կամ այլ անունով՝ Տէր Նշանն ալ իր մտահոգութիւնները ունէր, որոնք կը չարչարէին իր ուղեղը: Առջի հեղուն ածան ազատեցաւ, այս հեղուն ի՞նչ պիտի ընէր խուսափելու համար անախորժ անակնկալներէ: Թող աշխարհի միւս ծայրը ղրկէին որեւէ ծառայութեան համար, բայց ո՛չ այս հիւանդանոցը:

(22 – Շար.)

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Սրբոց Թարգմանչաց Մանկանց վարժարանի սրահին մէջ, Մայիս 23ին, տօնուած է Մայրերու Օրը, կազմակերպութեամբ Լիբանանի Ազգ. Առաջնորդարանին: Բացումը կատարած է Արշակ Արսլանեան: Գեղարուեստական յայտագրի գործադրութենէն ետք բանախօսած է Ազատուհի Սիմոնեան ծանրանալով հայ մօր՝ պատմութեան ընթացքին մեր կեանքին բերած նպաստին, հեռաւոր ու մօտաւոր անցեալին, նաեւ այսօր: Փակման իր խօսքին մէջ առաջնորդը՝ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան, ի մէջ այլոց ըսած է. « Չի բաւեր գիտութեամբ լեցուն մայրեր ունենալ, այլ կարեւոր է ու կենսական հայկականութեամբ թրծուած մայրեր ունենալ, յեղափոխական մայրեր, Հայուն մտահոգութեան իրենց մասնակցութիւնը բերող մայրեր »:

ԱՅՆՃԱՐԻ Համազգայինի ակումբին մէջ, Մայիս 11ին, տօնուած է Մայրերու Օրը: Առաւօտեան բացուած է ձեռագործներու ցուցահանդէս մը, մասնակցութեամբ եւ գործակցութեամբ Լ. Օ. Խաչի Շրջ. Վարչութեան: Նոյն օրը, Մայրերու Օրուան հանդիսութեան բանախօսած է Խաժակ Վրդ. Յակոբեան անդրադառնալով հայ մօր դերին ընտանեկան եւ ընկերային կեանքէն ներս, վեր առնելով անոր մասնակցութիւնը մեր ազատագրութեան եւ գոյատեւման պայքարին:

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Կաթողիկոսարանի « Գալուստ Կիւլպէնկեան » սրահին մէջ, Մայիս 22էն մինչեւ Յունիս 1, տեղի ունեցած է Ժերմէն Մարաշլեանի ձեռագործներու ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են 26 գործեր՝ ոսկեայ եւ արծաթեայ թելերով բանուած աշխատանքներ, որոնց գլխաւոր նիւթերը եղած են հայկ. եկեղեցական եւ մանրանկարչական մոթիֆներ: Ցուցահանդէսի բացման օրը, արուեստագիտուհին Հայրապետներուն կողմէ պարգեւատրուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ս. Մեսրոպ շքանշանով:

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ «Արարատ» Միութեան սրահին մէջ, Մայիս 11ին, տօնուած է Մայրերու Օրը, կազմակերպութեամբ « Հայ Կանանց Գթութեան » եւ « Մայրերու » Միութեանց: Բացումը կատարած է Էվելինա Ամիրխանեան: Բանախօսած է Տոքթ. Մեսրոպ Բալայեան: Գեղարուեստական յայտագրէն ետք փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդը՝ Կորիւն Ծ. Վրդ. Պապեան:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ մէջ, Մայիս 15ին, տեղի ունեցած է « Արարատ » Ծերանոց-Հիւանդանոցի պաշտօնական բացումը: Իկըլ Ռաք շրջանը գտնուող հաստատութիւնը ունի ամէն յարմարութիւն հանրութեան սպասարկելու համար: Տնօրէնն է Պր. Ենդոբեան:

ՄՈՆԹԵՊԵԼԼՈՅԻ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Մայիս 17ին, տեղի ունեցած է տարեկան ճաշը նոյն Կեդրոնին: Ներկայ եղած են մօտ 400 հոգի, որոնց մէջ ամերիկացի պաշտօնական անձնաւորութիւններ: Խօսք առնողներ շեշտը դրած են Հայ Կեդրոնի դերին վրայ: Այդ առթիւ Սեւաչերեան ընտանիքը հինգ հազար տոլար նուիրած է ի նպաստ Կեդրոնին:

ՆԱՅԿԱՐԱ ՖՈԼԶԻ (Նիւ Եորք) Հայ Կեդրոնին մէջ, Մայիս 31ին, տօնուած է Մայիս 28ը: Հանդիսութիւնը վարած է Հ. Յ. Դ. Նժդեհ կոմիտէի ատենապետը՝ ընկ. Խաչիկ Սէյրանեան: Բանախօսած է ընկ. Մայքըլ Թօփալեան (Քլիվլէնտէն):

ՈՒՍՏՐԻ (Մեսեչուսէց) « Իտըն Րաք » ճաշարանին մէջ, Մայիս 31ին, նշուած է Հայաստանի Հանրապետութեան 62րդ տարեդարձը կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. « Արամ » կոմիտէի, որուն ատենապետը՝ ընկ. Թորոս Հերոյեան կատարած է բացումը: Բանախօսած է ընկ. Օհան Պալեան՝ « Արմինեըն Ուիքլի » թերթին խմբագիրը (Պոսթընէն):

ԼՈԸԼԻ Հ. Օ. Միութեան սրահին մէջ, Յունիս 1ին տեղի ունեցած հանդիսութեան եւս բանախօսած է ընկ. Օհան Պալեան, որ անդրադառնալէ ետք անկախութեան հռչակման եւ պատմական դէպքերուն, շեշտը դրած է միասնականութեան վրայ:

...Խաչիկ Երլմազեանի: Սերովբէ Արք. Մանուկեան վերադծեց Արծրունի Զրբաշեանի կեանքի ճանապարհը ընդգծելով իր ծառայութիւնները հայ կեանքէն ներս: Բժ. Ա. Խաչինճեան, Կրօնական Ընկերակցութեան անունով ըրաւ հրաժեշտի խօսքեր: Կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ցաւակցական հեռագիրը: Բազմաթիւ այլ հեռագիրներ եւ ծաղկեպսակներ կը վկայէին Արծրունի Զրբաշեանի վայելած յարգանքը: Արարողութեան աւարտին դագաղը կանգ առաւ նահատակաց Յուշարձանին առջեւ, ուր արտասանուեցաւ « Հոգւոցը » եւ երգուեցաւ « Հայր Մեր »ը: Ապա, մարմինը փոխադրուեցաւ Սէն Ժիւլիէնի գերեզմանատունը, զետեղուելու համար ընտանեկան դամբարանը: Հոն խօսք առաւ Բժ. Սիսաքեան՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ:

Արծրունի Զրբաշեանի մահով, Մարսէյլի հայ գաղութի ազգային բեմէն, յատկապէս, կ'անհետանայ տիրական դէմք մը որ տասնեակ տարիներ եղաւ կեդրոնական անձնաւորութիւն մը իր շրջանակէն ներս:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՍԵՊՈՒՀ ԱԲԳԱՐԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեքշաբթի, Յունիս 24, Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Ալեք Մանուկեան Մշակ. Կեդրոնին մէջ տեղի ունեցաւ Սեպուհ Աբգարեանի երգահանդէսը:

Սեպուհ Աբգարեան Կիպրոսի Մելքոնեան կրթական հաստատութեան երաժշտութեան եւ արուեստի տարիներու ուսուցիչն է եւ Կիպրոսի ձայնասփիւռի հայկական յայտագիրներու գլխաւոր խօսնակը. պաշտօն մը՝ որուն միջոցով ան արձագանգ կը հանդիսանայ հայկական արուեստի, յատկապէս երաժշտութեան ճիւղին մէջ արձանագրուած յաջողութիւններուն եւ ունկնդիր հասարակութեան կը ծանօթացնէ հայ երգիչներ: Սեպուհ Աբգարեանի վարած յայտագիրները տարիներէ ի վեր մեծ ընդունելութիւն գտած են Միջին Արեւելքի հայկական գաղութներու մօտ, որոնց միջեւ տեսակ մը կամուրջ է Կիպրոսի ձայնասփիւռը: Այս բոլորը ըսինք շեշտելու համար արուեստագէտին դերը նոր ուժեր երեւան հանելու եւ զանոնք քաջալերելով անոնց առջեւ ասպարէզ բանալու գործին մէջ: Ու այս բոլորի կողքին Սեպուհ Աբգարեան ինք եւս անձամբ շրջապտոյտներ կատարած է Աթէնք, Գահիրէ, Պէյրութ եւ այլուր հայ երգը հնչեցնելով եւ տարածելով զանազան բեմերէ:

Երգահանդէսին յայտագիրը բաղկացած էր երկու բաժիններէ: Առաջինը՝ երգեր օտար երաժիշտներէ՝ Սքարլաթի, Մարչելլօ, Կլիւք, Մոցարթ, Շուման, Ֆօրէ, Լալօ, երկրորդը՝ ամբողջովին հայկական երգացանկ մը: Քնարական թենոր իր ձայնով եւ երգարուեստի հմտութեամբ Սեպուհ Աբգարեան, հակառակ անոր որ այդ օր անհանգիստ էր, կրցաւ ստեղծել խրախճանքի երգի ընդմէջէն ցոլացող մթնոլորտը եւ այս՝ բեմական շնորհքով եւ դերասանական արտայայտութեամբ: Երգացանկի ամէնէն յաջող մեկնաբանուած երգերը եղան Մոցարթի Իլ միօ Թէզօրօն, Ալ. Հեքիմեանի Բարի արագիլը, Ա. Մերանգիւլեանի Լեռներ հայրենին, Ա. Մեսումենցի Նազենիս եւ Ունի, ունին, Ալ. Յովհաննէսի Եար նազանին: Երգիչը յայտագրէն դուրս մեկնաբանեց Ծաղիկ ես եւ Գինիի երգը:

Երգերուն դաշնակով կ'ընկերանար Ժանէթ Մաֆեան – Ալթունեան, հրջանաւարտ Փարիզի Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքէն:

Յաջող երգահանդէս մը, որ գեղարուեստի վայելք մը եղաւ սրահը հաւաքուած կոկիկ հասարակութեան համար:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

լրատու արուեստի

ԱՍԱՏՈՒՐ

Իր նոր գործերը — ջրանկար եւ փորագրութիւն կը ցուցադրէ (մինչեւ Յուլիս 30) Ալ Ինսեկնա տէլ Փէչէ տ'Օռօ Միլանօ:

Այս առթիւ լոյս տեսած է նաեւ փոքրիկ գրքոյկ մը՝ Աճուառելլի տի Ասատուր, որու յառաջաբանին հեղինակն է՝ Քառլօ Պելլի եւ ուր ներկայացուած են Ասատուրի գործերը:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի հովանաւորութեան տակ գտնուող հայերէնի միօրեայ դասընթացքի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 16ին, ֆրանսական եկեղեցւոյ բակին մէջ գտնուող շարժանկարի սրահին մէջ, ներկայութեամբ Կարտանի եւ շրջանի Հայերու:

Դպրոցի ուսուցչուհին՝ Օր. Սեդա Սիմոնեան, բացումը կատարելով տուաւ պատկերը տարուած աշխատանքներուն, ապա աշակերտները երգեցին, պարեցին ու արտասանեցին արժանանալով ներկաներուն բուռն ծափերուն:

Խօսք առաւ մասնաճիւղին ատենապետը՝ Օհան Տալոյեան, որ անդրադառնալէ ետք դպրոցի ներկայ վիճակին եւ Կարտանի հայ համայնքի անցեալի փայլուն կեանքին, ափսոսանքով նշեց հայկականութեան հետզհետէ մարող կրակը՝ հին սերունդի անդարձ մեկնումին հետեւանքով այս աշխարհէն: Ապա ատենապետը կոչ ըրաւ ետք ներկաներուն եւ համայնքի անդամներուն, որպէսզի ղրկեն իրենց զաւակները հետեւելու հայերէնի դասընթացքին, շնորհակալութիւն յայտնեց հայասէր քաղաքապետ Ռոժէ Մէյի, որ մասնաճիւղի տրամադրութեան տակ դրած է Կարտանի ֆրանսական վարժարանի դասարաններէն մին. շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ ֆրանսացի հովիւին՝ որ սրահը սիրայօժար տրամադրած է հանդէսին համար, ինչպէս նաեւ ուսուցչուհիին իր անխոնջ աշխատանքին համար:

Հանդէսի աւարտին տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն քանի մը հայ տիկիններու կողմէ պատրաստուած: Ներկաները գնահատելով տարուած աշխատանքները ըրին նուէրներ, որոնցմէ գոյացաւ կոկիկ գումար մը ի նպաստ դպրոցին:

Մ. ՓԷԹԷՆԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Եւ Նաւօն հաւնոցը մտաւ ու դուրս հանեց հաւ մը խժալուր ճչոցով:

Մարտիկ, հաւը պատրաստելով զբաղած էր, մինչ Նաւօն օճախին կրակը կը փչէր ու կը շարունակէր.

– Որ Լուսիկի աղջիկը տեսնես, տըղաս, վարդը տեսնող պլպուլի պէս լեզու կ'առնես: Էնոնք էս շաբթու աղօն պիտի բերեն, կրնայ ըլլալ, որ աղջիկն ալ կու գայ: Հայը լաւ մարդ է, խօսքէս դուրս չելլեր: Էդ ինծի ձգէ, Մակար: Դուն ան ըսէ, ո՞ր կողմերը գացիր, դուն քեզ ո՞ւր ծերացուցիր...

×

Այդ երեկոյ, հաւի լաւ ճաշէ մը յետոյ, Մարտիկ շուտ քնացաւ: Խալֆան ու Նաւօն խօսեցան երկար: Խալֆան պատմեց գինքը շատ մտահոգող Մարտիկի սէրէն, ծառէն կախուած վարդապետէն, չէրչի Կիրոսէն:

– Կիրոսը, խալֆա, Հայուն վրայ նայող աչքն է: Երկար ատեն Պիթլիս ու Պաքու մնացեր է: Տասը տարի է էս կողմերն է: Էն Կիրոսը, Մակար,– ձայնը աւելի ցածցնելով,– ամէն տեղ է, կարւանին մէջ, լեռներու վրայ, դաշտին ու գիւղերուն մէջ, ամէն տեղ, ամէն տեղ:

Այդ գիշեր Նաւօն խօսեցաւ իր ցաւերէն, կորսնցուցած ճահիլ զաւկէն, բանտի մէջ իր կրած տառապանքներէն: Խօսեցաւ Պէքիրի գործած ոճիրներու մասին: Պատմեց, որ դպրոցը առանց վարժապետի է: Պէքիր, իր սպանութիւններէն զատ, մի քանի մարդեր ալ տարած, գնտանի մէջ ձգած էր: Տարած էր նաեւ գիւղին վարժապետը:

– Մինչեւ էս օրս շտկէ չիտակ լուր չունինք, թէ ի՞նչ եղած են: Կիրոսը կ'ըսէ, որ տակաւին գնտանին մէջ են: Անցեալ շաբթու գնտանին մէջ երկու հոգի մեռած են եղեր:

Երկու ծերերու քունը չէր գար: Կէս գիշերը անց էր, աղօրիքը կը դառնար չախչախի ձայնով: Հաւնոցէն աքաղաղը իր ձայնը ձգեց թեւերը թափ տալով: Աքաղաղի թեւերու թափին հետ պատուհանէն ներս ինկաւ փոքրիկ քարի կտոր մը:

– Կիրոսն է, Մակար, երթամ դուռը բանամ:

– Ուրիշ մարդ չկայ, խալֆան ու աշկերտն են, Կիրոս:

– Հա, գիտէի որ հոս են, ես ալ ատոր համար եկայ: Աւելի շուտ կու գայի, եթէ այդ Մարգարին կովը գիւղ չտանէի: Գիշերով կ'երեւի փնտռած են երկար: Ձայնէն կ'անցնէի, տեսայ մութին մէջ շարժում մը: Ըսի, որ վտանգ մը կայ: Մի ըսեր, որ Մարգարին կովն էր, էդ կողմերը թէզմիշ է եղեր: Բերի մինչեւ տան առջեւ, դուռը թակեցի ու անցայ: Աշկերտդ քնացե՞ր է, խալֆա:

– Խալֆա, էս գիշեր եկայ, որ քեզի հետ խօսիմ: Աշկերտիդ պղնձի չափ խոշոր սիրտը աչքովս տեսայ: Հրեղէն աչքերով տղայ է: Կ'երեւի, քեզի բան ըսած չէ: Լաւ է, լաւ: Այդպէս ալ խօսեցայ իրեն հետ: Կ'երեւի, լաւ ձեռքի տակ մեծցած է:

– Ի՞նչ ըրած է, Կիրոս, ինծի բան ըսածչէ, միայն թէ երեկէն ի վեր կը տեսնեմ, որ աւելի լռակեաց է դարձեր: Կ'ենթադրեմ, վարդապետին դիակը շատ է ազդեր: Զգայուն տղայ է:

– Նաւօ, տեսնելու էիր թէ ինչպէ՛ս Մահմուտը կռնակին վրայ հրջեց ու գըլուխը ջարդեց ձեռքի փայտովը:

– Ի՞նչ կ'ըսես, Կիրոս, Պէքիրի՞ զօլամներէն,– հարցուց Նաւօն:

Խօսած պահուն անոր դէմքին վրայ չախչախով դարձող աղօրիքի քարերուն նման հրճուանք մը ինկաւ: Նաւօն լաւ կը ճանչնար Մահմուտը: Իր զաւակը, նաեւ մի քանի Հայեր անոր ձեռքով ըսպաննուած էին:

Նաւոյի զգացած յուզումն ու ուրախութիւնը խալֆային մէջ յանկարծակի ըռնկած բոցին վրայէն մարող հովի մը մը պէս անցան: Եթէ Նաւոյի դէմքին վըրայ չտեսնէր այնքան բարի յուզում մը, խալֆան պիտի խօսէր Կիրոսին.

(Շար.– 107)

ՏԷՄԻՆ. — Այրի Տիկին Հայկունի Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Բարունակ Պառաւեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարունակ Պառաւեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմէն Թաշճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերժ Յովսէփեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռիշար Անանեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր՝

ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ սրտի տաղնապի հետեւանքով, 68 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Յուլիս 5, ժամը 9.45ին Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Թաշճեանի եւ զաւակներուն:

Բարեկամները եւ բարեկամուհիները ցաւով կը ծանուցանեն

ՕՐ. ՍՐԲՈՒՀԻ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 3ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի, Յուլիս 7, առաւօտեան 8.30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ:

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 6, Կիրակի ամբողջ օրը
Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ:

— Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:
— Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:
— Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ ֆրանսահայ ծանօթ արուեստագէտներու եւ խումբերու:
— Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:
— Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է

———×———

Մոնմորանսի երթալու համար.—
Prendre le train de la Gare du Nord, descendre à Enghien-les-Bains et puis prendre l'Autobus No 6 et descendre à l'arrêt Groslay.

Le Docteur
ARA DANDIGUIAN

a le plaisir d'annoncer
sa nouvelle installation
16, RUE NOTRE DAME
DE LORETTE
75009 — PARIS
Tel. 878-01-81

(Il assure des visites sur Paris, pendant tout l'été — Juillet - Août)

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Ա. Գույումճեան 100 Փր. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Փր. «Յառաջ»ին:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ քոնֆէքսիոնի կամ այլ մարզի մէջ: Գրել՝
Meguerditch AKCAR
40, Quai Blanqui
94140 Alfortville

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ. — Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւղերուն կայան մեկնող երախաները Յուլիս 12ի առաւօտեան ժամը 7.30ին ներկայ գտնուին Լիոնի Հայոց եկեղեցիին առջեւ (295 Ռիւ Պուալօ):

Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ Յուլիս 20ին կայանի ծնողքներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն առտուան ժամը ճիշդ 7ին: Ճամբորդութեան գին 50 Փր: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888.92.51 եւ 826.71.20:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83. rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

E R E V A N **restaurant**
ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ **Ե Ր Ե Ւ Ա Ն**

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՁԻ - ՔԷՕՖԹԷ (Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ Խ Ա Շ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

U. G. A. B - JEUNES

- PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE -
D'ETE 1980 - A VENISE

Avec le concours des PERES MEKHITARISTES

Trois sessions de 15 jours chacune pour adultes
(1-15 Juillet — 16-31 Juillet — 1-15 Septembre)

Les participants seront logées en pension complète dans le Collège MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de loisirs seront également à leur disposition.

Programme d'enseignement :
— Langue arménienne : Historique et évolution, grammaire, lecture, traduction, conversation.
— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.
— Art arménien : Conférences et travaux pratiques.

Frais de participation : 2100 F. (voyage aller-retour non compris).
Renseignements et inscription :
UGAB : 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél. : 520-03-18

- ԿՈՉ -

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊԷԼՖՈՆԹԷՆԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

———o———

Սիրելի հայրենակից,

Մեր բարերարներու եւ բարեկամներու առատաձեռնութեան շնորհիւ, կայանը մեծցաւ, գեղեցկացաւ, բարգաւաճեցաւ:

Զենք ուզեր գոհանալ ձեռք ձգուած արդիւնքներով: Կ'ուզենք մեր երախաներուն օրինակելի կայանի մը մէջ հիւրընկալել:

Կապ. Խաչը եւ կայանի տնօրէններն ու հսկիչները կը ջանան ստեղծել ներդաշնակ, ջերմ ու մանաւանդ՝ հայկական մթնոլորտ:

Ականատես էք կատարուած գործին. կը գնահատէք զայն, կը գիտակցիք կայանի անհրաժեշտ դերին մեր գաղութին մէջ: Նախանձախնդիր անոր յառաջդիմութեան՝ պիտի պատասխանէք մեր կոչին:

«Կայանը հայ մանուկին բոյնն է», բոյն մը որուն զարգացումին համար խոտ կը պակսի: Ձեր լումաներուն շնորհիւ շիւղեր պիտի աւելցուին, ու Եռագոյնը, աւելի հպարտ, աւելի փայլուն պիտի ծածանի Պէլֆոնթէնի վրայ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
(Կեդրոն)

Նուէրները ղրկել՝
Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue — 75009 Paris
C. C. P. Paris 5985 07

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհիները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ.ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

COLLEGE TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE
POUR JEUNES FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation auBEPC.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

prochain départ :

26 JUILLET AU 9 AOUT

CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS

— DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad) accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDJIAN (Mekhitariste)

— DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX (Conférencier — écrivain)

— DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN (chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demander notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
6
DIMANCHE
6 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ
ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.682

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.682

la poésie arménienne

par Daniel LEUWERS [*]

La poésie arménienne, de Grégoire de Narek à

Yéghiché Tcharentz

C'est avec ferveur que Luc-André Marcel et Garabed Poladian nous livrent aujourd'hui un vaste choix de poèmes arméniens, de Grégoire de Narek à Tcharentz. Ce long périple à travers des siècles constamment déchirés par le fer, le feu et le sang nous permet de constater — comme l'écrit Luc-André Marcel, dans son Avant-propos — que « *la poésie s'enrichit aux catastrophes* ».

Certes, l'on pourrait penser que le conflit qui anime le magnifique *Livre des Lamentations* de Grégoire de Narek, ce poète universel de l'An Mille (il est né en 951), est purement subjectif, et que sa volonté mystique de transcender les violents désirs du corps n'est qu'une aventure individuelle. Pourtant, les vers de Grégoire de Narek ont une portée plus générale et une terrifiante vertu d'anticipation. Les lamentations d'un homme sont déjà celles d'un peuple : « durs et consternants chagrins qui doivent toucher jusqu'au misérable fond de la nuit funéraire ».

Grégoire de Narek est l'un des plus grands poètes mystiques — le plus grand peut-être — que la littérature universelle aît connus. Comme, plus tard, chez Thérèse d'Avila et Jean de la Croix, l'on sent le frémissement inquiet de l'âme en proie aux tentations coupables du désir, et sa marche ailée et nuptiale vers le Dieu qui réconcilie les contraires. Un feu merveilleux ne subsiste-t-il pas, comme par miracle, « dans les tréfonds des citernes endormies » ?. C'est ce dont la parole lyrique de Grégoire de Narek est assurée :

« *les tristesses s'anéantissent*
les cris de douleurs s'éloignent,
la ténèbre flamboie,
l'angoisse est bannie,
les désespoirs disparaissent,
les malheurs sont frappés de mort
et Ta Main de Puissance règne, Expiateur ! ».

Après ce poète d'une envergure telle que — pour reprendre les termes de Luc-André Marcel — « son œuvre fut une entité magique à l'usage de tout un peuple pendant plus de neuf siècles », ce sont quelques poètes du Moyen Age qui nous sont présentés : Nahabed KOUTCHAK, le plus célèbre troubadour d'Arménie, qui, dans ses *Chants d'amour*, célèbre une inaccessible femme stellaire, et Grégoire d'AKTHAMAR. Yéremia KEUMURDJIAN représente le XVIIe siècle, et Naghache HOVNATHAN le début du XIXe siècle.

L'on plonge ensuite dans le XXe siècle et dans ce qu'il est convenu d'appeler « la poésie des massacres ». Daniel VAROUJEAN (1884-1915) y occupe la place majeure, dont l'œuvre et la vie sont largement présentées. La revue *Andastan*, que dirigeait le regretté Topalian, nous avait déjà accoutumés au lyrisme de Varoujean, mais le bonheur demeure intact de retrouver, dans toute leur fraicheur ou leur gravité, des poèmes comme *VAHAKN*, *O LALAKÉ* ou *L'ABREUVOIR* (dans ce dernier poème, le prosaïsme se métamorphose en un chant de source où se reflètent « les larmes pures des astres »). La poésie de Daniel Varoujean ne chante jamais gratuitement les

(*) *Cette nouvelle signature, qui apparaît pour la troisième fois dans le numéro mensuel «Arts et Lettres» de* Haratch, *a suscité la légitime curiosité de nos lecteurs. Précisons donc, que D. Leuwers, né en 1944, a fait ses études au Lycée Henri IV et à la Sorbonne, il est agrégé de Lettres. Actuellement enseignant à l'Université de la Sorbonne-Nouvelle (Paris III) il est l'auteur d'une thèse de doctorat d'Etat : « Pierre Jean Jouve, la naissance d'un poète». Il a établi. préfacé et commenté dans la collection* Le Livre de Poche *les ouvrages :*
RIMBAUD : Poésies
FROMENTIN : Dominique
SACHER-MASOCH : La Vénus à la fourrure
MALLARMÉ : Poésies
ZOLA : L'Assommoir et *La Bête humaine.*

Il publie, par ailleurs, de nombreux articles dans la NRF *(chronique poétique),* Europe *et d'autres revues spécialisées.*

travaux de la terre, elle leur adjoint toujours la lampe vacillante d'un regard prompt à discerner
« *les douleurs du plaisir*
et les plaisirs de la douleur ».

Le vin de la gaîté rejoint vite le calice où il se mue en « Sang de Dieu ». L'image de sang habite tous les poèmes de Varoujean et culmine dans ces *Coquelicots* qui «saignent comme des cœurs amoureux».Fleurs cueillies par et pour la mort : destin tragique d'un peuple que le chant du poète assiste, les mots tachés de sang.

Place enfin est offerte — la dernière, chronologiquement — à TCHARENTZ que l'on considère comme le plus grand poète de la révolution russe, avec Maïakovsky. Loin de l'art savant de Varoujean, Tcharentz répudie la prosodie et cogne vigoureusement sur les mots. Ce communiste qui s'éteindra dans les geôles staliniennes, nous laisse la flamme d'un secret espoir :

« *Et ma vie s'éteindra vieille,*
étincelle sans valeur
dans l'or de ta flamme,
mon cœur cendreux s'allumera
dans toute l'aurore à venir ».

La lamentation séculaire est le gage de l'espérance toujours renaissante. Cette dialectique, liée à l'histoire du peuple arménien, est l'aiguillon même de sa poésie — et Daniel Varoujean l'a, mieux que nul autre, exprimé en célébrant

« *la Force moteur et envol*
de l'étincelle création,
sous l'étreinte de qui naissent des mondes
la part des fleurs, la part des flammes,
pour qui, en chaque atome,
en chaque Intelligence et Volonté,
se perpétue le Principe de vie ».

CHOIX DE POEMES ARMENIENS (traduction de Luc-André Marcel et G. Poladian) a été publié en 1980 au Liban (Librairie Hamaskaïne, Beyrouth). La diffusion en France est assurée par G. Poladian 53, av. de St. Julien, Marseille.

LA POESIE SANS FRONTIERES DE VAHE GODEL

Vahé Godel est né en 1931 à Genève. Si son père est le linguiste suisse Robert Godel, sa mère est pour sa part arménienne, et c'est cette seconde ascendance qui a assurément conduit Vahé Godel à adapter de l'arménien les poèmes d'amour de Nahabed Koutchak et les prières de Grégoire de Narek. Vahé Godel nous livre aujourd'hui un fort bel ouvrage intitulé *Obscures besognes* et publié aux Editions de l'Aire, à Lausanne.

Obscures besognes se compose de huit récits qui nous mènent aux frontières mêlées du rêve et de la réalité, de la mémoire et de l'exil. Vahé Godel s'avance en poète sur une terre originale et originelle qu'il qualifie lui-même de « désert quotidien où le délire des sens abreuve le désir de survivre ». Cette terre n'est autre que la page blanche où la plume du poète pénètre comme dans une arène, prête à livrer combat. Les « obscures besognes » du créateur résident dans cet effort toujours recommencé et « aveuglément lucide » où la hantise de la chute se conjugue au « loisir de se tailler des ailes dans le livre blanc de l'espace ».

Le lion d'or — c'est le titre d'un des plus beaux récits de Vahé Godel — nous conduit vers un poste frontière qui longe curieusement un zoo attenant luimême au café du *Lion d'or*. Le passage quotidien du narrateur auprès de cet endroit l'entraine dans une rêverie où s'égrènent les signes (à commencer par le signe du lion) de la vie et les signaux de la mort. Toutes frontières abolies, le café du *Lion d'or* portera finalement l'écriteau : « Fermeture définitive pour cause de décès ». Le récit se transforme ainsi en soudaine dénégation du livre d'enfance où chacun a pu lire : « Le lion est le roi des animeaux... ».

Si les récits de Vahé Godel savent bien mettre en lumière (ou plutôt en mots) la violence irréductible de la mort, ils ont aussi le pouvoir de se retrouver au seuil énigmatique de l'écriture dont le poète explore habilement les tortueux méandres.

×

DEUX EXTRAITS D'« OBSCURES BESOGNES » DE VAHE GODEL

« *Une lueur déjà traverse son regard, une lueur — ou bien serait-ce le reflet de ma peur ? Je le regarde, il me regarde. Je scrute sa présence, sa crinière, son regard — le miroir de ma peur. Comme le navigateur sur son île, je tourne en rond dans ma peur. Déjà une lueur...* » (*Ainsi chante ma mère, ma sylphide — ma veuve*).

×

(ô *main coupée sanglante plume*
qui parcours en tous sens
l'infinie page blanche
— *sans pouvoir retrouver les lieux du crime*)

-ԲԱԼԷԻՏՈՍ-ԲՌՓ

արուեստագէտի մը օրագրէն

ՊՈԼԻՍ

(34) Կ'ըսեն՝ գեղեցիկ քաղաք է։ Հըմայիչ։ Վսեմ է Վոսփորը։

Վիշապօձի մը գալարումները ունէր ինծի համար։ Անհաղորդ մնացած եմ անոր աղուորութեան։ Ու ջանքերս ալ ապարդիւն՝ չեմ կրցած սիրել ծննդավայրըս։ Քսանեւութ տարուան բացակայութեան մը ընթացքին, ոչ իսկ մէկ անգամ ուզած եմ վերյիշել հին ապրումներս։ Տպաւորութիւն իսկ չունենայի Պոլսէն՝ երբ հարցուի իր մասին, վարանումով կը պատասխանեմ՝ նման անոր որ չորս օրով անցած ըլլայ քաղաքէ մը, առանց զայն վայելելու։ Հոմանուհի մը, որմէ խոյս տուած ըլլաս առանց անոր բուն ինքնութիւնը ճանչնալու, նախզգալով փառաւոր թէ ծանր անցեալ մը։ Հոսանքի փշուր մը միմիայն կապէ քեզ իրեն։ Ու հաչճեպ բաժնուիս օր մը իր մաղնիսական զօրութենէն։

Ծնողքս՝ չէին ընդունած հարցը։ Որ տեսակէն ալ ըլլար, ողբերգութիւն էր։ Գաղափարն իսկ կ'ալեկոծէր իրենց հոգին։ Զհամակերպեցան։ Մինակ գաղթեցի։ Վշտացան։ Տարիներու ընթացքին համոզուեցան։ Նիւթը սակայն, լեղի պըտուղի մը համը պահած էր միշտ։ Զէինք խօսեր՝ հասկնալով թէ կան նիւթեր որոնց մասին պէտք չէ խօսիլ։

Երէկ առաւօտ յիսունեւհինգ տարու եղայ։

Գացի տեսնելու հայրենի տունս, ջուրին եզերքը ուր ծներ եմ։ Գուզկունճուք։ Չէ փոխուած։ Նաւամատոյցին կից չաքարավաճառը՝ հոն է միշտ։ Եկեղեցին՝ ուր մկրտուեր եմ։

Առաջին անուս։ Իմ փոքր պարտէզս։

×

(35) Երբ ութսուն տարու եղաւ հայրս, առաջարկեցի գործէն հեռանալ։ Այո՛, ըսաւ։ Իրաւունք ունիս։ Ութսունեւմէկին կրկնեցի խնդրանքս։ Այո՛, լսեցի։ Ութսունեւերկուքին... ութսունեւերեքին... ութսունեւչորսին... այո՛, իրաւունք ունիս պատասխանեց։

Ութսունեւվեցին Փիզիքապէս տկարացաւ։

Ութսունեւեօթի սկիզբը պատահեցաւ որ իշխանութիւնն ալ տարբեր ձեւով մօտենայ հաստատութեան, նամանաւանդ որ իր օգնականը, բարեսիրտ հայ տղայ մը՝ արդէլք հանդիսանալ ջանայ ամէն պատշաճ կարգադրութեան՝ խորհելով գուցէ թէ հայրիկիս ձեռքէն խլել անոր այնքան սիրած մէկ խաղալիքը՝ անխղճութիւն էր։

Մոռնալով, թէ հաշուեյարդարի ժամը հնչած էր վաղուց ու խաղալիքն ալ չարաչար կոտրուելով ջարդուփշուր եղած՝ տարիներէ ի վեր։

Հայրս լռեց այլեւս։

Որեւէ երկրի մէջ երեքհարիւրի չուրջ անձնակազմ ունեցող հաստատութեան մը գնացքը փոխել դժուարին հարց է, երբ ուզես աշխատաւորին իրաւունքը տալէ ետք միայն հեռանալ՝ առանց սնանկութեան դիմելու։ Սակայն, նոյն այդ կարգադրութիւնը անկարելիի սահմաններուն կը մօտենայ՝ Թուրքիոյ մէջ Հայու մը համար։ Երբ օրէնքներն իսկ չյարգուին։ Աւելին՝ թոյլ չտրուի որ յարգուին։

Մնացեալը թատերախաղ է։ Կրնայ բեմադրուիլ ամէն սփիւռքահայ ընտանիքի կողմէ։ Առանց թատերգակի։

Ամուլ անճարարութեամբ։ Եւ երբեմն սերունդէ – սերունդ թարգմանաբար։

×

(36) Վերահաստատուած եմ ծննդավայրս։ Հանդոյց կը քակեմ։ Երկու սենեակներ ունիմ։ Առաջինին մէջ լայնատարած, տասնեակ մը փառաւոր բոյսեր կը մշակեմ։ Մեծղի, թաղարանման տապանակներու մէջ կը խնամեմ զանոնք։ Առաւօտուն կանուխ՝ կը ջրեմ, կը փոըեմ, կը մաքրեմ, անբերրի ճիւղերը կը կտրեմ։

Երբեմն կը խօսիմ անոնց հետ։

Եւ, երբ թառամին կը պատահի որ յանդիմանեմ զանոնք։ Կարծես ինքզինքս սաստէի։ Իրիկունն ալ կը ժողվեմ թօշնած, խամրած ոստերն ու տերեւները։

Փոքր երկրորդ սենեակիս մէջ, Պլէքին, անկողինս ու գիրքեր։ Պլէքին ու ես՝ շատ հինէն կը ճանչնայինք զիրար՝ մինչ դիպուածը նոր էր որ մեզ միացուց։ Անկողինս ճիշդ դէմն է կանգնած։ Վերջին ամիսներուն ամենամտերիմը՝ կեանքս համեմող, հոգիս հանդարտեցնող սեւ դաշնակս։

Պլէքիին կափարիչը միշտ բաց է, հակառակ քաղաքի յորդառատ փոշիին, բայց կ'ուզեմ ստեղնաշարը վայելել։ Կը սիրեմ Պլէքին։ Ժպտուն դիմագիծ մը կը յիշեցնէ։

Ընդհանրապէս գիշերները կը նուագեմ։ Կը նուագեմ՝ չեմ աշխատիր։ Այդպէսով հետզհետէ աւելի գէշ կը նուագեմ։ Պլէքին քովը՝ դիզուած գրքեր։

Երաժշտութիւնն ու ընթերցումը ազատարար լաստերս են։ Կարդամ ու չըկարդամ, երբ որ կարենամ գիրք կը գընեմ։ Դիզուած գիրքերու արտաքին կերպարանքն իսկ ապահովութիւն կը մատուցանէ հոգւոյս։ Անսահման տարածութեան մէջ կորսուած երկնային մարմին մը ըլլալս մոռցնել կու տայ մօտքիս անոնց տեսքը։

Պլէքին, բոյսերը, գիրքերս՝ երբեմնի գործս, տունս, տղաքս կը փոխարինեն։ Երկու հազար մղոն կայ հիմա իմ եւ անոնց միջեւ։ Կեանքը աւելիով պարզած է։ Քսան ամիսներէ ի վեր կը ստիպուիմ հետեւիլ օրուան գնացքին։ Դէպքերը կ'որոշեն առօրեային կշռոյթը։ Զես ալ կրնար նախատեսել թէ որքա՞ն կրնայ չարունակել այսպէս։ Վըտանգներով շրջապատուած, անգամ մը որ յաջողիս ըմբռնել ողբերգութեան բուն պատճառը՝ ապրելու կամքը կ'ամրանայ։ Ինքնին։ Օրը օրին՝ երբեմն ժամը ժամին։

Ժամանակը, սովորականը՝ կ'անհետի Հոգւոյդ խորը կ'ապրիս ուրիշ ժամանակով մը, որ կը չփոթես էութեանդ հետ. միջոցի մը մէջ որ հետզհետէ կը տարածուի։ Առաջին սենեակս՝ հոն ուր պարտիզամշակութեամբ կը զբաղիմ՝ լայն ու բարձր պատուհան մը ունի։ Գիշերը փողոցը կը դիտեմ։ Հեռուն՝ կայծկլտող պլպլուկ լոյսեր։

Վոսփորը կը քնանայ։

×

ՔԱՓ–ՄԱՐԹԷՆ

(90) Կառք վարել չեմ սիրեր։

Առանց անոր կ'երթամ գործի թէ արձակուրդի։

Բայց, տղաքս որոշեցին՝ այդ օրերուն կառքի պէտք ունէինք։

Դժբախտաբար տրամաբանական էր։ Ուրեմն, տասը ժամ կառք վարեցի։ Երբ ծովափ հասանք՝ գիշեր էր։ Անօթի իսկ չէի։ Անմիջապէս սենեակ բարձրանալ ուզեցի, բայց երբ գաւաթ մը ջուր խմելու մտքով հիւրանոցէն անցայ, համոզուեցայ թէ կարեւոր գիշեր մըն էր այս մէկը։

Արդէն իսկ հեռատեսիլին առջեւ շարուած էին խիտ – խիտ կարգերով՝ պանդոկին գրեթէ բոլոր յաճախորդները։ Հետաքրքրուեցայ՝ Մունտիալի վերջին խաղն է պատասխանեցին... եւ անշուշտ թէ յիշեցի... Արժանթին – Հոլանտա՝ ֆինալն էր այս գիշեր։

Ու, նստայ իմ կարգիս՝ ջուրի շիշը ձեռքիս։

Խաղը սկսելու վրայ էր։

Ու, ան որ չտեսաւ, հաւասար վերջացող այդ խաղին, երկարաձգուած կէս ժամուան ընթացքին, Քէմփիէսի ոտքով գետեղուած երկու կոլերը յաղթական՝ չըմորած հոլանտացի բերդէն ներս՝ կըրնար հանդիստ քնանալ։ Անկարելի էր սակայն զանոնք տեսնելէ ետք։

Ես Հոլանտայի կողքին էի։

Սկիզբէն մինչեւ վերջին բոպէն յուսացի։

Բայց, կարծես որոշուած էր վաղուց Ար – խէն – թի – նա–յի յաղթութիւնը։ Ու չահեցաւ։

Եւ, այդ մրցում չէր, այլ՝ փառատօն։

Խումբի տասնեւմէկ հոգիով չէ որ միայն յաղթեց ան իր հակառակորդին, այլ՝ պարտադրող ազգի մը ողջ կամքով։ Անուրանալի, հին վարպետները Հոլանտայի, որ գրեթէ հաւասար խաղարկութիւն ի յայտ բերին, երեք – մէկի արդիւնքով պարտուեցան։ Որքան խաբէական էր այս տարբերութիւնը սակայն, քանի կրնային շահիլ ալ նոյն այդ խաղարկութեամբ։

Նոյնը չէ՞ կեանքի կրկէսի մէջ ալ պարագան։

Յաղթութիւն՝ պարտութիւն, փաթթուած կը քալեն։

Իսկ աննման աճպարարն իսկ կրնայ կորսնցնել իր գնդակը մէկ – հարիւրերորդ բոպէի մը անուշադրութեամբ։ Ու այդ էր որ պատահեցաւ խեղճ Ռէնսէնպըրինքի գնդակին, երբ կանոնաւոր խաղի վերջին վայրկեաններուն, Հոլանտայի հաւանական երկրորդ կոլը, զոր զայն յաղթական պիտի դարձնէր՝ փոխանակ Արժանթինի բերդէն ներս սպրդելու, գնաց զարնուիլ անոր ձախ ձողիկին։

Գրեց՝

ԳՐ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Ու Հոլանտան պարտուեցաւ։

Աւելին՝ Հոլանտան մինակ էր այնօր եւ անբախտ։ Իսկ անդին, ազգ մը ամբողջ գիտցաւ նուիրագործել իր ընտրանիին տաղանդը, չափազանցեալ չափով գուցէ՝ ստեղծելով սակայն այն անդերազանցելի լի, խրախուսիչ մթնոլորտը՝ որ եղաւ յաղթութեան զէնքերէն մին։

Օրինակելի Ա՛ր – խէ՛ն – թի՛ – նա՛... կրցար առաւելապէս լաւ վարել այս փափուկ գործողութիւնը։

×

(91) Պանդոկին հեռատեսիլը մերը չէր անշուշտ։

Ընդհանուրի փափաքին ստիպուած էինք յարմարիլ։

Երբեմն համակերպիլ, քանի ընդհանուրը երկու հոգիէ կը բաղկանար՝ իսկ մենք... երեք։

Այդ պատճառաւ, Արա՛մ, ըսի, գնա՛ առջեւը տեղաւորուէ՝ լուրերը հետեւիլ ձեւացուր եւ առաջին կայանին վրայ դիր կոճակը, որովհետեւ անմիջապէս ետք Ռիխթէրի մէկ ռէսիթալը կայ, տեսնել կ'ուզեմ։ Թէ ոչ, պէլժիացի գիրուկ զոյգը իր թերթօնը ունի երկրորդ կայանի վրայ, դժուար կ'ըլլայ կոճակը դարձնել։ Ճիշդ ալ այդպէս պատահեցաւ։

Երբ հասանք, Պէլժիան հոն էր՝ կազմ եւ պատրաստ իր թերթօնը դիտելու։ Ատըրճանակներով լեցուն բան մը։ Փախուստ տուաւ աչքիս առջեւէն Ռիխթէրի Պէթհովէնը։ Երբ Պէլժիացիները հեռացան, Արամն ալ միասին, մնացի մինակ Ռիխթէրի հետ դէմ – առ – դէմ։ Պէթհովէնի «փա մինէօռ» սոնաթին վերջին նօթերը զետեղելու վրայ էր, երբ յաջողեցայ կոճակը դարձնել։

Ունեցանք յետոյ, Շուման, Ռախմանինոֆ եւ Տէպիւսի։ Թէ՛ Շումանի վիեննական «Քարեկենդան»ին մէջ, թէ Ռախմանինոֆի «Նախերգանք»ին՝ Ռիխթէրի բուն մեծութիւնը կը կայանար գործերը վերստեղծող իր վառ երեւակայութեանը մէջ։ Այն աննման շեշտերուն՝ որոնցմով երաժշտական նախադասութիւնները կը կերտէր։

Իսկ իր Տէպիւսին աւելի խռովարար էր քան հովուերգական։ Հնչեղ ու առնական։ Առասպելային անշէջ դիտաւորութիւններով կ'այրէին Ռիխթէրի մատները։

Անյաղթօրէն կ'ունկնդրես։

Ունի ամէն ինչ. պողպատեայ մատներ, լուսաւոր մեկնաբանելու կերպ, փայփայող թէ խարազանող նուագ։

Հրապուրիչ է ան, սակայն նախ իր առաւել պայծառ, ստեղծագործ երաժըշտական երեւակայութեամբը։ Ամէն մէկ նօթին, ամէն մէկ հնչիւնին, կը զգաս իր այդ շունչը։

Հեռատեսիլը, անշուշտ, համերգի սըրահի ճառագայթումէն զուրկ է, ձայները նոյն թելադրական ուժգնութեամբ չեն ծաւալիր։ Բայց վատ չէ արդիւնքը։ Երբ արուեստագէտը հանճարեղ շիղ մը ունի, հեղանիւթի նման պատկերէն դէպի քեզի կը հոսի կենսալիր աւիշը անոր։

×

(92) Տղաքս կ'ըսեն՝ հայրիկ, Իտալիա անցնինք։ Իրաւ ալ, քառորդ ժամով հեռու ենք միայն։ Անցնի՛նք։ Ու ժամը եօթն է։ Գիշերը շատ հեռու։ Կը խոստանամ ընկերանալ։ Իտալիոյ ուղղութեամբ ճամբայ կ'ելլենք։ Սահմանը պիտի ճաշենք։ Սպասեակը կ'ուշանայ։ Աչքս պատերուն ազդերէն մին խիստ հետաքրքրական է։ Մօտիկ վայր մը փառատօն մը կայ սարքուած, ու համերգ կայ ա՛յս գիշեր։

Կը խնդրեմ Իտալիոյ պատմութիւնը ուրիշ օրուան թողուլ։ Ու կը բարձրանանք հանրային պարտէզ մը։

Հակառակ իր գեղեցկութեան, Արամ եւ Դանիէլ ներքնապէս զարմանազան լուտանքներ կը տեղացնեն կարծեմ Մարթա Արկէրիչի հասցէին։ Դէմքի արտայայտութենէն գէթ ինծի այնպէս կը թուի։

Սա պահուս, կին լաւագոյն դաշնակահարուհին է Մարթա Արկէրիչ։ Մենք, հագիւ տեղաւորուած խոնաւ նստարաններու վրայ, ան ալ վազելով բեմ կու գայ՝ յաղթահարելու համար Պախի երկրորդ փարթիթայի կնճռոտ նախերգանքին։ Զմայլելի գլուխ – գործոց մը։

Յուզումս մեծ է։ Տարիներ առաջ ալ խաղած՝ բայց մանաւանդ օրեր ամբողջ զայն աշխատիլը լսած եմ մեր տան մէջ Լէվ Օպորինէ։

Այս վերջնոյն բաղդատմամբ շատ աւելի զուսպ նուագ։ Խաղաղ ու ջինջ առուակ մըն է որ կը հոսի։ Հպումներու բացառիկ հաւասարութիւնը իր նուագին ոսկեճաճանչ մետաղեայ ցոլքեր կ'ընծայեն։ Մինչ, վաղամեռիկ ռուս դաշնակահարը աւելի վիպապաշտ ոճով մը կու տար սոյն գործը։

Արկէրիչի իշխանութիւնը ստեղնաշարին՝ բացարձակ է։ Մատներուն տակ վիթխարի կառուցուածք կը ստանայ նաեւ Փրոքոֆիեվի Եօթներորդ սոնաթը։

Ի՜նչ թաւշային հնչիւններ միջին մասին մէջ։

Ցայտագրին վերջին կտորն է Շոփէնի «Սի Մինէօռ» Սոնաթը։ Թէթեւ յուսախաբութիւն մը։ Կարծես այս երկարաշունչ, երաժշտական պոէմը վերածուած է փոքր, ինքնեկ տարբերակներու։ Առ մաս – առ – մասի մօտեցումը կորսնցնել կու տայ ընդհանուր տեսիլքին մաղնիսական ուժը։ Հոս, աւելի հզօր երաժըշտական խորհուրդի մը պէտքը կը զգացուի։

Ի՜նչ շունչ, ի՜նչ անհատականութիւն սակայն։

Մեծ դաշնակարուհի մը ծնած է։

Զմոռնալ անունը՝ միջազգային չափանիշով շողշողուն աստղ մը՝ Մարթա Արկէրիչ։

×

(93) Կարծեմ, հոն էր, որ առաջին անգամ զգացի անհանդստութիւնս։ Համերգի պահուն՝ հանրային պարտէզին մէջ։

Աւելի քան երեսուն տարիներէ ի վեր լըջօրէն չէի հիւանդացած։

Փրոքոֆիեվի սոնաթին վերջին մասին՝ կոկորդս չորնալ սկսաւ, եւ երաժշտական յուզումս չէր պատճառը։ Գիշերը քառասուն աստիճանի շուրջ ջերմութիւն։ Յաջորդ օրը Փարիզ վերադարձայ։ Ամիսներ տեւեց։ Ուշադիր պէտք էր ըլլալ։ Ցետադարձ ակնարկով կը խորհիմ հիմա երկար տեւող հիւանդութեան մը հաւանական բարիքներուն։

Նախ, ապրելու կամքը ոչ մէկ առեն այնքան ամուր է, յետոյ բոլոր ընկերներուդ մասին աւելի լըջութեամբ առաջադրութիւններ կը հիւսես։

Եղերականը կը դառնայ բնական։ Իրաւն ալ այդ չէ՞։ Ժամանակը միջոցին մէկ ստորադասն է, այդ օրերուն՝ մանաւանդ ապաքինման՝ կորսուածէն աւելի դալլիքին վրայ կը ծանրանաս։ Կը մտածես, կը ծրագրես, կորսուած սահմաններ կը վերահաստատես։ Նամակագրութիւն, լաւ ժամերուդ՝ ընթերցում, գըրադարանի յարդարանք, նուագ։

Ի՜նչ աղուոր է Ջեխովի սա պատմուած-

«ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՄԱՏՉԵԼԻ»Ի ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Գրեց՝

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Անցեալ շաբաթ, երբ գիտէի թէ բանաստեղծութեան մասին պիտի գրէի այս յօդուածը, սակայն չէի կրցած որոշել, թէ, ճիշդ ի՞նչ պիտի ըլլար նիւթը եւ նիւթին մօտեցումս, պատահաբար խօսակցեցայ վաթսունամեայ հայրենակիցի մը հետ, որ մօտէն կը հետեւի մեր գրականութեան, ինչպէս նաեւ մեր մամուլին մէջ անոր մասին լոյս տեսած յօդուածներուն: Անմիջապէս ինքզինքս ինքնապաշտպանութեան մղուած զգացի:

«Գիտէ՞ք, ըսաւ ան,— դուք եւ ձեր երիտասարդ գրչակիցները ամէն առիթով աւանդականը կը հարուածէք, եւ այսպէս կոչուած՝ արդիականը կը պաշտպանէք եւ կը գովէք: Ոչ Մուշեղ Իշխանին կը հասնիք, ոչ ալ Համաստեղին, բայց Պըլտեանի քերթուածները կամ Որբունիի արձակը ձեզի գեղարուեստական հաճոյք կը պատճառեն: Իսկ, երբ որ ինծի պէս մէկը ըսէ, որ աւելի մատչելի գրականութիւն մը պիտի ուզէինք, մեր վրայ ալ կը յարձակիք, ըսելով որ Հայ ժողովուրդը եւ մանաւանդ Հայ ընթերցողը յետամնաց է, ոգէտ է, պահպանողական է, մինչ Եւրոպացի կամ Ամերիկացի ընթերցողը իր արուեստագէտներէն մատչելին ու պահպանողականը չի պահանջեր»:

Բողոքեցի, ըսելով որ «մենք» ալ Իշխան ու Համաստեղ կը կարդանք, սակայն չենք հաւատար որ պահպանողականը եւ մատչելին նոյն բանն են:

«Նիւթէն մի՛ շեղիք,— յանդիմանեց զիս: Նախ լաւ գիտէք, թէ ի՛նչ կ՚ըսեմ: Դուք Հայ ժողովուրդը կ՚այպանէք իբր արդիամերժ ու պահանջկոտ, եւ օտար արդիապաշտ արուեստագէտներու գտած լայն ընդունելութիւնը իբր փաստ մէջտեղ կը հանէք, ըսելով որ ուրիշ ազգեր աւելի հանդուրժող են, քան մենք, բայց ես չեմ հաւատար: Ամերիկացի բարեկամ մը ունիմ, որուն երբեմն կը հանդիպիմ հանրային գրադարանին մէջ: Սովորաբար վէպ կը կարդայ, երբեմն նոյնիսկ բանաստեղծութիւն, բայց հասկնալի բաներ: Երբ ես աչքէ կ՚անցընեմ, կը տեսնեմ, որ իր կարդացած բաները մատչելի են, զանոնք ես ալ կը հասկնամ իմ գիտցած անգլերէնով, թէեւ հայերէն գրութենէն ստացած հաճոյքս չեմ գտներ հոն: Բայց, վստահ եմ որ անգլերէն գրողներ կան, որոնք մատչելի են եւ պահպանողական ձեւով կը գրեն իրենց ունկնդիրներուն հետ հաղորդակցելու համար»:

Պատասխանեցի, թէ, այո՛, կան որոշ գրագէտներ, որոնք կ՚ըսեն թէ իրենք այդ հաղորդակցութեան նպատակով կը գրեն:

«Անոնց մասին գրեցէք,— ըսաւ բարեկամս: Մենք օտարամոլ ենք: Եթէ մեր գրողները գիտնան, որ խսկապէս վարկ ունեցող օտար գրագէտներ կան, որոնք արդիապաշտ չեն, գուցէ մերիններն ալ միայն օտարները կապկելով չեն գրագիր»:

Չուզեցի երկար վիճիլ այս հարցին շուրջ, որ ինքնին յօդուածի նիւթ է:

Մեր մէջ շատ մեծ է թիւը համոզուածներու, որոնք կը հաւատան, թէ մեր գրողները արդիական ձեւերով կը գրեն,՝ իրենց օտարամոլութեան պատճառաւ. ուրիշ պատճառ չեն կրնար երեւակայել նման արարքի համար: Սակայն, այս խօսակցութիւնը յիշեցուց ինծի, որ ես, երբ բաղդատական գրականութեան ուսուցիչ եւ «Միտք եւ Արուեստ»ի թղթակից՝ պարտականութիւնը ունիմ օտարի մասին խօսելու. ուրեմն, որոշեցի գրել խմբակի մը մասին, որ տեսութիւններ ունէր «մատչելի»ի եւ «ընթերցող հասարակութեան» մասին:

×

Բայց, պէտք է սկսիլ Հայ Գրականութեամբ: Ներկայիս ունինք գրողներ, մանաւանդ Պոլսոյ մէջ, որոնք ոչ միայն յօդուած, այլ՝ նաեւ բանաստեղծութիւն կը գրեն՝ հաղորդակցութեան հարցին մասին: Զահրատ եւ Խրախունի (ամէնէն հանրածանօթ գրողները միայն, բազմանդամ խմբակէ մը) գրած են քերթուածներ, որոնց իմաստը մասամբ կառուցուած է «ինչպէ՞ս եւ որո՞ւն համար գրել» հարցին շուրջ: Այդ հարցը չի կրնար չմտահոգել գրողը, թէեւ ան կրնայ բացայայտ ձեւով եւ հանրօրէն չըհետապնդել նիւթը: Խրախունի պատրաստ է զայն հետապնդելու, քանի որ իրեն նման բանաստեղծին համար գրելու հարցը մանրատիպարն է ապրելու հարցին: Համլէթի պէս «լինե՞լ թէ չլինել», կամ ինչպէ՞ս լինել հարց տալու պէտք չի զգար Խրախունի: Կը հարցնէ «ի՞նչ կը շինեմ, վասն ինչի՞, որո՞ւն համար»,—

Ճամբու եզրին,
Արեւուն տակ
Նստեր եմ քար կը տաշեմ:

Ճամբան մեծ է
Փառքի երակ քաքախուն
Ուր կեանքը խօլ շառաչելով կը վազէ
. . . .

Մեծ ճամբայէն մարդիկ կ'անցնին
Կառքեր կ'անցնին սրարշաւ
Փայլատակող ապակիին կամ
Մթասքօղ ակնոցներուն ետեւէն
Ձեն տեսներ զիս գոհունակ:

Ես միայնակ
Արեւուն տակ
Նստեր եմ քար կը կոփեմ

Ոմանք կու գան կանգ կ'առնեն
Երկար – բարակ կը նային
Մէկ – երկու բառ կը խօսին
Յետոյ կ'առնեն կը քալեն
. . . .

Ոչ դուլ ունիմ ոչ դադար
Ոչ քուն ունիմ ոչ հանգիստ
Կարծես բանէ մ'հալածական
Ես կը բանիմ անոր դէմ:

Ձեռքիս մէջ մուրճ ու գրիչ
Քարին վրայ կը հնչեն
Ժամացոյցի պէս վճիտ
. . . .

Ու կը զարնեմ ես արագ
Աւելի շատ աւելի շուտ
Կը փորագրեմ կը հարթեմ
Բայց թէ ի՞նչ է չեմ գիտեր

Ի՞նչ կը շինեմ – արձա՞ն մ'արդեօք
Ապագայի սերունդներէն պաշտուած
Քանդա՞կ մը նուրբ յոյսի լոյսի
Տաճարներու ճակատին
Խաչքա՞ր մը սուրբ
Հայրենական աւանդներու
կոթողուած

Թէ քար մը պարզ
Քառակուսի սրբատաշ
Ճամբու եզրին խոտերու մէջ
մոռցուած

Ճամբու եզրին
Արեւուն տակ
Միսմինակ:

(Այս հատուածները «Քար» քերթուածէն են, գրի առնուած 1963ին եւ լոյս տեսած 1964ին, «Քար Կաթիլներ» հաւաքածոյին մէջ):

×

Չեմ կրնար երեւակայել մէկը, որ «մատչելի» եւ «պարզ» ածականներով մերժէ որակել այս քերթուածը: Ոճը այդպէս է, սակայն շօշափուող հարցերէն մէկը՝ ոչ: Քարկոփ մը չէ խօսողը, կամ՝ ոչ միայն քարտաշ: Ձեռքին մէջ «մուրճ» ու «գրիչ» ունի, գրիչով «կոթող» կերտելու մասին երազող մըն է, որ սակայն գիտէ, թէ ընդհանրապէս իր ըրածին անտարբեր են կեանքի ճամբու («փառքի երակի») վրայ վազող մարդիկ, այսինքն՝ ընթերցող հասարակութիւնը: Քարտաշ-բանաստեղծը մինակ է եւ «գոհունակ»: Քանի մը տողէ ետք, սակայն, ինքզինքը կը նկարագրէ իբրեւ «կարծես բանէ մ՚հալածական» եւ հակապայքարող: Յետոյ՝ իբր անձ, որ չի գիտեր թէ ի՞նչ կը շինէ, եւ որուն համար,— սակայն գիտէ թէ կը շինէ, ու երբ քերթուածը կը վերջանայ «միմինակ» բառով, ճշգրիտ է ածականը,— ահա քերթուածը, յաւէտ զատուած հեղինակի միտք-արգանդէն, միմինակ՝ եթէ ընթերցող չունի, բայց քանդակուած իր «սրբատաշ» գիրերով:

Այլ խօսքով, Խրախունիի այս քերթուածը մատչելի բայց ոչ-պարզ մարմնացումն է արուեստագէտին,— այս վայրկեանիս գոհ, միայնակ, ինքնավստահ, յաջորդին՝ անորոշ, մտահոգ: Երկուքն ալ ճշմարիտ հոգեվիճակներ են, թէեւ կրնան հակասական թուիլ:

Եթէ, Խրախունիի մտածումները մատչելի կը թուին, անոր քերթուածի բանաստեղծական ենթահողը միայն վարժ եւ լուրջ ընթերցողին համար մատչելի է: Մեզի ժամանակակից քարկոփ քերթողի մտահոգութիւնները աւելի աղուոր են, եթէ տեսնենք բաղդատութիւններու կարելիութիւնը, Արեւմտահայ բանաստեղծութեան ամէնէն ինքնավստահ բանաստեղծներէն մէկուն՝ Վարուժանի հետ: Անոր «Նէմէսիս» քերթուածին մէջ, օրինակ, ինքնավստահ արուեստագէտի տիպարը արձանագործն է, որուն «Կը քանդակե՛մ կը քանդակե՛մ»ը աւելի զօրաւոր չեշտերով կ՚արձագանգէ մեր գրականութեան էջերուն մէջ, քան Խըրախունիի քարկոփին խօսքը: Սակայն, ինչո՞ւ ինքնավստահութեան այս տարբերութիւնը: Վարուժան, իր արձանագործին միջոցաւ կը հաստատէ որ կայ, գոյութիւն ունի արուեստագէտ-հասարակութիւն կապ մը: Իր ստեղծած արուեստագէտի տիպարը խելագար ամբոխները ըմբոստութեան կը մղէ: Նմանապէս, երբ Վարուժանեան բանաստեղծը կը թամբէ թեւաւոր «Բեգաս»ը, գիտէ, վստահ է որ բարձունքներէն բան մը պիտի բերէ ընկալելու պատրաստ ժողովուրդին.—

Տես, աշխարհին զառամած ճամկին
վրայ կոթողուն՝
Իր հերկերուն մէջ թափուր,
Սիրտս, որ հանճարս կ'ապրի,
Կը սերմանեմ լիաբուռն.
Ինչ որ արեւն ինձ կու տայ
Ձայն կու տայ միտքս մարդուն:

Տե՛ս, աստղերու ժպիտներ եւ հուր
վարդեր անթառամ
Կը տեղամ
Որդիներուն մէջ կաւի:
Կը տարածեմ երկրիս վրայ
Արշալոյսի ծիրանին
. . . .
Կ'երգեմ արեգդէմ
Ազատութիւնը մարդուն
Եւ գիտութիւնն Աստուծոյ:

Ընդգծեմ, որ այս տողերէն բացակայ է ընկալող – ընթերցողի չգոյութեան տագնապը, սակայն այդ չի նշանակեր որ թաքուն ձեւով ներկայ չէ: Կարելի է կատարել վերլուծում մը, որ նոյնիսկ այս տողերու մէջ կը գտնէ կասկած եւ մտահոգութիւն: Սակայն, կենսականը սա է,— թաքուն են նման մտահոգութիւններ, մինչ բացայայտ է ինքնավստահութիւնը:

Միայն Աստուած կրնայ մարդու մասին մտածել իբր «կաւի որդի». Աստուած եւ Վարուժանեան բանաստեղծը: Ընկալելու ընդունակ է այդ ընթերցող – մարդու տիպարը, եւ ուրեմն հսկայ ինքնավստահութիւն մը ունի բանաստեղծը, գիտէ (կամ կը ձեւացնէ գիտնալ) որ իր ըսելիքը կարեւոր է, որ ինք ունի զայն լաւ ըսելու հանճարը, եւ որ իրեն մտիկ ընողներ կան, պիտի ըլլան, իսկ եթէ չըլլան, ի՛նք պիտի ստեղծէ զանոնք իր ուզած կերպով, ինչպէս Աստուած ստեղծեց «կաւի որդի»ն:

Խրախունիի քարկոփ – քերթողը համեստ ժառանգորդն է նման արուեստագէտներու, որ կ՚աշխատի Վարուժանեան քիչ մը չափազանցուած ինքնավստահութեան շուքին մէջ: Խրախունի եւ անոր ժամանակակից ամէն բանաստեղծ կ՚ապրի անորոշութեան տագնապ մը:

Գրութեան արարքի հետ կապ ունեցող ամէն ինչ անորոշ է,— ոչ միայն գրող – ընթերցող կապը, այլ նաեւ լեզու – իրականութիւն կապն ալ:

Նման մթնոլորտի մէջ երկու տեսակի հակազդեցութիւն կարելի է անորոշութեան հանդէպ,— (1) Անորոշութեան բարձրաղաղակ հերքում, որ կը մերժէ բանաստեղծի գիտակցութեան կամ գոնէ ենթագիտակցութեան ծանօթ մտահո –

●▶

ը, որուն խորագիրն է կարծեմ «Դաժան Գիշերը»:

Միտքս կառչեցաւ այդ պատմուածքի հերոսին, օր մը, երբ անշարժացած էի գործիքի մը մէջ կէս ժամ տեւողութեամբ […]աբար:

Յանկարծ, ելեկտրականութիւնը նուազեցաւ, յետոյ բոլորովին կասեցաւ:

Եւ բժիշկը յանձնարարեց չշարժիլ:

Մութին մէջ, այդ պահուն յիշեցի պատմուածքը, որուն մէջ ալ ճրագ մը կար, որ մարեցաւ:

Սապէս կը ներկայանար խնդիրը:

Ձմեռ գիշեր՝ սառած ոտքերով իր փոքր սենեակը կը բարձրանայ մեր հերոսը արագ – արագ:

Բաւական խմած է: Ճրագը վառած պահուն, որ կոտրած պատուհանէ մը փչող հովէն խելօք կը մարի, սենեակին մէջտեղը դագաղ մը կը նշմարէ:

Կը վախնայ: Ամէն ինչ թողլով դարձեալ փողոց կ՚ելլէ անճրկած: Ընկերներէն մէկն նոր է թաղուած, եթէ վերադառնայ անոնց մօտ, գինով պիտի կարծեն զինքը: Ո՛չ: Իրաւ է թէ կարելի չէ ըմբռնել պատահածը: Լոյսի խա՞ղ մըն էր արդեօք: Դարձեալ սենեակը կը բարձրանայ: Չէր սխալած: Դագաղը հոն է: Բան մը աւելի այլայլած, կ՚որոշէ ընկերոջ մը երթալ, հոն գիշերել ու յաջորդ առաւօտուն վերապահել գաղտնիքին լուծումը:

Երբ կը հասնի հեւասպառ, սանդուխներուն վրայ կը հանդիպի ընկերոջը, որ անսովոր նայուածքով եւ սարսռազդեցիկ ձայնով մը կը պատմէ, թէ անհասկնալի բաներ են պատահած իրեն այդ գիշեր, ու աչքերուն չէ հաւատացած երբ քիչ առաջ գտած է գեղեցիկ դագաղ մը իր սենեակին ճիշդ մէջտեղը: Շքեղ բան մը: Արծաթ բանուածքներով:

Երկուքն ալ մահը կը տեսնեն այդ պահուն:

Կ՚որոշեն չերազել սակայն, ու հակառակ իրենց երկչոտութեան, կ՚ուզեն մօտէն զննել դագաղը:

Կը բանան՝ դագաղը պարապ է: Արժէքաւոր դագաղ մը եւս՝ կը խորհի առաջինը, երբ բացիկ մը կը նշմարէ մէջը: Իրենց ամենասիրելի ընկերներէն մին է հեղինակը: Կ՚աղերսէ: Ներողութիւն կը խնդրէ: Գիտէ թէ, ըրածը շատ ճաշակաւոր վերաբերում մը պիտի չնկատուի: Բայց, ի՞նչ ընէր, կա՞ր ուրիշ ճար մը: Ո՛չ: Սա է խնդիրը: Սնանկութեան դուռն են ընտանեօք: Գիտէ, թէ իր միակ գործը, միակ հարստութիւնը այս շքեղ դագաղները կը կազմեն: Ու բոլորն ալ պիտի գրաւուէին այսօր իսկ, եթէ իր մտերիմ ընկերներուն ղրկելու գաղափարը յղացած չըլլար, զանոնք ութ – տասը օր գէթ պահելու խնդրանքով: Եւ կը պահեն: Կ՚ազատեն ընկերը սնանկութեան ճիրաններէն: Պաշտելի՛ Չէխով: Ի՜նչ լաւ կը հաւատացնես՝ դագաղը մահ չի նշանակեր:

×

Ամիսներ ետք, երբ ջերմութիւնս իջաւ, բժիշկները զայն յոգնութեան վերագրեցին: Մանրէ մը տեղաւորուած էր դիւրութեամբ, յոգնած մարմնոյդ մէջ բունեցաւ: Իրաւունք ալ ունէին, որովհետեւ՝ յիսունեւչորրորդ եւ յիսունեւհինգերորդ տարիները եղան ամենադժուարինները կեանքիս:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Փարիզ, Յունիս 1980

գութիւններ, եւ ուրեմն կ'արտադրէ կեղծ ինքնավստահութեան երանգը, զոր կը գտնենք, օրինակ՝ Զարեհ Մելքոնեանի քերթուածներուն մէջ.–

Ու եթէ տխո՛ւր է երգս իմ՝
Տխրութիւնս՝ լռութի՛ւնն է խոզակին
Ուրկէ թիթեռնիկներ թռան...
Ու եթէ մռա՛յլ է երգս իմ՝
Մռայլքս՝ խաւարն է ոստրէին,
Ուրկէ մարգարիտնե՛ր ծորեցան:
(«Լեռներ Վիհերու Մէջ»)

Հոս կայ խաւարի եւ կասկածի մերժում մը, որ անհիմն լաւատեսութիւն է, հարցի պարզացումն է՝ պատկերներով զարդարուած: Վտանգաւորի նման մերժումը՝ հակազդեցութեան ա՛յն տեսակն է, զոր կը նախընտրեն Հայ թէ օտար ընթերցողներու մեծամասնութիւնը: Սակայն, ըստ իս՝ նախընտրելին չէ:

(2) Կայ մօտեցումի ուրիշ կարելիութիւն մը, որ կ'ընդունի անորոշութիւններն ու անոնց պատճառած մտահոգութիւնները, եւ անոնցմով կը փորձէ ստեղծել գիտակից արուեստ մը, ու անոնց շուրջ՝ գրականութեան գիտակից տեսութիւն:

1950էն 1960, Անգլիոյ մէջ գործեց ու ստեղծագործեց «Տհը Մուվմընթ» այսինքն՝ «Շարժումը» կոչուող խմբակ մը, որուն ամէնէն ծանօթ անդամներն էին, ու կը մնան՝ Ֆիլիփ Լարքին, Քինկզլի Էյմիս, Տանըլտ Տէյվի, Տ. Ճ. Էնրայթ, Թոմ Կան եւ Ճոն Ուէյն (ո՛չ, քաուպոյ դերասանը չէ...):

Կ'ուզեմ նկարագրել անոնց անորոշութիւններն ու վճռակամութիւնները, ցոյց տալու համար, թէ ինչպէ՞ս օտար, հին, հարուստ եւ «հանգիստ» մշակոյթ–հասարակութեան մը արուեստագէտներն ալ կը զգան «արդիական» դժուարութիւնները ու կը հակազդեն անոր:

×

«Շարժում»ի բանաստեղծները կը հաստատեն կարեւորութիւնը բանաստեղծ–ընթերցող կապին: Կը մէջբերեն, օրինակ, Ռոմանթիք (անգլիացի) մեծ բանաստեղծը, Ճոն Քիցը, որ գրած է,– «Հանրութիւնը շուք մը անգամ չէ իմ մտքիս մէջ, երբ կը գրեմ», եւ կը համարձակին ըսել,– «սխալ էր Քիցի որդեգրած մտածելակերպը»: Շարժումի բանաստեղծները կը գրեն խօսակցականի նմանող գրական լեզու մը. օրինակ՝ յաճախ իրենց քերթուածներուն մէջ կը գտնուին բառեր եւ արտայայտութիւններ («անշուշտ, անկասկած, կարծեմ, կ'երեւի թէ, յստակօրէն, դժբախտաբար»), որոնց խօսակցական ու վիճաբանական բառամթերքի մէջ կը հանդիպինք սովորաբար եւ ո՛չ բանաստեղծականին:

«Շարժում»ի բանաստեղծները կ'ուզեն որ իրենց բանաստեղծութիւնը օգտակար ըլլայ ընթերցողին,– թէ՛ անձին, թէ՛ հասարակութեան, թէեւ «օգտակար»ի հասկացողութիւնը քաղաքական բնոյթ չունի սովորաբար: Տանըլտ Տէյվի կը գրէ,– «Բանաստեղծը պէտք է փորձէ իր ոգեւորութիւնը փոխանցել ընթերցողին, բարձրացնելով անոր ոգին»: Բարոյախօսական հին բոյր մը կայ նման տեսական հաստատումի մէջ. կայ նաեւ որոշ տարտամութիւն մը,– «ոգին բարձրացնել»ը ոչ քաղաքական բնոյթ ունի, ոչ ալ պարզապէս զուարճացնելու նպատակ: Կը մնայ անորոշ, կարծես բանաստեղծութիւնը, հանքային ջուրի պէս, բուժիչ յատկութիւններ ունի մարդկային օրկանիզմին համար: Բաղդատեցէք այս տողերը Թուրք բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթի մէկ հաստատումին հետ,– «մեր կողմի մարդիկը պէտք է կարենան մեզ կարդալ, մենք՝ իրենց գրողները (...պէտք է ըլլանք... եւ անոնք պէտք է կարենան...) իրենց կեանքի իւրաքանչիւր հանգրուանին պատասխանը գտնել արուեստի տեսակէտէն (...): Երբ կը սիրեն, օրինակ, եւ երբ պահանջը կը զգան սիրոյ բանաստեղծութիւններ կարդալու, երբ կը կռուին եւ պայքարի բանաստեղծութիւն կ'ուզեն կարդալ, երբ պարտուած են եւ պահանջքը կը զգան յոյսի բանաստեղծութիւններ կարդալու, երբ յաղթական են եւ կ'ուզեն ցնծութեան քերթուածներ կարդալ...»: (Մէջբերումը՝ Գ. Թերզեանի «Մօտեցումի Այլ Փորձ մը Սփիւռքահայ Արուեստի եւ Մշակոյթի Նկատմամբ», յօդուածէն, «Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ», 6 Յունուար, 1980, էջ 2):

«Մենք՝ իրենց գրողները»: Ընդգծումը իմս է, սակայն զգացումը իր ժողովուրդին հետ պայքարիլ ուզող Թուրք բանաստեղծի մը քաղաքական բնոյթ ունեցող մտածումն է: Սխալ պիտի ըլլար ենթադրել որ «ժողովուրդ» բառը... ամէն Թուրք կ'ենթադրէ: Հիքմէթ կը գրէ. «մեր կողմի մարդիկը պէտք է կարենան մեզ կարդալ»: Այսինքն, չուզեր գրել քաղքենի Թուրքին սիրերգը, կամ Հայ եւ Քիւրտ ջարդող Թուրքին «պայքարի բանաստեղծութիւն»ը: Ինքնավստահ է Հիքմէթ, գրող–ընթերցող կապի մասին, որովհետեւ արդէն սահմանած է իր ընթերցողներու տեսակը, թիւը, համոզումներն ու որակը,– եւ այդ սահմանումով սահմանափակած է անոնց քանակը, մանաւանդ Թրքական տուեալներու շրջագիծին մէջ:

Ուրեմն, երբ Անգլիացի Տէյվի կը խօսի իր ընթերցողին իր «ոգեւորութիւնը փոխանցելու» մասին, երբ Վարուժան կը խօսի իր «Հանճարը իր երկրին վրայ լիաբուռն սերմանելու մասին, կամ Հիքմէթ՝ ժողովուրդին քովն ի վեր պայքարելու մասին, նման հաստատումներով անոնք գրող–ընթերցող կապի հարցը չեն լուծեր: Կը մերժեն (ինչպէս պիտի մերժէի ես ալ՝ իբր անձ, քննադատ ու լրագրող) որ գրող–ընթերցող կապ պէտք չէ գոյութիւն ունենայ) սակայն այդ մերժումով իսկ կը բանան հարցականներու մեծ ծրարը,– ո՞վ է ընթերցողը, ի՞նչ իրաւունք ունի պահանջելու «իր» գրողէն: Դրամատիրութեան պահանջքի եւ սպառումի հասկացողութիւննե՞րն են, որոնք պէտք է բնորոշեն գրող–ընթերցող կապի բնոյթը, թէ կան ուրիշներ, Մարքսականը ու անկէ անդին... Այս հարցերը հատորներու կը կարօտին: Ես կ'ուզեմ սեւեռիլ «Շարժում»ին վրայ, որովհետեւ կը յիշեմ հայրենակիցիս պահանջքը,– գրել արդի եւ օտար գրողներու մասին, որոնք արդիապաշտ չեն, բառին ամէնօրեայ իմաստով գոնէ, եւ որոնք գործի կը լծուին, ընդունելով «մատչելի»ի որոշ բնորոշում մը, ընդունելով նաեւ գրող–ընթերցող կապի կարեւորութիւնը:

×

«Շարժում»ի ամէնէն լաւ գրողը, իմ (և որոշ անգլիացի քննադատներու) կարծիքով Ֆիլիփ Լարքինն է, որ իր քերթուածներէն մէկուն մէջ կ'ըսէ, թէ ինք կը գրէ՝

պահպանելու համար տեսածս,
փրկելու համար մտածածս...
թէ՛ ինծի համար
թէ՛ ուրիշներուն:

Հոս, արդէն կը տեսնենք թէ պարզ «համեստութեան» հարց չի կրնար ըլլալ: Լարքի կը հաւատայ որ իր զգացածը, տեսածը, մտածածը կ'արժէ գրութեամբ փոխանցել՝ ուրիշներու: Գոնէ կը յուսայ որ այդպէս է: Ուրիշներ աւելի ընդգծուած հարցականով կը մօտենան գործին: Քինկզլի Էյմիս կը գրէ,– «Երբ կը տեսնեմ որ նոր քերթուած մը կը գրուի իմ մէջէս, հարց կու տամ,– այս գաղափարը ինծմէ զատ մէկը կը հետաքրքրէ՞: Եթէ պատասխանը ո՛չ է՝ կը փորձեմ մոռնալ այդ տողերը»: Էյմիս կը հաւատայ գրելու ամբողջական անպատասխանատուութեան, բայց կը հաստատէ, կը հաւատայ, որ գործ հրատարակել՝ կը նշանակէ ընթերցող փնտռել, եւ ուրեմն, պէտք է ընթերցողի մասին ալ մտածել: Կ'արժէ նըշել, որ ան գրած է «կը փորձեմ մոռնալ այդ տողերը», որոնք կրնան ուրիշները չհետաքրքրել: Այդ «կը փորձեմ»ը շատ կարեւոր է. կը նշանակէ, որ եթէ փորձէ ու ձախողի, կը գրէ եւ կը հրատարակէ «կասկածելի» տողերը, որովհետեւ, ի վերջոյ բանաստեղծը իր տաղանդին ու բնազդին վրայ վստահութիւն պէտք է ունենայ:

Այլ խօսքով, «Շարժում»ի անդամներու տեսութիւնը այնքան ալ պարզ եւ դիւրամատչելի չէ: Այո՛, կը գրեն՝ ընթերցողի մասին ալ մտածելով, բայց առանց իրենց ինքնավստահութիւնը կորսնցնելու, եւ եթէ երկուքը բացարձակ հակառակութեան առիթ տան, անոնք կը վստահին իրենք իրենց, եւ ո՛չ ընթերցողին, որ արդէն տարտամ, անորոշ բընոյթ ունեցող բան մըն է, յստակօրէն բնորոշուող հաւաքականութիւն մը չէ:

Ընթերցող հաւաքականութեան բնոյթը շատ կը մտահոգէ «Շարժում»ի գըրողները: Տէյվի կը գրէ, որ ինք կը նախանձի 18րդ դարու անգլիացի բանաստեղծներուն, որովհետեւ անոնք շատ յստակօրէն կը ճանչնային իրենց ընթերցողները, գիտէին թէ անոնք կարդացած էին նո՛յն գիրքերը (Աւետարան, Շէյքըսփիր) եւ կը բաժնէին որոշ կաղապարային կարծիքներ: Բանաստեղծը գիտէր թէ ի՛նչ պէտք էր ընել՝ եթէ ուզէր որդեգրել յարձակողական ընթացք, եւ կամ՝ եթէ ուզէր ընտրել հաճոյակատար ու պաշտպանողական դիրք: «Ռոմանթիքներու (19րդ) դարէն ի վեր,– կը գրէ Տէյվի,– անգլիացի բանաստեղծը չէ կրցած բնորոշել իր ունկնդիրները, նըման ճշգրտութեամբ»:

Իմ կարծիքով, 1915էն ի վեր չկա՛յ Սփիւռքեան բանաստեղծ, որ կրցած է բնորոշել Սփիւռքահայ ընթերցող հաւաքականութիւնը: Այո՛, անկասկած կարելի է գրել ընդհանրացած քաղքենի մտայնութեան մը համար, որ քիչ կամ շատ համաշխարհային է, բայց քանի որ այդ աւելի լրագրողին գործն է, քան արուեստագէտին՝ դժուար է Սփիւռքահայ գրողին վիճակը, նոյնիսկ երբ ուզէ կապ մը պահել իր ընթերցողներուն հետ:

Հետաքրքրական է որ «Շարժում»ի բանաստեղծները կը շեշտեն ընթերցող հաւաքականութեան կարեւորութիւնը, բայց չեն վստահիր շատ ժողովրդականութիւն շահողին: Տ. Ճ. Էնրայթ կը գրէ. «Բանաստեղծը պէտք է սկսի մտահոգուիլ, եթէ վիպագիրի մը ծախած սովորական վէպին կէսը ծախէ՝ իր բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյէն»: Էյմիս, կը կրկնէ, որ միայն «բարեկամներու շրջանակի» մը համար կարելի է գրել, որոնք արդէն կը բաժնեն որոշ ուսում եւ հասկացողութիւն: Անո՛նք են «մեր կողմի մարդիկը», արուեստի (ոչ – քաղաքականի) մասին որոշ համոզումներ բաժնող շրջանակ մը:

Ուրեմն, կրնանք ըսել, որ «Շարժում»ի գրողները կը մերժեն երկու բեւեռները, եւ կը ստեղծեն երրորդ կարելիութիւն մը: Կը մերժեն Քիցի եւ արդիապաշտութեան տեսական բացարձակապաշտ համոզումը («Հանրութիւնը շուք մը անգամ չէ մտքիս մէջ, երբ կը գրեմ»), կը մերժեն նաեւ շուկայականը,– «ժողովուրդի համար պէտք է պարզ եւ մատչելի բաներ գրել», ուր ժողովուրդը միշտ դասակարգ մըն է, որուն դասակարգային շահերը կը պահանջեն կարգախօսքերու տանուորացումն ու կրկնութիւնը: Կը հաստատեն երրորդ կարելիութիւն մը՝ գրելը հաղորդակցութեան պայքար մըն է, գրողին ու երեւակայուած ընթերցողին միջեւ, ուր ընթերցողը կը բաժնէ որոշ փոքրամասնական համոզումներ, եւ ուր վերջին խօսքը գրողինն է»:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

16 Յունիս, 1980

THÉATRE

«ouverture sur mer»

de Reine Bartève

Քեզ կը կանչեմ
Ո՛վ բացակայ մայր
Ներկայ կեանքս ես
Հովի շնչում անցնող ամպ
Արեւի լոյս ծաղկող ծառ:

Ներկայ կեանքս ես
Դէմքիս վրայ անձրեւ
Մօր փրփուր ինձ սպասող
Եւ յափշտակող
Կեանքի անհունութեան մէջ:

Ինձ կը կանչես
Ո՛վ բացակայ մայր
Ներկայ կեանքդ եմ
Արցունք, ծիծաղ եւ տառապանք
Սիրոյ մէջ քեզ սպասող
Դէպի կեանքի անհունութեան:

C'est cette chanson d'Ouri Verker (Marion Bierry) qui «ouvre» la dernière pièce de Reine Bartève. Ouri est assise sur la plage, face à l'infini de la mer, le jour de son anniversaire. Elle invoque sa mère morte. Celle-ci (Reine Bartève) apparaît dans son landau-cercueil. Mère fantôme, mère-fée, elle n'est visible que pour sa fille. Adrien Ferrié (Julian Negulesco), l'homme aimé par Ouri, entend mais ne voit pas la mère. Echappé d'un asile psychiatrique, poursuivi par la police, peut-être est-il trop muré dans son désespoir et son désir de la mort.

Reine Bartève sonde les liens affectifs entre mère et fille. Ouri porte sa mère dans ses bras, elle la porte au creux d'elle-même. Elles se mêlent l'une à l'autre. Don de soi total de la mère, amour «dévorant» dont la fille ne peut se passer mais qui parfois la fait hurler tant il peut être «écrasant». Tendresse et déchirures.

Mère et fille partagent un pouvoir: celui d'apaiser et de sauver. Pouvoir spécifiquement féminin, semble-t-il, puisque c'est seulement lorsqu' Adrien accepte de se déguiser en femme et d'entrer dans la peau de son personnage - afin d'échapper aux policiers - qu'il est capable, lui aussi, d'inspirer et de transfigurer Paul Lafame (Fred Personne), un chômeur fou de musique qui donne enfin naissance à l'ouverture de son opéra dans un éclatement boulversant de tout son être.

En portant à la scéne l'amour intense entre une mère Arménienne et sa fille, Reine Bartève laisse également entendre que dans le monde d'aujourd'hui où ceux qui se sentent désorientés sont nombreux, la femme peut avoir une influence salutaire.

En nous faisant basculer dans son univers poétique et fantastique, l'auteur nous entraîne dans sa «descente» vers ses souvenirs, ses fantasmes, son «intérieur» le plus profond. Ouverture sur la mort · ouverture sur la vie.

Les pièces de Reine Bartève ne se racontent pas, que ce soit «L'Arménoche» (1976), «Le Pavillion Baltazar» (1978), ou aujourd'hui «Overture Sur Mer». Il faut les sentir, les respirer, les écouter. Oui, il faut être à l'écoute de Reine Bartève, magicienne de l'écriture et du verbe.

ANGELE KAPOIAN-KOUYMJIAN

Théâtre de Poche-Montparnesse, 20. h. 30 (sauf Dimanche)

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
8
MARDI
8 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.683 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.683

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՐԻՆ ԿԱՆՉԸ

(Խ. Դաշտենցի եւ Հր. Քոչարի ծննդեան 70ամեակներուն առթիւ)

Հայրենի մտաւորականութիւնը, յոբելենական զոյգ երեկոյթներով, բատ արժանւոյն մեծարեց երկու դէմքերը: Գրագէտներ, չատերու կարգին: Դէմքեր, որոնք վերջին տասնամեակներուն Հայ գրականութեան անդաստանը ծաղկեցուցին: Զայն հարստացուցին ինքնատիպ ստեղծագործութիւններով:

Տարբեր դիմագիծեր ունեցան, բնականաբար: Ընթացան այլազան ուղղութիւններով, անշուշտ: Եւ իբրեւ գրական վաստակ՝ արժեւորումի ա՛յլ ատիճաններ պարզեցին: Սակայն, հասարակաց գիծ մը ցայտուն մնաց առաջինին մօտ եւ յայտնուեցաւ երկրորդին քով: Ենթահողը: Հայրենի երկրին ներարկած աւիշը գրիչին: Այդ հողին վրայ կանգնած հայ մարդը, իր տառապանքներով եւ նոր այգարացներ ստեղծելու անոր ակնըբեւ ճիգերով: Կորովի, յամառ ձգտումներու համբով. — ամայացած հողերը ծաղկեցնել, չէներու կրակները արծարծել նորաբողբոջ ծիլերով, նորանոր սերունդներով:

Խաչիկ Դաշտենց՝ Դաշտադէմ գիւղին զաւակը, Խութ – Բռնաշէն գաւառէն, Արագածի լանջերուն վրայ կայք հաստատած Բդէներու չունչով Թրծուեցաւ մանկութեան օրերէն սկսեալ: Գաւառի մը Մնացորդացը հոն տեղափոխուած էր՝ զայն հայացնելէ ետք Թիզ առ Թիզ, Հայաստանի անկախութեան օրերուն: Պապեր, ապուպապեր, ճրագներու կիսաստուեր լոյսերուն տակ, երազային ապրումներով, չինականի պարզամտութեամբ Երկրին ոսկեղոյն հասկերուն մասին խօսած էին: Նկարագրած էին կորսուած աշխարհի մը ծերպերն ու խորխորատները, հովիտներն ու բարձունքները: Անտաշ բառերով յիշատակած էին Սասնայ նոր ծառերուն՝ փէտայիններուն սխրանքները: Ցիչած էին մանրամասնութիւնները ժողովուրդի մը անճիտումին՝ սրտի ճմլումով, վրէժի մոլուցքով:

Դաշտենց ամբողջ հայաշխարհ մը բնութագրեց: Զայն պատկերացուց իր անցեալով, ժողովուրդին բարքերով, կենցաղով: Խոդեստանն ու Ռանչպարները, յիշատակարաններ եղան: Մատեաններ: Սերունդի մը տողանցքը՝ եկած ու գալիք բոլոր սերունդներուն առջեւ:

Նոյնպէս Երկրի ծնունդ, պատմական Բագրեւանդ գաւառի Ղումլիպուճաղ ճիւղէն, Հրաչեայ Քոչար, իր ներքին ձայնին անձնատուր եղաւ, երբ 1964ին Նահապետը գրեց: Երեսունական Թուականներէն գրական ասպարէզին նուիրուած Քոչար, տասնամեակներ չարունակ փորձեց առաւել չափով արդարացնել խորհրդային լրագրողի իր կոչումը: Օդայէն Վասպուրի ճանապարհորդութենէն մինչեւ Մեծ Տան զաւակները, անոր տիպարները՝ հայ, ռուս Թէ այլ, կաղապարուած դիմագիծեր պարզեցին, նոյն յանկերգներով, նոյնանման ապրումներով, մէկ յայտարարով սահմանուող ձըգտումներով:

Այլ սակայն Երկիրը լսելի դարձուց իր ձայնը: Թելադրական կանչը դարձաւ սրտամօտ: Վասիլի Դեաչենկօն, Դիմիտրի Բոնդարենկօն կամ Շուրան փոխարինուեցան Արտամեւոցի Նահապետով, Անթառամով, Ափրոյով եւ Նհոյով:

Քոչար, իր կարգին, ուրուագծեց կորսուած, աւերակոյտի վերածուած աշխարհ մը: Տիպարները մեծ խորշակէն մազապուրծ ազատած հայ մարդոց հոգեբանութիւնը արտայայտեցին՝ տառապագին, այլ սակայն յուսատու:

Ասատուրն (Խոդեստան) եւ Նահապետը, նոյն ճակատագիրին վկաները հանդիսացան: Մօտաւոր անցեալն ու ներկան իրարու շաղկապեցին՝ ապագայի նոյն ձգտումներով:

Արագածի լանջերուն վրայ, Խոդեստանի տիպարներէն մէկը պատգամեց. — Մեր քոքը Սասունցի Դաւթի քոքն է: Օսմանցին մեր պապերուն հողն առաւ, ամա մըր ջընսը աշխարհի մէջ չի կորի: Որ հազար տարի էլ անցնի էլի մենք մեր հողի մէջ ենք՝ մեր Մարաթուկ սարի առաջ...: Միւսը՝ Արտամետցին, նոյն լանջերուն վրայ կտակեց. — Երկնքի աստղերին ու ծովի աւազներին համրանք էլնի, հայ ազգին համրանք չէլնի, ինչքան որ քչացել ենք, էօթ էնքան շատնանք:

Ապրելու եւ իրագործելու կամքին ներքին ձայնն է այս: Կանչը, որ կուգայ Երկրէն:

Ժ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Սիւննի - Ալաւի Բախումներ՝ Զօրում

5 ՄԵՌԵԱԼ, 22 ՎԻՐԱՒՈՐ

Մինչ անիշխանական վիճակը կը շարունակուի ամբողջ երկրին մէջ, այս անգամ ալ միջ – համայնական բախումներ տեղի ունեցած են, կեդրոնական Անատոլու, Զօրումի մէջ: Արիւնալի կռիւներ Սիւննիներու եւ Ալաւիներու միջեւ պատճառ եղած են հինգ մեռեալի եւ 22 վիրաւորներու: Երբ Ուրբաթ օրուան աղօթքին համար, հաւատացեալները խռնուած էին մզկիթներուն մէջ, բացագանչութիւն մը իրարանցում ստեղծած է: Արդարեւ «լուր» մը՝ «Ալայէտտինի մզկիթը կրակի տրուեցաւ», յանկարծ աղօթավայրերէն դուրս նետած է Սիւննիները, որոնք խուժած են այն Թաղերը, ուր կ'ապրին Ալաւիները եւ կռիւները ծայր տուած են: Կառավարիչը վերահաստատած է լուսարգելը եւ զինեալ ուժերը հասած են: 400 հոգի ձերբակալուած են, մինչ Ներքին նախարարը դատապարտած է «Պետութեան եւ ազգին դէմ չարունակական գրգռութիւնները»:

Ըստ դէտերու ձախ Թէ աջ ահաբեկիչները կը շահագործեն Սիւննի – Ալաւի դարաւոր մրցակցութիւնները Թէեւ կարելի չէ առաջինները՝ աջ եւ միւսները ձախ որակել յստակ կերպով: Գրգռութիւնները պարարտ հող կը գտնեն փոքրամասնութիւն եղող Ալաւիներու մօտ, որոնք չեն ուզեր ընդունիլ Սիւննիներու գերակայութիւնը: Ընկերային եւ տնտեսական կացութիւնն ալ իր դերը կը խաղայ, անշուշտ:

×

Ֆիկառօ Թղթակիցն ալ կը նկարագրէ դպրոցներու եւ համալսարաններու աւարտական քննութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան բանակին հսկողութեան եւ պաշտպանութեան ներքեւ: Ամէն մէկ Թուրք ուսանող համալսարան կը մտնէ ինչպէս ճամբորդը որ օդանաւ առնելէ առաջ «հակահաբեկչական քննութիւնը» կ'անցընէ: Մնաց որ տարիներու այս խառնակութիւնները ազդած են նաեւ ուսումներու մակարդակին եւ որակին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան Նախագահը հինգ օրուան շրջապտոյտի մը ձեռնարկեց Երկուշաբթի օր, Արեւմտեան Գերմանիա: Ժիսքար տ'էսթէն յաջորդաբար պիտի այցելէ Պոնն – Պատըն, Քասըլ, Վիւրցպուրկ, Լիւպէք եւ գերմաներէն արտասանէ իր ճառերը: Այս ճամբորդութեան առթիւ, անգամ մը եւս կը չեշտուի Շմիտ – Ժիսքար բարեկամական յարաբերութիւնները եւ տեսակէտներու նոյնութիւնը բազմաթիւ հարցերու չուրջ: Անցեալին՝ տը Կօլ – Ատընաուր կապերը մեծ դեր խաղացին երկու երկիրներու հաշտութեան մէջ եւ այսօր՝ Շմիտ – Ժիսքար յարաբերութիւնները կ'ամրապնդեն նոյն կապերը:

ԻՐԱՆԻ ԵՒ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ յարաբերութիւնները վատթարացած են եւ նոյնիսկ ցոյց մը տեղի ունեցած է Բաքուի իրանեան հիւպատոսարանին առջեւ: Տարակարծութեանց գլխաւոր պատճառները՝ կազը բայց նաեւ քաղաքականութիւնը: Ցուցարարները Պարսիկներ են որոնք դժգոհ են հիւպատոսարանի դանդաղութենէն, զիրենք Իրան վերադարձնելու ձեւականութեանց մէջ, Թեհրան կ'առարկէ Թէ պէտք է մաղէ անցընէ իւրաքանչիւրը: Քանի մը պարսիկ ուսանողներ ալ գրաւած են Փարիզի իրանեան դեսպանատունը: Այս ամբողջը դաւի մը մաս կը կազմէ, ըստ Իրանի Արտաքին նախարարութեան: Միւս կողմէ Թեհրանի փողոցները իջած են կրկին պարսիկ կիներ որոնք կը բողոքեն պաշտօնեայ կիներու հանդէպ եղած պարտադրանքին դէմ չատոր կրելու:

ԾԽԱԽՈՏԸ կը սղէ Ֆրանսայի մէջ Յուլիս 15էն սկսեալ, 10էն 15 առ հարիւր համեմատութեամբ ըստ տեսակին: Կոլուազը 2,50էն կ'անցնի 2,90ի եւ Ժիթանը՝ 3,40էն 3,90ի:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Պաթրուն, Պիպլոս եւ Քուրա շրջաններուն մէջ, բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են քրիստոնեաներու միջեւ (Շամունական եւ Ճեմայէլական): 16 մեռեալ եւ 35 վիրաւոր կայ:

ՊՈՐԿ 5րդ անգամ ըլլալով, յաղթեց Ուիմպըլտընի Թենիսի հանդիպումին, վերջին պահուն միայն պարտութեան մատնելով ամերիկացի Մքընրոն: Մասնագէտներու եւ Թենիսի սիրահարներուն համար՝ դարուն մրցումն էր, մրցում մը որ իր տեղը պիտի ունենայ Թենիսի պատմութեան մէջ: Շուետացի անպարտելի ախոյեանին յաղթանակը դեռ աւելի հիացում պատճառած է, մրցումին օրէն (Շաբաթ) 48 ժամ ետք երբ պարզուած է որ Պորկ կը տառապէր փորի մկաններու բորբոքումէ: Այս հանդիպումը յաջողած էր, Շաբաթ օր, ժամանակաւոր կերպով Ֆրանսայի ուշադրութիւնը հեռացնել Հինոյի ծունկէն, որ օրուան գլխաւոր հարցը դարձած է քանի որ վախ կար, որ Երկուշաբթի իրիկուն հեծանիւի պըլթոն ախոյեանը կէս ձգէ Ֆրանսայի շրջանը եթէ ծունկին ցաւերը չանցնէին:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ եղեռնափորձերը կը շարունակուին Ռամազանի (այս տարի՝ Յուլիս 15ին) նախօրեակին եւ ահաբեկչական արարքները կը բազմանան: Վերջինը՝ այս շարքին մահափորձ մըն է Նախագահ Ասատի դէմ, Թէեւ պաշտօնական աղբիւրները չեն հաստատած: Այլ եղեռնափորձեր կամ պայթումներ ամէնօրեայ բնոյթ ունին Հալէպ, Հոմս եւ Լաթթաքիէ: Դէմ դնելու համար իշխանութիւնները զսպումի խիստ միջոցներ ձեռք առած են եւ հսկումը սաստկացուցած մանաւանդ սահմանագլուխները: Խորհրդարանին ալ օրինագիծ մը ներկայացուած է, որ մահապատիժ կը նախատեսէ «Մահմետական Եղբայրներ»ու պատկանելու պարագային:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ''PLAY THINGS,,Ը ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Ուիլեըմ Սարոյեանի վերջին Թատերգութիւնը՝ Փլէյ Թինկս համաշխարհային առաջին ներկայացումը ունեցաւ առջի օր, Վիէննայի Ինկլիշ Թիաթըրի մէջ, ի ներկայութեան հեղինակին:

Այս ներկայացման առթիւ, քննադատութիւն մը լոյս տեսաւ Շաբաթ, Յուլիս 5ի Ինթերնեշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնի մէջ, ուր Թոմաս Քուին Քըրթիս կ'ըսէ Թէ աննախատեսելի Սարոյեանը այս անգամ դարձած է առակագիր, Լա Ֆոնթէնի, Եզոպոսի ձեւով ու մեծ գնահատանքով կ'անդրադառնայ խաղին, վեր առնելով խօսակցութեանց համն ու հոտը:

ԵՐԵՒԱՆ <=> ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 1-3)

ԿԱՐՊԱՏՆԵՐ – ԱՐԱՐԱՏ ԽԱՂԸ (*)

«Արարատ», Յունիս 30ին, Լվովի մէջ 1ի դէմ 3 կէտով պարտուեցաւ տեղւոյն «Կարպատներ»էն: Երեւանցիներու համար միշտ դժուար եղած են Լվովի մէջ տեղի ունեցած հանդիպումները: Բացառութիւն չկազմեց նաեւ այս անգամուան խաղը: Ամպոտ եղանակը, առատօրէն տեղացող անձրեւը, Թաց դաշտը եւ ծանրացած գնդակը բնաւ չեն նպաստած գեղեցիկ խաղ մը ստեղծելուն: «Կարպատները» մինչեւ այս հանդիպումը կը գտնուէին դասաւորման վերջին՝ 18րդ տեղը: Խաղի 19րդ վայրկեանին լվովցի Դումանսկի նշանակած է առաջին կոլը: 26րդ վայրկեանին Անդրանիկ Խաչատրեանի զօրաւոր մէկ հարուածը ետ մղած է լվովցի բերդապահը եւ վրայ հասնելով Խորէն Յովհաննիսեան գնդակը զետեղած է բերդին անկիւնը: Երկրորդ կիսախաղին Լվովցիները նշանակած են երկու կոլեր եւս:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էին «Յառաջ»ի Յուլիս 2ի թիւով:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ՝ ՏՈՔԹ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Պետական երեսփոխան Տոքթ. Անդրանիկ Մանուկեանի բնակարանին մէջ, Յունիս 22ին, կէսօրէ առաջ տեղի ունեցաւ հանդիպում մը, որուն ներկայ գտնուեցան երեսփոխան Սուրէն Խանամիրեան, ՄԱԿի մօտ Միացեալ Նահանգներու նախկին դեսպան Սեթ Մոմճեան, «Լիբանանեան ուժեր»ու հրամանատար Պէշիր Ճեմայէլ եւ Փաղանգաւորներու քաղաքական դիւանի անդամ Քարիմ Բագրատունի:

Բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցած այս տեսակցութեան ընթացքին, խորհրդակցութեան նիւթ դարձան լիբանանեան այժմէական հարցեր, ինչպէս նաեւ՝ լիբանանեան համայնքներու միջեւ գործակցութեան կարելիութիւնները:

«ԱԶԴԱԿ», Յունիս 23

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՀԱՐՑԵՐՈՎ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն իր վերջին լիակատար նիստին, Յունիս, քննութեան առած է գիւղատնտեսութեան այն հարցերը, որոնք առաւել չափով ակնյայտնի դարձած են գարնան խիստ աննպաստ կլիմային հետեւանքով: Տարերային աղէտներ, ինչպէս բնորոշած է Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը՝ Կ. Դեմիրճեան: Ասոնց քննութիւնը, տնտեսական հարցերուն առընթեր, հիմնական առաջադրութիւն մը հետապնդած է.— Ո՛չ միայն ապահովել այս տարուան տնտեսութեան ծրագրին իրականացումը, այլեւ տասներորդ հնգամեակինը (1976–80): (« Սով. Հայաստան» օրաթերթ, Յունիս 8):

Պէտք է արձանագրել, թէ գարնան եղանակը շատ անբարենպաստ եղած է Խորհ. Միութեան յատկապէս հարաւային շրջաններուն մէջ: Տեղատարափ անձրեւներ, կարկտահար փոթորիկներ, ձիւն եւ ցուրտ:

Կ. Դեմիրճեան իր երկար զեկուցումին ընթացքին մատնանշած է, թէ Հայաստանի մէջ Ապրիլի կէսերուն տեղացած առատ ձիւնը՝ անակնկալ, ինչպէս նաեւ խիստ ցուրտերն ու փոթորիկները զգալի վնաս հասցուցած են ընդհանրապէս տնտեսութեան եւ, յատկապէս, գիւղատնտեսութեան: Մասնաւորաբար տուժած են խաղողի այգիները եւ պտղատուները: Փճացած են խորդենիի տնկարանները, լոլիկի, մասնակի կերպով նաեւ բանջարեղէնի եւ ծխախոտի սածիլները ջերմոցներու մէջ եւայլն:

Պետութեան կողմէ նշանակուած մասնագէտներուն քննութեան արդիւնքն է եղած հետեւեալը.— պտուղներու բերքի կորուստ՝ 65 – 70 տոկոս համեմատութեամբ. խաղողի բերքի կորուստ՝ 60–65 տոկոս. կերերուն մշակութեան յատկացուած մեծ չափի տարածութիւններ վնասուած են:

Իրաց այս վիճակը, ինչպէս գիտել տուած է զեկուցաբերը, պատճառ կը դառնայ գիւղատնտեսական արտադրութիւններուն նուազումին: « Գիւղատնտեսական հումքի նախատեսուած ծաւալի պակաս ստացումը խիստ բացասաբար կ'անդրադառնայ սննդարդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւնների արտադրական պլանների կատարման վրայ ինչպէս ընթացիկ տարում, այնպէս էլ եկող տարի»:

Ապրիլէն սկսեալ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են վնասները դարմանելու համար: Այսպէս, յաւելեալ պարարտանիւթ՝ 50.000 թոն, կեր՝ 30.000 թոն, նիւթական լրացուցիչ յատկացումներ կատարուած են, մեքենաներ տրամադրուած են եւայլն:

Գիւղատնտեսութեան արձանագրած այժմու տագնապը՝ մսեղէնի, կաթնեղէնի, բանջարեղէնի եւ այլ ճիւղերու մէջ, կարելի չէ միայն բացատրել, կամ՝ ինչպէս յայտարարած է զեկուցաբերը «ցցել տարերքի վրայ»:

Խորհ. Միութեան եւ, հետեւաբար, Հայաստանի մէջ 1965ի կէսերէն ի վեր կիրարկուող գիւղատնտեսական քաղաքականութիւնը, իր կարգ մը ակներեւ յաջողութիւններուն կողքին, ընդհանուր ձախողութիւն մը արձանագրած է: Բրեժնեւ, անցեալ տարի, Խորհրդային Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Յուլիս 3ի լիակատար նիստին, թերիներուն մատնանշումը կատարած էր: Հիմնականներուն կարգին՝ անբաւարար արտադրութիւն, գիւղատնտեսական մեքենաներու եւ կազմածներու պակաս, աշխատանքի մեքենայացման դանդաղ ընթացք, յատկապէս անասնապահութեան ճիւղին մէջ, պարարտանիւթերու կորուստ, նիւթական մսխումներ, պարենաւորման անկազմակերպ վիճակ եւայլն:

Կ. Դեմիրճեան, Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի 1979 Ապրիլ 12ի լիակատար նիստին, գիտել տուած էր, թէ « չնայած հողագործական մթերքների արտադրութեան նկատելի աւելացմանը, դեռեւս դժուարութիւններ կան բնակչութեանը կարտոֆիլ (գետնախնձոր), լրիւ տեսականիով թարմ բանջարեղէն, սեղանի խաղող եւ ջերմոցային բանջարեղէն մատակարարելու գործում »:

Փաստօրէն, վերջին տարիներուն, Հայաստանի մէջ բանջարեղէնի մթերումներուն ծրագիրները իրականացուեցան լոլիկին, սոխին, կաղամբին գեր – արտադրութեան շնորհիւ: Ասոնք ընդհանուր քանակին 82 – 86 տոկոսը կազմեցին, իսկ մնացեալ 14 տեսակներն ալ ներկայացուցին 18 – 14 տոկոսը: Կ. Դեմիրճեան, իր ներկայ զեկուցումին մէջ յստակ ըսած է, թէ « Հանրապետութիւնում սիստեմատիկաբար, տարէց տարի չեն կատարւում պղպեղի, բադրիջանի, կանաչ լոբու, կանաչ սիսեռի եւ այլ բանջարեղէնի մթերումների պլանները... Պլանների չկատարումը հասցնում է շուկայում բանջարեղէնի եւ բոստանային կուլտուրաների (ձմերուկ, սեխ եւայլն) յիշեալ տեսակների գների բարձրացմանը, որը առաջ է բերում բնակչութեան արդարացի դժգոհութիւնը »:

Զեկուցաբերը, այնուհետեւ, անդրադարձած է կերի, գետնախնձորի, մսի, կաթնեղէնի արտադրութիւններուն հարցին: Կեր՝ ըստ Գիւղատնտեսական Նախարարութեան նախատեսութիւններուն, այս տարի կարելի է 2,5 միլիոն թոնի չափ կեր կուտակել. « դա առաւել հրատապ է դառնում մանաւանդ այն պատճառով, որ երաշտի վտանգ է սպառնում »:

Գետնախնձոր՝ « դրութիւնը լաւ չէ նաեւ կարտոֆիլի ցանքի պլանների կատարման ասպարէզում »: Միս՝ « ընթացիկ տարուայ Յունիսի 1ի տուեալներով Պետութեանը միս վաճառելու ծաւալները կրճատուել են մի շարք շրջաններում, այդ թւում Ապարանի շրջանում 11,1 տոկոսով, Ղուկասեանի շրջանում՝ 30,5, Հոկտեմբերեանի շրջանում՝ 32,5, Կամոյի շրջանում՝ 23,4 եւ Թալինի շրջանի խոզաբուծական կոմպլեքսում՝ 67 տոկոսով »: Կաթ՝ « իսկ ի՞նչպէս ենք զբաղւում կաթի արտադրութեան եւ վաճառքի հարցերով: Տեղն ու տեղն ասենք՝ վատ »:

Կ. Դեմիրճեան կրկին յիշեցուցած է գիւղատնտեսութեան տագնապը լուծելու միջոցները: Ստորեւ գլխաւորները.— Վերջ տալ բանջարեղէնի կորուստներուն, որոնք տարեկան տասը տոկոսէն աւելի կը կազմեն. հաւաքել եւ փոխադրել ժամանակին: Կանոնաւորել բեռնատար կառախումբերուն երթեւեկը, քանի իւրաքանչիւր վակոնի այսպէս կոչուած պարապուրդը (առանց բեռի պարապ երթուդարձը) շատ մեծ է: Կրկնապատկել քոնթէյներով սարքաւորուած բեռնատար կառքերուն փոխադրութեան ծաւալը, որպէսզի կարճ տարածութիւններուն վրայ կրճատուի երկաթուղիով կատարուած բեռներուն առաքումներուն քանակը: Այս կարգադրութեան շնորհիւ երկաթուղին առաւել չափով օգտագործել տնտեսութեան ճիւղին մէջ: Ապահովել մշակելի հողերուն կանոնաւոր ոռոգումը, մասնաւորաբար առաջքն առնել մսխումներուն: Միսի մթերումներուն քանակը աւելցնել եօթը հազար թոնով.— « դա շատ լարուած խնդիր է, եւ եթէ յետագայում մեր ընկերները նոյնպիսի անլուրջ վերաբերմունք ցոյց տան այդ գործին, ապա հազիւ թէ մենք կարողանանք կատարել սահմանուած առաջադրանքները եւ բարելաւել Հանրապետութեան բնակչութեանը միս ու մսամթերք մատակարարելու գործը »: Բարձրացնել անասուններուն մթերատուութիւնը՝ կաթ, եւայլն: Գիւղատնտեսական արտադրութիւններու տեղաբաշխումը ապահովել պահանջներուն համապատասխան չափով:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

- ՅՈՒԼԻՍ -

Հայաստանի բոլոր շրջաններուն համար Յուլիսը ամառնային ամիս է: Նոյնիսկ լեռնային բարձրադիր գօտիներուն մէջ ցերեկը բաւական տաք է, սակայն գիշերը՝ զով եւ նոյնիսկ ցուրտ:

Յուլիսին եւս ցերեկուան տեւողութիւնը մեծ է: Ամսուան սկիզբին համեմատ՝ վերջաւորութեան, ընդհանուր առմամբ, ցերեկուան տեւողութիւնը կը կրճատուի 44 վայրկեան, կազմելով 14 ժամ 15 վայրկեան:

Ցածրադիր շրջաններու մէջ Յուլիսի առաջին օրերը օդին ջերմաստիճանը հաստատուն կերպով կը բարձրանայ 20էն: Կը ծաղկին վարունգը, լոլիկը, ձմերուկը, մասրենին եւ կ'երեւան սեխի ծաղկեբողբոջները: Կը հասուննան ծիրանի տեսակները: Առաջին տասնօրեակին կը սկսի հասուննալ նաեւ վարունգը: Հայաստանի ամէնէն ցած շրջաններուն մէջ կը սկսի աշնանացան ցորենի բերքահաւաքը: Երրորդ տասնօրեակի սկիզբը օդին ջերմաստիճանը 25էն վեր կը բարձրանայ: Կը սկսին ծաղկիլ պղպեղն ու սմբուկը, վերջ կը գտնէ գետնախնձորի եւ նռնենիի ծաղկումը: Ամսուան կէսերուն կը հասուննայ գարնանացան գարին: Կը սկսի լոլիկի մասնակի բերքահաւաքը: Երկրորդ տասնօրեակի վերջաւորութեան կ'աւարտի մասրենիի ծաղկումը եւ կը սկսի հասուննալ սեխը: Ամսուան վերջին տասնօրեակին ամէն տեղ կ'եռայ հացահատիկի մշակոյթներու բերքահաւաքը, կաղամբը « գլուխ կը փաթթէ », կը սկսին հասուննալ սալորի, տանձենիի տեսակները, կը ծաղկի ծխախոտը:

Յուլիսը եռուզեռի ամիս է նաեւ կենդանական աշխարհի մէջ: Ամսուան առաջին օրերը բուներէն կը սկսին թռչիլ քաղաքային ծիծեռնակի եւ սեւ մանգաղաթեւի առաջին ձագերը: Նոյն ատեն զանգուածային կերպով կ'երեւան մորեխներ եւ կաղամբի ճերմակաթիթեռներ: Կը սկսի ոչ թունաւոր օձերու բազմացման շրջանը:

Լեռնային շրջանները Յուլիսին յաճախակի են ամպրոպներ եւ յորդառատ անձրեւներ, նոյնիսկ կարկտաբեր տեղումներ: Սակայն հարթավայրերու մէջ կը տիրէ պարզ ու պայծառ եղանակ: Արարատեան դաշտին մէջ եւ Հայաստանի ցածրադիր միւս շրջանները Յուլիսը չոր ամիս է:

Յուլիսին յատկապէս վտանգաւոր կը դառնան թունաւոր օձերը: Գիւրզան, որ կը գտնուի Արարատեան դաշտին մէջ եւ նախալեռնային շրջանները, մեծ վտանգ կը ներկայացնէ անզգոյշ մարդոց համար:

Բարձր լեռնային շրջաններու մէջ Յուլիսը ալպիական գորգերու բուռն ծաղկման շրջանն է: Աչք կը շոյեն կապոյտ զանգակածաղիկները, ջրընկալը, ճերմակ հողմածաղիկը, դեղին նարգիզը: Կը սկսի ծաղկիլ առուոյտը: Ամենուրեք կը շարունակուի խոտհունձքը:

Հայկական ուլարը կամ լեռնային հնդկահաւը Յուլիսին կը բարձրանայ մինչեւ յաւերժական ձիւնի սահմանը, ուր կը սկսի բնադրուիլ ալպեան գօտիին մէջ՝ բարձր լեռնալանջերու քարքարոտ, անմատչելի լեռնաքերծերու մէջ, քարայրներու եւ զառիթափ լանջերու դարաւանդներու մէջ: Շուտով կ'երեւան անոնց առաջին ձագերը:

Յուլիսին զով ու գրաւիչ է նաեւ անտառը: Արշալոյսին կը հնչէ սոխակի ախորժալուր երգը: Մերթ ընդ մերթ լռութիւնը կը խախտէ կկուի ձայնը: Սերմնաքաղ ագռաւները, սարեակները,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Հասան հիւանդանոց, վար իջան կառքէն: Հիւանդ տղեկը բժշկապետին ու երկու հիւանդապահուհիներու հետ կեդրոնական դրան աստիճաններուն վրայ կը սպասէր: Երբ իրարու մօտեցան, բժշկապետը յարեց խորհրդաւոր ձայնով մը. «Հոս պահելնիս որեւէ օգուտ չի բերեր ձեր հիւանդին. բժշկութիւնը դժբախտաբար դեռ տկար է շատ մը հիւանդութիւններու իրական պատճառնաչումին՝ որոնց կարգին է ձեր մանչուն պարագան: Ըրինք ինչ որ կրնայինք ընել, փորձեցինք՝ ինչ որ կարելի էր փորձել, թերեւս տարիքի յառաջացումը բարելաւում մը բերէ ձեր հիւանդին: Ահա թէ ինչո՛ւ, այսօր ալ նոյն թելադրանքները պիտի ընեմ ձեզի. կատարեալ հանգիստ, մաքուր օդ»...

Ու, այս պատուէրներու ընթացքին, շուրջիններուն խորհրդաւոր նայուածքները, անոնց քովընտի փսփսուքները, այլազան ձեւի ակնարկները այնքան ազդեցին իր վրայ որ քիչ մնաց կանգնած տեղէն վար պիտի գլորէր: «Մաքուր օդ, բացարձակ հանգիստ»... նոյն յանկերգը, նոյն անիմաստ, անհիմն պատուէրները: Ո՛չ: Իր հիւանդին համար մահագիր մըն էր ասիկա, այլապէս ինչո՞ւ բոլոր ճամբաները – յոյսի ճամբաները – կը փակէին իր առջեւ: Եթէ հիւանդը հիւանդանոց պիտի չերթար, բժիշկի մը պիտի չդիմէր, հապա, ո՞ւր պիտի երթար, ո՞ւր պիտի դիմէր...

Դառնացած սրտով ու թաց աչքերով մանչուն հետ կառք մտան: «Զլֆօ, որքան կարելի է շուտ տուն հասցուր մեզ, լաւ չեմ զգար..»: «Հրամանքնիդ հանըմ» ու արագացուց ձիերուն վազքը: Այժմ կառքը կը սուրար լայն ճամբուն վրայ, փոշիի ամպեր բարձրացնելով իր շուրջ:

Հանըմը կառքին մէջ ընկղմած, պինդ սեղմած իր մանչուն գլուխը կուրծքին վրայ, աչքերը միշտ թաց, դէմքը դժգոհանքի, վիշտի ծանրութեան տակ այլափոխուած, ու դեռ դողդղացող շրթունքներու արանքէն մերթ հասկնալի, մերթ՝ անհասկնալի բառեր, մըլտուքներ

Յայտնի էր, բժշկապետին թելադրանքները, իր շուրջիններուն խորհրդաւոր նայուածքները, անոնց քովընտի փսփսուքները կրակէ խառնարանի վերածեր էին իր ներաշխարհը: «Ի՞նչ պիտի ընեմ գանձ, մեծութիւն, հարստութիւն, երբ չունիմ իմ փնտռած, իմ ցանկացած երջանկութիւնը»...:

Տէր Նշանին ականջներուն հասան հանըմին այս խօսքերը, որ հետզհետէ կը բարձրացնէր իր ձայնը. «Թող առնեն, թող տանին ինչ որ ունիմ իբրեւ գանձ, ու հարստութիւն, միայն ինծի վերադարձնեն մայր ըլլալու եւ մնալու մեծ, անգի՛ն պարգեւը...»:

Պատմուածներուն նայելով, հանըմը հինգ թէ վեց անգամ մայրութիւն տեսած էր, բայց, անհասկնալի՝ անոնք բոլորն ալ վաղահաս մահ ունեցած էին, ապրած էր, կ'ապրէր միայն այս վերջինը ու ան ալ այս վիճակով: Ահա թէ ինչո՛ւ մղկտուքը անսահման էր: Ու, յետոյ, այդ կէս – կուշտ, կէս – անօթի մարդոց զաւակները, առողջ, կայտառ ու վառվռուն, բայց ինչո՞ւ իրենը այսպէս հակառակ որ առատութեան մէջ կը լողար:

Մայրական նախա՞նձ: Ո՛չ: Իր ըմբռնումով, բնութեան պարգեւածը՝ մարդ էակը՝ զանոնք դատելու իրաւունք չունէր: Հանըմը՝ իրօք, նախանձոտ չէր, չար, նենգամիտ աչքերով չէր նայեր իր շրջապատին, ընդհակառակն, շատ բարեմիտ էր, գուրգուրոտ էր, իր փնտռածը այն էր միայն՝ որ իրեն եւս շնորհուէր մայր ըլլալու անգին երջանկութիւնը:

Ինքն ալ մայր մըն էր բոլոր մայրերու պէս, բայց, ո՞վ կրնայ չափել, վերլուծել մայրական սիրոյ անհասանելի խորհուրդը իր զաւկին հանդէպ: Տկար թէ՝ առողջ, կոյր թէ անկար, զաւակը զաւակ է մօր համար, ու այս պարագային աւելի արժանի գուրգուրանքի:

Կառքի անիւներուն թաւալումին հետ յանկարծ անոր ձայնը սկսաւ աւելի բարձրանալ, յստակ կերպով լսուելու աստիճան. «Վիզերնին տակը մնայ, մարմիննին որդնոտի, դժոխքի ամէնէն տաք կրակին արժանան սա մեր hօճա, մոլլա, իմամ ըսուածները... Հապա՞ սա վհուկ կոչուածները, որոնք «հրաշագործ»ի համբաւ ունին... անէ՛ծք, անէ՛ծք բոլորին...

(Շար. – 23)

ՓՈՂՈՑԷ ՓՈՂՈՑ

ՈՒԱԹՐԹԱՈՒՆԻ « Խօթ Ճիւնելը Հայ Սքուլ »ի սրահին մէջ, Մայիս 24ին, նըշուած է գերասան Մանուէլ Մարութեանի 60ամեայ գործունէութեան յոբելեանը: Բացումը կատարած է Ժիրայր Ղարիպեան: Բանախօսը Նորայր Պահլաւունի, ներկայացուցած է Մ. Մարութեանի կեանքն ու գործը, ծանրանալով նաեւ անոր գրական վաստակին վրայ: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որմէ ետք խօսք առած է Թորգոմ Ա. Քհնյ. Յակոբեան եւ անդրադարձած վաստակաւոր դերասանին արժանիքներուն: Յոբելեարը շնորհակալութեան իր խօսքի աւարտին ըսած է. «Հայ ժողովուրդը ինծ տուեց կեանք, երիտասարդութիւն, ուժ, սիրտ եւ ուղեղ: Երիտասարդութիւնս տուի նրա արդար դատին, ուժս ու արիւնս նրա պայքարին, սիրտս նրա տառապանքներին եւ ուղեղս նրա մշակոյթին»: Հանդիսութենէն ետք ներկաները մասնակցած են եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցած հիւրասիրութեան:

ենեխները եւ միւս փետրաւորները երգելու ժամանակ չունին, անոնք զբաղած են ձագեր աճեցնելով եւ դաստիարակելով: Յուլիսի կէսերուն կը սկսին երիտասարդ թռչուններու ինքնուրոյն թըռիչքները: Նոյն ատեն ծնողքները անոնց կը սորվեցնեն կեր հայթայթել, պաշտպանուիլ թշնամիներէն, բոյն հիւսել, դիմանալ կեանքի դաժան պայմաններուն եւ, յատկապէս, նախապատրաստուիլ յառաջիկայ սառնամանիքներուն եւ կերի պակասին:

Տարուան այս եղանակին ամենուրեք առատ է կերը: Պտուղներու բերքը կարելիութիւն կուտայ կարգ մը գիշատիչներու առժամեայ կերպով անցնիլ բուսական համեղ կերի: Խօսքը յատկապէս կը վերաբերի կզաքիսին, աղուէսին, արջին: Փրաջան միջատներն ու մեծ կենդանները գիշեր – ցերեկ կը վայելեն բնութեան շռայլ պարգեւները: « Տըջահայեաց » կենդանիները ձմրան պաշար կը կուտակեն:

Բնութեան առատ ու հարուստ սեղանը կը նպաստէ, որպէսզի միջատները բազմանան արագութեամբ եւ հսկայական չափերով: Ասիկա մեծ հոգ կը պատճառէ գիւղատնտեսութեան ճիւղի աշխատողներուն: Շատակեր թրթուրներն ու բզէզները կ'արշաւեն գիւղատնտեսական մշակոյթներու, այգիներու եւ անտառներու վրայ՝ մեծ վնասներ պատճառելով հանրային դաշտերուն: Այս երեւոյթին դէմ նաեւ պայքարի ամիս է Յուլիսը:

ԼԵՒՈՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ (Յառաջ).— Այս տարի Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան հռչակման 62րդ դարեդարձը, Յունիս 29ին:

Նախատեսուած էր դաշտահանդէսով կատարել, սակայն օդի աննպաստութեան պատճառով: Սէն Մարթէն տ'Հէրի սրահը որոշուեցաւ, թէեւ մինչեւ Կիրակի առաւօտ յուսացինք...:

Սրահը արդէն լեցուած էր, մանաւանդ երիտասարդներով, որոնց թիւը երթալով կ'աւելնայ քանի կ'աւելնան ձեռնարկները, մեր գաղութի մէջ զարթօնքի մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ, որուն մէկ բաժինը « Կրընոպլի Հայ Ակումբ »ի տարած աշխատանքին արդիւնքն է:

Հանդէսը բացաւ ընկ. Լիւլէճեան, բացատրելով օրուան տօնակատարութեան իմաստը, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Կատարուեցաւ գեղարուեստական բաժին մը. Նոր Սերունդի երգչախումբը երգեց « Յառաջ Նահատակ »ը եւ «Էրեբունի », մեներգեց Խորէն Մատէն, որուն յանձնուած է դպրաց դասը: Հոս կ'արձանագրենք Ազգ. Միութեան կոչը հայ պատանիներուն, երգչախումբի մաս կազմել փափաքողներուն: Կրնան դիմել Ազգ. Միութեան անդամներուն: Եղան մեներգներ եւ արտասանութիւններ ջերմ ծափահարութեան արժանացան Օր. Ձիֆճեանի մենապարերը:

Ընկ. Լիւլէճեան ներկայացուց օրուան բանախօսը՝ Աշէն Փափազեան, որուն անունը արդէն ծանօթ է շատերուն որպէս բեմադիր հեռատեսիլի եւ նոյնքան ծանօթ՝ որպէս կուսակցական եւ « Յառաջ »ի աշխատակից: Գաղութիս քաջածանօթ է քանի հինէն այցելած է նախ որպէս Նոր Սերնդական ապա որպէս կուսակցական:

Երբ բեմ բարձրացաւ ծափերու տարափի տակ, չափազանց յուզուած սիրելի դէմքերու բացակայութենէն, որոնք վերջին հրաժեշտը տուին անդարձ մեկնելով, որոնց վերջինը Սիսակ Սիսլեան, արդէն տարիէ մը աւելի է: Ոգեկոչելով ողբացեալին կատարած անդնահատելի աշխատանքը գաղութին մէջ, իր ձգած բացը որ միշտ զգալի է, խնդրեց մէկ վայրկեան ոտքի, լռութեամբ յարգել իր խնկելի յիշատակը:

Ընկ. Փափազեան պատմականը չըրաւ Մայիս 28ի նախօրեակին եղած ճակատամարտներուն, արդէն տարիներու ընթացքին կրկնուած է, այլ վերլուծեց, նախ հայերէն ապա ֆրանսերէն, օրուան իմաստը ըսելով՝ « 1918 Մայիս 28ը մեր պատմութեան մէջ միակ թուականն է, որ համայն հայ ժողովուրդի յաղթութեամբ վերջ գտաւ, անհաւատալի հրաշք մը կը պատահէր — միայն հայ ժողովուրդը կրնայ հրաշքներ գործել — եթէ Յիսուս մեզի ժամանակակից ըլլար եւ Աւետարանը գրուէր, վստահ եմ թէ էջ մը Հայութեան հրաշքին յատկացուած կ'ըլլար: Ափսո՜ս, կանուխ յարութիւն առաւ: Այսօր, շատ մը երկիրներու ազգեր իրենց ինքնութիւնը կը փնտռեն. մենք բախտաւոր ենք որ դարեր շարունակ ի գին անբացատրելի պայմաններու տակ մեզի փոխանցուած է մեր պատմաբաններու շնորհիւ: Ինչ կը վերաբերի ազատութեան ըմբռնումին, ռուս ժողովուրդին համար բան մը չէ փոխուած, ըլլայ ցարական, ըլլայ բրեժնեւեան տիրապետութեան տակ արդիւնքը նոյնն է. ազատութիւն բառին իմաստը բոլորովին տարբեր սահմանումներ ունին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ:

« Համայնավար Ռուսիան տառացի կը հետեւի ցարական քաղաքականութեան — ռուսացում բոլոր խորհրդային Հանրապետութիւններուն: Փաստ՝ երկու տարի առաջ Մոսկուա որոշեց որ ռուսերէնը ըլլայ պետական լեզուն բոլոր խորհրդային ժողովուրդներուն համար. երկու Հանրապետութիւններ՝ Վրաստան (աւելի բուռն) եւ Հայաստան ընդդիմացան, ըսելով թէ իրենք արդէն դարաւոր գրականութիւն եւ մշակոյթ ունեցող ազգեր են եւ կը ժխտեն նման որոշում մը: Տնտեսական դետնի վրայ, Սեւանայ լճի ջուրերուն օգտագործումը հիդրոկայաններ աշխատցնելով ելեկտրականութիւն արտադրելու միտքը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ Սեւանայ լիճը չորցնելով երկիրը ամայացնել: (Ժամանակին բաւական վիճաբանութեան նիւթ ստեղծեց մասնագէտներու մօտ. մերկ իրողութիւնն այն է որ լճին մակարդակը զգալիօրէն իջած է եւ կղզին դարձած թերակղզի): Բարեբախտաբար, շնորհիւ խելացի եւ հեռատես քաղաքականութեան մը Արփայ գետի ջուրը փապուղիով մը միացուցին Սեւանայ լիճին:

« Այն ինչ կը վերաբերի ճարտարագիտութեան եւ շինարարութեան, տարուած աշխատանքներու տուած դրական արդիւնքները աւելի մեր ժողովուրդին ձեռներէցութեան եւ յամառ աշխատանքին հետեւանքն է քան թէ համայնավար կարգերու: Տասնեակ տարիներ պատմութիւնը խեղաթիւրուեցաւ. միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ ամէն տարի արժանաւորապէս տօնեց Մայիս 28ը: Գտնուեցաւ քաղաքացիական քաջութիւն ունեցող եւ ճշմարտութիւնը խօսող անձնաւորութիւն մը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա., որ կը յայտարարէր 1968 Մայիս 18ին Մոնթեպելլօ.— « 1915 Ապրիլին յաջորդեց 1918 Մայիսը: Եւ այնպիսի պահու մը, երբ երկրորդ եղեռն մը կը սպառնար մեր վերապրող ժողովուրդին՝ Արեւելահայաստանի: Արիւնաքամ մեր ժողովուրդի զաւակները մէկտեղուեցան, անխորտակ բռունցքի վերածուեցան եւ ստեղծեցին, կոթողեցին Հայոց պատմութեան երկրորդ Աւարայրը՝ Սարդարապատի ճակատամարտը: Հայ ժողովուրդը փրկուեցաւ ստոյգ մահէ, «իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով»:

Գիտէ՛ք, այսպէսով ստեղծուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութիւնը՝ Մայիս 28ին: Հայոց պատմութեան անիւը վերջապէս շրջեցաւ եւ հայ ժողովուրդին առջեւ բացուեցաւ, Սարդարապատի յաղթանակով, կեանքի նոր ճանապարհ »:

« Կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը, կեցցէ՛ Հայաստան »:

Մեր երկրորդ սերունդի բանախօսները շատ լաւ հասկցան թէ երիտասարդութիւնը իրենցմէ ինչ կը սպասէ, ճարտասանութեան ատենամարզանքներու ժամանակը անցած է: Սերունդ մը հասակ նետած է այս երկրին մէջ, Ֆրանսական բարձր մշակոյթով սնած, տարբեր բան կը պահանջէ. մտքեր եւ կարծիքներ յայտնուին եւ լուծուին կարելիութեան սահմաններուն մէջ: Ամբոխավարութիւնը արդէն անցեալի մաս կը կազմէ »:

Տօնակատարութեան պաշտօնական բաժինը վերջացած էր եւ կարգը եկած խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած խորովածներու եւ աղանդերներու վայելքին — այս բառը կը գործածենք քաջ գիտնալով թէ շատեր զանազան պատճառներով զրկուած են անոնցմէ:

Արդէն շրջան կազմած, խմբապարեր իրարու կը յաջորդէին տասնեակ երիտասարդ – երիտասարդուհիներ խանդավառութեամբ կը թռչկոտէին՝ խանդավառելով ներկաները. տարիքոտներ նոյնիսկ կ'ուզեն մասնակցիլ, սակայն սրունքները կը դաւաճանեն եւ չեն հնազանդիր:

Ժամանակը կը սահէր, արդէն որոշուած ժամը շատոնց անցած էր: Ներկաները կ'ուզէին մեկնիլ, սակայն չէին կրնար բաժնուիլ՝ այնչափ յափշտակուած էին ստեղծուած մթնոլորտէն:

Ընկ. Աշէն Փափազեան շրջապատուած էր երիտասարդներով, որոնք իրենց հարցումներու տարափին տակ կ'ուզէին բացատրութիւններ՝ զանազան դէպքերու վերաբերեալ: Պէտք էր ընկերոջ մտային պաշարը եւ հարցումներու խորքը թափանցելով հասկնալի լեզուով բացատրելու արուեստը ունենալ եւ այժմէական դէպքերու լայն գիտութիւն ամբարած ըլլալ « երիտասարդ գայլերու »ն գոհացում տալու համար:

Բաւական դժուարութեամբ հեռացանք սրահէն, կրկին գիրար տեսնելու եւ հայկական օրեր վայելելու բաղձանքներով: Շնորհաւորութեան արժանի են խաչուհիները, Նոր Սերնդականներ, իր համեստութիւնը վիրաւորելու գնով՝ Աշէն Փափազեանը:

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐԴԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

«Կիրօս, Կիրօս, ինչպէ՞ս թոյլ տուիր այդ ճահիլ տղուն: Ան չի գիտեր, տակաւին լերան մէջ մեծցող չոպանի մը պէս է որ կը չարժի, կ'ընէ, ու կը մըտածէ: Չէ, չէ, ան սպաննող պիտի չըլլայ, ան քարի ու մուրճի հետ գործ պիտի ունենայ: Շինող պիտի ըլլայ, շինող: Ճիշդ ես, Մարտիկը հրեղէն աչքեր ունի, այն մարգարէներու պէս, զոր Եհովան լեռներէն վար կը կանչէր ու ժողովուրդին մէջ կը ղրկէր: Անոնք կը խօսէին որոտի ու երկինքի ձայնով, սակայն չէին սպաններ: Մարտիկը՝ լեռներէն կանչուած, վաղուան շինողը պիտի ըլլայ:

Խալֆան զսպեց իր զգացումներուն հետ բոց առնող խօսքերը, նոյնիսկ Նաւօյի ուրախութեան մասնակից ըլլալու համար ժպտեցաւ, ճակատին վրայ պահելով իր մտածումներուն ծանրութիւնը:

Նաւօն Կիրօսի ըսածներէն այնքա՜ն յուզուած էր, որ կ'ուզէր արթնցնել Մարտիկը, կ'ուզէր անոր ճակատը համբուրել: Ան, նոյնիսկ մոռցած էր իր ծունկերուն ցաւը:

– Իրեն բան մի՛ ըսէք,– ըսաւ Կիրօս,– որովհետեւ ես պատուիրած էի որ մարդու բան չըսէ, ոչ իսկ խալֆային: Վերջապէս, թող չիմանայ, որ ձեզի պատմած եմ: Հա, ես պիտի ըսէի, խալֆա, շարունակեց Կիրօս,– եկուր էս տղան...

– Մակար, էդ բանը որ պատմեցիր,– մէջ ինկաւ Նաւօն ուրախութենէն:

Կիրօս տակաւին իր խօսքը չլրացուցած ըսաւ.

– Ըսի որ էս աղային մէջ բան մը կայ, թէչէ՝ ո՞վ կը համարձակէր Հաճի Մուսայի կնոջ նայելու: Քու մտահոգութիւնը նոր հասկցայ, խալֆա:

– Ի՞նչ է եղեր, խալֆա, Մարտիկ ի՞նչ գործ ունի Հաճի Մուսային հետ,– հարցուց Կիրօս:

– Հապա, անոր կնոջ հետ սէր կապած է, Կիրօս,– ըսաւ Նաւօն:

Կիրօս, այս որ լսեց՝ այլեւս չուզեց իր խօսքը լրացնել: Եկած էր խօսելու խալֆային, որ Մարտիկը Փէտայիներու մօտ ղրկէ: Բայց, չէ՞ որ սէր ունի եւ կին մը տեղ բռնած է անոր սրտին մէջ: Կիրօս այնպէս կը հաւատար, որ Փէտայի եղողը պիտի այրէ իր ետեւի բոլոր կամուրջները, հեռաւոր տաճարի մը հասնելու համար: Ան, այլեւս խօսք չուզեց բանալ, միայն թէ պէտք էր խնայել տղային, ըսել, խրատել, որ Հաճի Մուսային դէմ ճահիլութիւն չընէ: Ի հարկէ չի գիտեր, փոթորիկի չափ ճահիլ է: Ատեն մը, Հաճի Մուսան ամբողջ սարսափ էր: Կիրօս շատ բաներ լսած էր անոր մասին: Գիտէր, որ ան վերջերս իր գիւղը քաշուածէր: Այդքան միայն: Կիրօս լաւ ծանօթութիւն ունէր նաեւ անոր հօր, Շէյխ Սայիտի մասին ու յաճախ կը խօսէր, որ եթէ անոր օրով ըլլային Փէտայիներու խումբեր, մեր ճակատագրին մէջ շատ բան փոխուած կ'ըլլար, կրնայինք Թուրքին դէմ մէկ ճակատ բռնել:

– Ի՞նչ պիտի ըսէիր, Կիրօս,– հարցուց խալֆան:

– Ոչինչ, խալֆա. աշխատէ խնայել Մարտիկին. կրակի դէմ փէհլիվանութիւն կ'ըլլայ, սակայն, Հաճի Մուսայի հետ չըլլար:

– Գիշեր – ցերեկ խօսքս այդ է, Կիրօս, սակայն կը նկատեմ, որ այդ մասին շատ ալ հետը խօսիլ չըլլար: Երբեմն կը տեսնես, երախայի պէս անոյշ բնաւորութիւն մը կ'առնէ, երբեմն ալ կը լռէ: Երբ ինծի հանդիպեցաւ՝ շատ ուշ էր, Ձէյնապը լերան մը ծանրութիւնով նստած էր անոր մէջ:

– Էդպէս կ'ընենք, Մակար,– ըսաւ Նաւօն,– Լուսիկի աղջիկը շատ յարմար աղջիկ է:

– Այ, էդ լաւ է, Նաւօ: Էնոր համար էս կողմերէն լաւ Հայ աղջիկ մը կը գտնենք,– աւելցուց Կիրօս ու շատ ափսոսաց, որ որպէս Փէտայի, ուժ մը կորսուած էր:

(Շար.– 108)

VIENT DE PARAITRE

"Les Anciennes Croyances Arméniennes„

de AVETIS AHARONIAN

Un ouvrage (15.5x24) de 64 pages, broché.

Collection «ARMENIES»
Editions Parenthèses,
13360 *Roquevaire.*

RAPPEL

«Sur Le Chemin De La Liberté»
de Avétis Aharonian

Un ouvrage (15.5x24) de 208 pages, broché.

Collection «Arménies» (1979).
Editions Parenthèses,
13360 *Roquevaire.*

En vente en librairie et par correspondance:

«Les Anciennes Croyances Arméniennes»
35 F. franco de port.

«Sur Le Chemin De La Liberté»
55 F. franco de port.
Editions Parenthèses,
13360 *Roquevaire.*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Պալեան Ժաք, Աֆիկեան Իզա, Ասլանեան Կարօ, Ֆալէն Աւետիս, Ալեքսանեան Արթիւր, 500ական Ֆր.: Ժամկոչեան Լեւոն 300, Պալթայեան Ժասմին, Տէր-Գրիգորեան Մեսրոպ 200ական, Հիսայեան Ժան, Հիսայեան Սերժ, Վարդանեան Էդուար, Թարպիէօ Ռընէ, Պալիքեան Ժոզէֆ 100ական, Անտոնեան Վանիկ, Հիսայեան Յակոբ 50ական Ֆր.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւղերուն կայան մեկնող երախաները Յուլիս 12ի առաւօտեան ժամը 7.30ին ներկայ գտնուին Լիոնի Հայոց եկեղեցիին առջեւ (295 Ռիւ Պուալօ):

Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ Յուլիս 20ին կայանի ծնողքներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն առտուան ժամը ճիշդ 7ին: Ճամբորդութեան գին 50 Ֆր: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888.92.51 եւ 826.71.20:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ
կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

——×——

Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ քոնֆէքսիոնի կամ այլ մարզի մէջ: Գրել՝
Meguerditch AKCAR
40, Quai Blanqui
94140 Alfortville

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE
Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE
— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ
AVEC
Orchestre "ANI„ de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS — MARTEN YORGANTZ
HARRIS LASKARIS — DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ
ՆՈՒԷՐՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԻՋՈՑԱՒ

ԼԻՈՆ.— Կարապետ Սահակեան 100 ֆ. կը նուիրէ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ
ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու *հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Ֆր.ի դրոշմաթուղթ:*

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսիի (Օ – տը – Սէնի շրջանը) տարեկան ճաշը *Հոկտ. 4ին:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Տիկին Թագուհի Ժամկոչեանէ 500 Ֆր., Պր. Հրայր Պօյաճեանէ իր հօր Գուրգէն Պօյաճեանի ապաքինման առթիւ 100, Տիկ. Որոնցովէ 50 Ֆր.:

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ բոլոր անոնց որոնք քաջալերեցին Յունիս 8ի դպրոցին ամավերջի հանդէսը իրենց նուէրներով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է նորոգութեան համար Յովհաննէս Թորոսեանի մահուան քառասունքին լիշատակ Տիկ. Արմինէ Պառաւեանէ 200 Ֆր., Սահակ Դաւիթեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. Պ. Յակոբ Չէքեանէ:

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ
ORGANISATION TERRE ET CULTURE
7, RUE DU FBG. ST. HONORE — PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Eté 1980
MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMENIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes
STATIONS PERIFERIQUES SUPPLEMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages à peuplement Arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS -
ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

PARIS : K. Kevonian, 702-99-45 — LYON : I. Baravian, 849-90-62
MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 — BRUXELLES : P. Isbendjian, 537-86-41

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Բարսեղ Հորոյեանի յիշատակին՝ Հորոյեան եղբայրներ 100 Ֆր.: Յարութիւն Համբարձումեանի յիշատակին՝ Տալիտա Համբարձումեան 100: Այլ նուէրներ՝ եկեղեցւոյ պայծառութեան.— Վէհիգեան ընտ. 70, Գօզայեան Կարապետ 100, Գուրգէն Զուքուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Կազիկեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Գասպարեան, Յակոբ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Նազաչեան 50ական: Գունտաքեան ընտ. 80: Գէորգ Ալեանաքեան, Վարդանոյշ Նորհատեան, Ռ. Սեմէրճեան 30ական, Պօղոս Յովսէփեան, Տիկ. Զարնչանեան, Ազատնի Տէր-Մսխեան 20ական, Գէորգ Խըտըրլեան 40, Էլիզապէթ Սարըքէշիշեան 25, Նալպանտեան ընտ., Բիւզանդ Թիրէքեան եւ Լուիզ Պօտոյեան 50ական, Համբարձում Մինասեան, Ալեքսանեան, Պայծառ Քիւրէճեան 20ական Ֆր.: Լեւոն Վարդանեանի յիշատակին՝ Տիկ. Վարդանեան 200, այրի Տիկ. Մեծիքեան, Վարդանեան քոյրեր 100ական: Զարուհի եւ Յարութիւն Կազիկեանի յիշատակին՝ Տէրտէրեան եւ Կազիկեան ընտ., Սարգիս Կազիկեան, այրի Տիկ. Տէրտէրեան 100ական Ֆր.:

×

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Աբրահամեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Նշան Հայթայեան (Փարիզ), Օր. Մարի Հայթայեան (Փարիզ) 1000 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կանանեան դպրոցին, Պ. Ռոսթոմ Զաքարեան, Պ. Յակոբ Սէխօղլու 500ական, Տէր եւ Տիկ. Մալազեան 400, Տէր եւ Տիկ. Ղազար Միքայէլեան 300, Զիտիմեան ընտանիք փոխան ծաղկեպսակի 200, Տէր եւ Տիկ. Ճ. Պահատուրեան փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Թագուհի Խաչատուրեան աղքատաց, Տիկ. Կարմիրեան, Տիկ. Ժամկոչեան, Տիկ. Յովհաննէսեան (Տաս) 100ական, Պ. Ա. Օպոզեան փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Անահիտ Սալմասի, Պ. Թօփալեան 50ական Ֆր.:

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆր. Պ. Յովհ. Չէօրէքճեանէ պտոյտին առթիւ:

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES
vous propose

VOYAGES ARMÊNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN
ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT – LUNDI 25 AOUT 4.080 FRS.

calendrier des départs de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FRS
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FRS
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FRS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN Jacques — VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
9
MERCREDI
9 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.684
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.684

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԻՍՔԱՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

—o—

...ոնի մէջ է, որ Ֆրանսայի Նախագահը ...աջին չփումը ունեցաւ Գերմանիոյ եւ ...ժողովուրդին հետ : Ժողովրդական ...մակրանքի արտայայտութիւնները չըր... ...կնեցան ոչ ալ անշուշտ, ղեկավար – ...րու բարեկամութեան ապացոյցները : ...աջին ելոյթով իսկ, Ժիսքար տ'Էսթէն ...գերմաներէն — կոչ մը ըրաւ Գերմա– ...նիոյ որպէսզի միասին գործեն եւ Եւրո– ...պան վերագտնէ իր դերը աշխարհի գոր– ...ծերուն մէջ, շեշտելով .— « Նոր հանգըր– ...ուանի մը պէտք է անցնինք որ հասարա– ...կաց գործունէութեան հանգրուանը պի– ...տի ըլլայ, կարենալ Եւրոպայի տալու ...համար իր ազդեցութիւնը աշխարհի մէջ» :

...նկէ զատ, երկու բարեկամները՝ ...Շմիտ եւ Ժիսքար գլուխ գլխի խօսակ– ...ցութիւններ ունեցան մինչ տիկինները ...զբօսանքի գացած էին : Բայց Տիկին Ժիս– ...քար շատ խաղաղ օր մը չանցուց, քանի ...որ կ'այցելէր Քէօլնի Թանգարանը, լուր ...հասաւ թէ ռումբ մը կայ եւ ստիպուե– ...ցաւ ընդհատել այցելութիւնը եւ վեր – ...ջին ժամ մը ետք երբ պարզուեցաւ թէ ...լուրը անհամ կատակ մըն էր :

...Ֆրանսայի Նախագահին ժամանումին ...օրն իսկ է, որ գերմանական թերթ մը՝ ...Տի Վելթ, իր առաջին էջին վրայ բաւա– ...կան « զգայացունց » լուր մը հրատարա– ...կած էր, ըսելով թէ Շմիտ – Բրեժնեւ ...հանդիպումը ունէր երկու կարեւոր ...կէտեր, որոնք չէին հրապարակուած : ...Ըստ թերթին, ասոնք ուրիշ բաներ չէն ...եթէ ոչ երկու նախապայմաններ Բրեժ – ...նեւին՝ Ա) Ընդդիմութիւն որեւէ Նոր ...անդամակցութեան Ատլանտեան Կազմա – ...կերպութեան մէջ (գլխաւորը՝ Սպանիա) ...եւ Բ) հաւանական բանակցութեանց նիւթ ...դարձնել միայն Եւրոպա գտնուող ամերիկ – ...եան զէնքերը բայց ոչ՝ Ֆրանսական, ...բրիտանական եւ չինական ինքնարձակ ...ները : Այս առթիւ գերման բան– ...բերը վստահեցուցած է լրագրողները ...թէ Շմիտ տեղեակ պահած է արեւմըտ– ...եան իր զինակիցները խօսակցութեանց ...բոլոր մանրամասնութիւններուն :

...ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ կռիւները, ամէն տե– ...ղի, չեն դադրիր : Երկուշաբթի օր Շա– ...մունականներու եւ Ճեմայէլականներու ...միջեւ եղած բախումներու հետեւանքով ...սպաննուածներու թիւը 45ի հասած է : Ճե– ...մայէլի ուժերը յաջորդաբար գրաւած են ...Շամունի պահականոցները եւ ի վերջոյ ...Պաշտօնամեայ Նախկին նախագահը մի– ...այն եօթը կեդրոնատեղի կրցած էր պա– ...հել, որոնց կարգին կեդրոնավայրը Էշ– ...րէֆիէի բլուրին վրայ :

ՁՈՐՈՒՄԻ արիւնալի բախումներու զո– ...հերու թիւը աւելի մեծ է քան ինչ որ ...կը յուշէր առաջին հաշուեկշիռով : Անա– ...տոլուի այս գիւղին Սիւններու եւ Ալաւի– ...ներու կռիւներու հետեւանքով 18 մեռ– ...եալ կայ, 287 հոգի ձերբակալուած է :

« ԵԹԷ ԿՈՒՋԵՍ, ԿՐՆԱՅ » այս բանա– ...ձեւումը գործածած են Միշէլ Ժոպէրի ...բարեկամները մէկ էջնոց ծանուցումով ...մը Մոնտի մէջ (50 հազար Ֆր.) կոչ ...ընելու համար անոնց, որոնք տրամադիր են զօրավիգ կենալու Ժոպէրին, որպէսզի ինք ալ թեկնածու ըլլայ նախագահու – թեան :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ « Ուաշինկթըն Փոսթ » թերթին համաձայն Մ. Նահանգներ ապաստան գտած 40 հազար քուպացի գաղթականներու 20 հազարը՝՝ միասեռական են : Կը կարծուի թէ Քասթրօ լաւ առիթ մը գտած է, այս ձեւով ազատելու « անբաղձալիներէ » :

ՅՈՎՀ. – ՊՕՂՈՍ Բ. այցելած է Պա – հիայի բորոտանոցը, օրհնելով 1500 հիւանդները : Արհամարհելով յոգնութիւնը, Պապը կը շարունակէ իր շրջապտոյտը, ճառեր խօսելով, կոչեր ընելով : Տես – նուած է նաեւ ծանօթ կրօնաւորին՝ Տոմ Քամարայի հետ :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

« ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՒԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔ ՉՈՒՆԻՆՔ ԵՈՒ 2 ՕԴԱՆԱՒԵՐՈՒ ԹՌԻՉՔԻՆ ՀԱՄԱՐ »

ԸՍԵՐ Է՝ ՏԷՄԻՐԷԼ

—o—

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յուլիս 5) կ'առնենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները ամերիկեան ԵՈՒ–2 օդանաւերու թըռիչքին մասին :

×

Ամերիկեան Քոնկրէսի մէջ, Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնախումբի ան – դամները տուին իրենց տեղեկագիրը եւ այն վեց ներկայացուցիչները, որոնք միջոց մը առաջ շրջապտոյտի ելած էին դէպի Միջին Արեւելք ու շփումներ ունեցած նաեւ Անգարայի մէջ, մանրամաս – նութիւններ տուին այդ շփումներուն առթիւ :

Տրուած տեղեկագրերէն յայտնի կ'ըլ – լայ, թէ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ երաշխիք տուած է անոնց՝ լրտես Եու–2 սաւառնակներու թռիչքին մասին, յայ – տարարելով որ Թուրքիա անկախ եւ ինքնիշխան երկիր մըն է եւ եթէ այդ սա – ւառնակներու թռիչքին համար հարկ ըլ – լայ արտօնութիւն տալ Ամերիկայի իշ – խանութիւններուն, երբեք հարկ չկայ Խորհրդային Միութեան հաւանութիւնը առնելու այդ մասին : Տէմիրէլ, իր յայտարարութեան մէջ այս առթիւ ըսած է, որ երկրի մը վեհապետական իրաւունքները լըջօրէն կը խոցուէին՝ եթէ այդպիսի պարագաներու դիմուելու ըլլար ուրիշ Պետութեանց հաւանութեան :

Ինչպէս ծանօթ է, Էճէվիթի վարչապետութեան շրջանին էր որ վերջին անգամ խնդրոյ առարկայ եղած էր Եու–2 լրտես սաւառնակներու թռիչքին հարցը Թուրքիոյ վրայով եւ Էճէվիթ ըսած էր, թէ կարելի չէր մէկ անգամէն դրական պատասխան մը տալ ատոր, որովհետեւ շըրջանին խաղաղութիւնը եւ Թրքական հողամասին ապահովութիւնը կրնան վը – տանգուիլ այդպիսի թոյլտուութեան մը պատճառաւ : Այդ առթիւ, Էճէվիթ խուսափած էր կտրուկ պատասխան մը տալէ եւ յայտնած թէ հարկ էր Խորհ. Միութեան ալ տեղեկութիւն տալ այդ մասին եւ անոր հաւանութիւնը ստանալ :

Տեղեկանալով, որ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ վերոյիշեալ յայտարարութիւնը ըրեր էր Ամերիկայի ծերակու – տականներուն եւ երաշխիք տուեր այդ մասին, վերապահութեամբ դիմաւորեց Էճէվիթ, ըսելով որ չի կարծեր թէ Տէմիրէլ նման անխոհեմ եւ անհեռատես յայտարարութիւն մը ըրած ըլլար, ա – ռանց մտածելու անոր ծանրակշիռ ու լուրջ հետեւանքներուն մասին :

ԵՐԵՒԱՆ <=> ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 1–3)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Սիտնիի մէջ բացուելիք հայկական շարժանկարի փառատօնին կը ցուցադրուին պատմական եւ արդի թեմաներով պատրաստուած ժապաւէններ : « Գրող Նեսթ » շարժանկարի սրահին մէջ քսան օր հանդիսականները կը դիտեն « Նահապետ », « Մխիթար սպարապետ », « Քաոս », « Խաթաբալա », « Ձիւնուրն ու փիղը », « Մարդը », « Ոլիմպոսից » ժապաւէնները : Փառատօնը կազմակերպուած է Աւստրալիոյ Հայ Մշակութային « Արարատ » Միութեան կողմէ :

×

ՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒՀԻԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱ

Խորհ. Միութեան Նկարիչներու Միութեան ցուցասրահին մէջ բացուած է Լավինիա Բաժբէուկ – Մելիքեանի ցուցա – հանդէսը, ուր ներկայացուած են դիմանկարներ, նաթիւրմորթներ, բնանկար – ներ եւ մատիտի գործեր : Արուեստաբան Ալեքսանդր Կամենսկի ցուցահանդէս այցելելով դրուատանքով արտայայտուած է հայ արուեստագիտուհիի գործերուն մասին եւ նկատած Մարտիրոս Սարեանի եւ հօր՝ Ալեքսանդր Բաժբէուկ – Մելիքեանի ազդեցութիւնները :

×

«ԵՐԵՒԱՆ» ՃԱՇԱՐԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի « Երեւան » փողոցին մէջ բացուած է նոր ճաշարան մը, որ կոչ – ուած է Երեւան : Ճաշարանին պատերն ու դահլիճի կամարները շարուած են յարդարական կարմիր աղիւսով : Ներքին կահաւորման հետ կը ներդաշնակուին ազգային ոճով պատրաստուած արոյրէ լուսաջահերը : Ճաշացուցակին մաս կը կազմեն հայկական խոհանոցի տասնեակ մը ճաշի տեսակներ : Ճաշարանը ունի նաեւ պառ եւ թոնրատուն :

×

ՀՆԴԻԿ ՀԻՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հնդկաստանէն համագործակցականնե – րու պատուիրակութիւն մը այցելած է Հայաստան : Պատուիրակութեան ղեկա – վարը՝ Պենկալի Համագործակցական Միութեան նախագահ Նիրիալա Պոսա, այցելութիւնը նկատած է օգտակար եւ ուսանելի : Հիւրերը ծանօթացած են Հա – յաստանի նուաճումներուն եւ արեւելեան երկիրներու, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ճափոնի եւ այլ երկիրնիերու համագործակցական միութիւններու հետ ունեցած կապերուն :

×

ՀԻՆ ՎԱՐՊԵՏՆԵՐՈՒ ԽԵՑԵՂԷՆԸ

Հայկական լեռնաշխարհի բնակիչներու մշակոյթին վերաբերող անծանօթ էջ մը եւս երեւան հանած են հնախոյզները : Երեւանի մօտերը գտնուող հնադարեան բնակատեղիի պեղումներու ընթացքին յայտնաբերուած է տնային գործածու – թեան առարկաներու, զանազան զարդա – րանքներու պատկառելի հաւաքածոյ մը : Սակայն, մասնագէտներու կարծիքով, աւելի մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկա – յացնէ չինարարական խեցեղէնը : Նոյն չափի վրայ թրծուած աղիւսներու վրայ պատկերացուած են բուսական եւ կեն – դանական աշխարհի ներկայացուցիչներ : Գիտնականներու ենթադրութեամբ, իրարու վրայ դրուած քանի մը աղիւսներ կազմած են նիւթ մը :

×

ԳՐԻԳՈՐ ԱՂԱՍԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ բացուած է նկարիչ Գրիգոր Աղասեանի անհատական առա – ջին ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են մօտ 170 գործեր : Բացման օրը այցելած են արուեստագէտներ, վարպետներ եւ մասնագէտներ : Գ. Աղասեանի գործերը պատկերացուցած են հին Երեւա – նը, Լեհաստան, Սպանիա, Իտալիա եւ Ֆրանսա կատարած ճամբորդութեանց տպաւորութիւնները :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՃԱՏՐԱԿԻ «ԵՐԵՒԱՆ–80» ՄՐՑԱՇԱՐՔԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

—o—

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած ճատրակի միջազգային մրցաշարքէն ետք, որուն յաղթականը հանդիսացած է Արշակ Պետրոսեան (*), կազմակերպուած է հաւաքոյթ մը : Ողջոյնի խօսք արտասանած է Հայաստանի ճատրակի Դաշնակցութեան նախագահ Մ. Ալահվերդեան : Ապա Նախարարաց Խորհուրդին առընթեր մար – զանքի կոմիտէի Ա. կարգի վկայական – ներով պարգեւատրուած են մրցաշարքին առաջին հանդիսացող զոյգ ախոյեաններ – ը՝ Արշակ Պետրոսեան եւ Վիտալի Ցեշկովսկի : Գ. կարգի վկայական ստացած է Օլէգ Ռոմանիշին : Հաւաքոյթին խօսք առած են Խորհ. Միութեան ճատրակի Դաշնակցութեան քարտուղար Վ. Դվոր – կովիչ եւ Հայաստանի Շարժարուեստա – գէտներու Միութեան Ա. քարտուղար Կ. Քալանթար : Հայկական « Գիտելիք » Ընկերութեան փոխ Նախագահ Լ. Քալաշ – եան յայտնած է, թէ մօտ ատենէն ճատրակի մշակոյթի համալսարան մը պիտի բացուի : Աշխարհի նախկին ախոյեան Միխայիլ Տալ խօսած է դեղագիտական դաստիարակութեան մարզին մէջ երիտասարդութիւնը ճատրակի խաղին հաղորդակից դարձնելու համար համալսարանի կարե – ւոր դերին մասին : Հաւաքոյթին ներկայ եղած են Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի փոխ-վարիչ Ա. Մկրտչեան եւ Նախարարաց Խորհուրդին առընթեր մարզանքի կոմիտէի նախագահ Ռ. Ասատրեան :

×

Մրցաշարքին մասնակցողները ընդուն – ուած են Նախարարաց Խորհուրդի նա – խագահի տեղակալ Ռ. Սվետլովայի կողմէ, որ խօսած է Հայաստանի պատմու – թեան, տնտեսական եւ մշակութային զարգացման մասին :

(*) Մրցաշարքին արդիւնքները տուած էինք «Յառաջ»ի Յուլիս 1ի թիւով :

ՃԵՄԱՐԱՆԻ ԻՄ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՍ

Ա.

ԳԱՌՆԻԿ ԳԻՒԶԱԼԵԱՆ

Գրեց՝ ԿԱՐՕ ԱՐՄԷՆԵԱՆ

Անոր անունը Գիւզալ էր մեր աշակերտական շարքերուն մէջ: Մանրակազմ մարդ մըն էր ան, պիրկ ու ինքնավստահ եւ իր դժան համբաւը շրջան կ՚ընէր բոլոր դասարաններուն մէջ անձէ անձ ու սերունդէ սերունդ: Կը զգայինք իր մեծութիւնը. իր բառերը սառն էին, յաճախ հակիրճ ու անգոյն եւ սակայն շուտով յայտնի կ՚ըլլար, որ անոնք բառեր չէին, այլ գաղափարնե՛ր, որոնք դուրս կուգային մտքի անթափանցելի բաւիղներէ եւ չփոթի կը մտնէին մեզ: Այդ գաղափարները նաեւ ունէին կիրք, բայց այդ կիրքը երկրաբանական աճարկու յեղաշրջումներու հետեւանքով ինկած էր սառոյցի հաստ շերտերու տակ եւ խտացած էր. վերածուած էր գաղափարի անբեկանելի բիւրեղներու, որոնք կը մերժէին հալիլ պատանիի մեր ջերմ ափերուն մէջ: Երբեմն անոնցմէ մէկն ու մէկը սեղմած կ՚ըլլայի ափիս մէջ եւ ափս ալ տարատիս գրպանը դրած՝ չփոթ գլուխով դուրս կուգայի դպրոցին մեծ դարպասէն. դարպասին առջեւ երիտասարդ ուսուցիչ մը անպայման պիտի կեցնէր զիս եւ սրբագրէր չարժուձեւս.

— Այ տղա՛յ, ձեռքդ գրպանէդ հանէ եւ ուղիղ քալէ...

Գիւզալին ներկայութիւնը սարսուռ կը պատճառէր բոլոր աշակերտներուն. թերեւս նաեւ ուսուցիչներէն շատերուն: Անոր մէջ մենք չկրցանք տեսնել բարեհամբոյր ու ներող ուսուցիչը. անոր մէջ տեսանք միայն կճան ու անողորմ մարդը, որուն մանրիկ կազմը կը գործէր ճշգրիտ սարքի մը պէս, որմէ կարելի չէր ակնկալել որեւէ մտերմութիւն եւ որմէ կարելի չէր յուսալ որեւէ գնահատանք լուացուած գլիշերուան մը աշխատանքին համար եւ որուն կարելի չէր պարզեւել այլեւս որեւէ ուրախութիւն եւ զոր կարելի չէր կաշառել ոչ մէկ բարիքով: Անոր աշակերտները պիտի սորվէին Հայոց պատմութիւնը. ուրիշ ելք չկար: Իրենց ճամբան պիտի գտնէին այդ պատմութեան բոլոր անբացատրելի, անվերծանելի դարերուն մէջէն այնպէս ինչպէս իրենց ժողովուրդը. այսինքն՝ տագնապելո՛վ, չարչարուելո՛վ, ճգնելով՝ որ գտնուի օրէնք մը, ջանալով՝ որ բիւրեղանայ դէպքերուն եւ անուններուն պատճառական կապը: Մի ճիգ, մի ճիգ եւս, մի երրորդ ճիգ, չորրորդ մի ճիգ... այս էր պահանջուածը եւ ոչ մէկ խօսում: Անիկա ուսուցում չէր. ասոր մէջ մանկավարժական կիրարկումներ չկային. այստեղ յատուկ ծրագիր ու մեթոտ չկար, թէեւ ամպինէն մեզի նայողը գիտնական մըն էր, փիլիսոփայութեան վարդապե՛տ մը՝ Փրակայէն, եւ սակայն իր մէջ գործողը ոսկեդարեան ուսուցիչն էր, որուն նուազագոյնը առաւելագո՛յնն էր միայն, երբ կուտար եւ կը պահանջէր իր տուածին արդար չափովը:

Որպէս աշակերտներ՝ բոլորս ալ առեցինք զինք: Մենք ծներ էինք նոր աշխարհի մը մէջ եւ բոլորովին անգիտակ՝ մեր պատմութեան անցուդարձին. մեզմէ պիտի ծնէր նոր պատմութիւնը. մեզմէ պէտք էր, որ ծնէր նոր նուիրումը. պատմութիւնը այժմ բանալին դրեր էր մեր անփորձ ձեռքերուն մէջ եւ մենք կրնայինք այդ ոսկի բանալին անփութօրէն նետել մէկդի եւ վազել մեր խաղին... Ես կը յիշեմ իր բարկութիւնը եւ նոյնիսկ այսօր դեռ կը տխրիմ: Տղայ մը ունէինք Սարգիս անունով. մենք զինք կը կոչէինք Տափուկ: Զարքաշ ու մեծ տղայ մըն էր, հաստ գլուխով. կուգար քաղաքին խոնարհ անկիւններէն եւ սակայն ունէր վարակիչ կենսուրախութիւն մը, որ իր հոսանքին մէջ կ՚առնէր ուկը տանէր ամբողջ դասարանը: Տափուկը երբեք չկրցաւ իր սրտին մէջ տեղ տալ Հայոց պատմութեան. իր չէնչող ու լայնասիրտ բնաւորութեան հետ խոտոր կը համեմատէին բոլոր Արշակունիներն ու Բագրատունիները. կոխե՛ց... կ՚ըսէր, երբ ըսել կ՚ուզէր, թէ ցած նիշ ստացած է այդ առաւօտ. Նարուզողոնոսո՛ր... կ՚ըսէր եւ կը փրթկացնէր ամբողջ դասարանը: Զմրան թաց եւ ողորմելի երկինքն էր դուրսը. ամուր փակեր էինք պատուհանները եւ բնազդով կը փնտռէինք տաք կատակը, երբ Գիւզալը նստեր էր իր դժան դատաստանին. իր խւրաքանչիւր դասապահը վերջին դատաստանն իսկ էր եւ այդ առաւօտ շատ ծանր եղաւ այդ դատաստանը:

— Ձեր փճացած գլուխները պիտի կտրել... ըսաւ քինախնդիր եւ մենք հասկցանք, որ ան հասեր էր իր վերջին պատին:

— Դո՛ւ... ըսաւ եւ մատը երկարեց մեր կողմը:

Ես դարձայ ետեւս նստողներուն:

— Ոչ, դո՛ւ...

Ուրիշը չէր. ես էի իր փնտռած զոհը:

— Այո, Պարոն:

— Մօտ եկ եւ պատմէր:

Ներսէս հազացի ու սկսայ:

— Տաւրոսեան լեռներէն դէպի հիւսիս կը գտնուէին Ագխանիկ ցեղերը...

— Դու մի ասա տեսնեմ Տաւրոսից դէպի հարաւ ի՛նչ ցեղեր էին բնակւում...

Հասկցայ, թէ ինչ օր պիտի ըլլար այդ օրը եւ երկինքը աւելի եւս սկսաւ խաւարիլ աչքերուս առջեւ: Ամբողջ գիշերը ջանացեր էի բառ առ բառ սորվիլ գըրուածը. դասագիրք չունէինք. դասագիրքեր չկային մեր ձեռքը այդ տարինե-րուն. մեր ձեռքը եղողները ձեռագիր մատեաններն էին... անոնք գրուեր էին քանի մը սերունդ առաջ. այսինքն՝ մեզի նախորդող աշակերտներուն կողմէ. շատը՝ անճոռնի ձեռագրերով, քանի որ անոնք պէտք էր գրուած ըլլային արագ նոթագրութեամբ, երբ Գիւզալը կը թելադրէր անոնց տողերը բառ առ բառ: Սերտելը, մեզի համար, ձեռագրեր բաղդատել էր. իսկ այդ մատեանները ունէին իրենց դառն երգիծաբանութիւնը: Տեղ մը, լուսանցքին մէջ, անծանօթ ձեռք մը գրած կ՚ըլլար՝ ... խշու ձագ: Ուրիշ տեղ մը՝ ... Յակոբ, տարատիդ կոճակը ինկեր է... Ես սերտեր էի դասս բառ առ բառ եւ պատրաստ էի զայն կրկնելու ամենայն մանրամասնութեամբ եւ սակայն դժբախտաբար իմ գիտցածս Տաւրոսէն վեր գտնուողներն էին այդ առաւօտ...: Կանգ առի շշմած ու յուսահատ:

(Մնացեալը յաջորդով)

Գաւառէն «Լոյս Քաղաքը»

«Եթէ անցեալի յիշատակները չլինէին ի՞նչ համ կ՚ունենար մարդու կեանքը...»

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Կեանքին մէջ բնե՛ր, բանե՛ր կան, զորս ոչ ես գիտեմ եւ ոչ իսկ Աստուած:

Մարդկային հոգին որքան վսեմ է, որքան բարձր որ կ՚ուզէ թռիչք առնել իր երկաթեայ օրէնքներով, տեսնելու, լսելու, ուսումնասիրելու, դիտելու դէմքեր ու դէպքեր որ կեանքին համ կուտան:

Անցեալի յիշատակները կ՚ապրեցնեն, վերստին կ՚ալեկոծեն դէպի իշխանական գեղեցկութիւն:

Ու ես երբ տարիներ առաջ երիտասարդ էի ու տակաւին հացի՛, սրբազան հացի ու գրի վէրքը չունէի, զուարթ էի, անվիշտ էի, ազատ էի ինչպէս այդեկութքի օրերուն, մեղրահամ խաղողներուն համը կ՚առնէի: Եւ օր մըն ալ գիւղէն փախայ դէպի աղբիւրը լոյսին՝ ծծելու համար արուեստի աղբիւրէն քիչ մը լո՛յս, կաթիլ մը միւռոն, իմ աչքերուս քսելու, իմ հոգիիս վրան ցանելու:

Երիտասարդ էի ու վառվռուն: Դեռ աչքերուս լոյսը կը կայծկլտար: Պղնձագոյն դէմքս ցորենի հատիկներուն պէս կը փայլէր, ինչպէս հնձուած հասկերը լուսընկայ գիշերներու ատեն:

Ես գաւառէն դէպի լոյս քաղաքը կ՚երթայի, փնտռելու եւ տեսնելու համար դէմքեր, որ անծանօթ էին: Մտքի ու հոգիի հերոսներ, որոնց առջեւ կ՚ուզէի լռե՛լ ու անսահման մտիկ ընել: Ահարոնեան, Վարանդեան, Վրացեան, Միսաքեան, Պարսամեան եւ Սարաֆեան, Նարդունի, եւ ամէն օրերու գեղեցիկ տղան՝ Վ. Շուշանեան:

Անծանօթ էի Փարիզին: Իր փողոցներուն: Իր մայթերուն: Գիշերային կախարդական թոնաւորումներուն — պերճափայլ խրախճանքներուն: Ներշնչող ու տաղանդներու արշալոյսներ տուող տեսարաններուն: Գաւառի ամօթխած գիւղացիի հոգեբանութեամբ փողոցները կը չափչփէի:

Ո՞վ ես դուն: Ի՞նչ գործ ունիս այս քաղաքին մէջ: Պիտի խեղդուիս հոս: Վերադարձիր գաւառ, կեանքին գեղեցկութիւնը գաւառին մէջ է: Արեւավա՛ռ արշալոյսները գաւառին մէջ կը ծագին:

Նոթր Տամի տաճարին առջեւ պահ մը կը մտածեմ ու կ՚երթամ Հր. Սամուէլի գրատունը: Հրանտը ուրախութեամբ ձեռքերս կը սեղմէ: Թուխ Արամազդին «Արցունքի հովիտը» կ՚ուզեմ: Մի՛ք քիչ առաջ հոս էր Ահարոնեանը: «Արցունքի հովիտը» կ՚ունենամ նուէր՝ Հ. Սամուէլէն:

Ու ես կ՚երթամ Ռիւ Ռիշէ՝ Մ. Պարսամեանի մօտ: Հոն կը գտնեմ Վազգէն Եսայեանը. հելլէնաբնակ բանաստեղծը, Պարսամեանի հետ նստած զրոյց կ՚ընէին: Կը բարեւեմ ու կը նստիմ ամբողջ մէկ ժամ:

Եսայեանի եւ Պարսամեանի զրոյցին նիւթը, եթէ չեմ սխալիր, Շ. Շահնուրի «Նահանջը առանց երգի»ի մասին էր: Եսայեան՝ մաքուր ու անկեղծ զգացումներով ու համակրելի ձեւով կ՚ըսէր.

— Եթէ Շ. Միսաքեանը չըլլար, Շահնուրի գիրքը լոյս չէր տեսներ:

Երկու մտաւորականները կը ձգեմ ու ես կը մեկնիմ դէպի «Յառաջ»ի խմբագրատունը՝ գտնելու համար իմ թանկագին Նարդունին:

«Յառաջ»ի խմբագրատան մէջ կը գտնեմ Նարդունին:

Նարդունի նստած, իր սիրտը, իմաստութիւնը ճանչնալու, խենթութիւնը եւ յիմարութիւնը գիտնալու համար, տեսայ որ կը տառապի: Ու հասկցայ որ իր խմաստութեանը մէջ շատ տրամութիւն կայ, եւ իր գիտութիւնը աւելցնելով իր վիշտը կ՚աւելցնէ:

Ու ես տրամօրէն կը մօտենամ Նարդունիին ու գիրար կը գրկենք կարօտով:

Ու կը վերադառնամ պանդոկ, ամբողջ գիշերը անքուն կը մնամ...:

Գիշերային լուսնի լոյսին տակ կը մտածեմ.— Ինչո՞ւ այս սքանչելի տղան գիտութիւն հաւաքեց, իր մտքի մեքենան շակեց, եւ կատաղութեամբ ամէն բան կարդի դրաւ, բայց, արտ չունեցաւ որ հերկէր: Ցորեն չունեցաւ որ աղար:

Ժողովուրդ չունեցաւ որ մրցակցութեան տանէր ուրիշ ժողովուրդներու դէմ:

Ու ի խորոց սրտի Նարդունին մեռա՜ւ: Հայ հո՛ղը սրտին, օտար հողը գրկեց:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ, հեղինակ՝ Հ. Սահակ Ճեմճեմեան, ձեւաւորում՝ Հերման Վահրամեան, 164 էջ, տպագրութիւն Վենետիկ – Ս. Ղազար, Մխիթարեան Միաբանութիւն:

ՑԵՂԻՆ ԿԱՆՉԸ, գրեց՝ Վարդան Եղիշեան, Գահիրէ 1980:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Որո՞նց ուղղուած էին այս խանձող անէծքները: Հօճա, մոլլա, իմամ, վը-հուկներ եւայլն, ի՞նչ կապ ունէին իր ցաւին հետ: Այս բոլորը անհասկնալի էին Տէր Նշանին համար:

– Ցոյսերնիդ մի՛ կտրէք, հանըմ, Աստուած ողորմած է, անոր զօրութիւնը անհասանելի է,– Տէր Նշանը խօսքը ուղղեց հանըմին, բան մը ըսած ըլլալու համար:

– Ո՞ր ողորմած Աստուածը, Զլֆօ, մե՞ր Աստուածը, մենք Աստուած ունի՞նք, եթէ մենք Աստուած ունենայինք, անոր հաւատայինք այս օրերուն կը հասնէի՞նք, այս չարիքներուն կ՚ենթարկուէի՞նք... Զե՞ս տեսներ, ամէն կողմ ցաւ, ամէն դի խեղճութիւն, արի՛ւն, արի՛ւն ամէն քայլափոխիդ եւ համատարած թշուառութիւն... Ո՛չ, Զլֆօ, Աստուած կայ, բայց մեր մէջ՝ Թուրքերու մէջ շատ քիչեր կան անոր հաւատացող, անոր պատուէրները գործադրող: Ես ձեր դըպրոցներուն մէջ սորվեցայ անոր հաւատալը:

Ի՞նչ կ՚ըսէր այս կինը: Ի՞նչ կը նըշանակէին այս դառնաշունչ խօսքերը իրեններուն հանդէպ: Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէր «ես ձեր դպրոցներուն մէջ սորվեցայ անոր հաւատալը». մեր ո՞ր դպրոցին մէջ, ո՞ւր, ե՞րբ... Խորապէս անհասկնալի բաներ իրեն համար:

– Զլֆօ,– այս անգամ հանըմը խօսքը ուղղեց Տէր Նշանին,– Զլֆօ, մենք մեղքի մէջ կորած մարդիկ ենք, այն ահաւոր չարիքը որ մենք, մերինները, բոլորս գործեցինք անմեղ ժողովուրդի մը հանդէպ, ո՛չ Աստուած, եւ ո՛չ ալ որեւէ պարկեշտ մարդ կրնայ ներել մեզի: Դուն չտեսար մեր գիւղը երբ կանգուն ու շէն էր: Խինդ ու ծիծաղ կար անոր փողոցներուն մէջ: Այգիներու, պարտէզներու ծառ ու ծաղիկներու բուրաստան մըն էր, իր տարածութեամբ, իր շրջապատով: Թիզ մը հող չէիր տեսներ անմշակ: Առատութիւնը Շուշուի ջուրերուն պէս կը հոսէր ամէն դի... Իսկ այսօ՞ր՝ շուրջդ նայէ՛, ի՛նչ կը տեսնես:

Ի՞նչ կը խօսէր այս կինը, ան ալ իր քիւրտ ծառային հետ. ինչո՞ւ կը յիշէր կամ կը վերյիշէր այդ բոլորը: Ինչէ՞ն այսքան դժգոհանք, արգահատանք իր ցեղակիցներուն հանդէպ... Ինք ծանօթ անձնաւորութեան մը՝ տիկինը, այդ նեղ օրերուն իրենց տունը բաւարար չափով լեցուն, շատեր կրնային նախանձիլ նոյնիսկ իր մշակներուն ի՛նչ էր ուրեմն պատճառը այս անհասկնալի դըժգոհանքին:

Կար աւելին, մինչ այդ իր ամուսինը զերծ մնացեր էր զինուորագրութենէ եւ ունէր շահաբեր եւ հանգստաւէտ պաշտօն մը: Իրենց տունը՝ զերծ ամէնօրեայ խուզարկութիւններէ, սպառնալիքներէ:

« Տուէք, տուէք: Ունի՞ք, տուէք: Զունի՞ք, ճարեցէք տուէք... »:

Այդ օրերու այս կարգախօսքը իրենց տան համար չէր, ալ ինչո՞ւ էին այս անհատնում անտունջները...

– Հանըմ, այսպիսի ժամանակներուն շատ պահանջկոտ մի ըլլաք, աշխարհը կրակի մէջ է, ձեր տունը շատ մը բաներով հեռու է այդ կրակէն: Փա՛ռք Աստուծոյ, աղան մինչեւ այսօր ձեր մօտն է, տուներնուդ մէջ ապրուստի նեղութիւն չունիք, զաւակիդ ցա՞ւը կը հասկնամ, ան ալ օր մը «ինչալլա՛» բարի ձեւով մը վերջ կը գտնէ:

Հանըմը կարծես չլսեց Տէր Նշանին ըսածները: «Ախ, այն օրերը, ախ, այն օրերուն «խէր – պէրէքէթ» կար, մարդկութիւն կար, բարեկամութիւն կար, իսկ հիմա՞...

Տէր Նշանը ետ դարձաւ, հանըմին նայեցաւ: Արցունքի կաթիլներ կախուած էին անոր կոպերէն վար, աչքերը կարմիր լալա դարձեր էին: Տղեկը իր գըրկին մէջ կը քնանար:

Ի՞նչ էր այս կինը Աստուած իմ... Երնութեան մէկ տարօրինակ խա՞ղը, վարի գարշահոտ ճահիճի մը մէջ անհասկնալի կերպով հասակ նետած մանիշա՞կ մը, շուշա՞ն մը արդեօք: «Կեավուր հանըմը» մակդիրը փակցուած էին իր անունին, ջապատի Թուրք հանըմներն ու աղաները, ու չար նախանձի աչքերով կը նայէին անոր ետեւէն ու առջեւէն: «Թուրքին անոր կողմը չի նայիր, բայց «կեավուր» ներու մեծ բարեկամն է... կեավուրներու դպրոցը գնաց, ինքն ալ կեավուր դարձաւ», եւ դեռ ինչ ձեւի խօսքեր ու չարամիտ արտայայտութիւններ անոր նկատմամբ:

(Շար. 24)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 29, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ամավերջի հանդէս եւ մրցանակաբաշխութիւն: Ժամը 13էն սկսեալ աշակերտներու ծնողքներ եւ բարեկամներ հետզհետէ կը գրաւէին սեղանները եւ կարճ ժամանակ ետք կը ստեղծուէր ընկերական մթնոլորտ մը: Վարժարանին խնամակալուհիները եռուզեռի մէջ են՝ պիւֆէ, խորոված, վաճառք. աշակերտուհիները կը պատրաստուէին օրուան գեղարուեստական յայտագիրը հրամցնելու: Սրահին մէջ կը սփռուէին հայերէն երգ ու երաժշտութիւն:

Ժամը 16ին, Գիւտ Եպիսկ. Նագդաշեան յանուն Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի արտասանած ողջոյնի իր խօսքին մէջ շեշտը դրաւ հայկական վարժարանի կենսական դերին վրայ հայապահպանման կալուածին մէջ եւ վեր առաւ մայրենի լեզուի կարեւորութիւնը ազգային դիմագիծի անաղարտ պահպանումին: Վարժարանին տնօրէնուհին Օր. Հիլի. Գարագաշեան իր խօսքին մէջ անդրադարձաւ տարուած աշխատանքներուն եւ ձեռք ձգուած արդիւնքներուն, գնահատական եւ շնորհակալութեան խօսքեր ուղղելով վարժարանին խնամակալ եւ ուսուցչական կազմերուն՝ որոնք իրենց կարելին ըրած էին մեր պարմանուհիներուն հայեցի առողջ դաստիարակութիւն տալու համար: Զանազան առարկաներու մէջ յառաջադէմ աշակերտուհիներու մրցանակաբաշխումէն ետք վարժարանին երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երգի ուսուցիչ Գէորգ Եանպէկեանի, մեկնաբանեց քանի մը գողտրիկ երգեր, մէջ ընդ մէջ աշակերտուհիներ արտասանեցին հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն բանաստեղծութիւններ:

Խօսք առնելով Թենսիի քաղաքապետը գնահատեց հայկական վարժարանը իբրեւ շրջանի կրթական օրինակելի հաստատութիւն մը: Վարժարանին աշակերտուհիները ներկայացուցին հայկական ժողովրդական գեղեցիկ պարեր ցոյց տալով ճկունութիւն եւ ներդաշնակութիւն:

Հաճելի էր նկատել, որ այս տարի եւս վարժարանը հրապարակ հանած էր աշակերտական « Դպրոցասէր » պարբերաթերթը (Թիւ 5), որ կը բովանդակէր աշակերտական խնամուած շարադրութիւններ եւ դպրոցին ներքին կեանքը պատկերացնող գրութիւններ: Դասարաններէն մէկուն մէջ ցուցադրուած էին նաեւ աշակերտուհիներու կողմէ պատրաստուած ձեռային աշխատանքներ:

Հանդէսը շարունակուեցաւ խրախճանական խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, որուն ստեղծման նպաստեցին Վիգէն (երգ) եւ Յարութ (կիթառ) հայկական ուրախ երգերու մեկնաբանութեամբ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԻՍԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ « ՌԱԼԼԻ ՍԻՒՐՓՐԻԶԸ »

ՆԻՍ.— Երբ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած Հայութեան գաղութային կեանքին վերաբերեալ թղթակցութիւններ ու յօդուածներ կը կարդանք հայ թերթերուն մէջ, մերթ յոռետեսութեան կը մատնուինք մենք ալ յուսատու ու լուսատու աստղեր կը գտնենք մեր ազգապահպանման հորիզոնին վրայ: Տեղը չէ հոս պատասխանատուութիւնները փնտռելու: Քաջածանօթ ենք խնդրին բարդութեան, դժուարութեան ու մանաւանդ՝ արմատական միջոցներու իրագործման, որոնք կապուած են նիւթական ու բարոյական յարատեւ զոհողութիւններու: Որքան ալ դժուար ու կնճռոտ հարց մը ըլլայ նոր սերունդի ազգապահպանումն ու հայեցի կրթութիւնը, այդուամենայնիւ, երկրորդական միջոցներ չեն պակսիր սակայն, իւրաքանչիւր գաղութի պայմաններուն հետ կապուած ծրագիրներ գործադրելու, որովհետեւ ըստ մեր կարծիքին, ամէնէն արմատական, հզօրագոյն ու անփոխարինելի ազդակը կը մնայ հայ լեզուի դաստիարակութիւնը: Ասոր կողքին, կարգ մը ազդակներ կրնան սատարել մեր նոր սերունդի ազգային դիմագիծը պահելու. ինչպէս՝ հայ եկեղեցին, հայ երգն ու երաժշտութիւնը, հայկական բարքերն ու սովորութիւնները, եւայլն:

Ահա, այս նպատակով է որ տեղւոյս Հայ Մշակութային Ակումբը՝ որ մասնաւորաբար երկսեռ երիտասարդներէ կը բաղկանայ, Կիրակի, Յունիս 15ին, Ռալլի սիւրփրիզ մը կազմակերպեց, իրարու աւելի մօտենալու, աւելի ծանօթանալու եւ իրարու հետ Հայ ապրելու՝ հայկական մթնոլորտի մը մէջ: Ու սրտի անհուն բերկրանքով կրնանք ըսել որ տեղւոյս երիտասարդութիւնը հասաւ իր նպատակին: Որոշուած ժամէն առաջ ինքնաշարժները իրարու ետեւէ կը հասնէին « Գափ 3000 »ի առջեւ, ուրկէ թափօրը կը մեկնէր դէպի Փրէ տիւ Լաք կոչուած գեղատես լճի ափերը ուր մինչեւ երեկոյ խանդավառ ու զուարթ օր մը անցուցին հայկ. երգերով, հայկ. պարերով ու զուարճալի դրուագներով ու պատմութիւններով: Քաջալերուած իրենց յաջողութենէն, երիտասարդները կ'որոշեն աւելի երկարաձգել իրենց ժամանցը՝ հաւաքուելով նոյն երեկոյեան ՇԷ Ֆաննի կոչուած ճաշարանը՝ Գոլֆարի ճամբուն վրայ, ուր մինչեւ առտուան ժամը երկուքը ոչ ոք կ'ուզէր սրահէն բաժնուիլ:

Ջերմապէս կը շնորհաւորենք Նիսի Հայ Մշակութային Ակումբի երիտասարդական այս ձեռնարկը յուսալով որ յար եւ նման հաւաքոյթներ աւելի յաճախ տեղի ունենան պանդուխտ Հայութեանս ծարաւը յագեցնելու ու մեր հայրենակարօտ սրտերուն սփոփանք մը տալու այս օտար բայց հիւրընկալ ու ազնիւ երկիրներու մէջ:

Այս առթիւ ներկաներու ջերմ գնահատանքին արժանի եղան Արթիւր եւ Մարինէթ Իքէտճեան, Նատիա Նագաշեան, ինչպէս նաեւ Բաթրիք Ասլանեան, առանց մոռնալու նուագողները որոնք իրենց գեղարուեստական բաժինով կրցան անմոռանալի ու խանդավառ օր մը ստեղծել ներկաներու սրտին մէջ:

Այս առիթով կոչ կ'ուղղենք գաղութիս հայ ընտանիքներուն որպէսզի իրենց զաւակները արձանագրել տան Հայ Մշակութային Ակումբին, որ պիտի օգտագործէ նաեւ եկեղեցիին տակի սրահը որ վերջերս գեղեցկութեան փայլ ու նորոգութիւն ստացաւ շնորհիւ գաղութիս ազգասէր բարերարներու նուիրատուութեանց: Այս սրահին մէջ անոնք պիտի սորվին հայերէն երգեր եւ պարեր ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութիւնն ու գրականութիւնը որպէսզի անշէջ մնայ Լուսաւորչի կանթեղը հայ սրտերուն մէջ:

Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԳՈՂՑՈՒԹԷ ԳՈՂՑՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ « Ազիրեան » ակումբին մէջ, Յունիս 8ին, տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիբանանի շրջանի Բ. համագումարը, մասնակցութեամբ վեց մասնաճիւղերու, շրջանային յանձնախումբերու եւ քսան երէց եղբայրներու: Ժողովը վարած է Շրջ. Վարչութեան փոխ ատենապետ եղբ. Յովհաննէս Տէր – Ցարութիւնեան: Շրջ. Վարչութեան ատենապետը՝ Նշան Պապիկեան, խօսք առնելով հրաւիրած է ժողովականները, որպէսզի չինիչ ինքնաքննադատութեան ոգիով վերաշխուժացնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի « մեքենան »: Վերջին ութ ամիսներու ընթացքին Շրջ. Վարչութիւնը տարած է դրական աշխատանք մը՝ վերակազմութիւն սկաուտական նուագախումբի, դասաւորում դիւանային աշխատանքներու, բանաձեւում ներքին փոխանցումներու կանոնագրութեան եւ կազմութիւն շըրջանային պասքէթ պոլի տղոց եւ աղջըկանց խումբերու: Կատարուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայ վիճակի ախտաճանաչումը եւ ապա վերակենդանացման աշխատանքի ձեւերու որոնումը:

ՑԻՔՍԻ (Աթէնք) Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան վարժարանի սրահին մէջ, Յունիս 18ին, տօնուած է Հայրերու Օրը: կազմակերպութեամբ Հ. Կ. Խաչին: Բանախօսած է Վարանդ Քհնյ. Ամիրալեան վեր առնելով հայրութեան իմաստն ու ուդերը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

- ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

Վերջերս ձեր ուշադրութիւնը դրաւած ըլլալու է Հայ Մամուլին մէջ երեւցող CERCLE ARMENIA - AMITIE թղթակցական նոր շարժումի մը հասցէն՝ Զուիցերիոյ մէջ:

Բուռ մը երիտասարդ ուժերով հիմնուած՝ նորակազմ « Արմէնիա – Բարեկամութիւն » շրջանակի բարի նպատակն է առաջարկել աշխարհիս չորս ծագերուն ցրուած Հայութեան կապեր հաստատել միմեանց հետ՝ թղթակցութեան միջոցաւ ու փափաքուած լեզուով, ունենալ միտքերու կրթանպատակ փոխանակութիւն, հիմնել բարեկամական յարաբերութիւններ:

Երկու ամիսներէ ի վեր դրական աշքառու յաջողութիւններ արձանագրելով սփիւռքի հայ իրականութեան մէջ, «Արմէնիա Բարեկամութիւն» շրջանակը օրէ օր ծաւալ կը ստանայ, շնորհիւ տարբեր երկիրներէ հասնող բազմաթիւ արձանագրութիւններու, ու գնահատական եւ քաջալերական տողեր եւս կուգան համոզել պատասխանատու Մարմինը թէ իրենց յղացումը եւ զոհողութիւնները անհիմն չեն ու կը ծառայեն այս կամ այն ձեւով ազգային իրականութեան:

« Արմէնիա – Բարեկամութիւն » շրջանակը կ'ապահովէ ամէն հաւաստիք խիստ խորհրդապահութեան եւ լուրջ սպասարկումի: Ինչ ալ ըլլան՝ տարիք, հետաքրքրութիւններ, ճաշակներ, մեր անդամներու զանազանութիւնը եւ Շրջանակի լուրջ հանգամանքը կարելիութիւն կ'ընծայեն ամէն նոր անդամի համաձայն ընտրանք մը կատարել ու առաւելագոյն գոհացում ապահովել ամէն մէկուն:

Բարենպատակ այս Շրջանակը իր գոյութիւնը կը պարտի պատասխանատու երեք հայ երիտասարդներու բարոյական թէ նիւթական անձնուէր զոհողութեանց: Որպէսզի յարատեւէ ազգօգուտ այս շարժումը, « Արմէնիա – Բարեկամութիւն » Շրջանակը կը կարօտի ամէն մէկուն եւս բարոյական թէ նիւթական համակրանքին ու զօրավիգին:

Արձանագրեցէք հետեւեալ հասցէն ու մի վարանիք մանրամասնութեանց համար դիմելու՝

CERCLE ARMENIA - AMITIE
3, Chemin du Cap
1006 — LAUSANNE (SUISSE)

ԱՐՄԷՆԻԱ– ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ
ՇՐՋԱՆԱԿԻ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԱՐՄԻՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Կիրոս, խալֆայէն օգտուելու համար, ուզեց իր ծանօթութիւնները ընդարձակել Հաճի Մուսայի մասին. որովհետեւ աչքի զարնող թշնամի քիւրտ մը չկար, որուն մանրամասն կենսագրութիւնը չըգիտնար: Ծանօթ էր անոնց բնաւորութեան, գործածած զէնքերուն, ձիերու տեսակներուն: Հաճի Մուսան թէեւ թըշնամի մարդ չէր, սակայն ծանօթութիւններ քաղելը Կիրոսի գլխաւոր գծերէն մէկն էր:

– Խալֆա, շատ մօտէն տեսնուեցա՞ր Հաճի Մուսային հետ...

×

Ցաջորդ առաւօտ, երբ խալֆան արթնցաւ, Կիրոս չկար, Նաւօն ցորենի բեռներ ներս կ'առնէր, իսկ Մարտիկ աւելի կանուխ արթնցած՝ Նաւօյին կ'օգնէր:

– Գեղն ի՞նչ կայ – չկայ,– կը հարցնէր Նաւօն՝ աղօն բերող գիւղացիին:

– Ի՞նչ պիտի ըլլայ, Նաւօ, նոյն պատմութիւնը: Գողերը էս անգամ Գարոյին տունն են բացեր, եզները քշեր տարեր են: Կտաւ, եօրղան չեն թողուցեր: Գարօն, էս տարի ինքզինք հազիւ շըտկած էր:

– Հաւար չտա՞ւին, Մարտուկ:

– Հաւարն ի՞նչ օգուտ, Նաւօ, Պէքիրի մարդերն են:

Նաւօն ծերացնողը գիւղի այս լուրերն էին: Ան լաւ գիտէր բոլոր գիւղացիներու վիճակը: Տարի եղած էր, որ Գարօն վարեր էր, ցաներ, կամներ, ցորենի խոշոր չէճ շիներ, յետոյ թի ու աւելով տուն գացեր էր: «Էսի կառավարութեանն է, էսի Պէքիրինն է, էսի պարտատէրինն է»: Խոշոր չէճէն բան չէր մնացեր: Տարին չանցած՝ եզներէն մէկ – երկուքը կը տանէին Քիւրտերը. նորէն պարտք, նորէն աշխատանք: Ձմեռ որ կու գար՝ Գարօն տոպրակով ցորեն կը բերէր իր Ջրաղացքը, որ զաւակներուն մազ մը հաց հասցնէր: Գարունին, որ եզները դուրս կու գային, փորերնին կ'ըսես մէյ – մէկ մաղի խասնախ էին:

Երկու տարի էր, որ Գարօն ինքզինք բաւական շտկած էր: Ջրաղացի դրան վրայ սայլերով ցորեն կը փլցնէր: Եզները փոխեց: Պզտիկները բաւական մեծցան ու սկսան դպրոց երթալ: Գարօն նորէն նոյն թշուառութեան մէջ պիտի իյնար:

Այդ օրը, խալֆան ծանօթացաւ եկող ու գացող գիւղացիներու հետ, հետաքըրքըրուեցաւ անոնց վիճակով: Եկեղեցիի երէցփոխը նոյնիսկ կը յիշէր Մակարը, կամուրջի շինութեան օրերէն: Երեցփոխէն իմացաւ, որ մէկ տարի առաջ եղած երկրաշարժէ մը ճեղքուած էր եկեղեցիին գմբէթը:

– Պէտք չկայ, պէտք չկայ: Որ կ'ուզէք, էդ դրամը գիւղի չքաւորներուն տըւէք: Գարոյին տուէք, որ սերմնցու ցորեն առնէ,– խօսած էր խալֆան, երբ երէցփոխը դրամի խօսք ըրած էր: Խալֆան խոստացած էր մի քանի օրէն ըսկըսիլ աշխատանքի:

Այդ օրը, խալֆան Նաւոյի Ջրաղացքին չուրջը պտըտած էր, ձեռքը ետեւ կապած: Նկատած էր, որ Նաւոյին հետ Ջըրաղացն ալ ծերացեր էր:

Երեք օր էր, որ վարպետ ու աշկերտ Նաւոյի Ջրաղացքով զբաղած էին: Ախոռին նոր պատ շինեցին, ամբարին դուռը մեծցուցին ու ցուիքները շտկեցին:

×

Չորրորդ օրը Կիրակի էր: Փէհլիվաններ գիւղէն դուրս՝ կալերու հրապարակը կապ պիտի կապէին: Հարսներ, աղջիկներ իրենց նաշխուն հագուստները պիտի հագնէին: Նաւօն ալ փակեց իր Ջրաղացքը, ու խալֆային, Մարտիկին հետ գիւղ իջաւ փէհլիվաններու խաղը դիտելու, մանաւանդ որ գիւղին մէջ հետըզհետէ մեծցած էր պարանի վրայ խաղացող փէհլիվաններու համբաւը:

(Շար.– 109)

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեն

ՌՈՄԱՆԷՆ Պ. Ռուբէն Քէչիչեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր բարեկամին՝ Պ. Շահէն Էքմէքճեանի (Վա- լանս) առ ի երախտագիտութիւն եւ 50 Ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Վիրժինի Յովնանեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Օշին Զոքքարեան փոխան ծաղկեպսակի 300 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՆՈՒԷՐ

Խասեան - Բարեկամական Միութիւնը Յուլիս 6ի իր գրօսապտոյտի հասոյթէն 500 Ֆր. կը յատկացնէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (տանաւ Յառաջէն) :

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ
ՆՈՒԷՐՆԵՐ
Գ. ՑԱՆԿ

Մարսէյլի Նախկին Աշակերտ. Միութեան դիւան 40.500 Ֆր.

Ոմն 20.000 Ֆր.:

Սարաֆեան Ն., Յովհաննէսեան Ն. 10.000ական :

Թէլլալեան Յ., Պետրոսեան, Ադամ - եան Ա., Հօտաղեան Ա. 3000ական, Թովմասեան Ժ., Գալայճեան Ա., Պահատուրեան, Փարիզահայ Տիկն. Միութիւն 2000ական, Թիրեաքեան Ս., Ժամկոչեան Մ., Ապունայեան ընտ., Հացերեան Ժ., Գավէզեան Բ., Տէր-Զաքարեան Յ., Մարսէյլի Նախկին Աշակերտ. Միութիւն, Զէքիմեան Վ., Ասատուրեան Հ. 1000ական : Գեւոնեան Գ. 800, Ճերանեան - Ծիրան - եան 750, Մէրամէթճեան Ա., Հրաչեան Կ., Մովսէսեան Հ., Ասլանեան Փ., Համբարթէքս, Մինասեան Վ., Պետրոսեան Պ., Մելքոնեան Մ., Նայիրի պարա - խումբ, Գոչեան Ա., Թեւանեան Գ., Պալեան Ժ., Այանեան Ժ., Քէօսէեան Պ., Պէքեան Փ., Նէտէլեան Ք., Թորոսեան Մ., Աւագեանց Ա., Խաչատուրեան Ժ., Ճապուրեան Մ., Ճգնաւորեան, Դատա - ւորեան Ե., Պաղտասարեան, Ռոժէ Ռո - պէր, Փափազեան Վ., Չէօրէքճեան, Գէորգեան, Գէորգեան, Ապաճեան Ֆ., Ջաղացպանեան Փ., Ջալլաքեան Օ., Աւետիսեան Ռ., Մեսճեան Ա. 500ական : Քոնսթանթէն Ա. 400, Խաչատուրեան Ս. 350, Մէրթաեան Մ., Վանէսեան Ա., Գալայճեան Ջ., Պարտաքճեան Ս., Պատ. Պաքալեան, Տրէզեան Ա. 300ական :

(Շար.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ. — Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւ - ղերուն կայան մեկնող երախաները Յուլիս 12ի առաւօտեան ժամը 7.30ին ներկայ գտնուելին Լիոնի Հայոց եկեղեցիին առջեւ (295 Ռիւ Պուալօ) :

Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ Յուլիս 20ին կայանի ծնողքներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն առտուան ժամը ճիշդ 7ին : Ճամբորդութեան գին 50 Ֆր : Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888.92.51 եւ 826.71.20 :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

———×———

Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք :

- ՎԱՐԴԱՎԱՌ -
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 13, Վարդավառ է : Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի - Քրիստոսի :

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ :

U. G. A. B - JEUNES

- PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE -
D'ETE 1980 - A VENISE

Avec le concours des PERES MEKHITARISTES

sessions de 15 jours chacune pour adultes
16-31 Juillet — 1-15 Septembre)

Les participants seront logées en pension complète dans le Collège MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de loisirs seront également à leur disposition.

Programme d'enseignement :

— Langue arménienne : Histoire et évolution, grammaire, lecture, traduction, conversation.

— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.

— Art arménien : Conférences et travaux pratiques.

Frais de participation : 2100 F. (voyage aller-retour non compris).

Renseignements et inscription :

UGAB : 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél. : 520-03-18

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Baccalauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազդ	200	(235,20)
Հոգեհանգիստ	100	(117,6))
Շնորհակալիք	100	
Հարսնիք, նշանտուք	100	
Ծնունդ	100	
Կը փնտռուի	40	(47,04)
Կ'ուզուի	60	(70,56)

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի և սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ : Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան :

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ Թէ. Վէ. Ա.ն՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագիծի մէջ գումարները) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սեւրանի Կապ. Խաչի տարեկան պարահանդէսը Շաբաթ, Նոյեմբեր 22ին :

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de

CARZOU

VIIe FESTIVAL
d'art et de la culture

- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre

Vous pouvez concourir dans les disicplines suivantes :

1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Istrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTERATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfèvrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION

— Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et ensembles).
— Etre amateur.
— Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les amateurs de plus de 35 ans.

Droits d'inscription : individuel 50 F. ; groupe : 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions
1er Octobre 1980

Les inscriptions doivent être envoyéees à
JAF FESTIVAL
6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

sevan voyages-lyon
saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 12 JOURS

Du 01 au 12 Septembre — Du 26 Décembre au 08 Janvier 1981

ARMENIE - 16 JOURS

Du 15 au 30 Août
Du 22 Septembre au 07 Octobre

Circuit Caucase (Moscou, Erévan, Tbilissi et Leningrad)
Du 15 au 30 Août — Du 22 Septembre au 12 Octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions :

A LYON	A PARIS
sevan voyages	saberatours
SARKISSIAN Varoujar	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

Imprimé sur les presses du Journal «Ha ratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Ս. Գր. Լուսաւորչի տօնախմբութեան առթիւ.— Բիւզանդ Նազարեան 5000 Ֆր., Յովհ. Նազարեան 2000, Տիկ. Ս. Մաաթ 1000, Յարութիւն Զուլհակեան 2000, Հրաչ Զուլհակեան 1000, Ս. Մարիամ եկեղց. Հոգաբարձութիւն, Գրիգոր Փափազեան 300ական, Վահրամ Ասլանեան 200, Տիկ. Իսպիր - եան 150, Տիկ. Ըշըլեան 100, Պօղոս Մարկոսեան 150, Տիկ. Իվ Ֆուռթիւն, Տիկ. Սոնիա Փանոսեան, Զաւէն Ալիքսանեան 100ական, Տիկ. Թամառա Պառպէսոն 50:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ողբացեալ Սահակ Դուրթեանի մահուան առթիւ, Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթ. յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխ. ծաղկեպսակի՝ Տէր եւ Տիկ. Ա. Մարգարեան եւ զաւակները 250 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Տիրացուեան 250, Պ. Սերժ Տամլամեան, Վահէ Տամլամեան, Պ. Բիւզանդ Խոտիկեան 500 Ֆր., Գազանճեան ընտանիք 300 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ղազէրեան 600, Տոքթ. Ժապուրեան 4000, Նորայր Երամեան 300, Տիկ. Զիչերեան 100, Տիկին Եագկիւլ 40 Ֆր.:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
10
JEUDI
10 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.685
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.685

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ ԱԼ՝ Քրիստոնեաները Զիրար Կը Սպաննեն

— O —

65 ՄԵՌԵԱԼ

1975էն ի վեր Լիբանան ամէն տեսակի պատերազմ տեսաւ, ընդմիջուած խառնուռ զինադուլներով, որոնք կը ծառայէին առաւելաբար կրկին զինուելու, մինչ կեանքը կը շարունակուէր եւ առեւտուրը աւելի քան երբեք կը զարգանայ։

Այս անգամ ուրեմն «քրիստոնեաներու պատերազմ»ն է որ ծայր տուած է, «երկու եղբայրներու» միջեւ՝ Ճեմայէլ, 76 տարեկան, Շամուն՝ 80։ Փոքր միջադէպ մըն է, որ մեկնակէտ ծառայած է եւ արագօրէն մեծ համեմատութիւններ առած։ Ճեմայէլի Քաթայէպները կ'ուզէին առանձին իշխել ու այդ առընչութեամբ ձեռնարկած են «մաքրելու» Շամունի քաղաքազօրքերը եւ զինեալ ուժերը։ Կռիւները սկսած են Սաֆրա եւ քիչ մը աւելի հիւսիս։ Քաթայէպները յարձակած են Շամունի վեց կեդրոնավայրերու վրայ եւ գրաւած զէնքերն ու հինգ գեր-հրասայլեր։ Սաֆրայի մէջ կրկին, գրաւուած եւ կրակի տրուած է Շամունի ողուն բնակարանը եւ քանի մը ժամ ալ պատանդ բռնած են Տանի Շամունի կինը, աղջիկը եւ զոքանչը (այս վերջինը վիրաւորուած ալ է)։ Տանի Շամուն իր հրաժարականը տուած է եւ չէ համաձայնած հօրը ստորագրած հրադադարին։ Եթէ նոյնիսկ, տկարացած, չի կրնար Քաթայէպներու դէմ կռուիլ, չուզեր այլեւս գործակցիլ Պէշիր Ճեմայէլի «լիբանանեան ուժեր»ուն։

Ճեմայէլ եւ Շամուն հրադադարի համաձայնութենէն անդին ալ, կրկնած են թէ պիտի աշխատին երկու կուսակցութիւններու ուժերու միացման։ Խորքին մէջ, «միացում»ի չի նմանիր եղածը այլ Շամունական ուժերու ենթարկումը Քաթայէպներու։ Յառաջդիմական թերթերը բացէ ի բաց կ'ըսեն թէ Ճեմայէլ կուզէ «մարոնի միակ կուսակցութիւն» մը ստեղծել։

Զոհերու թիւը կը տարբերի ըստ աղբիւրներու։ Երեքշաբթի, Յուլիս 8ի, Պէյրութի օրաթերթերէն՝ Լը Ռեվէյ եւ Օռիան - Լը Ժուռ կը խօսէին «տասնեակներ մեռեալներու եւ վիրաւորներու» մասին եւ «50 մեռեալ, 60 վիրաւոր» մինչ Ինթերնէշընըլ Հէրըլտը 65ի կը հասցնէր մեռեալներու թիւը Յուլիս 9ին, իսկ Մաթէնը՝ 75ի։

Քաթայէպներու համաձայն, Շամունական ուժերը կը խանգարէին, իրենց անկարգապահութեամբ, փոքրիկ քրիստոնեայ Լիբանանը։

×

Երեքշաբթի իրիկուն, հեռաձայնեցինք Պէյրութ եւ կրցանք հաստատել թէ ներկայ բախումները որեւէ կապ չեն ունեցած հայերու հետ։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 1-3)

ԵՐԱԺԻՇՏ ԼԵՒՈՆ ՉԱՎՈՒՇԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԻՆ Ս. ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի մէջ կատարուած է երիտասարդ երաժիշտ Լեւոն Չավուշեանի դաշնակի եօթը փրէլիւտներու շարքի առաջին ունկնդրութիւնը։ Երաժշտական քննադատներու կարծիքով ստեղծագործութիւնը ուշագրաւ է իր յուզականութեամբ։ Լեւոն Չավուշեանի երաժշտական ձըրգտումը զարգացած է մանկավարժ - երաժիշտներու ընտանիքի մը մէջ։ Աւարտած է Երեւանի Երաժշտանոցը եւ կատարելագործուած Եդուարդ Միրզոյեանի ձեռքին տակ։ Հայաստանի Կոմերիտմիութեան մրցանակի դափնեկիր արուեստագէտը հեղինակն է կարգ մը սենֆոնիք եւ նուագարանային գործերու։ Իր թաւջութակի եւ դաշնակի սոնաթը մաս կը կազմէ խորհրդային բազմաթիւ մեկնաբաններու նուագացանկին։

×

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱԼԱՅԵԱՆԻ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆԿԱՐՆԵՐԸ

Պետրոս Մալայեան Ռումանիոյ քաղաքներն ու գիւղերը կատարած ճամբորդութեան տպաւորութեան տակ նկարներու շարք մը ստեղծած է։ Այցելելէ ետք Պուքրէշ, Կոնստանցա, Տուլչա եւ այլուր Պ. Մալայեան նկարած է տեսարաններ, գիւղացիներու դիմանկարներ, ճարտարապետական կառոյցներ, բնութիւնը, ինչպէս նաեւ ժողովրդական սովորութիւնները վերարտադրող գծանկարներ։

×

ՀՐԱԶԴԱՆ ԳԵՏԻՆ ՎՐԱՅ ԵՐԿՅԱՐԿԱՆԻ ԿԱՄՈՒՐՋԻ ՄԸ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Երեւանէն քանի մը քիլոմեթր հեռու՝ Հրազդան գետի կիրճին վրայ, կառուցման մէջ է երկյարկանի կամուրջ մը՝ երկաթուղիի եւ կառքի երթեւեկութեան համար։ Կամուրջը իր տեսակին մէջ եզակի եւ ամէնէն մեծ կառոյցը կը դառնայ Անդրկովկասի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ մէջ գնդակահարութիւնները կը շարունակուին եւ կը թուի թէ անիշխանականութիւնը կը ծաւալի։ Խորհ. Միութիւնն իսկ չի ծածկեր իր մտահոգութիւնը եւ հրապարակաւ կ'ըսէ.— «Խորհ. Միութեան թշնամի տարրեր կը պատրաստուին գրգռիչ արարքներ գործել Թեհրանի խորհրդային դեսպանատան դէմ, մինչեւ իսկ անոր գրաւումը»։ Այն կիները, որոնք կը մերժեն չատոր կրել, պաշտօնանկ եղած են, թիւով, ցարդ՝ 131։ Գալով թմրեցուցիչի առուծախի համար մահուան դատապարտուածներուն, այլեւս բանտերու մէջ իսկ չէ, որ կը գնդակահարուին, այլ՝ փողոցները։ Քիւրտիստանի մէջ ալ չորս հոգի գնդակահարուած է «զինեալ ապստամբութեան համար իսլամական Հանրապետութեան դէմ»։

«ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱԶԱՐԸ» ԿԱՄ «ԷՔՍՓԱՆՍԻՈՆ»Ի ՇԱՀԵԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

— O —

Ֆրանսական տնտեսական կարեւոր թերթը՝ Էքսփանսիոն իր վերջին թիւին մէջ (Յուլիս 4-17) շահեկան յօդուած մը հրատարակած է Միշէլ Սիտհոմի ստորագրութեան ներքեւ, ուր կը վերլուծուի Թուրքիոյ կացութիւնը, քաղաքական եւ տնտեսական գետնի վրայ։

«Թրքական պազարը» խորագրուած է յօդուածը, որ նաեւ ունի յատկանշական ենթախորագիր մը՝ «Պարտք, դրամահոսութիւն, սղաբեկչութիւն... բայց Թուրքիա երկու գանձ ունի՝ իր հողագործութիւնը եւ սահմանագլուխ մը՝ Խորհ. Միութեան հետ»։

Գրութեան սկիզբը, յօդուածագիրը կը յիշէ թէ այլեւս թրքական սուրճի սպասարկութիւն չկայ Պոլիս, տարադրամի չգոյութեան պատճառով, բայց Թուրքիա երկիր մըն է, աշխարհի եօթը երկիրներէն, որոնք իրենք իրենց կը բաւեն իրենց սնունդին համար։ Արտասահմանի պարտքերը բարդուած տոկոսներով, կը հասնին 25 միլիառ տոլարի բայց Թուրքերը աշխարհի երրորդն են անձնական ոսկիի իբրեւ տէր։ Քաղաքական ահաբեկչութիւնը օրը տասը հոգի կը սպաննէ։ Բայց հակառակ պաշարման վիճակին, Փերա - Փալասի կեցութիւնը, Վոսփորի ափին, նոյնքան հրապոյր ունի որքան Ակաթա Քրիսթիի ատեն, երբ կը գրէր «Արեւելեան ճեպընթացին ոճիրը»։ Լրագրողը կը գտնէ որ «Օսմանեան նախկին կայսրութիւնը Միջին Արեւելքի միակ իսկական ժողովրդապետութիւնն է, հազուագիւտ կէտերէն մէկը, ուր իշխանութեան փոփոխութիւն կայ եւ ուր մամուլը ղեկավարներու ծաղրանկարներ կը հրատարակէ։ Բայց բազմաթիւ գիրքեր արգիլուած են, կարգ մը չարժարուեստագէտներ դժուարութիւններ ունին, Համայնավար կուսակցութիւնը ապօրինի է եւ ըստ Էմնըսթի Ինթերնէշընըլի չարչարանքը ընդհանուր է եւ սիսթեմաթիք, ոստիկանութեան եւ բանակին կողմէ։ Բնակչութեան 98 առ հարիւրը մահմետական է...»։ Այդ բնակչութիւնը, ըստ Սիտհոմի մինչեւ դարուս վերջ 45էն 70 միլիոնի պիտի հասնի։

Անդրադառնալէ ետք, տնտեսական քայքայման 1974էն ի վեր, յօդուածագիրը կը պարզէ նաեւ «զուգահեռ տնտեսութիւն մը» արդիւնաւէտ կերպով կազմակերպուած, գլխաւորաբար մաքսանենգութեամբ։ Օրինակ կուտայ երբեմնի Տիգրանակերտը, ուր Անատոլուի գիւղացիները բացէ ի բաց ոսկիի փոխարէն ոչխար կը ծախեն սուրիացի, իրաքցի կամ իրանցի աչքը-բաց վաճառականներու։

Սիտհոմ կը բացատրէ կուսակցական դիմագիծը, ու կը հասնի հետեւեալ վերլուծումին.— «Թէեւ իրանեան ձեւի յեղաշրջումի մը վտանգը մեծ չէ, հաւանական է որ Թուրքերը երթալով աւելի նպաստաւոր կը թուին իշխանութեան ամրապնդման մը։ Ասիկա կրնայ պատահիլ զանազան ձեւերով.— կանխահաս ընտրութիւններ, աւելի շեշտուած մեծամասնութիւնով մը Տէմիրէլի համար, որոնց հետեւի սահմանադրական բարեփոխում մը, այնպէս ինչպէս ունեցաւ Ֆրանսա Դ.էն Ե. Հանրապետութիւն անցնելով, կամ թունչք դէպի ծայրայեղաջ, կամ նաեւ իշխանութեան ժամանակաւոր գրաւում բանակին կողմէ, որ հոս, ինքզինքը կը նկատէ ժողովրդավարութեան երաշխաւորը։ Կը մնայ գիտնալ թէ ասիկա կրնա՞յ կատարուիլ առանց վնասելու ազատութեանց եւ մարդկային իրաւանց։ Թուրքիա սուղ կը վճարէ եւ մեզի ալ սուղ վճարել կուտայ, իր չգոհացած տենչերը տնտեսական եւ քաղաքական արեւմտեան տիպարին։ Յորչափ չէ վերագտած քաղաքական կայունութիւն մը, որ թոյլ տայ իրեն հետզհետէ աւելի շինարար ձեւով օգտագործելու օտար օժանդակութիւնը, Արեւմուտքի հանդէպ իր դիրքը մեծապէս կը նմանի պըլըֆի մը։ Պըլըֆ, երբ կը հաչակէ թէ անդունդին եզրն է, մինչ զուտ մարդասիրական տեսանկիւնէն, Պանկլատէշի պէս երկիր աւելի պէտք ունին Արեւմուտքեան օժանդակութեան։ Պըլըֆ, երբ կը պնդէ որ այդ օգնութիւնը տնտեսական վերականգնումի ծրագիրներու յատկացուած է մինչ լայնօրէն գործածուած է անմիջական սպառումներու։ Ամէն ինչ այնպէս կ'ընթանայ որպէս թէ Թուրքերը որոշած ըլլային, օգտուելով Քապուլի հարուածէն և իրանեան յեղափոխութենէն ամէնէն բարձր գինը վճարել տալ Ատլանտեան իրենց զինակիցներուն, Խորհ. Միութեան հետ իրենց դրացնութեան համար։ 25 միլիառ տոլար պարտք, գործնապէս կորսուած, 610 քիլոմեթր սահմանի համար, սանթիմեթրը՝ 1721 ֆրանք կ'ընէ...»։

Գուցէ լիրբ մեկնաբանութիւն մըն է, կ'ըսէ յօդուածագիրը, բայց հակառակ տեսակէտն ալ կայ — Արեւմտեան օժանդակութիւնը իբրեւ միակ նպատակ կ'ունենայ Թուրքիան պահել կախում ունեցողի վիճակին մէջ ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան իր ընտրութիւններուն մէջ։ «Ոմանք, կ'ըսէ Սիտհոմ, հեգնանքով կը վերյիշեն թրքական երկու ասացուածք.— «Եթէ հին պարտք մը ունիս, մի՛ վճարեր, եթէ նոր պարտք մը ունի, ձգէ որ հիննայ» եւ.— «Պարտքերը քաջերուն դրդիչն են»։ Բայց այս դիրքը ի զօրու՝ այն ժամանակ, երբ օսմանեան պարտքը, եւրոպական թնդանօթները կը տանէր Տարտանէլի նեղուցը, ի մօտոյ անցեալին պիտի պատկանի։ Թուրքիա կարեւոր զէնք մը ունի՝ իր հողագործութիւնը...»։

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ – ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑ ՀԱՒԱՍԱՐ՝ 1 - 1

— O —

Խորհրդային 43րդ ախոյենութեան մըրցաշարքի 16րդ հանդրուանին, «Արարատ» Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ ընդունած է Օդեսայի «Չերնոմորեց»ը։ Մրցաշարքի սկզբնական շրջանին Օդեսացիները յաջող արդիւնքներ ձեռք չէին ձգած, սակայն շընորհիւ խումբին ղեկավար Ն. Սիմոնեանի, անոնք հետզհետէ բռնեցին յառաջդիմութեան ուղին։ Այս խումբն ալ Կիեւի Դինամոյին և Լվովի Կարպատներուն նման միշտ դժուար մրցակից մը եղած է «Արարատ»ի համար։ Յուլիս 4ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած հանդիպումի ընթացքին Օդեսացիները կիրարկած են իրենց յարձակողական ոճը եւ բազմաթիւ փորձեր կատարած արդիւնքի հասնելու համար, սակայն երեւանցի պաշտպանները կրցած են անառիկ պահել իրենց բերդը մինչեւ 44րդ վայրկեանը, երբ Եուրի Գորեաչով նշանակած է կոլ մը։

Երկրորդ կիսախաղին «Արարատ»ի տղաքը բազմաթիւ վտանգաւոր պահեր ստեղծած են Օդեսացիներու բերդին առջեւ եւ Ս. Պետրոսեան յաջողած է 14րդ վայրկեանին նշանակել հաւասարութեան կոլը։

ՃԵՄԱՐԱՆԻ ԻՄ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՍ

Ա.

ԳԱՌՆԻԿ ԳԻՒԶԱԼԵԱՆ

Գրեց՝ ԿԱՐՕ ԱՐՄԷՆԵԱՆ

(Բ. և Վերջին Մաս)

Տարիներ ետք ես գտայ կապը: Հիմա, երբ կ՚անցնիմ մեր ճաշասեղանին գլուխը եւ կը փորձեմ մեր կեանքին հաշիւը պարզել իմ զաւակներուս, կ՚անդրադառնամ, որ տարուէ տարի իմ մէջս ալ կուտակուողը այն նոյն զայրոյթն է, որմէ կը բխէր Գիւզալին դառնութիւնը: Արարատեան դաշտի այս զաւակը ինքզինք պատրաստեր էր ուսուցչութեան համար. ան աւարտեր էր Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի ընթացքը. իր հօր փափաքը եղած էր, որ Գիւզալը նուիրուի ուսուցչութեան ասպարէզին իր իսկ ծննդավայր գիւղին մէջ: Պատմութիւնը գլխիվայր շրջեց ամէն բան. Փետրուարեան ապստամբութեան օրերուն ան զէնք վերցուց եւ կռիւ ղեկավարեց Բէյլարի ճակատին վրայ. յետոյ միացաւ նահանջին. անցաւ սահմանը. գնաց Եւրոպա. եկաւ Ճեզիրէ. ի վերջոյ միացաւ ճեմարանի ուսուցիչներու առաջին զօրախումբին եւ գործեց Շանթին եւ Աղբալեանին հետ կողք կողքի: Հիմա ինծի կը թուի, թէ մեր անկարելի պատմութիւնն էր, որ զինք ըրած էր դաժան. ժամանակին մխումը անհանդուրժելի կը գտնէր ան. կ՚ուզէր, որ մենք վերահասու ըլլայինք գաղտնիքին. կ՚ուզէր որ խումբ մը Հայեր այդ գաղտնիքով զինուած սկսէին եռ շրջել այս դժխեմ անիւը: Բաքձրօրակ բառը իր բառն էր. իրն էր նաև հայրենացնել բառը. այդ երկու բառերուն մէջ ալ Գիւզալը կը դնէր կիրք: Նոր Հայը պիտի ըլլար բարձրօրակ եւ պիտի գիտնար հակակշռել իր կեանքը կաշկանդող ուժերը: Այժմ գոյութիւն ունէր Հայաստանին մեծ մասը՝ առանց Հայի. այս ողբերգութիւնը ինք չէր ներած ոչ ոքի եւ ուրեմն կ՚ապրէր անոր հետ ու կը տառապէր: Կար սակայն աւելին. օտարութեան մէջ կրնար գալ նաեւ վերջին հարուածը. կրնար երեւան գալ Հայութիւն մը, որ այլեւս կապ չունենար իր մայր հողին հետ. ուրեմն ահա՛ ձեզի մեծ նպատակը. Հայաստանը պէտք էր վերատէին ու ամէն օր հայրենացուէր Հայուն կողմէ. թէկուզ չարչարանքո՛վ ու զրկանքով:

Կարծեմ 1953ին էր, որ ծանուցուեցաւ բացումը Համազգայինի Հայագիտական Հիմնարկին: Այդ տարիներուն Պէյրութը իր մէջ կը հաշուէր բազմաթիւ հմուտ հայագէտներ. անոնցմէ կը յիշեմ Հայր Յովհաննէս Մըսըրեանը՝ Ցիսուսեան Միաբանութենէն. Վերապատուելի Եղիա Քասունին՝ Հայ Աւետարանական քոլէճէն. Բիւզանդ Եղիայեանն ու Սիմոն Սիմոնեանը՝ Անթիլիասի Հայոց դպրեվանքէն. այդ տարիներուն Պէյրութի մէջ կը վախճանէր հայագիտութեան հսկան՝ Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանցը, որ նաեւ իր երիտասարդ տարիքին Էջմիածնի մէջ եղեր էր ուսուցիչը Գառնիկ Գիւզալեանին, իսկ Պէյրութի մէջ անոնք եղեր էին անբաժանելի մտերիմներ: Հիմա կը մտածեմ, որ անզուգական առիթ մը կորսնցուց Պէյրութը այդ տարիներուն. եթէ անտեսուէին մեր կեանքը պառակտող հարցերը եւ մենք կարենայինք կեանքի կոչել մէկ հայագիտական կեդրոն, որուն իրենց համախումբ մասնակցութիւնը բերէին այս հմուտ մարդիկը, արդիւնքը կրնար ըլլալ շատ աւելի մեծ, քան եղաւ: Հայագիտութեան ճիգը միշտ ալ կոտորակուած մնաց Պէյրութի մէջ. իրարու զուգահեռ կը գործէին Հայր Մըսըրեանի, Համազգայինի, Անթիլիասի եւ այլ հաստատութեանց դասընթացքները:

Համազգայինի Հայագիտական Հիմնարկին դասաւանդութիւնները տեղի պիտի ունենային ճեմարանի դասարաններուն մէջ երեկոյեան ժամերուն. մասնակցութիւնը անվճար էր եւ սակայն Հիմնարկին ուսանողները պէտք էր, որ ունենային երկրորդական ուսման վկայագիր, իսկ մենք դեռ տարի մը ունէինք ճեմարանը աւարտելու: Երկու ընկեր ներկայացանք Պր. Վրացեանին եւ սակայն մեր թախանձագին խնդրանքը արդիւնք չտուաւ.

— Ինծ թւում է դուք բաւարար աշխատանք ունէք ներկայումս, չէ՞ք կարծում ... ըսաւ եւ մենք ուշքի եկանք:

Ճեմարանը աւարտելէ ետք միայն ես բախտը ունեցայ հետեւելու Հիմնարկին աշխատանքներուն եւ այդ ալ՝ դեռ մասնակի. դպրոցի ժամերս անկարելի դարձուցեր էին ամբողջական մասնակցութիւնս: Այդ դասարանին մէջ էր, որ ես առաջին անգամ ըլլալով սկսայ տեսնել Գիւզալը իր իսկական պատկերով: Այդ տարի ան իր նիւթը բաժներ էր երկուքի. սկիզբը՝ Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան, իսկ ապա՝ Հայաստանը Բիւզանդական իշխանութեան տակ: Առաջին կիսամեակը ան ամբողջութեամբ տրամադրեց Քրիստոնէութեան թափանցումին: Անիկա սոսկ պատմութիւն չէր: Ան վերլուծեց Քրիստոնէութեան քաղաքական եւ ընկերային բնոյթը, անոր կապը նախաքրիստոնէական կրօններուն հետ, անոր վարդապետութիւնը, քարոզչական կազմակերպութիւնը, ռազմավարութիւնը, ուժին աղբիւրները. յետոյ զայն տարաւ Հայաստան ու զայն հակադրեց մեր երկրի նախաքրիստոնէական միջավայրին եւ մինչ մէկ կողմէ ցոյց կուտար, թէ ինչ փորձիչ անհրաժեշտութիւններու անսալով Հայաստանը հետզհետէ կը ստանար քրիստոնէական դիմագիծ, միւս կողմէ ան այդ հոլովոյթին կը զուգադրէր այն միւսը, որմով Քրիստոնէութիւնն ալ մեր ազգային մշակոյթին ճնշման տակ կը հայանար մեր երկրին մէջ ի վերջոյ դառնալով Հայոց հին կրօնին հարազատ ժառանգորդը նոր աշխարհի հորիզոններուն վրայ եւ ուրեմն՝ հայ Պետականութեան անհրաժեշտ կռուաններէն մէկը մինչեւ այսօր:

Երկրորդ կիսամեակը տարբեր խնդիրներու առջեւ կը դնէր մեզ. ճեմարանական տարիներուն մենք տեսեր էինք Հայաստանը իր պարսկական սպառնալիքին դիմաց. մոռցեր էինք գոյութիւնն իսկ այն միւս Հայաստանին, որ մնացեր էր սահմանին միւս կողմը, « բարեկամ » հողի վրայ, Բիւզանդիոնի քրիստոնէական հովանիին տակ: Գիւզալը կ՚ուզէր, որ տեսնէինք նաեւ « բարեկամութեան » վտանգը մեծ Պետութիւններու փոխյարաբերութեանց մէջ. քաղաքականութեան մէջ բարեկամներ ու թշնամիներ չկային, այլ կային պատմական անհրաժեշտութիւններ, որոնց բնոյթը պէտք էր լրջօրէն ըմբռնել անոնց վտանգը կանխելու համար:

Գիւզալը թափանցող միտք ունէր. անոր մէջ ես կրցայ ճանչնալ անխոնջ փնտռողն ու մտածողը: Իր մահէն դեռ քանի մը տարի առաջ իր տան գաղտնարաններուն մէջ ան ծայրէ ծայր վերատին կը կարդար Պերտեայեւի գործերը. վերջերս միայն ես առիթը ունեցայ կարդալու Պերտեայեւի « Պատմափիլիսոփայութիւնը » երկին անգլերէն թարգմանութիւնը եւ յուզումնախառն հաճոյքով գտայ մտածումի այն երակները, որոնցմով այս երկու մտածողները կապուեր էին իրարու:

Իր սուղ ժամանակը ժլատօրէն գործածելով մեր այս բացառիկ ուսուցիչը գիտութեան թողուց քանի մը կոթողական գործեր. անոնցմէ անպայման պէտք է յիշել « Հայաստանի պատմութեան շրջանները », որուն առաջին հատորը վաղուց սպառած է, իսկ երկրորդը դեռ կը մնայ անտիպ. պէտք է նաեւ յիշել «Պատմութիւն Մերձաւոր Արեւելքի եւ Հայաստանի» աշխատութիւնը, որուն առաջին հաստափոր հատորը միայն լոյս տեսած է Պէյրութի մէջ 1951ին. պէտք չէ մոռնալ « Հայոց Պատմութեան » իր դասագիրքը, որ գրուած է արեւմտահայ լեզուով միջնակարգ դպրոցներու գործածութեան համար: Իր բազմաթիւ անտիպ ձեռագիրներուն մէջ Գիւզալը պէտք է ունենայ նաեւ հատոր մը, որուն խորագիրը ինք կ՚ուզէր դնել՝ « Ինչո՞ւ բնաւեր եղանք ». ինք շատ խօսեցաւ այս գործին մասին. կրցա՞ւ գրել զայն, թէ ան մնաց իր կեանքին եւ մտածումներուն մեծագոյն գաղտնիքը...

Գիւզալը մեր միակ ուսուցիչը եղաւ, որ պայմաններուն բերմամբ կրցաւ նաեւ իր վերջին խօսքը ըսել մեզի իր մահէն առաջ: Կարծեմ իր մահէն մէկ տարի առաջ էր, երբ բժիշկները արգիլեցին այլեւս իր պաշտօնավարութիւնը: Շրջանաւարտներու Միութիւնը այդ առթիւ կազմակերպեր էր մեծարանքի հանդիսութիւն մը. յայտարարութիւնը երեւցաւ « Ազդակ »ին մէջ հանդիսութենէն քանի մը օր առաջ միայն եւ սակայն ճեմարանականները, հին եւ նոր, եկեր էին քաղաքին բոլոր կողմերէն. նախընթաց չունէր այդ օրը. բոլորն ալ կ՚ուզէին տեսնել իրենց այս դժուարահաճ ուսուցիչը, որ այսպէս անհաւատալիօրէն յանկարծ պիտի թողուր իր ամպիոնը: Նոր ուսուցիչներէն Գրիգոր Շահինեանն էր, որ կատարեց հանդիսութեան բացումը պատշաճօրէն դիմելով ներկաներուն.

— Տիար Եպիսկոպոսներ եւ Բութ Աչուկներ...

Գիւզալին գործածած մակդիրներն էին եւ սրահը թնդաց որոտընդոստ ծափերով: Այդ մակդիրները եւ բազմաթիւ ուրիշներ մենք լսեր էինք տարիներ շարունակ եւ անոնք մեր դասարանային մտերմութեան մաս կազմեր էին. Փանոս մը ունէինք, որ դասի կը կանչուէր որպէս... Մամիկոնեաններու Վերջին Շառաւիղ, իսկ երբ անխուսափելիօրէն ծուռ կ՚երթար բանը, մեր խեղճ Փանոսը տեղը կը ճամբուէր կուլ տալէ ետք Գիւզալին վերջին յանդիմանութիւնը.

— Աբուշ Շառաւիղ...

Դեռ կար Մըստըր Բայցը. դեռ կային Մամմաղէլ Փիփիները, Փրատ Այսինքը, Ս. Նշանի Քորեպիսկոպոսները: Գիւզալը, ինք, նստած էր մայր սեղանը. ես նստեր էի հեռուն եւ քովս նստեր էին հին դասընկերներս՝ Մինասը եւ Վաչէն: Հեռուէն կը զգայինք, որ այս մէկը մեծարանքի հանդիսութենէ մը աւելին պիտի ըլլար. անիկա պիտի ըլլար իր վերջին առիթը: Քանի մը խօսքեր կը յիշեմ իր այդ պատգամէն: Ուզեց, որ անպայման հաւատանք աշխատանքի եւ աշխատաւոր մարդու ազնուականութեանը. անոր մէջ է ուժը, ըսաւ. ուզեց, որ չմխենք կեանքը. ուզեց, որ հարուստ գաղափարներով օժտենք զայն. ուզեց, որ կապուած մնանք մայր հողին. ուզեց, որ յարգենք մայր հողին կապուած բոլոր մարդիկը եւ չհանդուրժենք բռնութեան: Կարծեմ վերջացուց իր աննման խօսքերովը.

— Մի ճիգ, մի ճիգ եւս, մի երրորդ ճիգ, չորրորդ մի ճիգ... սա է մեծ նուաճումների ճանապարհը, ըսաւ:

Շատ կարճ էին իր խօսքերը. կը խօսէր անսովոր բարութեամբ մը. երբ վերջացուց, բոլորս ալ զգացինք իր լռութիւնը. Թուեցաւ, որ ան նորէն չկրցաւ ըսել իր մեծ ու իսկական խօսքը: Զրուցելիք խօսք մըն էր երեւի: Առանց ըսելու մեկնեցաւ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՑԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Այսպէս թէ այնպէս, Ճէմիլէ հանըմ իրօք կեավուրներու պաշտպան կին մըն էր:

Գիւղին մօտեցած էին, տուն պիտի հասնէին, բայց հանըմը դեռ կը շարունակէր խօսիլ – պատմել. «Զըֆօ, պիտի ըսեմ այն, ինչ որ մինչեւ հիմա չըսի քեզի: Այս գիւղին «քէշիշ»ը հեզահամբոյր, զարգացած մէկն էր, այս գիւղին մէջ իրեն համար Հայ – Թուրք գոյութիւն չունէր, բոլորս ալ նոյն հողի ծնունդ, հաւասար արարածներ Աստուծոյ առջեւ: Եթէ ըսէինք՝ «Քէշիշ էֆէնտի, գնա, Շուշուէն դաւաթ մը ջուր բեր, առանց վարանումի կ՚երթար, կը բերէր... Գիտե՞ս ինչ գազանութեամբ նահատակեցին այդ մարդը... պատմելիք չէ, չի պատմուիր: Զէնք կը պահանջէին իրմէ, որ խաչէն ու Աւետարանէն անդին բան չէր ճանչնար»:

«Բուն ըսելիքիս նոր կը մօտենամ,– շարունակեց հանըմը,– բայց, չեմ գիտեր, թէ այս բոլորը ինչո՞ւ կը պատմեմ քեզի. թերեւս՝ սիրտս զովացնելու համար: Մանչս այդ օրերուն վարակուեցաւ այս հիւանդութենէն: Բժիշկ, դեղ, դարման՝ անօգուտ: Դիմեցի մեր հօճաներուն, մոլլաներուն, իմամներուն, սուրբի համբաւ հանած մեր մարդոց: Անոնք «հմայիլ»ներ գրեցին, «նուսխա»ներ պատրաստեցին ու հաստատ հաւաստիքներ տուին ինծի, թէ՝ այս նուսխաներու, հմայիլներու զօրութեամբ մանչուս բուժումը հաստատ էր: Իրենց ըսելով՝ այդ հիւանդութիւնը «շէյթան»ի հիւանդութիւն էր, ու իրենց այդ գրութիւններով կապած էին շէյթանին ոտքերն ու ձեռքերը. ալ վախ չկար:

Հաւատացի... հաւատացի եւ սպասեցի երկար. կապուած – շղթայուած շէյթանը միշտ ներկայ էր մեր տունին մէջ ու մանչուս գալարումները երթալով աւելի կը սաստկանային: Դիմեցի նաեւ համբաւ վայելող վհուկներու. տառացի կերպով գործադրեցի անոնց ցուցմունքները, թելադրանքները. ի զուր: Այդ բոլորը որեւէ օգուտ չբերին հիւանդին, այլ ընդհակառակն, կարծես աւելի կը սաստկանային անոր նոպաները:

«Քէշիշ էֆէնտիին հետ լաւ բարեկամներ էինք. յաճախակի այցելութիւններ կու տայինք մէկզմէկու: Ամուսինս, Պոլիս, Եւրոպա տեսած, այնտեղուանքը ուսանած, շատ մօտիկ բարեկամներ ունէր Հայերու մէջ, յատկապէս՝ ուսումնական դասին մէջ: Օր մը, անսպասելիօրէն ներս մտաւ, երբ մանչս սովորական նոպաներէն կը գալարէր իր ցաւերուն մէջ: Ինծի չափ ինքն ալ յուզուած, մտահոգ, մանչս միասին իր սենեակը փոխադրեցինք: Երբ մահիճին վրայ երկարեցինք, անիկա հնչուն ձայնով մը հրամայեց, որ բոլոր ներկաները դուրս ելլեն, բացի ինձմէ: Հրամանը կատարեցինք:

Երբ երկուքս մինակ մնացինք, անիկա դարձաւ ինծի. «յարգելի հանըմ, թոյլ կու տա՞ք, որ ծունկ մը աղօթք ընեմ Համտիին համար»: «Ըրէ՛ք, քէշիշ էֆէնտի, ըրէ՛ք, միայն՝ փրկութիւն մը այս տեւապէս չարչրկուող տղուս»:

«Ծոցէն հանեց փոքրիկ խաչ մը, հընամաշ Աւետարան մը, ծունկի եկաւ ու ցած ձայնով բաներ մը մրմնջաց: Զըֆօ, անհաւատալի՝ բայց իրաւ, մանչս, որ զարնուած թռչունի պէս կը տապլտըկէր մահիճին վրայ, մէկէն հանդարտեցաւ, նոյնիսկ փորձեց նստիլ մահիճին վրայ, ապա, երկարեցաւ ու քունը եկաւ անմիջական ու խոր, ինչ որ չտեսնուած բան էր:

Արդէն տուն հասած էին, բայց հանըմը կառքէն վար չէր իջներ, կը շարունակէր պատմել: «Երբ սենեակէն դուրս ելանք, «վաղը նորէն կու գամ» ըսաւ ու մեկնեցաւ: Այդ օրը, մանչս չորս ժամուան խոր քուն մը քաշեց ու արթնցաւ լաւ տրամադրութեամբ:

Մանչս երբ արթնցաւ, անոր առաջին հարցումը եղաւ, «մայրիկ, ո՞վ էր այն մարդը, որ գլխս գրկեց, մահիճին վրայ երկարեց»:

– Մեր քէշիշ էֆէնտին էր, մանչս,– ըսի իր գլուխը փայփայելով. ինչ կայ:

– Ձեռքին փայլուն բան մը ունէր, մայրիկ, երազի պէս կը յիշեմ, նախ աչքերուս մօտեցուց, յետոյ գլխուս վրայ պտըտցուց, ետքէն ալ շրթունքներուս դպցուց, վերջն ալ ինք համբուրեց զայն:

(Շար. 25)

Հայկ. Պատարագ Իտալական Զուիցերիոյ մէջ

Կիրակի, Յունիս 29ին, Իտալական Զուիցերիոյ Լուկանօ քաղաքի եւ շրջակայքի շուրջ 25 ընտանիքներու փափաքով Իտալիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեան, Լամոնէ գիւղի Ս. Անդրէա կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ պատարագ մատոյց, որուն ներկայ գտնուեցան երկու հարիւրի հասնող ամէն տարիքի Հայեր ու Զուիցերացիներ, Իտալիայէն հոգեւոր հովիւին ընկերացան բազմաթիւ հայ ընտանիքներ

Դպրաց դասի երգեցողութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին Միլանոյի Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցւոյ երգչախումբի անդամներէն ոմանք՝ ղեկավարութեամբ Պր. Հրանդ Բամպակեանի, Երգեհոնը կը նուագէր Տիկ. Սիլվա Ալեքսանեան:

« Հայր Մեր »էն առաջ պատարագիչ Սարգիս քահանան ներշնչումով խօսուած իր քարոզին մէջ անդրադարձաւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հոգեւոր եւ մշակութային առաքելութեան՝ Հայ ժողովուրդի կեանքէն ներս, յատկապէս շեշտելով պատարագի խորհուրդին մասնակցելու կարեւորութիւնը Հայոց լեզուի, հայեցի դաստիարակութեան եւ հայկական քրիստոնէական աւանդութիւններուն կառչելու հրամայական պահանջքը:

Պատարագի աւարտին ներկաներէն շատեր՝ մեծ ու փոքր Ս. Հաղորդութիւն առացին:

Վերջաւորութեան, լամոնէարնակ Կէօշէր ընտանիքի փափաքով հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Օհան Կէօշէրի համար, որ 15 տարիներ առաջ Սասունի մէջ Թուրքի մը ոճրային արարքին զոհ գացած էր որբ թողելով վեց մանչ անչափահաս զաւակներ: Կէօշէր ընտանիքը, ինչպէս նաեւ շուրջ տասը տարիներ առաջ Իտալական Զուիցերիա հաստատուած 15–20 ընտանիքներ՝ մեծ մասամբ Թուրքիոյ հայկական գաւառներէն ու Պոլսէն, կորիզը կը կազմեն շրջանի Հայութեան, որոնցմէ շատեր ճակատագրի բերումով հազիւ կը խօսին Հայերէն լեզուն, իսկ ուրիշներ՝ Թրքախօս են:

Սրբազան արարողութենէն ետք, բոլորը ուղղուեցան դէպի մօտակայ գեղատեսիլ լճեզերքը, բնութեան գրկին մէջ, փիք-նիքի սեղաններու շուրջ հաւաքուած սրախօսելու եւ զուարթ ճաշելու:

Երեկոյեան ժամը 6ին իտալահայ եւ զուիցերահայ երիտասարդներէ կազմուած խառն խումբը Փութպոլի ընկերական հանդիպում մը ունեցաւ տեղւոյն խաղավայրին վրայ, ուր գիրենք ծափահարելու եկած էին բաւական թիւով Հայեր: Խաղի աւարտին, յաղթական խումբը բաժակ մը ստացաւ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեանի ձեռքէն: Երեկոյեան ժամը 8·30ին բոլորը իրենց տուները վերադարձան, միասին շատ հաճելի օր մը անցուցած ըլլալու գոհունակութեամբ:

Իտալական Զուիցերիոյ Հայերուն համար կազմակերպուած պատարագը առիթ հանդիսացաւ բոլորը ի մի բերելու եւ նպաստելու անոնց ազգային գիտակցութեան ամրապնդման եւ քրիստոնէական հաւատքի առաւել խորացման:

ԹՂԹԱԿԻՑ

- ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ -

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 39րդ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 28ին, Մարսէյլի շրջաններէն Սեփթեմի Ֆապրէկուլի դղեակին մէջ:

Կեդր. Վարչութիւնը ներկայացուց իր հրաժարականը եւ հրաւիրեց ներկաները կազմել ժողովի դիւանը: Դիւանը կազմեցին Պ. Գրիգոր Գրիգորեան՝ նախագահ եւ Օր. Ժանին Նաճարեան՝ քարտուղար:

Նախագահին հրաւէրով, պատգամաւորները վայրկեան մը յոտնկայս լռութեամբ յարգեցին տարուան ընթացքին մահացած հայրենակիցներու յիշատակը:

Երկու տասնեակ պատգամաւորնկը կը ներկայացնէին մեր Միութեան զանազան մասնաճիւղերը: Օրակարգի բոլոր հարցերը ծեծուեցան եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ եւ յանգեցան յարմարագոյն որոշումներու:

Կեդր. Վարչութեան նիւթական եւ բարոյական գործունէութիւնը գոհացուցիչ գտնուելով գնահատական բանաձեւով մը ընդունուեցան, ինչպէս նաեւ միւս մասնաճիւղերունը, մասնաւորաբար Վալանս ու Սէնթ Անթուանը:

Կարգ մը հայրենակիցներ առաջարկեցին նիւթական օգնութիւն մը յատկացնել Սեւրի Սամուէլ Մուրատ Մխիթարեան վարժարանին նորոգութեան համար: Ժողովը խկոյն միաձայնութեամբ որոշեց այդ նպատակին օժանդակել հինգ հազար ֆրանքով, իբր ապացոյց խարբերդցիի աւանդական պատրաստակամութեան՝ ի նպաստ ազգօգուտ ձեռնարկներու:

Վերջին որոշումն էր Կեդր. Վարչութեան կազմը պահել կրկին Վալանսի մէջ, ի վարձատրութիւն իրենց լաւ աշխատանքին:

Յաջորդ օրը, Կիրակի, Յունիս 29, Ս. Անթուանի մասնաճիւղին տարեկան չքեղ դաշտահանդէսն էր, որ միանգամայն Պատգմ. Ժողովի առիթով, ամբողջ Միութեանն էր: Երկինքն ալ մեզի հետ էր եւ ամբողջ օրը պայծառ արեւը իր արքայական փայլով բոլորին բարի գալուստ մաղթեց: Մօտ յիսուն հայրենակիցներ մասնաւոր օթաքառով եկած էին Վալանսէն: Հոծ բազմութիւն մը կանուխէն՝ Ֆապրէկուլի դարաստանին հիւրը եղաւ, ինչպէս ամէն տարի: Տոհմային երգն ու նուագը մեր ազգային զգացումները շոյեցին:

Պիւֆէն առատ էր, ինչպէս նաեւ ըմպելիները: Սպասարկութիւնը անթերի էր, շնորհիւ Ս. Անթուանի անդամներու եւ մանաւանդ կիներու անխոնջ նուիրումին:

Կէսօրէ վերջ գեղարուեստական բաժին: « Քոչարի » նուագախումբը իր երգերով ու պարերով հանդէսին փայլը աւելցուց: Իրիկունը ուշ ատեն, հասարակութիւնը դժկամակութեամբ բաժնուեցաւ այս յիշատակելի եւ խարբերդցիի անունին արժանի զմայլելի հանդէսէն, ժամադրութիւն տալով յաջորդ տարուան:

Նիւթական եւ մանաւանդ բարոյական մեծ յաջողութիւն մը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԴԷՊՔԵՐՈՒ ԴԷՊՔԵՐ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայկազեան քոլէժի հիմնադրութեան 25ամեակի հանդիսութեանց առիթով Լիբանան ժամանած է Ամերիկահայ Աւետարանական Ընկերակցութեան պատուիրակները, գլխաւորութեամբ Սէթ Մոմճեանի եւ ընկերակցութեամբ Մերձաւոր Արեւելքի Հայ Աւետ. Եկեղեցիներու հովիւներու եւ կրթական մշակներուն, Յունիս 19ին այցելած են Անթիլիասի Կաթողիկոսարանը եւ ընդունուած Խորէն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսներու կողմէ: Գարեգին Բ. տեղեկութիւններ տուած է Կաթողիկոսութեան եւ Դպրեվանքի, ինչպէս նաեւ Լիբանանի հայկական գաղութի անցեալի եւ ներկայի կացութեան մասին: Ընկերակցութեան ընդհ. վարիչ տնօրէնը՝ Տոքթ. Կիրակոս Ջօփուրեան շնորհակալութիւն յայտնած է ցոյց տրուած ընդունելութեան համար, իսկ Սէթ Մոմճեան իր հիացումը արտայայտած է Լիբանանահայութեան կենսունակութեան մասին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայոց առաջնորդ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան, ընկերակցութեամբ Թեմի Կրօնական Ժողովի ատենապետ Թորգոմ Ա. Քհնյ. Կէօվօղլանեանի, քաղաքական Ժողովի ատենապետ Արամ Մինասեանի եւ երեսփոխան Արա Երեւանեանի, Յունիս 20ին այցելութիւն մը տըւած է մարոնի եկեղեցւոյ պետ Խըրէյշ Պատրիարքին՝ Պքէրքէի Պատրիարքարանին մէջ: Ժամ մը տեւած խօսակցութեանց ընթացքին արծարծուած են երկու համայնքներուն յարաբերութեանց եւ Լիբանանի ներկայ կացութեան հետ առընչուող հարցեր: Առաջնորդը եւ պատուիրակութեան անդամները շեշտած են ազգ. համերաշխութեան տարազը կարելի փութով գործադրելու անհրաժեշտութիւնը եւ այդ ուղղութեամբ լիբանանեան բանակին վստահուելիք կենսական դերը:

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վառնայի մէջ, Յունիս 7ին, Ռուսէի « Երեւան » կազմակերպութեան « Ծիրվանզադէ » թատերախումբը ներկայացուցած է « Ուշ լինի, նուշ լինի » օփէրէթը:

Վառնայի մէջ երգահանդէս մը տուած են Մոսկուայի Ֆիլհարմոնիայի եւ Սոֆիայի « Թատրոն եւ Երաժշտութիւն » միաւորման մեներգիչ Պետրոս Գրիգորեան եւ քոյրը՝ Մարի Գրիգորեան, Վառնայի պետական օփերայէն: Երգացանկը բաղկացած է Ալ. Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի, Ա. Խաչատրեանի, Ա. Տիգրանեանի եւ խորհրդային ու պուլկար երգահաններու գործերէն:

Ի դէպ, վերջերս Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած սամոնքի, երգի եւ նուագի մրցումին Պետրոս Գրիգորեան առաջին հանդիսացած է:

×

Սլիվէնի « Երեւան » կազմակերպութեան ակումբին մէջ, Յունիս 14ին, նըշուած է Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակը: Բացումը կատարած է կազմակերպութեան նախագահը՝ Խաչօ Խաչատուրեան: Դասախօսած է Անի Էգնայեան ներկայացնելով Դաւիթ Անյաղթի նպաստը փիլիսոփայութեան:

×

Փազարճիքի մէջ եւս տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, որու ընթացքին պատմաբան Խաչիկ Մարտիրոսեան խօսած է Դաւիթ Անյաղթի կեանքին ու գործին մասին, վեր առնելով անոր նպաստը տրամաբանութեան, ուսողագիտութեան, կենսաբանութեան եւ բժշկութեան մէջ:

×

Սոֆիայի խորհրդային մշակոյթի տան մէջ, Յունիս 11ին, նշուած է Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակը: Հանդիսութիւնը կազմակերպուած է Պուլկարիոյ Ակադեմիային առընթեր փիլիսոփայութեան եւ ընկերաբանութեան կեդրոնը, Ինստիտուտի Պուլկարիոյ կեդրոնը, Պուլկարեւխորհրդային Բարեկամութեան Կոմիտէն, պուլկարահայ «Երեւան» կազմակերպութիւնն ու Խորհ. Մշակոյթի Տունը: Ներկայ եղած է նաեւ Հայաստանէն ժամանած Ակադ. Գէորգ Բրուտեան: Բացումը կատարած է պուլկար Ակադ. Սավա Կանովսկի: Դաւիթ Անյաղթի կեանքն ու գործը ներկայացուցած է Փրոֆ. Սարգիս Սարգիսեան: Խօսք առած է Ակադ. Գէորգ Բրուտեան, իսկ Փրոֆ. Ստեփան Անկելով փակման իր խօսքին մէջ անդրադարձած է Դաւիթ Անյաղթի այն գաղափարներուն, որոնք ցայժմ կը պահեն իրենց այժմէականութիւնը:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Գիւղին մէջ կար տօնական երեւոյթ մը, փոքրիկներու վազքոտ խրախճանքը, նաշխուն լաթեր, ու արեւ: Հեռուէն կուգար փէհլիվաններու դհոլին ձայնը: Ճամբուն վրայ ուշ մնացողը սարխոշ Գեւոն էր, որ կը քալէր փարտ – փարտ, երբեմն կը կենար յանցաւորի մը պէս իր եաւէն քաշկռտուող շունին հետ, ու իր երգին վերջին վանկերուն վրայ աւելի ուժեղ շեշտ մը տալու համար, իր վիզը առաջ կ՚երկարէր, կ՚երգէր հին երգ մը, իր յօրինած յաւելուածով ու եղանակով.

Ո՞վ չշինեց քամկով տնիկ,
Չի քնեց մէջ անուշ քնիկ:
Հարս Մարանը առնեմ կնիկ,
Պագնեմ, շինեմ քամկով տնիկ:

Ի՞նչ կ՚ընես, Գեւո, քէյֆդ տե՞ղն է,– հարցուց Նաւօն:

– Հա, Նաւօ, գո՞ւն ես. որ Պալիկ հօրքուրը աղօնը բերէ, նայէ որ մանր աղաս, էսօր Պալիկի դուռը զարկի, գինին խմեցի: Լաւ կնիկ է, Նաւօ, նայէ որ աղօնը բարակ աղաս:

Պալիկ հօրքուրը իր գործը գիտցող կին էր: Երկու օր առաջ, Գեւոն փորած էր անոր այգին, որու փոխարէն առած էր մի քանի գաւաթ գինի: Գեւոյի ամբողջ օրուան աշխատանքի վարձատրութիւնն այդ էր: Ի հարկէ, Գեւոն ալ իր գործը գիտցող մարդ էր: Գինիքը խաբելը դիւրին բան չէր. ան շատ լաւ հասկցած էր, որ գիւղի լաւագոյն գինին Պալիկ հօրքուրի կարասներուն մէջն է: Գեւոն խելքը գլխին մարդ էր. շատ լաւ գիտէր գիւղի տուներուն բոլոր գինիները. մէկկինը մի քիչ թթու կը զարնէր, խրաճի խաղող է, միւսինը՝ «կով – աչք» խաղողէ շինուած է, քաղցր, կնոջ խմելիք: Մէկալին տունը օճախ է, լաւ գինի չըլլար:

Գեւոն, գիւղի մարդիկն ալ իրենց գինիի գաւաթին մեծութիւնով կամ փոքրութիւնով կը չափէր: Առաքելը լաւ մարդ է, անոր խօսքերը Սաղմոսի խօսքերուն պէս կու գան, մանաւանդ որ, իրաւունք ունէր մինտէրը եկեղեցիի դասին մօտ ձգելու: Ինչո՞ւ չէ, Գեւոն ամէն անգամ երբ Առաքելին դուռը կը զարնէր, ամսին թիւը հասկնալու համար, որուն բնաւ պէտք ունեցած չէր կեանքին մէջ, Առաքելը՝ խելացի մարդ, անմիջապէս կը հասկնար, որ Գեւոն գինի խմելու եկած է: Անոր գինիի գաւաթը խոշոր էր, մանաւանդ որ մինչեւ պըռունկները կը լեցնէր: Գեւոն իմացեր էր, եւ որպէս կարեւոր խօսք յաճախ կը պնդէր, որ կաղղած Պէքիրը իր կնոջ Զարէի առջեւ մոմի մը պէս կը դողայ ու գրոյցը կ՚երկարէր, ոտքերը կը քսէր ուրիշ գաւաթի մը համար:

Փրոտ Մինասին է՛ն շատ ատողը Գեւոն էր: Անոր համար առանձին լեզու ունէր: Երբ «իշու առաքեալը» կ՚ըսէր, անտարակոյս, փրոտ Մինասին կ՚ակնարկէր: «Ցերեկը Ս. Գիրք կը պտըտցնէ, գիշերը՝ մէրախվան»: Գիշեր ժամանակ սանդուխ պտըտցնելը Գեւոյի համար կեղծաւորի իմաստ ունէր:

Գեւոյի ատելութիւնը փրոտ Մինասի հանդէպ այն օրէն սկսաւ, երբ իմացաւ, որ, Մինասը պատուելիի մը քարոզը լսելէ յետոյ, քաղաքէն գիւղ կու գայ ու իր տան կարասիներու գինին գետին կը թափէ:

Եթէ գիւղը խաբուէր, Գեւոն չէր խաբուեր: Թարմ հացի հոտ առնող փողոցի շան նման, ան քիթը կը վերցնէր ու կը գիտէր, թէ այդ օրը ո՞ր տան մէջ օղի կը հանեն: Գեւոն գիտէր այդ բոլորը եւ այդ օրը իր ոտքերը փարտելով ու կատակելով՝ կալատեղին կ՚երթար:

– Նաւօ, հէյ, Նաւօ,– պոռաց Գեւոն հեռուէն:

Անոնք բաւական հեռացեր էին: Ոչինչ, առանձին բան չունէր ըսելիք. կ՚ուզէր ըսել, որ այդ առաւօտ եկեղեցին պատարագ կար, հիւրերը ինչո՞ւ եկեղեցի չէր բերած: Կ՚ուզէր ըսել, նաեւ, որ այդ օրը տիրացու Մարգարին ձէնը տեղն էր, ինչպէ՛ս «Խորհուրդ Խորին» մը երգեց, կ՚ըսես եկեղեցիին շաղախները վար կուգային ու շարունակեց երգել՝

Ո՞վ չշինեց քամկով տնիկ··

(Շար.– 110)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Կարապետ Տեփոյեան զաւակներն ու թոռները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Յուլիս 13, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ մեծ-մօր՝

ԼՈՒՍԻԱ ՏԵՓՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տեփոյեան եւ Գէորգեան ննջեցելոց յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա-կը յարգողներուն։

×

Այս տխուր առթիւ, Պ. Կարապետ Տեփոյեան, իր սիրեցեալ կնոջ յիշատակին 100ական ֆր. կը նուիրէ Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին, Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, Կրընոպլի դպրոցին, Սէն Մօրիսի դպրոցին, Լիոնի Հայկազեան դըպրոցին եւ Յառաջին։(Սատնալ Յառաջէն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Զարեհ Մութաֆեանի յիշատակին, Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեան 200 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը յայտարարէ իր շրջաններու մասնաճիւղերուն կայան մեկնող երախաները Յուլիս 12ի առաւօտեան ժամը 7.30ին ներկայ գտնուին Լիոնի Հայոց եկեղեցիին առջեւ (295 Ռիւ Պուալօ)։

Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ Յուլիս 20ին կայանի ծնողքներու ընդունելութեան օրուան համար օթոքառ մը վարձած է որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն առտուան ժամը ճիշդ 7ին։ Ճամբորդութեան գին 50 ֆր։ Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888.92.51 եւ 826.71.20։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան եւ թաղման տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ.—

Այրի Տիկ. Էլիզ Ջրբաշեան Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ 10.000 ֆր., Հ. Բ. Ը. Մ.եան 5000, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին, Դպրոցասէրին, Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին, «Աշխարհ» թերթին, «Յառաջ» թերթին, Հ. Բ. Ը. Մ.եան Երիտ. Միութեան, Հայաստանի մէջ կառուցուող Վասպուրականի հերոսամարտի յուշարձանին 2000ական, Հայ Աղքատախնամ – ծերանոցին, Անարատ Յղութեան վարժարանին (Քայոլ), Ֆրանս. Մշ. Միութեան, ԺԱՖին, Հայ Մշ. Տան, Հայ Արենոյշներուն 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Շառլ Կուրտիկեան ե. պ., Հ. Բ. Ը. Մ.եան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Մելքոնեան ե. պ., Հ. Բ. Ը. Մ.եան 2500ական։ Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Ջրբաշեան ե. պ. 3670, Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ 1000ական, Տէր և Տիկ. Գուրգէն Գործունեան ե.պ. 5000 Տէր եւ Տիկ. Վահէ և Այտա Եաղուպեան (Պուէնոս Այրէսէն) 500 տոլար. ե. պ., Տէր եւ Տիկ. Սուրէն Ֆէտճեան (Նիւ Եորքէն) ե. պ. 2500, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին 2500 ֆր.։ (Շար.)

A VALENCE LE 26 JUILLET

GALA EXCEPTIONNEL

CHARLES AZNAVOUR

Depuis 20 ans, nous n'avions pas vu CHARLES AZNAVOUR à VALENCE. A l'occasion de son dernier récital de 30 chansons, après un triomphe à l'OLYMPIA et avant de partir conquérir les salles du tour du monde, le No 1 de la chanson française, sera l'invité du VALENCE SPORTIF le Samedi 26 Juillet à 21 h. (sous chapiteau géant, — parking du stade Pompidou).

Si ce chantre de l'amour, sait tour à tour nous parler du rêve, du désespoir, de sa terre arménienne et de ses souvenirs, s'il sait toucher nos cœurs comme aucun autre ne sait le faire, c'est qu'il a choisi de nous dire ce qu'il ressent profondément chaque jour, chaque nuit, chaque instant.

Comment cet homme sensible a-t-il pu monter un spectacle d'une telle qualité ? C'est parce qu'en vrai professionnel, il a l'amour de ce qui est bien fait, le souci du moindre détail, et lorsqu'il entre en scène, on sait que tout va le porter vers un nouveau succès.

Saluons donc la venue de

CHARLES AZNAVOUR à Valence

le Samedi 26 Juillet à 21 heures et rendez-vous sous le chapiteau géant, au STADE POMPIDOU.

Rappelons que pour louer ses places, il faut téléponer au (75) 43-51-83 de 16 heures à 19 heures (on vous indiquera le lieu de location le plus près de votre domicile) ou aller au siège du VALENCE-SPORTIF 6, Cité Chabert à VALENCE

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէսինէն Պ. Հրայր Պօյաճեան Հայկունի Թաշճեանի դառն մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանին, 100 ֆր. Տէսինի Հայ Մշակ. Տան, 100 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Պօյաճեան կը նուիրեն՝ 100 ֆ. Կապ. Խաչի կայանին, 100 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

×

ՏԷՍԻՆ.— Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Հարէլեան, իրենց սանահօր ողբացեալ Հայկունի Թաշճեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն, ողբացեալին այնքան սիրած « Յառաջ »ին 100 ֆր. եւ 100 ֆր. Սեւրի Մուրատեան վարժարանի նորոգութեան։

LA CAPPADOCE

SOIRÉE SPÉCIALE

Le Vendredi 11 Juillet

— POUR LE 1er ANNIVERSAIRE DE SA REOUVERTURE ET LA SORTIE

— DU NOUVEAU 30 cm. DE

YORGANTZ

AVEC

Orchestre "ANI„ de Lyon

TOUS LES SOIRS

— MINAS — MARTEN YORGANTZ

HARRIS LASKARIS — DANSEUSE ORIENTALE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

- ՎԱՐԴԱՎԱՌ -

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 13, վարդավառ է։ Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի – Քրիստոսի։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՌԻՒ Տ'ՕՊԱՆԵԸ

Կիրակի, Յուլիս 13, տօն է Պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Սոյն առթիւ, առաւօտեան ժամը 10.15ին, Մարսէյլ՝ 92, Ռիւ տ'Օպանեը Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Առաջնորդ

Ֆրանսահայ Կաթողիկէ համայնքին

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՑԱՆԿ

Զամուրլեան Օ., Ակոբոֆ Ն., Խոճապաշեան Ա., Ճըննողեան Բ., Ժամագործեան, Սապոնճեան, Քիւրքճեան Գ., Քոճապաշեան, Գէորգեան Ռ., Քէհիէեան Յ. Գալուստեան, Փէրաքեան Ք. Նոտարեան Ժ., Սինան Ա., Թէրզեան Հ., Շէհրեան Եդ., Պօյաճեան Հ., Մէրճիմէքեան Գ., Եազըճեան Շ., Եկաւեան Պ., Մէնգիլճեան Ա., Հալաճեան Թ., Ֆաքիրեան, Պարտիզպանեան Վ., Քէփճեան Գ. 250ական։ Վարդանեան, Միքայէլեան Ժ., Փիլիպոսեան Ֆ., Պապիկեան Ս., Աստուրեան Ս., Գոհարեան Մ., Մաճալեան Թ., Տէրվիշեան, Մարգարեան, Հալաճեան, Թաշճեան, Համամճեան, Ճիէրճեան Ժ., Օհաննէսեան Ս., Նիկողոսեան Յ., Եղիազարեան Հ., Աւետիսեան Կ., Տայպիլեան, Պարսամեան, Սամուրքաշեան Ա., Հալանաճեան, Պալիքեան Պ., Մաթոսեան Լ., Սամիքեան Պ., Ճանիկեան, Աղճայեան, ոմն, Անդրէասեան, Խոմերեան Կ., Թարահճեան, Խօրտէքեան Ֆ., Յովհաննէսեան Օ., Յարութիւնեան Լ., Տօրումեան Հ., Զուքուրեան Հ., Զամանդեան Ա., Պոլոյեան Ա., Մաքսուտեան Ա., Տէր-Սարգիսեան Լ., Քիւրքճեան Ս., Օհանեան Ժաքլին, Հէլվաճեան, Ելքօ, Մուրատեան, Մարկոսեան Ժ., Կարապետեան Լ. 200ական։ Քարկայեան Գ., Ալեքսանեան, Փափազեան, Սաքայեան Վ., Քիպարեան Փ., Պալիոզեան, Քոչեան Գ., Կոստանեան Մ., Պաղչէճեան Ն., Տէրտէրեան Ժ., Սահակեան Ժ.-Փ., Քէչիշեան Ա., Պահատուրեան Ա., Քարապաշեան, Սիմոնեան Ս., Ալթունեան, Փափազեան Ժ.-Փ., Հէրէքնազեան – Մկրտիչեան, Մինասեան Ա., Նաճարեան Մ., Դարբինեան, Մարտիրոսեան Ժ. 150ական։(Շար.)

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : Nº 55935

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes

14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1ère CLASSE — PENSION COMPLETE

	départ :	*retour :*
4e voyage —	6 AOUT	21 AOUT 4300 F.
5e voyage —	13 SEPTEMBRE	28 SEPTEMBRE 4300 F.
6e voyage —	1er OCTOBRE	16 OCTOBRE 3800 F.

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.
2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.
3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Զորեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55
Վալանս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —Ալֆորվիլ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք աւանդական լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
11
VENDREDI
11 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.686
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.686

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՃԵՄԱՅԷԼ ԿԸ ՅԱՂԹԷ

ՇԱՄՈՒՆԻ ՈՒԺԵՐԸ ԱՆՋՆԱՏՈՒՐ՝ ԱՌԱՆՑ ՊԱՅՄԱՆԻ

—O—

85 - 90 ՄԵՌԵԱԼ

Շամունի բոլոր զինեալ ուժերն ու քա...զօրքերը առանց պայմանի յանձ...նած են Պէշիր Ճեմայէլի, որ զինուո...րական պետն է « Լիբանանեան ուժե...րուն »:

...Մէջքրիստոնէական կռիւները դադրե...... ուրեմն շամունականներու տեղի տա...... Զոհերու թիւը կը տարբերի աղ...... աղբիւր եւ մինչ Ինթերնէշընըլ Հե...... 80 մեռեալի մասին կը խօսէր Հինդ...... առտու, նախորդ իրիկուն Մոնտը ...150 մեռեալի հաշուեցած էր բախումնե...... հաշուեկշիռը:

Արեւելեան Պէյրութ, այսինքն քրիս...... գօտին, կրկին խանութները ...ուած են եւ բնակչութիւնը ապաս...... տուներու մէջ: Յառաջդիմական... ... զատ, Տանի Շամունն ալ կ'ամբաս...... Քաթայէպները, որոնք կ'ուզեն ... կուսակցութիւն մը հաստատել: ... ալ գիւղ մը ապաստան գտած է իր ... գրաւուելէն եւ օդը հանուելէն ետք ...Քաթայէպներու կողմէ: Տանի Շամուն ...ակցութիւն մը տուած է թերթի մը, ... Ճեմայէլը կը նկարագրէ որպէս ...անողոք, պաղարիւն մարդասպան մը »:

Այս հարցէն անկախ ալ հրացան կրող ...ծանօթներ կառքէ մը կրակելով սպան...... են իրաքցի դիւանագէտ մը եւ վի...... երեք ուրիշներ (երկուքը՝ դի...ւանագէտ, մէկը՝ ուսանող):

...ի հարկէ այս ամբողջը կը փաստէն ... անգամ մը եւս, եթէ հարկ էր, որ Լի...բանան տեսակ - տեսակ իշխանութիւն - ... ունի բայց Պետութիւնը՝ ոչ մէկ իշ...խանութիւն ունի:

...ՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ « ազգային հարցը » իր ...ծումը գտաւ, ի վերջոյ, « անակնկալո...յին » Փոյի մէջ Զորեքշաբթի իրիկուն ... Պերնար Ինօ յայտնեց թէ չի շա...րունակեր շրջանը, ծունկին ցաւերուն ...մանալով: Այս առթիւ լրագրողներու « քնարական » նկարագրութիւնները ի...րարու հետ կը մրցին եւ մէկը նոյնիսկ ...: « Պահ մը Ֆրանսայի մարզական ...ը դադրեցաւ բաբախելէ երբ Ինօ ... թէ կը լքէ շրջանը »....:

ՄԻՇԷԼ ՄՕՐԻ - ԼԱՐԻՊԻԷՌ գործա...... որ առեւանգուած էր Յունիս 28ին, ...ուեցաւ Յուլիս 9ին ոստիկանութեան ...ողմէ եւ ոչ մէկ փրկագին վճարուեցաւ: ...աղթանակ մը կը նկատուի ոստիկանու...թեան համար այս յաջողութիւնը եւ կը ...արզուի որ արդիւնք է ոստիկանութեան ... ընտանիքին սերտ գործակցութեան, ...առաջին օրէն իսկ: Ձերբակալուած է կին ...մը, որ պահապանի դեր կը կատարէր ...այն տան մէջ, ուր գտնուած է Մօրի - ...Լարիպիէռը բայց բուն առեւանգողները ...կը փնտռուին:

ՖՈՐԹԱԼԵԶԱՅԻ (Հիւսիսային Պրա...զիլ) մարզադաշտի մուտքին 9 հոգի մե...ռած է շուրջ 12 ուրիշներ ալ վիրաւոր...ուած այն հրմշտուքին մէջ, որ տեղ...ծուած էր նախքան Պապին ժամանումը (...նոյնը պատահած էր Քինշաշա, Զայիրէ

...մէջ):

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ֆրանսայի դեսպանը որոշած է արձակուրդի մեկնիլ Յուլիս 14ի տօնէն անմիջապէս յետոյ, ինչ որ առիթ կուտայ իրեն Մոսկուա չգտնուիլ Ողիմպիականներու ընթացքին եւ չկրկնել Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան իր «կաֆ»ը, ուր Արեւմտեան միակ ներկայացուցիչն էր հանդիսութեան: Միւս կողմէ Ողիմպիականներու նախօրեակին ձերբակալութիւնները կը շարունակուին, «հրրապարակը մաքրելու» համար: «Եօթներորդ օրուան գալստականներու» բանբերը Կալեցկի ձերբակալուած է Լենինգրադ: Միւս կողմէ Տիկին Մալվա Լանդա, Հելսինքիի համաձայնագրերու հըսկումի Մոսկուայի կոմիտէի անդամ, ի յառաջագունէ, տեղեակ պահուած է Քա. Ժէ. Պէ.ին կողմէ որ պատասխանատու պիտի նկատուի խաղերու ընթացքին պատահած « ահաբեկչական արարքներու »: Տիկինը ամբաստանուած է, որ մասնակցած է ահաբեկչական ծրագրի մը հայ ընդդիմադիրներու հետ: Կրնայ 15 տարուան բանտարկութեան եւ նոյնիսկ պահապատիժի դատապարտուիլ:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ խալացի եօթը ահաբեկիչ ձերբակալուած են առջի օր: Կասկած կայ որ Փրիմա Լինէա շարժումին կը պատկանին:

MARSEILLE

AVENUE DU 24 AVRIL 1915

Génocide Arménien

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ). — Լը Փրովանսալ (Յունիս 24 եւ Յուլիս 1), « Յառաջ » (Յունիս 25 եւ Յուլիս 2) օրաթերթերէն Մարսէյլի եւ ընդհանրապէս Ֆրանսայի հայ գաղութը տեղեկացաւ երեսփոխան - քաղաքապետ՝ Կաստոն Տէֆէռի առաջարկին: Մարսէյլի փողոցներէն մէկուն տալ՝ « 1915 Ապրիլ 24 » (Հայկական Ցեղասպանութիւն) անունը, յաւերժացնելու համար Մարսէյլի եւ շրջակայքի Հայութեան սրտին մէջ յիշատակը իր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն:

Այս առաջարկը ո՛չ յայտնութիւն եւ ոչ ալ նորութիւն մըն է: Նորութիւնը առաջարկի, ծրագրի իրագործման վըճռական որոշումն է: Բացատրենք:

1967ին, քաղաքապետը կ'ընդունէր Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի պատուիրակութիւնը եւ այլ հարցերու կարգին պատուիրակութիւնը կը դնէր « 1915 Ապրիլ 24 » փողոցի մը պահանջը: Քաղաքապետը կ'ընդունէր սկզբունքը եւ նոյն տարուան Ապրիլեան Եղեռնի ոգեկոչման հանդիսութեան առթիւ, կազմակերպուած Հարաւային Ֆրանսայի Թեմի Ազգային Առաջնորդարանի կողմէ, Ապրիլ 23ին Քափիթոլ Սինեմայի մէջ, իր կցորդներէն Անթուան Անտրիէօ պաշտօնապէս, հանդիսաւոր կերպով կը յայտարարէր քաղաքապետին անունով որ՝ « Մարսէյլի փողոցներէն մէկը պիտի կոչուի « 1915 Ապրիլ 24 » փողոց »: Յաջորդ օրուան, Ապրիլ 24ի Փրովանսալը լայն տեղ կուտար այս յայտարարութեան, իսկ « Յառաջ » իր Մայիս 6ի թիւին մէջ լուրը կը հաղորդէր հանդիսութեան թղթակցութեան մէջ, Վահրամ Մխիթիքի ստորագրութեան տակ:

Այս յայտարարութենէն յետոյ երկար բանակցութիւններ տեղի ունեցան քաղաքապետի ներկայացուցիչներուն եւ Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջանային Կոմիտէին միջեւ: Քաղաքապետարանի առաջարկին մէջ կար՝ Պլ. տը Պօմոնը եւ 3րդ ու 4րդ թաղամասերուն մէջ գտնուող կորսուած ու աննշան փողոցներ: Հարցը քաղաքին կեդրոնը փողոց մը ունենալն էր, սակայն եղած առաջարկները բախեցան մերժումներու: Փոխել փողոցի մը անունը միշտ բողոքներ կը բարձրացնէ, մանաւանդ եթէ փողոցը գտնուի քաղաքին կեդրոնը: Այս նկատումներով հարցը ձգձգուեցաւ եւ չորս տարի Ընկերվարական կուսակցութեան քարտուղարութեան հետ դարձեալ եկաւ օրակարգի վրայ: Այս անգամ առաջարկուեցաւ Ռիւ Սէն Պազիլը, նորահաստատ Հայ Մշակոյթի Տան փողոցը: Խնդիրը նորէն լուծումի մը չյանգեցաւ: Այսուհանդերձ մարմիններու եւ անհատներու միջոցաւ միշտ քաղաքապետին ուշադրութեան յանձնուեցաւ « 1915 Ապրիլ 24 » փողոցի հարցը:

Կաստոն Տէֆէռ վրդոված « Նուվէլ Օպսերվաթէօր »ի մէջ լոյս տեսած յօդուածէն, « Գալ տարի Երեւան » խորագրին տակ, ուր յօդուածագիրը « Հայկական Հարցին » կ'անդրադառնայ Մարսէյլի գաղութին միջոցաւ, տալով վէճ պատկեր մը, Յունիս 12ին հրաւիրելով Մարսէյլի կարգ մը միութիւններու ներկայացուցիչներ, կրկնեց իր առաջարկը, այս անգամ անցնելով սակայն անմիջական իրագործման: Բերաւ որպէս առաջարկ Ավընիւ տը լա Ռոզիէռը (Պօմոնի շրջան) սակայն ներկայացուցիչները տարակարծիք ըլլալով, ձգեց որ այլ առաջարկներ բերեն զանց առնելով սակայն քաղաքին կեդրոնը: Ընտրութիւնը կեդրոնացաւ Ավընիւ տը Սէն-Ժիւլիէնի վրայ (12րդ թաղամաս) բայց ոչ պողոտայի սկիզբէն: Այլ Պլ. Շարլ Քառուզի անկիւնէն մինչեւ ծայրը, ինչ որ կ'ընէ ճիշդ 1600 մեթր երկարութիւն: Պողոտան կը կտրէ Պօմոնի հայաշատ արուարձանի կեդրոնը ու կը վերջանայ Սէն - Ժիւլիէնի արուարձանի մուտքին: Լայն եւ բանուկ պողոտայ մը որուն վրայ կը գտնուին հանրային հաստատութիւններ, դպրոց, Խնայողութեան Սնտուկներ, դրամատուներ եւ անշուշտ բազմաթիւ խանութներ եւ առեւտրական ձեռնարկութիւններ: Քանի քաղաքին կեդրոնը կարելիութիւններ չկային, Ավընիւ Սէն - Ժիւլիէնի ընտրութիւնը լաւ պէտք է նկատել: Քաղաքապետին այս առաջարկը Թաղապետական Խորհուրդը վաւերացուց Յունիս 30ի նիստին: Կաստոն Տէֆէռ ուզեց անձնապէս ներկայացնել առաջարկը նիստին, եւ ոչ զեկուցաբերի մը միջոցաւ, ընելով մեծարանքը Մարսէյլի հայ գաղութին, որակելով զայն « աշխատասէր եւ պարկեշտ »:

Ահաւասիկ որոշում մը որ պատիւ կը բերէ Մարսէյլ քաղաքին եւ իր առաջին ատենակալին:

Փողոցին մկրտութեան թուականով եւ բացման հանդիսութիւնով կը զբաղի արդէն միութիւններու ներկայացուցչական մարմինը:

×

Ուստի, այս փուլերէն անցնելէ յետոյ ի մօտոյ Մարսէյլ պիտի ունենայ « 1915 Ապրիլ 24 » իր փողոցը: Ձեռնարկ մը որ սկսաւ Հ. Յ. Դ.ն եւ որ այսօր կը հասնի իր վերջին հանգրուանին: Դաշնակցութեան նպատակը եղած է միշտ կազմակերպել գաղութները, դաստիարակել զանգուածները, տալով անոնց միութենական կեանքով, դպրոցներով, մամուլով ազգային ծառայութեան եւ պարտականութեան գիտակցութիւնը, որպէսզի անոնք վճռական նետուին հայ ժողովուրդի ազգային ու քաղաքական իրաւունքներու պայքարին մէջ: Եւ « 1915 Ապրիլ 24 » (Հայկական Ցեղասպանութիւն) փողոցի իրագործումը յաղթանակն է Հ. Յ. Դ. գաղափարներու տարածման եւ համահայկական ծրագիրներուն ու ձգտումներուն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ինչպէս գրած էինք, Յուլիս 4ի մեր թիւով, Տէմիրէլ « գլուխը փրկած էր » շնորհիւ Միլլի Սելամէթի պարագլուխ՝ Էրպագանի ետ - դարձին բայց այս վերջինն ալ այլ ախորժակներ ունէր, որոնց կ'անդրադառնայ Թուրքիոյ մամուլը, տալով նաեւ Հալքի պետին կարծիքը.—

Հալքի կուսակցապետ Պիւլէնտ Էճէվիտ կարգ մը շփումներ ունեցաւ այլազան շրջանակներու հետ եւ այս առթիւ յայտարարեց թէ Սելամէթ միշտ իր դերին մէջ է եւ վերջին պահուն կատարած ետդարձով ցոյց տուաւ, թէ որքան վստահելի է իր խօսքերուն ու խոստումներուն մէջ: Էճէվիտ այս առթիւ կրկնեց նաեւ, որ իր խառնուածքին եւ սկզբունքներուն ներհակ բաներ են իշխանութիւնը ձեռք ձգելու համար անիրականանալի խոստումներ ընել, մանաւանդ այնպիսի պարագաներու, երբ երկրին ու ժողովուրդին ապագան են խնդրոյ առարկայ: Հալքի կուսակցապետը ըսաւ որ Էրպագան վարչապետութիւնը կ'ուզէր կազմելի նոր կառավարութեան եւ յամառօրէն կը պընդէր իր այդ պահանջքին վրայ: Կարգ մը ձգձգումներով եւ երկդիմի խօսքերով ժամանակ շահիլ ուզեց Սելամէթի կուսակցապետը, վերջին վայրկեանին միայն երեւան հանելով իր բուն նպատակը, ներկայացած վերջին ու յարմարագոյն առիթէն օգտուելու համար:

— Զարմանալի է, որ Էրպագան այսօր կ'ուրանայ իր տակաւին երէկուան ըսածը, յայտարարեց Էճէվիտ: Այս պարագան սակայն գեղեցիկ օրինակ մըն է ցոյց տալու, թէ ինչ աստիճանի լուրջ է ան ուրեմն իր վստահելիութեան, երկիրը եւ ժողովուրդը հետաքրքրող հարցերու նըկատմամբ ու լուրջ եւ կենսական պարագաներու մէջ: Մեր բանակցութիւնները շարունակուեցան մինչեւ վերջին վայրկեանը եւ այսպէս, մինչեւ քուէարկութեան սկսման ժամը աներեր մնաց իր այդ պահանջքին վրայ: Հիմա երբ կը տեսնենք, թէ ինչպէս իր կուսակցութիւնը բոլոր անդամներով թեր քուէարկեց կառավարութեան մը եւ մտայնութեան մը զօրս կը պախարակէր ու կը դատապարտէր ամէն առթիւ եւ ամէն ձեւով, այլեւս աւելորդ կը նկատենք ծանրանալ այս պարագային վրայ, միայն շահագրգիռներուն կ'իյնայ հարկ եղած դասը քաղել ասկէ եւ կը յիշեցնենք, թէ մենք միշտ պատրաստ ենք բանակցելու Սելամէթի հետ, եթէ լուրջ առաջարկներով ու պայմաններով գայ մեզի ու մանաւանդ հրաժարի Էրպագանի համար վարչապետութիւնը պահանջելէ:

Պիւլէնտ Էճէվիտ ապա աւելցուց, թէ սխալ եւ անիմաստ պատճառաբանութիւններ են Սելամէթի այն պնդումները, թէ բանակցութեանց ընթացքին Հալքի ներկայացուցիչը չէ ուզած անունը տալ վարչապետութեան անկախ թեկնածուին, փոխան կուսակցականի մը: Հալքի կուսակցապետը ճշդեց, թէ այդ պարագան սկզբունք մը կը խորհրդանշէր միայն եւ իր կուսակցութեան պատասխանատուներն անգամ չէշտակիօրէն կանգ առած չէին որոշ անունի մը վրայ, այլ պարզապէս օգտակար գտած էին որ կազմելի վերանորոգման կառավարութիւնը գըլխաւորուած ըլլար անկախ, ոչ-կուսակցական քաղաքագէտէ մը, որպէսզի կարելի ըլլար գործել աւելի չէզոք եւ անկողմնակալ ոգիով, առանց հատուածամոլական նկատումներու եւ կանխակալ կարծիքի, քանի որ այդպիսի կառավարութիւն մը աւելի պիտի համապատասխանէր ներկայ պայմաններու պահանջքին եւ աւելի դիւրաւ կարելի պիտի դարձընէր վերանորոգման եւ ազգ. համերաշխութեան վերստեղծման աշխատանքները, որ ստիպողաբար գլխաւոր պայմանն է այսօր, երկրին ու ժողովուրդին լուսաւոր ապագային համար:

ԱՐԳԻՒՆԱՑ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ

ԵՐԹԱՍ ԲԱՐՈ՛Վ ԵՂԵՌՆԻ 65-ԱՄԵԱԿ

Երթա՛ս բարով, աղքատի՛ մխիթարութիւն

Եւ բարի՛ եկար 70ամեակ...:

Ծաղկեպսակներ արդէն թառամած են Նահատակաց Յուշարձաններուն վրայ: Հրաշունչ բեմբասացութիւնները օդ ցնդած են: Բոց յօդուածները դիւաններու մէջ արդէն թաղուած են: Բողոքագրերն ու դիմումնագրերը արդէն անհետացած են դիւանագիտական փապուղիներուն մէջ:

Կեանքը կը յաղթանակէ մահուան:

Առօրեան ալ կը թաղէ մեր նահատակները:

Գործնական ի՞նչ որոշում...:

Վաղը, պիտի ըլլայ 70ամեակ, 80ամեակ, ապա 90ամեակ: Վաղը, այն տղաքը, որ զէնք կրեցին Պուրճ Համուտի մէջ, պիտի տօնեն 100ամեակը, 120ամեակը, 130ամեակը: Ամէն ամեակին, գիտակից սերունդ մը պիտի անհետանայ, երազը սրտին, Վրացեաններու, Սասունիներու հետքերով: Վաղը, տարիները պիտի յաջորդեն տարիներու, միշտ աւելի հեռացնելով մեզ Եղեռնի թուականէն, միշտ աւելի խորացնելով խրամատը մեր եւ մարդոց յիշողութեան մէջ: Վաղը, նորանոր Դատեր երեւան պիտի գան գրկուած ժողովուրդներու պատմութեան մէջ ու Հայ Դատը քիչ մը աւելի պիտի հիննայ, քիչ մը աւելի թաղուի նոր դատերու թղթածրարներու տակ:

Գործնական ի՞նչ որոշում:

Վաղը, տարիները պիտի աճին, իսկ մենք բան պիտի աճեցնե՞նք մեր գործելակերպին մէջ: Բան պիտի աճեցնե՞նք Հայ Դատին ըմբռնումին ու գործադրումին մէջ: Թէ արդեօք, օրեր պիտի գան, ուր մենք պիտի ուրախ ըլլանք, երբ կարողանանք 1980ին եւս 1990ին եւս, 2000ին եւս՝ ծաղկեպսակներ զետեղել Նահատակաց Յուշարձաններուն վրայ, սկաուտական տողանցք կազմակերպել, թռուցիկներ փակցնել պատերուն, մեր չեփորախումբերը հնչեցնել ու ամէն տարի խմբուիլ քիչ մը աւելի հինցող, քիչ մը աւելի ականուող Յուշարձաններուն շուրջ:

Արդեօք մե՞ծ նուաճում պիտի համարենք, երբ մեր բոլոր կուսակցութիւններն ու եկեղեցիները միասնաբար խմբուին Յուշատօնին շուրջ, վերագտնուած միասնականութեամբ խօ՛սք ըսելու, աղօ՛թք կարդալու եւ միասնականութեամբ՝ բա՛ն չընելու համար...

Գործնական ի՞նչ որոշում:

×

Դուք, որ այս տողերը կարդալով՝ պիտի սրտնեղիք դէմս, լսեցէք:

Ես՝ ազգին քէֆը աւրող մարդ չեմ: Ես ալ կը սիրեմ Ֆոլքլորը, բայց անոր կեղծ անուն չեմ տար. Ֆոլքլորը՝ քաղաքական արարք չեմ կոչեր: Ազգապահպանումին անհրաժեշտութեան ջերմ հաւատացող մըն եմ, նոյնիսկ ե թէ բարեկամներէս ոմանք գլխ կը ծաղրեն այս հաւատքիս համար: Սակայն «Ազգապահպանում»ը եթէ ոմանց քէֆ կը պատճառէ, ինծի ալ մտավախութիւններ կուտայ:

Յուշել ու յիշեցնել. ահա՛ մեր արարքը ներկայիս Ապրիլ 24ի առթիւ:

Այդ իսկ չէինք գիտեր կատարել, ժամանակին: Այսօր կարող ենք օտար լեզուներով բողոքել:

Աշխարհահռչակ թերթի մը ամբողջ էջը վարձել: Այսօր սկսած ենք դրամը՝ իր տեղին ծախսել: Շնորհիւ դիրքի ու պաշտօնի հասնող նոր սերունդին, տարիներէ ի վեր կրկնուած նոր միտքերը՝ սկսած են գործադրուիլ, թէեւ միայն մեզի համար նոր են այլեւս:

Եղածին հակառակ չենք. որոշ պահանջ մը կը գոհացնեն:

Բայց աւելի՛ն պահանջելու է, եթէ կ'ուզենք որ այս ժողովուրդը վերապրի: Ոչ միայն աւելին, այլ նաեւ տարբե՛րը:

Երեւոյթները պիտի չխաբեն մեզ:

Տապալած կաղնին դատապարտուած է մեռնելու: Թէեւ տապալած, կրնայ տակաւին դալար մնալ, այնքան որ կարգ մը մարդիկ կարծեն, թէ տապալած կաղնին դեռ կ'ապրի: Եւ որովհետեւ անոր մահը շատ դանդաղ է, որովհետեւ իր ներքին ուժերը կ'ուտէ, կը սպառի աննշմար, մարդիկ կան որ կը հաւատան թէ տապալած կաղնին մի՛շտ պիտի ապրի: Բայց տապալած կաղնին, թէեւ բուն, ճիւղ, ոստ ու հաստ ունի, դատապարտուած է մեռնելու, որովհետեւ հո՛ղ չունի: Ու երբ կաղնի մը հող չունի, բա՛ն չունի. երեւոյթնե՛ր միայն:

Ես ալ, մեր մշակած գրականութեան նման, լաւատես եմ հայ ժողովուրդի անսպառ կենսունակութեան ու տոկունութեան ուժին հանդէպ: Ահաւոր ու ոճրային անցեալ մը ապրելէ ետք, ան փաստած է իր արտակարգ կարելիութիւնները: Քանի՛ քանի՛ ազգեր անհետացած են աշխարհի երեսէն, իսկ մենք, փոքր ազգ, «կանք, պիտի լինենք եւ դեռ շատանանք»:

Սակայն հպարտանալ հայ ժողովուրդին անցեալի կորովով, առանց ուսումնասիրելու այդ կորովին գաղտնիքը, ինքնախաբէութիւն կրնայ ըլլալ:

Ներկայ Սփիւռքը դէմ յանդիման կը գտնուի նոր իրադարձութիններու եւ հարցականներու, որոնք չկային նախապէս: Երբ «նախապէս» կ'ըսեմ, կը հասկնամ իր վեց հազարամեայ ամբողջ անցեալը: Այսօր, մեր ժողովուրդը կը պատրաստուի մտնելու այնպիսի փոթորիկի մը մէջ, որուն նմանը — ոչ ուժգնութեամբ, այլ տեսակով — չէ տեսած, հակառակ իր վեց դարերու փոթորկալից անցեալին: Պիտի ըսէք — Վե՛ց հազար տարիներ ետք, տակաւին նորութիւն կը մնա՞յ ազգի մը համար: Այդ նորութիւնը կայ: Եւ այդ նորութիւնը վեց հազար դար հող ունենալէ ետք, անհող ժողովուրդ դարձած ըլլալու մեր ահաւորութի՛ւնն է: Արդ, Հայութիւնը իր վեց հազար դարերու անցեալով, չէ փաստած թէ կրնայ վերապրիլ առանց հողի, ինչպէս որ զայն չէ ապացուցած ուրիշ ո՛րեւէ անհայրենիք ժողովուրդ: Վեց հազար դարերու հողատէր ժողովուրդի մը փորձառութիւնը՝ երաշխաւորութիւն չի կրնար տալ հողազուրկ դարձած նոյն ժողովուրդին:

Աժան, շա՛տ աժան լուծում է այդ մեր վստահութիւնը, որ կը բխի մեր ազգին անցեալէն:

Ուրեմն չվստահի՞նք այս ժողովուրդին: Զվստահինք՝ ոչ թէ ժողովուրդին, այլ հողատէր շրջանէն մեր ժառանգած Ազգապահպանումի միջոցներուն:

Այդ միջոցները՝ լաւ էին՝ մեր հողատէր շրջանին: Անոնք՝ հողը կ'ենթադրէին մեր ոտքերուն տակ: Այսօր, ի՞նչ երաշխաւորութիւն ապահոված ենք հողին տուած ապահովութեան փոխարէն: Մեր հողազուրկ մաքառումին համար՝ ի՞նչ նոր զէնք: Ի՞նչ նորութիւն, որ լրացնէ գէթ մասամբ հողին չգոյութիւնը, և գոցէ գէթ մասամբ հողին ստեղծած բացը մեր ոտքերուն տակ:

Մենք չենք կրնար հողատէր ազգերը կապկել, իրենց գոյութեան պայքարին մէջ: Մենք չենք կրնար ոչ իսկ Հայաստանը կապկել: Սփիւռքի մէջ մենք չենք կրնար Հայաստանին փրկարար օրինակին հետեւելով՝ ծառեր տնկել մեր նահատակներուն թիւով: Չենք կրնար, որովհետեւ՝ ոչ թէ դրամ կամ միջոց չունինք, այլ որովհետեւ հողը մերը չէ: «Կանք, պիտի լինենք ու դեռ շատանանք» ճիչին հեղինակը կրնայ արդարօրէն բարձրացնել հաւատքի այդ հանդանակը, քանի որ ան իր ոտքերուն տակ հայրենի հող ունի: Մենք ո՛չ:

Եկէք հարց տանք մենք մեզի, թէ գալիք հինգ տարիները՝ մինչեւ 70ամեակ, ի՞նչ կը պատրաստեն Հայութեան գլխուն՝ Լիբանանի մէջ թէ աշխարհի երեսին:

Ի՞նչ կերպարանք կրնայ ունենալ մեր Լիբանանը հինգ տարի ետք, 1985ին: բաժնուա՞ծ Լիբանան, ջնջուա՞ծ Լիբանան, դաշնակցայի՞ն Լիբանան, իսլամակա՞ն Լիբանան, մարոնի՞ Լիբանան եւ տարտղնուա՞ծ Լիբանանահայութիւն: Կամ ընդհակառակն, փառապա՛նծ Լիբանան. ծննդաբերքէն ազատած մօր մը պէս չքնաղ Լիբանան եւ ա՛լ աւելի կենսունակ ու բարգաւա՛ճ Լիբանանահայութիւն:

Ապա, ի՞նչ տեսարան կրնայ պարզել աշխարհը 1985ին: Համաշխարհային գ. պատերա՞զմ: Պարտուա՞ծ հայրենիք: Ներքնապէս պայթա՞ծ Թուրքիա: Անկախ Քիւրտիստա՞ն: Գերզօ՞ր Չինաստան: Գալիք հինգ տարիներուն մէջ, գուցէ բան չպատահի: Հինգ տարին՝ մեծ ժամանակ մը չէ ազգերու պատմութեան մէջ: Բայց հինգ տարին՝ գուցէ յիսուն տարիներէն ի վեր տարուած աշխատանքի մը լրումն է, ծրագրի մը աւարտն է՝ շոգեկառքի վերջին կայանին պէս, ուր հիները կ'իջնեն ու նոր ճամբորդներ կը բարձրանան:

Իսկ մենք, ի՞նչ կ'ընենք այդ հաւանականութիւններուն առջեւ:

Այս գուշակութիւնները իրականանան կամ ոչ, բան չեն փոխեր մեզի համար, որովհետեւ պատրաստ չենք գալիքին, ո՛չ հինգ, ո՛չ տասը, ո՛չ ալ քսան տարիներուն համար: Ի՛նչ փոյթ տարիներու թիւն ու պատահարները, երբ մենք գործելակերպ չենք փոխեր՝ յեղաշրջուող աշխարհին վրայ մեր գոյապայքարը շարունակելու մէջ: Ահա, այս անշարժութիւնն է, որ կը զայրացնէ հայ ահաբեկումներու հեղինակները: Ա՛յս է, որ ծնունդ կուտայ գաղտնի բանակներու:

Նման հաւանականութիւններու դիմաց ի՞նչ արդիւնք կրնան ունենալ մեր ... սական միջոցները: Անոնք կը նմանին դեղահատներուն, որոնք գլխու ցաւի համար տրուած են մեզի: Մենք զանոնք գործածած ենք եւ օգուտ տեսած երկար տարիներ: — Օգուտ տեսանք, ինչո՞ւ չշարունակենք նոյն դեղահատները գործածել, կ'ըսեն: Այո՛, օգուտ քաղեցինք երբ ազգը միայն գլխացաւէ կը տառապէր: Իսկ այսօր նոյն դեղահատները կարելի՞ է շարունակել քաղցկեղին դէմ:

— Ի՞նչ քաղցկեղ, պիտի հարցնէք:

Մենք, աշխարհի ապահովութեան ըսպառնացող բոլոր ազգակներէն զատ, ունինք նաեւ մեր ազգային ապահովութեան սպառնացող ուրոյն վտանգներ: Վտանգուածութեան մէջ՝ մեր վտանգուածութիւնը ունինք:

Տեսէք միայն Միջին Արեւելքը: Դիտեցէք վերջին երեսուն տարիները. ի՜նչ փոփոխութիւններ կրեց այդ շրջանը՝ քաղաքական մարզէն ներս: Ապա մեր աչքը դարձնենք հայ գաղութներուն վրայ. տեսէք թէ ինչ եղան երբեմնի հայաշատ ու բարգաւաճ գաղութները, Եգիպտոսէն մինչեւ Յունաստան, Իրաքէն մինչեւ Կիպրոս: Երէկ Սուրիան, այսօր՝ Պարսկաստանը, վաղը՝ Լիբանանը: Իսկ անդին մեր ժողովուրդին ապաստան տուող երկիրները՝ հսկայ ձուլարաններ են, գիտէք:

Ամէն հայ անհատ, ինչպէս ամէն հայ գաղութ՝ իր գլխուն ճարը կը հոգայ, առանց կեդրոնական մարմինի մը, որ հաստատէ այս ամէնը ու փրկէ փրկելին, եւ գէթ ըսէ. «Մեր ամբողջ կարելին ըրինք գաղութը փրկելու համար»:

65ամեակի աւարտին, գործնական ի՞նչ որոշում:

Երթա՛ս բարով 65ամեակ... Բարի՛ եկար 70ամեակ:

Մինչ այդ, գործնական ի՞նչ որոշում:

×

1980 Ապրիլ 24ին, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի բակին մէջ, Լիբանան, հովանաւորութեամբ երեք հոգեւոր պետերուն,

— Մե՛նք, ըսաւ Պ. Պէպօ Սիմոնեան (ՍԴՀԿ):

— Մե՛նք, յարեց Պ. Նազարէթ Պէրպէրեան (ՀՅԴ):

— Մե՛նք, գոչեց Պ. Երուանդ Պապայեան (ՌԱԿ):

Այս ժողովուրդը քանի՞ Մեծf ունի, Տէ՛ր Աստուած:

Մինչ՝ մէ՛կ հատիկ Մեծf մը բաւէր հայ ազգը փրկելու:

Այս ի՞նչ ՍԴՀԿՀՅԴՌԱԿ... Այս Ալեք-միայէն՝ ի՞նչ հրաշք-բանաձեւ դուրս պիտի գայ:

Մէ՛կ հատիկ Մեծf մը բոլորին համար շա՞տ է:

Մէ՛կ հատիկ Մեծf մը՝ Սփիւռքի՞ անունով:

Ահա գործնական որոշում մը, որ պիտի չտրուի:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՌԱՆԵԱՆ

«Մասիս», Պէյրութ, Յունիս 1

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

– Անիկա, մանչս, իրենց հաւատքին խորհրդանշանն է, որուն խաչ անունը կու տան. Իսա Բէյղամպէրը (Յիսուս) այդ խաչին վրայ գամած, մեռցուցած են: Մենք «Իսա»ն կ'ընդունինք իբրեւ մարգարէ, անոնք կը դաւանին՝ իբրեւ Աստուծոյ Որդի:

– Բայց, մայրիկ, հաւատա՛, քէշիշ էֆէնտիին ինծի ցուցուցածը պարզ խաչ մը չէր, ինչպէս կայ իրենց եկեղեցիին գմբէթին վրայ. ինծի ցուցուցած այդ խաչին կեդրոնը մեծկակ պատուհան մը կար, ուրկէ կը տեսնուէր ներսը՝ մաքուր, կոկիկ սենեակ մը, այդ սենեակին մէջ նստած էր քեզի պէս աղուոր հագուած ժպտերես կին մը, գիրկն ալ աղուորիկ երախայ մը: Այդ հանըմը ձեռքը ինծի երկարեց եւ ըսաւ. «Հանդչէ մանչս, Աստուած քեզի օգնական»,– այո՛, հաստատ կը յիշեմ իր խօսքերը:

«Այդ օրը, այդ դիպուածը ես տղուս զառանցանքներուն վերագրեցի, ինչ որ յաճախադէպ է այդ հիւանդութեամբ վարակուողներու մօտ, թէեւ ան կը պնդէր, թէ, տեսածը իրողութիւն էր:

Յաջորդ օրը, քէշիշ էֆէնտին եկաւ, եռանկիւն, ծալուած թուղթ մը երկարեց ինծի. «Հանըմ, ասիկա սեւ լաթի մը մէջ կարէ, դերձանով մը տղուդ վիզին անցուր, ինչ որ մարդիկ անզօր են ընելու՝ վերը Աստուած, վարը՝ իր սուրբերը կարող են ընել, միայն հաւատքն է կարեւորը, եւ դուք, բարի, հաւատացեալ կին մըն էք» ըսաւ ու մեկնեցաւ:

– Ի՞նչ ըսեմ, Զլֆօ, անհաւատալի՝ բայց իրաւ... քանի մը շաբթուան ընթացքին, մանչուս հիւանդութիւնը ամբողջովին չքացաւ»:

– Հանըմ, հիմա ո՞ւր է այդ «հմայիլ»ը, կտրեց Տէր Նշանը հանըմին խօսքը, հետաքրքրութեամբ:

–Ա՛խ, ո՞ւր է այդ հմայիլը, այդ հըրաշագործ թուղթը... Ափսո՛ս: Ինչ գիտնամ, կորա՛ւ, կորա՛ւ: Չեմ գիտեր՝ ինչպէս, չեմ գիտեր՝ ո՞ւր, բայց անիկա անհետ կորաւ... Տուն, տեղ, այգի ու պարտէզ, մանչուս պտըտած բոլոր անցքերն ու ճամբաները տակն ու վրայ ըրինք, գրեթէ հողը մաղեցինք, անօգուտ. կորուստը՝ մնաց կորուստ...

– Եօթը օր ծոմ կը պահեմ, դըգըլեակներ կը հագնիմ, եօթանասուն դուռ հաց կը մուրամ, ունեցածներս բոլորը աղքատներու կը բաշխեմ, եթէ մէկը գտնէ զայն եւ ինծի բերէ... Մայր մըն եմ, Զլֆօ, քար եղիր, մայր մի՛ ըլլար»: Ու, այս դառն խօսքերու հետ, արցունքի կայլակներ էին որ կը հոսէին աչքերէն:

Կառքէն վար իջաւ, հանըմը, մանչուն հետ ներս մտան: Տէր Նշանը կառքը կարգի դրաւ, ու, բակին մէջ սալաքարի մը վրայ նստեցաւ: Գլուխը իրենը չէր կարծես, խոր մտմտուքներ պաշարած էին իր զանկը, իր ուղեղը, իր ողջ էութիւնը: Սրտառուչ, ցնցող, սիրտ խոցող բաներ լսեց հանըմէն, եւ ինչո՞ւ այդ օրը հանըմը ծանօթի մը, հարազատի մը պէս սիրտը բացաւ իր առջեւը:

(Շար.– 26)

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

———o———

ՏԷՍԻՆ.— Երէց սերունդէն ետք, աՀա կարգը եկած է նաեւ միջին սերունդին: Կարծէք այլեւս վարժուեցանք մեզմէ առ յաւէտ բաժնուող սիրելիներու կորուստներուն, որոնք Հետզհետէ աւելի յաճախադէպ կը դառնան:

Յուլիս 5ի Շաբաթ առաւօտ Հողին յանձնեցինք Հայկունի Թաշճեանը: Երկար ատենէ ի վեր իր ֆիզիքական տառապանքները անՀանդուրժելի դարձեր էին եւ ի վերջոյ մաՀը եկաւ դգետնելու զինքը, խոր սուգի մատնելով իր ընտանիքը, ազգականներն ու ծանօթները:

Հայկունի Թաշճեան ծնած էր 1912ին Եոզղատի Հայախօս մէկ գիւղը: Իր երախայութեան արդէն սկսեր էին Ջարդերն ու աքսորը: Իր ծնողքը ուրիշ Հազարաւորներու կարգին զոՀ կ'երթայ Թրքական վայրագութեանց: Ինք, իր եղբայրներուն եւ քրոջը Հետ Հրաշքով ողջ մնացած, անցնելով անապատի կիզիչ աւազները, կ'ազատի: Ինք կը ճաշակէ նաեւ որբանոցներու լեղին: Բարեբախտաբար, ուրիշներու կարգին, իբրեւ դրական երեւոյթ որբանոցին մէջ կը դաստիարակուի Հայրենաշունչ ոգիով: Զափահաս տարիքին, իր քրոջ Հետ Լիբանանէն կ'անցնի Ֆրանսա ու կը Հաստատուի Պորտոյի արուարձան Սընոնի մէջ: Որբանոցին մէջ սորված կօշկակարութեան շնորՀիւ այնտեղ կ'ապաՀովէ իր ապրուստը: 1935ին կ'ամուսնանայ ու կը կազմէ յաջող ընտանիք մը: ՖրանսաՀպատակ դառնալով կը կատարէ իր զինուորական պարտականութիւնը եւ Հազիւ վերջացած, կը ծագի 1939ի պատերազմը ու կը մեկնի ճակատ: Բարեբախտաբար, շուտով կը վերջանայ այդ տարօրինակ պատերազմը ու ինք ողջ – առողջ կը վերադառնայ տուն ու քանի մը տարի ետք իր ընտանիքով վերջնապէս կը Հաստատուի Տէսին:

Հայկունի Թաշճեան կանուխէն մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, անդամակցելով Պորտոյի կուսակցական խումբին, ուր վարած է երկար ատեն քարտուղարի պաշտօնը: Ստանձնած է նաեւ տեղւոյն փոքրաթիւ գաղութի դըպրոցին ուսուցչութիւնը: Հոն մասնակցած է նաեւ Հանրային գործունէութեանց:

Տէսին Հաստատուելէն ետքն ալ անդամագրուած է Դաշնակցութեան Տէսինի կոմիտէին ու պարբերաբար վարած վարչական պաշտօններ: Թէեւ վերջին տարիները իրեն յատուկ պատճառներով մեկուսացած էր շարքերէն, սակայն կը պաՀէր իր գաղափարական ոգին ու մօտէն կը Հետաքրքրուէր կուսակցական կեանքով: Նաեւ իր Թելադրանքներով կը քաջալերէր երիտասարդութեան ազգային զգացումները: Արդէն, իր ընտանիքին բոլոր անդամները գործնապէս կը մասնակցին Կապոյտ Խաչի կամ կուսակցական գործունէութեանց:

Հայկունի Թաշճեան քարտուղարն էր նաեւ 1939 – 45ի Ֆրանսակա Նրանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան:

Նաեւ 1939 – 45ի Ֆրանսական բանակի ու չէր պաՀեր իր վերապաՀութիւնը կամ տարակարծութիւնը կարգ մը Հարցերու Հանդէպ: Իբրեւ ջերմ Հայրենասէր, կը Հրճուէր մեր Հայրենիքի վերելքով: Կը բերէր իր նիւթական թէ բարոյական օժանդակութիւնը ազգային բոլոր ձեռնարկներուն:

Բայց աւա՜ղ, օտար երկնքի տակ Հրաժեշտ տուաւ իր կեանքին, Հեռու մեր Հայրենիքէն:

Պիտի չուզէի յայտնել, բայց ճշմարտութիւնը չէ կարելի ծածկել: Զգանուեցաւ երիտասարդ ընկեր մը որ յարգանքի երկու խօսք արտասանէր Հանգուցեալին դագաղին առջեւ: Ցաւալի է այս պարագան:

Յարգա՛նք իր Թարմ յիշատակին եւ Հանգի՛ստ իր տառապեալ, անշունչ մարմնին:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Եկեղեցի եւ Սրահ մըն ալ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

———o———

Լիոնի եւ շրջակայից Հայ Համայնքին Համար այս տարի կրնանք ըսել որ բախտաւոր տարի մը եղաւ:

Իր ատենին « Յառաջ »ի սիւնակներուն մէջ նկարագրուեցաւ Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մարմարեայ նորակերտ խորանին եւ նկարիչ Արտաւազդ Պէրպէրեանի նկարած իւղաներկ սրբանկարներու օծումը, որ տեղի ունեցաւ տարւոյս Մայիս 25ի Հոգեգալստեան տօնին օրը, ձեռամբ Հայր. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի:

« Յառաջ »ի միեւնոյն սիւնակներուն մէջ նոյնպէս նկարագրուեցաւ Շարվիէօյի մէջ Հայ Առաք. Եկեղեցիի մը Հիմնարկէքի օրՀնութիւնն ու «Ճ. ՊաՀատուրեան» սրաՀի բացման Հանդիսութիւնը:

Այս անգամ ալ «Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ Հանդէս կուգանք նկարագրելու Համար Սէնթ Էթիէնի գաղութէն ներս կատարուող կարգ մը նորութիւններ:

1979ի սկիզբը տեղւոյն Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը կը վերակազմուի բաղկանալով Հետեւեալ անձնաւորութիւններէ.— Տոքթ. Նուպար Թորոսեան (ատենապետ), Պ. Զաւէն Քիւլհանեան (գանձապաՀ), Պ. Ժան-Փիէր ՍաՀակեան (փոխ–ատենապետ), Պ. Տոմինիք Կուպաթեան (ընդՀ. քարտուղար), Տիկին Շաքէ Այանեան եւ Ժանին Պարսամեան, Պ. Պ. Ժոզէֆ Քիւրեան, ՅովՀաննէս Կուպաթեան, Յարութիւն Յովսէփեան, Ռաֆայէլ Պօտիքեան, Միշէլ Մօղեան, Միշէլ ՊաՀատուրեան, Տէմիրճեան եւ Վարուժան Աղապէկեան (պատասխանատու եւ խորՀրդական, կրօնական, մըշակութային, ընկերային եւ այլազան Հարցերու):

Վերակազմուած այս վարչութեան անդամներու ծոցին մէջ կը ծնի փափաքը ունենալու իրենց սեփական եկեղեցին եւ մշակութային կեդրոնը եւ այս մասին անմիջապէս քայլեր կ'առնուին: 1979 Փետր. 11ի ժողովի ընթացքին վարչութիւնը կը Հաւաքէ 100.000 Ֆրանքի նուիրատուութիւն մը որ իրեն մղում կուտայ ճամբայ ելլելու եւ իրագործելու եկեղեցի մը եւ Հայկական օճախ մը ունենալու երազը: Ուրիշ առթիւ երկրորդ ժողովի մը ընթացքին կը Հաւաքուի 50.000 Ֆրանքի շօշափելի գումար մը: Վարչութիւնը երկար ժամանակ չի դներ Սէնթ Ֆրանսուա Թաղամասին մէջ, Պերնար Փալիսի փողոցին թիւ 7ին վրայ գտնելու Համար յարմար տեղ մը 600 քառակուսի մեթր տարածութեամբ, որուն 450 ք. մեթրը արդէն կառուցուած սրաՀ մըն է, իսկ 150 ք. մեթր տարածութիւնն ալ կը ծառայէ որպէս բակ: Այս կերպով Եկեղեցական Միութիւնը կը լքէ Ֆրանչ Ամիթիէ փողոցին վրայ իրեն Համար տարիներէ ի վեր վարձու առած նախկին վայրը, որ ապաՀովութեան աննպաստ պայմաններուն պատճառաւ ստիպուած էին արդէն ձգել, եւ կը գնէ Պերնար Փալիսի վրայ գտնուող կառուցուած կալուածը, որ կը գործածուէր աղանդաւորական կազմակերպութեան մը պաշտամունքին որպէս վայր:

Եկեղեցական Միութեան շրջաբերականներէն միոյն մէջ վարչութիւնը կը խնդրէ Համայնքէն որ շուրջ 400.000 Ֆ.ի գումար մը եւս գոյացնէ, ինչ որ մեզի խորՀիլ կուտայ որ Հայկական այս նոր օճախը արժելու է 550.000 Ֆր.:

1979 Մայիս 17, Հինգշաբթի օր, ազգիս Հայրապետ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս կը բարեՀաճի Հայկական այս նոր օճախին Հովուական այցելութիւն մը տալ: Այդ առթիւ Հայրապետը նուէր կուտայ սիրուն խաչքար մը: Ի դէպ յիշենք որ այս սրաՀին մէկ մասը արդէն վերածուած է մատուռի: Ապագային որպէսզի Սէնթ Էթիէնի գաղութն ալ ունենայ Հայկական գմբէթով իր եկեղեցին, ծրագիր կայ որ բակի Հողամասին մէկ չերային վրայ բարձրացուի Հայկական ոճով գըմբէթ մը, այս մասը իր մէջ պիտի ընդունի նաեւ ներկայ մատուռը: Ճարտարապետ Պ. Սարայտարեան պատրաստած է արդէն նախագիծ մը, որ այսօրուան գնաՀատումով կրնայ արժել 600.000 Ֆ.: Որքա՜ն ուրախալի պիտի ըլլար, Ֆրանսահայ գաղութէն ներս եկեղեցաշէն բարերար մը եթէ յանձն առնէր Հայկական ոճով կառուցուելիք այս եկեղեցւոյ ծախքը:

×

Անցեալ Մայիս 31ին, Շաբաթ օր, Եկեղեցական Միութիւնը իր այժմու սրաՀին մէջ ընդՀանուր ժողովի մը Հրաւիրելով ժողովուրդը, կարդաց իր նիւթական ու բարոյական տեղեկագիրը, որմէ ի յայտ կուգայ թէ Մշակութային Կեդրոնի յարդարանքները վերջնապէս լրացնելու Համար վարչութիւնը կարիքն ունի դեռ 150.000 Ֆրանքի: Ժողովին կը նախագաՀէ Նորվան Վրդ. Զաքարեան: Հակառակ չորս Հարիւրի մօտ ղրկուած Հրաւէրներուն, դժբախտաբար ժողովին ներկայ կ'ըլլան միայն 40էն 50 Հոգի: ՆախագաՀ Հայր Սուրբը ցաւ կը յայտնէ ի տես այս երեւոյթին: Սակայն Հակառակ ներկաներու փոքր թիւին, վարչութիւնը տեղւոյն վրայ անակնկալօրէն Հանգանակութիւն մը կը կազմակերպէ եւ մէկ ժամուան կարճ ժամանամիջոցի մը մէջ կը Հաւաքուի շուրջ 50.000 Ֆրանքի գումար մը: Օրուան դիւանը իր խորին շնորՀակալութիւնը կը յայտնէ ներկաներուն:

Մէկ ամիս ետք, Յունիս 29ին, Կիրակի օր, Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը կը Հրաւիրէ Նորվան Վրդ. Զաքարեանը, որպէսզի Սէնթ Էթիէնի գաղութին մէջ իր անդրանիկ պատարագը մատուցանէ: Պատարագիչ Հայր Սուրբը իր քարոզի ընթացքին կ'անդրադառնայ Սէնթ Էթիէնի Հայոց եկեղեցանուէր ոգիին մասին.— « Ս. Էթիէնի Հայութիւնը, կ'ըսէ ան, ժամանակին առանց եկեղեցի մը ունենալու, ունեցած է իր մնայուն Հոգեւոր Հովիւը: Նիւթական շէնքէն առաջ ան մտաՀոգուած է իր Հոգեւոր շէնքով: եւ մաղթենք որ այդպէս ալ շարունակուի »: ԱյնուՀետեւ կը յիշէ թէ ինչպէս կարգ մը այլ գաղութներու մէջ նիւթական գեղեցիկ կառոյցներ ապաՀովելէ ետք այսօր Հոգեւոր պարապութիւն կը տիրէ այդ գեղակառոյց Հաստատութիւններէն ներս:

Պատարագի վերջաւորութեան Եկեղեցական Միութեան վարչութիւնը ներկայ Հաւատացեալ ժողովրդեան կը կազմակերպէ ընդունելութիւն մը, եւ որու ընթացքին կը ծանօթացնէ Լիոնի եւ շրջակայից Հոգեւոր Հովիւը: Այդ առթիւ կը գործադրուի նաեւ գեղարուեստական բաժին մը: Տեղի կ'ունենայ Հանգանակութիւն մը եւս եւ կը Հաւաքուի շուրջ 10 Հազար Ֆրանք:

Այս թափով եւ այս տրամադրութեամբ տարուած աշխատանք մը վստաՀաբար միայն յաջողութեամբ կրնայ պսակուիլ:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԴԷՊՔԵՐ ԴԷՄՔԵՐ

ԻԶՄԻՐԻ « Կալըրի Այկըթ »ի մէջ, Յունիս 5ին, բացուած է Քրիսթին Սալէրի նոր պաստառներուն ցուցաՀանդէսը, որ մեծ Հետաքրքրութիւն ստեղծած է այցելուներու մօտ:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Այդ օրը արեւը գեղեցիկ էր: Գիւղացիները փէՀլիվանի կապին շուրջ Հաւաքուած էին բոլորակ: Կիները իրենց նաշխուն լաթերով ծխածան կապեր՝ նստած էին բարտիի թափած գերաններու վրայ: Եկեղեցիէն յետոյ ըէնճբէրներ իրենց արտերը նայիլ գացած էին ու արտերէն կը վերադառնային, ոմանք իրենց ձեռքերը կանանչ ծիլ մը բռնած, ուրիշ փէՀլիվանի դՀոլին ու զուռնին Հետ գիւղէն նոր դուրս կու գային:

Երկու փէՀլիվան սեղմուած Հագուստներու մէջ երկար սրունքներով, ձողերն ուսերուն կը քալէին դՀոլին առջեւէն:

Անոնք իրենց կուրծքերուն վրայ կախած էին զանազան գոյնի նուսխաներ, չար աչքի, նախանձի, պէս – պէս փորձութիւններու դէմ:

Նաւօն, խալֆան ու աշկերտը գիւղէն դուրս ելլող թափօրին միացան: ՓէՀլիվաններու առջեւ ինկած էր «եալանճի զարտաշ»ը, դէմքը ածուխով սեւցուցած: Գլխին վրայ լայն կատարով, կարմիր փետուրներով նաշխուն աքաղաղ մը կարծես թուխս նստած էր: Եալանճի Ղարտաշին գլխարկն էր այդ: Աքաղաղի լայն ու նաշխուն փետուրները գոցած էին «եալանճի զարտաշ»ին ականջները, իսկ գունաւոր պոչի փետուրները ծոպի մը պէս վար ծռած էին: Հագած էր իր Հասակին յարմարցուած արջի փոստ: Արջի չորս ոտքերը իր ոտքերուն ու թեւերուն յարմարցուած էին:

«Եալանճի զարտաշ»ը ձեռքին երկար գաւազան մը առած, ծերացած արջի ցատկոտուքներ կ'ընէր ու ժողովուրդը կը զուարճացնէր: Սեւցուցած դէմքին վրայ անոր աչքերը աւելի փայլուն էին: «Հոս – քոս» ձայն կու տար եալանճին, Հոս կը ցատկէր, Հոն կը ցատկէր, փէՀլիվաններուն ճամբայ կը բանար, եւ այծի, աքաղաղի ձայներ կը Հանէր:

Գաւազանը ձեռքին, ոտքերը ծռած, կը քալէր կողերուն վրայ իյնալով: Յաճախ կը մօտենար խալֆային, կը փռշտար, կը մկար այծի պէս, ու կ'ուզէր, որ խալֆան խնդար իր վրայ, խնդային բոլորը, բոլորը:

ՓէՀլիվաններու կապը բաւական բարձր էր: Վերը՝ վանքի աղաւնիներուն երամը կ'անցնէր: Դաշտերու մէջ թաւշային կանանչութիւն ու չայի արծաթ կըռնակը արեւուն տակ:

– Աղջի, ո՞ւր է Հայրդ,– Հարցուց Նաւօն աղջկան մը, որ կեցած էր իր ընկերներուն Հետ:

Աղջիկը շիկնոտ կարմրութիւն մը առած էր: Շունչը կը Հատնէր: Հազիւ կրցաւ ըսել, որ Հայրը վանքի ճամբուն արտն էր գացեր, տակաւին չէր վերադարձեր:

Խալֆան, երբ ետեւդարձաւ, տեսաւ, որ Նաւոյի Հետ խօսողը նոյն աղջիկն էր, իրենց Ջուր տուողը: Խալֆային դէմքը Հաճոյքէն յուզուեցաւ: Ան էր, ան, Լուսիկին աղջիկը:

Սաթենիկ, Հետզհետէ իր մօր երիտասարդութեան շնորՀքը կը ստանար խալֆայի աչքին: Ինչքա՜ն կ'ուզէր գայն գըրկել իր զաւկին պէս, զաւկին պէս իր գըրկին սեղմել: Անոր ընկերուՀիները շատ Համարձակ կը նայէին Մարտիկին, անոր ականջի կապոյտ յուլունքին, վանքի սիւնին պէս թիկնեղ Հասակին: Մի՛նակ Սաթենիկն էր, որ չէր նայեր անոր: Ջուրը տուած ատեն, ան իմացեր էր խալֆային բառերը. «Մարտիկ, տղաս, լաւ աղջիկ է. որ սիրտդ ուզէ, Նաւոյի Հետ գործը կը գլխենք»: Խալֆային այդ բառերը Սաթենիկի ականջին քարի վրայ ինկած ոսկեդրամի մը պէս Հնչած էին: Ան նայած էր Մարտիկին, երբ կուժը ուսէն անոր շրթունքին ծռած էր:

Սաթենիկ Հագած էր որթատունկի աշնան տերեւներով էնթարի, մէջքը քեմարով սեղմած: Սպիտակ խապը գլխին մէջտեղէն բացած ու երկուքի Հիւսած ծանր վարսերը քեմարէն շատ վար կախուած էին:

– Եկուր տեսնեմ, աղջի. տես, ի՞նչ կ'ըսէ խալֆան,– ըսաւ Նաւօն:

(Շար.– 111)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Շառլ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Անդրանիկեան եւ աղջիկները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Ալֆորվիլի երեսփոխան – քաղաքապետ՝ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի, Թաղապետական Խորհուրդին եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖԻԼԻՓ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ
մահուան առթիւ:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
ՄԱՐՍԷՅԼ — ՌԻՒ Տ'ՕՊԱՆԵԸ

Կիրակի, Յուլիս 13, տօն է Պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Նոյն առթիւ, առաւօտեան ժամը 10·15-ին, Մարսէյլ՝ 92, Ռիւ տ'Օպանեը Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՄԱՏՈՒՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսահայ Կաթողիկէ համայնքին

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ· ջերմ մթնոլորտ
—×—
Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:

VOYAGES EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F
du 20 juin au 1er juillet 3 890 F
du 12 au 23 septembre ”

2° VOYAGE DE 14 JOURS

du 09 au 22 août 4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F
du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS
OCIVEP

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Les places étant limitées, veuillez nous Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom ....
Prénom ....
Adresse ....
.... Tél. ....
Ville .... Code postal ....

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du .... au .... ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour :
....

Rayer les mentions inutiles

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան եւ թաղման տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ.—

Տէր եւ Տիկ. Արշամ Պապայեան ե. պ. 1000, Սահակ – Մեսրոպ երգչ. 1000, Տէր եւ Տիկ. Հ. Մոմճեան, Տէր եւ Տիկ. Լօրան Խօքսիւզեան ե. պ. 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Թորոս Աթոյեան ե. պ. 500, Սահակ–Մեսրոպ երգչ. 500, Պ. Վարուժան Պօզաճեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Դաւիթ Պանտիկեան 500 և երգչ. 500: Տէր և Տիկ. Մելեան 1000, Տէր եւ Տիկ. Մ. Եավէր 500, Պոլսոյ գաղթականաց 500, Տիկ. Վ. Թուզլաճեան 500, Հ. Բ. Ը. Մ.եան 500, Պոլսոյ Մչ. Միութիւն երգչ. 500, Վասպուրականի Հայր. Միութիւն երգչ. 500, Սէն Ժեռմի եկեղ. վարչ. 500, Մանուկեան ընտանիք (Ռոման) 500, Մկրտիչեան եղբարք երգչ. 500, Տէր եւ Տիկ. Րոպէր Սիսակեան 250, Հ. Բ. Ը. Մ.եան 250, Տէր եւ Տիկ. Ր. Հաթէմեան 500, Տիկ. Ս. Աթէշեան 250, Հ. Բ. Ը. Մ.եան 250, Ֆր. Մշ. Միութիւն 500, Հրաչեան ընտանիք Ս. – Մուրատ վարժարանի 500, Տէր եւ Տիկ. Փ. Ղազարեան 500, Գալուստ Ահարոնեան ընտանիք դպրոցին 500, Պր. Վ. Պանտիկեան Վասպուրականի Հայր. Միութեան 500, Տէր եւ Տիկ. Ս. Հաթէմեան 250, երգչ.ին 250, Տէր եւ Տիկ. Ֆ. Փափազեան 500, այրի Տիկ. Բ. Բիրիեան եւ զաւակները 400, Տէր եւ Տիկ. Պ. Կարապետեան 200, երգչ.ին 200, Տէր եւ Տիկ. Մ. Ճէրանեան (Վալանս) 200, Երգչ.ին 200, Տէր եւ Տիկ. Տիրան Խայիկեան 400, Տիկ. Բ. Փալամուտեան 200, Հ. Բ. Ը. Մ.եան 200, Ստեփանեան – Թաշճեան ընտ. 150, Հ. Բ. Ը. Մ.եան 150: (Շար.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ի յիշատակ Յովհաննէս Թորոսեանի մահուան քառասունքին, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պօղոսեան, Կապ. Խաչի կայանին կը նուիրեն 300 Ֆր. «Յառաջ»ի միջոցաւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ
Գ. ՑԱՆԿ

Գրիգորեան Գէորգ, Աւրոփալեան Գէորգ, Տէվլէթեան Արթին, Սարըքասապեան Յ., Փալուեան Վ., Սահակեան Տ., Այվայեան Ա., Շահզուճեան Է., Յովակիմեան Ե., Պէքիարեան Ա., Ճանիքեան Լ., Նոտարեան Պ., Ժամկոչեան Յ., Թութճեան, Ալթունեան Կ., Լէպլէպիճեան Ա., Լէպլէպիճեան Ժ.–Պ., Յովակիմեան Ռ., Պզտիկեան Ռ., Աբելեան, Փափազեան, Թօփալեան, Քիւրքճեան Խ., Սաքոչեան Ա., Թուֆանեան, Աւետիսեան, Քիւրքճեան Ժ., Կամպառեան Վ., Տէմիրճեան, Մուրատեան Գ., Կազերեան Ժ., Զոփուրեան, Յակոբեան, Մ., Եսայեան Հ., Ճիէրճեան Ժ.–Փ., Ժամկոչեան Է., Անդրէասեան, Զաքալեան, Ներսէսեան, ոմն, Պասմաճեան, Գասպարեան, Յովսէփեան Ս., Սարուխանեան, Հաճիպահամեան Ի., Հունանեան, Աճէմեան, Կիրակոսեան, Մանուկեան, Խաչատուրեան Ղ., Սապունճեան, Քիւլիւքեան Մ., Պոտուրեան, Կէօզիւրեան, Սուրեան Ժ., Գույումճեան, Մարկոսեան Է., Եղիայեան Ֆ., Օհանեան Ա., Ամառիլիօ Ս., Քէփէնէքեան Ք., Հէօսէյիժապէթ, Գարակէօզեան Ժ., Պէրպէրեան Ա., Նալչայեան Մ., Պէչքիճեան Փ. Թընկրեան Ռ., Շիրինեան Հ., Զաքարեան, Սարհատեան Տ., Պալեան Յ., Սարաճեան Մ., Ակոյեան Վ., Մկրտիչեան, Թաշճեան Ա., Գասպարեան Ա., Երեմեան Ժ., Զարմանեան, Տէր–Պօղոսեան Օ., Պոլոյեան, Արթինեան Ա., Քոժըքեան Ա., Արզուլյեան Ս., Դաւիթեան Տ., Ճէրաճեան Ժ.–Փ., Կոստանեան Վ., Առաքելեան Ժ., Ագըլեան Մ., Փափազեան Հ., Մասիսեան Մ., Տէր–Պապեան Փ., Գոճաքաֆայեան, Հարեան Մ., Կարապետեան, Քոսթանթինօֆ, Աֆարեան, Մելքոնեան, Տէր–Յակոբեան, Յակոբեան Ժ., Մազպանեան Մ., Մինասեան Ա., Թէրզեան Մ., Սէթեան Ա.–Մ., Սէթեան Ա., Պետոյեան Ս., Անդրանիկեան–Ֆերմանեան, Մաքինաճեան, Կարապետեան Կ., Տէր–Յովհաննէսեան Օ., Պաղտասարեան, Մարտիկեան Ժ., Ներսէսեան Ժ., Կէտիկեան Թ., Տորտումեան Ն., Թէրզեան Ժ., Գարիպեան Խ., Պարիկեան, Ասատուրեան, Թորոսեան, Ժամկոչեան, Զամասանեան, Մարտիկեան, Աւագեան, Փիրանեան, Շալեան, Տէր–Մարգարեան, Անդրէասեան, Գույումճեան Ժ., Գույումճեան Ա., Գուրալեան Մ., Ղազարոսեան, Տօնապետեան Ս., Թիֆթիկճեան Ն., Շոթիկեան Ա., Գալիքեան Ա., Տէմիրճեան – Գինոյեան, Ստեփանեան Ռ., Օհանեան Մ., Էրիմեան Շ., Գալվաճեան, Գաբրիէլեան Ք., Գարաօհաննէսեան, Տիրատուրեան, Կըրանժերար, Ալթունեան Ե., Ասատուրեան Տ., Ռէիզեան Գ., Աջպահեան Գ., Խաչատուրեան, Քէօսէեան Ա., Խաչատուրեան Բ., Թորոսեան Ժ., Սիսաքեան Ա., Կարապետեան Ժ., Իփչիպաշեան Գ., Ալեքսանեան, Պէյեան Տ., Անսալօհ Յ., Հացագործեան Ա., Սիմիտեան Ա., Ճինպաշեան, Վարպետեան Ա. 100ական: (Շար.)

– ՎԱՐԴԱՎԱՌ –
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 13, Վարդավառ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի – Քրիստոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Յուլիս 13ին, Քրիստոսի Պայծառակերպութեան տօնին առիթով, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ: Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին:

EXPOSITION
permanente de peintures
RAPHY
8, Ave. Baguenaud — LA BAULE

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ
ORGANISATION TERRE ET CULTURE

7, RUE DU FBG. ST. HONORE — PARIS 75008

IV-eme Campagne de Travail - Eté 1980

MISE EN VALEUR DES DOMAINES ARMENIENS D'IRAN DU NORD

Séjours de 2, 4, 6, 8 Semaines
Juillet et Août, 4 Stations Fixes

STATIONS PERIFERIQUES SUPPLEMENTAIRES

Stations de séjour installées dans les grands monastères (ST. THADEE et ST. ETIENNE) et dans les villages à peuplement Arménien. Rotation assurée dans la mesure du possible

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS –
ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ –

PARIS : K. Kevonian, 702-99-45 LYON : I. Baravian, 849-90-62
MARSEILLE : S. Sarkissian, 52-18-75 BRUXELLES : P. Isbendjian,537-86-41

Découvrez l'ARMÉNIE

AVEC LA J.A.F.

SEJOUR TOURISTIQUE DU 16 AOUT AU 6 SEPTEMBRE
soit 21 jours au total, dont 19 jours en Arménie pour le prix exceptionnel de 3.600 Fr.

SEJOUR : 16 Août : Arrivée Moscou, départ pour Erévan
16 Août - 4 Septembre : Erévan et ses environs.
(Hébergement au Palais de la Jeunesse)
4 - 6 Septembre : Léningrad

Renseignements et demandes d'inscription : Tél. : 208-76-49, les Mardis et Jeudis soirs

Par courrier uniquement
Mme Yazidjian, 29, Avenue Pasteur, 93100 Montreuil.
(date limite : 13 Juillet 1980)

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 – 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթարանէն մինչեւ պաքալօրէայի Պէ. Սէ. Տէ. բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել Տեսչութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
12-13
SAMEDI-DIMANCHE
12-13 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.687
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.687

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Այսօրուան աչքով, մանաւանդ ռուսական յեղափոխութենէն ի վեր, մարդիկ երկրորդական նշանակութիւն կուտան Յուլիս 14ի դէպքին:

Այս ալ, ինքնին, հակայեղափոխական տեսակէտ մըն է:

Որեւէ իրողութիւն դատած ատեն, ամէն բանէ առաջ, պէտք է աչքի առջեւ բերել անոր ժամանակրջանը: Ա՛յն պարագաները ուր տեղի ունեցաւ դէպքը, եւ այն ճիգը որ կատարուեցաւ: Յետոյ, նաե՛ւ, ժողովուրդներու ընկերային եւ քաղաքական զարգացման աստիճանը:

Անարդարութիւն է, 140 տարի յետոյ, նսեմացնել Յուլիս 14ը, երբ գիտենք որ անոր հռչակած նշանախօսքերը տակաւին չեն իրագործուած նոյնիսկ ընկերային-քաղաքական նորագոյն դրութեան, խորհրդային վարչաձեւին տակ:

Ի՞նչպէս կարելի է ուրանալ որ, Ֆրանսական յեղափոխութիւնը ամէնէն առաջ գաղափարներ ցանեց: Աշխարհը վարակեց նոր մտքերով: Ու մինչեւ այսօր ալ, ամբողջ սերունդներ եւ ժողովուրդներ կ'ոգեւորուին Յուլիս 14ի նշանախօսքերով: «Այլեւս հպատակներ չկան, այլ կան քաղաքացիներ»: Չկան տէրեր եւ ծառաներ, իշխանաւորներ եւ ստրուկներ: Առանձնաշնորհեալներ եւ զրկուածներ: Միահեծան արքաներ եւ նախիրներ:

Այս մտքերը քարոզուեցան, արծարծուեցան: Քաջ մարդիկ, յեղափոխականներ հրապարակ իջան, զանոնք իրականացնելու համար: Զարկին եւ զարնուեցան: Եղբայր եղբօր կուրծքին դաշոյն մխեց: Արքաներ եւ թագուհիներ դէպի կառափնատ առաջնորդուեցան, իրենց հաւատարիմներուն հետ, իբրեւ հասարակ ոճրագործներ: Արիւնը հոսեցաւ գետերու պէս: Տիրող կարգուսարքը սարսեցաւ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ աշխարհի ուրիշ մասերուն մէջ: Պասթիյլը դարձաւ կենդանի խորհրդանշան մը:

Ի՞նչ փոյթ, եթէ կարելի չեղաւ ամբողջովին շահիլ դատը, եւ դրախտի մը վերածել աշխարհը:

Ձախո՞ղ է քրիստոնէութիւնը, որուն անունով ահռելի եւ արիւնռուշտ պայքար մը կը մղուի 2.000 տարիէ ի վեր, որուն իշխանաւորները օրը տասն անգամ կը խաչեն մէկ անգամ խաչուած փիլիսոփան...:

Ձախո՞ղ է կարմիր յեղափոխութիւնը, որուն առաջնորդները իրենց օգտատիպար կամայականութեան եւ չքեղութեան աշտարակներէն կը խնդան հաւասարներուն վրայ:

Ինչո՞ւ կը զարմանանք որ, Ֆրանսական Յեղափոխութիւնը փորձեց ջնջել առանձնաշնորհեալներուն, ազնուականութեան եւ կղերին վայելած ըմբոստացուցիչ արտօնութիւնները, ուզեց հաստատել ազատութիւն, եղբայրութիւն եւ հաւասարութիւն. բայց այսօր, քաղքենի-դրամատիրական կարգուսարքի մը տակ, նոյնքան եւ թերեւս աւելի ահաւոր բռնութիւններ եւ անիրաւութիւններ կը գործուին, փոքրամասնութիւն մը կը կեղեքէ մեծամասնութիւնը, Ոսկի Հորթեր կը տիրապետեն եւ կը հրամայեն տիրաբար, ստուերի մէջ ձգելով նախկին եւ ներկայ միապետները:

Եթէ ամէն ցանուած հունտ պտուղ տար, եթէ իւրաքանչիւր գաղափար անմիջապէս եւ ամբողջապէս գործի վերածուէր, աշխարհը իսկապէս դրախտ կը դառնար: Կամ թերեւս իսկական դըժոխք, քանի որ ամէն շարժում կանգ պիտի առնէր «հրաշքիւք իմն»...:

Ո՛չ, հակառակ բոլոր յուսախաբութիւններուն եւ վրիպումներուն, հարկ է երկիւղածութեամբ խոնարհիլ Յուլիս 14ի յեղափոխութեան առջեւ, որ ճեղքրտեց, սարսեց բռնութեան եւ կամայականութեան միջնաբերդը, որ ճամբայ բացաւ լաւագոյն օրերու համար, եւ, իրականին մէջ, կատարեց շատ խոր փոփոխութիւններ, քաղաքական, ընկերային, պետական եւ վարչական գետնի վրայ:

Չնախապաշարուինք բառերով: «Քաղքենի - դրամատիրական» բացատրութիւնը չի կրնար մթագնել յիշատակը բոլոր անոնց, որ, մէկուկէս դար առաջ, հռչակեցին եւ արիւնով նուիրագործեցին բոլոր քաղաքացիներու ազատութիւնն ու հաւասարութիւնը, երբ ազատ էին միայն ազնուականն ու կղերը, իսկ հաւասարութիւնը՝ անմատչելի ցնորք մը:

Այդ օրերուն ցանուած գաղափարներն էին որ, արշաւելով սերունդէ սերունդ եւ երկիրէ երկիր, յանդեցան աւելի բուռն, աւելի արմատական եւ համատարած շարժումներու եւ յեղափոխութեանց:

Եւ այդ օրերէն կը սկսի Արեւելքի այս խոնարհ ժողովուրդին ալ վերածնունդը, որ այնքան սերտօրէն կապուած է ֆրանսական մշակոյթին հետ:

Գիտենք, այսօրուան Ֆրանսան այն չէ ինչ որ երազեր կամ ներկայացուցեր էին մեր անդրանիկները, սկսած 60ական թըւականներէն: Ամբողջ աշխարհը այն չէ ինչ որ մենք ուզեր ենք տեսնել, ոտքերը գետնէ կտրած եւ նայուածքը դէպի բարձունքները:

Մենք ունինք շատ խոր դառնութիւններ, որ ամէն բանէ առաջ մեր անուղղայ միամտութեան հետեւանքներն են:

Բայց, ուրի՛շ բան է օրուան քաղաքականութիւնը, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ Յուլիս 14ը, որ ամբողջ երկունք մը եւ հանգանակ մը կը ներկայացնէ:

14 Յուլիս 1928 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՄԷՅՆԻ հրաման տուաւ, որ ամերիկացի պատանդներէն մէկը ազատ արձակուի, առողջական պատճառներով եւ խնամուի, այն երկիրը, որ կ'ուզէ: Ենթական՝ Ռիչըրտ Քուին արդէն քննուած է պարսկական հիւանդանոցի մը մէջ: Հիւանդութեան բնոյթը չէ ըսուած բայց կը կարծուի թէ հոգեկան է:

ԲՈԼՈՐ ՍԵՆԱՏՈՐՆԵՐԸ ո՛չ պատասխանեցին գործատիրութեան ծրագրին աշխատանքի տեւողութեան մասին: Գործատիրութեան նախագահը, Սէյրաք չէ յուսահատած եւ կը խորհի թէ կարելի է միշտ բանակցիլ, հաւանաբար՝ վերամուտին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան Նախագահը վերջացուց իր գերմանական ճամբորդութիւնը: Նախքան վերադառնալը, ըստ սովորութեան խօսակցութիւններ եղան Շմիտի հետ, ի ներկայութեան նախարարապետ Պառի: Ժիսքար եւ Շմիտ վճռական դիրք մը ճշդած են Խորհ. Միութեան դէմ:

Մ. ՄՈՐԻ – ԼԱՐԻՊԻԷՌԸ առեւանգողներու ինքնութիւնը ճշդուած է քանի որ ձերբակալուած կինը՝ Տոմինիք Վերնէր պատմած է ամէն ինչ: Զարգացած եւ գեղեցիկ կին մըն է, որ անցեալին նախարարական պաշտօնեայ ալ եղած է եւ ինչպէս ժամանակակից ոճով կը բացատրուի «ընկերութեան խզումի մէջ է»...: Խոստովանած է թէ իր բարեկամին հետ առանձին գործած են: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, կ'ուզէին այդ գումարը տալ ձախապաշտ շարժումի մը, ըստ ուրիշներու, հասարակ գողութիւն է:

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ է որ Գարթըր եւ Չինացին՝ Հուա բաւական երկար տեսնուեցան ինչ որ Մոսկուայի համար հակախորհրդային ճակատ մըն է:

ՊԱՆԻ ՍԱՏՐ յայտնեց թէ նոր դաւի մը առաջքը կարելի եղած է առնել: Դաւը կը ձգտէր գրաւելու զօրանոցները, ռմբակոծել Խոմէյնիի բնակարանը եւ Ղոմի աստուածաբանական վարժարանը:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ ծայրայեղները քաղաքին կեդրոնը սպաննած են գաղտնի ոստիկան մը, որ կը փորձէր արգելք հանդիսանալ ապօրինի ցոյցի մը:

ՊԻԼՊԱՈՅԻ փողոցներուն մէջ շուրջ 15 հազար Պասքեր որոնք դէմ են ԷԹԱի, ցոյց մը ըրին, ահաբեկչութեան դէմ եւ կրկնեցին իրենց հաւատարմութիւնը Սպանիոյ միասնականութեան: Համայնավար կուսակցութիւնն ալ համամիտ էր այս նախաձեռնութեան սկզբունքին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մայրաքաղաքին պաշտպանման վիճակի հրամանատարը արգիլեց Անգարայի մէջ Պոլսոյ ձախ օրաթերթին՝ Հալքին Կազեթեսի Դեմոկրաթի ցրումը, որովհետեւ օրաթերթը տեղեկութիւններ հրատարակած է, որոնք «հակառակ են Պետութեան եւ ազգին անբաժանելիութեան սկզբունքին եւ որոնք կրնան նաեւ խանգարել հանրային կարգն ու կանոնը»: Ուրիշ երեք ձախ պարբերականներ նաեւ արգիլուեցան:

ԻՐԱՔԵԱՆ օդուժը ռմբակոծած է իրանեան հեռատեսիլի կայան մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մ Ա Հ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԱՐՈՒՇ ԽԱԺԱԿԵԱՆԻ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յուլիս 8ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Երեւանի մէջ մեռած է դերասան Գարուշ (Կարապետ) Խաչատուրի Խաժակեան: Ծնած էր 1913ին՝ Լենինական: Պատանի տարիքէն ցուցաբերած է դերասանական ձիրքեր եւ հետեւած տռամաթիք արուեստանոցի դասընթացքին զոր աւարտելէ ետք գործի անցած է Երեւանի Բանուորական Թատրոնը: 1935ին երիտասարդ դերասանը հրաւիրուած է Գ. Սունդուկեան Թատրոն, ուր մարմնաւորած է բեմական բազմաթիւ կերպարներ՝ Ֆերտինան («Սէր եւ խարդաւանանք»), Ալեքսանդր («Ժայռ»), Միքայէլ («Էլի մէկ զոհ»), Մասիսեանց («Խաթաբալա») եւն.: Դերասանը մեծ վաստակ ունի նաեւ արդի թատերգութեան կերպարներու մարմնաւորման մէջ. յիշատակելի են յատկապէս Ռուբէնի («Այս աստղերը մերն են»), Հայրաթեանի («Վերջին մեխակներ»), Ցովնաթանեանի («Մհերի դուռը»), Ռուդենկոյի («Նիւրէնբերգեան դատավարութիւն»), Արա Սասունի («Հաջի Փայլակ») դերերը: Խորհրդահայ թատրոնին մատուցանած ծառայութեանց ի գնահատութիւն Գարուշ Խաժակեան պարգեւատրուած է «Պատուոյ նշան» շքանշանով:

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ազգային տօնին առթիւ, խմբագրատունը փակ է Երկուշաբթի օր եւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ (Երեքշաբթի, Յուլիս 15ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի, Յուլիս 16:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 4-7)

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ ՄԷԿ ԱՄԻՍ ԴԱԴԱՐ

Խորհրդային 43րդ ախոյենութեան մրցաշարքի 16րդ հանգրուանի խաղերը վերջ գտած են եւ մէկ ամսուան դադար մը տրուած է (նախքան մրցաշարքի երթի վերջին մրցումը) կարենալ պատրաստուելու համար Մոսկուայի ողիմպիականներուն: 16րդ հանգրուանին Մոսկուայի «Սպարտակ»ը 0ի դէմ 1 կէտով պարտուած է ԲԿՍԱէն, Կիեւի «Դինամօ»ն յաղթած է Թիֆլիսի «Դինամօ»ի (1-0), Դոնի Ռոստովի ԲՍԱ - Մոսկուայի «Դինամօ» խաղը վերջ գտած է հաւասար արդիւնքով (1-1), Լենինգրադի «Զենիթ»ը 0ի դէմ 1 կէտով յաղթած է Լվովի «Կարպատներ»ու: Միւս խաղերուն արդիւնքներն են.— Կայրաթ - Նեֆթչի 2-1, Պախտակոր - Կուբան 1-1, Շախտեոր - Դինամօ (Մինսկ) 2 - 0, Տորպեդօ - Լոկոմոտիւ 1-2:

Այսպէսով, 16 հանգրուանէ ետք դասաւորման գլուխը կը գտնուի Մոսկուայի «Սպարտակ»ը 23 միաւորով, Կիեւի «Դինամօ»ն 22 միաւորով կը գրաւէ երկրորդ տեղը, որուն կը հետեւին Դոնի Ռոստովի ԲՍԱն եւ «Զենիթ»ը 19ական միաւորով: «Արարատ» 17 միաւորով կը գրաւէ 9րդ տեղը: Երեւանցիները երթի վերջին հանդիպումը կ'ունենան Օգոստ. 5ին Բաքուի «Նեֆթչի»ին հետ, այս վերջինոյն դաշտին վրայ: Մինչ այդ «Արարատ» կը մեկնի Սեւ ծովու ափերը հանգստանալու եւ կարգ մը բարեկամական հանդիպումներ ունենալու:

×

ԵՐԵՔ ՀԱՅԵՐ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ԽՈՒՄԲԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԻՆ

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի Դաշնակցութեան նախագահութիւնը, մարզիչներու խորհուրդի առաջարկութեամբ հաստատած է Մոսկուայի Ողիմպիականներուն մասնակցող Խորհ. Միութեան խումբի 25 թեկնածուներուն ցանկը: Այդ ցանկին մէջ առնուած են Խորհ. Միութեան զանազան խումբերու լաւագոյն մարզիկները՝ բերդապահի, պաշտպանի, յարձակողի դերերուն համար: Պաշտպաններու շարքին կը գտնուին Միրզոյեան (Մոսկուայի «Սպարտակ»էն) եւ Աշոտ Խաչատրեան («Արարատ»էն), իսկ կէս-պաշտպաններու շարքին՝ Խորէն Յովհաննիսեան («Արարատ»էն):

×

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ 400.000ՆՈՑ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՆԵՆԱՅ ԴԱՐԱՎԵՐՋԻՆ

Ազգագրագէտներու կարծիքով, Լենինականի բնակչութիւնը դարուս վերջաւորութեան կը կրկնապատկուի եւ կը հասնի մօտ 400 հազար հոգիի: Հայաստանի արդիւնաբերական եւ մշակութային երկրորդ քաղաքը շինարարութեան մարզին մէջ մեծ թափ առած է: Կը շարունակուին բնակարաններու, մանկապարտէզներու եւ մշակութային հիմնարկութիւններու շինարարական աշխատանքները: Նախատեսուած է կառուցանել երեք հազար տեղնոց մարզական պալատ մը:

ԱՐԻՒՆՈՏ ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ

Միայն մեր մեռելներուն ոգեկոչումը կը բաւէ շատ մը սառեր հալեցնելու համար:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

×

Ահա լրացան անուսարսափելի վաթսուն եւ հինգ տարիներ:

Սակայն որքան ալ անթիւ են վէրքերը եւ խոր են վիշտերը, նոյնքան խոր է Տարօնցիներուս հաւատքը եւ արդարութիւնը անյաղթելի:

Հակառակ անոր որ վաթսունեւհինգ երկար տարիներ անցած են կարմիր Վարդավառէն ի վեր, սակայն մեր վէրքերը դեռ շատ թարմ են: Իսկ մեր սուգը շատ մեծ է: Ամէն տարի այս օրերուն արիւն է որ կը հոսի մեր սրտերէն:

Երբ կը թղթատենք Հայոց պատմութիւնը, կը տեսնենք որ Տարօնէն ելած են մեր Ոսկեդարու ոսկերիչները, ազգաշէնները, մեր լուսաւորիչներն եւ նուիրեալները, մտքի եւ գրիչի տիտանները.— Մեսրոպ Մաշտոց, Սահակ Պարթեւ, Մովսէս Խորենացի, Եղիշէ, Ղազար Փարպեցի, Զենոբ Գլակ, Յովհան Մամիկոնեան եւ շատ ուրիշներ որոնք իրենց մտքով եւ գրիչով ծաղկեցուցին հայ մշակոյթը, հայ միտքը, հայ հոգին եւ բազուկը: Եւ բռնութեան չղթաներուն տակ աւերակ եւ արիւնաներկ հողը նաեւ ծնած է նոր – նոր հերոսներ՝ Ցրօնքցի Մուրատներ, Արթիններ, Մօսօներ, Եղօներ, Ղազարներ, Պօղէներ, Մկրօներ եւ բազմաթիւ ուրիշներ որոնք իրենց թանկագին կեանքերը զոհեցին յանուն հայ ժողովուրդին եւ հայրենիքի ազատութեան:

Վաթսունեւհինգ տարիներու աւերակները, հողերը դեռ կ՚ողբան իրենց թանկագին կորուստը, սակայն մենք խորապէս կը հաւատանք գերբնական ուժի մը գոյութեան: Այո՛, այդ անծանօթ եւ զօրաւոր ուժը որ շատ անգամ կը գործէ մեր կամքէն անկախ:

Այդ ուժը կուգայ Տարօնի սրբազան հողէն, մեր նախնիքներէն եւ կը թափանցէ սերունդէ սերունդ եւ պատմութեան:

Տարօնցին զրահուեցաւ եւ զինուեցաւ յանուն ամէնէն ազնուական՝ զարնել եւ զարնուելուն համար: Զարկաւ յանուն հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան, յանուն հայկական արժանապատուութեան եւ յանուն արդարութեան՝ միշտ մնաց պատնէշին վրայ կանգնած:

Տարօնի հողը կը փնտռէ զէնք սիրող, իրեն հաւատացող եւ գուրգուրացող իրեն համար քրտինք, արցունք եւ արիւն թափող Տարօնցիները:

Մեր բիւրաւոր նահատակները իրաւունք եւ պահանջք ունին մեզմէ, ինչպէս նաեւ մեր ապագայ սերունդէն: Մեր պարտականութիւնն է լսել պահանջը եւ գիտակցօրէն կատարել անոնց կամքն եւ ուխտը:

Այսպիսի եղեռնային օրեր շատ է ճանչցած Հայութիւնը մանաւանդ Տարօնցիներս: Բայց եւ այնպէս մենք Տարօնցիներս անսասան հաւատք ունեցած ենք թէ աւերակներէն միշտ պիտի ծնին նոր Հրայր – Դժոխքներ, Վարդան վարդապետներ, Գեղամներ, Իշխան Մակարներ, Գէորգ Զաւուշներ, Վարդաններ եւ Դաւիթներ:

Ո՛վ դուք Տարօնի դժբախտ բեկորներ, դուք որ կրեցիք այդ խոր վիշտերը ձեր կուրծքին տակ, արդար իրաւունքի եւ պահանջքի համար, դուք տեսաք Տարօնի տառապանքներն ու կոտորածները, դուք գիտէք թէ այդ սուրբ հողէն ծնած գիտունները, հերոսները եւ նուիրեալները ինչպէս իրենց մահուան գնով կատարեցին իրենց անյետաձգելի պարտականութիւնը հայրենիքի եւ ազգութեան հանդէպ:

Սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ, ինչո՞ւ այսքան շուտ մոռցանք երէկուան սպանդանոցները, ջարդերը, աւերակներն ու հրկիզումները, մանաւանդ մեր աչքերով տեսած եւ մեր ականջներով լսած հազարաւոր մայրերու, հայրերու, եղբայրներու, քոյրերու եւ ծծկան մանուկներու սրտաճմլիկ յօշոտումները, ճիչերն ու աղաղակները, որոնք մինչեւ երկինք կը հասնէին: Վաթսունեւհինգ տարիներ անցած են այդ արիւնոտ, զարհուրելի եւ ջարդի թուականէն ի վեր, սակայն դեռ մեր սրտէն արիւն կը ծորի: Տարօնի սեւ հողին տակ սրտի բոց կայ չմարած, հողն է որ կուլայ խորունկ վէրքի կսկիծէն: Մենք վերապրողներս, այդ հողին չա՞փ ալ գիտակցութիւն չունինք որ տարին մէկ անգամ լուռ երկիւղածութեամբ չենք խոնարհիր մեր բիւրաւոր հերոսներուն եւ նահատակներուն ջարդուփշուր ոսկորներուն առջեւ:

Մեր նահատակներուն հոգիները կը սաւառնին մեր գլուխներուն վերեւը, անոնք մեզմէ ոչ խունկ, ոչ մոմ եւ ոչ ալ հոգեհանգիստ կ՚ուզեն, այլ կը պահանջեն հաւատարիմ մնալ իրենց կարմիր արիւնին, մանաւանդ արդար դատին, ամէն տարի արիւնոտ Վարդավառին առթիւ՝ երկիւղածութեամբ խոնարհիլ իրենց անմոռաց յիշատակին առջեւ, եւ կոչել.— Ցարդանք ձեր տառապած եւ չարչարուած ոսկորներուն:

Քանի մը տարիներէ ի վեր, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը, ինչպէս նաեւ կարգ մը ուրիշ Հայր. Միութիւններ, հոգեհանգիստով եւ ճաշով մը կ՚ոգեկոչեն մեր բիւրաւոր նահատակներուն յիշատակը: Հոգեհանգիստներուն դէմ չեմ, սակայն հոգեհանգիստով կամ եպիսկոպոսական պահպանիչով ի՞նչ կը հասկնան հոս ծնած եւ մեծցած նոր սերունդները:

Արիւնոտ Վարդավառին կամ ցեղասպանութեան առթիւ պէտք է յիշատակի հանդէսներ կազմակերպուին: Օրուան բանախօսները պէտք է մանրամասն խօսին եւ բացատրեն նոր սերունդին թէ ինչպէս բարբարոս եւ արիւնռուշտ Թուրքերը 1915ին բնաջնջեցին խաղաղասէր, շինարար եւ ստեղծագործ հայ ժողովուրդը:

Մենք աշխատանքի եւ հացի համար չեկանք Եւրոպա, այլ Եւրոպացիներու ստորին քաղաքականութիւնն էր որ մեզ մինչեւ հոս բերաւ:

Այս նուիրական օրուան առթիւ նորոգենք մեր ուխտը մեծ հաւատքով եւ միահամուռ քալենք մեր հերոս ժողովուրդի փշոտ ճանապարհէն, որովհետեւ Տարօնի արիւնաներկ հողը կուլայ խորունկ վէրքի կսկիծէն եւ այդ կսկիծն է որ արձագանգ կուտայ եւ կը պարտադրէ մեզի քալել եւ հետեւիլ մեր նախնիքներուն:

Փա՜ռք անոնց անմոռաց յիշատակին եւ պատի՜ւ մեր անկեղծ գործող սերունդին:

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՄԱՆԱՆԱՑԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԸ

Վարդավառի տօնին առթիւ կ՚ուզեմ գրել Գազպէի մասին: Գազպան կամ Գազպէն, որ մշեցնական բարբառ մըն է եւ կը նշանակէ մանանայ, թերեւս շատեր ոչ տեսած եւ ոչ ալ կերած են. հաւանաբար կարդացած են հնտակարաններու մէջ:

Մանանան յատուկ է միայն Սիմ լեռնաշղթային, որ մէկ կողմէ Մշոյ Ս. Կարապետ վանքի ետեւէն Շուշար լեռներու կը յենու, միւս կողմէ Շատախ գաւառը, Խոյթը, Բռնաշէնը կազմելէ ետք կ՚երթայ միանալու Մօտկանի լեռնաշղթաներուն եւ կը վերջանայ Բաղէշի ձորերուն մէջ: Ուրեմն մանանան միայն Տարօն Տուրուբերան կ՚իջնէ: Մեր գիւղը՝ Սորտար, Մշոյ դաշտին մէջ ամէնէն մօտն է Ս. Կարապետի անտառին: Երբ ամառուան տօթագին օրերը հասնէին կը բարձրանայինք Ս. Կարապետի անտառի բարձր գագաթները, ուր այծի մազէ շինուած մեր կոները (վրաններ) կը լարէինք եւ երկու ամիս կ՚անցընէինք ազատ բնութեան մէջ՝ առատ կանաչութիւն, առատ խոտ, սառնորակ ջուր: Գիւղացիները ձմեռուան համար կարագ, պանիր եւ չորթան կը պատրաստէին:

Ամառուան այդ տաք օրերուն գիշեր մը յանկարծ մանանայ տեղաց ձիւնի պէս՝ ծառերուն եւ թզահասակ թաւուտներուն վրայ, տերեւները ճերմկցան: Անմիջապէս մէկը գիւղ իջաւ լուր տալու գիւղացիներուն, որոնք կաթսաներով անտառ բարձրացան եւ երեք քարերով օճախ մը շինեցին. փայտեր հաւաքելով կրակ վառեցին եւ ջուրով լեցուն կաթսաները դրին կրակին վրայ: Յետոյ ծառերուն ճիւղերը տերեւներով միասին կտրեցին ու կաթսայի տաք ջուրին մէջ թաթխեցին, որպէսզի անմիջապէս հալի: Ու այսպէս աշխատեցան մինչեւ արեւածագ, որովհետեւ արեւածագէն ետք մանանան հալելով տերեւներուն վրայէն կը թափի քարերու եւ ժայռերու վրայ: Գիւղացիները հետերնին բերած էին մեծ սաւաններ, որոնց վրայ միայն մանանայով թանձր խաւ կապած տերեւները շարեցին, որպէսզի քանի մը ժամէն չորնան: Ապա լաւ մը ոլկեցին եւ ալիւրի պէս բարակ մանանան շաղեցին կաթսայի անոյշ ջուրով, կլոր հացեր շինեցին եւ չորցնելով շարեցին փեթակներու մէջ, որպէսզի Վարդավառին տանին եւ ծախեն ուխտաւորներուն եւ փոխարէնը իրենց տուներուն համար անհրաժեշտ առարկաներ գնեն:

Ուխտաւորները շատ կը սիրէին մանանան: Կաթսաներու մէջ հալած մանանան երկար ժամանակ կ՚եփէին որպէսզի պնդանայ. ապա կրակին վրայէն վար առնելով կը սկսէին զանազան անուշեղէններ պատրաստել անկէ, օրինակ՝ ռուպ, նարտան, կաշք, շօպաք, պաստեղ, այսպէսով ձմեռուան պաշարը պատրաստ կ՚ըլլար: Իսկ մենք՝ փոքրերս, կ՚երթայինք ժայռերու վրայ հալած մանանան կը լզէինք եւ վրանիս – գլուխնիս աղտոտած փառաւոր ծեծ մը կ՚ուտէինք մեր մայրերէն: Ներկայիս կը մտածեմ, թէ արդեօք ինչո՞ւ մանանան միայն մեր երկիրը կը տեղար. օրհնուած երկի՞ր էր թէ օրհնուած ժողովուրդ եւ կամ Ս. Կարապետի հրաշքն էր:

Կը մտածեմ սա պահուն, թէ արդեօք մեր աւերակ ու անհայրենիկ երկիրը դարձեալ մանանայ կը տեղա՞յ: Հալէպ համագիւղացի ընկեր մը ունիմ. երկուքս միայն ազատած ենք Սորտար գիւղէն: Վերջերս նամակով մը կը յայտնէր, որ Հալէպի շուկան հանդիպած է քիւրտերէն խօսող երկու անձերու, որոնք Մշեցիներ են եւ եկած են առեւտուրի: Ընկերս հարցուցած է անոնց Մուշի մասին տեղեկութիւններ տալ: Ըսած են թէ Մուշի մէջ շատ բնակիչներ չկան, իսկ Սորտարի մէջ երկու քիւրտ ընտանիքներ կը բնակին: Սորտարէն Մուշ երթալու համար միայն մէկ նեղ ճամբայ կայ, ուրկէ կարենալ անցնելու համար պէտք է լաւ զինուիլ: Մշոյ դաշտը կատարեալ անտառի վերածուած է…

Ի՞նչպէս արիւն չլալ ի լուր այս վիճակին, երբ 65 տարիներ առաջ նաշխուն ծաղիկներով զարդարուած գորգի նմանող Մշոյ դաշտը այսօր անտառի վերածուած է ու պաշտելի Տարօնի աշխարհը ամայացած:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

«ՑԱՌԱՉ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.—

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Ի՞նչ էր ինք: Քիւրտ մը՝ եւ անոնց տունին ծառան. ի՞նչ կ՚ակնկալէին կամ կը սպասէին իրմէ: Ապահովաբար իրենց սիրտը զովացնելու համար, «տարտ» ունեցող մարդիկ շուտ կը բանան իրենց սիրտը, առանց հաշուի առնելու, թէ ո՞րոնց հետ է իրենց գործը, եւ թէ, ի՞նչ օգուտ կը սպասեն իրենց խօսակիցէն:

Ինչ որ զարմանալի էր այս կնոջ մօտ, այն էր, որ խոր արգահատանք ունէր յատկապէս Թուրք կրօնաւորներու հանդէպ, ըլլայ՝ անոնք հօճա, մոլլա կամ իմամ: Ո՞ւրկէ կու գար այս ակներեւ դժգոհանքը: Անոնց գրած նուսխաներուն անզօրութի՞ւնը, խաբեպատիր խոստումնե՞րը, թէ… անհասկնալի էր իրեն համար:

Հանըմին հաշուով, անոնք բոլորն ալ շատ քիչ բացառութեամբ, մարդկային տականքն էին, ընկերութեան մեծապատիւ մուրացկանները, տգիտութեան մոլեռանդ քուրմերը: «Հոս շատ մը չարագործութիւններ կը կանխուէին, եթէ չըլլային այդ անպէտք փաթթոցաւորները»․ ասոնք՝ իր յաճախակի կրկնած խօսքերն էին:

Ընդոծի՞ն էր, բնազդակա՞ն էր այս ըմբռնումը, թէ որդեգրած էր միսիոնարներու տունը իրեն տրուած կրթութեան ազդեցութեան տակ: Իր Հայասիրութիւնը բնածի՞ն էր, թէ շրջապատն էր զինք խմորած այդպէս: «Կեավուր» մակդիրը փակցուցած էին կռնակին ո՛չ միայն անոր համար, որ իր յարաբերութիւնները ջերմ եղած էին, ջերմ էին այսօ՛ր ալ՝ Հայերու հետ, այլեւ որովհետեւ հանըմը կ՚ընէր բաներ, կը հետեւէր բաներու, որոնք գայթակղեցուցիչ կը համարուէին այդ օրերուն: Օրինակ, երես ծածկելը, «չարշաֆ»ն ու «մարշաֆ»ը տգիտութեան եւ յետամնացութեան վկայականներ էին իր հաշուով:

Կար նաեւ տարբեր պարագայ մը: Տեղացիներու վկայութեամբ ինք եւ ամուսինը ամէն ինչ փորձած էին՝ առնուազն գիւղին տեղահանութիւնը արգիլելու համար: Դիմած էին առ որ անկ է, հազար ձեւի երաշխաւորութիւն տուած էին անոնց մասին. անօգուտ… Սպառնացած էին աղան իր պաշտօնէն արձակել ու ռազմաճակատ ղրկել, եթէ յամառէր իր ընթացքը չփոխել եւ «վերէն եկած հրամանը» տառացիօրէն չգործադրէր…»:Ու, անոնք տեղի տուած էին այս սպառնալիքներու առջեւ: Եւ, հակառակ անոր, աղան իր պաշտօնին եօթներորդ յարկէն իջեցուցած էին չորրորդ յարկը ու հոն ալ մնացած էր տեւապէս:

Հիւանդ տղեկին վիճակը որեւէ բարելաւում չունէր, ընդհակառակն, օր աւուր աւելի կը բարդանային իր նոպաները: Նախապէս՝ շաբաթը մէկ կամ երկու անգամ էր, այժմ, շատ աւելին էր եւ աւելի ուժգին թափով: Մայրը, տնեցիները, նոյնիսկ երբեմն դրացիները օգնութեան կը փութային, ձեւով մը օգնելու համար հիւանդին մօրը… Ո՞ւր պիտի հասնէր ասոր վերջը…

Այդ օրերուն, օր մըն ալ մանչուն նոպան սովորականէն աւելի սաստկութեամբ բռնեց: Գլուխէն զարնուած կենդանիի մը պէս կ՚ոռնար, կը տապլտըկէր գետինը, վայրագօրէն կը ճանկռտէր հողն ու քարերը, բերնէն ու քիթէն լորձունքով խառն փրփուրը կը վազէր վար՝ կուրծքին վրայ, աչքերուն սեւը ամբողջովին անհետացած՝ միայն ըսպիտակ մասն էր որ կ՚երեւար… Այս հեղումը չտեսնուած բան էր…

Տէր Նշանը, որ այդ պահուն պատահաբար հոն կը գտնուէր, վազեց, հասաւ գետինը տապլտկող հիւանդին: «Սրբէչ մը բերէք» հրամայեց, գետնէն վերցուց տղեկը, իր թեւերով ուժգին կերպով կաշկանդեց անոր շարժումները, սրբեց անոր քիթն ու բերանը: Ապա, գայն դըրկած վեր տարաւ ու երկարեց մահիճին վրայ: Յետոյ, հակեցաւ անոր վրայ, ու կարծես բաներ մը մրմնջաց իր շրթներուն արանքէն:

Հանըմը, չուրջի ներկաները լուռ, անխօս կը հետեւէին անոր շարժումներուն:

Զարմանալի՛… տղեկը հանդարտեցաւ, անոր գալարումները դադրեցան, հիմա թեթեւ հեւք մը կ՚ելեւէջէր անոր կուրծքին վրայ, հուսկ, կենարար քունը փակեց անոր աչքերը: Ի՞նչ ըրաւ այս մարդը, ինչպէ՞ս կրցաւ հանդարտեցնել այս խելացնոր հիւանդը: Ասիկա զարմանքն էր բոլորին, բայց, յատկապէս հանըմին: Ո՛չ, այս մարդը հասարակ Քիւրտ մը չէր, ան՝ «տարբեր ձեւի ապրանք» մըն էր, որ գաղտնիք էր իրեն համար:

(Շար. 27)

Հայ Աւետարանական Օգնութեան Կայանը

Շատոնց է կը փափաքէինք այցելել օգնութեան այս կայանը. այսօր Յուլիս 12, առիթը ներկայացաւ ու մենք կնոջս հետ, մեր վաղեմի բարեկամ Տէր եւ Տիկին Վեր. Կալվին Պարսումեանի կառքով առաւօտուն ճամբայ կ'ելլենք ու կէսօրէ վերջ կը հասնինք կայան:

Եվիանէն տասը քիլոմեթր դէպի վեր, Թոլոն գիւղի մուտքին, երեք ամրակուռ շէնքեր, մեզի կը ժպտին ու կը բարեւեն, արեւի տաքուկ շողերուն ներքեւ: Գեղեցիկ է տեսարանը, հիացումով կը դիտեմ չուրջս կանանչ տարածութիւնը, բարձրաբերձ լեռներն ու կապուտակ լիճը, եւ հանդիպակած Լօզանի գեղեցիկ համայնապատկերը:

Յաջորդ օրն իսկ, եւ յաջորդաբար եկան խումբ մը տարեցներ՝ այր թէ կին, Փարիզէն, մէջէն Ֆրանսայէն եւ Մարսէյլէն, մաս կազմելու մեր ընտանիքին: Պատուելիէն կ'իմանամ թէ, ինը տարիէ ի վեր գնած են այս շէնքերը, մեծ զոհողութեամբ, ու մտադիր են գնել նաեւ մօտակայ հողաբաժին մը, նոր շէնք մը եւս կառուցանելու համար, որովհետեւ պէտքը կը զգացուի: Ամէն տարի Յունիս ամիսն ու Օգոստոսը յատկացուած են հայ ընտանիքներու, իսկ Յուլիսը փոքրիկներուն համար: Ձմեռն ալ, հա[illegible] աւելի երիտասարդներ կուգան [illegible] ընելու: Շէնքերը օժտուած են արդիական բոլոր յարմարութիւններով, մաքուր եւ օդասուն, Լեմանի բարձունքներուն վրայ:

Տասներկու օր մնացինք այս հոգե[illegible] ու մտերմիկ յարկին տակ, ու նկատեցինք թէ, ի՜նչպէս Տէր եւ Տիկին Վեր. Պարսումեան, ամէն զոհողութիւն յանձն առած, որպէս իսկական նուիրեալներ, կը ջանային որ մեր արձակուրդի օրերը ըլլան օգտակար եւ հաճելի: Հակառակ անձրեւոտ օդին, խմբական պտոյտներ կ'ընէինք դէպի մօտակայ բարձունքները եւ անյագուրդ կը խմէինք գիւղական աղբիւրներու պաղպաջուն ջուրերը, յորդառատ, Պարտիզակի երբեմնի « Մեծ Աղբիւր »ը յիշեցնող: Օթոքառով, հաճելի պտոյտ մըն ալ ըրինք դէպի Զուիցերիա:

Ճաշերը առատ էին ու համեղ, ամէն իրիկուն, ճաշէն վերջ կը հաւաքուէինք հողովատեղին, լսելու համար Ամերիկայէն յատկապէս եկած, Տիկ. Գարակաշեանի հոգեւոր պատգամներն ու վերլուծումները ու կ'երգէինք հոգեւոր երգեր Հայց. եւ Աւետարանական Եկեղեցիներէ:

Համաշխարհային Բ. պատերազմի քառասնամեակին առթիւ, յիշատակի եւ ոգեկոչումի երեկոյ մըն ալ ունեցանք, Վեր. Պարսումեանի քեռայրին, Հոգեշնորհ Վեր. Զ. Պուտաքեանի ի պատիւ որ Սթալակ 11 Ա կը գտնուէր շատ մը հայորդիներու հետ: Այս տողերը գրողն ալ, որպէս գերութեան մտերիմ մը, յուզումով ոգեկոչեց հանգուցեալին յիշատակը ըսելով.— « Գերի կը նշանակէ կորսնցնել իր ինքնութիւնը, ենթակայ ուրիշներու քմահաճոյքին ու կամքին, չարաչար աշխատանքի, ամէն բանէ զըրկուած անհատ մը, ու մանաւանդ, իր սիրելիներէն հեռու, օտարութեան մէջ ապրելու, ցաւալի եւ յուսահատական հոգեվիճակը:

« Կը յիշեմ թէ, ինչպէս ամէն Կիրակի կը հաւաքուէինք գերիներու յատկացուած « եկեղեցի պառաք »ը եւ ամբողջ պատարագը կ'երգէինք — ոչ Տէր Հօր բաժինը — հաւատքով եւ խոր ապրումով, ու Հայց. Եկեղեցւոյ հոգեմայլ եղանակները կ'արձագանգէին սթալակի վրայ, եւ մռայլ ու թախծապատ մշուշը պատռելով կը հասնէին մինչեւ երկինք, որպէսզի Տէրը լսէ եւ « ողորմի, իր բանաւոր հօտ »ին ու ազատութիւն շնորհէ: Վեր. Պուտաքեան կը քարոզէր Աստուծոյ խօսքը, եւ որպէս « հովիւ քաջ ու բարի » կը մխիթարէր ու կը յուսադրէր մեզ, տառապանքի եւ դժբախտութեան այդ օրերուն: Յարգանք իր յիշատակին»:

Գոհունակութեամբ տեսանք, թէ ինչպէս եռանդուն երիտասարդներ, Փարիզէն եկան, ամէն յոգնութիւն եւ զոհողութիւն յանձն առած, որպէսզի Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը, գրեթէ գիշեր ու ցերեկ աշխատելով ներկէն ու մաքրեն 12 սենեակներ, պատրաստ ըլլալու համար Յուլիսին արձակուրդի եկող պատանիներուն, ու գործերնին լրացուցած՝ շուտով մեկնեցան: Գովելի եւ գնահատելի բացառիկ երեւոյթ մը, իսկապէս:

Խորհրդանշական անուն մըն ալ ունի այս հաստատութիւնը « Լա Սուրս », ակը. այո՛, լեռնային հոսուն եւ կարկաչուն ջուրերու, բայց հոգեկան ակը նաեւ, քրիստոնէական հաւատքի, հայրենասիրութեան, սիրոյ եւ եղբայրութեան:

Օդը, ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ շատ նպաստաւոր չէր. քիչ արեւ տեսանք, բայց մեր սրտերը տաքուկ էին այս մըտերմիկ յարկին տակ, օրերը անցան հաճելի, մանաւանդ որ « Յառաջ »ն ալ ներկայ էր օրը օրին ու զրկուած չէինք հայաշխարհէն, ու մենք բաժնուեցանք լաւագոյն յիշատակներով, մաղթելով որ, հաստատութեան այդ հոգեւոր ակը, ըլլայ յորդառատ, մշտահոս ու երգեցիկ:

ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՇՈՒՐՋ

Այս տարի Յուլիս 13ին, Կիրակի, Յիսուսի Պայծառակերպութեան տօնն է որ, Հայերուս մօտ, ներկայիս, Հոգեգալուստէն յաջորդող 7րդ Կիրակին կը կատարենք եւ կը կոչենք Վարդավառ:

Սակայն մեր Յայսմաւուրք կոչուած հին ձեռագիրներուն մէջ, Օգոստ. 6ին նշանակուած է Վարդավառի տօնը, որ գոյութիւն ունէր արդէն իսկ հեթանոսական շրջանին՝ Նաւասարդ ամիսին մէջ Անահիտ չաստուածուհիին նուիրուած վարդի պսակներու նուիրումով:

Քրիստոնէական շրջանի մեր սուրբ հայրապետները՝ առասպելական այս հին տօնը եւ անոր անունը փոխանակած են Յիսուսի Պայծառակերպութեան կամ Այլակերպութեան տօնախմբութեամբ՝ ձեւով մը սրբացնելով զայն:

Լատիններուն մօտ, Ը. դարէն առաջ յիշատակութիւն չկայ այս տօնին, մինչ Հայերուս մօտ արդէն իսկ Ե. դարուն Ս. Սահակի կանոնական գիրքերուն մէջ կը յիշատակուի Վարդավառի տօնակատարութիւնը որուն մանրամասն նկարագրութիւնը կուտան մեզի առաջին երեք Աւետարանիչները: Այդ օր ստուգիւ, մեր Փրկիչը իր մարդկային մարմինին խոնարհ կերպարանքի տեսիլը կ'այլակերպէ՝ իր աստուածային փառքի լոյսին պայծառութիւնը ցոլացնելով դէմքին եւ զգեստներուն ընդմէջէն:

Վարդավառին նուիրուած 3 օրերու մեր շարականները՝ մէկը միւսէն աւելի պատկերալից եւ իմաստալից են: Առաջին օրուանը Ե. դարէն է, թէեւ յօրինողի մասին զանազան կարծիքներ կան. ոմանք կ'ըսեն Մովսէս Խորենացին, ուրիշներ՝ Մանդակունի հայրապետը կամ ուրիշ մը: Իսկ յաջորդ երկու օրերուն զմայլելի շարականները գրուած են Ս. Ներսէս Շնորհալիէն որ Ե. դարու միօրեայ տօնակատարութիւնը կ'երկարէ երկու օր եւս, Բշ. եւ Գշ. օրերու յատուկ նոր շարականներով:

Հ. Ա. Ք.

«Ե. Հ.»

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ). — Ցատկապէս ծնողքներէ և բարեկամներէ բաղկացած հասարակութիւն մը լեցուցած էր Վասպուրական սրահը Կիրակի, Յունիս 29ին, դպրոցական տարեշրջանի փակման հանդէսին:

Քաջալերել, գնահատել, հպարտանալ:

Քաջալերել Մշակոյթի Տան Ցանձնախումբի յարատեւ ճիգերը, քանի իր հաստատումէն ի վեր, 1976, ամէնէն մնայուն, դրական եւ տեւական յառաջդիմութեան մէջ եղող ձեռնարկն է:

Գնահատել ուսուցիչներն ու պատասխանատու անձերը որոնք ձեռնհասութեամբ, նուիրումով եւ մեծ զոհողութիւններով ոչ միայն կը պահեն միօրեայ դպրոցը, այլեւ տարեշրջանէ տարեշրջան կը բարելաւեն, կը հարստացնեն նոր եւ օգտակար զբաղումներով:

Հպարտանալ փոքրիկներու շրթունքներուն վրայ ծաղկող հայ լեզուի արտայայտութիւններով, անհատական թէ հաւաքական, թէկուզ երբեմն երկչոտ, վարանոտ, անկատար եւ երբեմն ալ համարձակ:

Այսպէս, ներկաները հետեւեցան գեղարուեստական յայտագրի մը ամբողջովին պատրաստուած եւ գործադրուած աշակերտներու կողմէ: Խմբերգ « Հայ հերոսներու երգը », խմբական արտասանութիւն « Ես իմ անոյշ Հայաստանի » քերթուածը, մասնակցութեամբ՝ Նաթալի Փափազեանի, Յարութիւն Սէֆէրեանի, Գայեանէ Պօղոսեանի եւ Մարժորի Կոթիէի, չինական եւ մոլտավական պարեր, արտասանութիւն՝ Վարուժան Պօղոսեան, Ազատ Եափուճեան, Ֆիլիփ Վինեը, Իզապէլ Գասպարեան, Ռուբէն Ճառայեան, Քառին Շահմիրեան, Յովսէփ Սարգիսեան, Յակոբիկ Փափազեան եւ « Իմ չինարի եարը » խմբերգը կազմեցին առաջին մասը: Դադարէ մը յետոյ, երկրորդ մասը սկսաւ « Ֆրէնչ քանքան » պարով եւ ապա շարունակուեցան արտասանութիւններով՝ Ռէպէքա Դանիէլեան, Վարսենիկ Դանիէլեան, Լօրան Ջուլֆայեան, Թամար Սարգիսեան, Կորին Յովսէփեան, Անի Խանամիրեան, Ֆրանկ Գալանճեան, Նազարէթ Յակոբեան, Սելին Մարիա, Սիւզան Տիլովեան, Մակալի Տէրոյեան, Սապին Աւոյեան: Ապա ծաղկեփունջ պարը որ մեկնաբանեցին՝ Վարդուհի Յակոբեան եւ Նաթալի Փափազեան, խմբական « Շիրազ » պարը եւ խմբերգ մը՝ « Գարուն, գարուն »: Ընդգծենք Եւա Արզումանի եւ Ժաք Պալապանեանի աշխատանքը պարերու եւ երգերու պատրաստութեան մէջ: Յայտագիրը ներկայացուց՝ աշակերտուհի Մարի-Անժ Կօթիէ: Ցուցադրուած էին նաեւ աշակերտներու ձեռային աշխատանքները:

Փակման խօսքը ըրաւ Կարօ Փօլատեան: Շնորհաւորեց փոքրիկները, գնահատեց պատասխանատուները, խրախուսեց ներկաները միշտ զօրավիգ կանգնելու հայ դպրոցին: Մաղթեց որ հոս ու հոն կատարուած մասնակի ճիգերը միօրեայ դպրոցներու համար, համադրուին, կեդրոնանան եւ Մարսէյլի հայ գաղութը ունենայ իր արժանի ամէնօրեայ ազգային վարժարանը: Հայ դպրոցն է որ սերունդ կը կերտէ, կամքեր կը զօրացնէ եւ մեր ժողովուրդի ապագան կը պատրաստէ ու կ'ապահովէ, ըսաւ Կարօ Փօլատեան:

×

Քանի մը թիւեր: Արձանագրուած աշակերտ՝ 56, կանոնաւոր կերպով հետեւած ամբողջ տարին՝ 48: Ուսուցիչ եւ պատասխանատու՝ 8: Ծրագիր՝ հայերէնի դաս, ձեռային եւ արտայայտութեան զբաղումներ, կշռոյթ եւ հայկական պար, հայկ. երգ: Աւելցնենք որ Պլ. Օտոյի Կապ. Խաչի միօրեայ դպրոցը միացած է Մշակոյթի Տան:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Խալֆան, չգիտես ինչո՞ւ, Լուսիկին աղջիկն ըլլալը գիտնալէ յետոյ, կարծես ինքն ալ կորսնցուց իր տարէցի համարձակութիւնը: Լուսիկին պատկերը վաղուց գունատեր էր իր հոգիին մէջ: Փոքր աղջիկը հետզհետէ անոր գոյն տուաւ:

Սաթենիկ կ'ամչնար: Խալֆային խօսքերէն յետոյ, իր հետ եղող աղջիկներու հետաքրքրութենէն իմացեր էր, թէ Խալֆային աշկերտը քանի մը օր է, որ Նաւոյի ջրաղացքին մէջ կը մնար, թէ միս-մինակ կռնակը տուեր, բեռով լեցուն սայլը առուէն դուրս հաներ է, թէ Գոթան Կիրօն իսկ զարմացեր է անոր ուժին: Այդ բոլորը անոր մէջ աղջնակի երկչոտութիւն մը դրած էին: Զէր ուզեր մօտենալ, կարծես կը վախնար Մարտիկէն: Թեւերը ընկերուհիներուն մէջքին փաթթած՝ կ'ուզէր կորսուիլ անոնց մէջ:

Խալֆան ինչքա՜ն կ'ուզէր, որ երկու ճահիլներ, Մարտիկ եւ Սաթենիկ, զիրար սիրէին: Ինք այնքա՜ն ուրախ պիտի ըլլար, որքան եթէ իր լաւագոյն տաճարը շինած ըլլար: Այն ատեն, Մարտիկ պիտի ազատէր Ջէյնապի հիւսած ոսկէ շղթայէն:

– Մարտիկ, տղաս...

– Հիմա, Մղտես Ակոբին հալը շատ լաւ է, խալֆա,– ըսաւ Նաւօն ու նստեցան ծառի մը կոճղին քով, ուր դրուած էր փէհլիվաններու կապի ցիցերուն համար գործածուած փայտէ խոշոր թոխմախը: Դհոլի ու զուռնի ձէնը դաշտն էր բռներ: Արեւին տակ, գիւղացիները շարուած էին վանքի քարերուն նման, բարի ու միւռոնոտ երեսներով: Անոնց ամէն մէկի դէմքին վրայ մտածկոտ բան մը կար, կարծես մէյ – մէկ Աւետարանի էջեր ըլլային: Իրենց կիրակնօրեայ հագուստները հագած՝ եկած էին փէհլիվաններուն խաղերը դիտելու:

Հոն էր Մարգար Ակօն, գիւղին էն տարէցը, մօտ հարիւր տարեկան, կուրծքը բաց ու մազոտ: Պարթեւ հասակով, առանց գաւազանի: Ուսերը եկեղեցիի կամարին նման: Մարգար Ակօն գիւղին երկրաչափն էր. գիտէր արտ մը մի քանի հաւասար մասերու բաժնել: Հոն էր Կարօ Աստուրը, տոմար նայող գիւղի աստղագէտը, որ երկնքի մոլորակներուն ու ցանուած արտերու յարաբերութիւնները շատ լաւ ճշդած էր: Երեք աստղերով կշիռը, երբ լուսադէմին՝ Վարդաձորի լերան վրայ գայ, բամպակները ցանելու ժամանակն է: Հոն էր Մխսի Ունանը, որ միշտ իր եզներուն մասին կը սիրէր խօսիլ: Եթէ խօսքը վանքի խաչքարերու մասին ըլլար, չգիտես՝ ինչպէ՞ս՝ տեսնես զրոյցը իր եզներուն մասին է դարձուցեր: Բոլորը, բոլորը՝ երկաթագործը, կօշկակարը, էջմիածին տեսնող տիրացու Բարսեղը, Ջուլհակը:

Եալանճի ղարտաշը, զուռնի ու դհոլի ձայնին հետ արջի խժոտ ձայն մը ձգած էր: Յետոյ, գետնին վրայ փայտով գիծ մը քաշեց ու սկսաւ մարմինը երերցընելով քալել գիծին վրայ եւ պարանին վրայէն քալող փէհլիվանի յաջող նըմանութիւնն ընել: Մինչ փէհլիվանները, նժարի ձողերը ձեռքերուն՝ ուսերուն ու կուրծքերուն, յուռութքներ շարժելով կը պատրաստուէին կապերուն վըրայ ելլել, գիւղի խեւ Մանօն, ինքզինք բոլորովին մոռցած ու կապին տակ կեցած, փէհլիվանի կուրծքին նուսխաները կը համրէր՝ մէկ, երկու, երեք...

Մանօն սկսած էր նորէն համրել, երբ յանկարծ՝ եալանճի ղարտաշը իր արջի ձեւերով անոր դէմ կանգնեցաւ: Խեւ Մանօն գէշ երազէ արթնցողի մը սոսկումով, վախկոտ, անորոշ ձայն մը ձգեց ու ըսկըսաւ վազել ցատկոտան ու խոշոր քայլերով: Հանդիսականները ծիծաղեցան եալանճի ղարտաշի շատ յաջող մէկ կատակէն: Խալֆան, ինքն ալ կը զարմանար, թէ վարպետ Օհանը այնքա՜ն յաջող եալանճի է:

(Շար. – 112)

- ՎԱՐԴԱՎԱՌ -
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 13, Վարդավառ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի – Քրիստոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսա – ւոր բազմաձայն պատարագ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. ՊՕՂՈՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Յուլիս 13ին, Քրիստոսի Պայծառակերպութեան տօնին առիթով, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ: Պատարագը կը սկսի ժամը 10·30ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՑԱՆԿ

Զուլահճեան Ժ. 90, Քիզիլեան Մ. 80, Յակոբեան Գ., Վարդանեան, Տալաքիւփէլեան 75ական, Ալեքսանեան Է., Ատուրեան Հ. 60ական, Վարդանեան Մ., Գրիգորեան Ս., Խրիմեան Մ., Էլմաս – եան Ա., Գարակէօզեան Ս., Գալուստ – եան Ֆ., Գիլիճեան Մ., Գազուրեան Ա., Փօլատեան Մ., Գիսեան Մ., Գիսեան, Անանեան Ա., Սէօլէօզեան, Լորպիէքի, Գալուստեան Հ., Յակոբեան Հ., Ջի – լէլեան, Տէր – Յարութիւնեան, Փափազեան Է., Մանուկեան, Տէրվանեան, Կարապետեան, Դաւիթեան, Փանոսեան, Տիլկէ Վ., Քաեաեան, Աւճեան Օ., Լէքլէրք Ռ., Գափնելեան Ժ., Մինասեան, Վարդանեան, Մէրիթ, Թօփճեան, Պօ – յաճեան Ա., Պահեան, Պահեան Ա., Աշճեան, Եամալեան, Հապէշեան, Սախ – պազեան, Միրիճեան, Միքայէլեան, Խաչատուրեան, Դարբինեան, Գալայճեան, Օհանեան, Պաղտասարեան, Վոսբիկեան, Թէրզեան Ս., Աշճեան Ս., Մելէքեան Է., Գալայճեան Մ., Պալեան Տ., Գալփաքճեան, Պալեան Դ., Պահարօղլու, Պօ – յաճեան Գ., Պօզուքլեան, Սրապեան Մ., Հարրութեան Ք., Շալճեան Ս., Փա – թաքեան Գ., Քիրլեան Կ., Արսլան Մ., Փանոսեան Մ., Տէրտէրեան Ա., Պօղաճեան Ե. Շոլաքեան Ա. 50ական ֆր.:

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան եւ թաղման տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ.—

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տէր եւ Տիկ. Ա. Սիսակեան 150 եւ Հ. Բ. Ը. Մ.եան 150, Պր. Ա. Հոլոբիկեան 300, Սէնթ Անթուանի եկեղ. վարչ. երգչախումբին 300, Տէր եւ Տիկ. Ա. Վանեան 100 եւ Հ. Բ. Ը. Մ.եան 200, Տէր եւ Տիկ. Վ. Մինասեան 300, Բարակեան ընտ. 300, Պր. Ս. Ալթունեան 200 եւ Ռազմիկ. Միութ. 100, Ս. Կարապետ մատրան Հոգբ. (Լա Սիոթա) 200, Տիկ. Արմէն Ալթունեան 100 եւ դպրոցին 100, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Սողոմոնեան 200, Տիկ. Հայապործեան երգչ.ին 200, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խաչիկեան 200, Տէր եւ Տիկ. Թ. Պապանեան Հ. Բ. Ը. Մ.եան 200, Տէր եւ Տիկ. Վ. Գրիգորեան ,Տէր եւ Տիկ. Ա. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Գասպարեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Թէր – զեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Ժան-Շարլ Պապայեան, Տէր եւ Տիկ. Ժեռար Պա – պայեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Տրվոս երգչախումբին 200ական:

(Շար.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը

Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

×

Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:

Հեռաձայն՝ (84) 33·05·61

×

ԼԻՈՆԷՆ Յուլիս 20ի դաշտահանդէսին մասնակցողներուն համար օթոքար ապահովուած է, որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին: Ճամբորդութիւն 50 ֆրանք: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888·92·51 եւ 826·71·20:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսիի (Օ – տը – Սէնի շրջանը) տարեկան ճաշը Հոկտ. 4ին:

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հետեւեալ ձեռնարկները.—

Զբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին

Պարանցիկ – երեկոյթ Հոկտ. 11ին:

Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի տարեկան ճաշ – պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 18ին:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անէիր - Պուա – Քօլոմպի Մասնաճիւղին տարեկան Պարահանդէսը Հոկտեմբեր 11ին:

×

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. գրականութեան 60ամեակին, մասնակցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդգէս Պետրոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեսրոպեանի, ասմունքող, ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

- ՍԱ ՈՐ ԱՆԿ Է -

«Յառաջ»ի խմբագրատունը բաց է ամէն օր (բացի՝ Շաբաթ եւ Կիրակի) ժամը 8էն 12·30 եւ 14էն 18·30:

×

Ոչ – ստիպողական բնոյթ ունեցող արցելութիւններն ու հեռաձայները կը խնդրուի կատարել միայն կէսօրէ վերջերը:

EREVAN restaurant
ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՋՈՒՆ ՈՒ ՉԻ – ՔԷՕՖԹԷ (Պատուէրի վրայ)

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ Խ Ա Շ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝

Duo Hartar

ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

prochain départ :

26 JUILLET AU 9 AOUT

CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS

— DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad) accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDJIAN (Mekhitariste)

— DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX (Conférencier — écrivain)

— DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN (chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demander notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours

75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20

Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)

Telex : 211 324 F.

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission paritaire : N° 55935

sevan voyages-lyon
saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 16 JOURS

du 15 au 30 août

Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 22 septembre au 07 octobre

Pélerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par Varoujan Sarkissian

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions :

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
16
MERCREDI
16 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.688 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.688

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ, ԳԻՐՔ ԵՒ ԳԻՐ

— O —

Մեծ զաղթերը սկսան : Կառքով, օդանաւով, երկաթուղիով : Նաւաց նաւով : Երբեմն նաեւ շարժանիւով եւ հեծանիւով : Քիչ անգամ ոտքով : Գունդագունդ, հարիւր հազարներով, տարեց թէ երիտասարդ, այր թէ կին, արձակուրդի ճամբան կը բռնեն :

Ծով, լեռ, դաշտ, գիւղ : Օտար երկիրներ՝ տաք ու պաղ : Այսինքն հոն ուր մարդը կրնայ վերածուիլ զբօսաշրջիկի : Հոն ուր պանդոկներ կը բարձրանան, ուր ճաշակումներ կը հաստատուին : Հոն ուր արձակուրդի վաճառականները ամէն ինչ յօդած, պատրաստած են : Սփոռ, հանգիստ, առանձնութիւն, արեւ, ճկնորսութիւն, պտոյտ եւ այլ զբաղումներ :

Ամէն ոք ունի կեանքի կշռոյթ մը, որ յատուկ է իրեն : Գրեթէ միշտ պարտադրուած հանապազօրեայ աշխատանքի հրամայականներէն : Ունակութիւն մը :

Արձակուրդները պէտք է դառնան մարդու կեանքին մէջ մենաշնորհեալ պահեր : Փշրեն շղթաները ամէնօրեայ ճնշումներուն եւ միօրինակութեան : Վերահաստատեն մարդը իր ամբողջ անհատականութեանը մէջ : Եւ ընթերցումը կը սատարէ անհատականութեան զօրացումին :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսները ընթերցումի ամիսներ են : Մարդիկ կը կարդան : Կը բաւէ շրջիլ ծովափները, դաշտերը, հանրային պարտէզները անդրադառնալու համար որ զբօսաշրջիկները կը կարդան : Բայց ի՞նչ կը կարդան : Թերթ, հանդէս ու նաեւ ամառնային կոչուած գիրքեր : Հրատարակիչները գիտեն : Հրապարակի վրայ կը հանեն դիւրին գիրքեր որ կարելի ըլլայ երկու լոգանքի կամ խօսակցութեան միջեւ նոյն անփութութեամբ շարունակել ընթերցումը : Անշուշտ թէ Պալզաքի կամ Շաթօպրիանի գործերը կարդալը կամ ալ Միշլէի Ֆրանսայի պատմութեան հաստափոր հատորները ուսումնասիրելը կը մնայ այլ ժամանակներու :

Մարդիկ նաեւ կը գրեն : Խաչբառէն եւ թերթերու մէջ եղած խաղերէն անդին, շատեր կը գործածեն փորձելով շատ յաճախ վայրկեանի մը համար գրագէտ դառնալ : Արդարեւ, բացիկ գրելը գրականութիւն է, արուեստ է եւ շատ անգամ ալ դիւտ է ե՛ւ գրողին ե՛ւ ստացողին համար :

Իսկ մենք Հայերս, հետեւելով այս հոսանքին, տարբեր չենք կրնար ըլլալ : Ուրեմն ինչո՞ւ արձակուրդները չօգտագործել հայերէն թերթ, հանդէս կամ գիրք կարդալու : Վէպ մը, պատմական հատոր մը, բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյ մը, հին կամ ժամանակակից հեղինակներէ, ինչո՞ւ չըլլան արձակուրդներու մեր ընկերը : Եւ բացիկները : Ինչո՞ւ չգրել հայերէնով : Հայը շատ դիւրաւ հրապարակագիր կը դառնայ, նոյնիսկ գրագէտ, սկսելով միշտ իր կենսագրականով :

Արդ, մեծով թէ պզտիկով, այրով եւ կինով սկսինք սկիզբէն : Առանց մեր հանգիստը խանգարելու. արեւ, հանգիստ, առանձնութիւն փնտռելու ժամանակ փընտռենք նաեւ մեր ինքնութիւնը կազմող եւ մեր հայ մարդու կեանքին իմաստ տըւող՝ հայ գիրը եւ հայ գիրքը :

Կ. Յ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14

—————

ՓԱՐԻԶ՝

ՏՕՂԱՆՑՔ ԱՆՁՐԵՒԻՆ ՏԱԿ

——×——

ՄՈՍԿՈՒԱ՝

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ԵԼՈՅԹԸ ԿԱՐԳԻԼՈՒԻ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

——O——

Տեղատարափ անձրեւի մը տակ է, որ ֆրանսական բանակը տողանցեց Երկուշաբթի, Յուլիս 14ին, Շան զ'էլիզէէն : Դասական բոլոր զէնքերը, օտար լեգէոնը, աւանդական բոլոր միաւորները հոն էին, միայն արեւը կը բացակայէր բայց ժողովուրդը հովանոցներով հաւատարիմ կը մնար սովորութեան : Հովանոցներ նաեւ պաշտօնական ամպիոնին մէջ, մինչ նախարար Պուրժ կ'օգնէր Նախագահին որ անցնէր իր էնփէրմէապլը : Նոյն օրը, Ժիսքար տ'Էսթէն կը յայտարարէր հեռատեսիլէն թէ օգտագործելով ներման իր առանձնաշնորհը, պատիժներու 15 օրուան զեղչ կը տրուի բոլոր այն բանտարկեալներուն, որոնք մէկ տարիէն պակաս պատիժներու դատապարտուած են : Այս որոշումը կը վերաբերի 8000 արգելափակուածներու :

Նոյն իրիկունը, նախաձեռնութեամբ Փարիզի Քաղաքապետարանին, Թրոքատերոյի հրապարակը, պատմական ոգեկոչումը կը կատարուէր Յուլիս 14ի, « Ձայն եւ լոյս » ձեւին տակ եւ 130 արուեստագէտներու մասնակցութեամբ :

Այս տօներուն եւ հրավառութեանց կողքին, սեւ կէտ մը կայ, որ Երեքշաբթի առտու բաւական վրդոված զրուցիններու առիթ տուած էր ֆրանսական մամուլին մէջ : Արդարեւ, Խորհրդային իշխանութիւնները արգիլած են Ֆրանսայի դեսպանին, որ իր աւանդական ուղերձը տայ Յուլիս 14ի առթիւ, որովհետեւ այդ ուղերձին մէջ ակնարկութիւն կար Աֆղանիստանի : «Լաէ՝ եւ վազէ գնա՛» կը խորագրէ, այս առթիւ, Քօթիտիէն տը Փարի, ուր Փիէր Պելօ կը վերլուծէ կացութիւնը « Հո՛ս հասնելու համար »... : Կը նկատէ թէ յանուն իբրանս քաղաքականութեան մը, Ֆրանսա բաւական զիջումներ ըրած է Մոսկուայի ,այն միամիտ համոզումով թէ կը մնայ Կրեմլինի առանձնաշնորհեալ խօսակիցը :

Միջադէպը, ամէն պարագայի մէջ, փոքր չէ, քանի առաջին անգամն է, որ Ֆրանսայի դեսպան մը կը գրաքննուի Յուլիս 14ի առթիւ : Ճիշդ տասը օր առաջ ալ, խորհրդային իշխանութիւնները նոյն արգելքը դրած էին Միացեալ Նահանգներու դեսպանին, որ Անկախութեան տօնին (Յուլիս 4) առթիւ ուղերձ մը պիտի տար : Ֆրանսայի դեսպանը, իր ըսելիքին մէջ, պիտի կրկնէր Ֆրանսայի դիրքը Աֆղանիստանի նկատմամբ : Ռուսները կարդալէ ետք ուղերձը կրճատումներ առաջարկած են ինչ որ դեսպանը վճռապէս մերժած է : Եղածը ծանր է, մանաւանդ երբ յիշուի թէ Ֆրանսայի դեսպանը, Արեւմտեան Պետութեանց միակ նմոյշ ներկայացուցիչը եղած էր Մայիս Մէկի տողանցքին : Ֆրանքեւխորհրդային այս միջադէպէն զատ, ֆրանքեւֆրանսական միջադէպ մըն ալ կայ Մոսկուայի մէջ : Տրուած ըլլալով որ Պ. Ֆրոման – Մէօրիս, դեսպանը Յուլիս 14էն անմիջապէս ետք արձակուրդի մեկնած էր (ներկայ չըլլալու համար Ողիմպիականներու բացման հանդիսութեան) մարզիկներու ֆրանսական պատուիրակութիւնն ալ ներկայ չէ եղած դեսպանատան տուած ընդունելութեան Յուլիս 14ի առթիւ :

Այս մթնոլորտին մէջ է, որ Յուլիս 19ին կը սկսին Ողիմպիականները, որոնք շատերու համար սպարտակիատ են միայն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԳԱՐԹԸՐԻ եղբայրը 220 հազար տոլար « նուէր » առեր է Լիբիայէն, այս երկրին ի շահ աշխատանք տանելու համար իր երկրին իշխանութիւններուն մօտ : Սպիտակ Տան բանբերը « նօ քոմէնթ » ըսած է միայն, ճշդելով թէ « անձնական հարց մըն է Պիլլի Գարթըրի եւ Արդարադատութեան միջեւ » : Պատմութիւն մը որ բաւական օգտակար է նախագահին մրցակից Թեկնածուին՝ Ռիկընի համար :

ԻՐԱՆԻ մէջ գնդակահարութիւնները կը շարունակուին : Բանակին մէջ նախ, իբրեւ հեղինակ հակապետական դաւի մը : Անոնց մէջ մահուան դատապարտուած ու գնդակահարուած է Զօր. Պաթար ինչպէս նաեւ ուրիշ զինուորականներ : 25 հոգի գնդակահարուած են 36 ժամուան ընթացքին, անոնց մէջ կան մարդիկ, որոնց յանցանքն է « խալամի թշնամի » ըլլալ պարզապէս :

ՔԱՊՈՒԼԻ շուրջ ռմբակոծութեանց ձեռնարկած է խորհրդային օդուժը, « քանի մը հազար մեռեալներ » պատճառելով, ըստ Նոր Տելհիի դիւանագիտական աղբիւրի մը : Կ'ըսուի թէ 50էն 60 գիւղեր քարուքանդ եղած են, տասը օրէ ի վեր :

ՊԵԿԻՆ հիւանդանոցէն ելած է Թեթեւ էնֆարքթիւսէ մը ետք եւ անմիջապէս ուզած է փաստել թէ ապաքինած է : Այդ առընչութեամբ է, որ նախ պատասխանած է Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին Նախարարին, որ կը խրատէր իրեն կառավարութեան վայրը չփոխել (խօսք կայ որ Երուսաղէմի արաբական մասը տարուի) « երբ Դաւիթ արքան Հեպրոնի իր թագաւորութեան մայրաքաղաքը Երուսաղէմ փոխադրեց, քաղաքակրթուած աշխարհը կ'անգիտանար Լոնտոն քաղաքի անունը » : Իսրայէլ նաեւ բարկացած է Ֆրանսայի դէմ, որ հիւլէական օժանդակութիւն կուտայ Իրաքի (իւրանիոմ) թէեւ Ֆրանսա ապահովութիւն տուած է Իսրայէլի, որ Իրաք միայն գիտական նըպատակներու պիտի գործածէ :

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՑ ԼԻԲԱՆԱՆԸ, որ ամբողջովին ինկած է Ճեմայէլի Քաթայէպներուն ձեռքը, վտանգաւոր դիմագիծ մը ստացած է : Տանի Շամուն, որ հրաժարած էր Ազատական Ազգ. կուսակցութեան զինուորական պետի իր պաշտօնէն, կ'ամբաստանէ Քաթայէպները, որ թակարդ մը լարած են իր մարդոց եւ 530 հոգի ջարդած : Կը ջանայ զանազան հոսանքներ, նոյնիսկ իսլամ – յառաջդիմական համախմբել Պէշիր Ճեմայէլի դէմ : Գալով այս վերջինին, կ'ըսէ թէ իր եւ Ազատականներու միջեւ հաշուեյարդար չէ եղած այլ պարզապէս « մաքրութիւն » մը, Քամիլ Շամունի հաւանութեամբ :

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ Ֆրանսայի կրօնական երկրորդ համայնքն են, կաթողիկէներէն յետոյ և բողոքականներէն, Հըրեաներէն առաջ : Մեծամասնութիւնը կազմուած է բանուորներէ, որոնք կուգան Սեւ Ափրիկէէն, Թուրքիայէն, Մաղրէպէն : Այս հաստատումը եղած է Ռամազանի առթիւ, որ սկսաւ անցեալ օր (Յուլիս 13) :

ՊԵԼԺԻՈՅ Պոտուէն Թագաւորը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ սրտեան շրջանի անհանգստութեան մը հետեւանքով :

ՔԱՆԻ Փալմ–Պիչի եւ Մոնթէ Գարլոյի խաղարաններու պաշտօնէութիւնը անսահման ժամանակի համար գործադուլի դիմած է, Փալմ – Պիչի քազինօն երկրորդն է Ֆրանսայի մէջ, մուտքի տեսակէտով, Տիվոննէն ետք : Մոնթէ Գարլօն՝ կարեւորագոյնն է Եւրոպայի :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 4–7)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՏՈՒԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏՐՈՆԻ ԽՈՒՄԲԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ

Երեւանի տուամաթիք Թատրոնի խումբը, որ Դոնի Ռոստով գացած էր ներկայացումներ տալու համար, վերադարձած է Երեւան : Թատերախումբը Հրաչեայ Ղափլանեանի բեմադրութեամբ ներկայացուցած է Երուանդ Օտեանի « Սէր եւ ծիծաղ » կատակերգութիւնը, Գրիգոր Տէր – Գրիգորեանի « Եկէք անկեղծ խօսինք » թատերախաղը եւ այլ գործեր, որոնք բարձր գնահատուած են հանդիսականներու կողմէ : Խումբը այցելած է Մ. Նալբանդեանի եւ Ռ. Պատկանեանի շիրիմները եւ ծաղիկներ դրած :

×

ՆՈՐ ՇԻՆԱՆԻՒԹ ՄԸ

Երեւանի մասնագէտները ստեղծած են նոր շինանիւթ մը(պերլիտա – ապակե – թերթ), որ ունի չվառելու եւ ձայնը կլանելու յատկութիւններ : Արուեստական բազմագոյն քարը, որ կը ստացուի հանքապարի՝ պերլիտի հիման վրայ, կ'օգտագործուի շէնքերու ներքին յարդարման համար : Շինանիւթը ստեղծուած է Երեւանի քարի գիտա – հետազօտական հիմնարկին մէջ, որ Խորհ. Միութեան միակ գիտական հիմնարկն է, որուն ուսումնասիրութեան առարկան քարն է : Հանքապարներու հիման վրայ, որոնցմով հարուստ է Հայաստանի ընդերքը, կարգաւորուած է ջերմամեկուսիչ եւ ձայնամեկուսիչ նիւթերու, զտափոշիներու, որակաւոր բիւրեղապակի եւ ապակի ստանալու հումքի արտադրութիւնը :

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՕՓԵՐԱՅԻ ԲԵՄԱՊԱՐԻ ԽՈՒՄԲԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ

Երեւանի օփերայի բեմապարի խումբը, որ Ալժերիա գացած էր կարգ մը ներկայացումներ տալու համար, վերադարձած է Երեւան : Այս առթիւ օփերային տնօրէնուհին՝ Սիլվա Մեքինեան եւ բեմապարի խումբին ղեկավարը՝ Վիլէն Գալստեան, Թասի Թղթակիցին յայտնած են, որ Ալժերիոյ մէջ խումբին ներկայացումները մեծ ընդունելութիւն գտած են եւ արժանացած հանդիսականներու եւ մամուլի ջերմ գնահատանքին : Մեծ ժողովրդականութիւն վայելած են արուեստագէտներ Էլվիրա Մնացականեան, Նադիա Դաւթեան, Յովհաննէս Դիւանեան, Ռուդոլֆ Խառատեան եւ Սամուէլ Պետրոսեան :

×

ՄԻՆԱՍ ԳՈՃԱՅԵԱՆ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԴՈԿՏՈՐԱՅԻ ՏԻՏՂՈՍԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի պետական համալսարանին մէջ դոկտորայի իր աւարտաճառը պաշտպանած է Կիպրոսի Մելքոնեան կրթական հաստատութեան ուսուցիչներէն Մինաս Գոճայեան : Պէյրութի Յովակիմեան–Մանուկեան վարժարանը աւարտելէ եւ երկու տարի Սորպոնի ֆրանսերէն լեզուի դասընթացքներուն հետեւելէ ետք Մինաս Գոճայեան 1968ին գացած է Երեւան եւ աւարտած համալսարանի բանասիրութեան ճիւղը, ուրկէ ետք հետեւած է հայագիտութեան՝ Ակադ. Մկրտիչ Մկրեանի ղեկավարութեան տակ : Աւարտաճառին նիւթը եղած է Զ. դարու հայ գրականութիւնը : Ինք էր որ Կիպրոսի մէջ բեմադրեց Շահան Շահնուրի « Նահանջը առանց երգի » վէպը :

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

1975էն սկսեալ Լիբանանի ապա քիչ ետք Իրանի իրադարձութիւնները պատճառ հանդիսացան տեղւոյն երիտասարդութեան գաղթելուն դէպի Արեւմուտք: Այսպէս՝ մեծ թիւով երիտասարդ ուսանողներու եւ բանուորներու կարեւոր մէկ մասը ապաստան կը գտնեն եւրոպական կարգ մը երկիրներէն ներս:

Ներկայիս ընդհանրապէս Եւրոպայի եւ մասնաւորաբար Ֆրանսայի մէջ, ունինք երիտասարդական կարեւոր շրջանակ մը: Սակայն անոր անկազմակերպուած վիճակը արգելք կ'ըլլայ, որ ներգործական ազդեցութիւն ունենայ մեր ներկայ իրականութեան վրայ:

Աւելի քան տասը տարիէ արդէն սկսած են նոր հոսանքներ ծնունդ առնել սփիւռքի զանազան գաղութներուն մէջ եւ հետզհետէ ընդարձակել իրենց ազդեցութիւնը առհասարակ երիտասարդութեան մօտ: Այժմ ականատես կ'ըլլանք նոր խմբակներու կազմութեան եւ թերթերու հրատարակութեան գաղութներէն ներս: Ահաբեկչական գործողութիւնները 1975էն ի վեր չեն դադրիր օր ըստ օրէ սաստկանալէ եւ որուն գլխաւոր թատերավայրը արեւմտեան Եւրոպան կը հանդիսանայ:

Միջին Արեւելքի տագնապները, Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմը, ասոր կողքին պաղեստինեան ազգային հարցին պարտադրած կարեւոր ազդեցութիւնը շրջանին մէջ: Իրանի հակաշխարհական իշխանութեան հաստատումը կրօնական գաղափարախօսութեան եւին շատ ընդարձակօրէն մեր ցոյց տուած այս երեւոյթները անշուշտ ըլլայ քաղաքական, ըլլայ ընկերային մակարդակներու վրայ, իրենց անդրադարձը կ'ունենային տուեալ գաղութներու վրայ: Եւ այսպէսով, երկար տարիներու ապաքաղաքականացումէ մը ետք, հայ երիտասարդութիւնը դրսեւցաւ քաղաքականացումի մը սեմին: Այդ շրջաններու մէջ գտնուող մեր կենսունակ գաղութներու առարկայական եւ ենթակայական պայմաններու փոփոխումը, իր ազդեցութիւնը կ'ունենար մեր այլ գաղութներու մտածողութեան վրայ: Այսպէսով, մէկ կողմէն Միջին Արեւելքէն դէպի Արեւմուտք գաղթող երիտասարդութիւնը, միւս կողմէն ահաբեկչական գործողութիւնները նոր եռանդ մը բերին այստեղի նոր ծնող հոսանքներուն: Իսկ ոմանց, կարեւոր հարցադրումի առջեւ դրին ազգային հարցի մօտեցման, որ կարեւոր դեր կը խաղայ սփիւռքի հայ անհատականութեան բնոյթին վրայ: Սակայն, Միջին Արեւելքէն եկող երիտասարդութենէն մաս մը կը շարունակէ իր կապը իր պատկանած կուսակցութեան, բայց կարեւոր հատուած մը գործնականապէս հեռու կը մնայ թէ՛ նոր խմբակներէն եւ թէ կուսակցութիւններէն:

Որո՞նք են այս երեւոյթին դրդապատճառները:

Ա) Գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւններու եւ գործող խմբակներու անտարբերութիւնը ինչպէս նաեւ չհասկնալը այս երիտասարդութեան ունեցած դժուարութիւնները:

Բ) Արեւմտեան երկիրներու տնտեսական, ընկերային պարտադրած դժուարութիւնները նոր հասնող երիտասարդութեան:

Գ) Երկու տարբեր մշակոյթներու մէջ ապրած եւ տարբեր դաստիարակութեան արդիւնքէն յառաջ եկած յարաբերութեանց դժուարութիւն, որոնց կարգին կարեւոր դեր ունի նաեւ լեզուական հաղորդակցութեան հարցը:

Ուրեմն, մեծ թիւով հայ երիտասարդներ, ըլլան անոնք բանուոր թէ ուսանող, անմիջապէս որ հասնին կը պայմանաւորուին կեանքի եւ ապրուստի անմիջական հարցերով: Առաւել՝ վերջին տարիներուն աստիճանաւոր օրէնքներու սեղմումը օտարներու եւ մասնաւորաբար Միջին Արեւելքէն գաղթականներու նկատմամբ եւ ի շարս այլ դժուարութիւններ պատճառ կը հանդիսանան, որ հեռու մնան թէ՛ իրարմէ, թէ՛ ազգային եւ թէ մշակութային գործունէութիւններէն:

Հիմնական եւ աշխատանքի ընդարձակ գետին մը անտարբեր մնացած է բոլորէս: Հակառակ տուեալ առարկայական պայմաններուն, որոնց ցոյց կուտան միութեան մը ստեղծումի անհրաժեշտութիւնը, ուր կարելիութիւնը պիտի բացուի ուսանողական թէ այլ հարցերու լուծման նպատակաւ, համախմբել եւ ի գործ դնել բոլոր հնարաւորութիւնները, սակայն գործնականապէս տակաւին գոյութիւն չունի այդ. ի բաց առեալ ԵՀՈՄի Լոնտոնի միակ գործող մասնաճիւղը, որ իր շուրջ համախմբած գործօն երիտասարդական շրջանակ մը կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ, զրոյցներ, ցոյցեր եւայլն... ասով նաեւ հրատարակելով Միութեան «Կայծեր» ամսաթերթը առաւել՝ հետաքրքրուելով տեղւոյն ուսանողական անմիջական դժուարութիւններով:

Ինչպէս որեւէ աշխատանք, նոյնն ալ՝ նման միութեան մը ստեղծումի պարագային, նախ՝ առաջին առթիւ կը կարօտի գործօն անհատներու: Անհատներ, որոնք գիտակից այս կացութեան, չխնայելով իրենց ժամանակը, կրնան կարեւոր դեր խաղալ այս գծով: Անտարակոյս, որ այսքանը բաւարար չէ. թէեւ աշխատանքի կողքին, նոյնքան կարեւորութիւն ունի գաղափարախօսական բաժինը: Այս մարզին նկատմամբ, որեւէ անխոհեմ վերաբերմունք, արդէն զայն ձախողութեան առաջնորդող առաջին քայլն է: Ճիշդ ասոր համար, կուսակցական որեւէ ձեւի միջամտութիւն, ի սկզբանէ խոչընդոտ մըն է այս աշխատանքի իսկական յաջողութեան՝ համախմբել զանազան քաղաքական միտումներ ունեցող երիտասարդները: Բաւարար է յիշել 1974ական թուականներու Ե.Հ.Ո.Մ.ը, ուր, այդ ժամանակներէն արդէն, երիտասարդութեան մօտ սկսած էր ծնունդ առնել կուսակցական ազդեցութիւններէ հեռու մնալու գաղափարախօսութիւնը. սակայն, Հ.Յ.Դ.ի ձըգտումը՝ ուղղակի իր ազդեցութեան տակ պահել միութիւնը, անոր քայքայման գլխաւոր պատճառներէն մին էր, եթէ ոչ հիմնականը: Մինչ, Լոնտոնի մասնաճիւղը եթէ ցայսօր կը շարունակէ իր գործունէութիւնը, գլխաւոր պատճառներէն մին այն է, որ ան ոչ մէկ կուսակցութեան ենթակայ է եւ կամ ազդեցութեան տակ կը գտնուի: Մանաւանդ ներկայիս, շատ աւելի նշտակի է երիտասարդութեան մօտ կուսակցութիւններու նկատմամբ իր ունեցած անվստահութիւնն ու մերժումը: Այդ չի նշանակեր սակայն, որ կուսակցական մը իրաւունք չունի մասնակից ըլլալու այս աշխատանքին, ընդհակառակն՝ անհրաժեշտ եւ հրամայական պայման է, որ այս միութեան կազմաւորման գլխաւոր առանցքը ըլլայ՝ ժողովրդավարական սկզբունքներու որդեգրումը: Այսինքն՝ ամէն Հայ երիտասարդ իրաւունքը ունենայ անդամակցելու եւ ազատօրէն արտայայտելու իր համոզումները եւ այսպէսով միաժամանակ գետին մը բանայ գաղափարներու փոխանակումի եւ մտքերու բիւրեղացման: Այսօր, աւելի քան երբեք՝ անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի նման միութեան մը կազմութեան, որ կարենայ թէ երիտասարդներու հարցերով զբաղիլ, ջանալով լուծումներ գտնել անոնց, գործի եւ ուսուցման ուղղութիւններ տալ, բնակարաններու կարգադրութիւններ տեսնել, հանդիպումի վայրեր ապահովել, Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի Հայ երիտասարդութիւնը զիրար չփման մէջ մտցնելու հնարաւորութիւններ ստեղծել, ասով նաեւ բանալ դասընթացքներու մասնաճիւղ մը, լեզուական փոխադարձ օգտակարութեան նպատակաւ. եւ, թէ մշակոյթի կապեր հաստատել օտար թէ տեղացի ուսանողական այլ միութիւններու հետ եւ մասնաւորաբար սերտ կապեր հաստատել ճնշըւած այլ ժողովուրդներու երիտասարդական միութիւններուն հետ: Աջակցութիւն բերել ուսանողական պայքարներու, որոնք տեղի կ'ունենան ի խնդիր ուսանողութեան եւ օտարներուն իրաւունքներու պաշտպանութեան. ասով եւս Հայկական Դատը ծանօթացնել օտարներու, փոխադարձաբար հասկնալ ու կողմնակից ըլլալ այն ազատագրական շարժումներուն, ինչպէս նաեւ թիկունք կանգնիլ ուեւէ Հայու դէմ գործուած պետական ճնշումներու, ինչպիսին է պարագան ներկայիս՝ Հրայր Գիլինճեանի: Եւ, վերջապէս, բանալ վիճաբանական եւ ուսումնասիրական արշաւներ Հայկական Հարցի կապակցութեամբ, եւլն.: Տակաւին մեր մօտ գրեթէ բացակայ են թէ՛ ազատ արտայայտուելու, թէ՛ անվերապահ երկախօսութիւններու եւ թէ լուրջ ուսումնասիրական աշխատանքներ տանելու կարելիութիւնները, եւ, այս պատճառաւ, հատուածական վիճակ մը տիրած է առհասարակ Սփիւռքահայութեան մօտ: Այս հանգրուանին երիտասարդութիւնը եւ մասնաւորաբար՝ ուսանողութիւնը, Հայ Ժողովուրդի ու Հայկական Դատի գծով կարեւոր դեր կրնան խաղալ: Տարիներ շարունակ կուսակցութիւններու գործունէութեանց եւ տածած գաղափարախօսութիւններու հետեւանքով ժողովուրդը իրարու մէջ բաժնուեցաւ, մինչեւ իսկ իրարու դէմ թշնամաբար դիրքորոշուելով. առաւել՝ Հայապահպանումը որպէս ինքնանպատակ գործունէութիւն եւ կարգախօս ապաքաղաքականացուցին Սփիւռքահայութիւնը, զայն աստիճանաբար առաջնորդելով դէպի քաղքենիացում:

Ահա թէ ինչո՛ւ համար կարելի չէ նեղ սահմանում մը տալ նոր ուսանողական միութեան մը խաղալիք դերին: Ան ունի աշխատանքի ընդարձակ դաշտ, մասնաւորաբար՝ մշակութային եւ քաղաքական մարզերու մէջ: Կարելի չէ այս երկուքը իրարմէ բաժնել, յատկապէս մեր պարագային, սփիւռքեան այս դրութեան մէջ՝ հողերու բռնագրաւումին հետեւանքով, որ կամայ թէ ակամայ քաղաքական խնդիր է այդ, այլապէս՝ աներկրայօրէն դատապարտուած է կորուստեան: Ուրեմն, ինչպէս կը տեսնենք, առարկայական շատ մը տուեալներ, որոնք մեզ ցոյց կու տան միութեան մը ստեղծումին անհրաժեշտութիւնը:

Ի՞նչ են արդեօք արգելքները անոր կազմակերպումին: Արդե՞ք չկան գործօն անհատներ, թէ, գաղափարախօսական հարցերն են, որոնք արգելք կ'ըլլան այս աշխատանքը գլուխ հանելու: Անտարակոյս, որ գործօն անհատներ չեն պակսիր ներկայիս, երբ շատ աւելի տաք մթնոլորտ մը կը տիրէ Հայկական Հարցի կապակցութեամբ: Աւելի ճիշդը, երկրորդ կէտն է, որ արգելք կը հանդիսանայ կազմակերպելու երիտասարդութիւնը եւ անոր գլխաւոր պատճառը կու գայ անցեալին տեղի ունեցող դէպքերէն (ազատութեան ճնշում): Դէպքեր, որոնք իրենց հետքերը թողած են երիտասարդութեան վրայ, ըլլան անոնք Միջին Արեւելքէն թէ Եւրոպայէն: Կարելի չէ անտեսել, ի վերջոյ շօշափելի իրականութեան մը արդիւնքն է այդ: Անուրանալի ճշմարտութիւն է, որ անցեալին կուսակցական ընդմիջումները մեկնելով իրենց կուսակցական թէ քաղաքական նեղմիտ հաշիւներէն, հայկական գետնի վրայ յառաջ բերած են այնպիսի ենթակայական պայմաններ, որոնք երիտասարդութիւնը բաժնած են իրարմէ. բաւարար է յիշել Ե.Հ.Ո.Մ.ի քայքայումը, որուն մասին անդրադարձանք քիչ առաջ: Արդ, ներկայիս հայ երիտասարդութեան մօտ տիրող հատուածականութիւնը կու գայ առաւելաբար անցեալի ձախող փորձառութիւններէն: Հակառակ ներկայի տիրող պայմաններու զարգացման՝ քաղաքացիական կռիւներուն, հայկական ահաբեկչական գործունէութիւններուն, նոր հետաքրքրութեան ու հարցադրումներու մթնոլորտին, սակայն, մինչեւ հիմա, ան կը գործէ իր ազդեցութիւնը երիտասարդութեան վրայ, խոչընդոտ մը հանդիսանալով անոր կազմակերպման: Յստակ է, որ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին Սփիւռքի առարկայական եւ ենթակայական պայմանները շատ մը հոլովոյթներու ենթարկուեցան: Այսօր շատ աւելի մեծ է թիւը այն երիտասարդներուն, որոնք կը մերժեն կուրաբար հետեւիլ կուսակցութիւններու քարոզներուն, առաւել՝ մինչեւ իսկ այս վերջինները սկսած են փոխել իրենց քաղաքականութիւնը. հետեւաբար, այսօր չի կրնար նոյնը պատահիլ, ինչ որ անցեալին տեղի կ'ունենար:

Ժամանակն է, որ այլեւս գիտակցինք մեր իսկական վիճակին: Վանենք մեր մտքերէն անցեալի բոլոր ժխտական անդրադարձներն ու համոզումները. անցեալապաշտութիւնը, տոկմաթիզմը, հատուածականութիւնը, կուրօրէն հետեւողութիւնը, սակայն, օգտուինք անոր դրական բաժնէն՝ փորձառութիւններէն: Կարելի չէ անտեսել դժուարին եւ խրայատուկ մեր կացութիւնը՝ Հայրենիքէն աքսորումը, ձուլումի վտանգները, ժողովուրդին ապաքաղաքականացումն ու քաղքենիացումը, ասով նաեւ՝ մեր թըւային եւ աշխարհի չորս դին ցրուած իրավիճակը, որ, Խորհ. Միութենէն դուրս հազիւ 1,5 միլիոն կը ներկայացնենք, եւ այդ ալ կտրտուած եւ հեռացուած թէ իրարմէ եւ թէ բռնագրաւուած հողերէն:

Բնականաբար, ներկան առաջնակարգ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ. սակայն, անցեալն ալ պատմութեան միջոցով իր ազդեցութիւնը կը բանեցնէ. ուրեմն, օգտուելով անցեալի փորձառութիւններէն, մեկնինք ներկայի մեր տիրող պայմաններէն եւ նկատի ունենալով Եւրոպայի երիտասարդութեան ունեցած դժուարութիւնները. հետեւաբար, որպէս առաջին քայլ սկսինք ինքնակազմակերպումի գործունէութեան՝ նախ լուծելու համար այն բոլոր թէքնիք դժուարութիւնները, որոնց ենթակայ է երիտասարդութիւնը առհասարակ. ապա՝ Հայութեան եւ Հայ Դատի ուղղութեամբ ծրագրել երկարաշունչ աշխատանքի հիմնագիր մը եւ այսպէս՝ մշակութային թէ քաղաքական գետիններու վրայ տարուելիք աշխատանքներն ու պայքարները, որպէս հեռանկար ունենան մէկ թիրախ՝ ազատագրել մեր բռնագրաւուած հողերը Թուրք բռնատիրական իշխանութիւններէն եւ անոր թիկունք կանգնող միջազգային աշխարհակալութենէն:

Ուսանողութիւնը եւ մասնաւորաբար կազմակերպուած ուսանողական շարժումը կարեւոր դեր կրնան խաղալ ընկերային յեղաշրջումներու եւ ժողովրդային յեղափոխութիւններու յառաջացման մէջ: Ամէնուրեք, յեղափոխական ուսանողութիւնը իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է ժողովուրդը գիտակից դարձնելու իր հարցերուն: Ինչպէս անցեալին, հայ ուսանողութիւնը եւ երիտասարդութիւնը իրենց պատմական դերը ունեցած են հայրենասիրական շարժումէն ներս, այսօր եւս կրնան ունենալ եւ պէտք է ունենան իրենց դերակատարութիւնը:

ԱՐՄԷՆ Ի.

ՄԵՂԱ՛Յ ՔԵԶ, ՏԻՐԱՄԱՅՐ

Հարց տուին ինծի՝ Եփեսոս... ի՞նչ է: Հեթանոս չաստուա՞ծ մը: Պատմութիւն մը հին Յունաց անցեալէ՞ն, թէ չէ հինաւուրց քաղաք մը...:

Եփեսոս այդ ամէնքն է: Պատմութիւն է իր բովանդակութեամբ:

Փոքր Ասիոյ մէջ քաղաք մը: Ք. Ա. 560 տարի յոնիական Յոյներ բնակած են հոն: Երեք դար վերջ Պարսիկները կը գրաւեն քաղաքը: Յետոյ Մակեդոնացին, Աղեքսանդր Մեծ կ'առնէ զայն իր իշխանութեան տակ: Յետոյ կ'ըլլայ հռոմէական քաղաք:

Թէ ա՞ն ո՞ւր կը գտնուի:

Իզմիրէն 56 քիլոմեթր դէպի արեւելք, Եգէական ծովուն վրայ, Սամոս կղզիին դիմաց:

Եղած է կարեւոր նաւահանգիստ: Վաճառաշահ քաղաք: Հոնկէ նաւեր կ'երթեւեկէին մինչեւ Հռոմ եւ այլուր:

Իսկ այսօր, լուռ քաղաք մը: Փլատակներու կոյտեր ամէն կողմ: Միայն կանգուն կը մնայ Արտեմիս չաստուածուհիին տաճարը, կ'ըսուի թէ այդ տաճարը եղած է աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն մէկը: Ո՞ւր են մարգարանը՝ շինուած Ներոնի օրով 54 – 68ին, թատրոնը հսկայ իր 66 կարգ աստիճաններով, թէ ուրիշ ինչեր:

Ներկայ դարուս Եփեսոս քաղաք մըն է իր փլատակներուն տակ ծածկած իր փառաւոր անցեալը:

Ով որ հին – հին դարուց պատմութիւն կը սիրէ սերտել, վստահօրէն հոն կը գտնէ իր մտքին ուզածը: Թերթի մը նեղ էջերուն մէջ կարելի չէ սեղմել դարերու անսահման տարածքին վրայ եղած անցուդարձերը:

Քանի մը տարիներ առաջ էր, Իզմիրէն ճամբայ ելած խումբով կ'երթանք Եփեսոս այցի Տիրամօր Տանը:

Հոն եկած են առաքեալներ, նախ Յովհաննէս առաքեալ 37էն 42ին, յետոյ կու գայ Եփեսոս Պօղոս առաքեալ 52 թուին: Կը քարոզեն քրիստոնէութիւն: Յովհաննէս առաքեալ իրեն հետ բերած է Տիրամայրը:

Ըստ Աւետարանի՝

— Երբ խաչելութեան օրը խաչի ոտքին

կայներ էին Տիրամայրը, եւ ուրիշներ, նոյնպէս Յովհաննէս առաքեալ, Յիսուս ըսաւ իր Մօրը.— Ով կին, ահա քու Որդիդ. յետոյ ըսաւ իր աշակերտին՝ Յովհաննէսի.— Ահա քու Մայրդ։

Այդ ժամէն Յովհաննէս առաքեալ իր մօտ առաւ Տիրամայրը։

Վաւերական է թէ Տիրամայրը ապրած է Եփեսոս։ Նոյնպէս Յովհաննէս առաքեալ։ Տիրամայրը վախճանած է 64 տարեկանին, եւ ըստ աւանդութեան բարձրացած է երկինք։

Հասած ենք խմբովին Եփեսոս։ Փոքր ինչ բլուրի մը վրայ է Տիրամօր տունը։ Քարաշէն մի յարկանի տուն, անպաճոյճ։ Տան ճակտին գրուած է Թուրքերէնով — լատինական տառով — Հազրէթի Մարիամ անա Էվի։

Դրան առջեւ մեզ կ՚ընդունի եւրոպացի կրօնաւոր մը, ու կը պատմէ ինչ որ գիտէ Տիրամօր Տան մասին։ Թէ 1892ին ֆրանսացի կրօնաւորուհի մը քոյր Մարի մը Մանտօ կրնայ կը գնէ տունը, կը նորոգէն զայն, եւ 1951ին արդէն ուխտատեղի մը կը դառնայ։ Թէ շատ հրաշքներ եղած են։ Թէ շատ ուխտաւորներ կուգան։

Ներս կը մտնենք։ Մուտքին դէպի աջ, Տիրամօր նկարին տակ մոմակալ մը կայ։ Ուխտաւորներս հետաքրքիր եւ երկիւղած կը զետեղենք հոն մեր մոմերը։ Լոյսերը թէպէտ աղօտ, Տիրամօր դէմքը կարծես կը շողեն։

Մուտքին ճակատը, մի քիչ խորը ներսը, կայ խորանը։ Համեստ մատուռի մը խորանը։ Իսկ անոր աջին փոքր սենեակ մը, պահարան՝ որուն դրան առջեւ շարուած են զոյգ առ զոյգ ոտնամաններ։

Դէպի ներս կը նայիմ։ Ի՞նչ տեսնեմ՝ Թրքուհիներ ծնրադրած կ՚աղօթեն առ Տիրամայր։

Ի՞նչ կ՚ըսեն... Ի՞նչ կ՚ըսէ Տիրամայրը անոնց։

Ամբարիշտ ցեղի սերունդ։ Քրիստոսի Աւետարանին պղծած հայ ժողովուրդին՝ յափշտակեց Թուրքին աղջիկներն ու կիները անոնք։ Իրենց հայրերն էին որ Հայը գերեզմանեցին անլուր տանջանքներով Մեծ Եղեռնին՝ 1915 – 1920։

Տիրամայր, մեղա՛յ քեզ։

— Ինչպէս ականջ կուտաս իրենց աղօթքներուն, որոնց մէջէն չե՞ս լսեր հարիւր հազարաւոր, թող չափահասները մէկ կողմ, երախաներու լացն ու կոծը, անոնց խելակորոյս սարսափը երբ Սամսոնի բացերը, նաւերով հայ մանկտիք ծովը կը թափէր ճիւաղը։

Չե՞ս լսեր մեր անմեղունակ փոքրիկներուն լացն ու կոծը, երբ բոցը կը լափէր անոնց մարմինը զոց փուռերու մէջ։

Տե՛ս Տիրամայր, փոսերու մէջ վրայ վրայի նետուած կիսամեռ մատղաշ մարմիններ, հողը ծածկոց իրենց վրայ։

Տիրամայր, մեղա՛յ քեզ։

Այս ամէնը քեզ յիշեցնելուս։

Ես ինքս Թողուցի սրբավայրը։ Աչքերս մշուշ, սիրտս վէրք։ Հեռացայ։

ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայ Աւետ. քոլէժի շրջափակին մէջ, Յունիս 20ին, տեղի ունեցած է Հայկազեան քոլէժի շրջանաւարտներու վկայականաց բաշխման հանդիսութիւնը։ Ներկայ եղած են քոլէժի Միացեալ Նահանգներու վարչական Խորհուրդի նախագահը եւ անդամներ։ Հանդիսութիւնը զուգադիպելով քոլէժի 25ամեակին, հաստատութեան պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝ տնօրէն Ճոն Մարգարեանի ձեռամբ պատուոյ Դոկտորայի վկայականներ յանձնուած են քոլէժի հիմնադրութեան եւ զարգացման սատարող չորս անձնաւորութիւններու՝ Վեր. Յ. Ահարոնեան, Վեր. Կիրակոս Զօփուրեան (Նախագահ Ամերիկայի Հայ Աւետ. Միութեան), Տիկին Ճոզէֆ Սթէյն (աղջիկը քոլէժի հիմնադիրներէն եւ բարերար Ստեփան Փիլիպոսեանի) եւ Սէթ Մոմճեան (ՄԱԿի մօտ Միացեալ Նահանգներու պատուիրակութեան նախկին անդամ), որ նաեւ օրուան գլխաւոր բանախօսը եղած է անդրադառնալով քոլէժի հիմնադրութեան եւ զարգացման։ Վկայական ստացած են՝ 48 շրջանաւարտներ՝ որոնց 29ը՝ Հայեր։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Յունիս մէկին, տեղի ունեցած է Շրջանային Սկաուտական Խորհուրդի կազմակերպած տարեկան ընդհանուր հանդիպումը, մասնակցութեամբ աւելի քան հարիւր արենոյշներու եւ սկաուտներու։ Ներկայ եղած են Լիբանանի սկաուտական գերագոյն Խորհուրդի անդամներ, ընդհ. խմբապետը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութեան, Կեդր. Վարչութեան եւ Շրջ. Սկաուտ. Խորհուրդի անդամներ։ Բացումը կատարած է (արաբերէն) Շրջ. Սկաուտ. Խորհուրդի ատենապետ եղբ. Կարօ Թիւթիւնճեան։ Տեղի ունեցած է Պէյրութի մասնաճիւղի երէցներու փաղանգի երդման արարողութիւնը, որուն յաջորդած է սկաուտական վկայականներու եւ աստիճաններու տուչութիւնը։ Ապա, խօսք առած է Միութեան Լիբանանի Շրջ. Վարչութեան ատենապետ եղբ. Նշան Պապիկեան եւ կոչ ըրած խտացնելու սկաուտական շարքերը։ Լիբանանի սկաուտ. գերագոյն Խորհուրդին կողմէ խօսք առնելով Տոքթ. Ահմէտ Մալաք հիացումը յայտնած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտութեան մասին։ Խորհրդանշական տողանցքով մը վերջ գտած է հանդիպումը։

ՃՊԷՅԼԻ (Լիբանան) «Թուչնոց Բոյն»ին համար Յունիս 8ը եղած է յիշատակելի օր մը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան «Շր. Նորհալի» երգչախումբին այցելութեամբ։ Առաւօտեան, աշակերտութիւնն ու շրջանին Հայերը հաւաքուած են դըպրոցի եկեղեցին, ուր պատարագած եւ քարոզած է Կոմիտաս Վրդ. Օհանեան ոգեկոչելով յիշատակը Օր. Մարիա Ճէքըպսընի, որ «Թուչնոց Բոյն»ի հիմնադրութեամբ մեծ ծառայութիւն մատուցած է հայ ժողովուրդին։

×

Յաւարտ պատարագի տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի գայլիկներուն խոստման արարողութիւնը, որմէ ետք եկեղեցւոյ կից հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցած է Կոմիտասի երգերու ունկնդրութիւնը։ Երգչախումբը, Կոմիտաս Վրդ. Օհանեանի ղեկավարութեամբ, մեկնաբանած է եկեղեցական, իսկ Գէորգ Գանտահարեանի ղեկավարութեամբ աշխարհիկ երգերու փունջ մը։ Ապա, հաստատութեան պատասխանատուները ճաշ մը տուած են ի պատիւ երգչախումբին։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ, Յունիս 8ին, տեղի ունեցած է ասուլիս մը «Սահակեան – Լեւոն Մկրտիչեան» վարժարանի սրահին մէջ։ «Հայ մշակոյթի դերը Հայկ. Դատի հետապնդման մէջ» նիւթին շուրջ կատարուած ասուլիսին բացումը ըրած է Միութեան անունով Տիրան Ճէրէճեան։ Ասուլիսին մասնակցած են երեք դասախօսներ՝ Տոքթ. Բարգէն Փափազեան, Օննիկ Սարգիսեան եւ Վահրիճ Ճէրէճեան։ Պատասխանելով այն հարցումին թէ բռնագրաւեալ հողերուն վրայ հայկ. ճարտարապետութեան յուշարձաններու քանդումը կասեցնելու համար ի՞նչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին, Տոքթ. Բ. Փափազեան ըսած է. «Եթէ ժողովուրդը ապրող եւ ստեղծագործող ժողովուրդ է, իր պատմական յիշատակարաններու կործանումը չի կրնար խանգարել իր կեանքի ընթացքը։ Իսկ եթէ դադրած է ուժականութիւն ունենալէ, այդ տաճարները միայն պատմական անցեալի մը վկայութիւնները ըլլալու արժէքը կ՚ունենան եւ ոչինչով կրնան ծառայել այդ ժողովուրդի յարութիւնը ապահովելու գործին։ Փորձել որ անոնք պահպանուին, բնականաբար օգտակար գործ է, ինչ որ կարելի է կատարել միայն Իւնեսքոյի ուշադրութիւնը հրաւիրելով, սակայն մեծ յոյսեր պէտք չէ կապել այդ դիմումներուն արդիւնքին»։ Օննիկ Սարգիսեան, Արեւմտեան Հայաստանի մշակութային ժառանգութեան իրաւատէրը նկատելով Արեւմտահայութիւնը, պարտականութիւն դրած է փլուզումէ փրկել այդ կոթողները, իսկ Վահրիճ Ճէրէճեան հաստատելէ ետք թէ քանդուած կոթողները պէտք է օգտագործել ի նպաստ Հայկ. Դատին, առաջարկած է այդ յուշարձաններու նկարներով պատրաստուած գեղատիպ օրացոյցներ հրատարակել։ Տիրան Ճէրէճեան արտասանած է փակման խօսքը եւ յայտնած՝ որ ասուլիսին ամբողջական պատճէնը ձայնագրուելով պիտի ղրկուի այն արուեստագէտներուն, որոնք դերակատարներն են մեր մշակոյթին։

COURRIER

NDLR. — Nous publions ci-dessous une lettre reçue du Comité de Soutien à Max Kilndjian, de Marseille, et dont le but est de rectifier les « quelques erreurs » de Haratch, concernant la manifestation organisée par le Comité de Soutien de Paris. Soit. Même si ces « erreurs » ne nous sautent pas aux yeux, quant aux contexte général. Reste le nombre des présents, que nous aurions (DANS QUEL BUT, S.V.P. ?) « divisé par deux ». Dans ce genre de choses, il n'y a sûrement pas à diviser, ni selon la coutume à multiplier. Il suffit simplement d'additionner.

———×———

Dans l'édition de « Haratch » datée du 1er Juillet 1980 est paru un compte-rendu sur la réunion d'information du 27 Juin, organisée par le Comité de Soutien à Max-Hraïr Kilndjian. Nous y avons relevé quelques erreurs.

Qu'importe au fond de diviser par deux le nombre des présents ; cela ne porte à aucune conséquence, d'autant que le Comité attendait 2000 personnes.

Vous écrivez :

բանտարկութեան պատմականը, շեշտեց որ ենթակային դէմ եղած ամբաստանութիւնը հիմնուած չէ եւ փաստ չկայ՝ որ ան Փետրուար 6ին Պեռնի թուրք դեսպանին դէմ մահափորձ կատարած ըլլայ :

Effectivement l'intervention du représentant du Comité de Soutien comportait un historique des faits. Cependant, à aucun moment il n'a été fait allusion aux fondements de l'accusation. L'accent a été mis sur les points suivants, et nous citons :

« Face à l'inculpation de Max-Hraïr Kilndjian, la réponse de l'Arménien, votre réponse, ne doit-elle pas être totalement détachée des faits? Les faits, et je le dis clairement, précisément et une fois pour toute sont du ressort de la Justice Française. C'est un problème de techniciens qui doivent analyser, détailler tous les éléments, diligenter toutes les enquêtes nécessaires, déterminer si oui ou non Max-Hraïr Kilndjian a été mêlé à cette affaire. L'aboutissement de l'instruction nous importe peu (...)

« Dans l'affaire Kilndjian, ce qui nous intéresse au plus haut point c'est l'inculpation dans son intégralité, ce que nous revendiquons, c'est le mobile ».

Dautre part, les interventions de l'ensemble des membres du Comité exprimant notre motivation convergeaient sur la conclusion suivante, et nous citons :

« Les attentats contre les représentants de l'Etat turc sont des actes de justice ».

Marseille le 7 Juillet 1980

COMITE DE SOUTIEN
A MAX-HRAIR KILNDJIAN
68, rue Sainte — 13001 Marseille

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Փէհլիվանները կապերուն վրայ էին, դէմ – դէմի եւ սկսան դհոլի ու զուռնի եղանակով զանազան խաղեր ընել։ Կը կանգնէին մէկ ոտքի վրայ, ու, յանկարծ՝ բաց սրունքներով կապին վրայ կ՚իյնային, վեր կը ցատկէին ռետինէ գնդակներու նման։ Եալանճի գարտաշ փայտը ձի կ՚ընէր, կը վազցնէր գիւղի ռէնճբէրներուն, մեծամեծներուն մօտ, անոնց առջեւ հազար ու մի խաղեր կ՚ընէր, դրամ կ՚առնէր ու կը տանէր զուռնաճիին խոշոր գրպանին մէջ կը ձգէր։

Իսկ Մանօն մօտեցած էր նորէն, ինքզինք մոռցած՝ շրաջանակէն ներս անցած էր։ Նուսխաները կը շարժէին։ Լաւ չէր կրնար համրել՝ մէկ, երկու, երեք։ Ինչքա՛ն գեղեցիկ պիտի ըլլար աշխարհը, եթէ կարենար մի քանի անգամ համրել ամբողջը։ Մարդիկը չար են, անիրաւ են։ Ու, յետոյ, կ՚ըսեն, որ Մանօն խեւ է։ Ինչպէ՞ս խեւ չըլլայ, աշխարհը ամբողջ հակառակ է իրեն, աշխարհի դէմ ինք մինակ է։ Փէհլիվանները դիտմամբ կը շարժեն իրենց նուսխաները, որ Մանօն չհամրէ։

Եալանճի գարտաշ, այս անգամ խալֆային մօտ էր, խաղեր կը փորձէր, անոր հաճելի մտածումները կը պատռէր ծանր վարագոյրի մը պէս։ Կ՚ուզէր, որ բոլորին նման իր վրայ ծիծաղէր նաեւ խալֆա Մակարը։ Բայց, խալֆան ինչպ՛էս ծիծաղէր, ինչպէ՛ս ծիծաղէր գերեզմաններէն դուրս եկած գանկի մը արտայայտութեան վրայ, ի՛նչպէս չմտածէր, որ գանկը ապրեցաւ, սիրեց, նախանձեցաւ, ատեց, Ջուրի առուն իր արտին մօտէն անցընելու հեռաւոր ծրագիրներն ունեցաւ, լաց եղաւ, ծիծաղեց, ունեցաւ ակռայի ցաւ... Ինչպէ՛ս չմտածէր, թէ արջի փոսթին տակ, սեւով ներկուած դէմքին ետեւ վարպետ Օհանը կար, եկեղեցիներ շինող, մանաւանդ նուրբ մոզայիքներ շարող արուեստագէտը։ Խալֆան, կարծես այդ պահուն միայն ըմբռնեց Օհանի հոգիին ամբողջ ողբերգութիւնը, որ կատուի մը պէս կը պոռար ներսէն։

Օհան, քիչ մնաց պոռար խալֆայի երեսին՝ «Մակար, ծիծաղէ՛, ծիծաղէ՛, խնայէ ինծի ու ծիծաղէ»...

Դհոլի ու զուռնի ձայնին հետ, կապին վրայ փէհլիվանները քարմանի պէս կը դառնային։ Գիւղացիներու դէմքերուն վրայ զոհ ու հաճելի արտայայտութիւն, ծիծաղ ու զարմանք կար։ Վերը՝ աղաւնիները կը թռվռային, իսկ վարը՝ հարսներն ու աղջիկները արեւին մէջ։

Այդ պահուն էր, վանքի կողմէն, ցանուած արտերու ու չայի Ջուրին մէջէն երեւցաւ յանկարծակի արշաւ մը ձիաւորներու։ Պէքիրը։

Դհոլի ու զուռնի ձայնը կտրուեցաւ յանկարծ։ Փէհլիվանները կապերէ վար իջան։ Գիւղացիները իրար անցան՝ տարափի բռնուած մեղուներու պարսին նըման։ Փախփխուկի, չփոթի, աղմուկի մէջ էին, երբ Պէքիրը հասաւ իր քսան ձիաւորներով։

— Մարդ չշարժի իր տեղէն,— պոռաց Պէքիրը, ձիուն վրայէն. քաշեց իր թուրը ու կտրեց հաստ կապը փէհլիվաններուն։

Յետոյ, գիւղի մեծերն իր մօտ կանչեց ու խօսեցաւ.

— Ո՞րտեղէն եկած են էս փէհլիվանները։

— Չգիտենք, պէկ,— ըսաւ Մարգար Աւ կօն՝ ցած ու հնազանդ ձայնով, ենթարկին փէշերը իրարու վրայ բերելով։

— Չգիտէ՞ք, որ առանց իմ հրամանին զուռնի ու դհոլի ձայն չպէտք է ելլէ Վարդաձորի մէջ,— ու սկսաւ մտրակի հարուածներ տալ իր մօտ կեցող մեծամեծներուն ու երկու փէհլիվաններուն, մինչ ձիաւորները կիներուն ու աղջիկներուն մօտ կեցած՝ Պէքիրի հրամանին կը սպասէին։

(Շար.— 113)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՄԻՆ.— Այրի Տիկին Շաքէ Թաշճեան, զաւակներն ու թոռները եւ ընտանեկան համայն պարագաները խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, գրաւոր եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին, ողբացեալ

ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ եւ մասնակից եղան իրենց սուգին ու վիշտին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Արաքսի Սիմոնեան, Տոքթ. Սերգօ – Սերժ Սիմոնեան իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Յովհաննէս Սիմոնեանի մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ, կը նուիրեն 500 Ֆր. Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանին, 250 Ֆր. Ալֆորվիլի Կապ. Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 250 Ֆր. ողբացեալին սիրած «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան եւ թաղման տխուր առիթով փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ.—

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տէր եւ Տիկ. Տ. Տէր–Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Մաշոյեան, Տէր եւ Տիկ. Տոքթ. Խազինէճեան 200ական, Պր. Յակոբ Փափազեան դպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Գափամաճեան դպրոցին 200ական, Տէր եւ Տիկ. ՌէյՍտեփանեան, Տէր եւ Տիկ. Վոլֆ 200ական, Տէր եւ Տիկ. Պ. Նազարեան 100 եւ դպրոցին 100, Տէր եւ Տիկին Գույումճեան 200, Տէր եւ Տիկ. Յ. Վարժապետեան 100 եւ դպրոցին 100, Պր. Բ. Շաքարեան, Պր. Կ. Սայապալեան, Պր. Ս. Էքսէրճեան 100ական, Տիկ. Լ. Սապունճեան երգչ.ին 100, Պր. Ր. Նազարեան 100, Պ.էտի Սարգիսեան դպրոց. 100, Գիւլպաթեան եղբարք ԺԱՖին 100, Տէր եւ Տիկ. Թիլքիեան 50 եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի 50, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Շէլէլէքեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Ճանիքեան, Տէր եւ Տիկ. Պ. Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Մութաֆեան, Շամիրեան ընտ., Հայ Արենոյշ. Միութիւն, Տէր եւ Տիկ. Վ. Թէրմոնճեան, Տիկ. Ո. Քէնտէրեան 100ական, Պր. Թէրզեան դպրոցին 100, Տիկ. Անի Տօնապետեան, Տիկ. Է. Մէնշուրեան, Պր. Մ. Իսպիրեան, Պր. Ենովքեան, Տիկ. Մ. Լուսարարեան, Դպրոցասէրի նախկին սանուհիներ 100ական, Շալճեան ընտ. Հայ Մշակ. Տուն 150, Տիկ. Ջ. Արզումեան 70, Պր. Ա. Խաչիկեան, Պր. Մուշեղեան 50ական:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ

Կիրակի, Յուլիս 20, ժամը 8ին Ֆրանս–Քիւլթիւր՝ Աքսորը Հայկ. Բանաստեղծութեան մէջ, կը խօսի՝ Ժ. Փ. Մահէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները բարեբար Արծրունի Ջրբաշեանի մահուան առթիւ.— Պր. Հայկ Ղազարոսեան 1000 Ֆ., Տիկ. Արշալոյս Քիլիճեան 100 Ֆր.:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԺԱՆԴԱԿ ... ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը

Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

—×—

Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:

Հեռաձայն՝ (84) 33·05·61

×

ԼԻՈՆԷՆ Յուլիս 20ի դաշտահանդէսին մասնակցողներուն համար օթոքառ ապահովուած է, որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին: Ճամբորդութիւն 50 ֆրանք: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888·92·51 եւ 826·71·20:

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Baccalauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

LA CAPPADOCE

YORGANTZ
1980 Long-Play
A PARU

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévise 75009 Paris
Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart
Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon
Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille
Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice
et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՑԱՆԿ

Պօյաճեան Մ., Տէր – Ղուկասեան Շալճեան Ժ., Պօյաճեան Գ., Պասմաճեան Ն., Սահակեան Ֆ., Տէկիրմէնճեան, Յարութիւնեան Ա., Պետրոսեան Ա., Աւագեան Ժ., Թաթարեան, Մինասեան, Տէր – Գրիգորեան, Մաթոսեան, Ճամճեան, Տէօքմէճեան, Պուտաքեան, Գասահեան, Մինասեան, Սրապեան, Քարաճեան, ոմն, Սիմոնեան, Արզումանեան, Գուլաքսըզեան, Գասպարեան Ժ., Զարչճեան, Ժամկոչեան, Նազարեան, Պօյաճեան, Ստեփանեան, Մինասեան Փ., Աւետիսեան Ժ.–Բ., Թէրզիպաշեան, Փափազեան Ռ., Տէր –Ասլանեան, Պաղտասարեան Մ.–Թ., Միքայէլեան Ա., Ճէնտէրէճեան Ռ., Հալվաճեան Ա., Հապէշեան Գ., Տէր – Յարութիւնեան, Հաչերեան Մ., Ալեքսանեան, Կիւզեան, Սէմէրճեան, Պալիքեան, Մանուկեան, Մարկոսեան, Մարգըլեանեան, Գինոսեան Գրիգորեան, Սապունճեան Հ., Քէստիկեան, Տէր – Մերկէրեան Ռ., Քէթէնճեան Ս., Գալֆայեան Վ., Օնոսեան, Քիւփէլեան Մ., Փէշտիմալճեան, Ստեփանեան Լ., Պաղտիկեան Ա., Տէր–Պօղոսեան, Եազուպեան Ա. 50ական, Սասունեան Մ. 40, Թորոսեան Հ., Տագտէկիրէնեան 35ական:

(Շար.)

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de

CARZOU

VIIe FESTIVAL d'art et de la culture

- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre
Vous pouvez concourir dans les disicplines suivantes :

1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Istrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTERATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfévrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION

— Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et ensembles). — Etre amateur.

— Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les amateurs de plus de 35 ans.

Droits d'inscription : individuel 50 F. ; groupe : 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions
1er Octobre 1980
Les inscriptions doivent être envoyéees à
JAF FESTIVAL
6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES
vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN
ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT – LUNDI 25 AOUT 4.080 FRS.

calendrier des départs de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FRS
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FRS
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FRS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN Jacques

VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
17
JEUDI
17 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.689 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.689

ԻՐԱՆ

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ՀԱԳՈՒԻՆ ՀԱՅ ԿԻՆԵՐԸ

—— O ——

Պարսկաստանի կանանց համար իսլամական տարազ հագնելու պարտադիր հրահանգը մտահոգութեան առանցքը դարձած է հայկական շրջանակներու: ...յ հանրային կարծիքը լուսաբանելու ...ազգային գետնի վրայ դիրք ճշդելու ...պատակով Յուլիս 7ին, Թեհրանի Առաջնորդարանին մէջ տեղի ունեցած է հանդիպում մը հայկական միութիւններու ներկայացուցիչներու միջեւ, Թեմական Խորհուրդի հրաւէրով:

Առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան, պարզելով կացութիւնը դիտել տըւած է, թէ կանանց հագուստի եւ գլուխը ծածկելու հարցը մեծ խուճապ ստեղծած է հայկական շրջանակներու մէջ: Արդարեւ, պետական հրահանգը, որ հըրապարակուած է նաեւ ձայն – հեռատեսիլով եւ մամուլով, յստակ է՝ « պետական հիմնարկութիւններու մէջ աշխատող կանայք պէտք է իսլամի տարազ հագնին »: Արտակ Արք. մեկնաբանելով հրահանգը, նշած է թէ փոքրամասնութիւններու հանդէպ որեւէ յայտարարութիւն չէ եղած, հարց կը յառաջանայ թէ ...ն է իսլամական տարազը կամ հագուստը. կրօնական որեւէ փոքրամասնութեան պատկանող եւ մեր պարագային հայը եւս, ենթակա՞յ է այդ հրահանգին, թէ ոչ: Շատեր հեռաձայնով բացատրութիւն կը պահանջեն մեզմէ: Հարցը օրակարգի նիւթ դարձաւ Թեմական Խորհուրդի եւ որոշեցինք հաւաքել միութեանց ներկայացուցիչները եւ լսել ժողովուրդին կարծիքը, ըստ այնմ դիրք ճշդելու համար »: Առաջնորդը ճշդած է նաեւ թէ ըստ հրահանգին՝ կամ պէտք է ենթարկուիլ անոր եւ կամ հրաժարիլ պաշտօնէն: Քանի որ Պարսկաստանի մէջ անգործութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի, ...մաքրանական նկատուած է խուսափիլ ...յլայեղութենէ եւ ջանալ աշխատանքը ...րունել: Ճշդուած է թէ « եթէ կրօնական հիմունքի վրայ է հարցը, ու...ին նա ասում է իսլամական հագուստ պէտք է հագնել, մեր պարագային պէտք ...ասուի թէ՝ քրիստոնէական հագուստ պէտք է հագնել, քրիստոնէական հագուստը ո՞րն է, արդեօք քրիստոնէութիւնը հագուստով զբաղւո՞ւմ է: Ոչ: Ուրեմն ...ի առաջարկենք, օրինակի համար, ...լ. տարազ »...:

Արտակ Արք. այս առթիւ յիշեցուցած է, որ անցեալ տարի երբ քննութեան նիւթ եղած է քրիստոնէական տարազը, ...Թոլա Մահաալլէ Քանի օրինակ տըւած է Ս. Աստուածածնի նկարը մեր եկեղեցիներու մէջ: Սակայն, նկատի ունենալով որ Հայց. Եկեղեցին ազգային ...վարդապետ եկեղեցի է, հոն կը տիրէ կամքի ազատութիւնը եւ եկեղեցին ...չի զբաղիր մանրամասնութիւններով եւ կանանց հագուստներով:

Առաջնորդէն ետք խօսք առնելով Թեմական Խորհուրդի ատենապետը՝ Լեւոն Ահարոնեան, անդրադարձած է հարցին: ...կարծիքներու եւ առաջարկներու ...փոխանակութենէն բիւրեղացած ...ն հետեւեալ բանաձեւերը.

1 – Իբրեւ փոքրամասնութիւն պէտք է ենթարկուիլ տրուող ամէն որոշումի:

2 – Բնաւ կարելի չէ համակերպիլ տրուած հրահանգներուն:

3 – Հայկական տարազ գործածել:

4 — Զկորսնցնել հայկական դիմագիծը:

Թէեւ ներկաները, յատկապէս կանայք մեծամասնութեամբ տրամադիր եղած են հակադրուիլ տրուած հրահանգին, բայց ի վերջոյ որոշած են առ այժմ « համեստ ու որոշ չափով ծածկուած զգեստներով ներկայանալ փողոցներում եւ հիմնարկներում », իսկ եթէ Ռամազանէն ետք ալ շարունակուի նոյն կացութիւնը, « այն ժամանակ մի այլ միջոցի դիմել եւ նոյնիսկ անհրաժեշտ պարագային՝ դիրք ճըշդել »:

Թեհրանի մեր պաշտօնակից « Ալիք »ի թղթակիցը հարցազրոյց մը ունեցած է հարաւային Իրանահայութեան երեսփոխան Տոքթ. Հրաչ Խաչատրեանի հետ, իսլամական տարազի եւ հայկական դըպրոցներու վերաբերեալ հարցերու մասին: Հայ երեսփոխանը, անդրադառնալով իսլամական տարազը պարտադրող պետական հրահանգին, ըսած է. « Այդ որոշման դէմ կարելի է բողոքել եւ կարելի է համակերպուել, ի հարկէ ծածկոցի խնդիրը իմ կարծիքով երկրորդական հարց է եւ պիտի շատ չմեծացնենք, եւ մեր հայ օրիորդներին եւ կանանց առաջարկենք որ միայն մի թաշկինակ կապեն, մինչեւ այս թոհուբոհը անցնի, ի հարկէ, եթէ մի ամիս կամ աւելի տեւի այս մթնոլորտը, մեր հայկական տարազը կ'առաջարկեմ»:

Ինչ կը վերաբերի հայկական դպրոցներուն, հոն եւս դժուարութիւններ կան: Ամիս մը առաջ Կրթա – դաստիարակչական Հիմնարկութեան վարիչը որոշում մը տուած է, ըստ որուն բոլոր դպրոցները կը պետականացուին եւ ուսուցչական, աշակերտական, բարենորոգչական եւ այլ հարցերուն վերահասու կ'ըլլայ կառավարութիւնը, այս որոշումին կ'ենթարկուին նաեւ կրօնական փոքրամասնութիւններու պատկանող վարժարանները: Տարուած ջանքերու շնորհիւ թէեւ կարելի եղած է հայկական վարժարանները բացառել, սակայն անլոյծ կը մնայ տակաւին երկսեռ ըլլալու հարցը: Եթէ կարելի չըլլայ լուծում մը գտնել, հայկական վարժարանները մեծ դժուարութիւններու առջեւ պիտի գտնուին, մանաւանդ փոքրաթիւ շրջաններու մէջ շէնքի եւ ուսուցչական կազմերու բաւարար քանակի պակասի հետեւանքով: Առ այդ, հայ երեսփոխանը դիմած է Յեղափոխական Խորհուրդի անդամ Տոքթ. Պահոնարի եւ պարզած դժուարութիւնները: Որոշուած է գրաւոր տեղեկագիր մը յանձնել Տոքթ. Պահոնարի, որ իր կարգին խոստացած է փոխանցել Յեղափոխական Խորհուրդին:

×

« Ալիք »ի Յուլիս 9ի թիւին մէջ լոյս տեսած է Արտակ Արք.ի եւ Թեմական Խորհուրդի ատենապետ Լեւոն Ահարոնեանի ստորագրութեամբ « կոչ » մը, ուր ի մէջ այլոց կ'ըսուի. « Նկատի ունենալով նաեւ իսլամական յեղափոխութեան ղեկավար այաթոլա Իմամ Խոմէյնիի հրահանգը պետական հիմնարկներում աշխատող կանանց « Իսլամական հագուստ »ի վերաբերեալ, որը չի առնչւում հայ կանանց, ներկայիս հիմնուելով Թեմական Խորհրդի եւ Պատգամաւորական Ժողովի դիւանի, ինչպէս նաեւ միջ – միութենական խորհրդակցական ժողովի ընթացքում եղած կարծիքների փոխանակութեան, թելադրում ենք հայ իգական սեռին, որոնք պետական եւ այլ հիմնարկներում են աշխատում, ի յարգանս իսլամական յեղափոխութեան ղեկավարի կարգադրութեան, հագնուեն երկարաթեւ հագուստ եւ գլուխը ծածկեն շղարշով, գործի ինչպէս նաեւ հանրային վայրերում »:

Այս առթիւ « Ալիք », մեկնաբանելով « կոչ »ը, կը գրէ. « Հաւատք ունենալով անհատի ազատութեան, սխալ ենք գտնում որեւէ թելադրանք կատարելը անհատական կենցաղային խնդիրների վերաբերեալ: Կանանց եւ աղջիկների կողմից գլխաշոր գործածել կամ չգործածելը հիմնականը չէ, սակայն մարդկային տարրական իրաւունքների կապտումն է որ ըստ էութեան քննադատելի է: Նշելի է նաեւ որ կառավարութեան կողմից տրուած հրահանգը չի ընդգրկում աշխատանքի վայրից դուրս եւս գլխաշոր գործածելու պարտադրանքը: Ըմբռնելի է սակայն պետական հիմնարկներում ծառայող այն հայ կանանց ու աղջիկների ընթացքը, որ իրենց կեցուածքով խուսափում են զգայնութիւն առաջացնելուց »:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱԿԷ

—— O ——

Թեհրանի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Իրանի բոլոր սահմանները՝ օդային, ծովային եւ ցամաքային, կը փակուին շաբաթուան մը համար: Տրուած դրդապատճառը այն է որ հակապետական դաւին հեղինակներն ու մեղսակիցները չկարենան փախչիլ: Սահմանները փակելու հրահանգը տուած է իսլամական դատարաններու ընդհանուր դատախազը եւ կը վերաբերի ոչ միայն ելքերուն, այլ եւ մուտքերուն: « Դաւին չէզոքացման սպայակոյտը » նոր զեկոյցի մը մէջ կոչ ալ կ'ընէ սահմանակից բնակիչներուն, մասնաւորաբար Քիւրտիստանի որ գործակցին ապահովութեան ուժերուն հետ արգելք հանդիսանալու համար « Ամերիկայի վարձկաններուն » փախուստին եւ մատնեն ուեւէ կասկածելի:

Նախագահ Պանի Սատր ալ պարտի ինքզինքը արդարացնել կարգ մը կրօնաւորներու յարձակումներուն դէմ: Ցայտարարած է թէ ինք է որ հրապարակ հանած է զինուորական դաւը եւ աւելցուցած է. « Եթէ Արեւմուտքի կողմնակից մը ըլլայի, արդեօ՞ք դաւեր կ'ըլլային զիս տապալելու համար »:

Խորհրդարանին մէջ ալ այաթոլա Խալխալի ամբաստանած է ազգայնական ղեկավարները որ « Ամերիկայի եւ նախկին վարչապետ Պախթիարի կողմնակից են » եւ քննադատած Ֆրանսան ու Մեծն Բրիտանիան որ « միջոցներ կը հայթայթեն Պախթիարի պետական հարուած մը իրագործելու համար »:

25 գնդակահարումներէն զատ 300 հոգի ալ ձերբակալուած են վերջին օրերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱԼԷՊԻ կարեւոր օրէնսդիր քաղաքական դէմքերէն մէկը՝ ԱրդուռահմանԳէօզսալօղլու, անդամ Խորհրդարանին ալ, սպաննուած է առջի օր, Անգարայի մէջ:

ՓՈՆԻԱԹՈՎՍԿԻ խորհելով, երեւի, որ լաւագոյն պաշտպանողականը հակայարձակումն է, խիստ յարձակում մը ձեռնարկած է Ընկերվարական կուսակցութեան դէմ, նամակով մը Կաստոն Տէֆէրի, զոր այս վերջինը դեռ չէր ստացած Չորեքշաբթի առտու, արձակուրդի գացած ըլլալով: Նախկին Ներքին նախարարը շատ բուռն է իր նամակին մէջ եւ կը թուի թէ « չափն ալ կորսնցուցած է » ինչպէս կը գրէ Լը Մաթէն: Ծանօթ է որ Տը Պրօյի հարցին կապակցութեամբ է, որ Փոնիաթովսկիի դէմ ամբաստանութիւններ եղան եւ խորհրդարանական յատուկ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ քըննելու համար այն առաջարկը, որ կը ձըգտի Բարձրագոյն Ատեանի առջեւ քաշելու Ներքին նախկին նախարարը: Ազգ. Ժողովի ընկերվարական խումբին նախագահ՝ Տէֆէրի ուղղուած նամակին մէջ ուրեմն, Փոնիաթովսկի կը սպառնայ ու կ'ըսէ. « Ձեր կուսակցութիւնը կը յաւակնի դատական իշխանութեան տեղն անցնիլ եւ այդ ձեւով իսկ կ'ոտնակոխէ իշխանութեանց բաժանումին հիմնական սկզբունքը »: Կը յիշէ Ռոժէ Սալենկրօ, ժողովրդական ճակատի ընկերվարական Ներքին նախարարը, որ չդիմանալով եղած մեղադրանքներուն իրեն դէմ, անձնասպան եղաւ բայց Փոնիաթովսկի կը շեշտէ թէ անոր միակ յանցանքն էր դէմ դրած չըլլալ ստախօսներուն եւ զրպարտիչներուն:

ՊԱՐՉԵԼՈՆԱՅԷՆ Մատրիտ գացող Թալկօ ճեպընթացը բախեցաւ բեռնատար կառախումբի մը առջի դիշեր: Առաջին բայց ոչ վերջնական հաշուեկշիռի մը համաձայն, արդէն 25 մեռեալ կար: Կը կարծուի որ կարկուտի հետեւանքով ելեկտրական խանգարում մը պատահած է եւ լուսաւոր ազդանշանները չեն բանած ու Թալկօն սխալ գիծ մը առած է:

ԿԱՌՔԵՐՈՒ ճարտարարուեստը կը շարունակէ տագնապ մը ապրիլ Ֆրանսայի մէջ, ուր Ռընոյէն եւ Փէօժոյէն ետք, Թալպօն է որ ութ օրուան « թեքնիք գործադրութեան » կը դիմէ, Սեպտեմբերի եւ Հոկտեմբերի միջեւ: Այս կարգադրութիւնը կը վերաբերի 23 հազար բանուորի:

ՑՈՒՆԻՍԻ ընթացքին Ֆրանսայի արտաքին առեւտուրը երկու միլիառ ֆրանքի բաց մը արձանագրած է: Տարուան սկիզբէն ի վեր արդէն 30 միլիառի հասած է:

«ԻՒՄԱՆԻԹԷ» Չորեքշաբթի օր կը խորագրէր « Հեռատեսիլը ըստ՝ Ժիսքարի. — Գրաքննութիւն ողիմպիականներուն համար, բաց թուղթ՝ Փոլ Փոթի »: Նոյն թիւին մէջ, խմբագրապետը՝ Ռընէ Անտրիէօ շատ լաւ կը հասկնայ որ խորհըրդային իշխանութիւնները արտօնած չըլլան Ֆրանսայի դեսպանին որ խօսի հեռատեսիլէն քանի որ կը պատրաստուէր « մոռնալով դիւանագէտներու գլխաւոր առաքինութիւնը, որ վերապահութիւնն է, իր ձեւով տօնելու Յուլիս 14ը Խորհ. Միութեան քաղաքականութեան քննադատութիւնով մը »: Ռ. Անտրիէօ կը շարունակէ.— « Եւ քանի մը բարի առաքեալներ կը զարմանան որ խորհրդային չթողուն որ ապտակուին եւ շընորհակալութիւն չյայտնեն ու գրաքննութիւն կը պոռան »: Մինչ ամէն մարդ գիտէ որ Խորհ. Միութեան մէջ գրաքննութիւն ըսուած բանը գոյութիւն չունի...:

ՔՈԹ Տ'ԱԶԻՐԷՆ բացի Ֆրանսայի օդը կը շարունակէ յիշեցնել Նոյեմբերի ամէնէն ցուրտ, խոնաւ օրերը ու հետեւանքները ծանր են բազմաթիւ գետիններու վրայ: Առեւտուր, բերք եւ նաեւ պարզապէս մարդոց տրամադրութիւնը: Լաւ գործ կ'ընեն միայն հովանոց եւ բրդեղէն ծախողները:

ՑՈՒՆԻՍԻՆ գործազրկութիւնը քիչ մը նուազած է Մայիսի բաղդատմամբ բայց հազիւ 0,9 առհարիւր համեմատութեամբ:

ՀԱՐԱՒ – ԱՓՐԿԵԱՆ Հանրապետութեան մէջ շատ խռովութիւններ պատահած են կրկին, մանաւանդ Սեքունտա, Երկուշաբթի օր երբ սպիտակամորթ պաշտօնեայ մը ողջ–ողջ այրած են իր կառքին մէջ շուրջ հարիւր սեւ բանուորներ: Լուր մը շրջած էր թէ սեւ բանուոր մը սպաննուած է զինուորական պաշտօնէութեան կողմէ մինչ տնօրէնութեան համաձայն, զոհ գացած էր ալքոլի մեծ քանակի մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութիւնը, Յունիս 12ին, լիակատար նիստի մը ընթացքին քննութեան առած է «գեղարուեստական գրականութեան հրատարակութեան պրոբլեմները»:

Մասնակիցները՝ գրագէտներ, քննադատներ, խմբագիրներ, լրագրողներ եւ հրատարակչականներու պատասխանատուներ, առարկայական մօտեցումով գործնական առաջարկներ հրապարակ դրած են թերիներու մատնանշումին առնթեր:

Գրողներու Միութեան վարչութեան Ա. քարտուղար Վ. Պետրոսեանի բացման խօսքէն ետք առաջին արտայայտուողը եղած է «Սովետական գրող» (*) հրատարակչութեան տնօրէնը՝ Գէորգ Հայրեան: Հրատարակչութիւնը ամէն տարի մօտաւորապէս երեք հարիւր գիրք կը հրատարակէ, որուն 164ը ինքնուրոյն գրականութեան սահմաններուն մէջ կը դասուի: Այսուհանդերձ, դիտել տուած է տնօրէնը, «գեղարուեստական գրականութեան տոկոսը (38) շատ ցածր է եւ չի կարող բաւարարել մեր պահանջները»: Միւս կողմէ, տարեկան ծրագիրները չեն իրագործուիր: Օրինակ, անցեալ տարի 90 առ հարիւրի համեմատութիւն ներկայացուցած են:

Գ. Հայրեան իրաց այս վիճակին պատճառները փնտռած է: Ընդունելով հանդերձ, թէ ներքին կազմակերպական գետնի վրայ թերիներ կան, այսուհանդերձ, իբրեւ հիմնական պատճառ երկու կէտ մատնանշած է: Առաջին՝ թուղթին անկանոն մատակարարումը: Երկրորդ՝ տպարաններուն անբաւարար աշխատանքը: Առաջարկած է այժմու ձեւին փոփոխութեամբ, յստակ հիմունքներով ստեղծել «մասնագիտացուած տպարաններ՝ համապատասխան հրատարակչութիւնների ենթակայութեամբ»: Այլ առաջարկներու շարքին նաեւ հետեւեալները.— Գրագէտներ մաս կազմեն հրատարակչութեան գեղարուեստական խորհուրդին կազմին, սերտ կապեր հաստատել Գրողներու Միութեան վարչութեան հետ՝ յստակապէս արդիական նիւթերով կարեւոր գիրքեր հրատարակելու նպատակով, բարձրացնել խմբագրողներուն, թարգմանողներուն որակը, կատարելագործել գիրքերուն ձեւաւորումը, լաւ տեսակի թուղթ օգտագործել եւայլն: «Մենք պէտք է անենք հնարաւոր ամէն բան, եզրակացուցած է Հայրեան, գեղարուեստական գրականութեան ասպարէզում եղած թերութիւնները արագօրէն վերացնելու ուղղութեամբ»:

Հմայեակ Սիրաս մեծ նուաճում որակած է այն իրողութիւնը, որ այսօր կարգ մը գիրքեր ընդամէնը քանի մը ժամուան ընթացքին կը սպառին: Այս դրական երեւոյթը իր հարցերը ստեղծած է: «Անհրաժեշտ է մեծացնել գեղարուեստական գրականութեան հրատարակութեան ծաւալը, պայմաններ ստեղծել ընթերցողների աճած գրքասիրութիւնը բաւարարելու համար»:

Արձակագիր Նորայր Ադալեանի տեսակէտն է եղած, թէ հրատարակչութիւնը կոչուած է նպաստելու նախ եւ առաջ ժամանակակից հայ գրականութեան զարգացումին: Հետեւաբար, նախապատուութիւնը պէտք է տրուի այժմէական նիւթեր ընդգրկող արժէքաւոր ստեղծագործութիններուն: Որեւէ գիրքի հրատարակութիւնը ի հարկին կարելի է յետաձգել, «բացի առաջին անգամ տպագրուողից»: Ն. Ադալեան յստակապէս խիստ անհրաժեշտ նկատած է սփիւռքի հայ մշակոյթին եւ գրականութեան քարոզչութեան եւ դնահատութեան ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքին բարելաւումը: Ասոնք պէտք է պետական ամուր հիմերու վրայ հաստատել: Արձակագիր Պերճ Զէյթունցեան եւս նոյն մտահոգութիւններով առաջնորդուած է: Յայտարարած է.— «Պէտք է առաջնորդուել այն գիտակցութեամբ, որ այդ գրականութիւնն ստեղծուել է արտասահմանում, բայց մեր ընդհանուր գրական մշակոյթի օրգանական մասն է, որի գոյութիւնը պայմանաւորուած է այն բանով, թէ որքանով մենք կը կարողանանք տիրութիւն անել նրան: Սփիւռքահայ գրողները մայր հայրենիքից սպասում են իսկական գնահատութիւն, անաչառ խօսք»: Զէյթունցեան առնուազն անհասկնալի համարած է այն փաստը, որ «Հայ դասականներ» մատենաշարով լոյս տեսած Դ. Վարուժանի եւ Սիամանթոյի երկերը զետեղուած են մէկ հատորի մէջ: Խօսելով թարգմանական հարցերուն մասին, ան խիստ կարեւոր նկատած է թարգմանութիւնները միջազգային դասական հեղինակներուն երկերուն: «Մենք պէտք է կարողանանք հէնց մեզ մօտ, Հանրապետութիւնում պատրաստել որակեալ թարգմանիչներ՝ տարբեր լեզուներից»:

Ս. Կապուտիկեանի համար մեր դարը թարգմանութեան դար է եւ, հետեւաբար, կարելի չէ ետ մնալ այդ ընդհանրական շարժումէն: Այս գետնի վրայ բաւարար չէ նկատած «Սովետական գրող» հրատարակչութեան թարգմանական երկերուն հրատարակութեան քանակը՝ 18 տոկոս: Ոչ ալ թարգմանութեանց մակարդակը: Յատկապէս ընդգծած է օգուտը հայ գրական երկերուն թարգմանութեան, քանի առոր արժէքը կրկնակի է: Հայ գրականութեան լաւագոյն նմոյշները կը ծանօթացնեն օտարներուն. նաեւ կը ծառայէ Սփիւռքի ազգապահպանութեան ճիգերուն: «Այն երիտասարդ Հայերը, ովքեր դժբախտաբար այլեւս չեն կարդում հայերէն, այդ թարգմանութիւնների շնորհիւ դեռեւս հնարաւորութիւն կ'ունենան հաղորդակցուելու իրենց ազգային մշակոյթին, խօսքին ու ոգուն: Այս տեսակէտից մենք պէտք է հասնենք այն բանին, որ հէնց մեզ մօտ, Հանրապետութիւնում հրատարակենք մեր գրքերը՝ այլ ժողովուրդների լեզուով»: Ս. Կապուտիկեան, իր կարգին, համաձայն գտնուած է Ն. Ադալեանի եւ Պ. Զէյթունցեանի այն տեսակէտին, թէ առաւել լուրջ հիմերու վրայ անհրաժեշտ է դնել սփիւռքի հայ եւ արեւմտահայ գրականութեան քարոզչութեան եւ ուսումնասիրութեան աշխատանքները:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Մնացեալը Յաջորդով).

(*) Հիմնուած է 1975ին, իբրեւ գրական ստեղծագործութիւններու հրատարակութեան միակ հրատարակչական:

ՃՊՈՏ, ՄԱՀԻԿ ՈՒ ՔՉԻԿ Մ'ԱԼ... ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

—О—

Այդ առաւօտ, ըստ սովորականին, կ'ուղղուէի հացավաճառին, հանապազօրեայ ճպոտս ապահովելու: Բայց երբ կը հատուցանէի փոխարժէքը, մանկամարդ վաճառորդուհին կը պահանջէր աւելին. իմ հարցումին թէ ինչո՞ւ, ան կը պատասխանէր, ինչ փոյթ, շնորհալի ժպիտով մը, թէ այդօրուընէ սկսեալ յաւելում է կրած ճպոտին գինը: Կը դոչէի՝ կրկի՞ն, ու չէի ալ կրնար չրացադանչել՝ շնորհակալութիւն Պ. Պառ: Ու երբ ճպոտ ի ձեռին կը բռնէի տունին ճամբան, կը յիշէի իրաւամբ որ բազմում ամիսներ առաջ, մեր կորովի նախարարապետը, իր երկարատեւ պաշտօնավարութեան ընթացքին առաջին անգամ ըլլալով, կը բարեհաճէր յանդուգն որոշում մը տալ ի նպաստ սպառողներուն, մահիկին համար սահմանելով պարտաւորիչ վաճառման գին մը՝ մէկ ֆրանք եւ ոչ իսկ սանթիմ մը աւելի: Բայց շատ չանցած, փոթորիկը կը պայթէր մահիկին շուրջ երբ հացագործները կը գոռգոռային բարկաճայթ եւ մեր բազմաշնորհ քաղաքագէտը որ իր ըսածէն եւ ըրածէն անկարելի է որ չեղի եթէ նոյնիսկ հրեշտակներն աղերսեն, կը սահմռկէր ալիւրի արուեստագէտներու յոխորտալից բողոքին առջեւ եւ առաջին անգամ ըլլալով տեղի կուտար, անձնատուութեան դրօշը պարզելով եւ կ'աղաղակէր անոնց.— Ես ձեզ մեղայ, ըրէ՛ք ինչպէս որ կ'ուզէք, բարձրացէ՛ք եւ բարձրացուցէ՛ք, ազատ էք:

Դիւրին է երեւակայել որ երկաթեայ մարդուն վրայ իրենց տարած յախուռն յաղթանակով զօրացած, հացագործներ բոլոր երկրիս, անմիջապէս բութամատի բուռն հարուած մը կուտային կաթով սուճի անփոխարինելի այդ խատուտիկ խմորեղէնին, որուն գինը դեռ նախկինէն ալ աւելի վեր թռիչքներու կը հասնէր: Կարելի՞ էր միթէ որ խեղճ ճպոտը իր միւս մեծերուն հետ, օճիքը ազատէր այդ հեւ ի հեւ բարձրացումներէն ու չխարազանուէր անգամ մը եւս: Գիտենք թէ գոյութիւն ունին երկու տեսակ հրպոտներ, ուրեմն մին որ կերակրողն է մեր ստամոքսին, եւ միւսը ան՝ որով երաժիշտը վարելով իր նուագաղումբը կը վերացնէ մեր սիրտն ու հոգին: Բայց երկուքին միջեւ, եզական տարբերութիւնը սա է որ, մինչ երկրորդը կը շարժի թէ՛ վեր եւ թէ վար, առաջինը՝ այսինքն մեր փորը կշտացնողը, կը շարժի միշտ դէպի վեր, բայց երբեք դէպի վար...

Ի տղայ տիոց իմացած ենք որ Ս. Գիրքը կ'ըսէ թէ մարդ ոչ միայն կեցցէ հացիւ այլեւ բանիւ: Իմացած էինք նաեւ բանաստեղծին սա խօսքը՝ պէտք է ուտել ապրելու համար, բայց ոչ թէ ապրիլ ուտելու համար: Ուրեմն տեղին է կարծեմ փակել հացաբանութեան էջը, բայց ափսո՜ս, բարբառիլ իմաստութեան վրայ, վեր ըլլալով կարողութենէս եւ խրտչելով ալ իմաստակութենէ, չեմ իսկ համարձակիր մուտք գործել այդ ածուին մէջ:

Շատոնց ի վեր կը հետաքրքրուէի գիտնալ թէ ի՞նչ է պատճառը որ, երբ համայն կաթողիկէ աշխարհը եւ բոլոր միւսները «սուրբ» կ'անուանեն միայն ու միայն Պապը, եւ ոչ իսկ երբէք անմիջապէս վերի բարձրաստիճան եկեղեցականը որ է կարդինալը, զոր կը յորջորջեն լոկ Մոնսենեոր, մինչ մենք հայ քրիստոնեաներ շռայլօրէն «սուրբ»երը կը բաշխենք գրեթէ բոլորին, սկսեալ վարդապետներէն մինչեւ եպիսկոպոսները Սրբ.երով միասին, զանոնք կոչելով «Հայր սուրբ», կամ «սրբազան Հայր»:

Սխալա՞ծ պիտի ըլլայի արդեօք յայտնելով որ արդարն ու տրամաբանականը պիտի ըլլար այդ առանձնաշնորհեալ տիտղոսը ընծայել մեր գոյգ Կաթողիկոսներուն միայն, ինչ որ արդէն կը կատարուի իսկ: Լուսաբանութիւն կը խնդրեմ, եթէ կը հաճիք:

Այս օրերուս, հայ մամուլին մէջ վերստին կ'արծարծուի հայապահպանման հարցը, որ իր կենսականութեամբ անվերջօրէն պիտի մնայ ամէնէն հրատապ պայքարը, սկսեալ այն օրերէն, երբ օտար ցամաքներու վրայ թառելու ճակատագրական հարկադրանքին կը բախէինք, ցեղին պատկառելի զանգուածներով, մեր մտահոգութեան առաջին առարկան ունենալով գալոց սերունդները:

Գաւառէն յարգելի յօդուածագիր մը «Յառաջ»ի մէջ դառնութեամբ կը մատնանշէր դժխեմ սա երեւոյթը, որ Մեծասքանչը իր բարբառով ու գիրով, հետզհետէ կը խաւարի՝ հասած եւ հասնող երիտասարդներու ծոցին մէջ: Դժբախտաբար ցաւը նոր չէ, ու արդարեւ, այդ չարիքը աղէտի դուռներուն չհասցնելու վճռականութեամբ է որ անհնարին ճիգերու են լծուած բոլոր տեսակի միութիւններ կամ կազմակերպութիւններ, ինչպէս հին տարիներուն եւ մինչեւ այսօր: Առանց չափազանցութեան հրաշալիք մըն է գոյութիւնը այն բազմաթիւ միօրեայ ծաղկոցներուն, որոնց շնորհիւ շատ կարեւոր մանուկներու եւ պատանիներու

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.—

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Ժամեր յետոյ, երբ տղեկը ձայն տըւաւ թէ արթուն էր, մայրը վազեց անոր մօտ: Լաւ քուն մը քաշելէ ետք, այժմ, ան իր սովորական զուարթութիւնը գտած էր:

— Մայրիկ,— եղաւ տղուն առաջին հարցումը,— մայրիկ, ան ո՞վ էր, որ զիս գրկեց, վեր բերաւ, մահիճիս վրայ երկարեց:

— Զլֆօն էր, մանչս, քեզ «ղուրպան» Զլֆօն էր:

— Ո՛չ, մայրիկ, սուտ կը խօսիս, զիս մի՛ խաբեր, Զլֆօն չէր, մեզի ծանօթ այն քէշիշ էֆէնտին էր: Նոյն սենեակը, նոյն աղուորիկ տիկինը մանչուկը գրկած եւ նոյն ժպիտն ու նոյն խօսքերը... Հաւատա՛, մայրիկ, սուտ չեն ըսածներս: Ես տեսայ զանոնք, ինչպէս տեսած էի տարիներ առաջ:

Ջերմի, զառանցումներու մէջ բնական զառանցանքներ են, ենթադրեց մայրը:

Բայց, այն անգամուան երկար քունը, զօրեղ տրամադրութիւնը, իր տեսիլքին մասին հաստատ պնդումները, յետոյ, Զլֆոյին փսփսուքները անոր վրայ, անոր ձեռքին անբնական շարժումները, իր այլայլած վիճակը ու մէկէն սենեակէն դուրս վազելը: Ի՞նչ էին, ի՞նչ կը նշանակէին այս բոլորը. մօր համար կատարեալ առեղծուած մըն էր, անհասկնալի, անբացատրելի...

Տէր Նշանն ալ իր կարգին ինկած էր գինք չարչարող խորհուրդներու մէջ ու չէր գիտեր ինչպէ՞ս դուրս գալ հոնկէ: Իր ներկայութեան, իր աչքերուն դիմաց տղեկ մը կը չարչարուէր, օրը քիչ մը աւելիով: Ինք բժիշկ չէր, վհուկ ալ չէր: Բայց, եթէ իր գիտցածը փորձէր, ինչ որ առեւին ըրած էր նահատակ լծակից մը ու անոր արդիւնքը եղած էր դրական: Ասոր մօտ, ամէն օր ականատես էր տանջահար մօր մը մղկտուքներուն: Բարի, առաքինի կին մըն էր այս կինը, աղամանդէ կտոր մը. չգիտես, ինչպէ՞ս ինկած էր այս ապականած ճահիճին մէջ: Հարց էր, թէ ի՞նչ արիւն կը կրէր այս կինը իր երակներուն մէջ, ո՞վ կրնար լրիւ պատասխան մը տալ այս վարկածին:

Ինքն ալ Աստուծոյ տաճարին սպասարկուն էր, թէեւ հիմա քիւրտի տարազին եւ գտակին ապաւինած... Ատենին, ինքն ալ, իր ապրած շրջանին մէջ, ուր բժիշկի երես տեսնելը շատ դժուարին հարց էր, փորձած էր Նարեկի եւ Յայսմաւուրքի սրբատառ մասունքներով անբուժելի կարծուած հիւանդներ բուժել: Այս բոլորը հաւատքի հետ կապուած բաներ են, եւ հաստատ համոզում ունէր, որ հանրը ջերմօրէն կը հաւատար այս բաներուն: «Եթէ մանանեխի չափ հաւատք ունենաք, լեռը իր տեղէն կրնաք շարժել» ըսուած է: Այս կնոջ հաւատքը մանանեխի մեծութենէն շատ աւելին էր. ասոր համոզուած էր ինք:

Բայց, յաճախ, զօրեղ երկընտրանքի մը կ'ենթարկուէր: Դեռ երէկի կատարուած նախճիրները անդադար պար կը բռնէին իր մտքին, իր մտածումներուն մէջ: Քանի՛, քանի՛ ցերեկներ եւ գիշերներ ան կռուեցաւ ինքնիր դէմ, իր էութիւնը մտրակող մտքերու դէմ: Զարն ու բարին, լաւն ու վատը կարծես համագործակցած էին իրարու հետ, տեւապէս խառնելու համար իր ներաշխարհը: Ելք մը կը փնտռէր այս անելէն դուրս գալու համար, ու չէր գտներ:

«Մի՛ կալ հակառակ չարին»,— ահա՛ Աւետարանին պատուէրը, որ յարաճուն կերպով կը ցցուէր իր դիմացը, անդադար կը գտնուէր իր գանկին մէջ: «Մի՛ կալ հակառակ չարին». լա՛ւ, բարի... Մայց, այն անհաւատալի չարիքները զորս տեսաւ ինք, տեսան իրեններ նաեւ... Հապա՞ այն բազմահազար որդեկորոյս Հայ մայրերը... Դեռ մօր ըստինք չճաշակած անմեղ մանուկները... Իրենց քաղցր, երջանիկ օրերը անապատի կիզիչ արեւին տակ մերկ ու սովալլուկ վիճակի մէջ վաճառքի հանուած բազմահազար պատանիները.. Ո՞ր, ո՞ր Տէր Աստուած...

Տղեկ մը, ան ալ Թուրքի լաճ մը՝ կը տառապէր, կը չարչարուէր. ի՛նչ մեծ բան...

Ու, յանկարծ, խոտոր մտքերու զարծ մը. անըմբռնելի նոյնիսկ իրեն համար. Ի՞նչ կը շահէր Հայը, Հայութիւնը այս տղեկին կորուստովը: Ոչի՛նչ, իրապէս ոչինչ՝ իր ըմբռնումով: Կար եւ աւելի մեծ տառապանքը իրեն համար. եթէ փորձէր քանի մը սրբատառ գրեր գրել, պիտի հասնէ՞ր ակնկալած արդիւնքին: Այս պահը բազան ալ խռովիչ հարցական մըն էր իրեն համար:

(Շար.— 28)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին հովանաւորած Հայերէնի Շաբաթօրեայ դասընթացքի աշակերտութեան ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Յունիս 29ին, կէսօրէ ետք, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ծնողներու եւ գաղութասէր հայրենակիցներու ներկայութեամբ:

Դասընթացքին հետեւող 28 աշակերտաշակերտուհիներու մեկնաբանութեամբ գործադրուած յայտագիրը՝ արտասանութիւն, խմբերգ, թատերախօսութիւն, կը վկայէր ուսուցչուհի Օր. Մայտա Կարապետեանի թափած ջանքերուն մասին:

Տիկին Բ. Սարաճեան Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ բացումը կատարելով շնորհակալութիւն եւ բարի գալուստ յայտնեց ներկաներուն: Ուսուցչուհին տուաւ տարուան մը աշխատանքի պատկերը, մաղթելով որ յառաջիկայ տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը աճի:

Խօսք առնելով Թաղին Հոգեւոր Հովիւը անդրադարձաւ ծնողքներու անհոգութեան եւ կոչ ըրաւ որ աւելի նախանձախնդիր ըլլան իրենց զաւակները արձանագրելու Հայերէնի դասընթացքներուն, հաղորդուելու համար հոն ջամբուող հայկական մշակոյթին եւ տոհմիկ դաստիարակութեան:

Դադարին ներկաները օգտուեցան խանութպանուհիներու կողմէ պատրաստուած ճոխ պիւֆէէն: Շնորհաւորանքի արժանի են մայրապետուհիներն ու դասընթացքի ուսուցչուհին, որոնք ոչ մէկ ջանք խնայած էին յաջող հանդէս մը կազմակերպելու համար:

Կ. ՊՕԼԻԿԵԱՆ

…թիներուն կը գեղգեղէ Մեսրոպեան բարբառը եւ ինչու ալ չէ տառը՝ անոնց մատներուն եւ աչքերուն:

Բայց դիտելով բոլորովին տարբեր տեսանկիւնով, իրապաշտ եթէ կ'ուզէք, թող թոյլ տրուի ինծի յայտնել որ քիչ մը անիրաւութիւն պիտի ըլլար ապազգայնացումի ճամբին արժանացնել այն հայ երիտասարդը կամ ուհին, որ չկրնալով հանդերձ հայերէն գրել ու կարդալ, զայն խօսելով հանդերձ իր սիրտն ու հոգին կ'եռայ հայկականութեամբ, բազմաթիւ են անոնք, եւ անհերքելի ապացոյցը որ միշտ ներկայ՝ ազգային մեր բոլոր տօնակատարութեանց կամ ցոյցերուն: Մէկ խօսքով՝ ըսել կ'ուզենք որ եթէ առաջին պայմանն է հայ մնալու համար, հայ լեզուն, կայ նաեւ սա « մեղմացուցիչ » պարագան.— հայ ոգին, հայ սիրտը: Ջանցառելի մխիթարութիւն չէ այդ, երբ խորհինք թէ, կրնար աւելի գէշն ալ ըլլալ եւ կայ անշուշտ դժբախտաբար

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ (Գահիրէ) « Յուսաբեր » ակումբի սրահին մէջ, Մայիս 25ին, նշուած է Հայաստանի անկախութեան հռչակման 62րդ տարեդարձը, որուն ներկայ եղած են ազգային մարմիններու եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ եւ հոծ բազմութիւն: Բացումը կատարած է օրուան նախագահը՝ ընկ. Կայծ Կոկանեան, անդրադառնալով յետեղեռնեան շրջանին տիրող պայմաններուն: Գեղարուեստական յայտագրի գործադրութենէն ետք բանախօսած է ընկ. Բարգէն Փափազեան (Պէյրութէն), որ վեր առնելով Մայիս 28ի խորհուրդն ու իմաստը, աւելցուցած է. « Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլիսայի մէջ կռուող հայ զանգուածները իրենց շարքերուն մէջ կը հաշուէին դաշնակցականը, համայնավարը, չէզոքը, հայ ծերունին, երիտասարդը եւ բոլոր անոնք որոնք կրնային իրենց կարելիութեան սահմաններուն մէջ դէմ դնել հայ ժողովուրդի մնացորդացը դերեզմանել փորձող թուրք հորդաներուն: Այդ օրերուն հայ մարտիկներուն կողքին էին Տէր Զօրի անապատներուն մէջ անգերեզման կորած Հայու հոգիները, որոնք թեւ ու թիկունք կանգնած ուժ ու կորով ներշնչեցին մահու – կենաց գոյամարտին մասնակից հայ ժողովուրդի միասնական զաւակներուն»:

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Մերձաւոր Արեւելքի Աստուածաբանական քոլէժին մէջ, Յունիս 23–27, գումարուած է Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի միջ – եկեղեցական օգնութեանց, գաղթականութեան եւ սփիւռքական օգնութեան հարցերով զբաղող բաժանմունքի ժողովը, մասնակցութեամբ չուրջ յիսուն հոգիի, զանազան երկիրներէ: Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսի կողքին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին կողմէ ներկայ եղած են Լիբանանի Հայոց առաջնորդը՝ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան, Արտաւազդ Արք. Թրթռեան եւ Կեդր. Վարչութեան ատենապետ Վահէ Սէթեան: Բացումը կատարած է Գարեգին Բ. անդրադառնալով Միջին Արեւելքի եկեղեցիները յուզող հարցերուն: Ապա « կլոր սեղան »ին մասնակցած են Վեր. Սեմիր Գաժիթի (Երուսաղէմէն), Աթանասիոս Եպիսկ. (Գահիրէէն) եւ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան: Առաջինը խօսած է քրիստոնէական ծառայութեան, երկրորդը՝ քրիստոնէական միութեան եւ երրորդը՝ քրիստոնէութեան ներկայ կացութեան մասին:

Յունիս 26ին, Գարեգին Բ.ի գլխաւորութեամբ ժողովականներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը ընդունուած է վարչապետ Հըսի կողմէ: Պատուիրակութեան անդամները ամփոփ զեկուցում մը տուած են Միջ – եկեղեցական ու Գաղթականութեան բաժանմունքի աշխատանքներուն մասին: Նոյն օրը, կէսօրին, Գարեգին Բ. ի պատիւ 15 ժողովականներու ճաշ մը տուած է Ամերիկեան Համալսարանի Շրջանաւարտից Միութեան ճաշարանին մէջ, ուր Հայրապետն ու Լիբանանահայոց առաջնորդը խօսած են Միջին Արեւելքի մէջ քրիստոնէութեան ներկայ կացութեան ու դերակատարութեան, գաղթականութեան ու միջ – եկեղեցական օգնութեան հարցերու չուրջ:

Յունիս 25ին, Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան մասնակցած է Մերձաւոր Արեւելքի Աստուածաբանական ճեմարանին մէջ տեղի ունեցող սեմինարի մը, որու ընթացքին դասախօսութիւն մը տուած է « Հայ եկեղեցին երէկ եւ այսօր » նիւթին չուրջ:

×

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Համազգայինի « Աւետիս Ահարոնեան » սրահին մէջ, Յունիս 18ին, դասախօսութիւն մը տուած է Ռոպեր Հատտէճեան (Պոլսոյ «Մարմարա»ի խմբագիր)՝ « Պոլսահայ արդի գրականութիւնը » նիւթին չուրջ: Գաբրիէլ Պասմաճեան ներկայացուցած է դասախօսը: Ռ. Հատտէճեան ներկայացուցած է Պոլսոյ արդի հայ գրականութիւնը ծանրանալով Զահրատի եւ Խրախունիի գործերուն վրայ:

×

ՄՈՆՐԷԱԼԻ մէջ, Յունիս 13–15, տեղի ունեցած է դաշնակահարներու միջազգային մրցումը, մասնակցութեամբ աւարտականի հասած ինը դաշնակահարներու, որոնք ընտրուած են 44 հոգիի մէջէն: Մոնրէալի Սենֆոնիք նուագախումբը ընկերացած է դաշնակահարներու մեկնաբանութիւններուն: Պուլկարիայէն Էմմա Թահմիզեան չորրորդ հանդիսացած է:

×

ԿԻԼԻԿԵԱՆ Աթոռի զոյգ Հայրապետները ներկայացնող պատուիրակութիւն մը, բաղկացած՝ Վարդան Եպիսկ. Տէմիրճեանէ, Անուշաւան Վրդ. Դանիէլեանէ, Վարդգէս Տէր – Կարապետեանէ, Մէթր Խաչիկ Պապիկեանէ եւ Սիսակ Վարժապետեանէ, Յունիս 21ին այցելութիւն մը տուած է լիբանանցի ծանօթ բանաստեղծ Միխայիլ Նայիմէի ու զինք պատուած « Կիլիկեան Ասպետ » շքանշանով: Այս առթիւ, Խաչիկ Պապիկեան դրուատած է ծերունի բանաստեղծին գրական վաստակն ու մտաւորականի արժանիքները: Բանաստեղծը շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք իր հիացումը արտայայտած է հայ ժողովուրդի վճռական կամքին հանդէպ, որ հակառակ իր պատմութեան դժուար պայմաններուն կրցած է մեծ նպաստ բերել մարդկային պատմութեան եւ քաղաքակրթութեան: Սիսակ Վարժապետեան եւս պարգեւատրուած է « Ս. Մաշտոց » շքանշանով, ի գնահատութիւն իր մատուցած ծառայութեանց, յատկապէս Ճըպրան Խալիլ Ճըպրանի եւ Միխայիլ Նայիմէի գործերուն հայերէն թարգմանութեան:

×

ՊՈԼՍՈՅ Էյուպի Իսլամպէյ թաղի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մատաղօրհնութիւնը տեղի ունեցած է Յունիս 29ին, նախագահութեամբ Շնորհք Պատրիարքի: Պատարագած է Մեսրոպ Արք. Մութաֆեան (Երուսաղէմէն): Քարոզած է Շնորհք Պատրիարք: Յաւարտ պատարագի սիրոյ սեղան սարքուած է եկեղեցւոյ պարտէզը: Սեղանը վարած է Տօքթ. Արամ Ֆընտըք: Գեղարուեստական յայտագրի գործադրութենէն ետք փակման իր խօսքին մէջ Շնորհք Պատրիարք, գնահատելով Էյուպի լքուած եւ ամայացած թաղի եկեղեցւոյ շինարարական եւ կանգուն պահպանման աշխատանքները, յիշեցուցած է թէ կատարուած բազմաթիւ յոգնութիւններէ ու նեղութիւններէ կարելի էր դիւրաւ զերծ մնալ կամ խուսափիլ, եթէ Պոլսոյ եկեղեցիներուն կալուածները լաւագոյնս արժեւորելու կարելիութիւնը տրուէր: Շնորհք Պատրիարք ըսած է. « Ամէն անգամ, որ երկրին մէջ մգկիթ մը կը կառուցուի, մենք եւս գոհ կը մնանք իսլամ հայրենակիցի մը չափ, որովհետեւ աղօթատեղի մըն է ի վերջոյ, որ մէջտեղ կուգայ: Սակայն, մեր եկեղեցիներուն համար սխալ մտայնութեամբ մը անըմբռնելի արգելքներ կը հաստատուին, կաշկանդումներ կ'ըլլան եւ ժողովուրդը կը ստիպուի այսպիսի բացառիկ աշխատանքներ տանիլ, իր աղօթատուներուն դռները բաց կարենալ պահելու համար: Մինչդեռ եթէ թոյլ տրուի որ այդ եկեղեցիներու թափուր հողերուն վրայ շէնքեր կառուցուին, Պետութիւնը ինքն ալ կը նպաստաւորուի, երկրին մէջ օգտագործելի շէնքերու թիւը կը բարձրանայ, նոր գործատեղիներ կամ բնակավայրեր երեւան կ'ելլեն, գանձուած վարձքերէն տուրքեր կը վճարուին Գանձին, որոշ թիւով անգործներու գործ կը հայթայթուի »:

×

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ, Յունիս 26ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Գեղարուեստական Յանձնախումբը ձեռնարկով մը նշած է Մարտիրոս Սարեանի ծննդեան հարիւրամեակը: Բացումը կատարելով Ա. Խաչիկեան ներկայացուցած է օրուան բանախօսը՝ Միշա Գիւտեան, անդրադառնալով անոր թարգմանական գործերուն: Միշա Գիւտեան ներկայացուցած է Մ. Սարեանի տեղն ու ազդեցութիւնը արդի հայ նկարչութեան մէջ, անդրադառնալով նկարիչին կեանքի զանազան հանգրուաններուն: Փակման իր խօսքին մէջ Կարպիս Եսայեան շեշտը դրած է Սարեանի տաղանդին, մեծութեան եւ անոր առընթեր՝ համեստութեան վրայ:

×

ԹԵՀՐԱՆԻ « Արարատ » կազմակերպութեան հաւաքատեղիին մէջ, Յունիս 28ին, Իրանի Խորհրդարանի երեսփոխան Հրայր Խալաթեան խօսած է երկրի քաղաքական դէպքերու եւ հայ համայնքի դիրքին մասին:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Ձիու հոտ ունեցող ձիաւոր մը, նոյնիսկ ձիէն վար իջած ու Սաթենիկի թեւին բռնած՝ կ'ուզէր իր ընկերուհիներէն զատել: Սաթենիկ՝ սարսափահար՝ փաթթուած էր իր ընկերուհիներուն: Խալֆան, երբ այդ տեսաւ, քիչ մնաց ինքնիրմէ դուրս գար. մարմինը ամբողջ դողդոջի դող մը բռնած էր:

Այդ պահուն, լաչակը քակուած էգ վագրի մը կատաղութիւնով կին մըն էր, որ յանկարծ վրայ հասաւ: Ան կեցաւ Սաթենիկին ու Քիւրտին միջեւ, եւ Քիւրտին հայհոյեց տղամարդու մը պէս: Ձիւ Գրիգորին կինը՝ Սոման էր, կըլոր երեսով, բաց – կապոյտ աչքերով, պողպատ ձայնով: Սոմային «ժանտարմ ծեծող» ալ կ'ըսէին, որովհետեւ, երկու տարի առաջ, գեղի ճամբուն վրայ ժանտարմ մը ծեծած էր: Քիւրտը իր խոշոր ակռաները սոթտեց չնային խնդուքով մը ու կը սպասէր Պէքիրի հրամանին, եթէ միայն հրամանը չուշանար:

Պէքիր՝ այս անգամ մտրակի հարուածներ կու տար եալանճի ղարտաշին, որովհետեւ եալանճի ղարտաշը փորձած էր ծիծաղեցնել նաեւ Պէքիրը,– փորձ մը միայն՝ փոխելու համար անոր վայրագ տրամադրութիւնը: Եալանճին, իր կեցած տեղէն հանած էր այծի ձայն ու յետոյ՝ փաշտոց: Արջի փոսթին տակ ծածկուած զարհուրելի ողբերգութիւնը իր ցաւէն այդ ձայնը հանած էր, կարծես իր եկեղեցին քանդող ձիաւորներն ըլլային:

Պէքիր, վիրաւորուած անոր կատակէն՝ մտրակը եալանճի ղարտաշին դարձուցած էր: Գլխէն ձգած էր աքաղաղէ գըլխարկը ու ածուխով սեւցած դէմքին վըրայ բացուած էր լայն ճաղատ մը, չուրջի սպիտակ մազերով:

Եալանճի ղարտաշը ցաւի հարուածին տակ կը պոռար:

– Դէհ, հիմա էծի ձայն հանէ,– պահանջեց Պէքիր՝ իր հարուածները դադրեցնելով:

Պէքիրը անողոք էր, սկսաւ նորէն մըտրակել ու պահանջել, որ էծի ձայն հանէ:

– Ըմ է՜, մէ՛ մէ, մէ՛...

Մռոտ երեսներով, արջի փոսթ հագած եալանճի ղարտաշին ձայնն էր: Այծի ձայն՝ երկինքի ու աշխարհի դէմ պոռացող:

Մարտիկ, կոճղին կռթնած, կեցած էր կարծես անտարբեր, նոյնիսկ իր դիրքը փոխած չէր: Երբ Պէքիր աւելի մօտեցաւ, Մարտիկ ռումբի բոցերէն դուրս եկող ցասումի մը պէս վերցուց կոճղի մօտ դրուած ծանր փայտէ խոշոր թոխմախը ու նետեց ձիու վրայ հեծած Պէքիրի գլխին: Աղմուկն ու իրարանցումը շատցաւ: Թոխմախը վրիպած էր ու գըլխին շատ մօտէն անցած էր այնքա՜ն ուժեղ, որ հէքեաթը պիտի ըսէր՝ թոխմախը տակաւին կ'երթայ իր այդ թափին մէջ:

Պէքիր, գրեթէ ինքզինք կորսնցուցած՝ ձիաւորներն իր մօտ կանչեց: Այդ Կիրոյի ուժն էր, սակայն Պէքիր շատ լաւ կը ճանչնար Կիրօն, գիտէր, որ երախայի մը չափ վախկոտ էր, եւ այնքան անվնաս՝ ինչպէս սայլը քաշող եզը: Պէքիր, իր մարդոց միջոցով մի քանի անգամ փորձած էր ու տեսած, որ Կիրօն իր վախին մէջ կորսնցուցած էր նաեւ ուժը: Ձէ, այդ Կիրօն չէր կրնար ըլլալ:

Պէքիր, աւելի կատղած, իր քանի ձիաւորներով թոխմախի նետուած ուղղութեամբ գնաց: Շատ ալ վստահ չէր, թէ ո՞ր ուղղութեամբ եկաւ թոխմախը:

– Ալլահը վկայ, բոլորդ հրացանի կը բռնեմ, եթէ դուրս չկայ նետողը: Ո՞վ էր այդ թոխմախը նետողը,– հարցուց Պէքիր՝ երկրորդ անգամ:

Տեսնես՝ անկիւնէ մը մօտեցաւ փրոտ Մինասը:

– Ես տեսայ, պէկ. մենք փրոտեստաններս սուտ չենք խօսիր, նետողը այս երիտասարդն էր,– ըսաւ Մինաս՝ ցոյց տալով Մարտիկը, որ կեցած էր կոճղին քով ու կ'ափսոսար, որ նետած թոխմախը իր նպատակին հասած չէր, եւ արդէն մէջտեղ կու գար, ըսելու թէ ինքն էր:

(Շար.– 114)

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել
ՏԻԿԻՆ ԵՒԳԻՆԷ ՊԱԳԱԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Գըլըճեան)
մահը, որ պատահած է Յուլիս 7ին, իր զաւակներուն մօտ:
Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Օզըվիլի եկեղեցին, Յուլիս 9ին
Janine et Léon TCHAMITCIAN
22, Allée des Mimosas
31320 Auzeville — Castanet
ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Ջամիչեանի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէ իր սիրելի գաղափարակից ընկերոջ՝ Հայկունի Թաշճեանի կսկծալի մահուան առթիւ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Թաշճեան եւ Պօյաճեան ընտանիքներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 250 Ֆր. կը նուիրէ իր շատ սիրած «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Տէր եւ Տիկին Ժան Գրիգորեան, Նիսէն, Տիկին Ասթինէ Կէտիկեանի մահուան առթիւ, Պորտօ, կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի՝ 100 Ֆր. Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն), 100 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Տեմիրճեան կը նուիրեն 100 Ֆր. Դպրոցասէրին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին, Հայկունի Թաշճեանի մահուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Քէօսէեան 100 Ֆր. Դպրոցասէրին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին, Հայկունի Թաշճեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է տարեկան իր դաշտահանդէսին առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Պր. Ալէն Փափազեան 500 Ֆր., Պր. Մանուկ Քիւրաճեան 200 Ֆր.:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Մանուկեան 200 Ֆր. կը նուիրէ:
ԷՔՍ–ԱՆ–ՓՐՈՎԱՆՍ.— Խաչատուր Հասպանեան 200 Ֆր. կը նուիրէ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 20, ժամը 8ին Ֆրանս–Քիւլթիւր՝ Աքսորը Հայկ. Բանաստեղծութեան մէջ, կը խօսի՝ Ժ. Փ. Մահէ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Զարեհ Մութաֆեանի յիշատակին, Մարսէյլէն Տիկին Տիրատուրեան եւ Տիկին Սերգիսեան եւ զաւակները 200 Ֆր. կը նուիրեն Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին «Յառաջ»ի միջոցաւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

×

Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:

Հեռաձայն՝ (84) 33.05.61

×

ԼԻՈՆԷՆ Յուլիս 20ի դաշտահանդէսին մասնակցողներուն համար օթօքար պատրաստուած է, որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին: Ծամբորդութիւն 50 ֆրանք: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888.92.51 եւ 826.71.20:

U. G. A. B - JEUNES

- PREMIERE UNIVERSITE ARMENIENNE -
D'ETE 1980 - A VENISE

Avec le concours des PERES MEKHITARISTES

sessions de 15 jours chacune pour adultes
(La dernière 1 - 15 Septembre)

Les participants seront logées en pension complète dans le Collège MOORAD RAPHAELIAN, à Venise. Ils suivront des cours intensifs de langue et de civilisation arméniennes, mais de nombreuses activités de loisirs seront également à leur disposition.

Programme d'enseignement :
— Langue arménienne : Historique et évolution, grammaire, lecture, traduction, conversation.
— Histoire du peuple arménien des origines à nos jours.
— Art arménien : Conférences et travaux pratiques.

Frais de participation : 2100 F. (voyage aller-retour non compris).
Renseignements et inscription :
UGAB : 11, Square Alboni, Paris 16e — Tél. : 520-03-18

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Ֆր.ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

—o—

1980 – 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:
Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթարանէն մինչեւ պաքալօրէայի Պէ. Սէ. Տէ. բաժինները:
Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:
Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել Տեսչութեան՝
DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանին մանկապարտէզին համար կը փնտռուի ֆրանսերէնի հայ ուսուցչուհի մը:
L'Ecole Saint Mesrob d'Alfortville recherche pour sa maternelle, institutrice connaissant l'arménien, pour enseignement du FRANÇAIS.
Ecrire au :
Dr. Simonian
11, Ave. de Verdun, 94410 St. Maurice

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ

1980 – 81 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:
Վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհիները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ.ի քննութեան:
Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

COLLEGE TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE
POUR JEUNES FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 81 sont ouvertes.
Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation auBEPC.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսիի (Օ – տը – Սէնի շրջանը) տարեկան ճաշը Հոկտ. 4ին:

×

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. գրականութեան 60ամեակին, մասնակցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդգէս Պետրոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիլվարդ Մեսրոպեանի, ասմունքող, ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. ՑԱՆԿ

Տէր–Թոմայեան, Պողօղլանեան, Մետաքսեան, Սահակեան, Աւետիսեան, Պահեան, Շոքոլոզեան, Քելէշեան, Նալպանտեան, Սիրունեան, Մինասեան Հ., Քաղան 30ական: Պայրամեան, Եսայեան, Գազուրեան, Խաչատուրեան, Գըլըճիզլեան, Գասպարեան, ոմն, Իսրայելեան, Գարակէօզեան, Սիմոնեան, Մէօրէ Կասթոն, Նաճան Ի., Սինապեան, Տէրտէրեան, Գույումճեան, Նաճարեան, Ոսկերիչեան, Ալեքսանեան, Մարոն Մ., Անայեան Փ., Տէր–Թորոսեան, Աշըքեան, Սարաճեան, Անթապլեան, Գուսայեան Ս. Կիյոմ Իվ, Գամէր Բ., Ժամկոչեան Ռ., Կոբիկեան, Զօրայեան Ժ., Պալեան Ժ., Տէր–Թորոսեան, Վարդանեան Տ., Անտուրեան Ժ., Էճիտեան Ժ., Ալթունեան Ա., Քըլըճեան, Փէշտիմալճեան, Սահակեան Ա., Պաղտասարեան Ա., Շամչոյեան, Ծինտեան, Գրիգորեան, Եկաւեան Ա., Եզնիկեան, Կիւրեղեան, Ղազարեան, Աջապահեան, Մէյմարեան, Սերոբեան, Փանոսեան Մ., Սարգիսեան, Մէյմարեան Ժ., Պէրպէրեան Լ., Տէօքմէճեան, Սիմոնեան, Պալճեան Մ., Պապթիթա, Տէմիրճեան, Պողաճեան, Միքայէլեան Տ., Խաչատուրեան Ռ., Սիմոնեան Կ., Գասկանճեան Գ., Եմէնիճեան Մ., Պաղտիկեան Գ., Ճերմակեան, Սքընքովսքի Վ., Փապուճեան Ռ., Քէմէճեան, Սարգիսեան, Չէրչեան, Եմէնիճեան, Չէփիճեան, Սարգիսեան, Կէտիկեան Բ., Մելքոնեան Ժ., Խանիկեան Հ., Գազազեան Լ., Պարոնեան Ժ., Սինտիրեան Գ. Եսայեան, Իսպիրեան Մ. 25ական:

Գ. ցանկի գումար 176.050
Երեք առաջին ցանկերու գումար՝
340.015 Ֆր.:

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 16 JOURS

du 15 au 30 août
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 22 septembre au 07 octobre
Pélerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par Varoujan Sarkissian

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions :

A LYON	A PARIS
sevan voyages SARKISSIAN Varoujan 50, cours de la Liberté 69003 LYON Tél. (78) 60 13 66	**saberatours** BAGHDASSARIAN Levon 3, rue de l'Arrivée Imm. CIT 7e étage 75015 PARIS Tél. 538 67 47

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
18
VENDREDI
18 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.690 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.690

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ.-

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

—O—

ԴԷՊԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

Մաքրագործումները չեն դադրիր եւ կը ձերբակալուին նոյնիսկ չափաւորներ ինչպէս՝ Ղասեմի, ընդհ. քարտուղար իրան կուսակցութեան եւ անդամ Ազգ. ճակատի, որ « գործակցած է Սաւաքի հետ » :

Անկէ զատ « իրանացման » աշխատանքները կը շարունակուին եւ այդ առընչութեամբ, իշխանութիւնները գործի ան–ցած են դէզօրեայքի օտար հաստատու–թեանց դէմ եւ առաջին առթիւ այս կար–գադրութեան ենթակայ են գերմանական Հէօգսթ, Պայէր, Պէօհրինկէր, Կրիւնըն–թալ, Մեռք: Զերծ չէ նաեւ ֆրանսական Ռոն – Փուլենքը: Առաջին հետեւանքը այն եղած է որ այս հաստատութեանց բոլոր օտար ղեկավարներուն տեղը ան–ցած են յեղափոխական կոմիտէներու ան–դամներ: Պոնի կառավարութիւնը քըն–նութիւն մը բացած է այս մասին:

Անկէ զատ կայ դպրոցներու հարցը: Թեհրանի կաթողիկէ Անտիշէ իտալական վարժարանը փակուած է, որովհետեւ հոն կային են « փաստաթուղթեր որոնք կը փաստեն կապեր պատասխանատուներուն եւ խարայելեան իշխանութեանց միջեւ »: Կրօնաւոր վարիչներն ալ հսկողութեան տակ առնուած են:

—×—

Հայ համայնքին եւ Դպրոցներու Պարագան

Պարզ է որ նման կարգադրութիւններ կրնան արդարօրէն մտահոգիչ ըլլալ հայ–կական գետնի վրայ ալ եւ Թեհրանի մեր պաշտօնակից « Ալիք » այս մասին հարկ եղած լուսաբանութիւնները կուտայ: Ինչպէս Յուլիս 5ի իր թիւով, լոյս տե–սած է հարցազրոյց մը Խորհրդարանի անդամ Հրայր Խալաթեանի հետ, որուն ուղղած են հետեւեալ երկու հարցումները. Ա) Ճշմարի՞տ է, որ Իրանի կրօնական փոքրամասնութեանց դէմ պետական հա–կածանք կայ: Բ) Եթէ ոչ, ապա ինչո՞վ բացատրել այն լուրերը եւ շշուկները որ տարածուում են մեր կրթական գործի հայ կանանց, հայ մարդկանց եւ նոյնիսկ ձեր անձի շուրջ:

Այս հարցումներուն պատասխանելով Հ. Խալաթեան նախ կը շեշտէ. « Իրանահայ համայնքի դէմ Պետութեան կողմից կանխամտածուած գործութիւն չունի »:

Ապա յայտնելէ ետք թէ լուրերն ու շշուկները քաղաքական խաղ մըն են որ կը միտին Իրանի կրօնական փոքրամաս – նութիւնները գործիք դարձնել ինչ ինչ հոսանքներու եւ շահերու, Հ. Խալաթեան կը ծանրանայ գոյութիւն ունեցող խնդիր–ներուն վրայ.—

« Այս առընչութեամբ, անհրաժեշտ է յայտնել, որ իրապէս կան խնդիրներ, համայնքային առումով, որոնք կարեւոր են, ու պէտք է որ կարեւորութեամբ էլ ընկալուեն մեր համայնքի կողմից:

« Դրանցից թերեւս ամենակարեւորը հիմա, մեր կրթական գործն է, որի մա–սին շատ է խօսւում ամէն տեղ եւ բարե–բախտաբար Թեմական Խորհուրդը, շա–բաթներից ի վեր, խիստ կերպով հետե–ւում է այդ խնդրին, բազմաթիւ հան–դիպումներ եւ չփումներ են ցարդ ունեցել Կրթական նախարարութեան պաշտօնա–տարների ու նաեւ քոյր համայնքների ներկայացուցիչների հետ: Ես էլ հանդի–պել եւ խօսել եմ Կրթական նախարարի հետ, խորհրդակցութիւններ եմ ունեցել կրօնական փոքրամասնութեանց պատգա–մաւորների հետ: Եւ սակայն հարցը դեռ ընթացքի մէջ է եւ տակաւին վերջնական ձեւաւորում չի ստացել: Այն ինչ, Կրթա–կան նախարարն է յայտնել զուտ հայկա–կան – ազգային դպրոցների հետ շատ գործ չունեն: Այսինքն ազգ. դպրոցները գրաւելու խնդիր չկայ, այլ կան որոշ նոր տնօրինութիւններ, որոնցից ամենայատ–կանշականը, մեր դպրոցները միասեռ դարձնելն է: Այս հարցը ենթակայ է այ–ժըմ քննութեան եւ ես էլ իմ տեսակէտ–ները յայտնել եմ նախարարին եւ Յեղա–փոխական Խորհրդի այն անդամին, որը պատասխանատուն է կրթա – դաստիա–րակչական գործերի:

« Ինչպէս գիտէք, դպրոցական արձա–նագրութիւնները մինչեւ Մորդադ ամիսը յետաձգուած են, Խորհրդարանը դեռ օ–րէնսդրական ուժ չունի, վարչապետը չի ներկայացուել, Նախարարական Խորհուր–դը չի կազմուել, եւ ընդհանուր անստու–գութիւն եւ անորոշութիւն է տիրում քիչ – ամէնուր:

« Ուստի իրերի զարգացմանն ու նոր դասաւորումներին առընթեր, մեր ազ–գային իշխանութիւնները և ես պիտի ճիգ գործ դնենք մեր իրաւունքները լաւա–գոյնս պաշտպանելու եւ ապահովելու:

« Այս մասին, թէ՛ ես եւ թէ ազգ. իշ–խանութիւնները, մամուլի միջոցով իրա–զեկ պիտի պահենք մեր հասարակու–թիւնը:

« Այժմ ուզում եմ խօսել մի այլ հարցի մասին, որն այս օրերին եւ այս ժամերին, կլանել է մեր հասարակութեան յատկա–պէս հայ օրիորդների ու տիկնանց միտքն ու հոգին: Եւ դա ծածկոցով գործի գնա–լու խնդիրն է, որը թէեւ առ այժմ միայն պետական հիմնարկներին է վերաբերում, եւ սակայն անհաւանական չէ որ տա–րածուի նաեւ ոչ – պետական հաստատու–թեանց եւ յետոյ էլ նոյնիսկ բոլոր հան–րային վայրերի վրայ:

« Բազմաթիւ Հայուհիներ ցարդ դիմել եւ ուզել են իմ կարծիքն այդ մասին: Ես իմ կողմից յանձնարարել եմ բոլորին, որ նախ, այդ հրահանգն ստանալուն պէս, գրաւոր եւ պաշտօնական հարցուղ–ղում կատարեն իրենց պաշտօնատեղիի տնօրէնութեանը, որ՝ երբ Հիմնական Օ–րէնքի 13րդ եւ 14րդ յօդուածներով ա–պահովուած են կրօնական պաշտօնական փոքրամասնութիւնների իրաւունքները, ազատութիւնը եւ իսլամների կողմից յարգուելու պարագան, եւ Իմամն էլ Խորհրդարանի բացման առթիւ յղած իր պատգամի մէջ, յատուկէն շեշտ դրել փոքրամասնութեանց իրաւունքների յարգման վրայ, ուրեմն նախքան կրօ–նական փոքրամասնութեանց կարծիքն ու հաւանութիւնը ստանալը, ոչ մէկ պար–տադրանք ու ստիպողականութիւն պիտի չգործադրուի: Ու ես յանձնարարել եմ նաեւ, որ նման գրութիւնների մէկական պատճէնները յղեն ինձ, որպէսզի ես դրանց հիման վրայ հարցը հետապնդեմ թէ՛ Խորհրդարանում եւ թէ այլուր: Ար–դէն իսկ, հէնց այդ կապակցութեամբ խօսել եւ նամակ եմ յանձնել Խորհրդա–րանի նախագահ Դոկտ. Հաշեմի Ռաֆսան–ջանիին:

« Այսուամենայնիւ պիտի չմոռանալ եւ հետեւեալ հանգամանքները:

« Հրահանգը գալիս է Իմամի կողմից եւ չենթարկուողներին համարում են հակայեղափոխականներ եւ դրսի ուժերի գործակալներ: Չենթարկուողները ոչ միայն պիտի մեղադրուեն որպէս հակա–յեղափոխականներ, այլ նաեւ ձեռքից պիտի տան իրենց պաշտօնն ու գործը, որը եւս շատ կարեւոր մի հանգամանք է: Ուստի բազմաթիւ Հայուհիների դիմում–ները եւ առաջարկները նկատի ունենա–լով նրանք նպատակայարմար են գտ–նում, որ նախ պետական հիմնարկների Հայուհիները եւ ապա բոլոր Հայուհի–ները, համաձայն գտնուելու դէպքում, հայկական տարազով ներկայանան թէ՛ պաշտօնատեղի եւ թէ այլուր, անշուշտ յարմարեցնելով իրենց աշխատանքի եւ կեանքի պայմաններին:

« Այդպիսով թէ գեղեցիկ եւ քաղաքա–կրթական ու սիմվոլիք մէկ ժեսթ կ'ար–ձանագրուի մէկ անարդար պարտադրան–քի դէմ եւ թէ մեր հայկական դիմագիծը կը չեշտաւորի թէ՛ մեր մէջ եւ թէ յաչս ոչ–հայ հասարակայնութեան:

« Գալով այլ եւ այլ լուրերին ու շշուկ–ներին, եւ մանաւանդ իմ անձիս վերա–բերող լուրերին եւ շշուկներին, պիտի յայտարարեմ որ բոլորը անհիմն եւ ան–ճիշդ են եւ եթէ որեւէ կարեւոր հարց լինի իմ անձիս կամ հանգամանքիս առըն–չութեամբ, ես կը յայտնեմ մեր ժողո–վրդին: Աւելի պարզ, խօսւում է իմ ու–նեցած բախումների եւ նոյնիսկ հրաժար–ման մասին, մինչդեռ ես ինքս անտեղ–եակ եմ դրանցից:

« Անհրաժեշտ եմ համարում ընդգծելու որ անհիմն են բոլոր այդ կարգի լուրերն ու շշուկները եւ մեր ժողովուրդն այս խառնակ եւ զգայուն օրերին, պիտի չհա–ւատայ եւ ընթացք տայ այդ լուրերին, որոնք մեծ մասամբ քաղաքական խաղեր եւ դաւեր են փոքրամասնութեանց եւ յատկապէս Հայերի համար եւ մենք օ–րինապէս պահանջելով եւ պաշտպանելով հանդերձ մեր իրաւունքները, պիտի աշ–խատենք կոյր գործիք չդառնալ քաղա–քական այլ եւ այլ հոսանքների ձեռքին, որոնք կան եւ գործում են թէ՛ Իրանում եւ թէ Իրանից դուրս:

« Մենք պէտք է հայօրէն պայքարենք մեր արդար իրաւունքների եւ Հայ Դատի համար եւ այդ պայքարը շարունակենք Իրանի ժողովրդի կողքին ըստ Նախկի–նին »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԻԿԸՆ վերջնապէս ընտրուեցաւ Հան–րապետականներու թեկնածու: Սենեմայի այս նախկին դերասանը, որ այսօր 70 տարեկան է, որոշեց նաեւ իր փոխ–նա–խագահը Ճորճ Պըշ: Քիսինկէր զօրավիգ է Ռիկընի:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միջազգային Կո–միտէի 77 անդամները, Մոսկուա հա–ւաքուած, ընտրեցին Լորտ Քիլանինի յա–ջորդը՝ յանձին Սպանիոյ դեսպանին՝ Խուան Անթոնիօ Սամարանք: Նախկին մարզիկ, բուռն Ֆրանքիստ մը եղած է նախքան Մոսկուայի դեսպան նշանակուի–լը: Շատ լաւ յարաբերութիւններ ունի Խորհ. Միութեան հետ: Բայց որովհետեւ իր երկիրը համամիտ չէր մասնակցու–թեան (Սպանական Ողիմպիական Կոմի–տէն չհետեւեցաւ որոշումին), չի կրնար իբրեւ դեսպան ներկայ ըլլալ բացման հանդիսութեան, բայց իբրեւ նախագահ՝ պարտաւոր է: Ուրեմն, առ այժմ իբրեւ դեսպան « արձակուրդի մէջ է »: Շաբաթ օր կը կատարուի բացման հանդիսութիւ–նը մինչ բոլոր արեւմտեան դեսպանները օդափոխութեան կ'երթան:

« ՖԻԿԱՐՕ » իր թղթակցին ստորա–գրութեամբ յօդուած մը հրատարակած է Հինգշաբթի օր, ուր բաւական սեւ պատ–կեր մը կը գծուի Թուրքիոյ կացութեան: Հակահարեկչական ոստիկանութեան կող–մէ ձերբակալուած երիտասարդ մը Օս–ման Սէօյլիւ մեռած է ոստիկանատունը չարչարանքի հետեւանքով եւ հայրը մա–մուլի ասուլիս մը տուած է այս առթիւ, որու կ'արձագանգէ Ճիւմհիւրիէթ: Լրա–գրողը մանրամասն տալէ ետք երկրին վիճակին պատճառները, կ'եզրակացնէ.–

« Այս գործին մէջ, ամէնէն տարօրինակն այն է որ երկիրը չի փլիր բոլորովին: « Թուրքիան, կը բացատրէ երիտասարդ դասատու մը, կը տառապի նման կնոջ մը որ վիժում պիտի ունենայ », թերեւս, « բայց կ'աւելցնէ նախկին նախարար մը, ուրիշ ոչ մէկ ժողովուրդ կրնար մեզի պէս տոկալ նման տառապանքներու, երանի թէ տեւէ »...:

ԹՐՔԱԿԱՆ կեմլիք զբօսանաւը որ չէր կրցած Հռոդոս խարիսխ նետել բուռն ցոյ–ցերու պատճառաւ, պիտի վերսկսի Մար–մարա – Հռոդոս կապը: 74էն ի վեր ա–ռաջին անգամն է որ ծովային եւ օդանա–ւային ուղղակի յարաբերութիւններ հաս–տատուեցան բայց ամէն մարդ համաձայն չէ եւ Հռոդոսի Թուրք հիւպատոսը քար–կոծումէն փախելով նաւուն մէջ ապաս–տանած է:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ կի–նը՝ Տիկին Անն–էմոն Ժիսքար տ'Էսթէնի սակարանային գործողութիւնները մա–մուլի էջերը կը գրաւեն երկու օրէ: Կրկին Քանառն է, որ երեւան հանած է թէ Գեր–մանիա մեկնելու նախօրեակին, Տիկին Ժիսքար տ'Էսթէն Ռոն – Փուլէնք արժե–թուղթեր գնած է մինչ 48 ժամ յետոյ Յուլիս 9ին, կը ծանուցուէր թէ Ռոն – Փուլէնք քիմիագիտութեան իր շահերը ծախած էր Էլֆ – Աքիթէնի, ինչ որ 1,4 միլիառ ֆրանք կը բերէր Ռոն – Փուլէն–քի եւ 60 Ֆր. իւրաքանչիւր արժեթուղ–թի: Եթէ պատահածը ճիշդ է, գործո–ղութիւնը կ'իյնայ այն օրէնքին տրա–մադրութեան տակ, որ կ'արգիլէ « տեղ–եակ եղողներու գործողութիւնները »: Էլիզէ լուռ կը մնայ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Նախագահը ընդունեցաւ կառավարութեան հրաժարումը, զոր մերժած էր նախապէս: Միւս կողմէ կա–ցութիւնը « պայթուցիկ » կը նկատուի եւ հաւանական նաեւ՝ որ յաջորդ բախում–ները տեղի ունենան Քաթայէպներու քա–ղաքազօրքերուն եւ լիբանանեան բանակին միջեւ:

"HISTORIA"ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

Հիսթօրիա պարբերաթերթը, իր յա–ջորդ թիւին մէջ, որ լոյս կը տեսնէ Յու–լիս 25ին, կը հրատարակէ յօդուած մը Ժան – Մարի Գառզուէ, որու նիւթն է Հայկ. Ցեղասպանութիւնը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 8–14)

« ԻՒՄԱՆԻԹԷ »Ի ԽՄԲԱԳԻՐ ՌՈԼԱՆ ԼԸՌՈՒԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցու–թեան կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան ընդունած է Ֆրան–սայի Համայնավար կուսակցութեան քա–ղաքական Բիւրոյի անդամ եւ « Իւմա–նիթէ »ի խմբագիր Ռոլան Լըռուան եւ իր կինը, որոնք կը գտնուին Հայաստան: Կարէն Դեմիրճեան հիւրերուն խօսած է տնտեսութեան եւ մշակոյթի մարզերուն մէջ Հայաստանի ձեռք ձգած նուաճում–ներուն մասին: Ռոլան Լըռուա Ֆրանսացի համայնավարներու անունով ողջոյնի խօսք արտասանած եւ լաւագոյն մաղ–թանքներ ըրած է Հայաստանի համայ–նավարներուն, բոլոր աշխատաւորնե–րուն: Տեսակցութեան ներկայ եղած են նաեւ կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Կարլէն Դալլաքեան, տեղե–կատուութեան եւ արտասահմանի կապե–րու բաժնի վարիչ Լեւոն Մանասէրեան եւ Հենրիկ Լիլոյեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

(Բ. և Վերջին Մաս)

Արձակագիր Հրանտ Մաթեւոսեան խիստ կենսական հարց մը արծարծած է՝ գրականութեան լեզուն: Ընդգծած է, թէ «լեզուն ժողովրդի յիշողութիւնն է իր անցեալի մասին, ժողովրդի անցած ճանապարհի պատմութիւնը: Լեզուի մէջ չլինել, նշանակում է ժողովրդի պատմութեան մէջ չլինել… ուրեմն, մենք պէտք է լրջօրէն մտածենք մեր գրած ու հրատարակած, ինչպէս նաեւ համաշխարհային գրականութիւնից թարգմանած գրքերի լեզուական բարձր կուլտուրայի, դրանց միջոցաւ մեր ժողովրդին իր մայրենի լեզուի գեղեցկութիւնն ու հմայքը, իմաստային խորքն ու ինքնատիպութիւնը հասցնելու համար»: Այս աշխատանքը համաձայն արձակագիրին, «պէտք է իրականացուի ինչպէս բուն գրականութեան միջոցով, այնպէս էլ դպրոցներում Հայոց լեզուի ու գրականութեան դասաւանդման մեթոդների եւ բովանդակութեան կատարելագործման շնորհիւ»:

Բանաստեղծ Ռազմիկ Դաւոյեան եւ արձակագիր Մուշեղ Գալշոյեան, իրենց կարգին, լիովին համաձայն գտնուած են Հ. Մաթեւոսեանի տեսակէտին հետ: Շեշտած են, թէ գրականութեան ճամբով մայրենի լեզուն եւ Հայոց պատմութիւնը կը փոխանցուի ժողովուրդին եւ, հետեւաբար, անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրութեան առարկայ դարձնել այս հարցը: Աւելին՝ դատապարտած են այն ձեւական մօտեցումը, որ ի յայտ կուգայ լեզուի եւ գրականութեան զարգացումին ձգտող որոշ կարգադրութիւններուն ընթացքին:

«Գրական Թերթ» շաբաթաթերթին (*) երկար թղթակցութեան մէջ, դժբախտաբար, չեն յիշուած բանաստեղծին եւ արձակագիրին քննադատած կէտերը:

Գրականագէտ Վազգէն Մնացականեան անդրադարձած է դասական երկերու հրատարակութեան հարցին: Քննադատած է հրատարակութեանց ընթացքին երբեմն երեւան եկող ձեւական, չհիմնաւորուած դիրքորոշումները կարգ մը անուններու, գործերու հանդէպ: Յստակ ըսած է.— «Երբ անհիմն կասկածմտութիւնն ու անհեռատեսութիւնը փակում են անցեալի մեր մշակութային այս կամ այն խոշոր գործչի ժառանգութիւնը ըստ էութեան գնահատելու եւ հրապարակելու ուղինեբը»:

Արձակագիր Գարեգին Բես հաստատելէ ետք, թէ «Սովետական գրող» հրատարակչութեան լոյս ընծայած գիրքերուն քանակը աւելցած է, դիտել տուած է, է, թէ Թուղթին մատակարարումին տարողութիւնը մնացած է նոյնը: Այլ խօսքով՝ չէ աւելցած համապատասխան չափով: Գրագէտին նկատողութիւնը հիմնական կէտ մը շօշափած է: Թուղթին մատակարարումին ժամանակ պէտք է նկատի առնել ոչ միայն տուեալ Հանրապետութեան բնակչութեան թիւը, այլ եւ տուեալ ժողովուրդին ընթերցասիրութեան մակարդակը: Առաւել յստակ դարձնելով իր խօսքը, ըսած է.— «Իսկ ինչ վերաբերում է հայ ժողովուրդին՝ նաեւ սփիւռքում եւ մեր երկրի եղբայրական այլ Հանրապետութիւններում բնակուող մեծազանգուած Հայութեան պահանջմունքները»: Այսինքն, կեդրոնական պետպլանը՝ Մոսկուա, Թուղթի բաշխումի քանակին սահմանումին ժամանակ պէտք է նկատի առնէ Հայաստանի, խորհրդային եւ արտասահմանի զոյգ ըդփիւռքներուն Հայութեան պահանջները: Գ. Բես, անհրաժեշտ նկատած է նոյնպէս գրական բովանդակութեամբ ամսաթերթերուն յաւելումը:

Հրատարակչութեան պետական կոմիտէին (Հրատպետկոմ) նախագահը՝ Սպարտակ Բաղդասարեան հրատարակութեան գործը անուանած է բարդ: Թերութիւնները, անշուշտ, նկատելի են, սակայն փաստն այն է, որ տարիներու ընթացքին աշխատանքին բարելաւումը ակնյայտնի իրողութիւն դարձած է: Հարց տուած է, թէ կա՞ն արդեօք ձեռագիր վիճակի մէջ մնացած անտիպներ: «Կարծում եմ որ չկան: Արուեստի ամէն մի իսկական գործ, անկասկած, գտնում է իր հրատարակչին, հասնում է ընթերցողին»: Նախագահը համաձայն գտնուած է Գ. Բեսի հետ, թէ «մեզանում գեղարուեստական գրականութեան հրատարակութեան պլանաւորումը պէտք է կատարուի նաեւ սփիւռքի Հայութեան պահանջմունքների հաշուառմամբ»: Նկատի առնելով Թուղթին պակասը, առաջարկած է սահմանափակել հեղինակներուն թիւը՝ ի հաշիւ տպաքանակին յաւելումին: Բծախնդիր մօտեցումը կարեւոր նկատած է.— լաւ խմբագրել, կարելիութեան սահմաններուն մէջ խտացնել բովանդակութիւնը, Թուղթը արդիւնաւէտ կերպով օգտագործել եւայլն: Մէկ խօսքով՝ խուսափիլ մսխումներէ:

Միտքերուն եզրակացութիւնը կատարած է Վ. Պետրոսեան: Ըսած է, թէ ներկաներուն մտահոգութիւնը մէկ եղած է, այն է՝ համատեղ ջանքերով բարելաւել գիրքերու հրատարակչութեան աշխատանքը: Աւելցուցած է, թէ «ի հարկէ, Սովետական գրող հրատարակչութիւնն առ այժմ չունի այն հնարաւորութիւնները, որ սպասում էինք մենք բոլորս»: Այսուհանդերձ առաջին անգամն է, որ մասնագիտական բնոյթով հրատարակչական մը հաստատուած է գրական ստեղծագործութիւններ տպագրելու համար:

«Պտուղները կ'երեւան աստիճանաբար»:

Վ. Պետրոսեան խոստովանած է սրտաբաց կերպով, թէ հայ գրականութիւնը խորհրդային այլ Հանրապետութիւններուն մէջ, թարգմանութեան ճամբով, գոհացուցիչ հիմերու վրայ չէ դրուած: «Մեր արդի գրականութիւնը՝ արձակը, պոեզիան, դրամատուրգիան, իբրեւ երեւոյթ չի ընկալւում ընդհանուր միութենական գրական մթնոլորտում»: Աւելցուցած է, թէ թարգմանութեանց միջոցով ալ հայ ընթերցողին կը հրամցուի հայերէնը: «Եւ ցաւալի է, որ այնպիսի մի հիանալի թարգմանութիւն, ինչպիսին է, օրինակ, Գոլսուորդիի Ֆորսայթների պատմութիւնը (թարգմ. Կ. Սուրէնեան) տպագրուած է ամենավատ թղթի վրայ: Իսկ այդպիսի օրինակներ շատ կան: Թարգմանութեան ասպարէզում իրականացուող լուրջ ու խիստ պլանաւորումը հնարաւորութիւն կտար մեզ խուսափելու նաեւ պատահական թարգմանիչներից»:

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան Ա. քարտուղարը «գործաբար խօսակցութիւն» նկատած է նիստը եւ յայտնած է այն վստահութիւնը, թէ նմանօրինակ ժողովներուն շնորհիւ կը բարելաւուի գրական երկերուն հրատարակութեան աշխատանքը:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Յունիս 20:

- ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ -

—o—

Երախան երեք տարեկան է: Պէտք է իր քայլերը ուղղէ տունէն դէպի մանկապարտէզ, որպէսզի սկսի իր աճումին համընթաց սորվելու, մարզանալու եւ նոյնիսկ զոյգն չափով դատելու արարողութիւնը:

Փոխանցման լուրջ շրջան, անծանօթ միջավայր, ուր այլեւս չկան ծնողական՝ միայն իրեն յատուկ գուրգուրանքով համակուած մայրական սէր ու հոգածութիւն:

Երբեմն լաց ու կոծ մաս կը կազմեն այս բաժանումին: Երբեմն ալ խինդ ու ծիծաղ, որովհետեւ հոն կան իրեն նմաններ, որոնք կը խայտան ուրախ-զուարթ, կը խաղան, կ'երգեն ու կը պարեն:

Եւ այստեղ ալ կայ նոր մայրիկ մը, որ ժպտուն հեղինակութեամբ պիտի դիմաւորէ եւ պիտի հսկէ անոր մարմնական եւ մտաւոր աճումին:

Յոյժ կարեւոր պատասխանատու աշխատանք մը, որ կը պահանջէ մանկագիտական պատրաստութիւն եւ հմտութիւն:

Ամէն մանուկ իր ուրոյն յատկութիւններով եւ ունակութիւններով է որ կը ներկայանայ: Մանկապարտէզի դաստիարակը մանուկին հետ իր շփումներով եւ իր մտերմութեան պահերով պէտք է փորձէ ճանչնալ մանուկը իր չարն ու բարիով, իր սուտն ու իրաւով եւ իր այլ ներքին անցուդարձերով ու ըստ այնմ կերտէ անոր նկարագիրը:

Նրբին գործունէութիւն մը՝ սրբագրումի ու կառուցումի: Գիտնանք որ կեանքի առաջին տարիներուն անտեսուած, ուշադրութենէ վրիպած թերիներ կամ շեղումներ, եթէ առաջին տարիներուն չսրբագրուին, երթալով ծաւալ կ'առնեն պատանեկութեան շրջանին ու մտաւոր պակասաւորներու եւ մինչեւ իսկ խելագար պատանիներու ենթահող կը դառնան:

Մարդ էակը կ'աճի, կը մեծնայ իր բնազդներով: Բնազդ կոչուածները ապրելու կենսական մղումներն են, որոնք ի յայտ կուգան առհաւական ուղիներով՝ ուտել, խմել, քալել, սորվիլ եւայլն:

Ասոնց զարգացումը պայմանաւորուած է դաստիարակչական միջոցառումներով՝ մանաւորապէս չէզոքացնել բնազդներու ժխտական տարրերը եւ զարկ տալ անոնց դրականին: Եւ այսպէս պէտք է ի նկատի ունենալ որ մանուկը կը ծնի անկատար բնազդներով իսկ կենդանին՝ կանխորոշուած բնազդներու կառոյցով:

Մեծ առաւելութիւն մը կենդանիներու համար: Անոնք ծնած օրէն իսկ ի ձեռին պատրաստ ունին դալիքի վկայականը: Մինչ երախան պիտի ուքնի, փնտռէ, գտնէ, համադրէ, սորվի՝ անշուշտ միշտ իր սատանալիք կրթութեան շնորհիւ եւ այսպէսով աստիճանաբար հասնի մարդ կոչուածի բարձրութեան:

Երախան կը ծնի անձնասիրութեան բնազդով եւ կ'ուզէ որ աշխարհը իրեն համար ստեղծուած ըլլայ: Ուսուցիչն է որ մանուկին մէջ պիտի սերմանէ այլասիրութեան զգացումը եւ անոր տրուած մտաւոր եւ հոգեկան գիտելիքներով պիտի ազդուէ զայն դաստիարակութեան չղթային առաջին օղակին:

Արդ՝ դաստիարակէն կը սպասուի ձեւաւորել մանուկի հակումները՝ հարկադրանքի, արգելքի, գնահատանքի, այսինքն՝ ըստ պահանջի վարուելակերպով մը:

Ուստի նախապայման է որ մանկապարտէզի ուսուցչուհին գիտնայ ըստ տարիքի ինչ պէտք է պահանջուի, ինչ պէտք է արգիլուի: Երբեք մանուկը ստորնացնելու, արժէզրկելու վերաբերմունքի մէջ չմտնել:

Մանաւանդ ձախողածի տեղ դնելով բռնակալ սեղմումներով, սաստերով պատիժներով անոր անձնականութեան արժանապատուութիւնը չմեռցնել, չչորցնել անոր ջանքի, կորովի աղբիւրը, ստորակայութեան բարդոյթ ստեղծելով:

Միշտ նախընտրելի նկատել քաղցրաբարոյ հեղինակութիւնով շաղախուած սաստ մը բիրտ կեցուածքի փոխարէն:

Փոքրիկը իր արժէքը, իր ինքնութեան հաստատումը կը ճգնէ շուրջիններուն վարմունքով. այսինքն՝ դուրսի գնահատանքն է որ կը հանդիսանայ իր արժէքաւորման չափանիշը:

Ինչ կը վերաբերի դասերուն, մանկապարտէզի դասերը պէտք է ըլլան խաղագաձեւ զբաղումներ: Մանուկն ուսուցչի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.—

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Յատկապէս գիշերները, երբ արար աշխարհ քուն կը մտնէր, ինք, անկողինին վրայ երկարած, անդադար կը չարչարէր իր միտքը, այս անելէն դուրս գալու համար: Յաճախ կը զայրանար ինքն իր դէմ, թէ ինչո՞ւ տանջարանի մը վերածած էր իր ներաշխարհը: Ի՞նչ շահ, կամ ի՞նչ վնաս ունէր այս բոլորին մէջ: Հանըմին մա՞նչը հիւանդ էր, ի՞նչ ընենք, այս օրերուն աշխարհն է հիւանդ..

Բայց, սակայն կը տեւէր պահ մը միայն, որմէ յետոյ դարձեալ նոյն մըտմըտուքները:

Ու, օր մըն ալ, երբ քաղաքէն տուն կը վերադառնար, ուղղակի գնաց արտերու մէջ քաղհանք ընող հայ կիներու քով ու կարծես պատրաստից՝ սկսաւ խօսիլ անոնց հետ:

— Հանըմը իր հիւանդ տղուն համար շատ կը տառապի, մեղք է, բարի կին մը կ'երեւի, միշտ «կորսուած հմայիլ»ի պատմութիւնը կ'ընէ, այդ գիրը գրուած է եղեր քէշիշի մը կողմէ, որ այժմ կորսուած է. դուք, վերի կամ վարի քաղքները մէկը չէ՞ք ճանչնար, որ կարենայ այդպիսի գիր մը գրել. հանըմը կը հաւատայ ձեր սուրբերուն:

— Զլֆօ,— պատասխանեց անոնցմէ ամէնէն տարէցը,— եթէ մեր հանըմին տղուն համար ըլլար, անէծքով պիտի ըսէի ըսելիքներս: Բայց, բայց մա՞րդ Թողուցին, ա՞յր Թողուցին, որ այդպիսի բաներ գրել գիտնայ… Մե՞նք, մե՞ր մէջ…

Ո՛չ: Անհրաժեշտ էր, պէտք էր ելք մը գտնել այս անելէն դուրս ելլելու համար: Մանաւանդ որ, հիւանդ տղեկը միշտ կը պնդէր, թէ իր վերջին սաստիկ նոպային առենը Զլֆօն չէր գինք սենեակ փոխադրողը, այլ՝ իրենց ծանօթ քէշիշը: Նոյն խաչը, նոյն գիրքը, նոյն լուսաւոր սենեակը եւ նոյն ժպտադէմ տիկինը իր մանկիկով:

Եթէ իր աշխատանքի պայմանագրութեան վերջաւորութեան ճամբու դնէին զինք, այս բոլորէն խուսափած կ'ըլլար, այս բոլորը անծանօթ կը մնային իրեն: Եւ կամ, ինկած ըլլար տուն մը, որ հայատեաց ըլլար, արհամարհանքով, ոխով նայէին կեավուրներու վրայ: Բայց այս տունը, այս բացառիկ զոյգը…

Աշխարհը, երկրագունդը, երկրագունդի ողջ մարդկութիւնը զիրար կը յօշոտէին վայրի գազաններու պէս: Եթէ թնդանօթներու որոտը մինչեւ հոս չէր հասներ, անոր առթած հետեւանքները զգալի, տեսանելի էին ամէն օր, ամէն կողմ… Մեծ ու փոքր վիրաւորներու, հաշմանդամներու շարանները ետեւ-ետեւի կուգային ամէն օր, ամէն ժամ, ողբալի վիճակի մէջ: Զանոնք «խընամել»ու համար ոչ բաւարար բժիշկներ կային, ոչ ալ դեղօրայք: Ու, օրուան մէջ պատահած հարիւրաւոր մահացեալները ոչ պատանք ունէին, եւ ոչ ալ դերեզման: Անոնց վերջին հանգստարանը հաւաքական փոսերն էին եւ կամ հրկիզման վայրերը: Ահա, այս էր դրութիւնը այդ օրերուն, այս երկրագունդին մէջ:

Ինք, երջանիկ էր այնքանով, որ գոնէ առայժմ հեռու էր այդ բոլորէն, ու եթէ ցանկութիւն մը ունէր՝ վերջանար, շուտով վերջանար «անվերջանալի պատերազմ» բառածը:

×

Վերջին գիշերը կոպերը իրարու չմիացան: Տղեկը, քանի մը օրուան երեւութական հանդարտութենէ ետք, կրկին թեթեւ նոպա մը ունեցած էր նախորդ օրը: Մէկ շաբաթ առաջուան իր քանի մը խօսք — աղօթքը կարծես բարելաւած էին անոր վիճակը, ու, այս պարագան կրկին խառնարանի վերածած էր իր գանկը… Թուրքի լաճ էր, այո, բայց՝ դեռ անմեղ պատանեկ մըն էր, ի՞նչ պիտի ըլլար իր եւ անոնց՝ Թուրքերուն տարբերութիւնը, եթէ մտածէր, գործէր, կամենար անոնց պէս: Ոչ, ինք տարբեր բաներ սորված էր Աւետարանէն, իր ծերէն, իր ծնողքէն.. «Մի՛ կալ հակառակ չարին…»:

(Շար.— 29)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Տնօրէնութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ Ֆրանսայի Հայութեան՝ որ 1979 – 1980 Թուականի ուսումնական տարւոյն իր աւարտական դասարանի վեց աշակերտներէն հինգը յաջողութեամբ կրցան առնել պաճալօրէաճ, որոնց անունները են.—

1) Ալանեան Սոեփան՝ Սեճսիոճ ՊԷ
2) Արապեան Մկրտիչ Սեճսիոճ ՊԷ
3) Գասպարեան Փաթրիք Սեճսիոճ ՏԷ
4) Գիփէլեան Էրիք Սեճսիոճ ՏԷ
5) Օղուլլուքեան Սարգիս Սեճսիոճ ՏԷ

Նմանապէս, երրորդ դասարանի 16 աշակերտները ներկայացան Պրէվէի քննութիւններուն, որոնցմէ 13 հատը յաջողապէս անցան, որոնք են.—

1) Արտահալեան Արա
2) Արտահալեան Պօղոս
3) Աւետիքեան Արման
4) Գասպարեան Սիլվէն
5) Դանիէլեան Ներսէս
6) Թէրզեան Առատ
7) Թորոսեան Ռազմիկ
8) Կանիմեան Պերնար
9) Մարտիրոսեան Ռոպէր
10) Մերթկարապետեան Նորայր
11) Ներսէսեան Ներսէս
12) Նուպարեան Ամուռ
13) Տուրտապաքեան Կարպիս:

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

...ևս պիտի փնտռէ, պիտի գտնէ իր սորվելիքը:

Արդի մանկապարտէզներու մէջ գիրք կոչուածը գրեթէ տեղ չի գրաւեր: Գրատախտակ եւ գունաւոր կաւիճ դաստիարակի համար՝ եւ գունաւոր մատիտներ ու տետրակ մը երախայի համար:

Իսկ ինչ կը վերաբերի դասարանի ներքին կազմածներուն, ամենակարեւորը իւրաքանչիւր աշակերտ պէտք է ունենայ փոքրիկ սեղան մը եւ իր աթոռիկը, որպէսզի անոնցմով ազատ ըլլայ շարժելու: Ընկեր - ընկերուհի իրարու մօտ գալով, կը համախմբուին եւ իրենց սորվածներու ու տեսածներու վրայ խօսակցութիւններ կը մշակեն:

Ո՛չ չինիչ, հետաքրքրական պահեր կրնան անցընել փոքրիկները եւ ինչե՛ր սորվիլ, երբ ուսուցչուհին ճարպիկօրէն խառնուի անոնց խօսակցութեան եւ մը - տերմութեան:

Ուրեմն՝ կարեւորը սորվեցնելու եղանակն է, որ պիտի գործադրուի եռուզեռ փնտռտուքի մէջ:

ԷԼԻԶ ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆ–ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը Յաջորդով)

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՇԻՐԱԶԻ (Պարսկաստան) Հայ Տան մէջ, Յունիս 9ին, տեղի ունեցած է արտասանական երեկոյթ մը, որու ընթացքին Ռազմիկ Արզուեան, Ժիւլիէթ Շիրվանեան, Ռիմա Օհանեան եւ Կիտուշ Արզուեան ներկայացուցած են արեւելահայ եւ արեւմտահայ բանաստեղծութիւններէ բաղկացած յայտագիր մը:

×

Նոյն տեղը, Յունիս 11ին, ներկայացուած է Չեխովի « Շնիկով տիկինը » թատերախաղը, մասնակցութեամբ Կիտուշ Արզուեանի եւ Գէորգ Նուպարեանի:

×

ԶՄՄԱՌԻ (Լիբանան) Աթոռանիստ վանքի շրջափակին մէջ, Յունիս 15ին, տեղի ունեցած է Աբրահամ – Պետրոս Ա. Արծիւեան պատրիարքի ծննդեան 300 – ամեակին նուիրուած հանդիսութեանց (սկսած՝ 1979 Յունիսին) եզրափակիչ ձեռնարկը, հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Հմայեակ – Պետրոս ԺԷ. Կէտիկեան Կաթողիկոս – Պատրիարքին: Բացումը կատարած է Զմմառու վանքի մեծաւոր Մանուէլ Ծ. Վրդ. Պաթազեան, որուն խօսքը արաբերէնի թարգմանած է Ընծայարանի տեսուչ Մանուէլ Վրդ. Ագրապեան: Բանախօսած է (հայերէն) Անդրանիկ Վրդ. Կռանեան, որ անդրադարձած է Արծիւեանի կեանքին, գործին, կոչին՝ Այնթապէն Սիս, Կիլիկիոյ այլ շրջաններէն մինչեւ Լիբանան՝ Զմմառ կատարած առաքելութեան, զուգահեռը ըրած է Արծիւեանի եւ Մխիթար Աբբահօր կեցուածքներուն, վեր առնելով անոնց գաղափարականն ու աշխարհայեացքը: Արաբերէն իր խօսքին մէջ Յովսէփ Վրդ. Տըպս ծանրացած է Արծիւեանի անձին, գործին, տառապանքին, անոր դէմ ծաւալած հալածանքին եւ իր յաղթանակին, որուն պտուղն է ներկայի Զմմառեան միաբանութիւնը: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են « Ս. Փրկիչ երգչախումբ »ը, ղեկավարութեամբ Յակոբ Վրդ. Ղարիպեանի, երգչուհի Սօսի Մինասեան եւ դաշնակահարուհի Նայիրի Տէմիրճեան: Փակման իր խօսքին մէջ Հմայեակ – Պետրոս ԺԷ. Կաթողիկոս – Պատրիարքը շեշտը դնելով երեք կէտերու վրայ, ըսած է. « Ա.— Արծիւեան եղած է նախախնամութեան մարդը՝ իր տառապանքով, խաչի ճամբով ստեղծած է մեր այս նուիրապետութիւնը, զայն դարձնելով օրինաւոր կառոյց մը՝ համահաւասար իրաւունքովը միւս համայնքներուն: Բ.— Այս վանքը 250 տարի առաջ ստեղծուելով եղած է փարոս մը Հայութեան, նաեւ վկայութիւն մը՝ այսօրուան Հայութեան համար, յայտնելով այն՝ որ մենք՝ Հայերս, հարազատ Լիբանանցիներ ենք եւ ոչ մէկ Լիբանանցիէ տարբերութիւն ունինք ու Լիբանան՝ մեր հայրենիքն է: Գ.— Արծիւեան յղացաւ ինքնայատուկ գաղափար մը, զոր ոչ մէկ պատրիարք ունեցած է. ձեռբազատութեան շնորհ, պատրիարքական կղերի գոյութիւն, ինչ որ կը պարտինք Արծիւեանին եւ Զմմառին, պատրիարքութիւն մը՝ որ կը ծառայէ սփիւռքի ամբողջ Հայութեան »:

×

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կարգ մը համալսարաններու մէջ դասախօսութիւններ տալու նպատակով Ամերիկա գացած էր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամներէն Հ. Լեւոն Վրդ. Զէքիեան: Հարվարտ համալսարանին մէջ իր դասախօսութեան նիւթը եղած է՝ « Սուրիա եւ Հայաստան նախնական դարերուն »: Գոլոմպիա համալսարանին մէջ խօսած է՝ « Եղիշէի ըմբռնումը եկեղեցւոյ բնութեան մասին » նիւթին շուրջ: Հ. Լեւոն Վրդ. դասախօսութիւններ տուած է նաեւ Լոս Անճելըսի Գալիֆորնիոյ համալսարանին մէջ եւ հնդեւրոպական սեմինարին: Գլիվլէնտի պետական համալսարանին մէջ երկու դասախօսութիւններ տուած է ժամանակակից իսլամ զարթօնքի եւ անոր հարցերու, ինչպէս նաեւ անոնց ունեցած անդրադարձներու մասին Թուրքիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Ամերիկեան համալսարաններու հրաւէրով Միացեալ Նահանգներ կատարած իր շրջապտոյտի ընթացքին Հ. Լեւոն Վրդ. զբաղած է նաեւ Միջնադարեան Հայկական Ճարտարապետութեան նուիրուած ցուցահանդէսի մը կազմակերպութեան հարցերով: Կը նախատեսուի 1981ի գարնան ցուցահանդէսը կազմակերպել Միացեալ Նահանգներ եւ Քանատա:

×

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ Սէն Թ'էլի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունիս 11ին, տեղի ունեցած է երգի ու նուագի երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Լիբանանի պետական Երաժըշտանոցին: Երգչուհի Ժանէթ Իլանճեան հանդէս եկած է Պախի, Մոցարթի, Պեթհովէնի, Ռոսինիի, Օպէրի եւ Կոմիտասի գործերու մեկնաբանութեամբ, իսկ Սարգիս Շաթէրեան ձեռնադաշնակի վրայ մեկնաբանած է օտար երաժիշտներէ գործեր:

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայկազեան քոլէճի հիմնադրութեան 25րդ տարեդարձին նուիրուած հանդիսութեանց շրջագիծին մէջ, Յունիս 16ին, քոլէժի « Մուկար » շէնքի պարտէզին մէջ տեղի ունեցած է պաշտօնական ընդունելութիւն մը, որուն ներկայ եղած են Լիբանանի Կրթական նախարարը՝ Պութրոս Հարպ, պետական անձնաւորութիւններ, երեսփոխաններ, համայնական ներկայացուցիչներ, դեսպաններ եւ բազմաթիւ շրջանաւարտներ:

×

ՀՈԼԻՎՈՒՏԻ Ս. Կարապետ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Յունիս 8ին, կատարուած է սարկաւագներու եւ դպիրներու ձեռնադրութիւն: Պատարագած, քարոզած եւ ձեռնադրութիւնը կատարած է Թեմին առաջնորդը՝ Եփրեմ Եպիսկ. Թապագեան: Յաւարտ արարողութեանց, եկեղեցւոյ կից « Կարապետեան » սրահին մէջ տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը, իսկ « Ռոզ եւ Ալեք Փիլիպոս » վարժարանին մէջ դրօշակի արարողութիւն, մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներու եւ արենոյշներու ու նախագահութեամբ առաջնորդին:

[illegible]

Նկարիչ Աստուր, որու յաջողութիւններու մասին արձագանգ տուած ենք «Յառաջ»ի մէջ, ստացած է նոր մրցանակ մը՝ Քրաքովի Քաղաքի Նախագահին Մրցանակը, այդ քաղաքին Փորագրութեան Միջազգային Ութերորդ Պիէննալէին առթիւ:

ԼՈՆԿ ՊԻՋԻ Քալիֆորնիոյ նահանգային համալսարանի Գեղարուեստից բաժնի սրահին մէջ տեղի ունեցած է Էլիզապէթ Փեհլիվանեանի երգահանդէսը: Յայտագիրը բաղկացած է հայ եւ օտար երգահաններու գործերէն: Երգչուհին իր մեկնաբանական հմտութեամբ եւ ձայնի գեղեցկութեամբ ցոյց տուած է թէ արդէն իսկ կազմաւորուած արուեստագիտուհի է: Աղջիկն է ծանօթ երգչուհի Արփինէ Փեհլիվանեանի:

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ (Լոս Անճելըս) Համազգայինի « Պարոնեան » թատերախումբը ներկայացուցած է Մոլիէրի « Սքափէնի խարդախութիւնները » երեք արարնոց թատերախաղը, բեմադրութեամբ Վահագն Սավուլեանի: Յաջող խաղարկութիւն մը ցուցաբերած են դերակատարները եւ թատերախաղը ներկայացուած է նաեւ Օրէնճ Քաունթիի մէջ:

ՇԻՐԱԶԻ (Պարսկաստան) Հայ Տան սրահին մէջ, Յունիս 8ին, բեմադրուած է Լեւոն Շանթի « Եսի մարդը » թատերախաղը, նախաձեռնութեամբ Շիրազի Հայագիտական Դասընթացքներու Կազմին: Թեհրանի Հայ Մշակ. Արարատ կազմակերպութեան թատերախումբին խաղարկութիւնը արժանացած է ներկաներու գնահատանքին:

ՔՈՒԷՅԹԻ « Հիլթոն » պանդոկին մէջ, Մայիս 30ին, տեղի ունեցած է ազգային վարժարանի ամավերջի հանդէսը, 600 հոգիի ներկայութեամբ: Վարժարանին տնօրէնը՝ Աստուր Պօղոսեան, ներկայացուցած է տարեկան տեղեկագիրը, ըստ որմէ կը պարզուի որ անցեալ տարեշրջանին աշակերտութեան թիւը եղած է 813, իսկ ուսուցչական կազմին ու պաշտօնէութեան թիւը՝ 63: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը աշակերտներու կողմէ: Ներկաները գնահատելով տարուած աշխատանքները ըրած են նուէրներ ի նպաստ դպրոցին: Վարժարանի երկրորդական բաժինը տուած է իր անդրանիկ շրջանաւարտները՝ 8 հոգի:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Եթէ, իր չոպանի գաւազանն ալ ըլլար, անտարակոյս՝ Պէքիր հրջուած էր ձիէն վար:

Պէքիրի հրամանով, քսան ձիաւորներ ձիերէն վար իջած՝ դժուարութիւնով Մարտիկի ձեռքերը ետին կապեցին, պատռելով անոր եւէկէն ու շապիկը: Մարտիկին կուրծքը, կռնակը, թեւերը գրեթէ մերկ էին. զայրոյթէն՝ մարմինը ռամբի մը պէս պիտի պայթէր կարծես: Պէքիրին խարազանի հարուածները կիջնային Մարտիկին մարմնին վրայ:

- Ներէ, պէկ, ճահիլ է, ճահիլ. ան իմ աշկերտն է, կամուրջներ ու տուներ շինող. անվնաս մէկն է,– մօտեցաւ խալֆան:

Պէքիր, հրամայեց, որ կապեն նաեւ խալֆան: Անտարակոյս, վտանգաւոր աշկերտը կ'ունենայ իր վտանգաւոր խալֆան, մանաւանդ որ, Պէքիր պէտք ունէր խալֆայի մը:

Վարպետ ու աշկերտ, կապուած ձեռքերով կեցած էին քով – քովի, Պէքիրին քսան ձիաւորներուն սպառնալիքներուն ներքեւ: Գիւղացիները մեծ մասով ցրուած էին: Սոմայի փութկոտ կարգադրութիւնով՝ կիներն ու աղջիկները գրեթէ գիւղ հասած էին: Նետուած Թոխմախը գիրենք ազատած էր ձիաւորներու ըսպառնական հսկողութենէն: Մղտեսի Ակոբին տան Նախկին մշակը, Սաթենիկին ձեռքէն բռնած, բանջարանոցներու մէջէն գիւղ մտած էր:

Գիւղի մեծամեծները չէին համարձակեր հեռանալ: Անոնք, անորոշ կեցած էին, վագրերէ հալածուած անվնաս կենդանիներու նման:

Պէքիր, գանոնք իր մօտ կանչեց ու ըսաւ.

– Երեքօրէն, Վարդաձորէն կ'ուզեմ եոթը սայլ ցորեն, քառասուն ճմլալ ալիւր, քսան էշի բեռ բամպակ, երկու լիր արծաթեղէն: Վաղը՝ տասը սայլ ու երեսուն տղամարդ կը ղրկէք, որ ձիերուս ախոռ շինեն:

Պէքիր, խալֆան գտած էր իր ձիերուն ախոռը շինել տալու համար: ըՍպառնալիքով կրկնեց իր ուզածներն ու բոլորը մէկ՝ ձիերուն գլուխները դարձուցին՝ իրենց հետ տանելով ձեռքերնին ետեւ կապուած երկու կալանաւորները՝ վարպետն ու աշկերտը: Կալատեղիէն, Նաւօն ու գիւղացիները ծռած ուսերով, կախ գլուխներով դէպի գիւղ շըտկուեցան:

– Էդ, էդ, իշու առաքեալը,– խօսեցաւ սարխոշ Գեւօն՝ փրոտ Մինասին ակնարկելով ու ոտքերը փարտելէն բռունցքը օդին մէջ վերցնելով,– էդ, էդ շան ցընկընածը...

Գիւղացիները, երբ գերաններու քովէն կ'անցնէին, տեսան, իրարու վրայ թափուած գերաններու մէջ մէկը, որ իր գլուխը վեր առաւ, վստահ ըլլալու համար, թէ վտանգը անցած էր: Գոթան Կիրօն էր:

Գիւղացիները բաւական հեռացեր էին: Միջոցին մէջ կար փէհլիվաններու կըտրուած կապը, խաչաձեւ տնկուած հաստ ձողերէ կախուած: Ձիերու ոտքի հարուածէն պատռած էր թմբուկը: Խեւ Մանօն, անշուար, փէհլիվանին մօտ կեցած, յուռութքները կը համրէր՝ մէկ, երկու, երեք... Գետինը ձգուած կնոջ կօշիկներ, լաչակ մը գերանին վրայ ինկած, նաեւ՝ հողագործի կօշիկ մը՝ երեսի վրայ շրջուած:

Այդ բոլորին մէջ, փէհլիվաններու կտրուած հաստ կապին մօտ կեցած էր վարպետ Օհանը, արջի փոսթ հագած, ածուխով սեւցած երեսով ու խոշոր ճաղատով: Ոտքերուն քով ինկած էր աքաղաղէ խոշոր գլխարկը: Վարպետ Օհան երկար դիտեց Պէքիրի ձիաւորներուն ետեւ, դիտեց երկու կալանաւորները, որ կամուրջին վրայէն կ'անցնէին: Ան դիտեց երկար, մինչեւ որ իր մրոտած այտերուն վրայ զգաց արցունքի թացութիւնը:

×

Երկու կալանաւորները՝ վարպետ ու աշկերտ, քիւրտ ձիաւորներու հսկողութեան տակ քալեցին երկար:

Խալֆային մէջ փլած տաճար մը կար, իրարու վրայ ինկած խաչքարերով: Ո՞ւր կը տանէին, ինչո՞ւ կը տանէին:

(Շար.— 115)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օրիորդ Հայկուհի Դաւիթեան եւ Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Փօյաճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Յուլիս 20, Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց եղբօր
ՍԱՀԱԿ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զամիչեան իրենց սիրելի մօր՝ Տիկին Եւգինէ Պագալեանի յիշատակին 500 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

×

1915ի Սեւ Վարդավառին, Տարօնի ողջակիզուած ժողովուրդի յիշատակին, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՅՈՒԼԻՍԻ ՎԵՐՋ

«ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱՉԻԿ ԲԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

Գին 70 ֆր., թղթատարի ծախքով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ «Յառաջ»ի

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵԼՖՕՆԹԷՆԻ ՄԷՋ

կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը

Հայկ. ջերմ մթնոլորտ

×

Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:

Հեռաձայն՝ (84) 33·05·61

×

ԼԻՈՆԷՆ Յուլիս 20ի դաշտահանդէսին մասնակցողներուն համար օթոքար ապահովուած է, որ կը մեկնի եկեղեցիին առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին: Ճամբորդութիւն 50 ֆրանք: Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 888·92·51 եւ 826·71·20:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12 – 26

Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս գիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824·63·89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ. ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի Յուլիս 27ին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՆԻ երգչախումբի հրաւէրով

ՄԱՆՈՒԷԼ

Փարիզի մէջ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ Նոյեմբեր 4ին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Նոյ. 8ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Յուլիս 20, ժամը 8ին Ֆրանս-Քիւլթիւր՝ Աքսորը Հայկ. Բանաստեղծութեան մէջ, կը խօսի՝ Ժ. Փ. Մահէ:

OFFRE D'EMPLOI
POUR SEPTEMBRE

Cherche coiffeur Messieurs 25-35 ans hautement qualifié. — Très bon salaire — Place stable.

S'adresser :

JEAN - COIFFURE

27, Rue Paul Vaillant-Couturier
Argenteuil
Tél. : 961-29-57

VOYAGES EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre	3 290 F
du 20 juin au 1er juillet	3 890 F
du 12 au 23 septembre	"

2° VOYAGE DE 14 JOURS

du 09 au 22 août	4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août	4 550 F
du 04 au 19 octobre	3 890 F

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS
OCIVEP

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom ....
Prénom ....
Adresse ....
.... Tél. ....
Ville .... Code postal.........

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du .... au ....
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour :
....

Rayer les mentions inutiles

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Աղաւնի Տէր – Գէորգեանի մահուան առթիւ Վարդանեան եղբայրներ, Մուրատեան 100ական ֆր., Տիկին Նեվրիկին մահուան առթիւ Արմենակ Ենովքեան, Դաւիթ Գալնպաճադեան 100ական, Ահարոն Թաշճեան, Նուարդ Բանտիկեան 20ական: Օր. Վարդանեանի պսակադրութեան ուրախ առթիւ Պ. Յարութիւն Ճամկոչեան 200:

Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ 50ամեակին առթիւ ալ Դեկտ. 23ին յայտարարուած բայց նոր ստացուած է Համախմբերգային Միութենէն 500 Ֆր.:

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Հոկտեմբեր 18

Հիլթըն պանդոկի սրահներուն մէջ կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Մանրամասնութիւնները յետագային

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

– ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է –

«Յառաջ»ի խմբագրատունը բաց է ամէն օր (բացի՝ Շաբաթ եւ Կիրակի) ժամը 8էն 12·30 եւ 14էն 18·30:

×

Ոչ – ստիպողական բնոյթ ունեցող այցելութիւններն ու հեռաձայնները կը խնդրուի կատարել միայն կէսօրէ վերջերը:

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐՄԻՆ

ուր պիտի գտնէք արեւելեան լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE

les plus beaux Tapis d'Orient

importation directe, prix, choix, qualité

**acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable**

ARMINE

ANTIQUITÉS - TAPIS

73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

LA CAPPADOCE

YORGANTZ

1980 Long-Play

A PARU

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévise 75009 Paris
Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart
Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon
Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille
Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice
et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
19-20
SAMEDI-DIMANCHE
19-20 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.691 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.691

ՈՒՐԲԱԹ ԱՌՏՈՒ՝ ՆԷՕՅԻ

ՁԱԽՈՂԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՊԱԽԹԻԱՐԻ ԴԷՄ, ԲԱՑՑ ԱՅԼ ՁՈՀԵՐ

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 8·45ին, երեք ահաբեկիչներ, լրագրողի կեղծ Թուղթե–րով, գացած են Շաւփուր Պախթիարի Նէօյլայի Փինոյի յարկաբաժինը եւ փորձած սպաննել Իրանի նախկին վարչապետը: Պահապան ոստիկաններ միջամտած են ու հրացանաձգութիւն մը ծայր առած է: Զոհերու յստակ պատկերը կարելի չէր գիտնալ երբ Թերթը մամուլին կը յանձնէինք (Ուրբաթ առտու ժամը 11ին), մէկ ոստիկան մեռած էր, դրացի կին մը ծանրօրէն վիրաւորուած ու կ'ըսուէր թէ ուրիշ մեռեալ մըն ալ կայ: Պախթիար ող–առողջ է:

—×—

ՁԱՅՆ ՄԸ ՑՐՈՒՄԻ

ՊՈԼԻՎԻՈՅ Թրինիտատ քաղաքի մէկ զօրանոցին ապստամբութիւնը զինուորական պետական հարուածի բնոյթ առած է: Ուրբաթ առաւօտեան լուրերու համաձայն քաղաքական բոլոր դէմքերը, մէջն ըլլալով նախկին նախագահը, հրապարակէն քաշուած են: Առեւանգումներ եւ սպանութիւններ կան:

ԱՐԱԲԱԹ սկսած է զօրակոչի ենթարկել իր բոլոր ուժերը Քաթայէպներու դէմ: Ասիկա, ըստ ՊԱԿի բանբերին կը նշանակէ 40 հազար Պաղեստինցի:

ՀՌՈԴՈՍ հասած Թրքական կեմլիք զրոսանաւը, որ պարտաւորուած էր ետ երթալ բայց որոշած էր նորէն գալ, երկին ստիպուած եղած է ետ երթալ երբ ...ոյլ գիշեր, փորձած է խարիսխ նետել: Արդարեւ, Աթէնքէն երեք հազար Յոյն ...ած է ցոյցի: Միջադէպերու ընթացքին ...5 հոգի վիրաւորուած է: Յոյն կառավարութիւնը յայտնած է թէ Թոյլ պիտի ...տայ ոչ ոքի որ կարգն ու կանոնը խանգարէ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ 840 հոգի մեռած է տաքէն եւ օդերեւութաբանական սպասարկութիւնները դեռ երեք ...ան օրուան համար ալ անսովոր տաք կը նախատեսեն: Տաքի ալիքը, որ երեք շաբաթ է կը տեւէ կեդրոնի նահանգներուն հասած է աղէտ գործելէ ետք հարաւը: Նիւթական վնասները երկու միլիառ տոլարի կը հասնին: Նման տաք չէ տեսնուեր 1930էն ի վեր: Այս լուրերը՝ ի ...միխթարութիւն ֆրանսաբնակներուն: Նաեւ տաքէն երեք հոգի ալ մեռած է Ատաոլու:

ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ առթիւ հալածանք ու մաքրագործում աննախընթաց բնոյթ առած են Մոսկուայի ընդդիմադիր եւ կրօնական շրջանակներուն մէջ: Առաջին միջադէպ մը պատահած է Հինգշաբթի օր, երբ լրագրողներուն արտօնութիւն ...ուած ներկայ ըլլալու հանդիսութեան բացման արարողութեան փորձին: ...ելէ զատ Մոսկուայի բնակչութեան, երախաներուն ալ, կարեւոր մէկ մասը ...րեք շաբաթուան օդափոխութեան ղրկուած է:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ երեւան հանուած դաւադրութեան հեղինակներու դատավարութիւնը անմիջապէս բացուած է: Ձերբակալուածներուն մէջ, կան նախկին Շահին Առողջապահութեան նախկին նախարարը եւ Պախթիարի երկու ազգական: Ուրբաթ առաւօտեան Մաքէնը, մեր տեղած փարիզեան օրաթերթերու միակն էր որ կուտար նաեւ սա լուրը.— « ԻՐԱՆԵԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐՈՇԵՑ ՓԱԿԵԼ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ, ՀԸՆԴԿԱԿԱՆ, ԶՐԱԴԱՇՏԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ »:

ԱՆԳԱՐԱ, իր կառքին մէջ սպաննուած է նախկին վարչապետ Նիհատ Էրիմ ...լիմ Գոճայ, Ելմտական ...րզէն դիւանագիտական բարենորոգման ...ենթախորհրդարանութեան մէջ, որ ծանօթ էր երբեւ համակիր ծայրայեղ աջ Միլլի–Հարէքէթ (Թիւրքէշ) կուսակցութեան:

ԼԻԲԱՆԱՆ

Հ. Յ. Դ. – ՔԱԹԱՅԷՊ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

—o—

Ձորեքշաբթի, Յուլիս 16ին հանդիպում մը տեղի ունեցած է « Լիբանանեան ուժեր »ու հրամանատար Պէշիր Ճեմայէլի եւ Հ. Յ. Դ. պատուիրակութեան մը միջեւ: Դաշնակցութեան պատուիրակութիւնը կը գլխաւորէր ընկ. Յովակ Թիւթէլեան: Ժողովին ներկայ եղած է նաեւ Քաթայէպներու Քաղաքական Բիւրոյի անդամ Քարիմ Բագրատունի:

Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը եղած է Յուլիս 7ի գործողութեան նպատակներու հարցը ինչպէս նաեւ երկու կուսակցութեանց գործակցութիւնը, ի մասնաւորի ապահովութեան գետնի վրայ: Այդ առընչութեամբ հայկ. Պատուիրակութիւնը տեղեկացուցած է Պ. Ճեմայէլի թէ յատուկ յանձնախումբ մը կազմուած է որու պաշտօնն է զբաղիլ Քաթայէպ – Դաշնակ համակարգումի վերաբերող հարցերով:

×

Նախապէս, Յուլիս 11ին ալ հանդիպում մը տեղի ունեցած էր հայ երեսփոխաններու պլոքի ներկայացուցիչ Արա Երեւանեանի գրասենեակը, որու մասնակցած են Արա Երեւանեան, Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչ ընկերը, Մէթնի քաթայէպ երեսփոխան Ամին Ճեմայէլ եւ նոյն շրջանի Քաթայէպներու զինուորական պատասխանատու Ժորժ Քասիս:

Խորհրդակցութիւնները կեդրոնացած են ապահովութեան ընդհանուր կացութեան, ինչպէս նաեւ՝ քաղաքական այժմէական հարցերու վրայ եւ անցած փոխադարձ հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ:

Քաղաքական այս շփումները պիտի շարունակուին:

«Ազդակ» Յուլիս 12ի իր Թիւով տալէ ետք այս հանդիպումին արձագանգը, կ'աւելցնէ.—

ՀԵՐՔՈՒՄ

Տեղին է յիշել որ Մեթնի շրջանի փաղանգաւորներու բանբեր մը երէկ հերքեց այն լուրերն ու տարաձայնութիւնները, որոնց համաձայն՝ Պուրճ Համուտի Հայութեան սպառնալիքներ ուղղուած են: Փաղանգաւորներու ձայնասփիւռը բազմաթիւ անգամներ հաղորդեց այս հերքումը:

Այս առիթով, անգամ մը եւս կը պահանջենք մեր ժողովուրդէն, որպէսզի հաւատք չընծայէ անհիմն տեղեկութիւններու եւ տարաձայնութիւններու:

×

Յուլիս 11ի Թիւով ալ «Ազդակ» կ'արձագանգէ ուրիշ հանդիպումի մը, որ տեղի ունեցած է Յուլիս 10ին:

Հայ երեսփոխաններու պլոքի ներկայացուցիչ ընկ. Տոքթ. Մելքոն Էպլիղաթեան Յուլիս 10ին կէսօրէ առաջ այցելեց վարչապետարան եւ հանդիպում մը ունեցաւ վարչապետ Սելիմ Հըսի հետ:

Խորհրդակցութիւնները ընդգրկեցին երկրի ապահովութեան ընդհանուր հարցերը, ինչպէս նաեւ՝ քաղաքական ընդհանուր հորիզոնը:

ՔԱՐԻՄ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻԻ ՀԵՏ

Միւս կողմէ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի ընկեր ներկայացուցիչը երէկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ փաղանգաւորներու քաղաքական գլխաւոր անդամ Քարիմ Բագրատունիի հետ: Խորհրդակցութեան նիւթ դարձան քաղաքական եւ ապահովութեան այժմէական հարցերը՝ փոխադարձ հասկացողութեան ընդհանուր մթնոլորտի մը մէջ:

Այս շփումները պիտի շարունակուին աւելի բարձր մակարդակի վրայ:

Ի. Ք. Ո. Մ. — Գ. ՏԱՐԻ

ԱՐԵՒ, ԲԱՐԵՒ ՈՒ «ԿՌԻՒ»

Արեւ, բարեւ ու «կռիւ»: Խօսք, երաժշտութիւն ու քիչ մը գոյն: Ու մթնոլորտ մը՝ Փրովանսի յատուկ բուրմունքով օծուած, որ առանձինն պիտի բաւէր գըլխապտոյտ պատճառելու եթէ չըլլային իսկ յայտագրին նախատեսած դասախօսութիւնները:

Ու դասախօսութիւններ կային ան – շուշտ՝ Թիւով ութ: Բայց այս տարուան սեմինարը միայն դասախօսութիւն չէր: Վերլուծական զեկուցումներու կողքին, կազմակերպիչները ուզած էին նաեւ անմիջական կապ մը ստեղծել ստեղծագործական մշակոյթի հետ՝ արուեստի հետ: Այսպէս, ուրեմն, Վիրժինիան ու Ռուբէնը ներկայացուցին փունջ մը հայկական ժողովրդական, աշուղական ու կոմիտասեան երգերէ, մինչ Սեդա Գարոյեան կարդաց գրական էջ մը՝ « Գրքէ ոչինչ. հանդիպում հայելի — պատուհանին ու կին – աղջկան միջեւ » խորագրով:

ԻՔՈՄը երեք տարեկան էր: Ու իր երրորդ սեմինարի ընթացքին, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 11էն 13 էքս Ան Փրովանսի համալսարանի Գրականութեան բաժնի սրահներուն մէջ, կային արդէն « հին ԻՔՈՄականներ » ու « նոր ԻՔՈՄական – ներ »: «Հիներու» ու «նորերու» պայքար չեղաւ սակայն:

Արդարեւ, սեմինարի առաջին նիստին իսկ, այս բոլոր ստորոգելիները ինկան. Հերման Վահրամեան իր զեկուցումով այնպիսի իրարանցում մը ստեղծեց, որ « նորերը » անմիջապէս մկրտուեցան ԻՔՈՄի յատուկ ջուրով, իսկ « հիներու » յիշողութիւնը Թարմացուց Անահիտ Տէր–Մինասեան, սպառիչ վերաքաղ մը կատարելով, անցեալ տարուան սեմինարի ներկայացուած նիւթերու:Մնաց մէկ բան պահանջը նոր խօսք լսելու ու հաղորդակցելու, այս տարի եւս: ԻՔՈՄը քաղաքական վարդապետութիւն չունի: Անոր միակ փնտռածը խօսքի ու մտքի փոխանակման ազատ մթնոլորտի մը գոյացումն է: Թէ որքանո՞վ յաջողեցաւ ան այս տարի Փրովանսի արեւուն տակ, նուազագոյնը այնքան, որքան նախորդ երկու տարիները: Բայց ոչ աւելի, դժբախտաբար, ինչպէս փաստեց վերջին օրուան յետ միջօրէի նիստը:

Անահիտ Տէր – Մինասեանի ու Վամբամեանի զեկուցումներուն յաջորդեցին երկու դասախօսութիւն, ֆրանսերէն լեզուով: Մին զրկուած Միլանոյէն Արմէն Մանուկեանի կողմէ « Պատմութիւն եւ աւանդութիւն » խորագրով, միւսը ներկայացուած Պրինօ Սագայեանի կողմէ (Փարիզ) « Լեզուն եւ գրականութեան վերանորոգումի մը կարելիութիւնները » խորագրով: Այս երկու զեկուցումները, իրարմէ փարսախներով հեռու, նոյն մօտեցումը որդեգրած էին սակայն նուազագոյնը մէկ կէտի շուրջ. համադրումը մշակութային կալուածներու եւ քաղաքականին միջեւ:

Այս համադրումը շարունակուեցաւ ու առաւել եւս խորացուեցաւ սեմինարի երկրորդ օրը Մարք Նշանեանի կողմէ (Հայտելպէրկ) չորս ժամուան դասախօսութեան մը ընթացքին, որ ներկայացուեցաւ երկու մասերով՝ « Վէպը եւ արդիական սկզբունքը » խորագրին տակ: Մեկնելով Յ. Օշականի « Մնացորդաց »էն էջէ մը ու անոր ընթերցումը հարստացնելով « նոր փիլիսոփայ »ներու յղացքներով, Նշանեան ափոճալիփթիճ պատկեր մը առաջարկեց մարդկութեան ապագայի նկատմամբ ու Սփիւռքը ներկայացուց որպէս ապրելու միակ կարելի տեղը: Վէպ ու գրականութիւն կեդրոնական դեր ունին այս միջավայրին մէջ ու միայն վէպը որպէս « վերլուծում »՝ «լուծումը» կը հասցնէ իր « իսկութեան » հաստատեց Նշանեան: Այս զեկուցումը, որ աշխատանքի ու խորացումի արդիւնք էր հեղինակին կողմէ, իր բերած թէ՛ մօտեցումի թէ՛ գաղափարներու նորութեամբ՝ թէպէտ անհաղորդ մասնակիցներու մեծամասնութեան, սակայն եւ այնպէս հանդիսացաւ սեմինարի բարձր պահերէն մէկը:

Գրիգոր Պըլտեանի դասախօսութիւնը (Փարիզ), ետքայլ մը տպաւորութիւնը Թողուց անոնց վրայ, որոնք առիթը ունեցած էին հետեւելու իր այլապէս շահեկան զեկուցումին 1978ին Միլանոյի մէջ, ԻՔՈՄի Ա. սեմինարի ընթացքին: Ֆրանսերէնով ներկայացուած այս զեկուցումը « Որդիութեան մասին » խորագրով, ընթերցում մըն էր Զարեհ Որբունիի « Եւ եղեւ մարդ » գործին: Պըլտեանի դիտանկիւնը նոր դռներ կ'առաջարկէր Որբունիի արտադրութեան մեկնաբանութեան համար ըլլա՛յ ընտանիքի հարցի գծով, ըլլա՛յ իշխանութեան հարցի ուղղութեամբ, սակայն առաջարկուած գաղափարները կը մնային տաղձի մակարդակի մը վրայ, սպասելով կառոյցի մը որ դասախօսը թերեւս կը մտադրէ տալ յետագայ հանդրուանի մը:

Սեմինարի երրորդ օրուան առաւօտեան նիստը յատկացուեցաւ պարսկահայ նկարիչներու գործերէն նմոյշներու ցուցադրութեան, Լիտա Պէրպէրեանի կողմէ (Թեհրան): Ներկաներու մեծամասնութեան համար, այս գործերու ցուցադրութիւնը նորութիւն մըն էր: Անոր ընկերացող մեկնաբանութիւնը սակայն անուններու Թուարկումէն անդին չանցաւ դժբախտաբար:

Յետ միջօրէին Անահիտ Տէր – Մինասեան խօսեցաւ « Արեւելք – Արեւմուտք, միթոս եւ իրականութիւն» նիւթին շուրջ: Դասախօսին նպատակն էր կարծիքներու փոխանակումի տանող « նախաբան » մը ներկայացնել, հարցեր մէջտեղ դնելով աւելի քան լուծումներ առաջարկելու: Հակառակ այս համեստ առաջադրանքին, Տէր – Մինասեանի զեկուցումը՝ ճոխացած ահագին Թուով փորձառութիւններու ներկայացումով քաղուած անձնական կամ այլ ճամբաներով, վերլուծում մըն էր նաեւ, որ իր շուրջ ստեղծեց շահեկան վիճաբանութիւն մը:

Սեմինարի վերջին դասախօսը՝ Պետրոս Թերզեանն էր, որ խօսեցաւ « Իշխանութեան հարցը Սփիւռքի մէջ » նիւթին մասին: Զուտ քաղաքական բառամթերքով ներկայացուած այս գործը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ առաջին փորձ մը վերլուծելու հարց մը, որուն մասին ցարդ ոչ մէկ աշխատութիւն կատարուած է Սփիւռքի մէջ: Դժբախտաբար, վիճաբանութեան ընթացքին բոլորովին մոռցուեցան ներկայացուած գործի հիմնական թէզերը, ու ներկաներու առարկութիւնները կեդրոնացան այն մասին վրայ ուր զեկուցաբերը կը խօսէր պարսկահայ գաղութի յատուկ հարցերու մասին:

Երեկոյեան, ու մինչեւ արշալոյս, հրաժեշտի հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Ժանին Ալթունեանի բնակարանին մէջ: Վիրժինիան ու Ռուբէնը դարձեալ երգեցին ու նուագեցին, այս անգամ ընկերակցութեամբ Ժիրայրի (քեմանչա) ու բոլոր ներկաներուն: Այսպէսով, յետ միջօրէի « կռիւ »էն ետք, նորէն բարեւ...:

Ընդամէնը մօտ 80 հոգի մասնակցեցան այս տարուան սեմինարի աշխատանքներուն: Իւրաքանչիւր նիստին ներկայ էին 45էն 60 հոգի: Անոնք անգամ մը եւս առիթը ունեցան հաստատելու, որ քաղաքական գետնի վրայ իրարմէ բոլորովին տարբեր մարդկանց համար, ԻՔՈՄը կը մնայ այն հազուագիւտ տեղերէն մէկը ուր « բարեւ – կռիւ – բարեւ » տրամախօսութիւնը տակաւին հնարաւոր է: Բայց երկրորդ բարեւը՝ առաջինին նման չէ անշուշտ:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋ ՄԸ՝

Շահան Շահնուր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ

Մասին

ԽՄԲ. — Անտպաւ նիւթերու փանձարան մը կը կազմեն Թէոդիկի «Ամէնուն տարեցոյց»ները: Վերջին հատորէն (1929, լոյս տեսած իր մահէն ետք) կը քաղենք այս շահեկան գրութիւնը, որ մաս կը կազմէ «*Նկարչութիւն եւ նկարիչներ (քանի մը գիծով)*», խորագրուած ընդհանուր յօդուածի մը, զոր ստորագրած է Շահան Շահնուր, ճիշդ այն տարին երբ «Յառաջ»ի մէջ լոյս կը տեսնէր *իր* վէպը, որ *մեր* վէպն է՝ «Նահանջը առանց երգի»: 1928ին էր, որ Սարեան Փարիզի մէջ կուտար իր առաջին ցուցահանդէսը, որու կ՚ակնարկէ արդէն Շահնուր: Մ. Սարեանի փարիզեան ներկայ ցուցահանդէսին առթիւ, այլապէս շահեկան նկատեցինք կէս դար ետ երթալ ու Շահնուրի տողերուն ընդմէջէն գտնել այդ օրերու Սարեանը:

———×———

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

Ծնած է Նոր Նախիջեւան, 1880ին: Հողագործ ընտանիքի զաւակ՝ մանկութիւնը անցուցած է հօրենական ագարակին մէջ, պարտէզներու, գիւղերու ու վայրի բնութեան ծոցը, ուր ցանցնուած հայկական գիւղակներ, քաղաքակրթութեան կեդրոններէ հեռու, իրենց մէջ տակաւին կենդանի կը պահէին արեւելեան հնամենի սովորութիւններ: Գիւղական այդ բնատեղծութիւնը, գեղջուկին պարզ կեանքը խորունկ դրոշմ մը թողուցին իր պատանիի հոգիին վրայ որ աւելի վերջ իր գործերուն ու ընդգրկած նկարչական ուղղութեան մէջ ի յայտ եկաւ: 1900ին անցած է Մոսկուա, ուր չորս տարուան ուսանողութենէ մը վերջ փայլուն կերպով աւարտած է Գեղարուեստից վարժարանը, աշակերտելով ռուս յայտնի նկարիչներու եւ արժանանալով ընդհանուր գովասանքի, իր սկիզբի փորձերուն մէջ իսկ: Սարեան կառչած չի մնար սակայն դպրոցի դասական արուեստին: Հիացումէ աւելի բան մը ցոյց կուտայ նորերու համարձակ ու նոր կարելիութիւններով լեցուն տպաւորապաշտութեան հանդէպ: Եւ զօրացած իր թեքնիքով, հաւատքով ու Արեւելքի հանդէպ ունեցած իր բնածին սէրով կը սկսի երկար շարք մը ճամբորդութիւններու: Կ՚անցնի Երեւան, յետոյ Պոլիս, Եգիպտոս ու մանաւանդ Պարսկաստան ուր աւելի անեղծ կը գտնէ արեւելեան քաղաքներու եւ բնավայրերու մթնոլորտը, խորապէս կ՚ուսումնասիրէ զայն, կ՚ապրի այդ ջերմութեան, հեղձուցիչ արեւին ու վառ գոյներուն մէջ տատանող ոգին: Ճամբորդութեան ընթացքին նկարները կը ցուցադրէ Մոսկուայի մէջ: Այնտեղ, 1910ին իր առաջին յաղթանակները կը տանի: Դիւրին յաղթանակներ չէին սակայն ատոնք. նշանակալից են այն առեննուան ռուս քննադատներուն թեր ու դէմ կարծիքները որոնք սակայն վերջնապէս կուգան հաստատել թէ Սարեան կատարեալ արուեստագէտ մըն է, արեւելքցի արուեստագէտ մը որ իրեն մաերիմ այդ կեանքը կը ցոլացնէ իր գործերուն մէջ, խիզախութիւնը արժեցնելով:

×

Քաղաքական ու ազգային մեծ փոթորիկներէն վերջ Սարեան 1921ին կը վերադառնայ Երեւան, ուր իր գեղարուեստական կապերը Մոսկուայի հետ պահելով հանդերձ, կը նուիրուի ազգային մշակոյթի: Իր փորձ արուեստագէտի թանկագին աջակցութիւնը կը բերէ նկարչական դպրոցին, պետական թանգարանին ու հնութեանց պահպանութեան գործերուն, կառավարութեան կողմէ արժանանալով «Հայաստանի ժողովրդական նկարիչ» տիտղոսին:

×

Իր նկարները ցուցադրած է տակաւին Լոնտոն, Վիէննա, Պերլին, Հռոմ, Վենետիկ եւ Նիւ Եորք, ամէն տեղ ջերմ ընդունելութիւն գտնելով: Հայկական կառավարութիւնը զինքը ղրկեց նաեւ Փարիզ ուր 1928ի Յունուարին կազմակերպուած իր ցուցահանդէսը մեզ արուեստագէտը ի յայտ բերաւ: Այդ ցուցահանդէսը կը պարունակէր ընդամէնը 36 կտոր նկար, ուր կային նաև քանի մը դիմանկարներ, նաթիւր–մորթեր *ու մանաւանդ տեսարաններ: Այս վերջիններուն մէջ է որ պէտք է փնտռել Սարեանը: Հոս սակայն հին հարց մը մէջտեղ կ՚ելլէ կրկին. նոյն Ռուսահայի եւ Թրքահայի խնդիրը: Ինչպէս որ էտկար Շահին, Ադամեան, Շապանեան եւ ուրիշ Թրքահայ նկարիչներ հետեւած են արեւմտեան նկարչութեան եւ ամբողջութեամբ ձուլուած ֆրանսական դպրոցներուն մէջ, Սարեան իր կովկասահայ ազգակիցներէն շատերու պէս կը պատկանի ռուս արուեստին: Ան կատարեալ ռուսական ապրանք է: Հակառակ ատոր սակայն մեծագոյն բարեբախտութիւն մը ունի. իր հայրենի հողին վրայ մնացած ըլլալու երջանկութիւնը: Մենք ունինք լաւ նկարիչներ, բայց չունինք հայկական նկարչութիւն, բան մը որ կարելի չէ ունենալ մինչեւ որ արուեստագէտները ուրիշ հորիզոններէ օգտուելով հանդերձ չմնան իրենց ազգակիցներէն բնակուած հայրենի երկրին մէջ: Առանց ազգային երկնքի, ազգային հողի եւ գետ — ինչո՞ւ չէ — ազգային արեւի, չըլլար ազգային նկարչութիւն: Դրացի մեծ Պետութիւն մըն է որ կրնար մեզ պաշտպանել քաղաքականապէս. այդպէս ալ եղաւ. արդեօք կրկին Ռո՞ւսն է որ մեզ էն մեծ օժանդակութիւնը պիտի բերէ գեղարուեստի մէջ ալ, ունենալով մերինին ամէնէն մօտիկ երկինքը: Թերեւս: Ամէն պարագայի այժմ Սարեան կը նուիրուի Հայաստանին. կը ներկայացնէ անոր բնավայրերը, լեռներն ու հովիտները, փողոցի ու առտնին կեանքը, հայ երդիքը: Անոր գծելու կերպը իրապէս ինքնատիպ է. միշտ ուղիղ գիծեր, ամէն բանի երկրաչափական պարզութիւն մը տալու փափաք. պարզութիւն մը որ չափազանցութեան կ՚երթայ, առանց սակայն ինքզինքը կորսնցնելու, առանց չոր ըլլալու: Վառ, հում, պոռոտ գոյներ, շատ անգամ հայհոյող, որոնց տպաւորութիւնը սակայն կ՚ըլլայ ուժգին, պայքարող: Բոլոր այդ անկիւնաւոր ու քառակուսի զանգուածները ծանրութեան տպաւորութիւն չեն տար: Սարեանի վրձինը ամէն նկարի մէջ շարժում կը դնէ: Ուզուած* փերսփէքթիվի *մը մէջ դիտումնաւոր նմանութեամբ մը ծառերը կը կքին, լերան մէկ կողմը կը քաշուի եւ վիթերը կը սուրան. ամբողջ հով մըն է որ կ՚աւլէ այդ պաստառը, ուր գոյները երանգ չունին, շուք չունին, բայց ունին անհրաժեշտը: Պէտք չէ բնաւ լուսանկարչական ճշգրտութիւն փնտռել, իրերը իրենց տեղը չեն, հեռաւորութիւնները չեն յարգուած սակայն կարելի չէ չզգալ որ այս արուեստագէտը ճշմարիտ դիտող մըն է, անկեղծ վկայ մը, քանի որ ամէն անգամուն ալ կը յաջողի մթնոլորտը տալ լիովին: Իր նկարելու այդ եղանակով թերեւս քիչ մը շատ* տէքորաթէօր *կ՚ըլլայ, սակայն ի՛նչ փոյթ քանի որ չի դադրիր գունադեղումի ինքնատպութիւնը պահելէ: Եւ միայն այս հանգամանքն է որ կը փրկէ* նաթիւր – մորթերը, *ուր նոյն յաջողութիւնը չենք տեսներ դժբախտաբար: Պտուղներ եւ բանջարեղէններ, միագոյն ու վառ, շատ վառ, առանց երանգներու, առանց շուքի, կարծես ուղղահայեաց դիրքով մակերեսի մը գամեբուն վրայ հաստատուած: Այս տարօրինակ հարթարումը հակառակ իր նորութեան, արեւելեան անճաշակ պաստառները կը յիշեցնէ: Կարելի՞ է մէկ ոճ գործածել ամէն նիւթի: Պտուղներուն եւ ծաղիկներուն գեղեցկութիւնը անոնց երանգներուն, փափկութեան եւ ջերմութեան մէջն է. մինչ այսպիսի ուժգին վրձին մը շատ բաներ կը ջնջէ անոնց մէջ:* Նաթիւր մորթերուն *կամ դիմանկարներուն մէջ պէտք չէ փնտռել հայ արուեստագէտը. ան լաւ բարձունքի մըն է հասած իր բնավայրի նկարներուն մէջ, ուր իրրեւ վարպետ մը կը ներկայանայ մեզի: Ահա իր այդ կարգի գործերն են որ կը գտնուին Մոսկուայի, Փեթերպուրկի եւ Երեւանի թանգարանները:*

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

- ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ -

———O———

(Բ. և վերջ)

Առնել օրինակ շրջապատող առարկաներէն փայտի մը կտոր: Այդ փայտի կտորը կրնայ աշխատանոցի կազմածի մը վերածուիլ: Մանուկներուն ուղղուած հարցումներով անոնց մէջ հետաքրքրութիւն ստեղծել, միտքն արթնցնել եւ զանոնք մղել փնտռտուքներու: Ծառէն, տերեւէն, ծաղիկէն, պտուղէն եւ մանաւանդ անոր փայտէն ստեղծուած ամէն կահ – կարասի, ամէն իր ու գործիք այդ բոլորը նիւթ դարձնելով, անոնց ինքնուրոյն ջանքերով առաջանալու կարելիութիւնը ստեղծել:

Քանի մը խօսք ալ խաղերու կարեւորութեան մասին: Մանուկը պէտք է խաղայ եւ շատ խաղայ: Խաղերով է որ մանուկը իր բնածին բոլոր անրաղձալի հակումներէն կը ձերբազատի:

Ընդունինք որ խաղը նպաստաւոր է նախ եւ առաջ մարմինը կազդուրելու եւ առհաւական բիրտ բնազդներու ուժգնութիւնը նուազեցնելու: Իսկ եթէ ուսուցիչը ձեռներէցութիւնը ունենայ հրապուրիչ եւ շինարար խաղեր յօրինելու, անոնց օգտակարութիւնը՝ մտաւոր թէ ֆիզիքական ուժի աղբիւր կը դառնայ. պայման է որ խաղերը ծայրայեղութիւններու չտարուին՝ յոգնեցուցիչ դառնալու աստիճան:

Ծիշդ աւելորդ է անդրադառնալու, որ հետատեսիլներ եկած են փոխարինելու խաղը եւ անշարժութեան դատապարտած երախաները: Ցոյցի տեսարաններու ականատեսներ կը դառնան իրենց այս տարիներու մէջ եւ կանխահաս նկարագիրը, որ հազիւ կազմուելու սկսած է, կը խաթարուի:

Բազմիցս ըսուած է որ երախայլին մեծնալու կարեւոր ազդակը նմանումն է, մինչեւ ինքնավար դառնալը:

Ամփոփելով մեր խօսքը, ըսենք որ արդի մանկապարտէզներն իրենց կառոյցով ու մթնոլորտով զարմանալիօրէն տարբեր են հիներէն: Իսկ ինչ կը վերաբերի հայ մանկապարտէզին, թող թոյլ տրուի ըսելու, որ տակաւին հեռու են այսօրուան նորոյթի գաղափարականը կիրարկելէ:

Արդիական մանուկը հին մանկապարտէզի մթնոլորտին չի կրնար հաշտուիլ, որովհետեւ այսօրուան մանուկը երէկուանը չէ: Դարը նոր մանուկ մը երեւան բերած է: Դարու անցուդարձերու հետ մանուկն ալ փոխուած է...:

Այս ի՛նչ անտարբերութիւն՝ ինչո՞ւ մանկապարտէզ եւ մանկապարտիզպանուհիներ պատրաստելու դոյզն հոգատարութիւնը չունինք: Ըսինք եւ կը կրկնենք՝ մարդ կոչուած էակին ապագան մանուկէն կը սկսի: Անշուշտ Ֆրանսայի մէջ ալ կան օրինակելի մանկապարտէզներ, բայց կարեւորագոյնները Զուիցե-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.-

ՃՈՒՃՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Վար իջաւ «Թախտ»էն, ձիերը դուրս հանեց, լծեց փայթոնին. կառքը պատրաստ էր: «Աղա» ձայնեց վարէն: Յանկարծ նշմարեց հանըմը, որ լայն շըրջազգեստի մը մէջ պարուրուած, կանգնած էր աստիճաններու վրայ, տխուր, բեկբեկուն դրութեամբ մը: Ինք, նման այն մարդուն, որ որոշում մը կու տայ գործի մը համար, առանց մտածելու անոր հետեւանքներուն մասին, մօտեցաւ հանըմին եւ ուղիղ կանգնեցաւ անոր դիմացը: «Հանըմ, այսօր ուշ պիտի վերադառնամ, ներող եղիր: Տղուդ վիճակը իրօք գէշ ալ շատ կը մտահոգէ, մեղք է, անմեղ երախայ է: Հոն, անցած ճամբուս վրայ քանի մը միայարկանի խըրճիթներ կան, որոնց բնակիչները բոլորն ալ Հայեր են, անոնց մէջ գրել – կարդալ գիտցողներ շատ կան, թերեւս անձեր գտնուին անոնց մէջ, որոնք ծանօթ ըլլան այն գրութիւններուն. հարցնեմ, փնտռեմ, նայիմ, թերեւս մէկը գտնեմ, անոնց մէջ, որ կարենայ բան մը ընել, քանի որ դուք ջերմօրէն կը հաւատաք այդ սուրբ գրութիւններուն:

Այս լսելով հանըմը քիչ մնաց նուաղէր... «Ըրէ՛, Զաֆօ, ըրէ՛ ինչ որ կըրնաս... Եթէ յաջողիս՝ յաւիտեան երախտապարտ կը մնամ քեզի... Իմ առջեւս այլեւս յոյսի ճամբայ չմնաց...»: Ու, արցունքի կաթիլներ սկսան վար հոսիլ իր աչքերէն:

Վար իջաւ աղան: Կնոջը այլայլած վիճակը, անոր աչքերուն թացը, Տէր Նշանին ցցուն կերպարանքը զարմացուցին զինք: «Ի՞նչ կայ, ի՞նչ է պատահած, ինչո՞ւ այս արցունքները այս լոյս առաւօտով»:

– Ոչինչ, աղա, հանըմին տրամադրութիւնը տեղը չէ, գիտէք անոր ցաւը:

Աղան տունը թէ պաշտօնատեղին սակաւախօսի համբաւ հանած էր: Ցայտնի էր, որ ան ալ շատ կ՚ազդուէր իր մանչուն անբնական վիճակէն: Անտարակոյս, կային այլ պատճառներ ալ, որոնք զայն մղած էին այս կացութեան: Կը պատմէին թէ, պատերազմը սկսելէն ասդին, այլազան պատճառներով իր փայլուն աստղը սկսած էր մթագնիլ: Ցայտնի ընդդիմադիր մը եղած էր օրուան վարիչներուն: Դէմ եղած էր Թուրք – Գերման զինակցութեան, Թուրքիոյ պատերազմի մտնելուն, այլ մանաւանդ՝ Հայերու տեղահանութեան եւ ջարդին, ու ատոր համար ալ շատ աչքէ ինկած էր: Իր շուրջինները, մեծ ու փոքր, նեղմըտութեամ, չարամտութեամբ կը հետեւէին իր շարժումներուն, իր խօսքերուն, այլ մանաւանդ՝ իր կեցուածքին:

Եթէ չըլլար իր բացառիկ զարգացումը, եւ քիչ մըն ալ իր տարիքը, շատոնց զինք ղրկած կ՚ըլլային «կրակի գիծերը»: Ինք միակը չէր եղած իբր ընդդիմադիր, գտնուած էին եւ ուրիշներ, բայց անոնք ենթարկուած, համակերպման կարճ ճամբան բռնած էին, «Լեզո՛ւս, հանդիստ կեցիր, որ գլուխս ցաւ չտեսնէ» թրքական առածի հետեւողութեամբ:

Ամէն առթիւ չէր խօսեր, բայց երբ խօսէր, դժգոհանքի, տրտունջներու շարան մը կ՚ըլլային անոնք: Իր ըմբռնումով, առնէ մը ի վեր աշխարհի անիւը «թարս» կը դառնար: Լաւն ու բարին չքացած էին երկրի երեսէն, ու սադայէլներու տիրակալութեան շրջանը կ՚ապրէր մարդկութիւնը... «Պետական պաշտօնեայ... ի՞նչ կը նշանակէր պետական պաշտօնեայ հիմա, այս օրերուն: Էշ մը՝ որ իրմէ աւելի ազդեցիկ էշերու կը ծառայէ: Ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս. յաճախ այս խօսքերը կը շղթայէր իր շուրջիններուն, երբ անոնք իր պաշտօնին մասին կ՚ակնարկէին:

Ճամբայ ելան դէպի քաղաք՝ իր պաշտօնատեղին: Ճամբու ընթացքին տէր ու ծառայ կը զրուցէին իրարու հետ, անցած – դարձածի մասին: Աղան զգացած էր, որ իր ծառան որոշ ըմբռնում մը ունէր դէպքերու մասին, լաւն ու վատը զանազանելու չափ խելահաս կ՚երեւար: Ահա թէ ինչու, ամէնէն շատ անոր հետ կը խօսէր:

Տիրող ժամանակներու, օրուան կեանքին, օրերու դէմ աղան ալ հանըմին պէս յոռետես եւ դառն տրտունջներ ունէր: Իր շրջապատը, շատ քիչ բացառութեամբ, մեծով ու պզտիկով, նեխած ճահիճի մը հետ կը համեմատէր: «Պիտի կործանինք, պիտի կործանինք, Զաֆօ, Մեր գործած անլուր չարիքներուն հատուցումը պիտի ստանանք, ատիկա կասկածէ դուրս է:

(Շար. – 30)

րա կը գտնուին՝ մեզի շատ մօտիկ։ Այնտեղ գոյութիւն ունին մանկապարտէզներէն զատ՝ « փոքրերու տուներ », ուր կ'աշխատին ականաւոր մանկավարժներ, որոնք թէքթերով ու զանազան միջոցներով մանուկի առաւելութիւններն ու թերիները երեւան կը հանեն։

Ամերիկայի Հայութիւնը դպրոցներ, ակումբներ կը հիմնէ իրարու ետեւէ եւ անտեղեակ այ որ շատ մը փոքրիկներ հայախօս են։ Իսկ հոս մեր մանուկները ֆրանսական վարժարաններու մէջ կը տուայտին, ուր երախան կազմաւորելու եւ զօրացնելու հիմունքներու վրայ հազիւ թէ դոյզն ծանօթութիւններ կան, մինչդեռ ինչե՜ր կարելի էր ընել այդ միօրեաններու սահմանափակ ժամերով։

Երբ Ամերիկա ետեւէ ետեւ դպրոցներ կը հիմնէ, մի՞թէ Ֆրանսան իր բարւօք վիճակի մէջ կարելիութիւն չունի դէթ մանկապարտէզներ հիմնելու։

Սակայն որքան կարեւոր է արդիական մանկապարտէզներու կոչումը համա-հայկային դաստիարակութեան նախապայմաններու չափանիշով, նոյնքան յոյժ կարեւոր է իր դերը սփիւռքի Հայութեան առընչութեամբ՝ երբեւ խթանը մեր գոյատեւումի փրկութեան։

Եթէ Հայութեան գոյատեւումի ճակատագիրը խրաքանչիւրիս գոյութեան նշանակն է, պէտք է դաւանինք որ ամէնուս կը մնայ ոգի ի բռին այս ուղղութեամբ գործի լծուիլ։ Իւրաքանչիւր հայաշատ կեդրոնի մէջ մանկապարտէզներ հիմնելու զարկ տալ։ Մենք Ֆրանսահայերս, ըստ սովորու — թեան եկեղեցի, մատուռ կը հիմնենք, կամ թէ կրթական հաստատութիւններ։

...երբեմն կարծես թէ մանկապարտէզներ հիմնելու խլրտումն սկսած է ծայր տալ Ֆրանսայի մէջ։

Ալֆորվիլը նախաքայլ առաւ։ Մաղթենք որ Ալֆորվիլի այս ձեռնարկը վարակիչ դառնայ։ Փարիզի Սամուէլ — Մուրատ Մխիթարեան վարժարանը, գիտակից մանկապարտէզի պահանջի կենսական կարեւորութեան՝ Միաբանութիւնը արդէն իսկ լծուած է միահամուռ աշխատանքի։ Կարմիր Խաչն ալ այս ուղղութեամբ գործի անցած է՝ Նորմանտիի մէջ կայանը գիշերօթիկ մանկապարտէզի վերածելու։ Նոյնքան փափաքելի է որ Կապոյտ Խաչն ալ իր կարելին փութացնէ այսօրինակ ձեռնարկի մը իրականացումին։

Վերջացնելէ առաջ չեշտենք որ մանկապարտէզ մը չորս պատերով չի վերջանար, այլ անհրաժեշտ է ջերմիկ հրապուրիչ միջավայր մը իր կահ — կարասիով եւ մասնաւորաբար իր ղեկավար ուսուցչուհիով, եւ այդ ուսուցչուհին պէտք է մանկագիտական պահանջուած համեմատ հմտութիւնը եւ հասունութիւնը ունենայ։

Հետեւաբար պէտք է այդ կոչումին նախընտրում ունեցող երիտասարդուհիներ ընտրել եւ կրթաթոշակներով ուղարկել Զուիցերիա, մասնաւորապէս Ժընեւ, որ իր Ժան — Ժաք Ռուսօ հաստատութիւնով օրրանն է այսօրինակ պատրաստութեան։

Մանկապարտէզներու թիւը բազմացնելը նկատենք օրուան նշանաբանը եւ անոնց մէջ տեսնենք օտարութեան երկնքի տակ՝ մեր գոյատեւումի փրկութեան հաւատիքը։

ԷԼԻԶ ԳԱՎՈՒՔՃԵԱՆ-ԱՑՎԱԶՃԵԱՆ

Յ. Գ.— Ցաւով լսեցինք որ Առնուվիլի Անարատ Յղութեան շէնքը ծախու է։ Ինչո՞ւ, երբ կարելի է այդ հաստատութիւնը փառաւոր մանկապարտէզի վերածել։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԻՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ ԱՊԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Պատմական Հայաստանի գաւառներէն ԺԹ. դարուն գաղթած — եկած են այսօրուան Ապարանցիներու նախնիքները՝ բերելով իրենց բարբառը, խօսուածքը, բանահիւսութիւնը, իրենց երգը։ Մասնաւորաբար սիրով ու խնամքով պահպանուած է երգը։ Ժողովրդական խաղիկներ են անոնք (Թաղլուներ), աշխատանքի, ազրելակերպի, օրօրոցային, հայրենասիրական, սիրային եւ խրատական երգեր։ Սակայն այսօր կամաց — կամաց երգերը կը մոռցուին, քանի որ մեզմէ կը հեռանայ զանոնք մեկնաբանող սերունդը։ Անհրաժեշտ է հաւաքել այդ երգերը, պահպանել ու փոխանցել յաջորդ սերունդներուն։ Այդ նպատակով Ապարանի շրջանի մշակութային բաժնի նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցած է հայկական ժողովրդական հին երգերու երեկոյթ մը, որուն ներկայ եղած են շրջանի գրեթէ բոլոր գիւղերէն հրաւիրուած ժողովրդական երգասացները։

Երեկոյթին հարուստ յայտագրով մասնակցած է Արագած գիւղի մշակոյթի տունը։ 70ամեայ Գուրգէն Գալստեան սրինգով մեկնաբանած է « Մէրիկ, մէրիկ », « Կաքաւը թռաւ », « Երկու քուր ենք » ժողովրդական երգերը, իսկ մշակոյթի տան տնօրէնը՝ Ժորա Գրիգորեան, մեկնաբանած է « Հաւքիկ վրր ծովուն », « Տօ տնաւեր », « Մեր երգիրն էր ծովու բերան », « Շուշօ » երգերը։ Քուչակ գիւղէն 73ամեայ Արմաղան Գրիգորեան ներկայացուցած է « Նանիկ բալա », « Բաղդադա կռունկ », « Սաթօ », ինչպէս նաեւ իր յօրինած երգերէն երկուքը՝ « Լուսաղբիւրի ջուրը » եւ « Քուչակի նոր կամուրջը »։ Այժմ կը մնայ մասնագէտներուն գրի առնել եւ ձայնագրել մեկնաբանուած երգերէն մնայուն արժէք ներկայացնող կտորները։

×

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ «Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ» ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Երեւանի Հայհամերգի « Արամ Խաչատրեան » սրահին մէջ տեղի ունեցած է երաժշտական երեկոյթ մը։ Հայաստանի ձայն — հեռատեսիլի սենֆոնիք նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Ռաֆայէլ Մանդասարեանի, մեկնաբանած է Ռիմսկի — Կորսակովի « Շեհերազատ »ը, Մոցարթի թիւ 40 համանուագը, Աշոտ Սաթեանի « Արդեօք գիտե՞ս դու » սենֆոնիք պոէմը եւ հատուածներ Պեչչինիի օփե — րաներէն։ Հանդէս եկած է նաեւ Լուսինէ Զաքարեան։

×

ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՍԻՊԻՐԻ ՄԷՋ

Նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի գործերը ցուցադրուած են Խորհ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի Սիպիրի բաժնի գիտնականներու տան մէջ։ Արուեստագէտին բնանկարները, դիմանկարներն ու նաթիւր մորթերը մեծ գնահատանքի արժանացած են ցուցահանդէս այցելողներու կողմէ։

×

ՊԱՐՈՒՍՈՅՑ Վ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔ ՄԸ

Սովետական գրող հրատարակչականը լոյս ընծայած է Է. Սարոյեանի «Վահրամ Արիստակէսեան» գիրքը, որով ընթերցողին կը ներկայացուի հայկ. ժողովրդական պարերու մասնագէտին կեանքն ու գործը։ Վ. Արիստակէսեան շուրջ կէս դար նուիրուած է հայկ. ժողովրդական պարերու մեկնաբանութեան եւ տարածման գործին։ Իրեն կը պարտին յատկապէս Արեւմտահայութեան ազգագրական պարերու հաւաքումը, մշակումն ու բեմականացումը։ Իր հիմնած հայկ. ազգագրական պարերու խումբը, ինչպէս նաեւ յետագային կազմած Աշնակի Սասունցիներու պարախումբը մեծ հռչակ բերած են ղեկավարին եւ հայկ. պարարուեստին։

Վ. Արիստակէսեան Շատախի, Վանի, Սասունցիներու եւ Մշեցիներու պարերու եզակի մեկնաբանողներէն է։ Իր ղեկավարած պարախումբերը մասնակցած են միութենական եւ միջազգային բազմաթիւ փառատօներու եւ մրցումներու։ Արուեստագէտին մասին հիացումով արտայայտուած են Մ. Սարեան, Վ. Փափազեան, Վ. Աճէմեան եւ այլ դէմքեր։ Գիրքին հեղինակը վեր առած է պարուսոյցին կեանքի զանազան հանգրուանները եւ շեշտած անոր դերը հայկական ժողովրդական պարերու տարածման մէջ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Յունիս 18 – 20, տեղի ունեցած է Անահիտ Զանբազեանի պարարուեստի դպրոցի ամավերջի հանդէսը (երեք երեկոյթներով)։ Հրամցուած յայտագիրը հաստատած է պարուսոյցին թափած ջանքերուն արդիւնքը եւ բծախնդրութիւնը։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Յունիս 19ին, տեղի ունեցած է դաշնակահար Էլլանորա Միրզայեան — Կարապետեանի աշակերտներուն տարեկան նուագահանդէսը։ 12 – 18 տարեկան 27 աշակերտ — աշակերտուհիներ հրամցուցած են հայ եւ օտար երաժիշտներէ գործեր։

ԹԵՀՐԱՆԻ Հ. Բ. Ը. Միութեան մշակութային տան սրահին մէջ Յունիս 20ին, տօնուած է « Հայրերու Օր »ը, ճաշով։ Ողջոյնի խօսք արտասանած է թեմին առաջնորդը Արտակ Արք. Մանուկեան։ Միութեան տիկնանց մասնաճիւղի ատենապետուհին՝ Տիկին Ա. Շիշմանեան, խօսք առնելով նշած է, թէ « Հայրերու Օր »ը ծնունդ առած է 1936 Յունիս 15ին եւ թէ Միութիւնը այդ օրը կը տօնէ 1951էն ի վեր։ Բանախօսած է Արտակ արքեպիսկոպոս։

ԹԱՒՐԻԶԻ Հայ Ակումբի սրահին մէջ, Յունիս 13ին, նշուած է ՀՕՄի տեղւոյն մասնաճիւղի 90ամեակը եւ նոյն առթիւ տօնուած է նաեւ Մայրերու Օրը։ Վարչութեան նախագահուհին Ռիմա Յովսէփեան բացումը կատարելով տուած է Միութեան պատմականը։ Օրուան բանախօսը՝ Մարուսիա Վահրամեան, վեր առնելէ ետք հայ կնոջ առաքինութիւններն ու բարեմասնութիւնները, շեշտը դրած է անոր դերին վրայ։ Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որուն մասնակցած է նաեւ ՀՕՄի անդամուհիներէ կազմուած երգչախումբը։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ֆրանսական համալսարանի հանդիսասրահին մէջ, Յունիս 13ին, տեղի ունեցած է պետական Երաժշտանոցի ջութակի եւ երգի աւարտականներուն հանդէսը։ Ջութակի (ալթօ) ճիւղէն վկայուած է Արփի Փաշապէզեան, իսկ երգի ճիւղէն՝ Գէորգ Պօյաճեան (Պէ — պէճեան) եւ Լենա Քիւրքճեան։ Աւարտականներու մեկնաբանութեանց դաշնակով ընկերացած է Արփի Ալահայտոյեան։

ԹԵՀՐԱՆԻ « Արարատ » Միութեան կազմակերպութեամբ, Յունիս 17ին, տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, նուիրուած Պարոյր Սեւակի։ Բացումը կատարած է Վիգէն Խուդավերդեան ներկայացնելով բանաստեղծին կեանքն ու գործը, ապա Ռազմիկ Արզուեան եւ Արմենուշ Թումանեան արտասանած են « Անլռելի զանգակատուն »էն հատուածներ։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՌՕՏԵԼ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Մարտիկ՝ կը քալէր իր կողքին, ձեռքերը ետեւ կապուած, առանց գլխարկի, մազերը բաց ճակատին վրայ թափուած, կուրծքն ու թեւերը մերկ։

Խալֆան, երբ նայեցաւ Մարտիկի հաշակին, զգաց որ աչքերը պղտորեցան։ Մանկինք երբեք այսքան տկար զգացած էր։ Թերեւս ծերութիւնն էր, ո՞վ գիտէ, միայն թէ վնաս չհասցնէին իր աշակերտին։ Խալֆան ուզեց խօսիլ իր շատ հաւնած քալող ձիաւորին, որուն ձին տաք ու կարմիր մորթ ունէր ու դողացող ղընգներուն մէջ աւելի մարդկային բան մը կար։

— Ո՞ւր կը տանիք մեզ, հէմշէրի,— դողաց խալֆային ձայնը՝ Աւետարանի եղանակի մը պէս։

Արցունքներու չափ ծանր ձայնը կորսուեցաւ ձիերու փռշտոցներուն, ոտքի ձայներուն ու կաշիի հոտ ունեցող ձիաւորներու խոշոր ակռաներով հռհռոցներուն հետ։ Ձիաւորները կախուած վարդապետին մասին կը խօսէին։ Մարտիկ, նոյնիսկ իմացաւ, որ մի քանի ձիաւորներ ինկած են կորսուած Մահմուտը փնտռելու։

Կէսօրը շրջուած էր։ Կալանաւորները մօտեցած էին Պէքիրի գիւղին՝ Իգօլին։ Հեռուէն կ'երեւէր Պէքիրին խոնախը, լայն ու ժանգոտ պատուհաններով։ Գիւղը առանց ծառի էր։ Խոնախին մօտ կային մի քանի ծառեր միայն։ Ցած տուներ, ծռած պատեր, գորշ էշի փոսթի գոյնով։ Գիւղը՝ կռնակի մազերը թափած կատղած շան մը երեւոյթն ունէր։

Պէքիրի խոնախին մօտ, հրապարակին վրայ կ'երեւէր շարժում մը, որ հետզհետէ կը մեծնար։ Մատակ գոմէշ մը, տինկին լծուած, խոշոր ու գլանաձեւ քար մը կը դարձնէր։ Ոսկրուտ ձի մը փողոցի փոշիներուն մէջ թաւալ կու գար։

Խալֆան, երբ վեր առաւ իր ծանր գլուխը, ծուռ ու ցեխոտ պատերու մօտ տեսաւ սրբատաշ քարեր, նոյնիսկ արձանագրութիւններ։ Եւ, զգաց, որ իր այնքա՜ն թուլցած հոգին կը շոկէր ինքզինքը։ Խալֆան շատ տեղեր տեսած էր, գիտէր բոլոր քարերը Հայոց Աշխարհին եւ սակայն, Իգօլի մէջ առաջին անգամն էր որ կը հանդիպէր խոշոր քարերու ու արձանագրութիւններու։ Թերեւս վանքէն բերուած քարեր ըլլային, մտածեց ան։ Եթէ միայն թոյլ տային մօտենալու արձանագրութիւններուն։ Ճամբուն վրայ ուրիշ քար մը, կէս մասով հողին տակ, արմուկը գետնին դրուած, հսկայի մը պէս կուրծքը ջարդուած, կարծես չէր ուզեր ինյնալ։ Խալֆան նոյնիսկ տեսաւ արծուի մը քանդակուած թեւերը, կիսով փշրուած։

Քանի գիւղ կը մտնէին, քարերը կը շատնային։ Խալֆան, այս անգամ հաստ պատ մը տեսաւ։ Անտարակոյս, ուրիշ վանքի մը աւերակները գտնելու հաճոյքը ճակատին զով հովի մը պէս իջաւ։ Խալֆան ուզեց ձեռքը ծխատուփին տանիլ՝ սիկառէթ մը փաթթելու համար. գրեթէ մոռցած էր որ իր ձեռքերը կապած էին։

Վարպետ Օհան ճիշդ էր։ Այս անգամ խալֆային հոգիին մէջ էր որ այլանդակ շուքի մը պէս սեւ հագած եալանճին իր իմաստուն ու զաւեշտական խաղը կը խաղար։ Վանքի քարերուն վրայ ձրգուածը Օհանին շուքն էր կարծես կուզիկ, առանց ոսկորներու։

Պէքիրի ղոլամներուն սարսափին ներքեւ, վարպետ ու աշկերտ կը քալէին առանց գիտնալու թէ ո՞ւր եւ ինչո՞ւ։ Այդ բոլորին մէջ, ահա սրբատաշ քարեր, քանդակի փշրած թեւեր ու պատի մնացորդը։ Արձանագրութիւններու մէջ դեռեւս նոր անուններ, չճշդուած թուականներ, յետոյ՝ Զենոբ Գլակ, Փաւստոս Բիւզանդացի, Մատթէոս Եդեսացի, որոնք անգիր գիտէր խալֆան։

Իգօլի բնակիչները չգիտես ո՞ւրտեղէն, կարծես մողէսներու նման պատերէ դուրս ելան՝ կին, տղամարդ, տանիքներու վրայ պառաւներ, փոքրիկները կռնակներուն։ Ոմն՝ ճամբաներէ, ոմն՝ ծուռ փողոցներէ, բոլորը հաւաքուեցան երկու կալանաւորները դիտելու։

(Շար.— 116)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Հայրապետեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Թոռը՝ Պետրոս Մելքոնեան (Ֆրանսա) կը ծանուցանեն թէ իրենց հօր և մեծ-հօր մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ կատարել կուտան Յուլիս 20ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Հրանդ Յովնանեանի մահուան առթիւ, Օր. Գայեանէ Ակասեան 100 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Ֆիլիփ Անդրանիկեանի (ծնեալ Առաքելեան) մահուան առթիւ, Պ. Հրանդ Անտոնեան 200 Ֆր. կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ»էն):

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Յունիս 29ին ուխտի օրն էր Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ: Այդ օրուան մատաղօրհնութեան առիթով Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տիկ. Արշալոյս Գէորգեան 800 Ֆր., Պ. Պ. Վարդգէս Պաղտասարեան, Հրայր Պասմաճեան, Յակոբ Գույումճեան, Բարսեղ Մանուկեան, Յակոբ Աղաճեան, Քեբովբէ Նոտարեան, Արթիւր Քարսու, Նազարէթ Պետիկեան 600ական, Մարտիրոս Խաչիկեան 500, Տիկ. Շողիկ (ծերանոցէն) 400, Տիկ. Չրչեան, Տիկ. Շնորհիկ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Վրէժ Նէտիլեան, Տիկ. Ղազանճեան, Տիկ. Պետոյեան, Պ. Տօնիկեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Շիրինեան 150, Տիկ. Մարիձա Պետիկեան, Տիկ. Պէաթրիս, Տիկ. Վառվառ Դարբինեան, Տիկ. Արմենուհի Մուրատեան, Տիկ. Աղաւնի Շիրինեան, Տիկ. Մարիամ Օսկանեան, Տէր եւ Տիկ. Արտաշ Զարունեան, Տիկ. Ծնունդ Մովսէսեան, Տիկ. Գալաճեան, Տիկ. Սիրանոյշ Մարգարեան, Տէր եւ Տիկ. Սեդրակ Խաչատուրեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Անմահեան դպրոցի շինութեան համար 100, Պ. Դաւիթ Փաշայեան, Տիկ. Արմէն Գալիկեան, Տիկ. Խոնարհ Դարբինեան, Պ. Մելքիսէթ Տօնիկեան, Տիկ. Թագուհի Մրոյեան, Տիկ. Թագուհի Միքայէլեան, Տիկ. Աբրահամեան, Պ. Բենիամին Ղազարոսեան, Տիկ. Այտընեան, Տիկ. Յովսէփեան, Տիկ. Մարիամ Փաշայեան, Պ. Պապիկեան, Տիկ. Զարուհի Մարտիրոսեան 50ական, Տիկ. Եազկիւլ Դարբինեան 40, բարեպաշտ տիկին մը, Տիկ. Շնորհիկ Իշխանեան, Տիկ. Մարիամ Բերբերեան, Տիկ. Մարգրիտ Աբգարեան, Տիկ. Արեգնազ Քէպէլեան 30ական, Տիկ. Նարգուհի Սիմոնեան, Պ. Արման Տէրտէրեան 20ական, Տիկ. Մարիամ Եսեսեան 10 Ֆր.:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի, ողբ. Նաճարեան Գրիգորի մահուան առթիւ.—

Այրի Տիկ. Մարի – Պերթ Պարսամեան, Պր. Սիմոնեան Կարապետ 50ական Ֆր., Պր. Նաճարեան Գրիգոր (Մարսէյլէն), Պր. Տիրածունեան Գրիգոր (Մարսէյլէն) 100ական Ֆր.:

×

Փոն տը Շէրի – Շավիլօ եկեղեցւոյ հիմնարկէքի օրհնութեան առթիւ կատարուած հանգանակութիւն.—

Պ. Պ. Արիս Խաչատուրեան, Կարապետ Ջիտեմեան, Կ. եւ Ժ. Ճընկըտըրեան, Գրիգոր Գարակավուրեան 10.000ական, Տէսինի Հայոց եկեղեցի 5195, Լիոնի Հայոց եկեղեցի, Մարք Մարգարեան, Արման Պահատուրեան 5000ական, ոմն, Սերժ Պահատուրեան 4000ական, Գէորգ Պագըրճեան 3000, Արծրունի Զրբաշեան 2500, Լեւոն Թէրզեան 2000, Լիոնի Տիկնանց Միութիւն, ոմն, Արթիւր Պօղոսեան, Շարլ Ներկիզեան, Միհրան Գարագաշեան, Ժորժ Թիլպեան, Փիէր Թիլպեան, Սերժ Պահատուրեան, Վահան Ալման, ոմն, Հայ Կար. Խաչ, փոքրիկն Պահատուրեան, Մարիամ Քէլօղլանեան, Նշան Գարակավուրեան, Պալթայեան, Ժեռար Գարակավուրեան, Նշան Պահատուրեան, Մ. Պէրպէրեան, Յակոբ Մինասեան 1000ական, Եանեան, Աղաւնի Ճերմակեան 800ական, Ժան Սթէֆանիտէս, Գ. Պասմաճեան, ոմն, Աթիլիօ Վոտօ, Ժաք Գարակավուրեան, Թադէոս Նիկողոսեան, Կապոյտ Խաչ, Գ. Ասլանեան, Ա. Մասլաքեան, Յ. Սիմոնեան, Յակոբ Սիմոնեան, Կոմիտաս երգչախումբ, Վիէնի Եկեղ. Միութիւն, Սիրանոյշ Մելքոնեան, Մօրիս Պէնէքեան, Ժանօ Գասպարեան, Ա. Տէյիրմէնճեան, Սարգիս Մըրքեան, Ժան Պէրպէրեան, Միքճեան, Կարապետ Մէլէմճեան, Գ. Գապաքեան, Հրանդ Թիլպեան, Ժան Մուղամեան, Աստուր Քէօշկէրեան 500ական, Հրանդ Թադէոսեան, Արշալոյս Սիսլեան, Ռոզ – Մարի Մինասեան 400ական, Մօրիս Սիմոնեան, Մինաս Մելքոնեան, Մամաս Քիթապճեան, Ժաք Աբրահամեան, Գրիգոր Քնաճեան, Վօ Փանոսեան, Միհրան Շաքըրեան, Մարի – Նուպար Հիմնարկութիւն (Պ. Ջաւէն Եկաւեան), Թիւրքմէնեան ընտանիք, Կարապետ Սիմոնեան, Ժաք Աճէմեան 300ական:

(Շար.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Ճոնս կը փնտռէ Էտուար Մանտինեան, շուրջ 65 տարեկան, որ մինչեւ 1976-1977 կը բնակէր Փարիզ 8 Ռիւ Մետերիք, արհեստով լուսանկարիչ:

Իրմէ կամ լուր ունեցողներէն կը խընդրուի դիմել.—

MR. JOHNS
6, Square des Ormes
78160 Marly le Roi
Tél. : 958-83-62

OFFRE D'EMPLOI

On demande une giletière.
S'adresser :

SAADETIAN
18, Rue de Picardie — 75003 Paris
Tél. : 887-99-06

ՆԿԱՏԻ ՌՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ
ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Յուլիս 20 ամբողջ օրը
Հայկ. ջերմ մթնոլորտ
×
Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:
Հեռաձայն՝ (84) 33·05·61

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Արամ Օգանեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ եւ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ
Վիրճինիա (երգ) եւ Ռուբէն (թառ)
ժամը 19·30ին, մինչեւ Յուլիս 26 (բացի 20էն)
Lucernaire Forum
53, Rue Notre-Dame des Champs.

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

prochain départ :

26 JUILLET AU 9 AOUT

CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS

— DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad) accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDJIAN (Mekhitariste)

— DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX (Conférencier — écrivain)

— DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN (chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demander notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12 – 26

Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824·63·89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.

ՀՐԱՉ ՍԻՍՆՐԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի Յուլիս 27ին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Տէսինի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Շաքէ Թաշճեանի, ընկերուհի Սոնա Պառաւեանի, ընկերուհի Ալիս Յովսէփեանի, ընկերուհի Օտէթ Թաշճեանի եւ Արփիկ Պառաւեանի, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Հայկունի Թաշճեանի մահուան առթիւ:

Սոյն առթիւ Կապ. Խաչը փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 300 Ֆր. Տէսինի Մ. Տան եւ ստացած է իր դպրոցին ի նպաստ ընկերուհիներ Քնար Պառաւեանէ, Սոնա Պալապանեանէ, Հիւսեանէ 1000ական Ֆ., Այտա Գույումճեանէ 50 Ֆր.:

EREVAN restaurant
ՀԱՑԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՉԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՉԻ – ՔԷՕՖԹԷ (Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ Խ Ա Շ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
22
MARDI
22 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.692 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.692

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԱՆ.–

ՏԵՂՒՈՅՆ ՎՐԱՅ՝ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻ ՀԻՆԳ ԱՀԱԲԵԿԻՉՆԵՐՈՒ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Ուրբաթ առաւօտ, վերջին պահուն քանի մը տողով հաղորդած էինք մահափորձի մը ձախողութեան լուրը, նախկին նախարարապետ՝ Շափուր Պախթիարի դէմ: Ոստիկանական քննութիւնը արագօրէն կատարուելով, տեղւոյն վրայ ձերբակալուած երեք ահաբեկիչներէն ետք, ձերբակալուեցան նաեւ երկու ուրիշներ: Կը պարզուէր ուրեմն որ Ուրբաթ առաւօտ, ժամը 8.45ին, լրագրողի կեղծ թուղթով, երեք հոգի կը ներկայանային Պախթիարի աղջկան բնակարանը (ուր Պախթիար, նախաճաշը կ'ընէր) բայց նախապէս սխալ դուռ կը զարնէին ու կը կրակէին կնոջ մը վրայ, որու գլխաւոր եւ միակ յանցանքն էր Պախթիարի դրացին ըլլալը: Կինը, 45 տարեկան Գերմանուհի մը տեղն ու տեղը կը մեռնէր: Կը մեռնէր նաեւ ոստիկան մը, մինչ ուրիշ մը հոգեվարքէն դեռ չէր ելած Երկուշաբթի առաւօտ: Պախթիար, ահաբեկումէն քիչ ետք, կը յայտարարէր թէ չի զարմանար. « արհեստի վտանգներն են » ու կ'աւելցնէր, անտեսելով զոհերը, « ես նախաճաշս շարունակեցի » առանց որեւէ ցաւ յայտնելու մեռեալներուն համար: Նոյն օրը, Իրանի Արտաքին նախարարը՝ Ղոթպզատէ Օրլիի օդակայանը, կը յայտարարէր թէ իր երկիրը որեւէ կապ չունի այդ մահափորձին հետ, որ Իրանի թշնամիներուն գործն է: Խօսելով Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութեան ներկայացուցիչներու հետ, նախարարը շեշտած է. « Իրան բացարձակապէս օտար է այս մահափորձին: Կը ցաւիմ որ Ֆրանսա մեր երկրին դէմ դաւերու հո…ամաս մը դարձած ըլլայ »: Յիշենք որ Ղոթպզատէ երկար տարիներ ուսանող եղած է Փարիզ եւ Ռամպուլյէ, Ֆրանսերէն սորված է ու նաեւ, երբեւի, դիւանագիտութիւն բայց նախարարը, որ Օրլի էր Նիքարակուայի իր ճամբուն վրայ, վերադարձաւ Թեհրան, ուր հերքուեցան իր յայտարարութիւնները իր իսկ Պետութեան կողմէ, ինչ որ նուաստացուցիչ ըլլալէ աւելի ցոյց կուտայ այն շփոթ եւ խառնակ վիճակը ուր է երկիրը: Արդարեւ այս մահափորձին տէր եղած են « իսլամի պահապանները » եւ այս զեկոյցը քանիցս հաղորդած է Թեհրանի ձայնասփիւռը: Պէտք է ըսել, որ տեղւոյն վրայ կացութիւնը շատ ծանր կը թուի աշխարհական իշխանութեան համար: Նախ Խորհրդարանի նախագահ ընտրուած է բուռն կրօնապաշտ մը՝ այաթոլա Ռաֆսանճանի, միւս կողմէ գնդակահարուած են, դատապարտուելէ անմիջապէս ետք, հինգ սպաներ, իբրեւ ձեռնակից հակապետական դաւին: Ասոնց մէջ է Զօր. Մոհագեղի, նախկին հրամանատար օդանաւային կայանի, որ դաւին « ուղեղներէն » կը նկատուի: Դատավարութիւնը բացուած էր Շաբաթ օր, դռնփակ: Վճիռն ու գործադրութիւնը որեւէ յապաղում չեն կրած: Խոմէյնին ալ, կրկին շատ բուռն ազդարարութիւն մը ըրած է կառավարութեան եւ նախարարներուն, որոնք բանի մը չեն ծառայեր, հարկ եղածին չափ ալ հաւատացեալ չեն:

Փարիզի մէջ, ուրեմն ձերբակալուած են հինգ ահաբեկիչներ, որոնք Ֆրանսա պիտի դատուին եւ ոչ պիտի արտաքսուին ոչ ալ Իրանի յանձնուին: Ասոնց մէջ իրանցի չկայ, գլուխն է « մտաւորական ահաբեկիչ մը » Անիս Նագգաշ, որ Ապու Մազէն անունի տակ եւ քրիստոնեայ ըլլալով հանդերձ բուռն կերպով կը համակրի պաղեստինեան դատին, որու պատասխանատուներէն իսկ կը նկատուի, հակառակ ՊԱԿի հերքումին: Ֆրանսական ոստիկանութիւնը չուզեր հաստատել կամ հերքել այն լուրը, ըստ որուն հինգ ահաբեկիչներու պետը խոստովանած կ'ըլլայ թէ գործած են իրանեան իշխանութեանց հրահանգով եւ անոնց դրամով: Ահաբեկիչներու բուն ինքնութիւնն ալ շատ յայտնի չէ, հպատակութեամբ լիբանանցի եւ սուրիացի ալ կայ:

Ներկայիս ուրեմն յարաբերութիւնները շատ գէշ են Թեհրանի եւ Փարիզի միջեւ: Ֆրանսա՝ « ահաւասիկ թշնամին » կ'ըսէ Իրան, որ կը պահանջէ հինգ ահաբեկիչներու անմիջական ազատ արձակումը:

Կը թուի որ Ֆրանսա իր շնորհած բոլոր « քաղաքական ապաստաններէն » Պանի Սատրէն Խոմէյնի կամ Պախթիար օգուտ մը չի տեսներ...:

ՄՈՍԿՈՒԱ.–

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ ՈՐՈՆՔ 44 ՏԱՐԻ ԵՏ ԿԸ ՏԱՆԻՆ

Երբ քաղաքականութիւնը չանջատուիր մարզանքէն, հետեւանքը կ'ըլլայ այն տխուր պատկերը, որ կը պարզէր Շաբաթ օր Մոսկուայի Լենին մարզադաշտը: 81 երկիրներ կը մասնակցէին փոխանակ 142ի եւ գլխաւոր բացականերն էին Միաց. Նահանգները, Արեւմտեան Գերմանիա, Ճափոն, Քանատա, մինչ մասնակցողներ կան որոնք իրենց ազգային դրօշակով չեն ներկայանար: Ընդհանուր ձեւով անախորժ մթնոլորտ մը, որ շատերուն ոգեկոչել կուտայ 1936ի Պերլինի Ողիմպիականները: Նոր – Զելանտայի խումբը բոլորովին պաղ ջուր իջեցուցած է տողանցելով Սեւ դրօշակով մը, ինչ որ « խուսափած են » նկատելէ խորհրդային քամերաները: Հանդիսութիւնը սակայն փառաւոր պատկերներ ունէր, մանաւանդ երբ 15 Հանրապետութիւններու (մէջն ըլլալով Հայաստան) պարախումբերը միասնաբար կը պարէին: Բրեժնեւ մէկ օրուան համար երթուղարձ մը ըրած էր օդափոխութեան վայրէն մինչ Երկուշաբթի առտու, փարիզեան օրաթերթերուն մէջ Humanité կրնար անշուշտ « Տօնը » խորագրել: Առաջին օրն իսկ բաժնուած հինգ ոսկի մետալներէն 4ը կը խլէր Խ. Միութիւնը, մէկն ալ Արեւելեան Գերմանիա: Մարմնամարզութեան անհատական դասաւորման մէջ Հայաստանի մարզիկներէն Եդուարդ Ազարեան 58,50 կէտով, 5րդ հանդիսացած է:

ԹՈՒՐՔԻԱ.–

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆԻՀԱԹ ԷՐԻՄ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Պոլսէն քանի քիլոմեթր հեռու, Տրակոսի մէջ է որ Շաբաթ օր, կը սպաննուէր Թուրքիոյ նախկին վարչապետը՝ Նիհաթ Էրիմ, չորս զինեալ անձերու կողմէ: Սպաննուած է նաեւ թիկնապահը: Մահափորձին տէր եղած է « Յեղափոխական Ձախի » գունդ մը (Տէվ-Սոլ Մոսկուայի համակիր շարժում մը կը նկատուի):

Մնած էր 1912ին Քանտըրա, Գոճայէլի գաւառը եւ միջազգային իրաւագիտութեան վկայեալ է: 1943ին Արտաքին նախարարութեան իրաւաբանական խորհրդատու էր եւ իբր այդ մասնակցած է Սան – Ֆրանսիսքոյի խորհրդաժողովին 1945ին (ուր կը ներկայացուէր նաեւ հայկական յուշագիր մը): Այս ժողովին ծնաւ նաեւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը: Շրջան մը Հալքեան եղած է, ապա անկուսակցական: 1956 – 1962 Թուրքիոյ ներկայացուցիչը եղած է Մարդկային Իրաւանց Եւրոպայի յանձնախումբին մէջ, ապա 1961էն 1970 ալ Թուրքիոյ խորհրդարանական ներկայացուցիչը Եւրոպայի Խորհուրդին մէջ: Իրագիտութեան ուսուցիչ? Իրագիտութեան ուղեկցորդ? Իրագիտութեան տոքթորան առած է Փարիզի համալսարանը: 1971ին է որ զինուորականները զինքը դրին կառավարութեան գլուխը, ուր մնաց մինչեւ 1972 Ապրիլ: Վերջին տարիները քաղաքական որեւէ դեր չէր խաղար:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը կազմելու պաշտօնը յանձնուեցաւ Թաքիէտտին Սոլհի, 71 տարեկան, նախկին դիւանագէտ, լրագրող եւ դրականութեան փրոֆեսէօր: Սիւննի – մահմետական եւ չափաւոր պահպանողական, Սոլհ վարչապետ եղած է 1973 Յուլիսէն 1974 Սեպտեմբեր: Նախքան այս նշանակումը, նախագահ Սարգիս յաջորդաբար ընդունած էր կուսակցապետներ եւ քաղաքական պատասխանատուներ: Ասոնց կարգին նաեւ հայ երեսփոխաններ՝ Խաչիկ Պապիկեան, Սուրէն Խանամիրեան, Մելքոն Էպլիղաթեան եւ Անդրանիկ Մանուկեան: Տեսակցութենէն ետք, Մէթր Պապիկեան յայտարարած է.— « Կը խորհինք, որ նախագահ Սարգիս նոր էջ մը բացաւ որպէսզի իւրաքանչիւրը իր պատասխանատուութիւնները ստանձնէ »:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ շրջանը հեռանիւով, շահեցաւ հոլանտացի Եոփ Զէօթէմելք, ինչ որ անակնկալ մը չէր, մանաւանդ Պերնար Ինոյի քաշուելէն ետք: 34 տարեկան այս ախոյեանին յաղթանակը կը մխիթարէ Ֆրանսացիք այն չափով որ Զէօթէմելք « Հոլանտացիներուն ամէնէն Ֆրանսացին է »: Արդարեւ ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ եւ տասը տարի է Ֆրանսա կ'ապրի:

ՕԴԸ միշտ աղետալի է եղանակին համար: Կիրակի օր, Լուառէն վեր, փոթորիկը, հովը, անձրեւը աւեր գործեցին մինչ աստիճանը միշտ շատ ցած կը մնայ: Սէն Մարիթիմի եւ Սէն է Մառնի շրջանները տեղատարափ անձրեւները ողողումներ ալ պատճառած են:

ՔՈՓԸՆՀԱԿԸՆԻ մէջ կիներու համաժողովը, որ գումարուած է ՄԱԿի հովանիին տակ, բաւական իրարանցումի մէջ տեղի կ'ունենայ: Բանաձեւերու բարեփոխման հարցեր կը ծեծուին եւ նոյնիսկ կը մոռցուին բուն հարցերը, որոնք կը վերաբերին կնոջ պայմաններուն ժամանակակից ընկերութեան մէջ: Գահիրէի Ալ Ահրամ օրաթերթը կը հաստատէ թէ Տիկին Սատաթը (որ կը մասնակցի ժողովին) առեւանգելու փորձ մը, որու նպատակն է եղեր զայն փոխանակել Շահին հետ, ձախողած է:

ՊՈԼԻՎԻՈՅ մէջ, իշխանութիւնը ձեռք առած է Զօր. Լուիս Կառսիա Մեցա, որ կառավարութիւն մը կազմած է 15 զինուորականներով եւ երկու աշխարհականի: Նոր վարիչները պիտի պայքարին, ըստ իրենց յայտարարութեան « Քասթրիզմի, համայնավարութեան եւ անիշխանութեան դէմ »:

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ մայրաքաղաքին մօտ՝ Ալմա-Աթա օդանաւային արկած մը պատահած է Յուլիս 7ին, ըստ Մոսկուա հասած լուրերու: Ղազախստանի Պրաւդան ալ արձագանգ կը հանդիսանայ արկածին բայց զոհերու թիւ չի տար: Տուպոլեւ 154ը Ալմա-Աթա – Սեւ ծով գիծը կ'ընէր եւ 152է 168 զոհերուն մէջ կը կարծուի որ օդափոխութեան կայանի մը երախաները կային:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 8–14)

ՖՐԱՆՑ ՎԵՐՖԷԼԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 90ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս օրերուն հայ ժողովուրդը երախտագիտութեան տուրք կը մատուցանէ իր լաւագոյն բարեկամ, Ի. դարու աւստրիական գրականութեան ծանօթ դէմքերէն մէկուն՝ Ֆրանց Վերֆէլի, իր ծննդեան 90ամեակին առթիւ: Վերֆէլի եւ հայ ժողովուրդի բարեկամութեան կամուրջը դարձաւ « Մուսա լերան քառասուն օրերը » վէպը, որ թարգմանուած է 24 լեզուներու: Վէպին խորագիրն է « Հայկական հերոսապատում. Մուսա լերան քառասուն օրերը, բախտորոշ դիւցազներգութիւն »:

Ի՞նչն է որ մղած է հեղինակը գրելու այս վէպը: Ֆրանց Վերֆէլ այսպէս մեկնաբանած է իր նախաձեռնութիւնը.— « Այս գիրքը ուրուագծուած է 1920 Մարտին, Դամասկոս գտնուած ժամանակ. գորգի գործատան մէջ աշխատող հաշմանդամ եւ սովալլուկ մանուկներու թըշուառ վիճակը վճռական խթան հանդիսացաւ ամբողջ դէպքը մեռեալ թագաւորութենէ դուրս հանելու հայ ժողովուրդի անըմբռնելի ճակատագիրը: Այդ մանուկները փախստականներու զաւակներն էին... »:

Այնուհետեւ Վերֆէլ Մխիթարեաններու աջակցութեամբ աւելի քան երեք տարի ձեռնամուխ կ'ըլլայ հայ ժողովուրդի պատմութեան ու մշակոյթի, Հայկական Հարցի ուսումնասիրութեան, կը ծանօթանայ Ա. Աշխարհամարտի փաստաթուղթերուն եւ խօսակցութիւն կ'ունենայ կոտորածներէ ազատած մարդոց հետ: Գիրքին շարադրութիւնը տեւած է շուրջ մէկ տարի. վէպին նիւթն է Մուսա լեռցիներու պատմական սխրագործութիւնը, թրքական կազմակերպուած զօրքի յարձակումները ետ մղելու, իրենց կեանքը, պատիւն ու արժանապատուութիւնը պաշտպանելու անխախտ կամքն ու կորովը: Հեղինակը, հարազատ մնալով պատմական դէպքերուն ու դէմքերուն, ստեղծած է դիւցազներգութիւն մը, որուն հերոսը հայ ժողովուրդն է: Վէպին կերպարները՝ գիւղացիներ, արհեստաւորներ, մտաւորականներ, բոլորն ալ խաղաղ աշխատանքի մարդիկ են, միայն զանգուածային ոչնչացման սպառնալիքն է, որ զիրենք ստիպած է զէնք վերցնել: Ֆրանց Վերֆէլի վէպը հրապարակ իջնելուն պէս մեծ հետաքրքրութիւն յառաջացուցած է ընթերցողներուն մօտ: Վէպը լոյս տեսնելէն անմիջապէս ետք բեմադիր Ռուբէն Մամուլեան ձեռնարկած է զայն շարժանկարի վերածել, սակայն չէ յաջողած: 1935ին գիրքը առաջին անգամ տպագրուած է արեւմտահայերէն, իսկ 1964ին՝ արեւելահայերէն, Հայաստանի պետական հրատարակչականէն: Աւետիք Իսահակեան հետեւեալ տողերով բնութագրած է Վերֆէլի գործը. « Օտար ականաւոր հեղինակի կողմից գրուած այս վէպը մեր արդար դատին նուիրուած անգնահատելի գանձ է, եզակի, նմանը չունեցող: Մենք խորին երախտագիտութեամբ պէտք է մեր սրտերում ունենանք հեղինակի սիրելի անունը: Վէպը գրուած է զգացմունքով, մեծ սիրով ու սրտով: Եւ դէպի Հայերն ու մեր դատը խորին համակրանքով »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԼՈՅՍԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՎՈՅԵԱՆ

Ա.

Բնաւ յաւակնութիւն չունենալով Հայոց պատմութեանը մարդկութեան ընդհանուր պատմութիւնից դուրս լինելու հանգամանք վերագրել, ուզում ենք յիշել, թէ հասարակական ոչ մի կացութաձեւ Հայաստանում իր կատարեալ, իր տիպական ձեւին չի հասել, կամ չի կարողացել հասնել: Հայաստանը չի եղել ոչ տիպիկ ստրկատիրական երկիր, ոչ տիպիկ ֆէոդալական, ոչ տիպիկ բուրժուական յարաբերութիւնների երկիր... Դրա պատճառները հաւանաբար շատ են ու բազմապիսի եւ դուրս են մեր ուսումնասիրութեան նպատակից, սակայն մէկ պատճառ ակնյայտ է, որ այդպիսի ծաւալուն գործունէութեան համար, որպիսին որեւէ ֆորմացիա ստեղծելն է, երեւի անհրաժեշտ է ծաւալուն երկիր՝ բազմաքանակ բնակչութեամբ:

Մեր ժողովրդի մեծ մտածողներն ու պատմիչները կողկողագին հեծեծանքներով ողբում են մեր իշխանների ու հոգեւոր հայրերի անմիաբանութիւնը, մեր թագաւորների անհեռատեսութիւնն ու անապարծութիւնը, օտարամոլութիւնն ու ստրկահաճութիւնը, բայց եւ սրտաբուխ խօսքով փառաբանում են նրանց, ովքեր կարողացել են խիզախել՝ ժողովրդի կենսունակ ոգին անմեռ պահելու համար:

Հակառակ սրա, մեր իմաստասէրներն ու արուեստագէտները եղել են լայնախոհ ու տիեզերահայեաց, քննել են տիեզերական հարցեր, անդրադարձել են ընդհանրապէս մարդու ճակատագրին, Պետութիւն չունենալու պատճառով արուեստը չեն յարմարեցրել իրենց Պետութեան շահերին, ուր շահում է Պետութիւնը եւ տուժում է արուեստը: Սա ճակատագիր է, եւ լաւ է, թէ վատ՝ անքննելի է՝ իր անուղղելի լինելու պատճառով:

Մեր մեծ իմաստասէրներն ու արուեստագէտները քննել են համամարդկային հարցեր եւ, եթէ հարկ է եղել, իլիւստրացրել են հայ կեանքի վրայ, որովհետեւ հայ մարդը եթէ իբրեւ հասարակութեան ձեւ ոչ տիպական է աշխարհի համար, ապա իբրեւ անհատ կարող է ներկայացնել մարդկութիւնը՝ իր բոլոր ծայրայեղութիւններով հանդերձ:

Իր ծնունդով, կրթութեամբ, դաստիարակութեամբ ու ամէն ինչով անեղծանելի հայ Գրիգոր Նարեկացին իր «Մատեան ողբերգութեան» հանճարեղ պոէմով քննում է առ հասարակ մարդու աղաւաղման հարցը, նրա համար նախանշուած ճանապարհից գրեթէ անյուսալի շեղման հարցը, եւ դա իր հնարածը չի, այլ քննում է որպէս ընդհանուր շղթայի մի օղակ: Նրանից 600 տարի առաջ պատմահայր Մովսէս Խորենացին եւ Նրանից հազար տարի յետոյ ամենայն Հայոց բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանը քննում են նոյն հարցը՝ եւ ամէն անգամ աւելի տագնապալից ու անյոյս: Նարեկացին աւելի տագնապալից, քան Խորենացին, եւ Թումանեանն աւելի անյոյս, քան Նարեկացին.

Բերանն արնոտ մարդակերը էն անբան
Հազար տարում հազիւ դարձաւ
մարդասպան.
Ու գնում է՝ միտքը արնոտ ու կամկար,
Եւ հեռու է մինչեւ Մարդը իր ճամբան:

×

Մեղքերի այդ ո՞ր չափն է, որ կարողանում է ընդգրկել Հայոց երեւակայութիւններից ամենամեծը՝ Նարեկացու երեւակայութիւնը, եւ դառնահեծ տառապանքների ու ինքնադատափետման ո՞ր քանակն է, որ կարող է կասեցնել այդ մեղքերի անկասելի խուժումը մարդկանց կեանքից ներս... Եւ այդ ի՞նչ դիմադրութեան հաւատ է, որ չի այրւում պիղծ ու անամօթ, լպիրշ ու քսու քուրաների անվերջ բորբոքումից: Չէ՞ որ այդ հաւատը սնուցող լոյսի աղբիւրը՝ Յիսուս Նազովրեցին, Նարեկացուց նոյնքան առաջ, որքան Նարեկացին է մեզնից առաջ, խաչուեց իր առաքելութեան Գողգոթայում, իսկ մնացածը, ինչպէս մարդկութիւնն է կրկնում, որովհետեւ յարմար է իրեն այդպէս կրկնել, շարունակեց ապրել եւ «զարգանալ» եւ մօտենալ «երջանիկ ապագային»:

Յոյսը այդ ինչի՞ վրայ է դնում Նարեկացին, որ ակնկալիքներ ունի մարդու փրկութեան՝ այն դէպքում, երբ իր հաւատի աղբիւրի եւ իր միջեւ ընկած հազար տարուայ ընթացքում մեղքն ու մեղաւորութիւնը ոչ թէ պակասել են աշխարհի վրայ, այլ շատացել են եւ բազմաճիւղ արմատներ արձակելով ամէն կողմ, իրենց ցանցի մէջ են առել մարդու գործունէութեան, նրա շարժման ու ընթացքի, սիրոյ եւ բնագործութեան, երազանքի ու երեւակայութեան բոլոր ոլորտները: Այդ հազար տարուայ ընթացքին չէ՞ որ օդը աւելի շատ լցուել է փրկութիւն հայցող աղաղակներով, քան ուրախութեան պատկերներ են մնացել մագաղաթների վրայ՝ սերունդներին ի յիշատակ: Սուտ, ընչաքաղցութիւն, հայրենադաւութիւն, մարդադաւութիւն, բանսարկութիւն...:

Նարեկացին գիտէ, որ դրախտից արտաքսուելուց յետոյ, մարդը վերստին չի կարող տիրանալ այդ անկրկնելի շնորհին, քանի որ մէկ անգամ ընդմիշտ նա փատել է դրախտի մէջ ապրելու համար կատարեալ լինելու իր անընդունակութիւնը: Եւ երիտասարդ Գրիգորը, որ զգացմունքների անպարփակ շքեղութեան ովկիանոս է, դեռ կարողանում է տեսնել, որ՝

Աչքն ծով ի ծով ծիծաղախիտ
ծաւալանայր յառաւօտուն,
երկու փայլակնաձեւ արեգական նման.
շողն ի ժմին իջեալ յառաւօտէ լոյս:

Կամ՝

Գոհար վարդն վառ առեալ
ի վեհից վարսիցն արփենից:
Ի վեր ի վերայ վարսից
ծաւալէր ծաղիկ ծովային:

Կամ որ Սողոմոնի տաճարի անզուգական նկարագրութիւնը կարող է անել, կամ տեսնել Սուրբ Կոյսի թիկնեթեկին ճեմելը՝ աշխարհիկ շքեղ պատկերները համապատասխանեցնելով հոգեւոր բովանդակութեան, — ահա այդ նոյն Գրիգորը կեանքի առաջին ծանր բաժին բանսարկութիւնն ու անհիմն մեղադրանքն ստանալուց յետոյ, սկսում է լրջօրէն բացել կեանքի շերտերը, մարդկային հոգեբանութեան ծալքերից միջից դուրս կորզել մարդու նիւթական կեանքի այլասերող դրդիչները, եւ դրանց շատութիւնը սարսափեցնում է Նարեկացուն: Նա օր ու գիշեր, անվերջ ու անդադար շարադրում է իր ողբի մատեանը, եւ դա արդէն ոչ թէ ստեղծագործել է, գիրք գրել, այլ ապրելու ձեւ է, անհանդիստ ու ողբերգական մի կենսաձեւ, որ արթուն ժամանակ մրճահարում է գիտակցութեան զրնգանը, քնած ժամանակ թափառում է ենթագիտակցութեան այն քաոսում, որ շատ նման է աշխարհստեղծմանը նախորդած քաոսին, եւ որի կարգաւորման համար անխուսափելի է մեղքերից ազատագրուելը: Իսկ մեղքերը շատ են, անսահման շատ, որովհետեւ դրանց թուարկողն ու աղաղակողը մեծ մարդասէր է: Ուրիշ խօսքով՝ որքան մեծ է մարդասիրութիւնը, այնքան աւելանում են մեղքերն ու արատները, որպէսզի հնարաւոր դառնայ պատկերացումների մէջ մարդու իդէալի իր տեսակը գոնէ մօտաւորապէս ուրուագծելը: Նա ի՞նչպէս պիտի կերտի այն կերպարը, որ ներդաշնակւում է մարդու նախաստեղծ կերպարին ու նրան ստեղծող Աստծուն, որ ամէն բան կատարեալ արեց աշխարհի վրայ եւ մարդուն արարեց իր պատկերով, որ կատարեալներից կատարեալը լինի, եւ օժտեց ստեղծելու կարողութեամբ, ինչպէս ինքը, բայց նաեւ բովանդակութեանը դառնութիւն խառնեց՝ նրան արտաքսելով դրախտից: Եւ միտքն օժտեց թոյն արտադրելու կարողութեամբ, առանց հաշուի առնելու, որ այդ թոյնը կարող է քայքայել այն չքնաղ պատեանը, որ ստեղծուած է իր պատկերի օրինակով, առանց հաշուի առնելու, թէ աշխարհում կարող է իր գոյութիւնը շարունակել ոչ թէ իր ստեղծածը, այլ նրա աղաւաղումը, որ այնպէս բզկտում է Նարեկացու հոգին, եւ նա մեղքերի բացասման ճանապարհով է փորձում հասցնել մեզ մարդ – իդէալ – կերպարի շողշողուն գծերը:

Ճիշդ է, որ մարդը զրկուել է դրախտում ապրելու իրաւունքից, բայց նա չի զրկուել դրախտն իր հոգում կրելու իրաւունքից: Եւ մի՞թէ մարդու վարքագիծը նրա գոյութեան ողջ ընթացքում պիտի որոշի նիւթական դրախտը կամ դրախտի նիւթը, իսկ հոգու դրախտը, կամ դրախտի հոգին պիտի աւերուի անխնայ՝ յարաճուն ընչաքաղցութեանը յագուրդ տալու համար: Մաս առ մաս, բաժին առ բաժին զոհաբերւում է հոգու դրախտը իր կենսաձիր հմայքով ու բնակիչներով դրախտային կեանքի հասնելու անունից: Ինչպէս հայրենիքի ու ժողովրդի անունից կախաղան են բարձրացել, կամ գլխատուել են մեծագոյն հայրենասէրներն ու ժողովրդի հերոսները՝ հայրենիքի բռնակալների կողմից, եւ դա կատարուել է ամէն օր, ամէն տարի, բոլոր դարերում, անընդհատ աճող արծաթասիրութեամբ՝ այս բառի նարեկացիական բովանդակ իմաստով:

(Շար. 1)

Թուրքիոյ Քիւրտերը Անկախութեան Մասին Կը Խօսին

Երբ ամերիկացի լրագրող մը, ամերիկեան օրաթերթի մը մէջ, նման խորագիրով գրութիւն մը կը հրատարակէ, կը նշանակէ, թէ երեւոյթը խիկալի ցայտուն է:

Մ. Հոլ Հերրտ Թրիպիւնի մէջ նախ գիտել կուտայ, թէ Թուրքիոյ ծայրագոյն արեւելեան շրջաններուն բնակիչները անտեսուած են: Եւ անմիջապէս կ'արձանագրէ.— Ոմանք կառավարութեան փոփոխութիւնը կը ցանկան, ուրիշներ անկախութեան երազներ կը սնուցանեն, շատեր ալ իրենց բնակավայրերէն հեռանալու մասին կը մտածեն:

Լրագրողը, որ քրտաբնակ շրջաններ այցելած է, ինչպէս Տիարպէքիր եւ Վան, հաստատումը կը կատարէ ծանօթ իրողութեան, այն է՝ համատարած անգործութիւնը: «Ամէն օր եւ օրուան բոլոր ժամերուն սրճարանները խճողուած են անգործ երիտասարդներով, պարմաններով»:

Ամերիկացիին համաձայն, Իրանի քրտական շարժումը արձագանգ չէ գտած Թուրքիոյ Քիւրտերուն մօտ: Մխա կողմէ, սակայն, Տիգրիսի ափին կառուցուած այս պատմական քաղաքին պատերուն վրայ կ'երեւան անկախութիւնը պահանջող նշանախօսքեր: Քրտական քաղաքներու մէջ, ինչպէս կը գրէ լրագրողը,

---

«ՑԱՌԱՁ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

– Բայց, աղա՛, դուք, ձեր տունը, հանըմը:

– Բայց – մայց չկայ բարեկամ,– կըտրեց Տէր Նշանին խօսքը,– երբ ցեխոտ, լպրծուն ճամբայէ մը կը քալենք, անպայման մեր կօշիկները կը ցեխոտին, ձեր շրջապատին աղտեղութիւնը, մուրը ձեր վրայ ալ կը քսուի, խուսափում չըկայ: Ասիկա տիեզերքի անխախտ օրէնքն է:

«Հեռացէք մարդոցմէ, բարձրացէք լեռ մը, մինակնիդ ապրեցէք քարանձաւի մը խորքը, սուրբի մը հաւատացէք. դարձեալ ձեր ոտքերուն ներքեւ փռուած դաշտագետինին վրայի մարդոց կողմէ գործուած չարիքներու համար պատիժի արդար բաժին մը ձեզի համար ալ կը հանուի. խուսափում չկայ: Ու, ասիկա ըընութեան, ըսենք Նախախնամութեան անխախտ օրէնքն է, բոլոր շնչաւոր արարածներու համար»:

Տէր Աստուած, ինչեր կ'ըսեր այս մարդը: Հաւատա՞յ, որ Թուրքի մը բերնէն կ'ելլէին այս խօսքերը:

– Բայց, աղա, մեղքը մերը չէր, եթէ բեր, կացին գործածեցինք, ալան – թալանի մասնակցեցանք, պետութեան խիստ հրամանն ու հրահանգն էր. ի՞նչ կրնայինք ընել:

– Պետութեան «հրահանգ»ն էր, ճիշդ է, Զլֆօ. բայց, պետութեան գլուխը նստած մարդիկ մտածեցի՞ն, կը մտածե՞ն վաղուան մասին: Երկիր մը ինչո՞վ երկիր կ'ըլլայ... Ջարդելո՞վ, կոտորելո՞վ, քանդելո՞վ... Ատենին, Պարսից Շահ Աբաս թագաւորը Հայերու բռնագաղթ կազմակերպեց: Տեղ – տեղ շողշողուն խոստումներով, այլ տեղեր՝ բռնութեամբ բազմահազար Հայեր իր երկիրը փոխադրեց: Ինչո՞ւ: Այս ինչո՞ւին պատասխանը կը ստանաս, եթէ օր մը ոտքերդ Պարսկաստանի հողին դպչին... Հայերը Պարսկաստանը Պարսկաստան ըրին. այս է ճշմարտութիւնը:

– Մենք ի՞նչ ըրինք, Զլֆօ: Ինծի ալ, քեզի ալ ծանօթ են մեր ըրածները: Ճուրջըրդ նայէ, ալ մեկնութեան չի կարօտիր: Ու, ասիկա դեռ այսօր է, վաղը՞.. վաղը ո՞վ պիտի վարէ, ո՞վ պիտի ցանէ, ո՞վ պիտի հնձէ: Ե՞ս, դո՞ւն, մե՞նք: Անհոգի, անպէտք ծոյլե՞րս... Ջե՞ս կարծեր, որ եթէ այսօր մեր տունը դեռ ուտելիք հաց ունինք, դարձեալ անոնց շնորհիւ է, չէ: Մայր հողը կը վարձատրէ միայն զանոնք, որ զայն կը սիրեն, որոնք տրամադիր են իրենց արդար քրտինքը խառնելու անոր հետ, ինչո՞ւ ուրանալ կամ անտեսել, Հայը՝ դերեզմանցայէս հողապաշտ ժողովուրդ է:

Տէր Նշանը, մեծ գոհունակութեամբ մտիկ կ'ընէր աղային խօսքերը: Մի՞թէ Նախախնամութեան մատը չկար նաեւ այս բանին մէջ, որ ինք բախտի բերումով այսպիսի մէկուն տունը ինկաւ:

Հասան աղայի պաշտօնատեղին: Կառքին գլուխը ետ դարձուց դէպի քաղաքամէջը, իր հնարած «հմայիլ»ի պատմութեան ի խնդիր: Այսօր, նպատակաւոր պէտք էր ուշանար. չէ՞ որ այդ «թալիսման»ը գրող Հայ մը կը փնտռէր...

Երկար ատեն դեգերեցաւ փողոցները, կանգ առաւ խանութներու, սրճարաններու առջեւ, զրոյցի բռնուեցաւ ծանօթ – անծանօթ մարդոց հետ, ապա բռնեց տունի ճամբան:

Իսկ հոն՝ տունը, հանըմը սրտատրոփ, անձկանօք կը սպասէր իր վերադարձին, չէ՞ որ խոստացած էր «բան մը ընել»:

Տուն հասաւ: Արդէն մտքին մէջ պատրաստած էր իր ըսելիքը: «Վաղը, հանըմ, վաղը» ձայնեց հեռուէն, երբ այս վերջինը խենթի մը երեւոյթով վազեց իր դիմացը: «Գացի, գտայ մէկը, հետը երկար – բարակ խօսեցայ: Ես այդպիսի գիր գրելու կարողութիւն չունիմ, ով որ ձեզի ըսած է, սուտ խօսած է, ըսաւ: Բայց երբ ձեր անունը տուի, տղուդ վիճակը բացատրեցի, այն ատեն զիջեցաւ, «վաղը եկուր բան մը կ'ընենք» ըսաւ:

Վաղը... վաղը... ե՞րբ պիտի գար այդ վաղը... տարի՞ն երկար պիտի ըլլար թէ՝ այդ գիշերը, հանըմին համար:

Այդ վաղը բառուածը նաեւ մտահոգիչ էր Տէր Նշանին համար: Խոստացած էր, ալ խուսափում չկար... «Եա հառյ, եա մառյ» երկրէն ասացուածքով:

(Շար. – 31)

վերջերս պետական չորս պաշտօնեաներ կը ձերբակալուին, որովհետեւ պատերու վրայ այդ իմաստով արձանագրութիւն – ներ կը զետեղէին: Թուրք պաշտօնական շրջանակները վստահեցուցած են լրա – գրողին, թէ այսպէս կոչուած քրտական հարց գոյութիւն չունի Թուրքիոյ մէջ: Պնդած են մեզի շատ ծանօթ հին յանկեր-գը.— Չկան Քիւրտեր, այլ կան միայն Թուրքիա բնակող Թուրքեր:

Սակայն, պետական պատուիրակութիւն մը հարկադրաբար այցելած է երկրին հարաւ-արեւելեան գօտիները: Եզրակա-ցուցած է, թէ պայքարը ոչ օրինական կազմակերպութիւններուն դէմ, — որոնց թիւը տասի կը բարձրանայ, — յաջողու-թիւն կ'արձանագրէ: Ոչ-օրինական ըմբ-ռով, Անգարա կը հասկնայ քրտական ազգայնական շարժումը:

Լրագրողը երկար շրջագայած է Տիար-պէքիրի կողմերը. տեսակցած է քաղա-քական թէ գիւղարնակ մարդոց հետ: Այն համոզումը գոյացուցած է, թէ «քըր-տական խնդիրը» չէջուած է. ա-ռոր կարգին նաեւ ընդհանուր դժգոհու-թիւնը կեդրոնին դէմ (ի հեճուկս իրենց շրջաններուն, կառավարութիւնը զարկ կուտայ Թուրքիոյ առաւել բարգաւաճ արեւմտեան շրջաններու զարգացումին): Հրապարակ դրուած լուծումները կը տարուբերին այլազան կարծիքներու մի-ջեւ: Շատեր կը ջատագովեն անջատու-մին գաղափարը, այլ խօսքով կը խօսին անկախութեան մասին. ուրիշներ նման միտքի մը դէմ կ'արտայայտուին առար-կելով, թէ տնտեսական գետնի վրայ անանկութիւնը անխուսափելի կը դառ – նայ: Այսպիսիները պարզօրէն կը պա – հանջեն, որ Անգարա «իրենցմով զբաղի»:

— Այս պատմական քաղաքին պատե – րուն վրայ, կը գրէ լրագրողը, մարդ կը նշմարէ Թրքերէն եւ քրտերէն նշանա – խօսքեր.— Ազատութիւն Քիւրտիստանի: Այցելուն զարմանքի կը մատնուի (չը- սեր, թէ ինչո՞ւ), երբ սրճարանի մը սպասեակը կամ փառելանիւթ մատակա-րարող գործաւոր մը կը պնդեն, թէ' ես Քիւրտ եմ, Թուրք չեմ »:

— Գիտէ՞ք, թէ դուք ո՛ւր կը գտնուիք, ո՞ր մայրաքաղաքը, հարց տուած է ու-սանող մը, զբօսաշրջիկներու խումբի մը: « Ասիկա Տիարպէքիրն է՝ Քիւրտիստանի մայրաքաղաքը »: Համաձայն լրագրողին վկայութեան՝ քիւրտ ընդյատակեայ կազ-մակերպութիւններուն գործունէութիւնը ակներեւ դարձած է, անցեալ տարեշրջ-ջանէն ցայսօր: Փրոֆեսէօր մը, որ խու-սափած է իր անունը տալէ, ճշդած է.— Անջատողական հակումները չէջուած են յատկապէս բարձրագոյն կրթարաննե – րուն, համալսարանին մէջ. տարողու – թիւնը դեռ շատ լայն չէ, բայց ազդեցու-թեան շրջանակը աստիճանաբար կ'ընդ – լայնի:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այն ա-րիւնալի միջադէպերը, որոնք տեղի կ'ու-նենան ժամանակաշրջանէ մը ի վեր եւ որոնք, իշխանութեանց կողմէ կը վերա-գրուին ձախ – աջակողմեան հակամար – տութիւններուն կամ ընտանեկան թշնա-մութեանց, իրականութեան մէջ հրահ – րուած են, կը ստեղծուին քրտական գաղտնի կազմակերպութիւններուն կող – մէ: Միայն մէկ բախումի ընթացքին՝ երեք ոստիկաններ սպաննուած են: Փրո-ֆեսէօրին նախատեսութեամբ՝ եթէ կա – ցութիւնը չբարելաւուի, մէկ – երկու տա-րիէն քրտական « պայթումը » (էքսփլո-զիոն) անխուսափելի պիտի դառնայ:

Լրագրողը, այնուհետեւ, կարգ մը ման-րամասնութիւններ կուտայ Քիւրտերուն մասին՝ ցեղագրական, թուական եւայլն, բոլորն ալ ծանօթ Յառաջի ընթերցող – ներուն: Կ'աւելցնէ, թէ 1920ական եւ 1930ական թուականներու քրտական ըմ-բոստութիւններէն ետք յիշատակելի ոչ մէկ շարժում տեղի ունեցած է Թուրքիոյ մէջ, այդ ուղղութեամբ: Կ'ընդունի, թէ պատահական բնոյթի եւ սահմանափակ տարողութեամբ քրտական խմորումներ արձանագրուած են, սակայն ձուլումը ուսման, արեւմտականացման, մանա – ւանդ՝ դէպի արեւմտեան շրջանները կա-տարուած գաղթերով, պետական կառոյ-ցին ճամբով նկատելի կը մնայ: Կը կար-ծուի, կը գրէ լրագրողը, թէրեւ եզրա – կացութիւն, թէ Թրքական Խորհրդարա – նին 635 անդամներուն շուրջ 80 տոկոսը քրտական ծագում ունի:

Թ. Ա. Թ.

ՊՈՍԹԸՆԻ ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Պոսթընի Հայութիւնը ունեցած է իր փառաւոր կեդրոնը, շնորհիւ գաղութի զանազան կազմակերպութեանց եւ ան – հատական նուէրներու, մանաւանդ կեդ – րոնի վարիչ Մարմնի ութ տարիներու անխոնջ ճիգերուն եւ հետեւողական աշ-խատանքներուն: Կեդրոնը կը գտնուի Ուաթըրթաունի հայաշատ շրջանը:

Կիրակի, Յունիս 29, բացումը կա – տարուած է ճաշ – հանդէսով մը, որուն ներկայ եղած են 650 հոգի: Ծէք Աւետիս-եանի բարի գալուստի խօսքերէն ետք հանդիսավարը՝ Արամ Գալուստեան, ներ-կայացուցած է օրուան պատուոյ հիւ – րերը:

Ճաշէն ետք գործադրուած է յայտա – գիր մը: Խօսք առած են Փրոֆ. Րիչըրտ Յովհաննէսեան, Թորգոմ Քհնյ. Յակոբ-եան, ընկ. Հրաչ Աբրահամեան, առաջ – նորդ Մեսրոպ Եպիսկ. Աշճեան, Ալբեր Բարայեանց եւ Հրայր Յովհանեան, շեշ-տը դնելով Կեդրոնի կարեւորութեան վը-րայ հայապահպանման, Հայկ. Դատի եւ հայ մշակոյթի մարզերուն մէջ տար – ուելիք աշխատանքներուն համար: Օր – ուան գլխաւոր ճառախօսները եղած են ընկ. Հրաչ Աբրահամեան եւ Թեմին ա-ռաջնորդը: Առաջինը անդրադառնալէ ետք վերջին 65 տարիներուն արտասահ – մանի հայկ. գաղութներու մէջ թափ-տրուած եկեղեցիներու, դպրոցներու եւ ակումբներու շինութեանց, իր խօսքը մասնաւորելով Պոսթոնի Հայ Կեդրոնի վրայ ըսած է. « Շէնքը պէտք չէ մնայ լոկ ֆիզիքական կառոյց, այլ դառնայ հայ կեդրոն, հայ տուն, մշակոյթի վառ օճախ: Դառնայ երիտասարդութեան դաս-տիարակութեան լաւագոյն կեդրոնը: Ա-տիկա ըլլայ շաղկապ մը՝ մեր զանազան գաղութներէն եկող հայորդիներուն մի-ջեւ »: Մեսրոպ Եպիսկ. իր խօսքին մէջ դիտել տուած է, թէ « համայնական որեւէ կեդրոն ապրող գործօն տուն մըն է եւ ոչ սոսկական ֆիզիքական կառոյց: Կրնայ յաջողիլ եւ զարգանալ այն պարագային միայն, երբ իրեն թեւ ու թիկունք դար-ձող համայնքը իր սրտին տրոփը կուտայ անոր: Կենսատու այն արիւնը, որով պի-տի ապրի Պոսթոնի մշակութային այս կեդրոնը, պէտք է գայ ձեզմէ, անհատ բոլոր անդամներէն Պոսթոնի Հայու – թեան, որ պիտի գոյատեւէ այս յարկին տակ, շնորհիւ իր մշակութային ժառան-գութեան: Հարկ է ոչ միայն պահպանել եւ զարգացնել այդ ժառանգութիւնը, այլեւ փոխանցել զայն ապագայ սերունդ-ներուն »: Ծէք Աւետիսեանէ, Արամ Գա-լուստեանէ, Ճան Մանուէլեանէ, Ենովք Լաչինեանէ, Փիթըր Ֆելիկեանէ եւ Տի-կիններ Նորմա Մկրտիչեանէ ու Ալիս Պարսումեանէ բաղկացած Հայ Կեդրոնի Վարիչ Մարմինը պատուագրով մը վար-ձատրած է իր ատենապետը՝ Արամ Գա-լուստեան: Մեսրոպ Եպիսկ., յանուն Կի-լիկիոյ զոյգ Հայրապետներուն, « Կիլիկ-եան Խաչի Ասպետ » շքանշանով պարգե-ւատրած է բարերար Վահան Թաչունեա-նը, Արամ Գալուստեանն ու Ծէք Աւե – տիսեանը:

Ապա կատարուած է հանգանակութիւն մը զոր վարած են ընկերներ Ենովք Լա-չինեան եւ Աստուր Կիրակոսեան, որոնց ստեղծած խանդավառ մթնոլորտին մէջ կատարուած սրտաբուխ նուէրներէն եւ խոստումներէն գոյացած է 430.200 տո – լար:

Հայկ. Ցեղասպանութիւնը

ՅՈՅՆ ՆԿԱՐԻՉԻՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Ապրիլեան Եղեռնի 65րդ տարեդարձին առթիւ, Նիւ Եորքի Հայոց Առաջնորդա – րանի « Հայկ եւ Ալիս Գավուքճեան » սրա-հին մէջ, Օմիրոս, յոյն նկարիչը ներ – կայացուցած է իր պաստառները նուիր – ուած Հայոց ցեղասպանութեան:

Այս առթիւ լոյս տեսած քաթալոկին մէջ, Թորգոմ Արք. Մանուկեան յառա – ջաբանով մը կ'անդրադառնայ Հայերու եւ Յոյներու աւանդական բարեկամու – թեան ու կ'ողջունէ Օմիրոսի գործերը: Քաթալոկը կը ներկայացնէ գունաւոր եւ սեւ-ճերմակ վերարտադրութիւններ, ո-րոնք խօսուն են եւ արուեստով կը ներ-կայացնեն ժողովուրդի մը գողգոթան:

Օմիրոս կ'ըսէ այս առթիւ.— « Երջա-նիկ եմ որ իմ մասնակցութիւնս կը բերեմ հայկ. մեծ ցեղասպանութեան, դարուս առաջինին, ոգեկոչման »:

ՍՓԻՒՌՔԷ ՍՓԻՒՌՔ

ՔԱՆԱՏԱՅԻ Հ. Ե. Դաշնակցութեան կազմակերպութեամբ, Յունիս 21 – 23, տեղի ունեցած է բանակում մը, Մօրիսըն կզղիի մէկ բանակավայրին մէջ: Մաս – նակցող շուրջ 50 ընկեր – ընկերուհիներ կատարած են մարզանքներ, հետեւած են դաստիարակչական դասախօսութիւննե՝ րու՝ կազմակերպական, քաղաքական, գաղափարաբանական եւ յեղափոխական նիւթերու շուրջ:

×

ԳԱՐԼԱՅԻ (Ցունաստան) ազգապատ – կան շէնքի բակին մէջ, Յուլիս 2ին, նըշ-ուած է « Հայերու Օր »ը, կազմակեր-պութեամբ Գարէա – Կեսարիանիի Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Բացումը կատարե-լով ատենապետուհին՝ Շաքէ Ղազերեան, յայտնած է թէ շրջանին մէջ կազմուած է մօտ երեսուն անդամ հաշուող Պատանե-կան Միութիւն մը: Բանախօսած է Յա – րութիւն Մխիկեան: Գործադրուած է գե-ղարուեստական յայտագիր մը. ներկա – ները հիւրասիրուած են ճաշով եւ բոլոր հայերուն նուիրուած է մէկական կայծ-հան, « Հ. Կ. Խ. Գարէա – Կեսարիանի, 1980 » արձանագրութեամբ:

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ազգ. Գէորգ Ճաթալպաշ – եան վարժարանի « Տիրան Պապիկեան » սրահին մէջ տեղի ունեցած է Արշօ Թիւ-թիւնճեանի աշակերտներուն ծաղկայար-դարումի ցուցահանդէսը: Ծաղկայար – դարման դասընթացքը կազմակերպուած է Լ. Օ. Խաչի Էշրէֆիէի մասնաճիւղին կողմէ:

×

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Յունիս 28էն մինչեւ Յուլիս 7, տեղի ունեցած է Օշին Գրգեա-շարեանի նկարչական ցուցահանդէսը, Լիբանանցի Արուեստագէտ Նկարիչներու եւ Քանդակագործներու Ընկերակցու – թեան ցուցասրահին մէջ: Ներկայացուած են 26 գործեր, նուիրուած՝ « Անտառային ներդաշնակութիւն » թեմային:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ն. ԿԱՐԳԱՆԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի մէջ բացուած է Նորայր Կար-գանեանի անհատական առաջին ցուցա – հանդէսը, ուր ներկայացուած են հրա – կաւէ եւ քարէ կերտուած դիմաքանդակ-ներ, տեսարաններ եւ այլ գործեր:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐԴԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Քիւրտ գիւղացիները իրար հրմշտկե – լով քալեցին ձիաւորներուն հետ ու բո-լորակ կապեցին հրապարակին վրայ՝ կալանաւորները իրենց մէջ առնելով: Շըլթաներու եւ երկաթներու ձայներով ղոլամները վար իջան ձիերէն ու Պէքիրը մտրակը ձեռքին՝ մօտեցաւ խալֆային: Պէքիր, արծաթ շղթաներով ու զանա – զան զէնքերով ծանրացուցած էր գօտին: Դէմքին վրայ վայրի մսակերի մը ան-վրստահելի արտայայտութիւնը կար, տապարի ձեւ մօրուսով: Միւս ձեռքին բռնած էր ռուսական հրացան մը:

– Խալֆա, վաղը առաւօտ կը սկսիս շի-նել ձիերուս ախոռը: Հա, ճիշդ խոնա – խին մօտ, էն փլած մարագին տեղը:

– Անշուշտ, անշուշտ, կը շինենք պէկ: Այդ մեր գործն է: Լաւ ախոռ մը կը շի-նենք ձիերուդ համար: Միայն թէ, պէկ, էսպէս կապուած ձեռքերով ախոռը չենք կրնար շինել:

– Կը տեսնեմ, որ բաւական վարպետ խալֆա կ'երեւիս: Եթէ լաւ ախոռ մը չը-շինես, ես քու փոսթէդ չարուիս շինել կուտամ, աշկերտիդ փոսթէն ալ տիկ:

– Դէհ, հիմա դուն խօսէ: Ո՞ր աշխար-հէն կու գաս, որ Պէքիր անունը լսած չես,– Պէքիր հարցուց Մարտիկին:

– Ինչպէս ըսի, պէկ, ան իմ աշկերտն է, ճահիլ է, չի գիտեր,– խալֆան մօ-տեցաւ Պէքիրին:

– Քե'զի կ'ըսեմ, հայլազ, ո՞ր տեղացի ես,– կրկնեց Պէքիրը:

Մարտիկ դրեթէ մերկ կուրծքով հին արձանի մը պէս կեցած էր բազմութեան մէջ՝ աչքերուն յամառ անտարբերութիւն մը դրած:

Պէքիր, անոր լռութենէն արհամար – հուած, ձեռքի խարազանը Մարտիկի վը-զին ու երեսին իջեցուց մի քանի անգամ: Մարտիկ, խարազանի հարուածներուն տակ պահեց նոյն կեցուածքը եւ նոյն յա-մառ արտայայտութիւնը:

Խալֆային ձեռքերը դող ելած էին: Այս անգամ, Մարտիկին էր որ կ'աղեր-սէր.

– Մարտիկ, խօսէ, խօսէ, պէկը պիտի ներէ քեզի, մենք անոր ձիերուն համար լաւ ախոռ մը պիտի շինենք: Ըսէ, որ Բերդակցի ես:

Խալֆան, ինքն՛ ալ առաջին անգամն էր որ Մարտիկը այդ երեւոյթին մէջ կը տեսնէր. կուրծքը լերան մը պէս պիտի պայթէր կարծես:

– Աշկերտս Բերդակցի է, պէկ: Այս կողմերը առաջին անգամն է որ կու գայ..

Խալֆային ձայնը ամբոխի ծիծաղի հռհռոցին մէջ հազիւ լսուեցաւ: Ամբո-խը հռհռաց, ծիծաղեցաւ այլանդակ ծի-ծաղով, երբ Պէքիրը Մարտիկին խարա – զանի հարուածներ իջեցուց: Ամբոխը ծուռ աչքերով, կախ քիթերով, շղին-քէն ճերմկցած շրթներով: Մարդիկ հողի գոյն ունէին: Անոնց խո – շոր ակռաներով ծիծաղին մէջ կար Իգօ-լը, գորշ, ճահիճոտ, իշաճանճերով ու փողոցին մէջ ձգուած էշի կամ շան դի – ակներով:

Պէքիր, նորէն իջեցուց մի քանի անխը-նայ հարուածներ: Խալֆան չէր գիտեր՝ ո՞րու պոռար, որո՞ւ խօսէր:

Զայրոյթի ուժեղ ցնցումով մը՝ Մար-տիկ կտրեց ձեռքին կապերը: Այս անգամ ամբոխը, ղոլամներն էին, որչորս կող-մէն Մարտիկին վրայ յարձակեցան, որը փայտով, որը՝ հրացանի կոթով, որը՝ բռունցքով: Մարտիկ եթէ չոպանի փայ-տըն ունենար իր ձեռքը...

Ղոլամներէն մի քանի հատը ինկած էին Մարտիկ ոտքին տակ, վայրի ցուլի մը կոտոշին տակ ինկող գալերու նման: Ամբոխը՝ Մարտիկի թեւերուն, ոտքերուն պլլուած՝ կը պոռչտար, կը հայհոյէր:

– Խնայեցէք, խնայեցէք, հէմշէրիներ, ան իմ աշկերտն է...

Խալֆան էր, որ ինքնիրմէ ելած, կը պոռար: Որո՞ւ պոռար: Վարպետ ու աշ-կերտ ինկած էին առասպելական օձի մը ուժեղ օղակներուն մէջ. օձը փաթթուած էր իրենց մէջքերուն, թեւերուն:

(Շար.— 117)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ յարակից մարմինները — Տիկն. Օժանդակ Մարմին, Երիտասարդաց Միութիւն — կը ծանուցանեն իրենց անդամ – անդամուհիներուն եւ բոլորին անխտիր, թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Յուլիս 27, Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, իրենց երկարամեայ նախագահ, պատուոյ նախագահ եւ ազգային բարերար՝

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առիթով:

Ի գիտութիւն հանգուցեալին յիշատակը յարգողներուն:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROVPE MANOUGUIAN
Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholicos de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manouguian célébrera une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola — Animation — Ambiance familiale Arménienne.

Entrée Libre

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ժան Յովնանեան եւ զաւակը՝ Հրանդ ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Իրենց զաւկին եւ եղբօր՝ Տոքթ. Լեւոն Շալճեանի ամուսնութեան առթիւ Շալճեան ընտանիքը հետեւեալ նուէրներըըրած է.— Մարսէյլի Մշ. Տան 200, Սէն Ժերոմի եկեղեցւոյ 100, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 200 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փոն տը Շէրի – Շարվիէօ եկեղեցւոյ հիմնարկէքի օրհնութեան առթիւ կատարուած հանգանակութիւն.—

Ժան Մատոյեան, Հայկուհի Խաչատուրեան 250ական, Ժորժ Մըչըրեան, Նազարէթ Թօքատեան, Հանրի Մելքոնեան, Ալեքսանդր Գասապեան, Ալպէր Նարկիզեան, Հայկազ Պետրոսեան, Կարապետ Օհաննէսեան, Լութֆիկ Գասպարեան, Լեւոն Սուլթանեան, Մարք Պօղոսեան, Արթիւր Պէրպէրեան, Ժոանէս Պիլիսօն, Յակոբ Գրիգորեան, Յակոբ Մկրեան, Գույումճեան, Լօզկիւլեան, Տէմիրճեան – Պեկլեան, Մելքոն Ահարոնեան, Վազգէն Յովսէփեան, Սթէֆան Սիմոնեան, Կարապետ Զալեան, Աբէլեան, Տէր–Հէքիմեան Իսահակ 200ական, Սեդրակ Հաճի – Ստեփեան, Փոսթոյեան Որդի 150ական, Լեւոն Փափազեան, Աւետիս Աւետիսեան, Ստեփան Գասպարեան, Դաւիթ Գասպարեան, Քլէման Մինասեան, Միրիամ Մինասեան, Աղաւնի Տիւվէր, Ֆէրնանտ Կաթօլէն, Վ. Պօղոսեան, Քլէման Մանուկեան, Համուճեան, Սոֆի Մկրեան, այրի Տիկին Պալեան, Ֆոլի, Տաքոսթա, Յակոբ Կամպարեան, Հայկ. Աչատագրութիւն, Սաթիէ, Վօ Պալթայեան, Լիլիզապէթ Ուզունճեան, Պօղոս Գրիգորեան, Օր. Գարակէօզեան, Սինանեան, Անահիտ Գասապեան, Վօ Զօպանօղլու, Ֆիլոր Ջուլֆայեան, Պազիլ Թիւթիւնճեան, Պագալեան, Շատարեւեան, Քիւնճեան, Աբրահամ Շաքարեան, Քէլօղլանեան, Լեւոն Ահարոնեան 100ական, Յակոբ Քէօշկէրեան, Պրոնիք, Կարապետ Կամպուրեան, Յակոբ Պազըրճըօղլու, Մէրգիւզէի 50ական:

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Պ. Կարպիս Ջրբաշեանէ ի յիշատակ իր հօրեղբօր՝ Արծրունի Ջրբաշեանի: Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 500 Ֆր. Տիկին Մանուշակ Չիչիրեանէ, 200 Պ. Թաֆչանեանէ եւ 100 Պ. Ժան Ատեմեանէ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՏԷՍԻՆ.— Պ. Մինաս Պարտազճեան իր սիրելի բարեկամին՝ Հայկունի Թաշճեանի մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի դպրոցին (տանիլ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. ալ «Յառաջ»ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ եւ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Վիրճինիա (երգ) եւ Ռուբէն (թառ)
ժամը 19.30ին, մինչեւ Յուլիս 26 (բացի 20էն)

Lucernaire Forum
53, Rue Notre-Dame des Champs.

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT – LUNDI 25 AOUT 4.080 FRS.

calendrier des départs de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FRS
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FRS
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FRS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN Jacques

VOYAGES WASTEELS
87 la Cancbière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ
Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12 – 26

Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824.63.89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.

ՀՐԱՉ ՍԻՍՆՐԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի Յուլիս 27ին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկ. Լիլիզ Ջրբաշեանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Ջրբաշեան, Մոմճեան, Գործունեան, Մելքոնեան եւ Պանտիկեան ընտանիքներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, մօրեղբօր, ազգականին, խնամիին, բարեկամին, նաեւ Միութեան տարիներու պատուոյ նախագահ Արծրունի Ջրբաշեանի անակնկալ մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արա Յովնանեանի իրենց մօր՝ այրի Տիկին Հրանդ Յովնանեանի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի տարեկան ճաշ – պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 18ին:

SOUS LA PRESIDENCE D'HONNEUR de

CARZOU

VIIe FESTIVAL d'art et de la culture

- J. A. F. -

Paris les 31 Octobre, 1er et 2 Novembre
Vous pouvez concourir dans les disicplines suivantes :

1. MUSIQUE (classique, folklorique, variétés) — Chant Ensemble vocal — Istrumental solo — Ensemble instrumental.
2. DANSE (Classique, folklorique) — Soliste — Groupe.
3. LITTERATURE (Française - Arménienne) — Prose (nouvelle et essais) — Poésie
4. ART DRAMATIQUE — Mime — Déclamation — Théâtre.
5. ARTS PLASTIQUES — Peinture — Arts Graphiques — Sculpture.
6. ARTS APPLIQUES — Photographie — Céramique — Broderie — Orfèvrerie.
7. AUDIO-VISUEL — Films 16 mm. documentaires ou scénario — Montages diapositives.

CONDITIONS DE PARTICIPATION

— Etre âgé de 15 à 35 ans (pas de limite d'âge pour les groupes et ensembles). — Etre amateur.

— Peuvent participer hors concours les artistes professionnels et les amateurs de plus de 35 ans.

Droits d'inscription : individuel 50 F. ; groupe : 100 F. à joindre au bulletin d'inscription.

Date limite des inscriptions
1er Octobre 1980

Les inscriptions doivent être envoyéees à
JAF FESTIVAL
6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris.

LA CAPPADOCE

YORGANTZ
1980 Long-Play
A PARU

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévise 75009 Paris
Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart
Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon
Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille
Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice
et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
23
MERCREDI
23 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.693
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.693

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱԳԱՆ ՈՐՈ՞Ւ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ

Երիտասարդութեան պիտի ըսէ հասարակ մահկանացուն։

Երիտասարդ կամքերուն պիտի բացագանչէ ամբոխավար հանրային գործիչը։

Ճշմարիտ գիտութեան հասած երիտասարդութեան պիտի ճչէ գիտակից եւ կեանքի փորձառութիւնը ապրած մարդը։

Արդարեւ, միայն ճշմարիտ գիտութիւնն է որ կ'առաջնորդէ մարդը յանձնառութեան, պատասխանատուութեան, մասնակցութեան։ Եւ ապագան կը պատկանի անոնց, տարիքով երիտասարդ կամ ոչ, որոնք այս ճամբով խօսքը կը վերածեն գործի միշտ ականջ տալով իրենց արմատներուն, անցեալին եւ պատմութեան հարազատ ձայնին։

Երիտասարդութիւնը չի յատկանշուիր միայն տարիքով եւ մարմնով։ Որքան ժանգոտած հոգիով երիտասարդ մարմիններ կան որոնք տրամադրութենէ մը, խօսքէ մը անդին չեն անցնիր։ Որքան մտքով եւ հոգիով հրաժարած երիտասարդներ կան որոնք տեւական կերպով բացակայ են։

Երիտասարդութիւնը կը յատկանշուի կեանքի եւ ապրելու համար իր մղած պայքարով, իր ինքնութեան մշտական փնտռտուքով, իր ուժականութեամբ։ Այս յատկանիշները առաւել պէտք է գտնուին հայ երիտասարդութեան մօտ եւ յատկապէս իր մտաւորական եւ գաղափարական թեւին մօտ որ միւս երիտասարդներէն աւելի յանձնառու է պայքարի մը՝ մշակութային, ազգային, քաղաքական, ընկերային մակարդակներուն վրայ։

Աժան, մակերեսային, ընդհանրացեալ օրուան պատեհապաշտ կարգախօսքերով ու գործելակերպով կարելի չէ գաղափարական երիտասարդութիւն մը պատրաստել ու առաջնորդել։ Ապագան չի կերտուիր քմահաճոյքներով եւ օրուան պարտադրուած դէպքերով կամ հակազդեցութիւններով։ Ապագան կը կերտուի իրականութեան եւ ճշմարտութեան փնտռտուքով հիմնական խարիսխ ունենալով գիտութիւնը. գիտութիւնը իր բոլոր երեւոյթներուն մէջ։

Ապագան կը պատկանի այն երիտասարդութեան, մտաւորական, գաղափարական կամ ոչ որ պաշտամունքը ունի իր ցեղին անցեալ մեծութիւններուն, որ իր ցեղին ամբողջական իրաւունքներուն նուաճումը կը դարձնէ իր առօրեայ ապրումներուն եւ մտածումներուն սեւեռակէտը, որ գիտակցաբար կապուած կը մնայ հայկականութեան գաղափարին։

Ապագան կը պատկանի այն երիտասարդութեան որուն զոհաբերութիւնը, գործունէութիւնը, աճը, հայկականութեան տեսլականը չեն կորուած իրենց ակերէն ու անցեալը որպէս ժամանակակից գործի մը շարունակութիւնը կը պատշաճեցնէ նոր օրերու հրամայականներուն, պահանջներուն։ Գիտակից մտքերու, անխորտակ կամքերու եւ անխոնջ բազուկներու ճամբով։

Կերտել երիտասարդութիւն մը՝ որ տեղեակ ըլլայ ազգին ոգիէն, բարոյական հասկացողութեան, աշխարհահայեացքին, սկզբունքներուն, աւանդութիւններուն եւ արժէքներուն, պատրաստած կ'ըլլանք զայն ապագային համար։

Կ. Յ.

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ ԵՒՍ

Սուրիոյ Նախկին Վարչապետը Սպաննուած

—o—

ՍԱԼԱՀ ԱԼ ՊԻԹԱՐ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԷՆ ԷՐ ՊԱԱՍԻ

Պախթիարի դէմ ձախողած մահափորձէն երեք օր ետք, Փարիզ կրկին ռազմադաշտ կը դառնար ահաբեկչութեան։ Այս անգամ Սուրիոյ նախկին վարչապետ մըն է, այն ատեն երբ Սուրիա եւ Եգիպտոս կը կազմէին Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը, Սալահ Ալ Պիթար որ կը սպաննուէր Ավընիւ Հոշի, իր գրասենեակին դրան առջեւ։ Ժամը 11.30ին է, Բ. շաբթի առտու, որ կառք մը կը կենայ 40 Ավընիւ Հոշ եւ վար կ'իջնէ Պիթար, 68 տարեկան Սիւննի մահմետական, Դամասկոսի քաղքենիութենէն սերած, Սալահ Ալ Պիթար, կը մնայ պատմական ղեկավարներէն «Պաասի» (Ընկերվարական Արաբ Կուսակցութիւն, կողմնակից արաբական միութեան) քանի որ հիմնադիրներէն ալ եղած է 40ական թուականներուն։ Գիտութեանց լիսանս ունի Փարիզի համալսարանէն։ Առաջին անգամ երեսփոխան եղած է 1954ին եւ Արտաքին նախարար երկու տարի ետք (մինչեւ 1958)։ Մեծ դեր խաղացած է Սուրիա-Եգիպտոս միութեան մէջ։ Երբ յետագային միութիւնը կը խզուի, դեռ կը պահէ Պաաս թերթի խմբագրապետի պաշտօնը երբ իր կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ կ'անցնի եւ վարչապետ կը դառնայ։ Երկու տարի ետք սակայն, կը հեռացուի երբ «կարծր» հոսանքը տէր կը դառնայ իշխանութեան, ու Լիբանան կ'ապաստանի։ Ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած է 1969ին, ապա ներման արժանացած նախագահ Ասատի կողմէ, 1970ին։ 1977ին Սուրիա կը վերադառնայ բայց կրկին կը հեռանար ու Փարիզ կը հաստատուէր։ Խմբագրապետն էր Իհիա ալ Արաբի (Արաբական Վերածնունդ) չափաւոր պարբերաթերթին, որու մէջ Պաասի գիծ մը կը պաշտպանէր, տարբեր՝ Դամասկոսէն եւ Պաղտատէն։ Այս թերթին խմբագրատան դրան առջեւն է, որ գտնուած է իր դիակը դրացիի մը կողմէ։ Գնդակ մը կերած էր ծոծրակէն եւ տեղն ու տեղը մեռած։ Թերթը պաասական չափաւոր գաղափարականի մը ջատագովն է եւ բանբերը արաբական միութեան։ Նպաստ չի ստանար եւ «իր իւղով կը տապկուի»։ Երբեմն միայն քուէյթցի բարեկամներ կ'օգնեն։

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է բայց մասնաւոր տուեալ մը չկայ։ Կը կարծուի որ միայն մէկ ահաբեկիչ կար։

×

Գալով Պախթիարի, շատ հաւատք ընծայող չկայ այն խոստովանութեանց զորս ըրած կ'ըլլայ Անիս Նաքքաշ ֆրանսական ոստիկանութեան, յայտնելով թէ Պախթիարի մահափորձին հրահանգը առած է Եասըր Արաֆաթէն իսկ, Ցունիսին երբ Պէյրութ էր։ ՊԱԿը «անհիմն» կ'որակէ այս տեղեկութիւնները։ Արդէն շատ հաւանական ալ չէ որ ՊԱԿի ղեկավարը ինք ընդունի գործողութեան մը ահաբեկիչները, ինչպէս դիտել կուտայ փարիզեան մամուլը։ Աւելի տրամաբանական կը թուի որ նման գործողութեան մը մասնակցող Պաղեստինցիները, ատիկա ըրած ըլլան աւելի իբրեւ թեքնիք փորձառութիւն ունեցողներ։ Բայց հաւանական չի նկատուիր որ Պարսիկները Արաֆաթի «ապսպրած» ըլլան այս մահափորձը։ ՊԱԿը արդէն յանձնախումբ մըն ալ կազմած է Ֆրանսա ղրկելու համար։ Գլուխն է Նիզար Ամմար, որ յայտարարած է՝ «ՊԱԿի վճռական հրահանգներն են, երեք տարիէ դադրեցնել բոլոր գործողութիւնները արտասահմանի, ի մասնաւորի Ֆրանսայի մէջ, որու հետ մեր յարաբերութիւնները աւելի սերտ են քան եւրոպական որեւէ երկրի հետ»։

× Ֆրանսացի ոստիկանները ցոյց մը պիտի ընեն Չորեքշաբթի առտու Պուլ. Պինոյէն (Պախթիարի բնակարանը) Նանթէռ, ուր կը կատարուի զոհ գացած իրենց ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը։

—×—

ՄՈՍԿՈՒԱ

ԱՐԾԱԹԷ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ԵՈՒՐԻ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

—o—

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Երկուշաբթի օր, ծանրաբարձութեան մարզին մէջ, արծաթէ մետալը շահեցաւ Հայաստանի մարզիկներէն Եուրի Սարգսեան (56 քիլօ ծանրութեան դասակարգ) բարձրացնելով 270 քիլօ։ Ոսկէ մետալը նուաճեց Քուպայէն Նիւնէզ՝ 275 քիլօ։ Միւս կողմէ, Եուրի Սարգսեան աշխարհի նոր մրցանիշ մը հաստատեց 157,5 քիլօ բարձրացնելով «նետում» (էփօլէ-ժըթէ) ճիւղին մէջ։

Յիշենք որ ժիւտոյի մէջ, ֆրանսական խումբին մաս կը կազմէ (կէս-միջին դասակարգին) Պերնար Զուլոյեան։

Երկուշաբթի օրուան զանազան մրցումներուն, ամէնէն փայլուն մասնակցողը կը մնար Պառպառա Քրաուզէ (Արեւելեան Գերմանիա) որ իր իսկ մրցանիշը բարելաւեց 100 մեթր ազատ լողի մէջ։

Մարզականէն դուրս, առաջին միջադէպ մը կը պատահէր Կարմիր Հրապարակը, ճիշդ ցերեկին։ Միասեռական մը, իտալացի, 32 տարեկան եւ անդամ Թորինոյի Ֆուորի շարժումին, եկած է Մոսկուա ցոյց ընելու այն հալածանքին դէմ, որու ենթակայ են Խորհ. Միութեան միասեռականները։ Լուր տուած է մամուլի թղթակիցներու եւ նկարահաններու։ Որոշեր է շղթաներով կապուիլ Մայր եկեղեցւոյ ցանկապատներուն եւ պաստառ մը պարզել ի նպաստ բանտարկուած երկու միասեռականներու։ Ոստիկանութիւնը կը տեղեկանայ ու կը հասնի։ Իտալացին գետին կը նետուի ու բաւական ծեծ ու հարուածներ կ'ուտէ մինչ յարձակումի կ'ենթարկուին լրագրողները, որոնց ձեռքէն կը պոկուին լուսանկարչական գործիքները։ Երեք լրագրող եւ իտալացին ոստիկանութիւն կը տարուին։

Խաղերը կը շարունակուին։

—×—

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Ներքին նախարար՝ Մուսթաֆա Կիւլճիւկիլ այլեւս տեղի տալով եղած քննադատութեանց, իր հրաժարականը ներկայացուց, երբ նախկին վարչապետ Նիհաթ Էրիմն ալ սպաննուեցաւ։ Անցեալ շաբթու արդէն, Հալքը իրեն դէմ է որ բանաձեւ մը ներկայացուցած էր մեղադրելով որ կը թերանայ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելու ահաբեկչութեան դէմ։ Հրաժարականին առթիւ սակայն, Կիւլճիւկիլ առողջական պատճառներ ներկայացուց։

Միւս կողմէ Փարիզ կը հաւաքուին 18 ճարտարարուեստականացած երկիրներու ներկայացուցիչները հանդիպելու Թուրք պատասխանատուներուն հետ լուծելու համար Թուրքիոյ պարտքին հարցը, որ 16 միլիառ տոլարի հասած է։

Այս առթիւ, Մաթէն Երեքշաբթի առտու էջ մը նուիրած է «Հաշուեյարդարներու Թուրքիոյ», ուր կ'արձագանգէ Թուրք փրոֆեսէօրի մը խօսքին «Սիրելի պարոն, շատ դժուար է, այսօր Թուրք ըլլալ» նկատելու համար, յօդուածին երկայնքին թէ «արդեօ՞ք երբեք դիւրին եղած է Թուրք ըլլալ...»։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեց Հայր Եփրեմ Վ. Տէր-Ղազարեան, տեսուչ Հալէպի Մխիթարեան վարժարանին։

Վարդապետը խրախուսիչ տեղեկութիւններ տուաւ գեր-արդիական այս վարժարանին մասին, որ իր 700 աշակերտներով, պարծանքն է գաղութին։

Յատկապէս իբրեւ դպրոց շինուած, վարժարանը 18 հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն կը վայելէ, ֆութպոլի դաշտով եւ բոլոր յարմարութիւններով։ 1980-1981ի վերամուտին կը նախատեսուի 800 աշակերտ։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 8-14)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանէն Ողիմպիականներու երգի ու երաժշտութեան ընդարձակ յայտագրին կը մասնակցին պարի պետական համոյթը, ղեկավարութեամբ՝ Վանուշ Խանամիրեանի, պետական երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Յովհաննէս Չէքիջեանի, ճազի նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ Կոնստանտին Օրբելեանի, ինչպէս նաեւ ջութակահար Ռուբէն Ահարոնեան, երգիչ Կէորկի Մինասեան, դուդուկահար Իլիա Մինասեան։ Լուժնիկիի մարզադաշտին մէջ խաղերու բացման արարողութեան կը մասնակցին Հայաստանի սիրող խումբերը։ Համերգներու յայտագիրը կ'ընդգրկէ կարգ մը նոր գործեր, որոնք գրուած են յատկապէս Ողիմպիականներու համար։ Ճազի նուագախումբը կը մեկնաբանէ Կոնստանտին Օրբելեանի «Օլիմպիական Մոսկուա», Մ. Շաքարեանի «Ծաղկաձոր» երգերը, որոնք նուիրուած են ողիմպիական մարզիկներուն։ Մշակութային յայտագրով նախատեսուած է կազմակերպել խորհ. հանրապետութիւններու օրեր։ Այդ կարգին Յուլիս 22, յատկացուած էր Հայաստանի։ Պատրաստուած է մեծ յայտագիր մը, որ հանդիսականներուն կարելիութիւն կուտայ գաղափար մը կազմելու հայ ժողովուրդի ազգ. արուեստի յատկանիշներուն մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, տաքէն մեռեալներու թիւը 1300ի հասած է եւ տաքն ալ մինչեւ՝ Ուաշինկթըն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԼՈՅՍԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՎՈՅԵԱՆ

Բ.

Կարող ենք պատկերացնել թէ ինչ հալածանքների է ենթարկուել Նարեկացին եւ ինչ մեղադրանքներ է ստացել հոգեւոր հայրերի ու իշխանների կողմից, որովհետեւ այն ժամանակում, որ հիմա Նարեկացու ժամանակ ենք անուանում, ծաղկում ու բարգաւաճում էին քաղաքները, ուռճանում էին վանքերն իրենց հարստութեամբ, հոգեւոր հայրեր յղփացան, եւ պարծենում էին ոչ թէ հաւատի առջեւ խոնարհութեամբ, այլ երկրային կեանքի վրայ ձեռք բերած իրենց նիւթական իշխանութեամբ, իսկ Նարեկացին, իբրեւ հզօր բանաստեղծ ու ներթափանց հայեցող, չէր կարող ոչ միայն այդ բոլորը չտեսնել, այլեւ չառարկել դրա դէմ, չէր կարող կռիւ չյայտարարել անամօթ ու ցինիկ բարքերին: Եւ եթէ որեւէ Թոնդրակեան շարժում չլինէր էլ անգամ, Նարեկացին, միեւնոյն է, պիտի կռուէր նմանօրինակ միջնորդների եւ գործելակերպի դէմ:

11րդ դարի մատենագիր Արիստակէս վարդապետ Լաստիվերտցին մեր շրջապատի այլացեղ ազգերից մեզ հասած արհաւիրքների մասին իր «Պատմութեան» «Արծնի անողորմ կոտորածները» գլխում գրում է՝

«Բայց այնուհետեւ մեր եկեղեցիները մտան սեքստացիներն ու պիհռոնացիները, եւ արդարութեան օրէնքը փոխուեց անիրաւութեան, արծաթասիրութիւնը աւելի յարգի դարձաւ, քան աստուածասիրութիւնը, եւ Մամոնան աւելի, քան Քրիստոսը, այն ժամանակ ամէն կարգի համեստութիւնը խոտորուելով վերածուեց անկարգութեան: Սրա իշխանները դարձան գողերի գողակից, վրիժառու եւ արծաթի ծառաներ, դատաւորները՝ կաշառակեր եւ կաշառքի համար արդարութիւնը խարդախողները, ոչ որբերի իրաւունքն էին պաշտպանում, ոչ այրիների դատը յանձն առնում: Վաշխերի ու տոկոսների համար օրէնքներ հաստատուեցին, իսկ ցորենի փոխատուութեան համար բազմապատկութիւն սահմանուեց, որի պատճառով հողը պղծուելով՝ արգելակիչ է դառնում իր արգանդի պտղաբերելուն՝ մարդկանց կերակրելու համար: Ով խաբում էր իր ընկերոջը, պարծենում էր, որ խելացի է, իսկ ով յափշտակում էր, ասում էր՝ «ես հզօր եմ»:

Այսպիսի «հզօրութեան» դէմ պիտի խելագարուէր Նարեկացին, եւ նրան բանադրելու, նրա աղաղակը կասեցնելու միակ ձեւը նրան որեւէ, ժամանակակից լեզուով ասած, հակագաղափարական, տիրող կարգերին դէմ շարժման կապելն է: Եւ նրան կապեցին Թոնդրակեան շարժմանը՝ այն դէպքում, երբ Թոնդրակեան շարժումը կարող էր Նարեկացու բողոքի ընդամէնը մի փոքրիկ ճիւղը լինել, նրա յորդացող ընդվզման մի պղտոր վտակը՝ իշխանութիւն փոխելու եւ փոխուածների հարստութիւնը սեփականելու մօտաւոր ու հեռաւոր ակնկալիքներով, որ եթէ նայում ես Նարեկացու ոգուն, բնաւ չի բռնում ոչ նրա նպատակադրումներին, ոչ երազանքներին:

Սակայն հարցն այստեղ Թոնդրակեան շարժումը չէ: Հարցը Նարեկացին է, նրա ձայնը լռեցնելը: Այդ ձայնը Թոնդրակեան շարժման բացակայութեան պայմաններում պիտի ներկայանար իբրեւ ահեղ դատաւոր՝ իր ժամանակի անօրէն եւ անպատկառ կեանքի համար, մինչդեռ ապստամբ շինականների առկայութեան պայմաններում դիւրանում է Նարեկացու վարքագիծը իբրեւ «անկում» ներկայացնելը, նրան ազդեցութիւնների լոյսի տակ ցուցադրելն ու պախարակելը: Տիրակալ իշխաններն ու հոգեւոր հայրերն այլեւս պարտաւոր չէին այս պարագային յատուկ պատասխան մտածել աստուածաշնորհ Նարեկացու հարցերի համար, թէ՝ ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս կարողացան սեքստացիներն ու պիհռոնացիները մտնել «ամբողջ աշխարհում հոյակապ ու երեւելի» մեր քաղաքի աննման եկեղեցիները, որի «իշխանները մարդասէր էին, դատաւորները՝ արդարադատ ու անկաշառ, վաճառականները՝ եկեղեցի շինող ու զարդարող, կրօնաւորներին օթեւանող, աղքատներին ողորմացող ու խնամող: Չկար խաբէութիւն վաճառքի մէջ, եւ ոչ էլ խարդախութիւն առեւտրի ու փոխանակութեան ժամանակ: Նախատինքի էր ենթարկւում վաշխերի ու տոկոսների շահը, խոտելի ու անարգ էր համարւում նուէրների ու ընծաների անուան տակ տրուող կաշառքը: Բոլորն էլ բարեպաշտութեան նախանձախնդիրներ էին. քահանաները սրբակեաց էին եւ աղօթասէր, եկեղեցու կարգերին հլու – հնազանդ, այդ պատճառով էլ սրա վաճառականները վայելչափայլ մարդիկ էին, իսկ գնորդները՝ ազգերի թագաւորներ: Եւ իբրեւ պատուական մի ակ, մեր այս քաղաքը լուսագեղ պայծառութեամբ փայլում էր բոլոր քաղաքների մէջ, ամէն ինչով գեղեցիկ, ամէն ինչով զարդարուն...»: Այդ օտարներն իրենց բարքերով ի՞նչպէս կարողացան մտնել Հայոց եկեղեցիները, — պիտի հարցնի Նարեկացին, — եւ մի՞թէ մենք այդքան թոյլ ու կամազուրկ էինք, որ անմիջապէս ենթարկուեցինք նրանց այլասերող ազդեցութեանը, մեր կեանքի հիմերը պահող սրբութիւնները զոհեցինք նրանց աւերիչ գայթակղութիւններին, մեր մէջ յայտնաբերեցինք հայրենադաւ ու տկարահաւատ թոյլերի, վախկոտների ահռելի մի բազմութիւն ու բազում օտարամոլութիւն, այդքան կործանարար անմիաբանութիւն, շահամոլութիւն, անցողիկ փառքի տարկահաճութիւն...

Ահա այս դէպքում է, որ ուրախ են տիրողները՝ Նարեկացուն «Թոնդրակեցութեան մէջ մեղադրելու, որպէսզի իրենք ստիպուած չլինեն նրա գլոբալ հարցին պատասխան տալ:

Ինչո՞ւ ենք այս հանգամանքի վրայ յատկապէս ծանրանում, որովհետեւ Նարեկացին ոչ միայն բնատուր հանճարով օժտուած մէկն էր, որից կարելի էր հեշտութեամբ ազատուել՝ սովորական «հանճարային տարօրինակութիւններ» վերագրելով նրան, եւ նրա քարոզներն ու տեսութիւններն ածանցել այդ «տարօրինակութիւններից», — այլ մէկն էր իր ժամանակի ամենաբարձր մտածողներից, որ կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն էր ստացել «տիեզերական վարդապետ» հռչակուած Անանիա Նարեկացու եւ նոյնքան բարձրամիտ իր հօր Խոսրով Անձեւացու հետեւողական ու արդիւնաւէտ ջանքերով: Նրա մտածողութիւնը կազմաւորուել է ոչ թէ հոգեւոր ու աշխարհիկ մակերեսների վրայ, այլ դրանց խորունկ ծալքերում, եւ այն, ինչ ուրիշներին կարող էր անհաս մնալ իրենց ողջ կեանքի ընթացքում, Նարեկացուն հասու էր հէնց սկզբից՝ իր բնատուր հանճարի եւ հանճարեղ կրթութեան միասնութեամբ: Այն, ինչ ուրիշները պիտի ապրէին ֆիզիկական կեանքով, որպէսզի տեսնէին, Նարեկացին գիտէր արդէն ներքին տեսողութեամբ, եւ այն էլ ոչ թէ մէկ սերնդի կեանքի համար, այլ բազմաթիւ սերունդների:

Իսկը դրա համար, չգիտենք, թէ ո՞ր չգրուած օրէնքով, պիտի հատուցի հէնց ինքը՝ Նարեկացին: Պրոֆեսոր Մկրեանն իր «Գրիգոր Նարեկացու «Մատեան ողբերգութեան» պոէմը, առաջաբան-յօդուածում գրում է՝ «Հին կենսագրականներում ասուած է, որ Գրիգոր Նարեկացուն դատելու համար մի վայր են հաւաքւում եպիսկոպոսներ եւ իշխաններ, ազատներ եւ տանուտէրներ, որպէսզի նրան հրապարակով յանդիմանեն եւ աքսորեն «գնա պատուհասի որպէս գհեր-ձուածողս»: Եւ աքսորում են Նարեկացուն: Ստիպում են, որ նա ինքն իրեն աքսորի մենաստանի իր խուցը՝ շարադրելու համար ոչ թէ իր կեանքի պատմութիւնը, այլ աղաղակելու իր կենսագրութեան բովանդակութիւնը, բանաստեղծական հզօրագոյն խօսքով ներկայացնելու զգացմունքների այն աշխարհն ու մարդկային այնպիսի հոգեվիճակներ, որ ոչ հին, ոչ էլ նորագոյն որեւէ տեսութեամբ չի բանաձեււում:

Նարեկացու կենսագրութեան չափազանց կցկտուր տեղեկութիւններից անգամ բացարձակ յայտնի է, որ մարդ չմնաց մեծ մտածողի շուրջը, էլ ո՞ւմ հետ նա խօսէր, ո՞ւմ ուղղէր իր աղաչանքները, իր ազգը փրկելու աղաղակները ո՞վ կը հասկանար: Մարդու տեսակը փրկելու աղաղակները ո՞վ կը հասկանար: Նա կարող էր յոյն փիլիսոփայի նման լապտերն առած օրը ցերեկով մարդ փնտռել գորշ ամբոխի մէջ, բայց աշխարհն այլեւս հին աշխարհը չէր, եւ բզկտուած ու տառապանքների ենթարկուած Հայութիւնը թերեւս նոյնքան ներողամիտ չէր լինի իր իմաստունի հանդէպ, որքան հին Յոյները՝ իրենց Դիոգինէսի:

Եւ Նարեկացու միակ զրուցակիցը մնում էր Աստուած, որ դէպի լաւը որեւէ էական փոփոխութիւն չէր կարողացել անել, բայց էլի եղած յոյսերը կապւում էին նրա բարեգթութեանը, եւ բոլոր ակընկալիքները պայմանաւորւում էին նրանով: Արդէն յիշատակեցինք, որ Նարեկացու համար իր ողբի մատեանն սկըսելը պոէմ գրել չէր այսօրուայ իմաստով, այլ ամէնօրեայ գոյութեան մի ձեւ, ամենապարզ իմաստով՝ հանճարի աշխատանք անելու մի ձեւ, որով, լաւ իր եղման մտադրութեան, Նարեկացին պիտի այնքան երկար եւ այնքան շատ մաքրէր հոգիները աշխարհային ախտից ու մեղքերից, որ կարողանար վերադարձնել մարդուն հոգու դրախտը: Ինքն այնպէս է զգում, թէ Աստուած մարդուն փորձութեան ենթարկելով, զրկել է նրան ֆիզիկական դրախտից, որպէսզի փորձի նրա ուժը՝ հոգեկան դրախտը պահպանելու գործում: Եւ այն ժամանակ, ո՞վ գիտէ, գուցէ երկրորդ անգամ եւ ընդմիշտ վերստանայ նաեւ ֆիզիկական դրախտը: Այդ փորձութեան ճանապարհին մարդն անվերջ պարտութիւններ է արձանագրել, սակայն Նարեկացին չի ուզում հաշտուել այն մտքի հետ, թէ մարդկութիւնը պարտուած է վերջնականապէս: Եւ իր գործունէութեան մէջ ոչ միայն զրուցակից, այլեւ գործակից է ընտրում Աստծուն, հէնց թէկուզ նրա համար, որ նա ամէն բան տեսնող Աչքն է, աշխարհաստեղծումից առաջ նա էր թափառում քաոսային ջրերի վրայ, եւ այժմ նա կարող է տեսնել աշխարհի բոլոր անկիւններում թաքնուած մեղքերը, եւ նա կարող է իր զօրութեամբ դրանք դուրս բերել արեւերես: Կարեւոր հանգամանք է նաեւ՝ որ Աստուած եթէ ձեռնարկի այդ գործին, ուրեմն՝ կը խղճայ մարդկանց, նրանց չար աչքով չի նայի, բարեգթութեամբ կը լցուի հանդէպ տառապեալների, քանի որ Նարեկացին համոզուած չէ, թէ Աստծոյ գթութիւնը հաւասարաչափ է եւ միշտ:

(Շար. 2)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Նոյն գիշերը, երբ արար աշխարհ հանդարտօրէն կը ննջէր, ան, իր մահիճին վրայ ծնկաչոք, բազուկները դէպի երկինք կարկառած, ցած ձայնով աղօթքի մրմունջքներ կը բարբառէր. «Տէր Ամենակալ, Տէր Ամենազօր, Տէր երկինքի եւ երկրի, Տէր լոյսի եւ խաւարի, խոնարհ ծառայիդ աղերսը անպատասխան մի թողուր... Տուր որ մեղաւորիս ձեռքով մեր սուրբ մատեաններէն գրի առնուած այս քանի մը մասունքները բուժում բերեն հիւանդ տղեկին... Վարձատրէ Տէր այս բարի կինը, թող քու լուսածիր հրաշքովը լուսաւորուին խաւարամիտ մարդոց հոգիները: Ես հետեւեցայ, կը հետեւիմ, Միածին Որդւոյդ պատգամին, թէ՝ «Մի կալ հակառակ չարին»:

Ու, խնդրարկուի իր այս մրմունջներուն հետ, արցունքի կաթիլներ կը վազէին իր աչքերէն: Ձիթէ ճրագի աղօտ լոյսին տակ, դողդողացող մատներով գըրեց այն սուրբ մասունքները, որոնցմէ կը սպասէր կատարուելիք հրաշքը: Յետոյ, խնամքով ծալեց գրած թուղթը, դրաւ գրպանը. կը մնար զայն ձեւով մը յանձնել Հանըմին:

Յաջորդ առաւօտ նոյն, սովորական գործողութիւնները: Նախաճաշ, կառքի պատրաստութիւն, մեկնում: Այս բոլորին մէջ հանըմն էր շարժումը, անհանգիստը, ջղայնոտը: Տնեցիներու համար անհասկնալի էր իր այս անբնական վիճակը: Ենթադրութիւններու շարան մը հիւսած էին անոր նկատմամբ: Միայն Տէր Նշանը ծանօթ էր, գիտէր անոր այս վիճակին ենթարկուելուն պատճառը: Յոյսի, լոյսի ցոլք մը ցուցուցած էին անոր, ու ան, անձկանօք կը սպասէր անոր լուսարձակումին:

Տէր Նշանն ալ իր կարգին սովորական վիճակը չունէր: Մտահոգութեան ստուերը կախուած էր իր այտերէն վար: Շարժումները անբնական էին ու նայուածքը՝ թախծալից, կարծես կորսուած բան մը փնտռելու հետամուտ էր: Աղօթքով եւ պաղատանքով թղթիկը գրեց. այժմ գրպանին մէջ՝ պատրաստ էր զայն հանըմին յանձնելու: Հապա եթէ՞... «Մի՛ մեղանչեր Աստուծոյ հաւատքին դէմ, ողորմելի արարած» կ'ըսէր իրեն՝ ներքին ձայն մը:

Ժամերը թէ իրեն եւ թէ հանըմին համար շատ դանդաղ ընթացան... Ժամեր չէին, կարծես օրեր էին. օրեր չէին ամիսներ, տարիներ էին: Անտարակոյս, հանըմը՝ սիրտը դող, անհամբեր իր տուն դարձին կը սպասէր, ինքն ալ չգիտեր՝ ինչո՞ւ, չէր աճապարեր վերադառնալ: Իր ամիսներու մտալլկումի առաջին արարը այսօր պիտի վերջանար: Բայց, վաղը՞... Վաղը ի՞նչ հետեւանք պիտի ունենար ասիկա, թէ հիւանդին, թէ անոր տէրերուն նկատմամբ, եւ թէ իր նկատմամբ. բարի՞, չա՞ր, ո՞վ գիտէ...

Կէսօրը անցած էր, երբ տուն վերադարձաւ: Հանըմը խենթի մը երեւոյթով վազեց իր դէմ: Տէր Նշանը ցուցամատը շրթունքներուն տարաւ ու «Ներս մըտէք, ինծի սպասեցէք» ըսաւ, խորհրդաւոր շեշտով մը: Հանըմը, գառնուկի մը հնազանդութեամբ ներս գնաց: «Բերի, հանըմ, բայց լաւ մտիկ ըրէք. այս բանը դուք եւ ես միայն պիտի գիտնանք. ո՛չ ոքին, հասկնալի՞ է, ո՛չ ոքին: Առէք այս ծալուած թուղթը, հնամաշ, սեւ կտորի մը մէջ կարեցէք եւ մանչուն վիզը կախեցէք: Տեսնող, իմացողներուն ալ կորսուած հմայիլը գտնուեցաւ ըսէք: Գիրը գրողին խիստ պատուէրն է այս:

Հանըմը աճապարանօք վեր վազեց, մտաւ իր սենեակը, հնամաշ սեւ լաթի կտոր մը ճարեց, իրեն յանձնուած թուղթը կարեց անոր մէջ, ու դողդողացող ձայնով մը վեր կանչեց իր մանչը:

– Մանչս, մանչս, շուտ վեր եկուր, կորսուած հմայիլը գտայ: Ինշալլահ, ինշալլահ», Ու կախեց անոր պարանոցը:

Յաջորդ առաւօտ, հանըմը ցցուեցաւ Տէր Նշանին դիմաց:

– Վարձքդ կատար, Չլֆօ. անմոռանալի բան մը ըրիր, շնորհակալութիւններ: Հիմա ըսէ նայիմ, ինչո՞վ կրնամ վարձատրել անոր հեղինակը, հարկաւ խոստում մը ըրիր անոր:

– Հանըմ, շատ կ'աճապարէք. սպասենք, նայինք ի՞նչ պիտի ըլլայ անոր արդիւնքը, ազդեցութիւնը. յետոյ կը մտածենք մեր ընելիքներուն մասին:

– Ի՞նչ, ի՞նչ,– զայրացաւ հանըմը,– անհաւատ մարդ, կը տարակուսի՞ս. մնաց, որ ատիկա քու գիտնալիք բանդ չէ, դուն ծառայութիւն մը մատուցիր, լաւ մնացեալը ինծի ձգէ, ես պարտական չեմ ուզեր մնալ ոչ մարդոց, եւ ոչ ալ՝ Աստուծոյ առջեւ. հասկնալի՞ է:

(Շար.– 32)

ԿԵԴՐ. ԱՄԵՐԻԿԱ

ՆԵՐՔԻՆ ԽԱՌՆԱԿ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

—o—

Կեդրոնական Ամերիկայի հինգ Հանրապետութիւնները՝ Կուաթեմալա, Էլ Սալվատոր, Հոնտուրաս, Նիքարակուա եւ Քոսթա Րիքա, երկար ատեն ներքին յեղափոխութիւններ չարձանագրեցին: 1960ական թուականներէն սկսեալ է, որ փոփոխութիւնները աստիճանաբար ակներեւ դարձան: Նոր ճարտարարուեստներու հաստատումը, գիւղատնտեսական ոչ-աւանդական արտադրութիւններու արտածումը, զբօսաշրջիկութեան աճող ծաւալը, մանաւանդ՝ գիւղէն դէպի քաղաք գիւղացիներու խուժումը հիմնական պատճառները հանդիսացան ներքին փոփոխութիւններուն:

Պատկերը հիմնաւորելու համար անհրաժեշտ է նկատի առնել քանի մը կէտեր: Ընդհանուր առումով, վերոյիշեալ երկիրներուն տնտեսութեան տարեկան աճը 5,5 տոկոս պարզեց վերջին տասնամեակներուն: Բայց հարստութիւնը կեդրոնացաւ բուռ մը գինուորականներու, մեծ գործառնութիւններ կատարողներու եւ հողատէրերու ձեռքը: Բնակչութեան մեծամասնութիւնը եւ, յատկապէս, գիւղացի զանգուածը երբեք չօգտուեցան բարգաւաճումին ընծայած բարիքներէն: Ընդհակառակն, թշուառութիւնը առաւել ակներեւ դարձաւ:

Անդին, բնակչութեան արտակարգ աճը, զուգընթեր տնտեսութեան ծաղկումին, ազդակ հանդիսացաւ գրեթէ աւատապետական կառոյց ունեցող ընկերութեան մը տարրալուծումին: Առաւելն այդ հոլովոյթը նկատելի մնաց: Մշակելի հողերուն սահմանափակ տարածութիւնները, անոնց կեդրոնացումը փոքրաթիւ կալուածատէրերու ձեռքին մէջ, պատճառ եղաւ գիւղացի տարրին գաղթին: Այսպէս՝ քաղաքներուն շրջագիծին մէջ հաստատուած խեղճուկ թաղամասերը խճողուեցան աշխատանքի եւ հացի կարօտ գիւղացիներով: Թոտիները տարածուեցան՝ գրաւելով ընդարձակ գօտիներ: Միւս կողմէ, գիւղէն քաղաք խուժած մարդոց ակնկալութիւնները ի դերեւ ելան, չահագործումը փոքր թէ մեծ առեւտրականներու կողմէ չնչուեցաւ:

Իրաց այս վիճակին մէջ, փոքրամասնութիւն մը այլ պատկեր պարզեց: Արդէն հարուստ կամ նոր հարստացածներ նորանոր հողեր գնեցին, դրամատուներ հիմնեցին, ճարտարարուեստական արտադրութիւններու գործատուներ բացին: Անջրպետը աւելի ընդլայնեցաւ, երբ այս վերջինները փարթամ ապրելակերպի հետեւեցան՝ շքեղ առանձնատուներ, առանձնացած թաղերու մէջ, նոյնիսկ անձնական օդանաւեր, թռաններ եւայլն: Բարձրաստիճան գինուորականները երաշխաւորեցին, ապահովեցին հարստութիւնը: Ձեռք ձգեցին իրենց բաժինը:

Կուաթեմալայի տնտեսագէտի մը սահմանումով տնտեսութեան արդիականացումին եւ զարգացումին համընթաց չգնաց ընկերային դրութեան փոփոխութիւնը: Ներքին կառոյցը շարունակեց մնալ նոյնը: Հետեւաբար, ընկերային բնոյթի լարուածութիւնները չեզոքացան՝ տեղ-տեղ հասնելով բուռն աստիճանի: Անխուսափելի դարձան ընդվզումի, ըմբոստութեան արտայայտութիւնները:

Ներքին վիճակը առաւել բարդացաւ 1973ին, երբ անակնկալ կերպով յաւելում կրեցին քարիւղի գիները: Առաջին անգամ ըլլալով նկատելի եղաւ դրամահոսութիւնը. միաժամանակ՝ դժուարութիւններ ծայր տուին արտաքին առեւտուրի դետնի վրայ.— հաւասարակշռութեան խախտում ներածում-արտածում հաշուեկշիռին մէջ:

Խօսինք թիւով: 1970ին, վերոյիշեալ հինգ Հանրապետութիւնները, իրենց ներածած քարիւղին համար վճարեցին 60 միլիոն տոլար: 1979ին՝ 600 միլիոն: Ապրուստին ծառայող գիներուն միջին յաւելումը, որ 1950էն մինչեւ 1970 ներկայացուց 13 տոկոս, յաջորդող ութ տարիներուն կրկնապատկուեցաւ:

Կեդր. Ամերիկայի Հանրապետութիւններուն մէջ, ընկերային խմորումներուն առանցքը կազմեցին գիւղական շրջանները, քանի անոնք թշուառութեան բոյները հանդիսացան:

Քանի մը տուեալներ ցայտուն դարձնելու համար պատկերը:

Կուաթեմալա: Երկրին աւանդական արտածումները մինչեւ 1960ական թուականները, շաքարն ու սուրճը մնացին: Ցեղագային բամպակի մշակութեան եւ արջառներու բուծումին համար օգտագործուեցան երկրին հարաւային շրջաններուն բարեբեր հողերը: Միջազգային շուկային նպաստաւոր գիներուն շնորհիւ նոր հարստութիւններ դիզուեցան: Հարուստներու նոր դաս մը կազմուեցաւ գիւղական շրջաններուն մէջ: Անոնք սկսան շահագործել իրենց դրամագլուխը այլազան միջոցներով եւ ձեւերով՝ շահաբաժիններ, ընկերութիւններու կազմութիւն եւայլն:

Անդին, լեռնաբնակ Հնդիկները միշտ գորեն եւ լուրխ ցանեցին ժայռոտ, քարքարոտ հողաշերտերու մէջ: Ամէն տարի, հունձքի եղանակին, հինգ հարիւր հազարի մօտ Հնդիկներ՝ այր, կին, երախայ, հարկադրաբար հարաւ, ծովամերձ վայրերը հաստատուեցան՝ ժամանակաւոր թէ մնայուն կերպով: Ուրիշներ՝ քաղաքները խուժեցին: Սակայն հողին պահանջը չեզոքացած մնաց իրենց հաւաքականութիւններուն հետ ամուր կապուած Հնդիկներուն մօտ: Զարմանալի՞ է, ուրեմն, երբ ըսուի, թէ ձախակողմեան քարոզչութիւնը իր լայն արձագանգները գտաւ անոնց քով, այսինքն տարրի մը մօտ, որ բնակչութեան կէսը կը ներկայացնէ:

Էլ Սալվատոր: Շուրջ հինգ միլիոնի կը հասնի բնակչութեան թիւը՝ մօտ 21.000 քառակուսի քիլոմեթր սահմանափակ տարածութեան մը վրայ: Բնակչութեան գեր-խտացումը մնայուն հարց մնացած է սկիզբէն ի վեր: Սակայն աւելի բարդացաւ, երբ 1969ին, սահմանային կարճ ընդհարումներէ ետք, 300.000 Սալվատորցիներ հարկադրուեցան հեռանալ Հոնտուրասէն: Այս բախումը պատճառ եղաւ առեւտրական կապերու խզումին Էլ Սալվատորի եւ Հոնտուրասի միջեւ: Միաժամանակ՝ քայքայեց 1960ին կեանքի կոչուած Կեդր. Ամերիկեան Հասարակաց Շուկան (նպատակը՝ մղում տալ թեթեւ ճարտարարուեստին զարգացումին):

Անգործութիւնը քաղաքներուն մէջ, առաւել չափով հողին պահանջը ընդգծեց, տեղւոյն աշխատանքին կարեւորութիւնը: Եւ, հետեւաբար, գիւղացիութեան մօտ է, որ առաջին խմբաւորումները ծայր տուին 1970ական թուականներուն սկիզբները: Անոնք յետագային միայն միացան աշխատաւորական եւ ուսանողական շարժումներուն հետ կազմելու համար զօրաւոր ճակատ մը:

Շարժումին ապահոված յաջողութեան բանալին սա ճշմարտութեան մէջ պէտք է փնտռել, ինչպէս կ'ըսէ ձախակողմեան խմբակներէն առաջնորդ մը.— Մենք յաջողութիւններ կ'արձանագրենք, որովհետեւ փոխանակ Մարքսի մասին խօսելու կը մատնանշենք գիւղացիին ցաւերը: Պահանջները կապ ունին առօրեային հետ՝ աշխատավարձքերու յաւելում, վարկերու յատկացում աղքատ գիւղացիներու, ջուրի մատակարարում թոտիներուն մէջ եւայլն:

Յիշեցնենք, որ Նիքարակուայի մէջ եւս ըմբոստական շարժումը ծայր տուաւ գիւղական շրջաններէն:

Ահա վերջին տասնամեակներուն ընդհանուր պատկերը՝ խառնակ, ինչպէս խորագրեցինք:

Նիքարակուա շարժեցաւ: Խմորումները ակներեւ են Էլ Սալվատորի մէջ: Հոնտուրաս առ այժմ հանդարտ կը մնայ, թէեւ հոն եւս մօտաւոր անցեալին,— 1970ական թուականներուն սկիզբները — անպակաս եղան գիւղացիական շարժումները՝ միշտ հողի պահանջով:

Թ. Ա. Թ.

Իտալացիներու Հետաքրքրութիւնը Հայ Եկեղեցւոյ եւ Մշակոյթին Հանդէպ

ՄԻԼԱՆՕ (Յառաջ). — Երկուշաբթի, Յուլիս 7ի երեկոյեան Միլանոյէն շուրջ 40 քիլոմեթր հիւսիս գտնուող Պարլասինա քաղաքի քաղաքապետարանի կազմակերպութեամբ եւ հրաւէրով Իտալիոյ Հայոց Հոգեւոր Հովիւ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեան եւ Միլանոյի Հայ Մշակոյթի եւ Վաւերագրութեան Կեդրոնի տնօրէն, Փոլիթեքնիք համալսարանի ճարտարապետութեան դասախօս Փրոֆ. Ատրիանօ Ալփակօ Նովելլօն հանդիպում ունեցան քաղաքի բնակիչներուն հետ՝ քաղաքապետարանի հանդիսասրահին մէջ, որ լեցուն էր հոգեւորականներով, քաղաքապետարանի պաշտօնեաներով, ուսուցիչներով եւ տարբեր տարիքի բնակիչներով:

Հանդիպումը սկսաւ քաղաքապետարանի Խորհուրդի անդամ Տոքթ. Կալլիի բացման խօսքով, որ բարի գալուստ մաղթեց օրուան բանախօս հիւրերուն, տալով որոշ տեղեկութիւններ անոնց մասին, ապա ներկաներուն պարզեց հաւաքոյթին նպատակը, որ էր ծանօթանալ Հայոց եկեղեցիին եւ մշակոյթին: Այնուհետեւ Սարգիս Քհնյ. Սարգիսեան իտալերէն բանախօսութիւն մը կարդաց Հայ եկեղեցւոյ մասին, սեղմ գիծերու մէջ ծանրանալով Հայ Եկեղեցւոյ առաքելականութեան, Հռիփսիմեանց կոյսերու նահատակութեան, քրիստոնէական կրօնի պետականօրէն ճանաչման, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի, Գրոց գիւտի, Աստուածաշունչի թարգմանութեան, Վարդանանց հերոսամարտի ինչպէս նաեւ Հայ Եկեղեցւոյ ծիսական, դաւանական առանձնայատուկ նկարագրին եւ արդի ժամանակներուն անոր ազգային, հոգեւոր եւ մշակութային առաքելութեան վրայ: Դասախօսութենէն յետոյ Սարգիս Քհնյ. որոշ տեղեկութիւններ տուաւ Հայոց ցեղասպանութեան, Ապրիլ 24ի, Իտալիոյ Հայ Առաքելական համայնքի, Միլանոյի Ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցւոյ եւ Հայց. Եկեղեցւոյ էկումենիք շարժումին մասնակցութեան մասին:

Ցայտագրի երկրորդ մասին մէջ Փրոֆեսէօր Ալփակօ Նովելլօ գունաւոր լուսապատկերներով ներկայացուց նախաքրիստոնէական եւ քրիստոնէական շրջանի պատմական եւ արդի Հայաստանի մէջ գտնուող յուշարձանները, վանքերը, եկեղեցիներն ու խաչքարերը, բերդերն ու ամրոցները, յատկապէս շեշտելով հայ ճարտարապետութեան ոճական ու կառուցողական առանձնայատկութիւնները եւ Հայաստանի մէջ կատարուող վերակառուցման աշխատանքները:

Վերջաւորութեան, Սարգիս Քհնյ. եւ Փրոֆ. Ալփակօ Նովելլօ ներկաներուն կողմէ եղած հարցումներուն պատասխանեցին:

Հանդիպման աւարտին, Տոքթ. Կալլին ներկաներուն կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան բանախօս հիւրերուն, իսկ Սարգիս քահանան փոխադարձ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին Հայ Եկեղեցւոյ եւ մշակոյթին նկատմամբ իրենց ցուցաբերած հետաքրքրութեան համար:

Ինչպէս Իտալիոյ տարածքին վրայ ամէն տեղ, Պարլասինայի մէջ եւս Սարգիս Քհնյ. ներկաներուն մէջ դտաւ Հայուհի մը, որ քան տարիներ առաջ Ֆրանսայի մէջ Իտալացիի մը հետ ամուսնանալէ յետոյ Իտալիա հաստատուած է եւ ամբողջ քան տարիներ « Հայու չէ հանդիպած »: Հայուհին խոստացաւ՝ ուրախ շեշտով մը, մօտ ատենէն Միլանօ այցելել եւ իր կորսնցուցած հայկականութիւնը վերագտնել:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

Խոնախի պատուհանէն Պէքիրին կինը տեսած էր հսկայի մը կռիւը ամբոխին հետ: Ուժի մը հիացումով վար իջած էր ու դռնէն դուրս ելած: Զարէ, ունէր ամազոնի հասակ եւ հարուստ մարմին ու երկու վայրի կաքաւներու նման հպարտ կուրծք: Հագած էր երկար թեզանիքներով ու լայն փէշերով հագուստ: Արձակ, խիտ յօնքերուն տակ կ'երեւէին սեւ խոշոր աչքեր, որոնք դէմքին գեղեցիկ ճերմակութիւն մը կու տային: Ունէր արեւին տակէն անցնող վագրի մը շուքին չափ սեւ վարսեր:

Զարէի մէջ քիւրտ կնոջ մը առնային համարձակութեան հետ խառնուած էր Շամիրամի մարմնին չափ հարուստ մարմին ու հոտաւէտ իւղերու փափկութիւն մը: Գիտէր լաւ ձի հեծնել, կուսակալներու առջեւ լեզու թափել, որսի երթալ: Շնորհիւ իր համարձակ գրաւչութեան ու լուսնկայի չափ լիքը մարմնին, ինքզինքը տղամարդերու տէրը կը զգար, մանաւանդ՝ իր գրաւչութիւնով կրցած էր ընկճել այդ շրջանի հազարապետը: Գաղտնիք մը չէր, որ հազարապետին բարեկամութեան շնորհիւ, Պէքիր չատցուցած էր իր զօլամներն ու տարածած էր իր սարսափը Վարդաձորի ու հայ գիւղերու վրայ եւ դարձած էր այդ շրջանի ինքնիշխանը:

Զարէ երբ մօտեցաւ, ամբոխը հանդարտած էր ու զօլամները Մարտիկին թեւերը բռնած՝ Պէքիրի հրամանով անոր ձեռքերուն այս անգամ շղթայ կը զարնէին:

Խալֆան չուարած կեցած էր: Աչքերուն մէջ՝ աղաչանք, արցունք ու անէծք: Մարտիկին համար ունեցած գուրգուրանքը զինքը այնքա՛ն տկարցուցած էր: Խալֆան կը մտածէր ամէն գնով ազատել աշկերտը: Պէքիրի կնոջ լայն փէշերուն հետ եկող հով մը կարծես խալֆային յոյս ներշնչեց:

— Խանում, կ'ըսեն, որ կիներու սրտին մէջ աղանի մը կայ, կարեկցող են, քնքոյշ են: Ազատեցէք, ազատեցէք. ան իմ աշկերտն է, վտանգաւոր տղայ չէ, խանում:

Զարէ, դիտեց Մարտիկը, երբ ձեռքերուն շղթայ կը զարնէին: Անոր հասակը ամբոխէն վեր էր: Դիտեց անոր կուրծքն ու թեւերը՝ բոլորովին մերկ:

— Ո՞վ է այս անծանօթը, Պէքիր,— հարցուց Զարէն:

— Զգիտեմ, Զարէ. ո՞վ ալ ըլլայ՝ վտանգաւոր է:

— Ֆէտայի՞ է:

— Ոչ, խանում, ան իմ աշկերտն է,— մէջ ինկաւ խալֆան,— կամուրջ, տուն շինող խալֆայի աշկերտ է:

— Ծերուկ, աշկերտդ սորվելու շատ պէտք ունի: Ան վարպետ շինելու գործը ինծի ձգէ, խալֆա: Ինչպէս կ'երեւի, բաւական հասած գլուխ է իր արհեստին մէջ,— ըսաւ Պէքիր ու հրամայեց իր զօլամներուն, որ խալֆային աշկերտը շղթաներու մէջ տանին ու գնտանը ձգեն:

— Զօլամները զէնքերու եւ երկաթներու ձայնով երբ ճամբայ ինկան, Մարտիկն իրենց առջեւ առած, Զարէն կեցուց զանոնք:

— Սպասեցէք, կ'ուզեմ անոր հետ խօսիլ:

— Գոմէշին հետ խօսիլ աւելի դիւրին է, քան այդ տղային հետ,— աւելցուց Պէքիր, երբ Զարէ իր պերճ մարմնով ու կանացի ժպիտով մօտեցաւ Մարտիկին:

— Ո՞ր տեղացի ես, ճահիլ տղայ,— հարցուց Զարէն:

Զարէն կեցած էր Մարտիկին մօտ: Մարմնին վարդաբուրող հոտին հետ անոր աչքին առջեւ՝ ափսէի մը վրայ դրուած քաղցրահամ, ճայթող պտուղներու նման, բռնած էր իր շքեղ կուրծքը:

Մարտիկ չուզեց պատասխանել, որովհետեւ նոյն հարցումը ըրած էր նաեւ Պէքիրը:

(Շար.— 118)

ՓՕ.— Պետիկեան ընտանիքը ցաւով կը հաղորդէ՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 13ին Փոյի հիւանդանոցը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ ընտանեկան դամբարանը:

Այս տխուր առթիւ Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան եւ իր զաւակները՝ Աշաւնի եւ Աշոտ 1000 Ֆր. կը նուիրեն ողբացեալին այնքա՜ն սիրելի «Յառաջ»ին:

×

(ՅԱՌԱՋ.— Կարապետ Գուստիկեան, 95 տարեկան, վերջին ներկայացուցիչներէն էր «Խատունիկ» Պարտիզակի երիցագոյն սերունդին:

Բուռն դաշնակցական պատանեկութեան օրերէն, Ա. Աշխարհամարտէն առաջ մասնակցած է ազգային կեանքին: Ապա Ֆրանսա հաստատուած, թէեւ հեռու հայահոծ գաղութներէն, միշտ կը հետեւէր հայկական կեանքին: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, մինչեւ վերջը պահած էր արտակարգ ուշիմութիւն մը եւ կը պատահէր նոյնիսկ, որ մեր ուշադրութեան յանձնէ երբ փոքր վրիպակ մը սպրդած ըլլար յօդուածի մը մէջ:

Մեր խոր ցաւակցութիւնները Տիկին Ս. Պետիկեանի եւ իր զաւակներուն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ Տիկն. Միութեան վարչութիւնը կուգան ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան, թէ Կիրակի, Յուլիս 27, եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան պատարագը եկեղեցւոյ վարչութեան նախագահ եւ ազգային բարերար հանգուցեալ

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի մասնակցութեամբ, զոր կը ղեկավարէ Խ. Ըլմաղեան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկ. Օֆիկ Հացագործեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Հացագործեանի եւ զաւկին (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Ժորժիկ Հացագործեանի եւ զաւակներուն, Օր. Անահիտ Հացագործեանի, Տէր եւ Տիկ. Ադամեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Օհաննէս Փանոսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Գառնիկ Բարքեանի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկ. Գուրգէն Փանոսեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, փեսային, ազգականին, բարեկամին, խնամիին՝ Նորայր Հացագործեանի մահուան առթիւ:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ
Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ
Հ.Մ.Ը.Մ. – ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 – 26
Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:
Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:
Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:
Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար
ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824.63.89
ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.
ՀՐԱՉ ՍԻՍՆՐՈՒԵԱՆԻ
Արձանագրութիւնը կը փակուի Յուլիս 27ին:
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Le Dr. DANDIGUIAN
INSTALLE
16, Rue Notre Dame de Lorette
75009 — PARIS
Tél. 878.01.81 — 285.39.60
Signale que ses consultations ont lieu tous les jours, de 9h. à 19 h.
TOUTES VISITES ASSUREES
Même Samedi, Dimanche et jours fériés.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Կարապետ Գուստիկեանի (Փօ) մահուան առթիւ, Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Խաշմանեան եւ Պ. Ջաւէն Պէրպէրեան փոխան ծաղկեպսակի 300 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Fête Champêtre Annuelle
DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey
Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROVPE MANOUGUIAN
Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholicos de tous les Arméniens
Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manouguian célébrera une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin
Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola — Animation — Ambiance familiale Arménienne.
Entrée Libre

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(12,14, Rue St. Bazile)

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

La Maison de la Culture Arménienne de Marseille est fermée du 1er au 31 Août.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. գրականութեան 60ամեակին, մասնակցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդգէս Պետրոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեսրոպեանի, ամուսնքող, ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Շաբաթ Հոկտեմբեր 18
Հիլթըն պանդոկի սրահներուն մէջ
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:
Մանրամասնութիւնները յետագային

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հետեւեալ ձեռնարկները.—

Ջբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին

Պարանցիկ – երեկոյթ Հոկտ. 11ին:

Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7ԻՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անէյռ – Պուա – Քօլոմպի Մասնաճիւղին տարեկան Պարահանդէսը Հոկտեմբեր 11ին:

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի տարեկան ճաշ – պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 18ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԱՆԻ երգչախումբի հրաւէրով
ՄԱՆՈՒԷԼ
Փարիզի մէջ
ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ Նոյեմբեր 4ին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Նոյ. 8ին

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՅՈՒԼԻՍԻ ՎԵՐՋ
«ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»
ՀԵՂԻՆԱԿ
ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ « ՅԱՌԱՋ »
Գին 70 ֆր., թղթատարի ծախքով՝ 80 ֆ.
Դիմել՝ «Յառաջ»ի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆր. Տիկ. Ալթուն Նաճարեանէ, իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ: Նաեւ 100 Ֆր. Պր. Մաղոյեանէ իր ապաքինման առթիւ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳՈՒՍԱՆԱԿԱՆ եւ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Վիրճինիա (երգ) եւ Ռուբէն (թառ) ժամը 19.30ին, մինչեւ Յուլիս 26 (բացի 20էն)

Lucernaire Forum

53, Rue Notre-Dame des Champs.

EXPOSITION
permanente de peintures
RAPHY
8, Ave. Baguenaud — LA BAULE

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30ին: Փարիզի խումբը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 7.30ին, Փորթ դ'Օրլէանէն:

sevan voyages-lyon
saberatours - paris
VOUS PROPOSENT
ARMENIE - 16 JOURS
du 15 au 30 août
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN
du 22 septembre au 07 octobre
Pélerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par Varoujan Sarkissian
DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS
Renseignements et Inscriptions :
A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66
A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e ètage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ. Եղիշէ Երամեանի մահուան առթիւ Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Պ. Երուանդ Երամեան, Յակոբ Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Ինճէեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Կիւրկէրեան, Տէր եւ Տիկ. Տէր-Բարսեղեան 50ական, այրի Տիկ. Եր. Տէր-Կարապետեան 50 եւ 50 դպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Վ. Աւիդեան 25 եւ 25 դպրոցին, Աբրահամ Մանկասարեան 10 Ֆր.:

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղց. Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Սարգիս Բալուպղեանի թաղման առթիւ՝ Ժ. Բալուպղեան, Ֆամիկլիօ ընտ., Լէֆլէֆեան ընտ., Տէր-Սահակեան ընտ., Գորոնէլլօ ընտ. 100ական, Տիկ. Պայծառ Բալուպղեան 50, Ելքովանեան աշխատանոցի գործաւորներ՝ 320, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Ելքովանեան 200: Աբրահամ Մօրուքեանի թաղման առթիւ՝ Տիկ. Շնորհիկ Մօրուքեան 500, Պր. Կարպիս Մօրուքեան, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ճանիկեան, Գէորգ Պօյաճեան եւ զաւակները, Շալճեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Յովհաննէսեան 100ական, Տիգրանուհի Մարաշլեան, Տէր եւ Տիկ. Գոչոյեան, Տէր եւ Տիկ. Պալիքեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Տօրումեան, Պր. Յարութիւն Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Սմբատ Պօղուքեան, Անդրանիկ Տէր-Կարապետեան 20ական, Ազնիւ Պօյաճեան 30: Անահիտ Չիլինկիրեանի մկրտութեան առթիւ՝ Սարգիս Չիլինկիրեան 300: Լուսին Ղազարեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Ժորժ Ռապաստ 150, այրի Տիկ. Խօժէնի Ռապաստ 100: Վռամշապուհ եւ Հռիփսիմէ Ելքովանեանի յիշատակին՝ Ելքովանեան ընտ. 800, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Փիլիկեան 100, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Թափիպեան 50, այրի Տիկ. Էլիզ Փափազեան 20 Ֆր.:

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HA RATCH»-83, Rue D'Hauteville-75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
24
JEUDI
24 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատր : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.694 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE — No 14.694

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ՝
ՔԵՄԱԼ ԹԻՒՐՔԼԷՐ, ՄԱՐՔՍԻՍՏ ՄԸ

———×———

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ՝
ԱԼԻ ԹԱՊԱԹԱՊԱՑ
ՇԱՀԻՆ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ ՄԸ

———O———

Թուրքիոյ ահաբեկումները, հանապազօրեայ բնոյթ առած ըլլալով, աւելի ինքնատիպ կ'ըլլար, հաւանաբար — եթէ պատահէր — այսօր ահաբեկում կամ մահափորձ չեղաւ Թուրքիոյ մէջ ըսել:

Արդարեւ, օր չանցնիր որ մէկը չսպաննուի, աջ թէ ձախ: Այս անգամ Յառաջդիմական Բանուորական սենտիքաներու Դաշնակցութեան (ՏԻՍՔ) նախկին նախագահն է, ներկայիս մետաղագործներու սենտիքային նախագահ՝ Քեմալ Թիւրքլէր, որ սպաննուած է Պոլսոյ մօտ Մերթերէի իր բնակարանին առջեւ, երեք ահաբեկիչներու կողմէ: Վիրաւորուած է նաեւ այն ոստիկանը, որուն պաշտօնն էր զինքը պաշտպանել: Բանուորական այս պարագլուխը ամէնէն ծանօթներէն էր Թուրքիոյ: 54 տարեկան, Թիւրքլէր 27 տարիէ կը վարէր մետաղագործներու սենտիքան եւ ՏԻՍՔի առաջին նախագահը եղած էր, անոր կազմութեան առեն, 1967ին: Կը հեռացուէր սակայն 1977ին, ՏԻՍՔի 6րդ համագումարին առեն, իբրեւ մէկը որ չատ համակիր է խորհրդայնամիտ արգիլուած Թուրք Համայնավար կուսակցութեան:

Իրարու եւեւէ՝ Էրիմի յուղարկաւորութիւնը, Թիւրքլէրի սպանութիւնը եւ Փարիզի ժողովը Թրքական պարտքին մասին, առանց մոռնալու Ներքին Նախարարին ալ հրաժարումը, բաւական կը ծանրացնեն արդէն խառնակ մթնոլորտ մը:

Դեռ ուրիշ սպանութիւն մըն ալ կայ, որու մասին չատ չի խօսուիր: Արդարեւ, Երկուշաբթի գիշեր ալ առեւանգուած է Դեմոկրատ օրաթերթին 21ամեայ մէկ լրագրողը՝ Ինալ, որուն դիակը գտնուած է յաջորդ օրը: Վերմակի մը մէջ փաթթուած մարմինը ցոյց կուտար որ ոճրագործները խեղդած են Ինալը, որու մարմնին վրայ գլանիկի այրուածքներ ալ գտնուած են: Դիակին մօտ, պատին վրայ ալ արձանագրութիւն մը՝ « Ոչ մէկ համայնավար պիտի ազատի պատիժէն: Վրէժ՝ Թուրք Իսլամական Միութիւն »: Պոլսոյ այս թաղամասը — Ֆաթիհ — արդէն ծայրայեղ աջին ձեռքն է:

Թիւրքլէրի սպանութեան հետեւանքները սակայն կրնան ծանր ըլլալ: Կը սպասուի գործադուլի եւ ցոյցի: Էճէվիթ ալ ցաւակցական այցելութիւն մը տուած է Թիւրքլէրի ընտանիքին եւ յայտնած այս առթիւ թէ անոր մահը « մեծ կորուստ մըն է Թուրքիոյ դեմոկրատ ազատարարներու չարժումին համար »:

Կը հաստատուի նաեւ թէ վարչապետ Տէմիրէլ, Հինգշաբթի օր պիտի տեսնուի Էճէվիթի հետ, Զաղլայանկիլի առաջարկին վրայ, գործակցութեան ձեւ մը գտնելու համար:

Չորեքշաբթի առտու, Մաքէն կը շարունակէր իր յօդուածաշարքը Թուրքիոյ

ԿԱՊՈՅՏ «ՓՕՎ» ՄԸ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ

———O———

Այս խորագրին տակ, Չորեքշաբթի օր, Իւմանիթէի մէջ, Լիւսիէն Քիւրզի կ'անդրադառնար Մարտիրոս Սարեան ցուցահանդէսին, որ բացուած է Պօմպիտու կեդրոնը եւ կը տեւէ մինչեւ Սեպտեմբեր, ինչպէս գրեցինք քանիցս:

Համայնավար պաշտօնաթերթին աշխատակիցը կը ներկայացնէ նկարիչը՝ « Համոզուած Հայ մը, համոզիչ նկարիչ մը, գոյներ, որ կրնան կրակ տալ սիմէզներու, միշտ ճզմուած պաստառին վրայ, նաեւ բան մը խանդակաթ վայրենիէ մը, աւազներու աղուէսէ մը լարուած հայեցող մը, այսպէս կրնար ըլլալ ուրուագծուած կերպարը այս արուեստագէտին եւ իր գործին »:

Ապա, յօդուածագիրը կը ծանրանայ Սարեանի կեանքին ու գործին վրայ:

Նոյն էջին վրայ, յօդուածին կից հրատարակուած է նաեւ Մանթաշէֆի դիմանկարը (1915):

մասին, կ'անդրադառնար ծայրայեղ աջ ահաբեկչական երկու գլխաւոր ջոկատներուն՝ « Գերութեան մէջ Թուրքերու Ազատագրութեան Բանակ » (ԷԹՔՕ) եւ « Թրքական Վրէժխնդրութեան Ջոկատ » (ԹԻԹ):

———×———

Պախթիարի ձախողած մահափորձէն ետք, Ամերիկայի մէջ է այս անգամ, որ հակախոմէյնիստ մը սպաննուած է: Պեթեստայի իր (Ուաշինկթընի արուարձան) բնակարանին մէջ է, որ Թապաթապայ, 43 տարեկան կը սպաննուէր Թղթատարի կեղծ պաշտօնեայի մը կողմէ: Նախկին դիւանագէտ, Շահին մամուլի կցորդ, ներկայիս ալ նախագահն էր Խոմէյնիի ընդդիմադիրներու շարժումի մը՝ Ազատութեան Իրանեան Հիմնարկութիւն: Գիտէր որ կեանքը վտանգուած է եւ միշտ սպառնալիք ալ կը ստանար: Այդ պատճառով չատ զգոյշ էր եւ բնաւ դուրս չէր ելլեր բայց ծուղակն ինկած է երբ Թղթատարի « պաշտօնեան » ուզած է իրեն անձամբ տալ յանձնարարեալ ծրար մը:

×

Թեհրանի մէջ ալ զօրաւոր պայթում մը տեղի ունեցած է գլխաւոր պողոտայի մը վրայ, Երեքշաբթի իրիկուն: Չորեքշաբթի առտու հատկուկենտ տեղեկութիւններ կային միայն բայց կը թուի թէ զոհեր կան քանի բազմաթիւ հիւանդատար կառքեր գացած – եկած են:

Ձերբակալուած լրագրողներէն երկու Նոր– Զելանտացիներ եւ մէկ Անգլիացի ազատ արձակուած են բայց Թուրքը եւ Դանիացին բանտն են միշտ եւ լուր չկայ:

Նորընտիր ժողովն ալ իսլամական եւ ոչ՝ ազգային մկրտուելէ ետք վերահաստատեց նախագահ Պանի Սատրը իր պաշտօնին գլուխը: Կը մնայ իրեն նշանակել նոր նախարարապետ մը ինչ որ բաւական բարդ հարց մըն է:

×

Միւս կողմէ թմրեցուցիչի գործածութեան կամ առեւտուրի համար, նաեւ միասեռականութեան նոր գնդակահարումներ տեղի ունեցած են: Չորեքշաբթի առտու կը հաղորդուէր թէ տասը հոգի գնդակահարուած են: Միւս կողմէ պայթումին մասին ալ, որ պատահած է Չորեքշաբթի առտու եւ ոչ թէ գիշերը, կը տրուէին նոր մանրամասնութիւններ: 80 խանութ քարուքանդ եղած են, հինգ մեռեալ կայ եւ 77 վիրաւոր:

× Անգարա մերժեց Իրանի յանձնել այն երկու սպաները որոնք Յուլիս 13ին Թուրքիա ապաստանած էին:

× Իրանի եւ Ֆրանսայի իրանեան կարգ մը (իսլամ ուսանող) շրջանակներու մէջ հակաֆրանսական տրամադրութիւնները չեն մեղմացած:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 10–21)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Մոսկուայի ողիմպիականներուն մասնակցող Հայաստանի մարզիկներն են.

Ծանրաբարձութիւն՝ Եուրի Վարդանեան, 24 տարեկան, Լենինականէն, Աշխարհի եւ Եւրոպայի երրեակ ախոյեան, Խորհ. Միութեան բաժակակիր եւ 7րդ Սպարտակիադի ախոյեան (82,5 եւ 90 քիլօ ծանրութեան դասակարգ): Եուրի Սարգսեան, 19 տարեկան, Էջմիածինէն, Խորհ. Միութեան ախոյեան եւ Եւրոպայի 1980ի ախոյենութեան արծաթէ մետալակիր:

Ջրացատք՝ Սիլվա Էմիրզեան, 14 տարեկան, Խորհ. Միութեան բաժակակիր եւ աշակերտներու համամիութենական սպարտակիադի ախոյենուհի: Դաւիթ Համբարձումեան, 9 անգամ ախոյեան Խ. Միութեան: Մասնակցած է Մոնրէալի Ողիմպիականներուն:

Կոփամարտ՝ Իսրայէլ Յակոբքօխեան եւ Սամսոն Խաչատրեան, 7րդ Սպարտակիադի ախոյեաններ:

Մարմնամարզութիւն՝ Եդուարդ Ազարեան, Խորհ. Միութեան ախոյենութեան եւ բաժակի արծաթէ մետալակիր:

Առագաստանաւորդ՝ Վլադիմիր Լէօնտև

Սուսերամարտ՝ Աշոտ Կարագեան:

×

ՀԱՄՇԷՆԱՀԱՅ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Վերին Լօօ (Կրասնոդարի շրջան. հայկական գիւղին մէջ բացուած է համշէնահայ թանգարանը: « Ձայն համշէնական» մշակոյթի խմբակներու անդամներու եւ Գիւղական Խորհուրդի աշխատողներու անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ թանգարանը հետզհետէ կը հարստանայ նոր նմոյշներով, որոնք կ'արտացոլացնեն համշէնահայ կեանքը: Հետաքրքրական է Համշէնահայու տան մանրակերտը՝ խաչւոր գերաններէ շինուած, տանիքը՝ կարճ տախտակներով ծածկուած: Օջախլուղ կոչուող ընդարձակ գլխատան մէջ, կարծէք, կը բոցկլտայ կրակը: Գլըմբուրէն (շղթայ) կախուած ջուղի մէջ, կարծէք քլթքլթալով, կ'եփի կերակուրը: Օջախի կողքին դրուած է եռոտանին, սաջը, ագիշը, ունելին: Կան նաեւ տնտեսական այլ շինութիւններու մանրակերտներ: Յատուկ բաժին մը տրամադրուած է հողագործական գործիքներու՝ արօր, լուծ, գերաններ քաշելու շղթայ, լեխտ (եղանաձեւ փորելու գործիք, քլունգ, բահ, բրիչ, որոնցմով գաղթական Համշէնահայը ծաղկեցուցած է այդ ամայի ափերը: Հոն է Համշէնցիի լաթ (կտորեղէն գործելու դազգահը իր օժանդակ գործիքներով, պէջ, սապ, մաքոք, մասուրա, ճահրա, ճախարակ, իլիկ, որոնք դարձած են թանգարանի ամէնէն հետաքրքրական նմոյշները: Ցուցադրուած են Կրասնոդարի եւ Աբխազիոյ հայկական բնակավայրերու՝ քաղաքներու, աւաններու եւ գիւղերու հայերէն լեզուով կազմուած քարտէզները: Ներկայացուած են նաեւ « Ձայն համշէնական » Ա. եւ Բ. գիրքերը, հրատարակուած Երեւանի մէջ 1971 եւ 1979 թուականներուն. առանց կարգին տեղ գտած են « Ձայն համշէնական » մշակոյթի խմբակի անդամներուն կտաւները, որոնք կը պատկերացնեն համշէնահայ կեանքը:

×

ԼԵՒՈՆ – ԶԱՒԷՆ ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆԻ ՎԷՊԸ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը լոյս ընծայած է ամերիկահայ անուանի գրող Լեւոն – Զաւէն Սիւրմէլեանի « Ձեզի կը դիմեմ, տիկիններ եւ պարոններ » անգլերէն գրուած վէպը, զոր հայերէնի թարգմանած է Հրաչ Պուճիգանեան: Գիրքին յառաջաբանին մէջ Ուիլեըմ Սարոյեան գրած է. « Վեհ, քնքուշ, քաղաքակիրթ գիրք մը, զեղուն անմեղութեամբ, կատակերգութեամբ եւ այն ազնիւ ուժով, որ յատուկ է իսկապէս ապրող ու զարգացող մարդոց »: Հեղինակը իր երկին ներածականին մէջ կը խօսի 1964ին Հայաստան կատարած այցելութեան, Սողոմոն Տարօնցիի, Յովհ. Շիրազի, Անօ Բաբաջանեանի, Եդուարդ Միրզոյեանի, Մ. Սարեանի, Խաչիկ Դաշտենցի, Աշոտ Յովհաննիսեանի, Եդուարդ Թօփչեանի, Վարդգէս Համազասպեանի, Արման Կոթիկեանի եւ այլ մտաւորականներու հետ ունեցած հանդիպումներու մասին:

×

ՍԱՐԳԻՍ ՊԻԾԱԿԻ ՄԱՍԻՆ ԳԻՐՔ ՄԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչականը լոյս ընծայած է Վիգէն Ղազարեանի գիրքը, որուն մէջ հեղինակը կը ներկայացնէ միջնադարեան հայ անուանի մանրանկարիչներէն մէկուն՝ Սարգիս Պիծակի վաստակը: Հատորը կը քննէ նկարիչին ոճի եւ չարադրանքի յատկանիշները, անոր ազդեցութիւնը հայ գիրքի նկարազարդման արուեստի վրայ: Ձեռագիրներու նկարազարդման արուեստը Հայաստանի մէջ ծընունդ առած է գիրերու հետ գրեթէ միաժամանակ: Մեզի հասած ամէնէն հին նկարազարդումները կատարուած են Զ.– Է. դարերուն: Հին յուշարձաններու մէջ արդէն կ'երեւին ազգային մանրանկարչութեան յատուկ գիծերը՝ գոյներու ներդաշնակութիւն, նկարելու ազատ ոճ, նախշազարդման նկատմամբ սէր: Բոլոր մեծ կեդրոններու մէջ մշակուած է սեփական ոճ մը: Առաւել նշանակալից են Վասպուրականի, Սիւնիքի, Գլաձորի, Տաթեւի, Կիլիկիոյ դպրոցները: Հայկական մանրանկարչութիւնը մեծ չափով զարգացաւ ու բարգաւաճեցաւ ԺԳ. դարուն: Կիլիկիոյ վարպետներէն յատկապէս հռչակուած է Թորոս Ռոսլին, որուն հին հայկական նկարչութեան մասնագէտ Լիդիա Դուռնովօ կոչած է նոր արուեստի նախակարապետ: ԺԶ. – ԺԷ. դարերուն կը սկսի մանրանկարչական արուեստի ստուիճանական անկման շրջանը: Մեծ զարմանք կը պատճառեն նաեւ այն ներկերը որոնցմով ստեղծուած են միջնադարեան հայկական մանրանկարները եւ որոնց գոյները ցայժմ լաւ պահպանուած են: Քանի մը ձեռագիրներու մէջ յիշատակուած են այդ ներկերու պատրաստութեան եղանակները: Մատենադարանի բազմաթիւ ձեռագիրներ կը վկայեն, որ Հայերը մեծ վարպետութեան հասած էին նաեւ մագաղաթի, թուղթի մշակման գործին մէջ, ինչպէս նաեւ կազմարարութեան արուեստէն ներս:

×

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԾԱՂԿԱՔԱՂ

« Սովետական գրող » հրատարակչականը լոյս ընծայած է ծաղկաքաղ մը, ուր տեղ գտած են Արեւմտեան Գերմանիոյ գրողներէ պատմուածքներ, որոնք հայերէնի թարգմանուած են զանազան հեղինակներու կողմէ: Վերջին տարիները Երեւանի մէջ հրատարակուած են գերմանացի գրողներու 30 գործեր, որոնց կէսը՝ Արեւմտեան Գերմանիայէն:

×

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

« Լոյս » հրատարակչականը տպագրած է Աշոտ Տէր – Գրիգորեանի կազմած « Այբբենարան »ը, նկարազարդ: Մինչեւ յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանի սկիզբը վերջ կը գտնէ նաեւ տպագրութիւնը Ա., Բ., եւ Գ. դասարաններու « Մայրենի լեզու » դասագիրքերուն, որոնք կը ղրկուին սփիւռք: Սփիւռքի հայ աշակերտութեան համար պատրաստուած դասագիրքերը կը հրատարակուին տասը հազար տպաքանակով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐ

ՃՈՂՈՎՐԴԻ ԼՈՅՍԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՒՈՅԵԱՆ

Գ.

Եւ սկսւում է առաջին պոռթկումը, առաջին ճիչը – մենախօսութիւնը, որից փշաքաղւում են հոգին ու մարմինը.

Սրտիս ողբաձայն հառաչանքների աղաղակն, ահա
Դէպ երկինքն ի վեր քեզ եմ ընծայում գաղտնատես Աստուած,
Եւ իմ սասանեալ հոգու իղձերի պտուղը այրուող
Անձս տոչորող թախծութեան հրի վրայ դնելով՝
Կամքիս բուրվառով առաքում եմ քեզ։
Նայիր, ով գթած, հոտոտիր դու այն առաւել սիրով,
Քան պատարագը բոլորանուէր, մատուցուած ծխով ամենաառատ։
Ընդունիր այս պարզ ու սեղմ խօսքերիս շարադրանքը դու
Հաճութեամբ յօժար, և ոչ բարկութեամբ։

Եւ աղերսախառն երբ դատի նստեմ ես քեզ հետ, հզօր,
Թող որ տաղտկալի չթուայ քեզ այդ...

Ի՞նչ է սա. աղաչա՞նք է բարձրեալին՝ ինչպէս թելադրում է տրամաբանութիւնը, թէ խորհուրդ–պահանջ է, որ ճառագում է այս տողերի մէջ գալարուող հանճարի ոգին։ Նարեկացին ոչ միայն յորդորում, համոզում, աղօթում ու աղերսում է Աստծուն, այլեւ, ինչպէս յետագայում կը տեսնենք, խորհուրդ է տալիս նրան՝ իր այսքան կարեւոր գործունէութեան մէջ սխալներ թոյլ չտալու համար։

Նարեկացին փակուել է իր խցում՝ ոչ թէ սոսկ գլջումի աղօթքներ կարդալու, կամ ապաշխարութեան բորբոքուն աղերսանք մրմնջալու, ինչպէս յուշում է պոէմը սկզբնաւորող տողերի տրամաբանութիւնը, այլ փոքր ինչ յետոյ իր մէջ զգում է ներհակ ուժերի բախում, եւ հասկանում է, որ ինչ էլ լինի իր նախնական տրամադրուածութիւնը, ինքը գնում է մարտի՝

Բայց եւ ահաւոր ձայնը հատուցման քո դատաստանի
Վրէժխնդրութեան ձորում ուժգնապէս հնչելով ահա,
Երկնում է իմ դէմ մարտի մաքառման գրգիռներ կրկին,
Այժմուանից եւ իսկ զգում եմ իմ մէջ
Էութիւնս յուզող շարժումներ ներհակ
Ու խուռն ամբոխուող խռովութիւններ։

Ընդվզման ու խոնարհութեան, բողոքի եւ հաշտութեան, ինքնախարազանման ու ինքնարժեքաւորման, վերամբարձ խօսքի ու մեղմասացութեան, համոզելու և պարտադրելու, բացակայութեան եւ միաժամանակեայ ներկայութեան, հարցի եւ պատասխանի անսահման երկար ու դժուարին միջանցքով շարժւում է Նարեկացին դէպի Արարիչը, անխոտոր, հաստատուն, նրան դիմելով այն բոլոր դրական որոշիչներով, որոնք վայել են անխառն հաւատաւորին, անբասիր նուիրեալին։ Անիմաստ է կասկածել Նարեկացուն իր հաւատի մէջ, քանի որ «Մատեանը» յեղուած է ամէն օրուայ աղօթքի, ամէնօրեայ ապրելաձեւի նման, եւ ուրեմն այն բոլոր փառաբանական հոմանիշները, որ նա պեղում է անսահման քանակութեամբ, սրտի խօսքեր են, որոնցմով նոյնիսկ կարելի է Աստծոյ՝ Նարեկացու բառարանը կազմել։ Սակայն այդքան յարաճուն կրկնութեան պարագային առաջանում է կրկնակի արտորակցիա, թէեւ Աստուած Նարեկացու համար որոշակի էութիւն է, եւ Նարեկացու խօսքն էլ շատ իրական յղւում է առ Աստուած։ Միայն զարմանք է պատճառում, թէ գրեթէ նոյն փառաբանութիւնները գրեթէ նոյնութեամբ կրկնուելով այդքան երկարաշունչ պոէմի ամէն մի գլխում, ի՞նչպէս չեն վերածում իրենց հակիմաստին։ Եւ մնում է անհասկանալի՝ դա Նարեկացու հաւատի՞ ուժն է, թէ հանճարի ուժը։

Արդ, ով որ առնի այս համեստ մատեան մաղթանքների սպեղանին
Նրանով աղօթելու համար — եթէ այդպիսին մեղաւոր է մի՝
Ես էլ թող նրան մասնակից լինեմ իմ այս խօսքերով,
Իսկ եթէ երբեք լինի ոմն արդար այր աղօթարկու,
Ես էլ նրա հետ թող այս մատեանով գտնեմ գթութիւն։

Նարեկացին, բոլոր մեծ մարդասէրների նման համոզուած է, որ չարութեամբ ու դաժանութեամբ, սարսափներ ու պատիժներ սահմանելով աշխարհը չի գեղեցկանում, եւ մարդուն այդ ձեւով չես կարող փրկել։ Մարդուն փրկութիւն բերողը նրա հանդէպ աստուածային ու մարդկային գութն է, կարեկցանքը, որ պարարտացնում է հոգիները՝ աստուածային պատգամների ծլարձակման համար։ Սա վերածննդի հիմնական օրէնքն է, եւ եթէ Նարեկացին վաղ միջնադարի վերածնութեան սկզբնաւորողն ու հզօր ներկայացուցիչն է, ապա առաջին հերթին՝ հէնց դրանով։ Պոէմը ծայրից ծայր մարդասիրութեան կոչ ու աղերսանք է, խնդրանք ու յորդոր, քանի որ ամէն դաժանութիւն մի նոր յաւելում է աշխարհում եղած դաժանութեանը, իսկ ամէն գթութիւն մի նոր, հրաշալի ծաղիկ է կարեկցանքի փնջին, բայց չքեղ այդեստանում։

... Ինչո՞ւ կարծրացնես սիրտը եղկելուս, անճար ահաւոր,
Որ չթափանցի երկիւղդ այնտեղ։

Նարեկացին Աստծուն անվերջ համոզում է՝ այնպիսի Աստուած մնալ, ինչպիսին նա մարդկանց պատկերացման մէջ է.— լինել ամենակարող, երջանիկ պտուղ մնալ, ունենալ քաղցրութեան բարեշնորհ ծաղիկ... Ցորդորելով, փորձում է հակառակը բացառել, եւ, մանրամասնօրէն թուարկելով բոլոր հնարաւոր վատ բաներն ու բնութեան ոգուն անհարազատ չարութիւնները, հէնց իր թուարկումով փորձում է կանխել դրանց իրագործումները։

Մի՞թէ պիտի մոռանաս բարերարելդ, ով ակնկալութիւն.
Պիտի անտեսե՞ս գթասիրելդ, ով խնամող,
Պիտի փոփոխե՞ս մարդասիրելդ, ով անփոփոխ.
Պիտի նախանջե՞ս կենսագործելուցդ, անվախճան.
Պիտի թողնե՞ս ողորմութիւնդ, երջանիկ պտուղ.
Պիտի աղաւաղե՞ս բարեշնորհ ծաղիկը քո քաղցրութեան.
Պիտի անպատուե՞ս նիւթը պանծալի քո հարստութեան.
Պիտի պակասեցնե՞ս փառքը վարսերի քո բարձրապանծ.
Պիտի չպահե՞ս պսակիդ պայծառ զարդը վայելուչ։
Եթէ ողորմածներին է երանութիւնը,
Եւ դու, որ համակ արքայութիւն ես՝ սիրով լիուլի,
Մի՞թէ պիտի չպարգեւես դու քո փրկութիւնն ամբողջ.
Պիտի դեղ չդնե՞ս իմ վէրքերին
Եւ սպեղանի՝ խոցուածներիս.
Եւ տկարութեանս դարման պիտի չանե՞ս.
Պիտի չծագե՞ս լոյս՝ խաւարի մէջ, —

Մարդասիրական այդ յորդորներն ու խորհուրդներն առատօրէն սփռուած են ամբողջ պոէմում՝ նրա առաջին գլուխներից, ինչպէս մէջ բերեցինք, մինչեւ պոէմը եզրափակող գլուխները։ Գնալով Նարեկացու խօսքը դառնում է աւելի յստակ, հարցականը վեր է ածւում հաստատական չեչտի, երկիմաստութիւնը անհետանում է, եւ պոէմը հնչում է իբրեւ իսկական վերածննդի ապրող հոգու պատգամ.

Այնտեղ պէտք է ողորմել իրապէս,
Ուր կտրուած է յոյսը վաստակի,
Այնտեղ պէտք է բարեգործել,
Ուր խափանուած է մտքի տեսողութիւնը,
Այնժամ պէտք է մարդասիրել,
Երբ տկարութեան վտանգն է պաշարել ներքուստ եւ արտաքուստ.
Այնտեղ է անհրաժեշտ ձեռքիդ բժշկութիւնն աստուածային,
Ուր տեղի է տուել բոլորովին անդամների կենդանութիւնը.
Այնտեղ պէտք է լինի այցելութիւնը,
Ուր ելքի հնար չկայ.
Այնժամ է քո մեծութիւնը,
Երբ անյուսալի վէրքն առողջացնես.
Այն է հարազատ քո բնութիւնը,
Որ անակնկալ ժամին փրկութեան համար հրաշագործես.
Այն ժամանակ հանդէս կը գայ քո յաղթանակը,
Երբ վերջին շնչիս կեանքի փակուած դուռն իմ առջեւ բանաս.
Այն են շնորհներդ վայելչական,
Որ մոռնալով իմ չար գործերը՝ քո բարիները յիշես.
Նրանով ես դու անօրինակ,
Որ ապերախտիս, երախտագէտի հետ խնամարկես...

Գիտենք, որ պոէմում նոյնպէս անհերեւակայելի շատ են մեղքերի ու տառապանքների նկարագրութիւնները, ինքնախարազանման հեծեծանքներն ու սոցիալական անարդարութիւնների անյուսութիւնը, հոգու եւ մարմնի երկփեղկման, դրանց աններդաշնակ գոյութեան բզկտահար աղաւաղումները, գիտենք, որ բոլորի մեղքը Նարեկացին վերցնում է իր վրայ՝ «Թող ոչ մի զոհ չպահանջուի ինձնից բացի, կախաղանին ուրիշ ոտքեր թող մօտ չգան...» սկզբունքով, կամ Ահեղ դատաստանի սարսափներ ու ճենճերող հոգու «վայ ու ողբաձայն աղաղակներ», գիտենք՝ գիտէ ինքը՝ Նարեկացին, եւ որպէսզի յստակ լինի, թէ ինքը բնաւ չի թաքնւում դէպի յուսահատութիւն ու մարդատեացութիւն, որ ինքն իր խօսքը բանում է բուրումներից՝ մեղաւոր ու անմեղ հոգիների փրկութեան առջեւ խնկելու համար, յուշում է Աստծուն եւ մեզ՝ իր բազմասերունդ ընթերցողներին՝

... Ընդունիր խօսքեր իմ այս անձնադատ խոստովանութեան՝ որպէս անոյշ հոտ...

(Շար.– 3)

ՇՈՒՇՈՒՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

– Հանըմ, քանի որ կը պնդէք, ըսեմ. Վերը գրողին հետ խօսեցայ, վարձ առաջարկեցի, նոյնիսկ պնդեցի, բայց, տարօրինակ մարդիկ են սա «կեավուր» ըսուածները. գիտէ՞ք ինծի ի՞նչ պատասխանեց, չէք կրնար երեւակայել... «Մենք, քրիստոնեաներս, ըսաւ, երբ մէկու մը ծառայութիւն մը ընենք եւ վարձք ակնկալենք եւ կամ սպասենք պարտազանց կը մնանք Աստուծոյ առջեւ...» Իսկ եթէ ուզէք վաղը նորէն կ'երթամ, կը հանդիպիմ, նոյն առաջարկը կ'ընեմ. եթէ կրնամ համոզել՝ լաւ։

– Բայց, Զլֆօ, ես ամէն գնով կ'ուզեմ անձնապէս տեսնել այդ Վերը Վըրողը՝ այր թէ կին, ծանօթանալ անոր հետ, իմ երախտիքս յայտնել անոր։ Եւ կամ, եթէ կրնաս յարմարցնել, զայն մեզի բեր, միասին զաւաթ մը սուրճ կամ թէյ խմելու համար։

– Բայց, հանըմ, եթէ ձեր ցանկութիւնը կատարուի, ալ մեր գաղտնիքը ո՞ւր կը մնայ։ Ան՝ հոս, եւ կամ դուք՝ հոն. հաշիւը միեւնոյնն է. իմ իրեն երդումներով խոստացած գաղտնիքն ալ գաղտնիք չի մնար. անիկա որոշ է։

Տէր Նշանը, այժմ ինկած էր իր իսկ պատրաստած թակարդին ու չէր գիտեր ինչպէ՞ս պիտի կարենար դուրս գալ։ Հանըմը կը պնդէր, ինք խուսափողական պատասխաններ կու տար... Հասկնալի էր. այդ նեղ օրերուն, երբ ամէն ինչի պակաս կար, որքան վեհանձն մէկը ըլլալու էր այդ անձը, որ մերժէր արդար վարձատրութիւն մը։ Հիմա, որ խընդիրը այս փուլին մէջ մտաւ, հարկ էր բացառիկ հնարամտութիւն, կարենալ դուրս գալու համար այս անելէն։

Այժմ բաղեղը փաթթուած էր Տէր Նըշանի ոտքերուն, սրունքներուն, իրանին ու չէր գիտեր թէ ի՞նչպէս պիտի ազատէր անկէ։

Հանըմին հանապազօրեայ ողբասացութիւնները, հիւանդ տղեկին ողորմելի վիճակը, շրջապատին լաւ վկայութիւնները այս տունի մասին, ու իր ներկայութիւնը՝ միշտ ականատես այս ողբերգութեան, երբ մարդ եւ քահանայ՝ զինք մղած էին գործելու այս արարքը, առանց մտածելու գալիք անախորժութեանց մասին... Կամեցողութիւն, բարի գործը լաւ բաներ են, բայց, անոր հետեւա՛նքը։ Դէ՛, եկուր էշը անցուր «չամուր»էն Տէր Նշան...

Օրեր, շաբաթներ տեւեցին հանըմին ու Տէր Նշանին «սակարկութիւն»ները։ Հանըմը, օր աւուր կը դառնար կասկածամիտ, խստապահանջ, հարցասէր։ Տարօրինակ ու անհասկնալի էին Տէր Նըշանին սարէն – ձորէն բերած պատճառաբանութիւնները, եւ ասոր համար ալ այլազան ենթադրութիւններ կը մտայըղկէին իր գանկը։ «Օ, ոչ, այս բոլորին ետեւ թաքնուած խորհրդաւոր բան մը կար, որ իրեն համար գաղտնիք էր» եւ գուցէ այդ էր պատճառը, որ երթալով աւելի կը սրէր իր հետաքրքրութիւնը։

Ի՞նչ ընէր։ Զգէր – հեռանա՞ր. այսպէսով փակուած կ'ըլլար ամէն ինչ։ Բայց ո՞ւր։ Դուրսը համատարած թշուառութիւն կը տիրէր, իրմէ աւելի երիտասարդ, քաջառողջ՝ անոնք որ կրցած էին ձեւով մը խուսափիլ զինուորագրութենէն, անգործ կը դեգերէին փողոցէ – փողոց, դուռէ – դուռ, աննպատակ եւ կամ պատառ մը չոր հացի ի խնդիր։ Ինք՝ անոնց բախտաւորմամբ արքայավայել կեանք ունէր։ Ու, յետոյ, ինք ապրեցնել մէկու մը մօտ ծառայելուն համար էր, որ զերծ էր շատ մը անախորժ անակնկալներէ։

Պարսկահպատակութի՞ւնը, իր ճերմըկած մազ – մօրո՞ւքը. ո՞վ կը նայէր այդ օրերուն, այդ բաներուն։ Ճանկերնին ինկա՞ր՝ ալ լմնցաւ։ Ահա բաներ, որ տեւապէս կը ըլկէին իր գանկը։ Արդէն առանց ատոր ալ հազար տեսակ հոգեր ունէր, որոնք խառնարանի վերածած էին իր ներաշխարհը։ Հայ էր, նամանաւանդ քահանայ էր, ամէն օր, ամէն ժամ կը լսէր լաւն ու վատը, շատ քիչ յուսադրիչ բաներու մօտ՝ քստմնելին։ Այս բոլորին հանդէպ պէտք էր լուռ մնալ, խուլ ձեւանալ, համր դառնալ։ Դիւրի՞ն բան էր...

Այնտեղ՝ հայ տղեկ մը կը ծեծէին, քիչ անդին՝ երիտասարդ հայ կին մը բըռնաբարել կը փորձէին, անդին աղա մը իր աշխատաւորին «հախ»ը (օրավարձը) չէր ուզեր վճարել, դեռ ուրիշ տեղ մը՝ բռնագրաւում եւ բացօթեայ կողոպուտ, այս բոլորին օգնութեան կը փութար Քիւրտի պիտակին ներքեւ ծածկուած... Բայց, մինչեւ ե՞րբ այսպէս։ Ահա, մեծ հարցականը իր առջեւ։

(Շար.– 33)

բաստութիւնները ըրած էր։

Առաւօտեան ժամերգութենէն ետք, ժամը 10·30ին սկսաւ պատարագը։ Եկեղեցին լեցուած էր հաւատացեալներով։ Պատարագը մատոյց Հոգեւոր Հովիւ Ներսէս Ծ· Վրդ· Բապուճեան։ Պատարագին կը սպասարկէին սարկաւագներ։ Երգեցողութիւնները կատարուեցան բազմաձայն՝ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ։

Հայր Մերէն առաջ քարոզեց Հայր Սուրբը, « Սիմոն Յովնանու սիրե՞ս զիս » բնաբանով։ Քրիստոս հարցումը ուղղած էր Պետրոս առաքեալին, որ պատասխանած էր· « Այո, Տէր, եւ դու գիտես զի սիրեմ զքեզ »։ Այս պատասխանով Պետրոս առաքեալ յանձնառութիւն մը կ'առնէր, որ զինք պիտի առաջնորդէր մինչեւ նահատակութիւն։ Քրիստոսի այս հարցումին իրենց ամբողջական նուիրումով եւ զոհաբերութեամբ պատասխանեցին առաքեալներ, սուրբեր եւ մարտիրոսներ։ Իրենց կեանքը իմաստ ստացաւ Քրիստոսի հարցումին իրենց տուած հերոսական պատասխանով։

Ապա Ներսէս Վրդ· անդրադարձաւ հայ ժողովուրդին ալ որ իր ունեցած խորունկ հաւատքով միշտ հաւատարիմ մնացած է Քրիստոսի ի վին դարերու բազում չարչարանքներու եւ նահատակութեանց։ Հայաստան աշխարհ եղած է խաչի ճանապարհ մը։ Շատ անգամներ գոչած է Պօղոս առաքեալի նման « Ո՞վ կրնայ մեզ Քրիստոսի սէրէն բաժնել »։

Պատարագէն ետք օրհնուեցաւ մատաղը եւ բաժնուեցաւ ժողովուրդին։

Ապա, Ս· Մեսրոպ կրթարանի վարի սրահին մէջ տրուեցաւ ճաշ մը, որուն մասնակցեցան Հոգաբարձութեան անդամները իրենց ընտանիքով, Կրթական Յանձնախումբի տիկիններ, սարկաւագներ եւ դպրաց դասու անդամ–անդամուհիները։ Ճաշը անցաւ ուրախ – զուարթ մթնոլորտի մէջ· մէջ ընդ մէջ կատարուած արտասանութիւններով եւ կրօնական, ազգային ու ժողովրդային երգերով։

Մատաղօրհնութեան առիթով եղան նուիրատուութիւններ եկեղեցիին եւ Ս· Մեսրոպ կրթարանին համար, նոյն կըրթարանի շէնքի շինութեան համար, որ ունէր տակաւին 220·000 ֆրանքի պարտք։ Այս գումարին 150·000 ֆրանքը փոխատուութիւն էր դրամատունէն եւ որուն համար տոկոս կը վճարուէր։ Իսկ մնացեալ 70·000 ֆրանքը կը մնար պարտք շինութեան զանազան ձեռնարկներուն համար։

Շնորհիւ Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ նորակազմ Հոգաբարձութեան ճիգերուն, եկեղեցւոյ գոյացած հասոյթներէն եւ Ալֆորվիլի զանազան ազգայիններու կողմէ եղած նուիրատուութեանց եւ փոխատուութեանց կարելի եղաւ վճարել դրամատան պարտքը· 150·000 Ֆր· տակաւին կը մնայ ուրեմն 70·000 Ֆր· պարտք։ ֆրանք պարտք։

Ա·

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԹԵՀՐԱՆԻ հայ համալսարանական Ընդհանուր Միութեան նախաձեռնութեամբ, Յունիս 29ին, նշուած է Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակը։ Բացումը կատարած է Միութեան Նախագահը։ Բանախօսած է ճարտ· Խաչիկ Գալստեան ներկայացնելով Դաւիթ Անյաղթի կեանքն ու գործը։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայաշէն թաղամասի ժողովրդային տան մէջ, Յուլիս 5 – 6ին, տեղի ունեցած է Օգնութեան Խաչի Ա· սեմինարը, մասնակցութեամբ մասնաճիւղերու պատուիրակներու, բժիշկներու, ընկերային ծառայողներու, տնտեսագէտներու եւ կրթական ու մշակութային մարզերու ներկայացուցիչներու, որոնք քննարկած են Միութեան գործունէութեան մաս կազմող ծառայութեանց բոլոր երեսները։ Բացումը կատարած է Շրջ· Վարչութեան ատենապետուհին՝ Տիգի Թորիկեան։ Զեկուցումներ կարդացած են Թենի Սիմոնեան՝ յարաբերական, Անդրանիկ Ուրֆալեան՝ կազմակերպական, Վարանդ Փափազեան՝ դաստիարակչական, Նազարէթ Պէրպէրեան՝ քարոզչական, Ալիս Գազանճեան եւ Հրաչ Հաճէթեան՝ կրթական, Մարի Նալչայեան՝ ընկերային, Մասիս Ալեքսանտրեան եւ Արաքսի Շահինեան՝ տնտեսական, Տոքթ· Յարութիւն Արմէնեան եւ Տոքթ· Սոնա Ուզունեան՝ առողջապահական հարցերու շուրջ։

ԳԱՐԷԱՅԻ (Յունաստան) մէջ, Յուլիս 2ին, մեռած է Յովհաննէս Սարգիսեան։ Ծնած էր 1902ին՝ Եօտէմիշ։ Ճաշակելէ ետք քեմալական սարսափները Իզմիրի մէջ, հրաշքով ազատած եւ անցած է Յունաստան, նախ՝ Թիքս, ապա՝ 1960ին, Գարէա, ուր կարեւոր աշխատանքներ տարած է Հ· Մ· Ը· Մ·ի եւ Թաղական Խորհուրդի մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուր դամբանականով մը Գեղարդ Քհնյ· վեր առած է հանգուցեալին առաքինութիւնները։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Նշան Փալանճեան ճեմարանի պարտէզին մէջ, Յուլիս 6ին, տեղի ունեցած է հայկական տոհմիկ տարազներու ցուցադրութիւն մը, կազմակերպուած Համազգայինի Պէյրութի մասնաճիւղին կողմէ։ Ներկայ եղած են շուրջ 500 հոգի, արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններէն։ Բացման խօսքը արտասանած է Նշան Ծովիկեան անդրադառնալով տարուած այն աշխատանքներուն, որոնք կարելի դարձուցած են տարազներու պատրաստութիւնը։ Ներկայացուած են 34 տարազներ, որոնցմէ 7ը տղամարդու։

ՀԱՐԹՖԸՐՏ (Միացեալ Նահանգներ) համալսարանի Աւուրպախ սրահին մէջ, Յունիս 5ին, դասախօսութիւն մը տուած է Փրոֆ· Վահէ Օշական՝ « Ցեղասպանութեան ազդեցութիւնը մեր արդի գրականութեան վրայ » նիւթին շուրջ։ Դասախօսը ծանրացած է 1880ական թուականներու հայ գրականութեան վրայ մինչեւ 1915 եւ անդրադարձած յետպատերազմեան դէպքերուն։

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ « Վերտուկօ Օքս »ի մէջ, Յունիս 20ին, տեղի ունեցած է Իրանահայ Միութեան հիմնադրութեան 24րդ տարեդարձի ճաշ – պարահանդէսը։ Խօսք առած են Նորիկ Եղիկեան եւ Վարուժ Լալայեան։ Բանախօսած է Տիկին Մինա Շիրվանեան ներկայացնելով Միութեան 24 տարիներու գործունէութիւնը եւ ծանրանալով ներկայ կացութեան վրայ կոչ ըրած է զօրավիգ կենալ վարչութեան իրականացնելու համար կեդրոնատեղիի կառուցումը։ Ստեղծուած խանդավառ մթնոլորտի մէջ եղած են սրտաբուխ նըւէրներ ի նպաստ Կեդրոնի շինութեան։

– ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ –

Մարսէյլի Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեան վարչութիւնը, անհուն գոհունակութեամբ կը տեղեկացնէ թէ, ընդառաջելով իր խնդրանքին, Օպանեը քաղաքի երեսփոխան – քաղաքապետ Ժոզէֆ Կարսէն, խորապէս գնահատելով ազատագրական մարտիկ հերոս Միսաք Մանուշեանի եւ իր զինակից ընկերներուն քաջագործութիւնները ընդդէմ Նացի գըրաւման ուժերուն, Օպանեը քաղաքի փողոցներէն մէկը պիտի կոչէ Մանուշեան Կրուփ։ Պաշտօնական հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 24ին, Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, նախագահութեամբ Փարիզի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան նախագահ Պր· Գէորգ Պագըրճեանի եւ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան նախագահ Պր· Սեպուհ Սարեանի։

Ցետ պաշտօնական արարողութեան, տեղի կ'ունենայ ընկերա – համակրական ճաշ մը, ներկայութեամբ պաշտօնական անձնաւորութիւններու։

Առիթէն օգտուելով ըսենք նաեւ, որ Կարտան քաղաքի Պր· քաղաքապետն ալ, գոհացում տալով Միութեան խնդրանքին, Մանուշեան Կրուփ անունը պիտի տայ փողոցի մը։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Ն· ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ
ԵՒ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ
ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ԳԱՆՁԵՐԸ

ԱՒԱԳ «ԾԱՂԿՈՂ»

ԺԴ· դարու հայկական մանրանկարչութեան ամէնէն հետաքրքրական դէմքերէն է Աւագ ծաղկողը։ Թէ ո՞ւր եւ ե՞րբ ծնած է ան, ծանօթ չէ։ Աւագ ուսանած է Գլաձորի մէջ Հայոց պատմութեան անուանի դէմքերէն մէկուն՝ մեծ մանկավարժ ու գիտնական Եսայի Նչեցիի մօտ։ Առաւելաբար աշխատած է Պարսկաստանի Սուլթանիա քաղաքը։1350ական թուականներուն բախտը ունեցած է այցելելու Կիլիկիա։ Հոն, Աւագ գտած է իր տաղանդին արժանի ընդունելութիւն մը։ Կիլիկիոյ մէջ Աւագ լայն կարելիութիւններ ունէր ծանօթանալու բիւզանդական եւ արեւմտեան ձեռագիրներուն, հիանալու անոնց շքեղ ու հարուստ ձեւաւորումներուն վրայ։

Աւագի նկարչական ժառանգութենէն մեզի հասած են ութ ձեռագիրներ, որոնցմէ հինգը կը գտնուի Երեւանի Մատենադարանը։ Այդ ձեռագիրներու մանրանկարչութիւնը կը բացայայտէ արուեստ մը՝ հարուստ աւանդական ձեւերով, նոր ճաշակի արտայայտութիւններով, ինչպէս նաեւ ինքնուրոյն պրպտումներով։

Դասականի զգացողութիւնը, Աւագի արուեստին մէջ, երեւան կ'ելլէ մերթ առանձին կերպարներու, մերթ ամբողջական ձեւի ու կառուցուածքի ընկալման, գեղարուեստական համարկարգին մէջ գոյնի ունեցած դերի ու դէպի յըստակութիւն արտայայտող ձգտումին մէջ։

Աւագ ծաղկողի գործերուն մէջ կը զգացուին ԺԴ· դարուն յատուկ նոր, զարգացած ոճի արդէն իսկ գրեթէ կազմաւորուած գիծեր։ Ան շատ աւելի համարձակ ու յամառ է նորարարութիւններու մէջ, քան իր նախորդները։ Անոր արուեստի թէ՛ ներքին բովանդակութիւնը, թէ՛ ոճի հիմքերը այնքան ուժական են, որ ինքնաբերաբար զուգահեռներ կը յառաջացնեն ժամանակի հնադարեան արուեստին մէջ։ Այս պատճառով ալ անիկա յատուկ նշանակութիւն կը ստանայ հայկական մանրանկարչութեան պատմութեան համար։ Ասիկա երեւոյթ մըն է, որ կը վկայէ ԺԴ· դարու հայ մշակոյթի մարզին մէջ տեղի ունեցող աշխուժութեան մասին։

ԼԻԼԻԹ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՎԱՐՊԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

– Խանում,– խօսեցաւ Մարտիկ, կարծես հին արձան մըն էր, որ լեզու կ'ելլէր,– եթէ կ'ուզես օգնել, արձակել տուր վարպետիս թեւերուն կապերը· ան ծեր է, մանաւանդ ծխել կ'ուզէ։

– Կը տեսնե՞ս, Պէքիր, ան խօսեցաւ ինծի հետ,– ըսաւ Զարէ՝ երեսը ամուսինին դարձնելով, թէեւ դժգոհ անոր խօսելու եղանակէն։

– Ամուսինդ, խանում, երկչոտ է, երկչոտ,– շարունակեց Մարտիկ, ձայնն աւելի բարձրացնելով.– Ան յանդուգն է այն ատեն, երբ դիմացինին ձեռքերը շղթայուած են։

Մարտիկի այս խօսքերուն վրայ, ամբոխին մէջ նորէն ինկաւ հրհռոց։ Պէքիրը աւելի նենգ արտայայտութիւն մը առած էր։

– Մարտիկ, տղաս, քեզի ի՞նչ պատահեցաւ։ Խանումին ու պէկին առջեւ այդպէս չեն խօսիր,– նորէն մէջ ինկաւ խալֆան։

Զէ, չէ, Մարտիկը այլեւս նոյն տըղան չէր։ Վարդապետին դիակը տեսնելէ յետոյ շատ փոխուած էր։ Իրեն շատ մտիկ չէր ըներ, ու ամբողջ կիրք էր դարձեր, մտածեց խեղճ խալֆան։

– Խանում, կը տեսնէք, որ ճահիլ է, խօսածը չի գիտեր։

Մարտիկին յանդուգն խօսքերը Զարէի մէջ առաջին անգամ զայրոյթ առաջացուցին։ Ան չէր կրնար ներել, որ տըղամարդ մը անտեսէ իր ժպտուն երեսով ըսած խօսքերը։ Խալֆային աշկերտը վայրի ցուլի մը պէս սպիտակ ծաղիկ մը իր կճղակներուն տակ առած էր։ Զարէի համար տղամարդիկ հպատակներ էին միայն։ Շէվքէթ պինպաշին Սուլթանէն առած նշաններով իր բարձրաստիճան ծառան էր։ Պէքիրի զօլամներէն ընտրած էր չէկ, բարձրահասակ Մէմտուն՝ որպէս ծառայ եւ որսի ընկեր։ Իր հպատակն էր նաեւ Պէքիրը։ Ինք չէր սիրեր, այլ թոյլ կու տար որ սիրէին զինքը։

Զարէ անգութ էր ու եսասէր։ Ցաճախ, իր խաղալիքներէն ձանձրացած անգութ երախայի մը նման կը փրցնէր տիկնիկներուն ոտքերը կամ թեւերը ու անպէտ առարկայի մը պէս մէկ կողմ կը նետէր։ Կը կարծէր, որ Քիւրտիստանի է՛ն գեղեցիկ կինն էր։ Մարտիկ ոչ միայն անտեսած էր Զարէին ներկայութիւնը, այլ իր առջեւ նախատած էր իր ամուսինը։

Այդ զգացումներու մէջ, այս անգամ Զարէին դէմքն էր, որ խիստ արտայայտութիւն մը առաւ։ Ու, ան հրամայեց զօլամներուն.

– Տարէք զնտանը· ձեռքի շղթաներուն լաւ նայեցէք եւ դուռը ժիր գոցեցէք։

×

Ամբոխը կիսով Մարտիկին ու զօլամներուն հետեւեցաւ։

Զարէ տեսաւ խալֆան, որ կեցած էր կռնակը տնկի քարին տուած ու գլուխը կախ։ Չես գիտեր ինչո՞ւ, ուզեց, որ կատարուի խալֆայի աշկերտին բաղձանքը։ Հրաման ըրաւ, որ քակեն խալֆային ձեռքի կապերը։ Ու, Պէքիրի հետ խօնախ մտան իրենց դիմաւորող երկու շուներու հետ զբօսնելով։

Պէքիր ըսաւ, թէ խալֆային աշկերտը վտանգաւոր է եւ Իզօլիէն դուրս պէտք չէ հանել։

Զարէ, շատ լաւ կը հասկնար Պէքիրի այդ խօսքերուն իմաստը։ Գիշերով, մութին մէջ խալֆային աշկերտը կորսընցնելու մտադրութիւնը։

– Չէ, Պէքիր, զայն չարչարելը ինծի ձգէ։ Անոր պիտի սորվեցնեմ, որ Զարէի ու Պէքիրի հետ Հայ մը այդպէս չի կըրնար խօսիլ։ Ան քեզի երկչոտ ըսաւ։ Պէտք է չարչարել։ Սպաննելը անոր ոչինչ կը սորվեցնէ։ Տեսա՞ր ինչպէս արհամարհեց, երբ իրեն հետ խօսեցայ· կարծես կեավուրի մը հետ էր, որ կը խօսէր։ Խալֆային աշկերտը կ'ուզեմ իմ ձեռքովս չարչարել։ Անոր մերկ կռնակին խարազանի ուժեղ հարուածներ պիտի տամ, մինչեւ որ կապուտնայ մարմինը։ Անոր ձեռքի շղթաները քակել պիտի տամ։ Ան պիտի հաւատայ եւ ուրախ պիտի ըլլայ։ Երբ անոր դէմքին վրայ ուրախութիւն տեսնեմ, խստութիւնս աւելի պիտի սաստկացնեմ։ Պիտի հրամայեմ, որ զընտանի սիւնին կապեն ու շղթայ զարնեն նաեւ ոտքերուն։ Զգիտես, ինչքա՛ն հաճոյք պիտի պատճառէ ինծ՝ այդ վայրենի կալանաւորին չարչարանքը տեսնելով։

(Շար·– 119)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՐՇՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիս 27ի Կիրակիին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի որդւոց եւ Թոռանց տօնին առթիւ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ, զոր կը մատուցանէ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայր. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ եւ կուտայ օրուան պատգամը իր բանին քարոզով:

Յետ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ վարչութեան Նախագահ եւ ազգիս բարերար՝

ԱՐՇՐՈՒՆԻ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առիթով:

Վարչութիւնը կը հրաւիրէ մերազն հաւատացեալները, ներկայ ըլլալու օրուան պատարագի արարողութիւններուն, լսելու պատուիրակ Սրբազան Հօր բանին քարոզը եւ յարգանքի տուրքը մատուցանելու Ա. Ջրբաշեանի յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Եղիա Սերոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յուլիս 27, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ
(ծնեալ Էլմայեան)

մահուան եօթներորդ տարելիցին առթիւ ինչպէս նաեւ իրենց ծնողաց եւ մեծ–ծնողաց, նահատակ երկու եղբայրներուն եւ հօրեղբայրներուն եւ համայն պարագաներուն Սերոբեան եւ Էլմայեան ընտանիքներու:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՓՕ.— Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան եւ Օր. Աղաւնի Պետիկեան իրենց զաւակներուն եւ քրոջ ու եղբօր՝

Թագուհիի եւ Յակոբի

յիշատակին 1000 Ֆր. կը նուիրեն Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ»էն):

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROVPE MANOUGUIAN
Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholicos de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manouguian célèbrera une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin

Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola — Animation — Ambiance familiale Arménienne.

Entrée Libre

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվ. Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է.—

Այրի Տիկ. Սաթենիկ Աստուրեան 300 Ֆր., այրի Տիկ. Վարդուհի Կամալեան իր ամուսնոյն յիշատակին 100, Գալուստ եւ Ֆիլոր Սաղըրեանի հոգեհանգիստին առթիւ Օր. Մարի Սաղըրեան եւ Տէր եւ Տիկ. Թէրզեան 50ական, Քէօսէեաններու յիշատակին այրի Տիկ. Քէօսէեան 30, Ժիւսթին ընտ 20, այրի Տիկ. Կիւլեան, Կիւլեաններու մահուան առթիւ 50, Գէորգ Մանասեանի մահուան քառասունքին առթիւ այրի Տիկ. Արմենուհի Մանասեան, այրի Տիկ. Զագալօղեան, Տէր եւ Տիկ. Եղիա Ահարոնեան, Տէր եւ Տիկ. Գալուստ Ահարոնեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Ռուբէն Մանասեան 50, Պր. Գասպարեան 20 Ֆր.:

Արաքսի Սարգիսեանի յիշատակին Պր. Հայկազ Սարգիսեան եւ զաւակները 100, Պր. Արիստակէս Պետրոսեան եւ այրի Տիկ. Արապեան 50ական, Սարգիս Յարութիւնեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Մագսուտ Յարութիւնեան 200, այրի Տիկ. Պէրպէրեան 100: Ստեփան Սիմոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Սիմոնեան Լեւոն, Տէր եւ Տիկ. Սարգիսեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Ժան Սիմոնեան 50, Տէր եւ Տիկ. Յակոբեան 30: Յարութիւն Գավազեանի յիշատակին Գավազեան զաւակներ 100, Տէր եւ Տիկ. Ալէն Գավազեան, այրի Տիկ. Գավազեան, Տէր եւ Տիկ. Գավազեան, Տէր եւ Տիկ. Պաղտասարեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկ. Ծերոնց 50ական Ֆրք.:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի, ողբացեալ Ղազարոսեան Սարգիսի մահուան առթիւ.— Գրիգորեան Վահրամ, Գոհարեան Անի, Կարապետեան Տիգրան, Գոհարեան Մարք 400 Ֆր., Տէր եւ Տիկ–կին Փափազեան Կարպիս, Տէր եւ Տիկ. Ստեփանեան Մանուկ 50ական Ֆր.:

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HARATCH»-83, Rue D'Hauteville-75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

EREVAN restaurant
ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՉԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՉԻ – ՔԷՕՖԹԷ
(Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԽԱՇ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԱՐՄԻՆ
ուր պիտի գտնէք աշխարհի լաւագոյն գորգերը, մատչելի գիներով

ARMINE
les plus beaux Tapis d'Orient
importation directe, prix, choix, qualité
acheter un tapis chez Armine.
est un placement sur et agréable

ARMINE
ANTIQUITÉS - TAPIS
73, RUE LA FAYETTE, 75009 PARIS
tél. 878 80 13 métro Cadet

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

1980 – 81 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհիները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ.ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

COLLEGE
TEBROTZASSERE
CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE
POUR JEUNES FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation auBEPC.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes
14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1ere CLASSE — PENSION COMPLETE

	départ :	retour :
4e voyage	— 6 AOUT	21 AOUT 4300 F.
5e voyage	— 13 SEPTEMBRE	28 SEPTEMBRE 4300 F.
6e voyage	— 1er OCTOBRE	16 OCTOBRE 3800 F.

DIRECT DE MARSEILLE
1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.
2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.
3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Չորեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55
Վալանս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —Ալֆորվիլ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30ին: Փարիզի խումբը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 7.30ին, Փորթ Տ'Օրլէանէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
(12,14, Rue St. Bazile)
ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

La Maison de la Culture Arménienne de Marseille est fermée du 1er au 31 Août.

– ԱՅՍ ՕՐ ԱՆԿ Է –

«Յառաջ»ի խմբագրատունը բաց է ամէն օր (բացի՝ Շաբաթ եւ Կիրակի) ժամը 8էն 12.30 եւ 14էն 18.30:

×

Ոչ – սոխպողական բնոյթ ունեցող այցելութիւններն ու հեռաձայները կը խնդրուի կատարել միայն կէսօրէ վերջերը:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ
Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ
Հ.Մ.Ը.Մ. – ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12 – 26

Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան մանկապատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824.63.89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ. ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ

Արձանագրութիւնը կը փակուի Յուլիս 27ին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
25
VENDREDI
25 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.695
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.695

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Վասպուրականն ու Աղբակը զրկուեցան հայ գիւղացիին շնչուն կենդանութենէն: Արաուլի մեծ ու փոքր կատարներէն հնչող հայ չինականին տաղերը դադրեցան: Անընդհատ կեղեքումներ ու կողոպուտներ: Ջարդեր ու կախաղաններ:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը բարձրացուց ըմբոստութեան դրօշը 1897 Յուլիս 25ին: Հրաւէր ուղղեց հայ ֆետայիին: Միայն զէնքով կարելի էր սանձել Թուրքին եւ Քիւրտին վայրագութիւնները եւ պաշտպանել խեղճ հայ գիւղացին: Ֆետայիները, մէկ սիրտ մէկ հոգի, զրկած զէնքը, ալացան մրրկանման, իրենց նահատակուած եղբայրներուն, ալկուած քոյրերուն, սրբապղծուած տաճարներուն վրէժը լուծելու: Կարմիր վրէժը տանջուած ու անարգուած Հայուն:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մահապատիժ [illegible] Մազրիկ քիւրտ Թափառական ցեղին եւ անոր աշիրաթապետ Շարաֆին: Հասարակ ֆետայական յարձակում մը չեղաւ, այլ զինուորական պատրաստութեամբ եւ կարգապահութեամբ արշաւանք մը, ինչպէս օտարներն ալ վկայեցին ու զարմացան: Ղարաբաղցի Վարդանի եւ Նիկոլի կոչը եղաւ՝ « կռուեցէք մինչեւ ձեր վերջին շունչը, բայց միշտ խնայեցէք կիները ու երախաները »: Յեղափոխականները խոյացան իրենց դիրքերէն եւ ռազմաշունչ կերպով, երգելով կրակ բացին՝ « կրակ տեղացէք, անդադար կրակ, փա՛ռք Դաշնակցութեան առատ է գնդակ »: Եւ ոչնչացուցին Մազրիկ ցեղը: Գազանաբարոյ Թշնամին գիտցաւ որ հայ վրէժխնդիր անխոցելի ուժ մը, որ ինք անտեսանելի է, բայց գնդակը անվրէպ:

Խանասորի արշաւանքը հայ ժողովուրդին զգացուց թէ ժամանակն է ալ քակտելու մեր բոլոր յոյսերը օտարներէն եւ հաւատք ներշնչելու իր սեփական ուժին: Խանասորը ցոյց տուաւ թէ Հայու երակին մէջ սառած չէ դեռ այն արիւնը, հոգիին մէջ մարած չէ անկախութեան այն հուրը, որոնց շնորհիւ միայն կրնայ տիրանալ իր պատմական հայրենիքին: Խանասորի արշաւանքը եղաւ մարզարան մը: Գաղափարական աշխատանքները, յեղափոխական շարժումները նոր թափ ստացան: Առանց Խանասորի արշաւանքներուն, առանց Պանք Օթոմանի դէպքերուն հայ ժողովուրդը գուցէ այժմ թաղուած ըլլար պատմութեան դիրկը:

Պատի՛ւ մարտական մեծ կուսակցութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան որ գիտցաւ ապրեցնել հայ ժողովուրդը եւ անմար պահեց անոր հիին մէջ հայրենիքի եւ անկախութեան սրբազան իտէալը:

Պատի՛ւ գաղափարի մեծ կուսակցութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան որ գիտցաւ բարձրացնել ըմբոստութեան դրօշը « Ազատութիւն կամ Մահ » նշանաբանով եւ պաշտպանել իր քոյրերուն եւ եղբայրներուն պատիւը:

Երախտագիտութիւնը եւ գալիք սերունդները անմոռաց ոգեւորութեամբ պէտք է յիշեն ու հետեւին Խանասորի յաղթական արշաւանքի պատմական, ճակատագրական մեծ խորհուրդին:

Կ. Յ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ.—

Օրէ - Օր Կացութիւնը Կը Ծանրանայ

—o—

ԹԻՒՐՔԼԷՐԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ՝ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Պաշարման վիճակը որ միշտ ի զօրու է Թուրքիոյ շուրջ քսան գաւառներու մէջ, կ'արգիլէ որեւէ գործադուլ: Բայց եւ այնպէս, բանուորական ՏԻՍՔ ընկերակցութեան հրաւէրով հարիւր հազարաւոր աշխատաւորներ դադրեցուցած էին իրենց աշխատանքը Թուրքիոյ մէջ, բողոքի իբրեւ նշան Թիւրքլէրի սպանութեան դէմ: Շարժումը զգալի եղած է գլխաւորաբար Իզմիր, Ատանա եւ Անգարա, ուր բանակը ջանացած է ապահովել փոխադրութեանց միջոցներու նուազագոյն սպասարկութիւն մը: Բանթողներու թիւը կը տարբերի ըստ աղբիւրներու ինչպէս ամէն տեղ: ՏԻՍՔի Պոլսոյ կեդրոնատեղին համաձայն մէկ միլիոնի հասած է: Ահաբեկչական աջ գաղտնի շարժում մը՝ Թրքական Վրէժխնդրութեան Ջոկատի անունով հեռաձայնած են կարգ մը թերթերու ստանձնելու համար Թիւրքլէրի սպանութեան պատասխանատուութիւնը: Վարչապետ Տէմիրէլ ալ հրաւիրած է Խորհրդարանը ստիպողաբար, որպէսզի հարկ եղած հեղինակութիւնը տայ Պետութեան, եւ ան պայքարի ահաբեկչութեան դէմ: Յայտարարած է թէ Թուրքիոյ բոլոր խառնակութեանց ետին՝ համայնավարութիւնն է: Շեշտած է նաեւ « Երկիրը պիտի չյանձնենք դաւաճաններու ձեռքը »: Ազգ. Ժողովի արտակարգ նիստի մը ընթացքին է, որ Սիւլէյման Տէմիրէլ այս ելոյթը ունեցած է: Ծանօթ է որ տարուոյն սկիզբէն ի վեր 2000 հոգի մեռած է ահաբեկչութենէ: Ընդդիմադիր պարագլուխ եւ նախկին վարչապետ՝ Պիւլէնթ Էճէվիթ յանուն իր կուսակցութեան (Հալք) մերժած է Տէմիրէլի պահանջած յաւելեալ իրաւասութիւնները, որովհետեւ՝ « կառավարութիւնը բացայայտ կերպով ցոյց տուած է իր գործակցութիւնը աջ ծայրայեղներու հետ »: Էճէվիթի համար տագնապը լուծելու միակ ձեւն է՝ ընդլայնուած կառավարութիւն մը, հիմնուած վերանորոգման վրայ եւ որ ընդգրկէ գլխաւոր կուսակցութիւնները: Տէմիրէլ պատասխանած է թէ նման կառավարութիւն մը անհրաժեշտ չէ, ինչ որ անհրաժեշտ է այն է որ Խորհրդարանը բացառիկ օրէնսդրութիւնը հաստատէ: Եթէ մերժուի, այն ատեն ընտրութիւններ պէտք է ըլլան: Քաղաքագէտները սակայն, դեռ յոյս ունէին, որ ելք մը կը գտնուէր, յաջորդ օրը՝ Հինգշաբթի, Տէմիրէլ - Էճէվիթ հանդիպումէ մը:

Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնը, որ Հինգշաբթի առտու, իր առաջին էջին վրայ կուտար վերոյիշեալ լուրերը, կ'աւելցնէր թէ անցեալ շաբթու, Թրքական մամուլը սրտառուչ կոչեր հրատարակած է աջէն թէ ձախէն երկու պարագլուխներուն, որ մոռնան իրենց տարակարծութիւնները եւ միանան « միասնական պայքարի մը մէջ անիշխանութենէ փրկելու համար Թուրքիան »: Չորեքշաբթի օրուան թերթերու խմբագրականները շեշտած են թէ աջ թէ ձախ ահաբեկիչներու նպատակն է՝ « քանդել Թրքական ժողովրդապետութիւնը » եւ կոչ ըրած բանուորներուն, որ հանդարտ մնան Թիւրքլէրի սպանութենէն ետք:

Մաքէնի Թղթակիցը Հինգշաբթի օր կ'եզրակացնէր իր յօդուածաշարքը, ծանրանալով կրկին ահաբեկչութեան վրայ:

« Մարդկային Իրաւունքներու եւ Ազատութեանց Կոմիտէն » զոր հիմնած է Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը եւ որու կը նախագահէ Ժորժ Մառշէ, ոգեկոչած է Թիւրքլէրի յիշատակը եւ ժխտած չեշտած է թէ իր ստեղծումէն ի վեր, կոմիտէն « դատապարտած է Թուրքիոյ մէջ ազատութեան դէմ գործուած ոճիրները »:

« Իշտէ՛ Ֆաթսա » (ահա՛ Ֆաթսան) տողով կը սկսի իր յօդուածը Լիպերասիոն, արձագանգելով Հիւրրիէթի, որ այդպէս խորագրած էր Յուլիս 7ին, պարզելով սարսափազդու պատկերը Սամսոնի մօտ ձկնորսներու այդ փոքրիկ գիւղին: Հոն, կը գրէ թերթը « Պետութեան հեղինակութիւնը բացակայ է, ոստիկանութիւնը, բանակը, քաղաքագօրքը որեւէ իշխանութիւն չունին: Կարմիր կարգը կը տիրապետէ, քաղաքացիները սարսափած են »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ (մահմետական) մէջ սպաննուած է Լիբանանի մամուլի սենտիքայի նախագահը՝ Ռիատ Թահա, կառքին մէջ երբ վարչապետ Հըսին կ'երթար: Թահա, ոչ միայն Լիբանանի այլեւ արաբական աշխարհի ծանօթ դէմք մըն է, որ լաւ յարաբերութիւններ կը պահէր Պէյրութի տարբեր հոսանքներու թերթերուն հետ: 55 տարեկան էր:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախագահը՝ Նիքոլայի Չաուչեսքու պաշտօնական այցելութեամբ, Փարիզ ժամանեց: Առաջին օրն իսկ, Չաուչեսքու եւ Ժիսքար տ'Էսթէն տեսակցութիւն ունեցած են եւ հաստատած թէ նոյն տեսակէտն ունին միջազգային բազմաթիւ հարցերու շուրջ:

ՓՈՆԻԱԹՈՎՍԿԻ ներկայացաւ Ազգային Ժողովի խորհրդարանական յանձնախումբին, ինչպէս ինք ուզած էր, տը Պրօյլ հարցը լուսաբանելու համար: Բայց ըստ երեւոյթին, մեծ յոյս չկայ, որ լուսաբանուի քանի միակ յստակ բանն այն է թէ մէկը սուտ կը խօսի, բայց ո՞վ... Հարցը պիտի քննուի Հոկտ. 8ին:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ հերթական Խորհուրդէն ետք, Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն շեշտեց թէ « Ֆրանսան պէտք է ըլլայ եւ պիտի շարունակէ ըլլալ ապաստանի երկիր մը, այսինքն պիտի ընդունի իր հողին վրայ, անոնք որոնք կը հալածուին իրենց երկիրներուն մէջ, իրենց քաղաքական տեսակէտներուն կամ գործունէութեան համար: ... Բայց պիտի չընդունի իբրեւ կայան ծառայել օտարներու, կազմակերպելու համար բիրտ ուժի արարքներ»: Նոյն օրը կը կատարուէր Պախթիարի մահափորձին զոհ ոստիկանին յուղարկաւորութիւնը մինչ Պուլվ. Պինոյի շէնքին բնակիչները կը պահանջէն որ Պախթիար երթայ ուրիշ տեղ բնակի, առանձնացած վայր մը, անընդունելի գտնելով իրենց համար ստեղծուած կացութիւնը (վախ, խուզարկութիւն եւն.):

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 10–21)

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՇԻՇ «ՋԵՐՄՈՒԿ» ՋՈՒՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երեւանի հանքային ջուրերու գործատունը 200 հազար շիշ « Ջերմուկ » ղրկած է Մոսկուա, Ողիմպիականներուն մասնակցողներու համար: Մինչեւ խաղերու աւարտը ձեռնարկութիւնը 300 հազար շիշ եւս պիտի ղրկէ: « Ջերմուկ »ը այս տարի արտասահմանէն 20 հազար շիշի ապսպրանք ունեցած է: Վերջերս գործատունը ունեցած է նոր սարքաւորում, որու շնորհիւ ժամական 14 հազար շիշ կարելի եղած է լեցնել: « Ջերմուկ »ի պահանջները գոհացնելու նպատակով առողջարանային քաղաքին մէջ կառուցուելու վրայ է նոր գործատուն մը, որ ներկայի 46 միլիոնի փոխարէն տարեկան 75 միլիոն շիշ հանքային ջուր պիտի արտադրէ:

×

« ԿԻԿՈՍԻ ՄԱՀԸ » ՕՓԵՐԱՅԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Երեւանի օփերայի խումբը Կոմիտաս Երաժշտանոցի սրահին մէջ բեմադրած է երաժիշտ Վարդան Աճէմեանի « Կիկոսի մահը » օփերան, ըստ Յովհ. Թումանեանի գրուածքի մոթիֆին: Երիտասարդ երաժիշտը օփերան յօրինած է համաձայն իր հանգուցեալ մեծ-հօր՝ բեմադիր Վարդան Աճէմեանի լիպրեթոյի: Բեմադրած եւ ձեւաւորած է Տիգրան Լեւոնեան: Ղեկավարն է Նուրի Դաւթեան: Գլխաւոր դերերը ստանձնած են Ելենա Վարդանեան, Հէնրի Ալավերդեան, Սուսաննա Մարտիրոսեան, Մարիէտտա Շահվերդեան, Նելլի Քարիմեան: Օփերայի առաջին ներկայացման առթիւ երաժիշտ Գրիգոր Հախինեան ըսած է, թէ ստեղծագործութեան մէջ սերտօրէն ներդաշնակուած են արդի երաժշտութեան արտայայտչական միջոցները եւ ազգային վառ գոյները: Հեղինակը գտած է երաժշտական ցայտուն կերպարներ. նուագախումբի բաժինը եւս վառ գոյներ ունի:

×

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵ - ՇՐՋԱՆԻՆ 40 ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Հայաստանի 22 հազար աշակերտներ յառաջիկայ ուսումնական տարին կը դիմաւորեն, նոր դպրոցներու մէջ: Սեպտեմբեր մէկին քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ կը սկսին գործածուիլ դպրոցական 40 շէնքեր, ուսման եւ ֆիզիքական դաստիարակութեան յարմար պայմաններով: Վերջին հինգ տարիները Հայաստանի մէջ կառուցուած են 250 դպրոցական շէնքեր: 1980 – 1981 տարեշրջանին Հայաստանի աշակերտութեան թիւը կը հասնի 600 հազարի, որոնցմէ 60 հազարը առաջին անգամ ոտք կը դնէ դպրոցի շեմէն ներս:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ (54 քիլօ դասակարգ)

Կռփամարտի մրցումներու առաջին շրջանին Հայաստանի մարզիկներէն Սամսոն Խաչատրեան յաղթեց Թենայի (Դոմինիկեան Հանրապետութիւն):

×

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ (յոյն – հռոմէական)

68 քիլօ ծանրութեան դասակարգի երրորդ շրջանին Նալբանդեան յաղթեց հունգարացի Կալի, իսկ չորրորդ շրջանին կէտերով պարտուեցաւ Սիւփրոնէն (Լեհաստան):

Յիշենք, որ Չորեքշաբթի Ֆրանսա իր առաջին մետալը — արծաթ — ստացաւ մարզասուրի (ֆլէօրէ) մէջ, շնորհիւ Փասքալ Ժոլիոյի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԼՈՅՍԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՒՈՅԵԱՆ

Դ.

Նարեկացին խօսում է բոլոր մարդկանց հանդէպ իր վերաբերմունքի անխտրականութեան մասին, կարծես դուշակելով, թէ մարդիկ հակուած են մեծագոյն արուեստագէտներին անգամ սոցիալական այս կամ այն դասին վերագրելու եւ նրանց մէջ փնտռելու կողմնապահութեան այն տարրը, որ սկզբնական շրջանում, ինչպէս մենք ենք սաում, նոյնիսկ առաջադիմական է, իսկ յետոյ վեր է ածւում չարիքի՝ մնացած բոլորի գլխին: Վերածնութեան գլխաւոր յատկանիշը համահաւասար, անկախ մարդասիրութիւն է՝ անկախ տարիքներից, սեռերից, սոցիալական դասերին պատկանելութիւնից, որովհետեւ վերածնութիւնը յաւակնութիւն ունի լինելու անթերի մարդու փառաբանութիւն առհասարակ, եւ մասնաւորապէս՝ նրան տեսնելու իր նախասահեղծ բոլոր կատարելութիւնների ներդաշնակութեան մէջ, Նարեկացին՝ ինքը իր պոէմով, որ իր վարքն է, օրինակ է տալիս հաւասարատեսութեան — աշխարհի վրայ գոյութիւն ունեցող որեւէ մեղք չի կարող լինել իբրեւ սոսկական ինքնածին գոյութիւն. Նա մարդկութեան ընդհանուր վարքագծի արդիւնքն է, կառավարողներին կամազուրկ ենթարկուելու նրա անհեռատես բնաւորութեան օրինաչափ ածանցեալը.

Ողբեր երգեցի ես շարահիւսած այս նոր մատեանում.—
Որն իբրեւ կցորդ, մեծապէս գիտակ
բոլոր վշտերի՝
Նշաւակում է ուրոյն պատկերով կրքերը
ամէն մարդու պատահող, —
Այս երկրում ապրող ամէն հասակի
բնակիչների համար անխտիր,
Աշխարհում ցրուած բազմաթիւ բոլոր
քրիստոնեաների...

Ուրեմն՝ անխտրական առհասարակ, բայց հաւատից: Խտրականութիւնը դըրւում է միայն քրիստոնեաների եւ ոչ-քրիստոնեաների միջեւ: Այլակրօնների համար Նարեկացին չի ուզում իր մատեանը գրել: Աշխարհին առհասարակ եւ Հայոց աշխարհին եկած չարիքների առաւելագոյն մասը անհաւատներից ու այլակրօններից է. — Էլ ի՞նչպէս կարող ես դառնագին հեծեծանքներով սիրտդ բացել նրանց առջեւ, երբ մարդկային մեղքերն ու հոգեւոր անբարեկրօնութիւնները թուարկելիս քրիստոնեաների մէջ անգամ կարող են լինել մարդիկ, որոնք կեղծաւորաբար երեսպաշտութիւն կ'անեն եւ կ'ասեն, թէ՝ այս ինչե՞ր է խօսում այս Գրիգոր քահանան, ի՞նչ մեղքերի մասին է խօսքը, երբ մենք ամէնքս բարեկրօն կուսակրօններ ենք, եւ մեր հոգին մաքուր է, մեր շուրջը առատութիւն է յեղուած, եւ բարեկամ ու եղբայր ենք Սեբաստացիներին ու Պիհռոնացիներին: Կեանքը աւերողները կարող են Նարեկացուն ներկայացնել կեանքը բամբասողի դերում, այդ պատճառով էլ մեծ բանաստեղծն ստիպուած է, կամ հարկ է համարում «Մատեանի» մէջ բացատրութիւն տալ իր բոլոր անհանգստութիւններին, միաժամանակ հասկացնել իր, ա՛յսպէս ասած, «պայմանական թշնամիներին», թէ այդտեղ էլ իրեն համար անբացատրելի բան չկայ, որ ինքը կարող է ըմբռնել նըրանց չնչին երեւակայութեան հնարած բոլոր նուրբ խարդախութիւնները: Իսկ ասացինք «պայմանական թշնամիներ», որովհետեւ Նարեկացու համար իրականում թշնամի չկայ. Նա վեր է այդպիսի զուտ երկրային հասկացողութիւնից. թշնամութիւնը միակողմանի է. ներքեւից դէպի վերեւ, կեղծաւորներից ու բանսարկուներից դէպի Նարեկացին:

Արդ, եթէ մէկը չխաբի իրեն, կամ
չձեւանայ
Ու չանհաւատի կեղծաւորաբար, եւ պարզ
ու հասարակ վարուի,
Ճանաչի իրեն որպէս մարդ մահկանացու,
Այդպիսին պէտք է հասկանայ, որ ես
զուր չգրեցի
Մեղքերի բոլոր դէպքերը այստեղ,
Որոնց գլխաւոր մասերը մէկ-մէկ թուեցի
վերեւ,
Կամ ամբողջութեամբ չսահմանեցի
իսկութիւնը ես
Այն տեսակ-տեսակ սխալանքների,
Որոնք պտըտւում, գալար են գալիս մեր
բնութեան մէջ,
Այլ բիւրաւոր չար արգասիքներից միայն
մի փոքրիկ չափով ցոյց տուի,
Մնացածները թողնելով, որ դուք սրանց
միջոցով ուսումնասիրէք
Թէեւ ոչ լրիւ եւ ամբողջապէս:

Ըստ երեւոյթին, Նարեկացու անձի վերաբերեալ չափազանց շատ են եղել բանսարկութիւնները, որովհետեւ «Մատեանի» մէջ գրեթէ գլուխ չկայ, ուր նա չյիշատակի այդ չարաբաստիկ իրողութիւնը: Սակայն յիշատակելով հանդերձ, Նարեկացին չարութիւն չի անում այդ բանսարկուների հանդէպ, չի տենչում նրանց ոչնչացումը: Ոչ թէ բանսարկուների վերացումն է փափաքում նա, այլ բանսարկութեան, ոչ թէ՝ հալածողներինը, այլ՝ հալածանքի, ոչ թէ՝ տգէտներինը, այլ՝ տգիտութեան, ոչ թէ ստոր մարդկանց կորուստը, այլ ստորութեան կորուստն է երազում Նարեկացին, ոչ թէ անհատի, այլ երեւոյթի դէմ է նա. այդ պատճառով էլ նրա ընդվզումը ոչ թէ ատելութիւն է, այլ անխառն մարդասիրութիւն: Նա Տիրոջ հետ զրոյցի ժամանակ յորդորում է նրան, թէ ինքը հասկանալով է բարիք խնդրում իրեն ատողներին ու բանսարկուների համար, եւ աղաչում է՝ չգլանալ, գործել այդ բարիքը՝ իր աղերսանքները լսելով, իսկ մեզ հետ զրոյցի ժամանակ նոր միայն բացատրում է, որ այդ բոլորն ինքն անում է Աստծոյ պատկերին նմանուելու համար:

Արդ, նայելով, Տէր, անարգիս վրայ,
յիշիր մեծութիւնդ,
Եւ երբ քեզանից բարիք խնդրեմ ես իմ
ատողներին,
Դու նրանց համար, որ քոնն են դարձել,
ըստ քո մեծութեան,
Հրաշապէս անճառ բարիքներ գործիր:
Զսատակեցնես ինձ խայթողներին,
այլ ուղղիր նրանց,
Գչլելով խոտան բարքերն երկրային...

Սա աղաչանք – հրաման – յորդոր – կարգադրութիւն է Աստծուն:

Իսկ մեզ՝ մեր ականջին թաքուն շշընջում է՝

Բարեգործներին բարիք խնդրելը օրէնք է
բնութեան
Եւ մենք այդ բանը անում ենք կամքով
մեր անրոնադատ:

Նարեկացին գտնում է, որ սա մի բան է, որ կարող է ամէն հասակի մարդ կատարել, իսկ երկրորդ ամենադժուարը այդ ցանկութիւններն իրականութիւն դարձնելն է, որից յետոյ մարդը կարող է նմանուել Աստծուն:

Այդ իսկ պատճառով գերադասեցի
թշնամիներիս բարիք ցանկանալ,
Քան երախտաւոր բարեկամներիս համար
աղերսել:

Այլեւս ի՞նչ եզրակացութեան կարելի է յանգել, քան այն, թէ հզօր բանաստեղծին դրիչ շարժել տուողը ծով մարդասիրութիւնն է: Մարդասիրութեան այս տեսակը բնաւ կապ չունի ոչ բանաստեղծական շողոքորթութեան հետ, որ այնպէս առատօրէն տարածուած է ժամանակակից աշխարհում, ոչ հաճոյականութեան, որ բաղադրուած է միայն ձօներից ու փառաբանութիւններից, ոչ էլ իրենից առաջ չարժուող սերունդների հանդէպ գերակայութեան զգացումի հետ:

Նարեկացին կոչ է անում՝ մաքրուել աշխարհային ախտերից՝ փորձելով իր անձի օրինակով ցոյց տալ, թէ ժամանակի ընթացքում մարդու մէջ ինչ երկփեղկում է առաջացել, ինչ ահաւոր աններդաշնակութիւն է առաջացել ձեւի եւ բովանդակութեան, հոգեկանի եւ մարմնականի միջեւ: «Ցողնաբեկ է նա իր հանգստի մէջ եւ խրախճանքում՝ ալխուր...» հանրայայտ օրինակը մէջ չբերելու համար, դիմենք ուրիշ օրինակների: «Մատեանի» սկզբնական գլուխներից մէկում Նարեկացին յիշատակում է, թէ Տէրը ներողամիտ համբերութեամբ անսահման բարիքներ է տուել իրեն, իսկ ինքը՝

Եւ սակայն յանցապարտս՝ ես,
փոխարինեցի նրանք
Մարմնական եւ հոգեկան երկրաքարշ
յուզումներով
Եւ մտածումներով՝ սխտախորհուրդ ու
բազմածուփ:

Յայտնի է, որ այն իր վրայ է վերցնում գոյութիւն ունեցող եւ դուշակուող բոլոր մեղքերը հաւասարապէս, եւ ամէն երեւոյթ քննելիս նրա հայեացքը լոյս աշխարհ է հանում երեւոյթի ամենախորքում ծփացող էական ամէն մի ալիք: Ձեւի եւ խորքի աններդաշնակութիւնը տանջում է Նարեկացուն՝ երբ իր շուրջը տեսնում է, որ անխարդախ հաւատացեալների նուիրումը չարաչահում են կրօնաւորի զգեստ հագած անարժան ծառաները Աստծոյ՝

Եւ ինչպէս որ ինձ ուզում են պատուել
վայելուչ շուքով սիրելիներդ քո անուան
համար,
Կրօնաւորի զգեստիս բարեձեւութեանը
նայելով,
Անգիտակ գաղտնի իմ արատներին՝
երանի են տալիս եղկելուս...

(Շար.-4)

ԾՈՎԸ՝ ԴԵՂԵՐՈՒ ԱՂԲԻՒՐ

Ամերիկեան Օսպորն ծովային գիտութիւններու լապորաթուարի տնօրէնը կը պնդէ թէ, ժամը հասած է՝ ծովային բոյս եւ կենդանիներէն, դարմանումի համար զանազան նիւթեր հայթայթելու: Հին Զինացիք արդէն, մարմնին մէջ հաւաքուած ջուրերը քակելու, կանանց ամսաշրջանային խանգարումները կանոնաւորելու, ապուշ եւ քանսէրի դարմանումի համար, ծովէն դեղեր կը պատրաստէին: Նոյնպէս Պլինիոս քացախով խառնուած կատուաձուկի փուշի մոխիրը, ակռայի ցաւերու դէմ կը գործածէր:

Լապորաթուարի տնօրէնին կողմէ, ծովային բուսականութիւնը եւ անոնց հիւանդութեանց դէմ գործածութիւնը սապէս աչքէ անցուած են:

Զրիմուռ (ալկ).— Ասոնց ծովուն մէջ օրկանիք մարմին պատրաստող եւ կեանքը կանոնաւորողներն են: Ուր որ ջրիմուռները շատ են հոն ծովային բուսականութիւնը եւ կենդանիները կը բազմանան: Ջրիմուռներէն մէկ մասը հականեխիչ են:

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Իր գրած հմայի՞լը... Երանի թէ գըրած չըլլար, անով սկսան այս բոլոր տաղտուկները: Անհաւատալի՝ բայց իրաւ. Նարեկի սրբատառ պատառիկները իրենց դերը կատարեցին ճշդութեամբ.. Հիւանդ տղեկը, որ շաբաթը քանի մը անգամ ենթակայ էր նոպաներու, այժմ, վիճակը օրաւուր կը բարելաւուրէր: Վերջին շաբաթը բնաւ գալարում չունեցաւ, ու, սակայն՝ երկար ատենէ ի վեր: Հիմա, անոր այտերը սկսած էին կարմրիլ, իրանը՝ ուղիղ, քալուածքը՝ հաստատ:

Պարտէզին մէջ, դաշտերու լայնքին, համարձակ կը վազվզէր, ցածլիկ պատերէ կը ցատկէր եւ ծառերը կը մագլցէր՝ սարսափ պատճառելով իր մօրը: Ու, դարձեալ, երկար ժամանակ, ստուածի մը պէս կը լափէր ամէն բան... Իրաւ որ հրաշքը կատարուած էր...

Հայր, մայր, ծանօթ – բարեկամ կը զարմանային այս երեւոյթին: Քայքայած, մահուան դուռը հասած տղեկը վերադարձած էր կեանքի՝ մեծ հրճուանք պատճառելով իր շրջապատին:

Այս առթիւ, մեծ աղային տունը բացառիկ ուրախութիւններ սարքուեցան: ոչխարներ մորթուեցան ու կաթսաներով փիլաւ եփուեցաւ աղքատներու, չքաւորներու համար: Տունին ծառաները եւ մըշակները խուրաքանչիւրը իրեն յարմար նուէրներ ստացաւ: Տէր Նշանն ալ զերծ չմնաց այս բաշխումներէն: Զոյգ մը նոր կօշիկ, «խաթ» մըն ալ քաղքեցիի հագուստ, զոր կ'ամչնար հագնիլ:

Այս բոլորին մօտ կը մնար սակայն հրախայրիքը... Այս հմայիլը գրողը: Աղերսուած մը, որ դեռ կը մնար մութին մէջ, բայց, որ հիւանդին տէրերը ուխտըրած էին ամէն գնով գտնել զայն: Բայց, ո՞ւր էր այդ խորհրդաւոր անձը...

«Հին հմայիլը գտնուած է»,– սակայն համոզիչ էր մասնաւորապէս աղային համար: Այնքան միամիտ չէր հաւատալու՝ ամէն ըսուածներուն: Առաջին անգամ, երբ իր կինը յայտնեց այս պարագան, արդէն իր ըսած ձեւէն յայտնի էր, որ կը կեղծէր, շինծու կամ հնարուած պատմութիւն մըն էր:

Ու, երեկոյ մըն ալ, սովորական ժամէն դուրս անակնկալօրէն վեր կանչեց զինքը: «Եկուր, նստէ հոս,– հրամայեց աղան, ցոյց տալով «սէտիր»ը:

– Զլֆօ,– դարձաւ աղան իրեն՝ չեչտակի,– Զլֆօ, մէջտեղը ինչ որ հմայիլի մը պատմութիւնը կայ. կնոջս խօսքը թէ՝ հին հմայիլը գտնուած է՝ համոզիչ չէ ինծի համար, եւ գիտեմ, որ դուն ալ մաս ունիս այս գործին մէջ. արդ, շատ հետաքրքրիր եմ գիտնալու, թէ ո՞վ է այդ բարի մարդը՝ Հայը, որ ես ալ իմ պարտքս հատուցանեմ:

«Գիտեմ, թէ ի՛նչ ձեւով որ ալ փորձեմ հատուցանել, դարձեալ պարտական պիտի մնամ անոր: Վարձատրութիւն չուզե՞ր: Լա՛ւ: Գաղտնի՞ք պէտք է մընայ այս պարագան՝ դարձեալ լա՛ւ: Բայց, աշխարհ է, մարդս մարդու պէտք կ'ունենայ անսպասելիօրէն, թերեւս օր մըն ալ ես կարենամ ձեւով մը օգտակար ըլլալ իրեն: Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ուզեմ անպայման ծանօթանալ այդ անձին հետ, ինչ ձեւով որ կրնաս կարգադրել: Եթէ կ'ուզես այս տունը տեւական ու ըսպառիչ մղձաւանջէ մը ազատել, ըրէ այդ բանը, կ'աղաչեմ:

– Բայց, աղա, գիտէք որ անոնք շատ կասկածամիտ են մեր մասին, կը վախնան մեզմէ, չեն սիրեր մեզ եւ իրաւունք ալ ունին: Արդէն շատ դժուարութեամբ կրցի այդ գիրը գրել տալ, եթէ ձեր եւ հանըմին անունը տուած չըլլայի, անկարելի էր որ զայն ձեռք ձգէի: Թող ձեր կամքը ըլլայ. վաղը կ'երթամ, կը տեսնուիմ, եւ լրիւ պատասխան մը կը բերեմ ձեզի:

Ոտքի ելաւ մեկնելու համար: «Ո՛չ, նստէ՛,– հրամայեց աղան,– նստէ՛. ու ձայն տուաւ մատրուակին: Ինք եւ աղային դիմացը սուրճ խմելու պատի՞ւը... Ի՞նչ կը նշանակէր սակայն: Այս պարագան հաճոյք պատճառելէ աւելի երկչոտ կասկածներու դուռ մը բացաւ իր ներսիդին: Թուրքը, ամէն բանէ առաջ, խորամանկ աղուէս մըն էր. իրեն ծանօթ էր այս պարագան:

(34 – Շար.)

Անթարթիքի կարգ մը փէնկուէններու ստամոքսը եւ աղիքները միքրոպ չեն պարունակեր, որովհետեւ այս փէնկուէնները Թուլամորթով (մոլիւսք) կը սընանին, իսկ այս Թուլամորթներն ալ հականեխիչ եղող սախտ աքրիլիք պարունակող ջրիմուռներով կը սնանին։

Կարգ մը ջրիմուռներ սունկի հիւանդութեան դէմ նոյնիսկ միքրոպներու դէմ ազդեցիկ նիւթեր կ՚արտադրեն։ Ասոնցմով կարելի եղած է վառեակներուն հիւանդութիւններու պատճառաւ կորուստը նուազեցնել։

Ալկինաթները, ակարակարը, հոլանտական մամուռը, քոմմէթիքի, սննդական դեղագործական մարզերու մէջ կը գործածուին։ Առաջին ընդհանուր պատերազմին, Թունաւոր կազին պատճառած շնչառական բորբոքումին դէմ, կարմիր ջրիմուռի մէկ արտադրութիւնը գործածուեցաւ։ Նիւ Եորքի մէջ իրլանտական պառերը, հազի դէմ իրենց յաճախորդներուն կը յանձնարարեն ուիսքիի մէջ իրլանտական մամուռ աւելցնել, քալսիմ ալկինաթը, վէրքերու վրայ կիրարկելով արիւնահոսումը կը դադրեցնեն։ Ճափոնի մէջ ջրիմուռներէ կ՚արտադրեն ստաքրիսի դէմ ազդեցիկ սախտ քանիքը։ Ակարահարը որ միքրոպներու քիւլթիւրի համար կը գործածուի, շատ մը վիրուսներու դէմ ազդեցիկ գտնուած է։ Նոյնպէս ջրիմուռները փորձուած եւ լաւ արդիւնք տուած են զանազան քանսերներու ոսկորի մեթասթազներու դէմ։ Իրլանտական մամուռը, ստամոքսի սախտը, լիփիտները, քոլէսթէրինը կը պակսեցնէ, հէփարինի նման արեան լերդացումը կ՚արգիլէ։

Ալկինաթները ունին յատկութիւն մը որ կը կապէ ռատիօաքթիվ սթրանսիոմը։ Այս ձեւով, ալկինաթները կամ անոնց փոխաքարիտ բաղադրութիւնները, կարելի կ՚ըլլայ օգտագործել ռատիօաքթիվ մարմիններով եւ ծանր մետաղներով Թունաւորումներու դարմանումին համար։

Ծովային անողնաշարաւորները

Սպունգներէն հանուած են բերանի քանսերի, ծովու հովահարէն ալ սարքումի եւ լէօսէմիի դէմ, ազդեցիկ նիւթեր։

Օղակաւորներուն 6000 տեսակէն մէկ մասը կուտան սարքոմի եւ սունկի հիւանդութեան դէմ ազդեցիկ նիւթեր, Թուլամորթներէն, որոնք 10·000 տեսակ կը հաշուեն, մէկ մասը կուտայ նոյնպէս սարքոմի ու լէօսէմիի դէմ ազդեցիկ նիւթեր։ Այս նիւթերը աւելի ազդու գտնուած են երբ արտադրուած են ամառուան ընթացքին։

Ճափոնի մէջ ծովային որդերէ պատրաստուած է քիմիական բաղադրութիւն մը, որ հրապարակ ալ ելած է փատան անունով եւ որ կը գործածուի բամպակի, կաղամբի եւ բրինձի մշակումի մէջ վնասակար միջատներու դէմ։ Աւելին ըլլալով այս դեղը տաքարիւն կենդանիներու վնասակար չըլլալով, 1–2 բացառութեամբ, կարելի է գործածել բոլոր բուսականութեան համար իբր միջատահատ։

×

ՍԱՑՐԱՄՈՐԹՆԵՐԸ (ԷՔԻՆՈՏԷՐՄ)

6000ի մօտ տեսակներէն (ծովաստղ եւայլն) մէկ մասէն ստացուած են նիւթեր որոնք կասեցուցած են սարքոմի եւ քանսերի յառաջացումը եւ ազդեցիկ գտնուած կրիփի դէմ։

×

ՄԵՐԿԽԵՑԵՄՈՐԹՆԵՐԸ (ԱՍԻՏԻ)

Միայն ծովու յատուկ այս կենդանիներէն որոնք ջուրը ծծելով եւ դուրս տալով կը սնանին, քանսերի եւ լէօսէմիի դէմ ազդեցիկ նիւթեր արտադրուած են։

×

ԽԵՑԱՓԱՌ (ՔՐԱՊ)

Ամերիկայի արեւելեան ծովեզերքի մօտ շատ գտնուող մէկ տեսակէն կը պատրաստուին քիմիական մարմիններ որոնք շատ ճշգրիտ կերպով կը չափեն միքրոպիք Թոյներու քանակը։

×

ՁՈՒԿԵՐԸ

Շատ ծանօթ է թէ զանազան ձուկերու լեարդէն Ա. Տ. վիթամինի պակասի դէմ գործածելի իւղեր կ՚առնենք։ Նաեւ ոստ (հայրն պալըղը) եւ հրինկ (րինկա պալըղը)ի սաղմը հեփարինի դէմ սալմին կը պարունակէ։ Բրաձուկ (մորինա)ի լեարդէն կը պատրաստուի իւղ մը որ կը գործածուի, մորթը իւղոտելու, իւղոտ դեղերու համար։ Ծաղազականի մէկ տեսակ ձուկին սիրտէն ալ կը պատրաստուի սրտի զօրաւոր գարթուցիչ մը՝ նման տիժիթալինի։ Կլոր ձուկերու կողմէ թէթրոտոքսինը քոքաինէն 160·000 անգամ աւելի ազդեցիկ գտնուած է ջղային դրութեան վրայ։ Ճափոնի մէջ այս դեղը կը գործածուի իբր ջղային հանդարտեցուցիչ եւ ցաւերու ամոքիչ, բորոտ (լեփր)ներու եւ քանսերէ տառապողներու վերջին շրջաններու։

×

Ծովուն սպունգներու քով նուքլէօթիտներու գիւտէն քսան տարի ետք կարելի եղաւ ասոնք քանսերի դէմ գործածել։ Նոյնպէս նէրէիսթոաքինը իր գիւտէն 28 տարի ետք իբր միջատահատ ըլլալով հրապարակ ելաւ։ Արտադրութեան, անալիզի եւ սէնթէզի նոր մեթոտներով յուսալի է որ սպասման այս շրջանները կարելի ըլլայ կրճատել եւ դարմանումի նոր հորիզոններ բանալ։

« ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ »

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՕՐ

(ԽԱՆԱՍՈՐ)

—— Օ ——

« Այնքան շատ են մեր հերոսները ու նահատակները, որ հնար չի բոլորը թուել. Ես կ՚ուզէի որ նրանց ոգին մեր մէջ լինի այս օրերին. մենք չկորսնցնենք մեզ »։

ՌՈՍՏՈՄ

×

Ազատութիւնը կորսնցուցած եւ զայն կրկին ձեռք ձգելու համար պայքարողներու առաջին գիծին վրայ կուգայ հայ ժողովուրդը։ Թէեւ Թիւով փոքր՝ քաղաքական վերիվայրումներու բերումով, սակայն դէպի ազատութիւն ձգտող իր տենչը եղած է անսահման։ Ատոր փայլուն ապացոյցներէն մէկն է Խանասորի արշաւանքը 1897 Յուլիս 25ին, կազմակերպուած հայ ֆետայիներու կողմէ Մազրիկ ցեղին եւ անոր պետին՝ Շարաֆ բեկին դէմ, որ մահ ու աւեր սփռած էր շրջանին մէջ, 800 հայորդիներու սպանութեան պատճառ դառնալով։

Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր հարուածող բազուկին, 250 անձնուէր մարտիկներէ բաղկացած խումբը, ղեկավարութեամբ Վարդանի եւ Իշխանի արշաւեց Շարաֆ բեկի վրայ լուծելով 800 հայ նահատակներու վրէժը։

Կ՚ապրինք դարու մը մէջ, ուր ամէն ժողովուրդ կը ձգտի ունենալ իր սեփական հողը եւ ազատութիւն։ Հայոց պատմութիւնը հարուստ է հերոսական մարտնչումներով։ Անթիւ են գրչի եւ զէնքի միջոցով ազատութեան գաղափարը չեփորողներ, որոնց ջանքերը տուին յաճախ բարեբեր արդիւնքներ։

Խանասորի արշաւանքը լայն ակօսներ բացաւ մեր ազատագրական պայքարի յետագայ ընթացքին մէջ։ Արշաւանքը մեզմէ խլեց 19 երիտասարդներու կեանքը, սակայն Թշնամին համոզուեցաւ, որ Հա՛յն ալ գիտէ զէնք բարձրացնել, վէրք տալ եւ ստանալ յանուն իր ժողովուրդի ազատութեան եւ յաւիտենականութեան։

Խանասորի արշաւանքին մասնակցող 250 հայ ֆետայիները զէնք բարձրացուցին այն համոզումով՝ որ « միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն »։ Պատմութեան անողոք դատաստանը ա՛յս է եղած, դժբախտաբար։ Ժողովուրդներու բարեկամութիւնը կ՚իրականանայ միայն այն ատեն, երբ իւրաքանչիւր ժողովուրդ կ՚ունենայ իր սեփական հողը եւ ազատութիւն։

Փա՛ռք Խանասորի հերոսներու ազատատենչ ոգիին։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԻՔՖԱՅԱՅԻ վանքին մէջ, Յունիս 24ին, տեղի ունեցած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքի 50րդ կրթական տարեշրջանի ամավերջի հանդէսը, ներկայութեամբ զոյգ Հայրապետներու, միաբան հայրերու, սաներու ծնողքներու եւ հիւրերու։ Տեսուչը՝ Տաթեւ Եպիսկ. Սարգիսեան, տեղեկագրով մը ներկայացուցած է Դպրեվանքի մէկ տարուան կեանքը։ Գեղարուեստական յայտագրի գործադրութենէն ետք հանդիսութեան փակման խօսքը արտասանած է Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս ներկաները հրաւիրելով պատասխանատուութիւն ստանձնելու եւ շինարար դեր կատարելու եկեղեցւոյ եւ ազգին կեանքին մէջ։ Խորէն Ա. Կաթողիկոսի օրհնութեան խօսքէն ետք ներկաները դիտած են սաներու պատրաստած ցուցահանդէսը։

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ (Լոս Անճելըս) Հայ կեդրոնին մէջ, Յունիս 29ին, նշուած է Դաւիթ Անյաղթի 1500ամեակը։ Դասախօսած է Երուանդ Գալստեան անդրադառնալով Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայական հայեացքներուն։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Մարաշի Հայր. Միութեան սրահին մէջ, Յունիս 14ին, « Շարժում » Մշակ. Միութիւնը ընդունելութիւն մը տուած է ի պատիւ Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեանի։ Ներկայ եղած են զանազան միութիւններու եւ հայ մամուլի ներկայացուցիչներ։ Խօսք առած են Տոքթ. Գրիգոր Մուշեան՝ Միութեան անունով եւ « Շարժում » շաբաթաթերթի խմբագիր Սամօ Սարգիսեան։ Փակման խօսքը արտասանած է Դաւիթ Եպիսկ.։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ վեց հայ ուսանողներ Յուլիս 1ին մեկնած են Լիբանան, մէկուկէս ամիս հետեւելու համար հայերէն լեզուի եւ հայ մշակոյթի պատմութեան յատուկ դասընթացքի մը, որ հնարաւոր դարձած է Տէր եւ Տիկին Գէորգ Յովնանեանի յատուկ մէկ յատկացումով։ Ուսանողները կ՚ապրին Պիքֆայայի վանքին մօտ գտնուող « Ամերիէ » պանդոկը եւ դասընթացքին կը հետեւին Դպրեվանքին մէջ։ Դասախօսական կազմը, գլխաւորութեամբ Գարեգին Բ.ի, կը դասաւանդէ հայերէն լեզու, Հայոց պատմութիւն, հայկական երաժշտութիւն եւ ճարտարապետութիւն։ Ծրագրուած է այցելութիւններ դէպի Այնճար, Դամասկոս, Հալէպ, Քեսապ եւ Տէր–Զօր։

ՄՈՆՐԷԱԼԻ « Քլօտ Շամփաներ » սրահին մէջ, Յունիս 15ին, տեղի ունեցած է Հրաչ Տէր – Սարգիսեանի երգահանդէսը, հովանաւորութեամբ Համազգայինի։ Երգիչը, ընկերակցութեամբ Արա Ալեքսանեանի նուագախումբին, մեկնաբանած է ազգային, հայրենասիրական եւ ժողովրդական երգեր։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՐԴԵՏ ՈՒ ԱՇԿԵՐՏ՝ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ

– Ինչ ալ ըլլայ, վտանգաւոր գազանի մը հետ է գործդ։

– Գիտես, որ ես կը սիրեմ վտանգաւոր խաղերը, չէ՞, Պէքիր։ Մի քանի օր յետոյ պիտի տեսնես որ այդ վայրի գազանը դհոլի առջեւ պարող մուրացիկ է դարձեր։ Ան պիտի ցատկռտէ իր շուրջը հաւաքուող մարդոց հաճելի ըլլալու համար։ Պատառ մը հացի համար գլխին վրայ պիտի դառնայ եւ հազար ու մի օյիններ պիտի ընէ։ Այն ատեն դուն ալ պիտի զուարճանաս։

Զարէ, ինքն ալ չէր գիտեր, թէ ինչո՞ւ ամէն բանէ առաջ, կ՚ուզէր խնայել խալֆայի աշկերտին։

– Քու հաճոյքիդ համար ամէն բան կ՚ընեմ, սակայն որեւէ ատեն, ոեւէ հայի պէտք չէ խնայել,– ըսաւ Պէքիր ու աւելցուց, թէ երկու շաբաթէն աւելի է, որ կը զգայ, թէ իր շուրջը վտանգաւոր բան մը կը կատարուի։

Ըսաւ, թէ Մահմուտը գտնուած չէ, թէ Վարդաձորի մէջ ֆէտայի տեսնողներ եղած են. թէ, ֆէտայիները սկսած են լեռներէն վար գալ ու գիւղերու մէջ մտնել։ Պէքիր պատմեց, նաեւ, որ վալի փաշան զինքը իր մօտ կանչած էր։ Ան ալ իմացեր էր, որ Վարդաձորի մէջ ֆէտայի երեւցած է, թէ վերջերս բաւական շատցեր են անոնք ու կ՚երեւին ճամբաներու վրայ, գիւղերու մէջ։ Վալի փաշան լուր տուած է իրեն, թէ Կովկասի սահմաններէն երկու խումբ մտած են եւ ցրուած մաս մը լեռներու, մաս մը՝ գիւղերու մէջ։

– Դուն չգիտես, Զարէ,– շարունակեց Պէքիր՝ տիվանին վրայ նարկիլէն քաշելով,– չգիտես՝ որ մէկ շաբաթ առաջ պղնձեղէն ծախողի գործով գիւղերու մէջ մէկը կը պտըտի եղեր։ Էշի վրայ աման – չաման բեռցուցած, Վարդաձոր ալ գացած է։

Պէքիր պատմեց, որ այդ գազանճին Ֆրէնկիստանի աշխարհէն եկած է եւ անոնց ճէրիտէներուն հետ գործ ունեցող ֆէտայիներուն պետը եղած է։ Պատմեց, որ վալի փաշան Իսթամպոլէն թելկրաֆ առած՝ չորս կողմ ժանտարմներ ձգած է։ Շատ վտանգաւոր մարդ ըլլալուն համար, Սուլթանը թէլկրաֆ – թէլկրաֆի վրայ կու տայ եղեր եւ սակայն մինչեւ հիմա բռնուած չէ։

– Վարդաձոր էդ տեսակէն վտանգաւոր տեղ է,– աւելցուց Պէքիր,– երբ մի քանի կասկածելի մարդեր ալ վերցուին մէջտեղէն, էն ատեն, գեղը իր հողերով ու տուներով կրնար իրեն մարապան դարձնել։ Պէքիր, յիշեցուց վալի փաշային ըսած «ատամ ազըլը» խօսքը Հայերու համար, թէ՝ Հայը իր հողին կապուող Թուհաֆ կենդանի մըն է, թէ օրրանի երախան նոյնն է, ինչ որ է հարիւր տարեկան ծերուկը։ Եթէ, երախային գլուխը ճեղքես, հոն Թէմամ Հայաստան մը կը գտնես։

Զարէ, վարդագոյն տիվանին վրայ ընկողմանած, Պէքիրի խօսքերուն մտիկ չէր ըներ։ Այդ օր, իր մէջ կարծես առանձին հաճոյք մը կար։ Խալֆային աշկերտը իր կալանաւորն էր, իր ձեռքին տակ. եթէ ուզէր, Թոյլ կու տար, որ ապրի ու արեւ տեսնէ։ Կրնար անոր հետ վարուիլ այնպէս, ինչպէս որ ուզէր։ Կրնար խաղցնել, կրնար նոյնիսկ տինկի քարին լծել մատակ գոմէշին տեղ։

Զարէին հաճոյքը վագրի վտանգաւոր որսի գնացող վարպետ որսորդի մը հաճոյքն էր։

Զարէ, պիտի ուզէր տեսնել, խօսեցնել կալանաւորը։ Ցիշեց, որ կալանաւոր երիտասարդը ականջին կապոյտ յուլունք ալ ունէր։

Զարէ, կ՚ուզէր խալֆային աշկերտը իր երկու ձիերուն հոգ տանող ծառան ընել։ Երբ ինքը ձի հեծնէր, խալֆային աշկերտը բոպիկ ոտքերով քալէր իր ձիուն ետեւէն։ Անոր կուրծքը մերկ պիտի պահէր, իսկ եթէ որսի երթար՝ իր ուժեղ ծառան գայլի մը դէմ կռուի պիտի հանէր. ինքը՝ ձիուն վրայ պիտի հրճուէր դիտելով երկուքին ուժեղ կռիւը։ Զարէ, այդ պահուն իր կանացի գրաւիչ ժպիտով ու խօսքերով պիտի հրահրէր ծառային կռիւը։

Գայլին պարտութենէն յ ե տ ո յ, Զարէն ձիէն վար պիտի իջնէր, պիտի գովէր անոր ուժը, իր կանացի հինայոտ ձեռքը նոյնիսկ անոր մերկ ուսին պիտի դնէր։ Այո՛, այո՛, ինչ որ վայրի գայլ մը չէր կրցած ընել, ինք պիտի պարտէր՝ իր ձեռքը անոր մերկ ուսին վրայ դնելով միայն։ Այդ ամեհի տղան պիտի դառնէր իր ոտքերուն տակ քնացող շան մը չափ ստրուկ ու հաւատարիմ։ Ան պիտի ծառայէր իր առջեւ մերկ ուսով, ականջին կապոյտ յուլունքով։

(Շար.– 120)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Շառլ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Անդրանիկեան եւ աղջիկները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յուլիս 27, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՖԻԼԻՓ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Առաքելեան)

մահուան քառասունքին եւ իրենց հօր՝

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ

մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Անդրանիկեան եւ Առաքելեան ընտանիքներու համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՆԻՍԷՆ Տիկին Էլիզ Վառնաճեան իր եղբօր յիշատակին, 300 Ֆր. կը նուիրէ ողբացեալին «շատ սիրած Յառաջ»ի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի ողբ. այրի Տիկին Մակարեան Արշալոյսի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոս Սարգիսեան 50 Ֆր., Պր. Յակոբ Առաքելեան 100, Ստեփանեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Տալաքիւփէլեան, Շամախեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մակարեան 50ական Ֆր.:

Ինչպէս նաեւ ողբ. Տիկ. Ազնիւ Թորոսեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Սամուէլ Յովսէփեան, Յովհաննէս Յովակիմեան 20ական, Թադէոսեան Ձ Զորթեան ընտանիք 100 Ֆր.:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Նախաձեռնութեամբ ու մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ Փարիզի Հայ Նախկին Ռազմիկներու ու Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեանց անդամներու,

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26-ԷՆ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 9

Ռազմիկներ ու նախկին դիմադրականներ ինչպէս նաեւ բոլոր բարեկամներ ու համակիրներ սիրով կը հրաւիրուին մասնակցիլ ու վայելել Հայրենի ոսկի աշունը, տեսնել Մայր Հայրենիքի հոյակապ իրականացումներն ու վերանորոգուիլ հայկականութեամբ:

Մեկնում Փարիզ ու Մարսէյլ քաղաքներէն ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26ԻՆ ԱՌԱՒՕՏ

Առաջին կարգ ու բացառիկ գին 3500 Ֆր.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՄԱՐՍԷՅԼ. — ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ հեռ. 93·24·01
ԵԴՈՒԱՐԴ ՇԷՀՐԵԱՆ հեռ. 66·24·25

ՓԱՐԻԶ. — ԾԵՐՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ հեռ. 241·57·77 եւ 274·27·20
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍԱՐԱՖԵԱՆ հեռ. 878·08·96

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ. — Լիոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Աճէմեան ընտանիքէն 100 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Յովհաննէս Թորոսեանի մահուան առիթով:

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Տէր եւ Տիկ. Անդրանիկ Ալեքսանեանէ (Էքիւլի) 100 Ֆր. իրենց զաւկին ժան-Մօրիսի ամուսնութեան առթիւ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Ֆր.ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

VOYAGES EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F
du 20 juin au 1er juillet 3 890 F
du 12 au 23 septembre "

2° VOYAGE DE 14 JOURS

du 09 au 22 août 4 190 F

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F
du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

MONDOTOURS OCIVEP

Spécialiste des Voyages sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom ....
Prénom ....
Adresse ....
.... Tél. ....
Ville .... Code postal..........

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du .... au ....
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour :
....

Rayer les mentions inutiles

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROVPE MANOUGUIAN
Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholicos de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manouguian célébrera une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola — Animation — Ambiance familiale Arménienne.

Entrée Libre

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à U.G.A.B., 11 Square Alboni 75016 Paris.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՆԻ երգչախումբի հրաւէրով
ՄԱՆՈՒԷԼ
Փարիզի մէջ
ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ Նոյեմբեր 4ին

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Հոկտեմբեր 18

Հիլթըն պանդոկի սրահներուն մէջ կը խնդրուի նկատի ունենալ:
Մանրամասնութիւնները յետագային

LA CAPPADOCE

YORGANTZ

1980 Long-Play

A PARU

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévise 75009 Paris
Clamart — Télé Condorcet 17b av. J.-Jaurès Clamart
Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon
Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille
Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice
et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քլամառի անտառին կից մարգարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824·63·89
ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.
ՀՐԱՉ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հետեւեալ ձեռնարկները.—
Զբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ - երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազդ	200	(235,20)
Հոգեհանգիստ	100	(117,6))
Շնորհակալիք	100	
Հարսնիք, նշանտուք	100	
Ծնունդ	100	
Կը փնտռուի	40	(47,04)
Կ'ուզուի	60	(70,56)

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի և սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ Թէ. Վէ. Ա.ն՝ 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագիծի մէջ գումարները):

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
26-27
SAMEDI-DIMANCHE
26-27 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.696

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.696

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ.-

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ՝ ՄՏԱՀՈԳ

ՏԵՂԻՈՅՆ ՎՐԱՅ՝ ՆՈՅՆ ԽԱՌՆԱԿ ՎԻՃԱԿԸ

Մաքսէնէն վերջ, Մոնտոն է որ յօդուածաշարք մը սկսած է «Վտանգուած Թուրքիան» խորագրով, եւ ուր կը վերլուծէ ներկայ անիշխանական վիճակը եւ աջ խմբակցութեանց կատարած դերը։ Կը յիշէ թէ Մարտի վերջ ամերիկեան Ծերակոյտի քննիչ յանձնախումբ մը սա եզրակացութիւնը առաջարկած է. — «Թուրքիա անիշխանութեան կամ զինուորական մենատիրութեան եզրը կը գտնուի։ Միաժամանակ ժողովրդավար Թուրք հիմնարկութիւնները երբեք այսքան հզօր չեն եղած»։ Այս բանաձեւումը, իրողութեան մէջ, հակասական Թուրքիոյ մը երկարգաւոր պատկերը կը պարզէ։ Պէտք չէ մոռնալ սակայն թէ վերջին շրջանին մանաւանդ ծայրայեղ–աջն է որ հող շահած է եւ ո՛չ հակառակը, ինչպէս կ'ակնկալուէր։ Արդարեւ Էրպագանի եւ Թիւրքէշի խմբակցութիւններն են, որ իրաւարարի դեր կը խաղան Ազգ. Ժողովին մէջ, կառավարութիւն մը պահելու կամ տապալելու համար։ Էճէվիտ, որ ինչպէս ոեւէ ուրիշ մարդ, հաւատարիմ է քեմալական աշխարհականութեան, քանիցս Էրպագանի դիմած է, պաշտօնի գլուխ մնալու համար, իսկ Տէմիրէլ, դեռ Թիւրքէշին կը դիմեց «փրկուելու» համար։ Բայց ի՛նչ գինով, հոս է հարցը։ Սակարկութեանց նիւթը որքան ալ գաղտնի պահուած ըլլայ, սկսած է յայտնուիլ։ Օրինակ արտօնութիւն տրուած է կրօնական արարողութիւն կատարել Այա–Սոֆիա, առաջին Մայր – տաճարը Բիւզանդական Քաթողիկէութեան, մզկիթի վերածուած 1453ին Մեհմէտ Բ.ի կողմէ, Պոլսոյ գրաւումէն ետք եւ թանգարանի՝ Քեմալի կողմէ 1930ին։ Ասիկա կարեւոր զիջում մըն է կրօնամոլ աջին եւ ուրացումը՝ 50ամեայ քեմալականութեան։ Միաժամանակ արտօնութիւն ալ տրուած է Գուրան կարդալ եւ քարոզ տալ Թոփքափուի մէջ։ Թէեւ Մոնտի աշխատակիցը կը նըշմարէ որ Պոլսոյ քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց մէջ, ո՛չ ոք պիտի կռուի Այա – Սոֆիայի համար։ Բայց եւ այնպէս, եթէ Թուրքիա չի դադրիր «Եւրոպայի հիւանդ մարդն ըլլալէ», պէտք է նկատել նաեւ թէ իրեն երբեք չեն պակսած գուրգուրոտ խնամողները, ամէն կողմէ։

ՁԱՅՆ ՄԸ ՏՈՂՈՒ

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Հինգշաբթի օր միայն, 29 «դաւադիր» գնդակահարուած են, առաւօտեան ժամը մէկին։ Այս խումբին մէջ էր նաեւ ծայրայեղ ձախ պարագլուխ մը՝ Թաղի Շահրամ, որուն դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է թէ 1975ին սպաննել տուած է Շարիֆ Վաղէֆի։ Հալածանք կայ նաեւ օտար լրագրողներուն դէմ եւ էնթէր Քոնթինանթալ պանդոկը, ուր կ'իջնեն, «լրտեսներու բոյն» որակուած է։ Գալով Պանի Սատրի, իրաց այս կացութեան մէջ, Ուրբաթ առտու, դեռ չէր կրցած նախարարապետ մը նշանակել։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պոլսոյ հիւպատոս նշանակուած է Ֆրանսուա տը Թեսթա, որ 1963էն 69 Աղեքսանդրիոյ ընդհ. հիւպատոս եղած է եւ 77էն ի վեր դեսպան էր Քաթմանտու։

ԻՆԹԵՐՆԷՇԸՆԸԼ ՀԵՐԸԼՏ ԹՐԻՊԻՒՆ

Ուիլեըմ Սարոյեան Մարտիրոս Սարեանի մասին

Ուրբաթ, Յուլիս 25ի Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնը իր վերջին (14րդ) էջին վրայ յօդուած մը հրատարակած է Ուիլեըմ Սարոյեանէ։

Ինչպէս գրած էինք, Սարոյեան ամիս մըն է Փարիզ է եւ այցելելէ ետք Սարեան ցուցահանդէսը, գրութիւն մը տուած է ամերիկեան օրաթերթին, որ այդ առթիւ հրատարակած է նաեւ երկու վերարտադրութիւն նկարիչէն՝ Սէր եւ Ինքնադիմանկար։

Սարոյեան իր յօդուածը կը սկսի.— «Մարտիրոս Սարեան, Մարք Շակալ, Փապլօ Փիքասօ, Միրօ, Մաթիս։ Այս անուններուն մեծ մասը անմիջապէս ծանօթ է։ Միակ բացառութիւնը առաջինն է»։ Տալէ ետք ծննդեան եւ մահուան թուականները, յիշելով անշուշտ յօդուածին առիթը՝ «Շատ լաւ ցուցահանդէս մը, շուրջ 50 օրինակներու իր գործէն, ներկայիս Փոմփիտու կեդրոնը ...», կը կեդրոնանայ Սարեանի վրայ.— «Այո՛, Մարտիրոս Սարեան Հայ մըն է, եւ այդ պատճառով է որ ցանկին երկրորդ անունն է՝ Մարք Շակալ։ Հայերն ու Հրեաները Ս. ատիճանի զարմիկ են դժբախտութեան մէջ եւ եղբայր՝ դըժբախտութեան օգտագործման, փոխակերպութիւնը մեռեալին հրաշագործ կենդանիին։ Զէք տեսներ փոկրոմները Շակալի նկարներուն մէջ ոչ ալ ջարդերը Սարեանի գործերուն։ Ամէն մէկը փոքր տղայ մըն է բաց աչքերով, որ կը տօնէ կենդանի յիշատակը եւ ոգին»։

Սարոյեան կ'անդրադառնայ իր առաջին այցելութեան Երեւան, 1935ին երբ Սարեան 55 տարեկան էր եւ ինք՝ 28 եւ բնաւ չէր ճանչնար Սարեանը ոչ ալ ոեւէ մէկը Հայաստան։ Կը սիրէր սակայն քալել աշխարհի մէկ քաղաքին մէջ, ուր ամէն մարդ Հայ էր։ Ապա, հանդիպած է բանաստեղծներու, գրագէտներու եւ թատերագիրներու եւ իւրաքանչիւրը իրեն կը ներկայանար ժողովրդական պատմութիւնով մը, հայերէն, բայց ինք երբեք հայերէն կարդալ չէ սորված, միայն խօսած է ութ տարեկանէն։

1960ին է սակայն որ երբ կրկին Երեւան է, Սարեանը 80 տարեկան, ինք՝ 52, իր դիմանկարը կը գծէ։ Սարոյեան կը պատմէ որ Մահարի ըսած է իրեն.— «Ձեզ տեսած է առջի օր Մոսկուա եւ մեծ պեխ մը ունէիք, կ'ըսէ, սպասեցի որ պեխը տեսնեմ, ո՞ւր է»։ Ու Սարոյեան կը խոստովանի թէ Երեւան հասնելէն առաջ, ածիլած է, խորհելով թէ «աւելի ընդունելի կ'ըլլայի Հայաստանի Հայերուն»։

4–5 օր դրած է Սարեան նկարին համար, ապա ըսած «Ձեզաւ, պէտք է կըրկին ընեմ»։ Եւ ըրած է կրկին և. Սարոյեան տեսած է երկու նկարներն ալ, աշխատանոցը, 1968ին։

Վերջաւորութեան, Սարոյեան կը պատմէ թէ օր մը երբ Սարեանին կ'երթար, կը տեսնէ 40ի մօտ խռոված մարդ մը, որ դուրս կ'ելլէր աշխատանոցէն կարծես պարպելէ ետք իր հոգին, Հռոմի իր կեանքին մասին, իտալացի կնոջ մը հետ, զոր ձգած էր, բազմաթիւ զաւակներով եւ ուրիշ լաւ բաներով։ Մ. Սարեան անուշութեամբ կ'ըսէ.— «Լաւ, համբերէ, համբերէ՛, բայց անշուշտ մարդ մը չի կրնար թշնամի մը ունենալ իր անկողինին մէջ»։ Ու Սարոյեան կը հրաւիրէ ընթերցողը այցելելու ցուցահանդէսը «ուր կը գտնէք նաեւ Սարեան Թանգարանի տնօրէնը՝ Շահէն Խաչատրեան (ՅԱՌԱՋ՝ ի դէպ, երբ Սարոյեան այս գրութիւնը կը յանձնէր «Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն»ի, ասկէ աւելի քան 15 օր առաջ, Խաչատրեան դեռ Փարիզ էր) եւ հաճոյք կ'առնէք իր խանդավառութենէն հայկ. նկարչութեան մեծ ծեր երիտասարդին՝ Մարտիրոս Սարեանի համար»։

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՁԱՆԱԶԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Ազդակ» Յուլիս 15 եւ 16ի իր թիւերով արձագանգ կը հանդիսանայ վերջին օրերու կարգ մը տեսակցութիւններու։

×

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆԻ

Յուլիս 14ին կէսօրէ առաջ ժամը 11.30ին, հայ երեսփոխաններու պլոքի ներկայացուցիչներ՝ Մէթր Խաչիկ Պապիկեան եւ ընկ. Տոքթ. Մելքոն Էպլիղաթեան, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկերը այցելութիւն մը տուին նախագահ Քամիլ Շամունի։

Մօտաւորապէս մէկ ժամ տեւած խօսակցութեանց ընթացքին, քննարկուեցան երկիրը յուզող քաղաքական եւ ապահովութեան հարցերը, յատկապէս՝ անցեալ շաբթուան դէպքերուն պատճառով ստեղծուած իրավիճակը։

Քաղաքական այս շփումները պիտի շարունակուին։

×

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ՇԷՅԽ ՓԻԷՌ ՃԸՄԱՅԷԼԻ

Հայ երեսփոխաններու պլոքի ներկայացուցիչ Մէթր Խաչիկ Պապիկեան եւ Հ. Յ. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի ընկեր ներկայացուցիչը Յուլիս 15ին, կէսօրէ առաջ այցելեցին Փաղանգաւոր կուսակցութեան պետ Շէյխ Փիէռ Ճեմայէլի եւ անոր հետ խորհրդակցեցան երկրի այժմու հարցերուն ու քաղաքական հորիզոնին վրայ պարզուող իրադարձութեանց շուրջ։

Գլխաւորաբար անցեալ շաբթուան դէպքերու լոյսին տակ տեղի ունեցած այս տեսակցութիւնը անցաւ փոխադարձ հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ։

Տեսակցութենէն ետք, Մէթր Պապիկեան յայտնեց թէ հանդիպումը տեղի ունեցած է վերջին շփումներու շրջագիծէն ներս, իսկ Շէյխ Փիէր Ճեմայէլ իր կարգին յայտարարեց թէ Փաղանգաւոր եւ Լիբանանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջեւ գոյութիւն ունի պայքարի եւ գործակցութեան 25 տարիներու անցեալ մը։ Ան այս առիթով նաեւ դրուատեց Հայութեան դերը՝ Լիբանանի բարգաւաճման եւ կառուցման մէջ։

×

ՇԷՅԽ ՊԵՇԻՐ ՃԸՄԱՅԷԼ ԱՅՑԵԼԵՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Միւս կողմէ, «Լիբանանեան Ուժեր»ու հրամանատար Շէյխ Պեշիր Ճեմայէլ, Փաղանգաւոր կուսակցութեան Պէյրութի շրջանի պատասխանատու Փիէր Սայէղի ընկերակցութեամբ, Յուլիս 15ին, կէսօրէ առաջ ժամը 11ին այցելութիւն մը տուաւ Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Արամ եպիսկոպոս Քէշիշեանի։

Շէյխ Պեշիր վստահեցուց առաջնորդը, որ թէ՛ ինք եւ թէ իր պատկանած կուսակցութիւնը բարձր կը գնահատեն Հայութեան կեցուածքը ու անոր պատրաստակամութիւնը՝ ծառայելու Լիբանանին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՓԻԱԿԱՆՆԵՐ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ (Յոյն – Հռոմէական)

68 քիլօ ծանրութեան դասակարգի գըտումի մրցումներու 5րդ շրջանին Նալբանդեան պարտուելով զրկուած է մըրցումները շարունակելու իրաւունքէն։

×

Ֆրանսայի պատիւը առաջին փրկողը եղաւ կին մը՝ Փասքալը Թրէնքէ, որ սուսերամարտի մէջ չորս յաղթանակներ տանելով նուաճեց ոսկէ մետալը։

Հեծելարշաւի անհատական հալածումի ճիւղին մէջ Ալէն Պոնտիւ արծաթէ մետալ մը շահեցաւ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ
ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ ԳՐԻԳՈՐ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յուլիս 19ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Երեւանի մէջ մեռած է քանդակագործ Գրիգոր Պետրոսի Ահարոնեան։ Ծնած էր 1896ին Թիֆլիս։ Մասնագիտական ուսումը առած է Պետերբուրգի Գեղարուեստից Ակադեմիան։ Մասնակցած է Ա. Աշխարհամարտին։ 1921ին անցած է Պուլկարիա եւ ուսումը շարունակած Սոֆիայի Գեղարուեստից Ակադեմիայի մէջ, ստանալով քանդակագործութեան վկայական։ 1927ին Գրիգոր Ահարոնեան եկած է Փարիզ եւ աշխատած Յակոբ Գիւրջեանի արուեստանոցը։ Քանի մը ցուցահանդէսներու մէջ ներկայացուած իր գործերը գրաւած են մամուլի ուշադրութիւնը։ 1930ին անցնելով Պուլկարիա Գ. Ահարոնեան աշխատած է բանաստեղծ Պէյօ Եավորովի յուշարձանին վրայ։ Եղած է Պուլկարիոյ ռուս արուեստագէտներու Միութեան նախագահ։ Հայաստան վերադառնալէ ետք ստեղծագործական աշխատանքի կողքին ունեցած է մանկավարժական եռանդուն գործունէութիւն։

ԵՒ
ԴՄԻՏՐԻ ՍԱԽԱՐՈՎԻ

Յուլիս 18ին մեռած է Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդի կառավարչութեան արտաքին յարաբերութիւններու բաժնի նախկին վարիչ Դմիտրի Սերգէյի Սախարով։ Ծնած էր 1917ին Խարկով։ 1941ին աւարտած է Մոսկուայի հիւսուածեղէնի հիմնարկի թեքնոլոժիի ճիւղը եւ նոյն ատեն դասաւանդած։ 1947 – 1958 աշխատած է Հայաստանի վարչական մարմիններու մէջ։ 1958ին վարած է գիտութեան եւ արուեստագիտութեան պետական կոմիտէի նախագահի տեղակալի պաշտօնը, իսկ 1965 – 1978 Նախարարաց Խորհուրդի կառավարչութեան արտաքին յարաբերութիւններու բաժնի վարիչի տեղակալ, ապա՝ վարիչ եղած է։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ Կ'ԸՆԵՆ ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ

Խորհրդային երեք քաղաքական բանտարկեալներ տաժանակիր աշխատանքի իրենց արգելափակման կայանէն, գրութիւն մը ղրկած են, ուր կը յայտնեն թէ կը մերժեն աշխատիլ Ողիմպիականներու ընթացքին բողոքելու համար խորհրդային յարձակման դէմ՝ Աֆղանիստան։ Այս երեքէն մէկն է՝ Ռոպեր Նազարեան, 31 տարեկան, բնագէտ, հիմնադիր անդամներէն Հելսինքիի հսկողութեան Հայկ. Կոմիտէին։ 1978 Դեկտեմբերին, հակախորհրդային գործունէութեան համար 5 տարի աշխատանքի արգելակայանի եւ 2 տարի ալ աքսորի դատապարտուած է։ Նամակը միջնորդի մը միջոցաւ հասեր է Լոս Անճելըս Թայմզի եւ այս լուրին արձագանգ կը հանդիսանար, Յուլիս 25ին, Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւնը։

Նազարեանէն զատ, միւս երկուքն են.— Բածիօ, 44 տարեկան, գրական քննադատ եւ պատմաբան, որ 1960էն ի վեր խնդիր ունեցած է իշխանութեանց հետ։ Դատապարտուած է, անցեալ Դեկտեմբերին, խորհրդային զօրքին Աֆղանիստան մտնելէն ճիշդ վեց օր առաջ։ Միւսն է՝ Սոլդատով, ձերբակալուած Թալին, գաղտնի մամուլ հրատարակած ըլլալու համար։ Վեց տարի արգելակայանի դատապարտուած է 1975ին, 1977ին նամակ մը ղըրկած է Գարթըրի, որպէսզի զօրավիգ կենայ մարդկային իրաւանց ամերիկեան արշաւի մը դեմոկրատ կարգեր հաստատելու համար Խորհ. Միութիւն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԼՈՅՍԸ

Գրեց՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՒՈՅԵԱՆ

(Ե. եւ վերջ)

Թէ ինչ ահաւոր փոփոխութիւններ են կատարուել մարդու բնոյթի մէջ, ինչ զարհուրելի այլակերպութիւններ, ինչ շեղումներ, որոնց աւաղաղումները կարող են հատորներ լցնել, իմանում ենք Նարեկացու չդադարող յայտնատեսու – թիւններից, երբ նա շարունակում է քըննել մարդու բաղադրութիւնը: Եւ թէեւ նա մեզ չի բացատրում, թէ ինչ պատճառով առաջացան՝ այդ՝ ոչ մի պայծառ հեռանկար չունեցող խաթարումները մարդու էութեան մէջ, այնուամենայնիւ հասկանալի է մեզ, որ դա արդիւնք է Ֆիզիկական դրախտը վերադառնելու ճիգերի: Չէ՞ որ ամէն աւերածութիւն այս աշխարհում կատարւում է դրախտի խոստումներով, եւ մարդն իր ընչաքաղցու – թեան մղձաւանջի մէջ, յանուն Ֆիզիկական դրախտի զոհաբերում է մարդկա – յին բոլոր այն դրական որակները, որ տրուած են վերուստ, որ տրուած են նըրան՝ Թագաւորը լինելու իրեն շրջապատող բնութեան եւ նրա ամէն արարածների: Եւ որքան էլ դժուար է, փորձենք հասկանալ, որ Թագաւորը լինի ոչ թէ իշխելու եւ յղփանալու համար, այլ բնութեան ծառան եւ նրա հիացմունքի պսակը կրողը: Մինչդեռ ինչ է կատարուել՝

Ուստի եւ յիշիր, տէր իմ գթառատ,
եւ այդ պատճառով տուր ինձ իրաւունք,
Թէ ի փառս ահաւոր եւ սքանչելի մեծիդ՝
Մարդու կազմուածքը բաղադրեցիր դու
իրար հակառակ տարբեր տարրերով՝
Մէկը ծանր եւ միւսը թեթեւ,
Մէկը սառը եւ միւսը ջերմ,
Որպէսզի մենք այդ ներհակութիւնները
հարթ պահելով միշտ՝
Նրանց համերաշխ հաւասարութեամբ
կոչուէինք արդար,
Եւ այդպէս, առաքինաբար, երբ հոգու
հետ վեր բարձրանանք,
Զմռանանք եւ մեր խոնարհութիւնը
կուի վերաբերմամբ
Եւ ընդունենք պսակ ճգնաւորական:
Եւ սակայն ուխտազանց եղանք այս
կանոնի դէմ,
Ջիջելով կառուցուածքին մեր հողեղէն՝
անասնօրէն սողալով կպանք երկրին՝
Մէկն իր ախտերով, միւսն
անգթութեամբ,
Մէկն ամենաբաղձ կերակուրների իր
մոլութիւնով,
Որպէս մշտաբոյծ գազան, շարունակ
կապուած մնալով մեր բնութեան:

Հրաշալի մի պատկեր՝ հրաշալի մի գաղափար իր թեւերին առած, թրթռում է սրտի մէջ, երբ փորձում ես պատկերացնել, թէ մարդու ո՞ր տեսակն է Նարեկացու երազանքը. — ա՞յն, որ ստեղծուած է թեթեւից ու ծանրից, մարմնից և հոգուց: Իդէալականը թաչունն է, որ պահել է այդ տարրերի ներդաշնակու – թիւնը:

Իդէալական մարդը, մարդու այսօր – ուայ սարսափելի վիճակը, գալիք աղաւաղումների սպառնալիքները, եւ այդ մեղքերից ազատուելու, նաեւ այդ սպառնալիքներից խուսափելու յոյսը ներհիւսելով եւ իրար փոխն ի փոխ ճանապարհ տալով, Նարեկացու սրտից դահավիժում են «Մատեան ողբերգութեան» պոէմը: Այդ նա է հաւատում, որ ելք կայ մարդկութեան համար, եւ բնաւ չի թաքցնում իր իմացութիւնները, թէ՝ որքան էլ չատ լինեն մեղքերը, շնորհների փրկարար արդիւնքները գերազանցում են նրանց իրենց առաւելութեամբ: Այդ պատճառով էլ ինքնադատման ու ինքնախարազանման երկարատեւ չարչարանքներից յետոյ ձեռք են բերում հազարապատիկ աւելի ուժ ու զօրութիւն: Անշուշտ, «Մատեանի» մէջ կարեւոր տեղ են գրաւում նաեւ սոցիալական անհաւասարութեան խնդիրները, սակայն մարդու կատարե – լութեան անլուծելի խնդրի գոյութեան պայմաններում դա դառնում է ածանցեալ մի բան, որովհետեւ որեւէ հասարակական կացութաձեւում չի կարող լինել ամէն ինչով մաքուր սոցիալական մի դաս, որ կարողանայ առանց ճնշումների եւ դաժանութեան, առանց անօրէնութիւնների, մարդկութեան առաջնորդը դառնալ: Չկայ, որովհետեւ մարդը անյուսալի աղաւաղուած է: Աղաւաղուած է, բայց վերջնականապէս կորած չի, քանի որ բնութիւնը նրա մէջ դրել է նորոգման հրաշքը.

...Եւ ոչ էլ կորած եմ համարում ես ինձ,
Քանզի անկասկած հաւատում եմ ես
նորոգման հրաշքին:

Սրբերի, առաքեալների դասի կեցու – թեան ձեւերը Նարեկացու համար վերացական կեցութեան ձեւեր չեն. դրանք չատ որոշակի համապատասխանում են այն պատկերացումներին, որ ունի բանաստեղծը կեանքի մասին: Ճիշդ այդ պատճառով պատրաստ է ամէն տեսակ չարչարանքներ կրելու, միայն թէ՝ իրեն պարգեւուի նոյն կենսաձեւը, որ ունեն առաքեալներն ու հրեշտակները, որոնք նոյնքան մաքուր են եւ փառաբանելի, որքան նա, ում շրջապատում են իրենք: Եւ եթէ աշխարհում անխուսափելի է թագաւորութիւնների զօրութիւնը, թող նրանք լինեն երկնային թագաւորութեան նման: Ահեղ Դատաստանի օրը բոլորը պիտի կանգնեն Վերջին Ատեանի առջեւ, եւ հրեշտակներն ու սրբերը պիտի զեկուցեն մարդկանց կատարած գործերի մասին, սակայն խղճահարելով պիտի ասեն՝ «Ողորմեա, ո՛վ Տէր, Դու ստեղծեցիր, Դու մի կորցնի»: Դրա համար էլ Նարեկացին նախ իրեն համար ճանապարհ է բաց անում դէպի առաքեալների ու սրբերի դասը, այնտեղ նախատրամադ – րում է նրանց բարեգործութեան՝ մարդկանց հանդէպ, ապա աղերսանք է յըղում առ Սուրբ Հոգին եւ առ Որդին Աստուծոյ, որ նրան նոյնպէս միջնորդ լինեն կորստականների համար, եւ վերջապէս գնում է իր մտքի վերջնական ամփոփմանը, թէ՝

Եւ այն, ինչ ասելն իսկ ահաւոր է:
Գրում եմ այստեղ ես ի յիշատակ մեծ
երախտիքիդ·
Կարող եմք լինել մենք աստուած նոյնիսկ՝
շնորհներով ընտիր·

Սա պատահական արտայայտութիւն չէ պոէմի մէջ. կան ուրիշ ակնարկներ՝ իր անուանակոչութեան հետ կապուած, երբ նա անցողիկ, էժանագին փառա – տրութիւնները բաղդատելով մարդկային անեղծանելի տիպի բարեմասնութիւնների հետ, իբրեւ թէ ի միջի այլոց, յիշում է, որ իրեն դեռ օրօրոցից կոչել են Արթուն, Հսկող (Գրիգոր՝ այդ է նշանակում), այսինքն՝ դրանք նոյն որակներն են, որ տրուած են Արարչին: Սակայն, երբ չատ խօսուի այս հարցի մասին, կարող է այնպիսի տպաւորութիւն ստեղծուել, թէ Նարեկացին անձնական պրոբլեմ ունէր Աստծուն միանալու, Աստծոյ կողքին նստելու, մարդկութեան ճակատագիրը տնօրինելու. մի բան, որ եթէ լինէր, անշուշտ՝ սքանչելի կը լինէր: Բայց Նարեկացին, առանց այդ բոլորի էլ ունի իր անմահութեան զգացումը. գիտէ, որ այն, ինչ ինքն է ստեղծել, աննեխ է աւելի, քան Աստծոյ ստեղծածը: Իր այս գրուածքը Նարեկացին համարում է մըշտնջենական արձան, որ կենդանի է, եւ անվերջ պիտի խօսի: Աղաչում է Աստծուն՝ «Սրբիր օրհնութեամբ գիրը մատեանի այս ողբերգութեան... Իբրեւ կենդանի՝ թող պատմի նա իմ գործերն անօրէն ու խոստովանի...»:

Եւ թէպէտ որպէս մի մահկանացու
պիտի վախճանուեմ,
Սակայն այս համեստ մատեանովս միշտ
անմեռ կը մնամ:

Անմեռ՝ արդէն տասը դար, էլի այնքան, որքան անմեռ կը մնայ Նարե – կացի ծնող ժողովուրդը: Նարեկացին նա է, որ աննուաճելի հարստութիւն ըս – տեղծեց իր ժողովրդի համար. ոչ մի բարբարոս, ոչ մի վայրենի չի կարող սրով ու հրով գրաւել Նարեկացուն: Մեր Ֆիզիկական աշխարհում աննուաճելի լոկ հոգեւոր արժէքներն են:

«Մատեան ողբերգութեան» պոէմը բացի իր գեղարուեստական անգուգական, անբաղդատելի արժէքից ու իւրօրինակ, ես կ'ասէի՝ ճշգրիտ աշխարհայեցողու – թիւնից, որ մարդուն չի կանգնեցնում Ֆիզիկական փակուղու առջեւ, այլ առաջարկում է ելք՝ հոգու մէջ դրախտը կրելու ճանապարհով, — չերկրորդուող է նաեւ իբրեւ Հայոց լեզուի գոյութեան ձեւ, Հայոց լեզուի գոյութեան չքեղա – գոյն մի ձեւ, անցամաքելի մի ակունք, անպղտորելի գահավիժում՝ այս դէպ – քում այն բուն փափաքով, որ նուաճուի մեր ժողովրդի կողմից:

Այն չգրուած տպաւորութիւնը կայ, թէ Նարեկացին քիչ է տարածուած եղել ժողովրդի մէջ, քիչ է ընթերցուել իբրեւ գեղարուեստական գործ, բայց որքան էլ զարմանալի լինի, գրաւոր աղբիւր – ներից տեղեկանում ենք, որ սկսած 1673 թուականից մինչեւ 1926 թուականը Նարեկացին ունեցել է 51 հրատարակու – թիւն, մի փաստ, որին չի արժանացել հայագիր ուրիշ մի գործ:

Այսպիսով, 10րդ դարը առանձնայա – տուկ նշանակութիւն է ստանում մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ՝ ոչ միայն ճարտարապետութեամբ ու քաղաքակի – նութեամբ, այլեւ 10րդ դարում արդէն հանգչող գրաբար լեզուով ստեղծւում է հին հայերէնով գրուած ամենահզօր գործը՝ «Մատեան ողբերգութեան» պոէմը եւ գրեթէ իր կազմաւորման լրումին է հասնում նոր, ժողովրդական լեզուով ստեղծուած բոլոր ժամանակների հա – մար ամենահզօր գործը՝ «Սասունցի Դաւիթ» էպոսը: Հանգչող եւ բողբոջ – ուող լեզուներն իրար դէմ բոցավառ կանգնած են ժողովրդի ճանապարհը լու – սաւորող յաւերժական ջահերի պէս, ո – րոնց սնուցման աղբիւրը հէնց այդ նոյն ժողովրդի ոգին է:

ԳՈՂԹՆԻ ԳՈՂԹՈ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիս 13ին, վերակենդանացած է Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի յիշատակը, Վարդավառի տօնախմբութեամբ: Պատարագած եւ քարոզած է Շնորհք Պատրիարք բացատրելով իմաստը Պայծառակերպութեան: Յաւարտ պատարագի եկեղեցւոյ կից սրահէզին մէջ սարքուած է սիրոյ սեղան մը, զոր վարած է Յակոբ Սվասլեան: Թաղականութեան տարեկան տեղեկագիրը ներկայացուցած է Գրիգոր Մէչալէճեան: Շնորհք Պատրիարք իր խօսքին մէջ անդրադառնալով համայնական կեանքի ընդհանուր վիճակին, գնահատելով հանդերձ Ս. Կարապետի Թաղական Խորհուրդի ծառայու – թիւնները շեշտած է, թէ այլեւս ժամանակն է խորհելու ինչպէս կարգ մը ուրիշ հաստատութիւններու, նաեւ վարժարաններու սահմանափակումին մասին: Պատրիարքը շեշտը դրած է Սկիւտարի վիճակին վրայ, ուր այսօր գոյութիւն ունին հինգ հայկական վարժարաններ:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ —

ՃՈՐՃՈՐԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Սուրճի ումպերուն հետ զրոյցն ալ ըսկըսաւ շղթայազերծուիլ: Խօսեցան աջէն ու ձախէն, հինէն ու նորէն: Եղածնե – րէն եւ վաղուան գալիքներու մասին: Ինք կը խուսափէր լրիւ պատասխաններ տալէ, միշտ մտահոգ իր դրութեան նկատմամբ: «Աղա, մենք աշխարհի «պիխապէր» կենդանիներն ենք, «հօ» ըսէ կ'երթանք, «չօ» ըսէ կը կենանք: Մենք, հասարակներս, ոչ խօսք ունինք խօսելիք, ոչ ալ կարծիք ունինք յայտնելիք. այդ բոլորը կը պատկանին մեր մեծերուն, երկիրը կառավարողներուն: Եթէ խելացի գտնուին, երկիրը կը զարգանայ, կը շէննայ, հակառակ պարագային՝ կը քանդուի, իմ կարծ խելքովս:

Աղան ու հանըմը ուշադիր մտիկ կ'ընէին այս խօսքերը. իրենց ըմբռնումով անոնց փորը թաքնուած էր տրամաբա – նական տեսութիւն, եւ հասկնալի ճըշ – մարտութիւններ կային:

Լեռնցի Քի՞ւրտ մըն էր այս խօսքերը ըսողը, այսպէս տրամաբանողը: Տարի – քը, մարդ անհատին անցած ճամբաները փորձառութեան վաւերական դպրոցներ են: Այս մարդը, իր ըսելով դպրոց չէր տեսած, բայց, կեանքէն սորվածները ի – րեն տուած էին իրերը ըմբռնելու ինք – նայատուկ փիլիսոփայութիւն մը:

— Գիտե՞ս ինչ պատասխանեց ինծի անցեալ օր,– հանըմը դարձաւ իր ամուսինին,– երբ կը խօսէինք արդէ ինկած, այլասերած բարքերու մասին, «գիտե՞ք հանըմ, ըսաւ, առաջին երբ կարգ – կանոն կար, հորթը կովին ետեւէն կը քալէր, այժմ՝ կովը հորթին ետեւէն կը քալէ: Շատ հասկնալի էր. ըսել կ'ուզէր, թէ հիմա ծնողքները ենթակայ են իրենց զաւակներու նախասիրութիւններուն, այլ խօսքով՝ անոնց հրամանին:

Այս մարդը գաղտնիքներու շտեմարան մըն է,– յաճախ կը կրկնէր հանըմը՝ աղային:

Ոտքի ելաւ մեկնելու համար. աղային պատուէրը եղաւ դարձեալ հըմայիլը գը-րողին պարագան:

Վար իջաւ, մտաւ ախոռը. բարձրացաւ իր թախտը: Խոր թախիծ մը համակած էր իր ողջ էութիւնը.. Անխելք, անխոհեմ քայլ մը առած էր, ու հիմա, անոր անսպասելի հետեւանքներուն սարսուռը կ'ապրէր... Այր ու կին միաբերան՝ գիրը գրողը կը պահանջէին իրմէ. ի՞նչ ընէր..

Չէր կրնար ըսել, թէ չեմ ճանչնար: Չէր կրնար պատճառաբանել՝ թէ մեկնած էր հոնկէ: Ի՞նչ ընէր.. ապշած մնացած էր...

Ի՞նչ ընէր. ձգէր հեռանա՞ր այս վայրերէն. բայց՝ ո՞ւր: Ծեր չէր, բայց երիտասարդ ալ չէր: Սպիտակ շողքը շատոնց ինկած էր իր մազերուն: Զրկանքները, դառնութիւնները, յարաճուն խորհրդածութիւնները ժամանակէն առաջ արդէն իրենց դրոշմը դրած էին իր ճակտին վրայ: Մէջքը կքած, դէմքը կընճռոտած, մարմնոյն մէջ անհասկնալի ժաժ մը, որ կը քանդէր իր տրամադըրութիւնը... Գիտէր, որ ալ իրեն շէնշող օրեր չկային, ապագայ չկար, մշուշոտ օրերու շարք մը պիտի ըլլային իր մընացեալ ապրելիք օրերը:

Յաճախ, մտքի պաստառին վրայ քով քովի կը շարուէին իր ապրած, տեսած դէպքերը. դէմքերն ու յիշատակները:

Տուն, տեղ, ընտանիք, գիւղ եւ շըրջապատ: Կեանքի ու ապագայի փայլուն հեռանկարներով եռուն ուսանողութիւն... վերադարձ հայրենի գիւղը, ու դեռ ուսումը շարունակելու իր մեծ ցանկութիւնը: Աւելի լուսաւոր ոստաններ: Պոլիս, Եւրոպա...

Բայց, ահա ծնողքին հզօր ցանկութիւնը. «Հասարակ վարժապետ եղի՛ր, բայց մեր մօտ մնացի՛ր»,– հօրը, մօրը ամէնօրեայ խօսքերն էին, երբ ինք կ'ուզէր ճամբորդի «խուրջին»ը կապել պանդըխտանալու համար: Իր ստացած կըրթութեամբ, իր գիտելիքներով գիւղին սահմանները շատ նեղ կու գային իրեն համար: «Լոյս, լոյս, աւելի՛ լոյս»ը հըրաւիրակոչ մըն էր այդ օրերուն բոլոր իրեն պէս ուսումնատենչ երիտասարդ – ներու համար:

Ինքնագիր տետրակներ ունէր. արձակ եւ բանաստեղծութիւն, որոնք արժանացած էին ուսուցիչներու գնահատանքին: «Տղայ, մեղք կ'ըլլայ քեզի, եթէ միայն գիւղի արտերն ու կալերը պիտի ըլլան քու հորիզոնդ» ըսած էր իր գրականութեան դասատուն:

(35 – Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

1980-Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Քաղաքական ծանօթ պատճառներով, լնիխուն երկիրներ միայն իրենց մասնակցութիւնը կ'ընծայեն Մոսկուայի Ողիմպիականներուն, որոնց պաշտօնական բացումը կը կատարուէր Շաբաթ օր, Յուլիս 19ին, մեծադղորդ արարողութիւններով։ Բուն մրցումները կը սկսէին յաջորդ օրը՝ Կիրակի, առաւելապէս լողալու ճիւղերու զանազան մակարդակներով։ Առաջին իսկ բախումներուն, զգայացունց յաղթանակ մը կ'արձանագրէր խորհրդային ախոյեան լուղորդ մը, երկու բազուկներով համընթաց ուղղահայեաց գնացքի հարիւր մեթր հեռաւորութեան վրայ, չարաչար պարտութեան մատնելով իր հակառակորդները եւ խլելով Ողիմպիականին առաջին ոսկեայ զարդանշանը։

Բացակայ ազգաց մէջ, իրենց զօրեղ ախոյեաններով ամէնէն աւելի զգալի պարապ մը կը յայտնաբերէին Միացեալ Նահանգները, մանաւանդ լողանգի եւ արարշաւ վազքերու կալուածներուն մէջ, ծափոն՝ մարմնամարզի եւ ըմբշամարտի բազմատեսակ ելոյթներով, ափրիկեան երկիրներէն՝ մանաւանդ Քենիա, ծանօթ՝ երկար հեռաւորութիւններու վազքի իր ախոյեաններով, Արեւմտեան Գերմանիա, շատ մը փորձերու մէջ իր գատկառելի ուժերով եւ ուրիշներ։

Կիներու բաժնին մէջ սակայն, նուազ նմարելի կը մնայ շատերու ոչ – մասնակցութիւնը, որովհետեւ ներկայ մըրցակիցներու շարքին, ինչպէս Խորհրդային Միութեան, նոյնպէս եւ արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու կանացի ներկայացուցիչները շատ զօրաւոր ուժերու համախմբում մը կը կազմեն։

Մարզական բոլոր մրցումներու ընթացքին, մեծ հաւանականութիւն կայ եթէ ոչ աշխարհի, բայց Եւրոպայի եւ նոյնիսկ Ողիմպիականներու կարգ մը մրցանիշներու բեկման, հակառակ արժէքաւոր ախոյեաններու բացակայութեան։

Յրանսացիք, որ շատ տժգոյն արդիւնքներով դուրս կուգային 1976ի խաղերէն, մեծ յոյսեր կը տածեն յաղթանակներու շարան մը ապահովելու համար, անշուշտ օգտուելով յառկանշական բացակայութիւններէ, մանաւանդ ձողով բարձրութեան ոստումով, ուր կը միաբերեն առնուազն երեք առաջնակարգ ախոյեաններ, որոնցմէ մին դեռ նոր էր որ կը բեկանէր աշխարհի մրցանիշը նոյն մարզին մէջ։ Մաղթենք որ իրականանան իրենց ակնկալութիւնները եւ չմատնուին այն ցաւալի ձախողանքին, որուն զոհը կը դառնար 1964ին, Թոքիոյի Ողիմպիականներուն, հռչակաւոր Ժազին, այն ատենուան աշխարհի իսկ ախոյեան, երկարատեւ վազքի մրցման մէջ, հազիւ թէ կարենալով շահիլ երրորդ տեղը, եւ ոսկի զարդանշանին փոխարէն գոհանալով միայն անազապղնձեայ զարդանշանով։

Ըմբշամարտի կայծակնային մէկ ճիւղին մէջ (ժիւտօ), հետաքրքրութեամբ պիտի հետեւինք մեր հայրենակցին՝ հզօր ախոյեան Զուլլուեանի մաքառումներուն, 78 քիլօ ծանրութեան դասակարգի, որպէս Ֆրանսական աչքառու ներկայացուցիչներէն մին։ Ականատես ըլլանք թերեւս հեռատեսիլի մէջ նաեւ եւ կամ տեղեկանանք, մեր հայրենի ախոյեաններէն ոմանց մասնաւորաբար ծանրաբարձութեան ասպարէզին մէջ։

Ի բացակայութեան Միացեալ Նահանգներու, Արեւմտեան Գերմանիոյ, յիշելու համար ամէնէն զօրաւորները, կարելի է անվրիճելիօրէն նախատեսել որ զանազան տեսակի զարդանշաններուն մեծագոյն մասը սեփականութիւնը պիտի դառնայ ներկայ մարտնչողներու երկու հզօր կողմերէն՝ Խորհ. Միութեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ։ Ամէնէն հետաքրքրականը կը մնայ թէ ո՞վ պիտի ըլլայ այդ երկուքէն ան՝ որ առաւելագոյն յաղթանակները պիտի արձանագրէ։ Անոնցմէ դուրս շօշափելի յաջողութիւններ ապահովելու բոլոր հնարաւորութիւնները պիտի կարենան ունենալ ուրիշ երկիրներ, ինչպէս Մեծն Բրիտանիա, Հունգարիա, Ֆինլանտա և անշուշտ Ֆրանսա և կարգ մը ուրիշներ, տարբեր մրցումներու ընթացքին, ինչպէս նիզակի, սկաւառակի, գունդի, մուրճի արձակման փորձերուն մէջ, առանց մոռնալու ոստումներու կարգ մը շարքեր, օրինակ՝ բնական բարձրութիւն (առանց ձողի), մէկ քայլ, երեք քայլ եւայլն։

Պիտի կատարուին նաեւ սիրող խումբերու միջեւ բազմաթիւ բախումներ՝ ոտնագնդակի, հեծանիւի, կողովաձիգ գնդախաղի, սառի վրայով գնդակամարտի, կռփամարտի եւայլն։

Ինչպէս միշտ, սրտատրոփ հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծեն արագընթաց վազքերու շարքը՝ 100, 200, 400 մեթր կարճատեւ հեռաւորութեանց վրայ, անմիջապէս վերջ նուազ արագ 800 եւ 1500 մեթր զգալաբար միջին հեռաւորութեանց վազքերը, իսկ այլապէս զգայացունց՝ 3000, 5000 եւ 10·000 մեթրի յոգնատանջ արշաւները, եւ ուրիշներ՝ խոչընդոտներու յանդիման։

Կիրակի Օգոստոս 3ին է որ տասնեւհինգ օրերու մարտնչումներէ ետք, վերջ պիտի գտնեն 1980ի Ողիմպիական խաղերը, որոնց յաջորդները պիտի կատարուին այս անգամ Լոս Անճելըսի մէջ, բայց թէ հոն միթէ ամբողջական պիտի ըլլա՞յ մասնակցողներու թիւը, թէ ոչ վերստին կոտորակուած, Խորհ. Միութեան ու Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու փոխ-վրէժի բացակայութեամբ։

Բայց դեռ կանուխ է գայդ գուշակել։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ՝ ՊԱՀԵՑՈՂԱԿԱՆ ՍՆՈՒՆԴ

———o———

Սննդագիտութիւնը դարմանումի մաս կը կազմէ։ Բոլոր հիւանդութիւններու ընթացքին պահեցողութիւնը այնքան կարեւոր է, որքան դեղը։ Կարգ մը պարագաներու, օրինակ գիրութիւն, շաքարախտ, մաղձաճարպի յաւելում, յօդախտ եւայլն, պահեցողութիւնը բուժման էական միջոցն է։

Երբ պահեցողութեան մասին կը խօսինք, կը մոռնանք գլխաւոր պատահականութիւնը խմելիքներու, որոնց մէջ կ'ուզենք չեշտել գարեջուրը, որ կրնայ նկատուիլ առողջարար խմելիքի տիպարը։

×

ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ
ԵՒ ՏԿԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Տկարութեան դարմանումներու աւթիւ խմելիքը գլխաւոր հարցերէն մէկը կը կազմէ։ Արդարեւ, պէտք է թելադրել խմելիք մը, որուն համը տանելի դարձնէ սննդային գրկումները, եւ միաժամանակ քիչ ջերմուժ պարունակէ։

Պարզ քննութիւն մը ցոյց կուտայ որ 100 խորանարդ սանթիլիթր գինին կը պարունակէ 55 սանթիլիթր ջերմուժ, խնձորը 52 անանասի հիւթը 54, կաթը 70, ալքոլը 300–400 մինչդեռ անդին նոյն ծաւալով գարեջուրը, հազիւ 45–50 ջերմուժ ունի։

Ցետոյ խմուած հեղուկը պէտք չէ բռնուի հիւսկէններուն մէջ, ինչ որ յաճախակի երեւոյթ է գէրերու մօտ։ Ջուրը այս ծանր անպատեհութիւնը ունի։ Մինչդեռ այդպէս չէ գարեջուրին համար քանի որ ան կարեւոր միզեցուցիչ մըն է, երիկամունքի գործունէութիւնը խթանելով գարեջուրը կը խթանէ նաեւ մարմնին թունազերծման գործողութիւնը եւ կ'արագացնէ կշռական նուազումը։ Այս հաշուով գարեջուրը կրնայ նկատուիլ տկարանալու պահեցողութեան հետեւողներուն տիպար խմելիքը։

Գարեջուրը կը պարունակէ շատ քիչ քանակութեամբ մակնեզիում, պղինձ, երկաթ, զինկ, ծծումբ, որոնք այնքան անհրաժեշտ տարրեր են մեր օրկանիզմին համար։

×

ԳԱՐԵՋՈՒՐ ԵՒ ԱՆՄԱՐՍՈՂՈՒԹԻՒՆ

Մարսողական խողովակին մէջ գարեջուրը կը գործէ իր պարունակած բնախմորներով ածխային թթուով եւ ալքոլով։ Այս վերջինը շատ քիչ քանակութեամբ, լեարդի վրայ որեւէ գէշ ազդեցութիւն չի կրնար ունենալ։

Ընդհակառակն, այս քիչ քանակութեամբ, ալքոլը, բնածխային թթուին վրայ աւելնալով, կը խթանէ ստամոքսի եւ աղիքներու հիւթանջատումն ու չարժականութիւնը։

Մարսողութիւնը ուրեմն, աւելի կը դիւրանայ, իւրացումը աւելի կատարեալ եւ չարժականութիւնն ալ աւելի ազդու կը դառնայ։

Ասկէ զատ գարեջուրը իր ունեցած բնախմորով կը զօրացնէ նաեւ մարմնին բնախմորները եւ անբաւարարութեան պարագային ալ կը փոխարինէ զանոնք։

×

ԳԱՐԵՋՈՒՐ ՈՒ ՈՍԿՐԱՑՈՒՄ

Կ'ըսեն թէ « երբ լաւ ոսկորներ չունիս կատարեալ առողջ չես »։

Պզտիկը եւ պատանին, որոնք կրճիկէն մեկնելով իրենց ոսկորը պիտի շինեն ծերունին որուն ոսկորները կիրէ զրկուելով կը տկարանան (ասոր հետեւանքը բեկումներ, յօդացաւ, յօդախտ) իրենց ոսկորներուն կազմութեան համար պէտք ունին երկու գլխաւոր տարրերու, կրածին (քալսիոմ) եւ փոսփորի։ Ուրեմն, պէտք է անոնց հայթայթել այս երկու էական տարրերը։ Գարեջուրը կը պարունակէ այդ երկու տարրերը։

Ընթացիկ բոլոր ըմպելիներու մէջ գարեջուրը առանձնաշնորհեալ տեղ կը գրաւէ։ Աւելի հարուստ է շատ պտուղներու հիւթերով, անանաս, խնձոր, խաղող, հնդկալիմոն, եւայլն։

×

ԳԱՐԵՋՈՒՐ
ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆ

Կարգ մը փորձեր ցոյց կուտան, որ գարեջուր խմողները աւելի երկար կը դիմանան աղմուկի ժխորին առաջ բերած հոգեկան տագնապներուն։

Կը կարծուի, թէ գարեջուրին մէջ «լիւբիւլէն» կոչուած նիւթն է, որ ջղային դրութեան վրայ հանդստացուցիչի դերը կը կատարէ։

Անհրաւ պիտի ըլլայինք չյիշելով գարեջուրի միքրոպասպան դերը։ Գարեջուր խմողները, աղիքային վարակումներու դէմ մասնաւոր դիմադրականութիւն կ'ունենան, պարագան նոյնն է մորթային հիւանդութիւններու համար ալ։

«Ս. Փ.»

ԴՈՂՈՒԹԻՒ ԴՈՂՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ « Նոր Մարաշ » տան մէջ, Ցունիս 28ին, տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը ի պատիւ Դաւիթ Եպիսկ. Սահակեանի, Մարաշի Հայր. Միութեան կողմէ։ Բարի գալուստի խօսք արտասանած է Նուպար Լոմլոմճեան։ Խօսք առած է Մարաշի Տիկնանց Յանձնախումբի ատենապետուհին՝ Հրանոյշ Պալեան։ Գեղարուեստական յայտագրի գործադրութենէն ետք փակման իր խօսքին մէջ Դաւիթ Եպիսկ. շնորհակալութիւն յայտնած է կազմակերպիչ միութեան եւ գնահատած անոր ջանքերը։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՈՒ ՎՐԱՅ

Պէքիրի զօլամները երբ Մարտիկը գըտան տարին, խալֆան իր կլոր կռնակը տինկլի քարին կռթնցուցած կեցած էր առանձինն ու շուար։ Գիւղացի քիւրտերը հետզհետէ ցրուեցան։ Ցամառ հետաքըրքրուողներէն մի քանի պատանիներ կային միայն։ Խալֆան, կարծես աշխարհէն դուրս՝ ինքն իր հալին ձգուած, ծեբացած ու այլանդակ ձի մըն էր, վէրքին վրայ իջնող մոծակներէ անհանգիստ ու անօգնական։

Պէքիր անգութ էր, անգութ էր նաեւ կինը։ Ով գիտէ, կինը թերեւս քակել տար Մարտիկի ձեռքին շղթաները, եթէ Մարտիկ լեզուն կարճ ընէր։ Խալֆան, այլեւս վստահ էր, որ իր աշկերտին մէջ շատ բան փոխուած էր, վարդապետին գլխակը տեսնելէ յետոյ։ Անտարակոյս, անոր մէջ շատ բան փոխած էր նաեւ Մահմուտին սպանութիւնը։ Այդ բոլորը ճահիլ տղու մը համար շատ ծանր էին։ Մարտիկ, իր ակռաներով կարծես խոշոր թուր մը խածած էր ու մտիկ ըրած չէր իր խօսքերուն, ոչ իսկ իր խրատներուն։

Արեւը հետզհետէ կը ծռէր ու ստուերները կ'երկննային այլանդակ երեւոյթով։

Խալֆան զգաց, որ իր մարմնէն, կարծես ճեղքուած գերեզմանէ մը դուրս եկաւ ծաղրածուի երեւոյթով, շուքի պէս ծալուող ոգի մը ու իր վզին շղթայ անցուցած չարաչար կերպով զինք ետեւէն կը քաշէր դէպի սրբատաշ քարերուն արձանագրութիւնը...

Խալֆան նոր աւերակի մէջ էր,– քարեր, արծուի թեւեր, արձանագրութիւններ, հին, փլատակ վանքի մը մնացորդ կտորներ։ Կը զարմնար, որ լսած չէր, տեսած չէր եւ ոչ ալ կարդացած էր այդ աւերակներու մասին։ Տեսաւ ճահիճին մէջ խրուած հսկայ քար մը իր խոյի գըլուխով։ Ճահիճը խոր էր, ու ինք չէր կրնար մօտենալ։ Քարին վրայ կային արձանագրութիւններ։ Անտարակոյս, ճահիճին մէջ ինկածը գերեզմանաքար մըն էր։ Այդ տեսակ գերեզմանաքարեր տեսած էր Բաբերդի Վարզահան գիւղին մէջ։

Խալֆան տեսաւ ուրիշ քար մը, ճիշդ ճամբուն վրայ։ Քարը կիսով գետնին մէջ թաղուած էր ու արձանագրութիւնը աւելի որոշ էր։ Ենթադրեց, որ Վարդաձորի վանքէն բերուած քար մըն է։ Խալֆան բացաւ աչքերը, կարծես պահ մը մոռցաւ Պէքիրի սարսափը։ Մօտէն քալող, շուքի պէս ծալուող ծաղրածուն յաջողած էր իր դէմքին վրայ ժպիտի բարակ գծեր գծել։ Խալֆան, արձանագըրութեան ներքեւ տեսած էր աւելի հին թուական մը քան Վարդաձորի վանքին թուականը – Թ.ՁՁ։ Այո՛, այո՛, Անիի չէն օրերու թուական մը, մաշած, կոտըրուած գիրերով։

Կա ւ ցաւ Մա ռս
արդ դա ի լ իշխանի

Գաւ ռ Ծոփաց ձեռամբ
ւազ քա ործ ի յիշ
Ամե այն Հայոց Թ.Ձ.Ց.

Անտարակոյս, Աւագ քարագործը այդ շրջանի նշանաւոր Տրդատ ճարտարապետի աշակերտներէն ըլլալու է, ենթադրեց խալֆան ու Անիի հազար-ու-մէկ եկեղեցիներու կոչնակներուն ոսկեղէն ձայնն ականջին՝ յառաջացաւ դէպի հաստ պատը, ուրկէ ցցուած մը կախուած էր մորթուած այծ մը, եւ քիւրտ մսագործ մը այծին փոսթը կը սկրդէր տիկի համար։ Մի քանի ծերեր, փոքրիկներ ու շուներ կեցած էին այծին շուրջ։

Պատը շինուած էր դեղնագոյն, հըսկայ քարերով։ Վար ինկած այն քարին վրայ, ուր թափած էին այծի փորոտիքը, ուր մորթուած այծերու արիւնը կարծրացած էր ու սեւցած, խալֆան աչքին ծայրով դիտեց արձանագրութիւն մը իրեն անծանօթ։ Անոր հոգին արեւով լեցուն Վարդաձորի այգիները դարձաւ։ Խալֆան գտած էր աւելի հին պատ մը, թերեւս երրորդ եւ կամ չորրորդ դարէն մնացած։

(Շար.– 121)

Այրի Տիկին Արամ Գազանճեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Գազանճեան եւ զաւակը, Օրիորդներ Ալիս եւ Մարի Գազանճեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Տատուրեան, Տէր եւ Տիկին Խորէն Գոչեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 18ին, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յուլիս 28, ժամը 14ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROVPE MANOUGUIAN
Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholicos de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manouguian célébrera une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin
Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola — Animation — Ambiance familiale Arménienne.
Entrée Libre

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասէրներու փափաքին, որոշած է մատենադարանը բաց պահել Օգոստոսին, հետեւաբար Մատենադարանը փակ պիտի մնայ Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առիթով:

11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ, 16րդ Թաղամաս: Երթեւեկի համար իջնել Մէթրօ Փասի:

Գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 10էն 12, Յ. մ. 14էն 18, բացի Չորեքշաբթի, Կիրակի եւ տօնական օրերէ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհիները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ.ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

COLLEGE TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE
POUR JEUNES FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation auBEPC.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS

— DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad) accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDJIAN (Mekhitariste)

— DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX (Conférencier — écrivain)

— DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN (chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.
demander notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը սրտագին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Վահագն Տէր-Վարդանեանի, ինչպէս նաեւ Փէլիկեան ընտանիքին իրենց սիրեցեալ եղբօր եւ զաւկին՝ Միշէլ Փէլիկեանի արկածալի մահուան տխուր առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի, ողբացեալ Օհաննէս Պաղայեանի մահուան առթիւ.— Տէր եւ Տիկ. Փեթրօ Պենիթօ 100 Ֆր., Վարպետեան ընտանիք, Մորենիկի Ուսումնասիրաց, Ստեփանեան ընտանիք, Վալանսի Հայ Մարզական Միութիւն 50ական, Գէորգեան եւ Փելըթիէ ընտանիք 100 Ֆր.:

Ողբ. Գարեգին Գալուստեանի մահուան առթիւ.— Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Թեփելեան եւ զաւակները, Կարապետեան ընտանիք, Զեմագեան ընտանիք 100ական Ֆր., Գեզաշեան ընտանիք, Գրիգորեան ընտանիք 50ական Ֆր.:

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824-63-89
ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.
ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ Նախակրթարանէն մինչեւ պաքալորէայի Պէ. Սէ. Տէ. բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել Տնօրէնութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 Ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 Ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳՈՌՋՈՒ
(Գին 120 Ֆր.)

ԵՆՈՎՔ ԼԱՉԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՀԱՃԵԼԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝
ՁԵՐ ՓԱՓԱՔԱԾ ԼԵԶՈՒՈՎ
բարեկամական, մշակութային կապեր ազգակիցներու հետ՝ ամէնուր 12էն 92 տարեկան
ԱՐԱԳ, ԽՈՐՀՐԴԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՐՋ
Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

CERCLE "ARMENIA - AMITIE"

3, Chemin du Cap
1006 — LAUSANNE (SUISSE)

Une correspondance agréable dans la langue de votre choix, des relations amicales, culturelles, avec vos compatriotes de tous pays.
de 12 à 92 ans
— SERVICE RAPIDE
— DISCRET ET SERIEUX
Ecrivez sans engagement de votre part

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու ժամանակաւոր փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Ֆր.ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
29
MARDI
29 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.697

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.697

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԿԻՆ ՇԱՀԸ ՄԵՌԱՒ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

« ՄԵՌԵԱԼԻ ՄԸ ՄԱՀԸ »
ՈՐ ԲԱՆ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ՓՈԽԵԼ

Մահ մը, որ բան չի փոխեր ոչ Իրանի, ոչ ալ աշխարհի մէջ, քանի իր ոսկեզօծ աքսորին մէջ, արդէն « ողջ – մեռեալ » մըն էր, նախկին միապետը, որ 18 ամիսէ, քաղաքէ քաղաք, երկրէ երկիր կը հետէն իր երէկուան բարեկամները, նման աւելորդ եւ խանգարող ծրարի մը: Ամբողջութեամբ վարակուած քանսեռէ, նախկին Շահը, Թեհրանէն հեռանալէն ի վեր, նաեւ նետուեցաւ հիւանդանոցէ հիւանդանոց ու ենթարկուեցաւ վիրաբուժական բազմաթիւ գործողութիւններու: Իր աքսորը սկսաւ Եգիպտոսէն ու հոն ալ վերջացաւ, քանի Սատաթ միակը եղաւ որ քաղաքագէտէ առաջ, պարզապէս մարդ մը եղաւ եւ դէմ դնելով բոլոր ընդդիմութեանց եւ նախատինքներու, հաւատարիմ մնաց, գոնէ ինքն իր սկզբունքներուն:

Բացարձակ միապետ, « արքայից արքայ », « արիականներու լոյս », « աշխարհի կեդրոն », « Աստուծոյ խնամակալ » « ամենազօրին շուք » մաս կը կազմէին ամէն տիտղոսներուն, զորս Մոհամէտ Րեզա Փահլավի կը սիրէր լսել իրեն հասցէին: Զաւակն էր անգրագէտ նախկին զինուորի մը, որ 1925ին Պարսից արքայ կը դառնար եւ օր մը իր գահը պիտի յանձնէր իր որդիին, երթալ մեռնելու Հարաւ Ափրիկէ, ինք ալ աքսորի մէջ: 1941ին է որ Մոհամէտ Րեզա գահ կը բարձրանայ եւ աւելի քան 37 տարի, ան որ ինքզինք կը նկատէր Դարեհի յաջորդը, կը գործադրէ բացարձակ իշխանութիւն մը, յաճախ անգութ, ուզելով իր երկիրը դարձնել եւրոպական տիպարի արդիական Պետութիւն մը: Ընդդիմութիւնը պիտի ճզմէ բայց եւ այնպէս 1951 Ապրիլին, նախարարապետ նշանակէ իրեն համար « վտանգաւոր » անձ մը՝ Մոսատեղ, որ 18 տարի բանտը մնացած է, բայց մեծ համբաւ կը վայելէ ժողովուրդին մօտ: Դեռ նախարարապետ չեղած, օրինագիծ մը վաւերացուցած է Խորհրդարանը քարիւղի հաստատութեանց ազգայնացումը նախատեսող, ինչ որ կը կատարուի Մայիսին բայց եթէ ժողովուրդը գոհ է, Անգլիա լուռ պիտի չմնայ և պաշտպանէ իր շահերը: Այդ օրուընէ արդէն շփոթութիւն եւ խառնակութիւն: Մոսատեղ կը կթնի Թուտեհի մէկ հսկայ ցոյցին, որ Մոսկուա կը ծափահարուի: Շահը ...պրանոտ է եւ հակասական որոշումներ ...ելով, երկու անգամ ալ «կը հրաժարի» ու «օդափոխութեան» կ'երթայ: Տեղ... վրայ գործի կ'անցնի Սէ. Ի. Ա.ն, ... Օգոստ. 19ին քանի մը հարիւր ցուցարարներ կը ղրկէ, բանակը կը ձգէ, Մոսատեղ կը ձերբակալուի իր տեղը կ'անցնի Զօր. Զահետի ու Շահը երկու օր ետք Թեհրան կը վերադառնայ: Այլեւս իր գործունէութիւնը աւելի անխնայ է: 640 սպայ ձերբակալուած են, 21ը մահապատժուած, անմիջապէս: 1957ին կը հիմնուի Սաւաքը (Ազգ. Կազմակերպութիւն Տեղեկութեան եւ Ապահովութեան համար), որ կ'օգտուի ամերիկեան Սէ. Ի. Ա.ի եւ իսրայելեան Մոսատի ... օժանդակութենէն: 50 հազար ... կազմուած, սարսափ կը պատճառէ եւ այդ իսկ պատճառով կը կարծուի թէ տասի վրայ մէկ Պարսիկ անոր կը ծառայէ: Ամէն բանէ վեր, Սաւաքը կրնար կամայական ձերբակալութիւններ կատարել, առեւանգումներ, սպանութիւններ եւ մասնաւորաբար ծանօթ են չարչարանքի իր մեթոտները (ի դէպ, այսօր, կը թուի թէ միայն անուն փոխած է, Սաւաքը կը կոչուի Սաւամա եւ անդամներն ալ մասամբ նոյն մարդիկն են...):

1979 Յունուար 16ին է որ — վերջին անգամ — Շահը կը հեռանայ իր հայրենիքէն: Ալ պիտի չգայ վանդի Խոմէյնիի Մոսատեղ չէ: Արդէն Պաղտատէն աքսորուելէ ետք, Ֆրանսա հաստատուած, յաջողած է «ամբոխները խելագարել»: Ցոյցերը կը բազմանան, Պախթիար կառավարութիւն մը կը կազմէ բայց Գարթըր արդէն Խոմէյնին ընտրած է: Կը սկսի Շահին եւ ընտանիքին աքսորը՝ Եգիպտոս, Պահամա, Փանամա, Ամերիկա, ուր հիւանդանոց կը փոխադրուի եւ իր յանձնումին փոխարէն, ուսանողները կը գրաւեն Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատունը եւ պատանդ կը բռնեն ներսը գտնուողները:

Այսօր, Շահին մահը հաւանաբար բան ֆրանսական ֆրանքի կը հասնի): Ոմանք բուն: Իրան ուրախ է որ « արիւնարբուն մեռաւ » ու հիմա ալ հարստութիւնը կը պահանջէ (կը կարծուի թէ 100 միլիառ ֆրանսական ֆրանքի կը հասնի): Ոմանք սակայն ինչպէս երեսփոխան Հելաթի կը խորհին թէ « պզտիկ թշնամի էր, եթէ Գարթըրը մեռնի, մեծ թշնամին, այն ատեն աւելի երջանիկ կ'ըլլանք »:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի օր: Նիքսըն որոշած է երթալ, ցաւակցական հեռագիրներ ալ կը ղրկուին (Ֆրանսա, Ամերիկա, եւն.), բայց եւ այնպէս մեռելն ալ կը խանգարէ շատերը եւ մանաւանդ իր հին բարեկամները, որոնց ծառայեց եւ որոնք լքմոնի կեղեւի պէս նետեցին յետոյ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱԱԼՊԷԳԻ մէջ զինեալ բախում մը տեղի ունեցած է իրաքամէտ պաղեստինեան եւ լիբանանեան Շիի տարրերու միջեւ մամուլի սենտիքային նախագահին յուղարկաւորութեան ատեն: Նախարարապետը եւ Ներքին նախարարը ապաստանած են տեղւոյն պանդոկը: 14 մեռեալ կայ: Պէշիր Ճեմայէլ ալ տեսակցութիւն մը շնորհած է Քոքիտիէնի, ուր կը պաշտպանէ իր (Քաթայէպ) քաղաքականութիւնը:

ՔԱՆՆԻ մէջ, հսկայ կողոպուտ մը կատարուած է Քաթարի նախկին էմիրին ապարանքին մէջ, ուր 8 միլիառ հին ֆրանքի գոհարեղէն առած – տարած են: Եւ այդ չորս կիներէն միայն մէկուն կը պատկանէր...:

×

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆ —80

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
ՈՍԿԷ ՄԵՏԱԼ

ԵՈՒՐԻ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԿԸ ԿՈՏՐԷ ԻՐ ԻՍԿ ՄՐՑԱՆԻՇՆԵՐԸ

82,5 քիլօ դասակարգին մէջ, Եուրի Վարդանեան աշխարհի նոր մրցանիշ հաստատեց, Շաբաթ օր, կոտրելով իր իսկ մրցանիշները, ամբողջութեան մէջ 400 քիլօ վերցնելով (177,5 եւ 222,5):

Երկուշաբթի առաւօտ, Փարիզի մարզական օրաթերթը՝ Էքիփ կը խորագրէր արդէն « ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ » ու կը գրէր — Վարդանեան ինքզինքը գերազանցեց, յաջողեցաւ կոտրել աշխարհի իր իսկ մրցանիշը տասը քիլօյով եւ դառնալ իր դասակարգին առաջին մարդը, որ կը հասնի 400 քիլօյի, երկու չարժումներու գումարով: Աստր համար, Վարդանեան աշխարհի երեք մրցանիշները, 177,5 քիլօ ուսապոկումի մէջ (առաջէ) եւ 222,5 ուսանետումի (ժըթէ):

×

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ՊԱՐԱԳԱՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ԲԱՑ՝

«Հայոց Դպրոցների Ապագան Դեռ Անյայտ է»

ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ « ԱԼԻՔ »

Վերջերս («Յառաջ», Յուլիս 17 եւ 18) արձագանգ հանդիսացած էինք, այն դժուարութեանց, որոնց կը բախի Իրանի մեր համայնքը, կանանց զգեստի եւ մանաւանդ դպրոցներու (երկսեռ) հարցերուն պատճառով:

Կարեւորը, անշուշտ, կը մնայ կրթական խնդիրը եւ այդ մասին, տեղւոյն վրայ տարուած աշխատանքներուն թափը ցոյց կուտայ արդէն թէ որքան մտահոգ է մեր գաղութը:

Յաջորդաբար կուտանք « Ալիք »ի վերջին թիւերուն արձագանգները այդ առընչութեամբ: Առաջին առթիւ Խոսնեւիսանի (Կրթական նախարարութեան Թեհրանի գերատեսուչ) Առաջնորդարան կատարած այցելութեան մանրամասնութիւնները («Ալիք», Յուլիս 17):

×

« Կրթա – դաստիարակչական նախարարութեան Թեհրանի գերատեսուչ Խոսնեւիսանը, Յուլիս 16ին, կէսօրից յետոյ Թեհրանի Ազգ. Առաջնորդարանում հանդիպում ունեցաւ Թեմական Խորհրդի անդամների հետ:

Խոսնեւիսանը Թեմական Խորհրդի կողմից պաշտօնապէս հրաւիրուել էր հանդիպելու նրանց, բանակցելու համար հայկ. դպրոցների միասեռ դառնալու եւս յարակից խնդիրներու վերաբերեալ:

Նախ Թեմիս առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանն ասաց.— «Նախ պիտի յայտնեմ որ մենք Վատիկանի հետ որեւէ կապ չունենք եւ մեր եկեղեցին ժողովրդավար է: Ժողովրդավար են նաեւ մեր դպրոցները, որոնք կառուցուել են կամ ժողո–

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ.–

Թուրքիա, «Լը Մոնտ» եւ «Հայկ. Ապստամբութիւնը»

Մեր նախորդ թիւով արձագանգ հանդիսացած էինք Լը Մոնտի Թուրքիոյ նուիրած յօդուածաշարքին առաջինին: Յաջորդ երկու յօդուածներով, որոնք վերջին մասը կը կազմեն շարքին, Ժաք Նոպէքուռ կը ծանրանայ Թուրքին նկարագրին վրայ, թրքական փառամոլութեան կամ ազգային հպարտութեան, որոնց կը վերագրէ որակումի այն խեղաթիւրումները, զորս կ'ընեն Թուրքերը «միջամտութիւն» եւ ոչ « նուաճում » կոչելով 1974ի Կիպրոսի դէպքերը, « հայկ. ապստամբութիւն » եւ ոչ թէ « նախապատրաստուած բնաջնջում » հայկական ցեղասպանութիւնը:

Վերջին մասին մէջ, յօդուածագիրը կ'անդրադառնայ թրքական « ռազմագիտական առաքելութեան », որ կ'ենթադրէ թէ բանակը պէտք է ներքին ոստիկանութեան պաշտօն կատարէ, գործօն հրակողութեան քաղաքականութիւն մը գործադրէ այն գաւառներուն մէջ, որոնք բնակուած են դրացի Պետութեանց հետ կապուած փոքրամասնութեանց կողմէ՝ Ալեւիները (Շիի) եւ Իրան, եօթը միլիոն Քիւրտերը եւ Իրաքի իրենց եղբայրները, ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՅԵՐԸ («Յառաջ»՝ ընդգծումը՝ մեր կողմէ) եւ Խորհ. Միութեան իրենց ազգակնները:

Յօդուածաշարքը այլապէս շահեկան բնոյթ մը ունի, որու կ'արժէ անդրադառնալ առանձին:

×

ՏԷՄԻՐԷԼ – ԷՃԷՎԻՏ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Նախարարապետ Սիւլէյման Տէմիրէլի եւ ընդդիմութեան հալքեան պարագլուխ՝ Պիւլէնթ Էճէվիտի հանդիպումը յաջողած է համաձայնութեան բերել « թշնամի եղբայրները », որոնք «նոր թափ» մը որոշած են տալ ահաբեկչութեան դէմ տարուած պայքարին: Որոշ բարեփոխումներ բերուած են, որոնք կ'աւելցնեն զինուորական հրամանատարութեանց իշխանութիւնը բայց երկու ղեկավարները, ըստ Տէմիրէլի յայտարարութեան, չեն համաձայնած Պետութեան ապահովութեան ատեաններու եւ պատերազմական վիճակի հաստատման շուրջ, թէեւ ասոնք մաս կը կազմէին կառավարական ծրագրին:

×

Թիւրքէշի յուղարկաւորութեան ատեն ալ միջադէպեր պատահած են եւ ոստիկանութիւնը կրակ բացած է: Շուրջ 200 հազար հոգի մաս կազմած են յուղարկաւորութեան թափօրին: Բանուոր մը սպաննուած է:

×

Երպագան կ'ուզէ որ Թուրքիա անմիջապէս խզէ Իսրայէլի հետ, քննադատելով Քնէսէթի որոշումը Երուսաղէմը Իսրայէլի մայրաքաղաք հռչակելու: Տէմիրէլ ալ « անպատասխանատու արարք » որակած է «կատարուած իրողութիւնը»:

Կոփամարտի մէջ ալ Սամսոն Խաչատրեան պարտութեան մատնեց կէտերով Ահանգան, Կիրակի օր:

Այս մրցումը, 8րդ ածարտական աֆլոր (54 քիլօ) դասակարգին մէջ կը կատարուէր:

Ունլթէր դասակարգի (67 քիլօ) մէջ, կրկին ութերորդ ածարտական, Իսրայէլ Յակոբքէօխվանեան պարտուեցաւ կէտերով, Քուպացի Ալտամայէն:

×

Կիներու ջրացատքին ածարտականին, Սիլվա Էմիրզէեան 576,465 կէտերով արժանացած է արծաթ մէտալի:

×

Այրերու ջրացատքին ցատումներու մէջ Դաւիթ Համբարձումեան 518,82 կէտերով չորրորդ է հանդիսացած:

Այրերու խորհրդային փլէօրէի խումբը որու մաս կը կազմէին Ռոմանքոֆ, Սմիրնոֆ, Ռուզիէվ եւ Գարկայեան, արժանացած է արծաթ մետալի:

×

Յուլիս 20ին տեղի ունեցած ոտնագնդակի մրցաշարքին Խորհ. Միութիւնը յաղթած է Վենեզուէլայի (4–0): Մրցումին կոլերը նշանակած են Անդրէյեւ, Չերենկով, Գաւրիլով եւ Խորէն Յովհաննիսեան, միակ Հայը որ մաս կը կազմէ Խորհ. Միութեան խումբին:

Ոտնագնդակի կէս – ածարտականներուն մնացին Խորհ. Միութիւն – Արեւելեան Գերմանիա եւ Եուկոսլաւիա ու Չեխոսլովաքիա:

×

Ֆրանսա երկու ոսկի մետալ ձեռք ձգեց ժիւտոքայի եւ իգական խմբական սուսերամարտի մէջ:

Թողէ՜ մեծնա՛մ, հսկայանա՛մ մտքիս հետ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

×

— Ատեն է, դարձեալ, վերաշինելու փղոսկրեայ աշտարակը:

Այս բառերով՝ մտածման քուրմը, Փօլ Վալերի, հրաւէր կը կարդար, վերջերս, ինքնամփոփուելու, ճգնաւորելու, խորհուրդներու աստուածութեանց հետ մըտերմանալու: Այդ հրաւէրը չատո՜նց կը լսուէր արդէն բոլոր ազնիւ մտաւորականներու հոգւոյն մէջ, երբ մթնոլորտը յագեցաւ «յետպատերազմեան շըր-ջան»ի անխնայութեամբ:

— Մտի՛ր փղոսկրեայ աշտարակէն ներս...

Ժամանակին, արհամարհանքի լայն ու զօրեղ ալիք մը սարսեց փղոսկրեայ աշտարակը եւ սարսափով դուրս նետուեցան մեծ մտաւորականները, — ոմանց աչքերուն մէջ՝ մտածման աստուածուհին, տակաւին մերկ ու տաք, ոմանց մատներուն վրայ՝ ներշնչման դողը, ցաւագին ու դալուկ:

Ի՞նչ կը խորհրդանշէ փղոսկրեայ աշտարակը:

Փրոֆ. Շառլ Ռիշէ կը գրէ թէ այս բացատրութիւնը, որ հիմա կը գործածուի ամէն լեզուի մէջ, իր հայրութիւնը կը պարտի Ալֆրէտ տը Վինեիի: Ընդհակառակն, Ճոմոն Ժալու կը պնդէ թէ Սէնթ — Պէօվ ստեղծած է զայն: Ո՛վ որ ալ ըլլայ բացատրութեան հեղինակը, ի՛նչ նշանակութիւն ալ տրուած ըլլայ առաջին առթիւ, մենք այս խորհրդանշանին մէջ կը կարդանք զանազան վարդապետութիւններ, հակադրութիւններով բանաձեւուած:

Հրապարակը (ակօրա) եւ ճգնարանը, զգացական աշխարհը եւ իմացական թագաւորութիւնը, սիրտը եւ միտքը, կեանքը եւ երազը:

Սակայն այս փիլիսոփայական հակադրութիւնները ունին երկար պատմութիւն մը, — այսպէս, մտածման պայքարին առաջնորդները սկզբանէ կը կոչուէին կղեր կամ դպիր:

Կղեր յունարէն բառ մըն է, որ կը նշանակէ «ժառանգութիւն» կամ «բաժին», որովհետեւ եբրայական աւանդութիւններու մէջ՝ Ղեւտացիները, սպասաւորելով Եհովայի պաշտամունքին, աստուածային ժառանգութիւն մը կը համարէին իրենց պաշտօնը: Ղեւտացի ժառանգաւորներէն վերջ, Քրիստոսի Ս. գարուն՝ կղեր կը կոչուէին բոլոր անոնք, որ կը ծառայէին Աստուծոյ եւ կ'ուսանէին գրել ու մեկնել սրբազան գրականութիւնը, — այսպէս անոնք կը զանազանուէին աշխարհիկ զանգուածէն, որ մտահոգութիւն չունէր գրի ու գրականութեան: Միջին դարուն, արդէն, կղերականներուն յանձնուած էր հին գրական գանձերու պահպանումը եւ ճանաչումը, — վերջապէս կղերն էր որ ուսումնարաններ բացաւ առաջին անգամ, զարկ տուաւ հին աւանդութիւններու ուսման, մտքի արտադրութիւններու ճաշակին, այնքան որ կղեր

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 12ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ՓՂՈՍԿՐԵԱՅ ԱՇՏԱՐԱԿ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

համանիշ դարձաւ գրագէտի, ուսումնականի, գիտունի, մտաւորականի:

Դպիր պարսկերէն բառ մըն է, որ կը նշանակէ գրել — կարդալ գիտցող: Եբրայեցիները սոփերիմ (հաշուող) կը կոչէին, իսկ Եգիպտացիները՝ քրի — հաբի (գլանակիր), որովհետեւ առաջինները աւանդական օրէնքներու, իսկ երկրորդները՝ պապիրոսներու մեկնիչներն էին: Եգիպտական քաղաքակրթութեան ոսկեդարին մէջ՝ դպիրը, այն որ պապիրոսներու վրայ կը գրէր, երկրին ամէնէն զարգացած եւ գիտուն մարդն էր, յարգուած՝ ազնուականի մը նման, ճիշդ ինչպէս, Եբրայեցիներուն մօտ, սոփերիմը, որ կը խորհրդանշէր եբրայական գիտութիւնը եւ փիլիսոփայութիւնը:

Մինչեւ ժամանակակից Դար, մտքի արտադրութիւնը նկատուած է սրբազան, ատոր համար է որ Հայերը, աքսորներու, հալածանքներու եւ ջարդերու խուճապին մէջ՝ նուիրական զգացումով մը պահած են հայկական հանճարին արձանագրութիւնը դեղնած ու մոմի հոտ ունեցող թուղթի մը վրայ: Փորձած են, որքան կրցած են, պաշտպանել այդ արձանագրութիւնը ամիկին չունչին դէմ — վասնզի հաւատացած են որ մտածումը ազնուական բան մըն է եւ մտաւորականը՝ տարբեր կերպաս մը:

Եւ վասնզի մտածումը ծաղիկ մըն է, որ չաճիր հրապարակներու վրայ եւ ամբոխին գրկին մէջ: Միջին Դարը զայն փնտռեց վանքերու մէջ, գնոստիկեաններն՝ լռութեան մէջ, Արեւելքի ճգնաւորները՝ առանձնութեան մէջ, — հեռու ինձմէ միսթիսիզմին պաշտպանութիւնը, — պայծառափայլ Ելլադան զայն փընտռեց Ողիմպոսի գագաթին վրայ:

Ո՞ւր է մտածման աղբիւրը: Երազն է անոր ճամբան, հէքեաթային է անոր ճարտարապետութիւնը, ու նուիրական է անոր ուխտագնացութիւնը, — պէտք է թօթափել ռամկութեան փոշին՝ ճամբայ ելլելէ առաջ: Ռամկութեան դէմ մտածման նուիրականութիւնը պաշտպանելու ձգտումով էր, որ Ֆրանսական Ակադեմիան երկար ատեն իր դուռները գոց պահեց վէպ գրողներու առջեւ, — Ժորժ Սանի վիպագիր ամուսինը արկածով միայն մտաւ ներս, առաջին անգամ:

Այժմ հարկ է կառուցանել մտքի բնակարան մը, աւելի դժուարամատոյց:

— Փղոսկրեայ աշտարակ մը, ուր զան բնակիլ մտքի քուրմերը: Հեռու օրուան աղմուկէն՝ աճպարար ոճերու տօնավաճառէն՝ ուր իրենց գրածը անպայման կարդացնելու դիւրութիւնը արուեստ կը համարեն ոմանք, ընկերային պայքարներէն՝ ուր հոգեկան ախտաբանութիւնը ոճրային դաւեր կը հիւսէ՝ պատմութիւնը հացի գոյնով ջրդեղած:

— Բարձրացուցէք աշտարակը, կը պոռան մտքի ազնուական մշակները, որովհետեւ զգացումներու ջրհեղեղն սկսաւ եւ մտածումը պիտի խեղդուի շուտով:

Կը լսէ՞ք ողբը նոր օրերու «կղեր»ին, — Ժիւլիէն Պէնտա, տրտմութեամբ եւ ցաւով համակուած, կը տրտնջայ որ զգացումը, ահա մեր օրերուն, կը սպաննէ մտածումը, — ախտաւոր յուզումներու ճաշակը, որ դիւրին վայելք մըն է ամբոխին համար, գինովցուցե՛ր է արդէն օրուան արուեստագէտները: Ի՛նչ փոյթ այլեւս ճգնութիւնը, հոգւոյն ուխտը, մտածման ծովանալը, — ամբոխը կը ծափահարէ՛ մեր վէպերը: Կեցցէ՛ իրապաշտութիւնը:

Եւ այս իրապաշտները կեա՛նք կ'անուանեն օրուան անցուդարձը, ոճիրի մը պատմութիւնը, տղու մը սիրաբանութիւնը: Եւ այս իրապաշտները դպրութի՛ւն կ'անուանեն իրենց յուշերը կամ օրագիրը, ուր լեզուն կը քստոտի:

Օ՛ գեղեցիկ ճգնութիւնը հիներուն կէսգիշերէն վերջ տակաւին վառող ճրագի յամրաբին, — ահա մենք կ'ամչնանք դիտելով մեր մտքի աղքատութիւնը: Հին օրերուն՝ գրական թերթէ մը ներս մտնելու համար՝ բաւական չէր լեզուի մաքրութիւնը կամ շնորհք ունենալը: Դժուար էր սորպրութիւնը տանիլ պարբերականներուն, երկար սպասէ մը վերջ միայն՝ երէց մը կը բռնէր ձեռքէդ եւ կ'առաջնորդէր: Տարօրինակ վախ մը կար սրբապղծութեան մէջ բռնուելու: Եւ դասական դարձած էր Նորեկներուն ըսել. «Սկսնակի անհամարձակ քայլերով կը մտնեմ արուեստի տաճարէն ներս»: Հիմա չկայ սկսնակ, — բոլորը մեծ գրագէտ են: Հանդիպողը գրիչ կ'առնէ եւ տեղ կը պահանջէ թերթերու գրական բաժնին մէջ, երբ իրրեւ գրական սթափ կրցած է նամակ մը գրել դրացիին աղջըկան, այն համոզումով որ — հայ գրականութեան աւանդութիւնն ըլլար կարծես — արուեստը ուրնիշ նիւթ չունի, բայց եթէ ինչ որ արբունքը ըսել կուտայ աղջկան: Ահա թէ ինչո՛ւ մեր գրականութիւնը տակաւին չըրացուց իր արբունքի շրջանը, բնախօսական հոգեվիճակը: Աւելի բարձր հոգեվիճակներու անցնելու համար, կը պահանջուի աշտարակի մը մէջ ամփոփուելու ընթութիւնը:

Արդ, բաւական չէ յուզումը՝ արուեստագէտ դառնալու համար: Տասը տարի առաջ, երբ տակաւին անծանօթ էի Քանթի, Լանկէի, Վալերիի աշխատութիւններուն, Նաւասարդի մէջ ախտաբանական երեւոյթ անուանած եմ յուզումը, խանդավառութիւնը, վերջապէս զգացական տարրերը, զորս կ'օգտագործեն կարգ մը արուեստագէտներ՝ իրենց արտայայտութիւններուն մէջ: Այս վերջին տարիներուն կարդացի Քանթը, որ յուզումը կ'անուանէ հոգեկան հիւանդութիւն, ճիշդ ինչպէս Լանկէն, դանիացի մեծ փիլիսոփան: Վալերի եւս արուեստագէտի մը համար անպատշաճ կը համարի առեղծագործել միայն խանդավառութեամբ, յուզումով:

Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է ինքնամփոփուիլ, ճգնիլ, ամբարե՛լ, ամբարե՛լ, որպէսզի հոգին ուռի, մտածումը ծովանայ:

— Ատեն է, դարձեալ, վերաշինելու փղոսկրեայ աշտարակը:

×

– Թողէ՜ մեծնա՛մ հսկայանա՛մ մտքիս հետ:

Այս ճիչը կը պատկանի Վարուժանի – ազնուական բանաստեղծին, որ դասական պատմուճան մը ունի իր ուսերուն:

Ու քանի՛ կը կարդամ այս տողը, այնքան կը սարսռամ ցաւէս:

Ծառա՛ն ունիմ առանձնութեան, մենակեաց աշխատանքի: Ես իմ փղոսկրեայ աշտարակս պիտի ընտրէի ինքնամփոփուելու համար, ծովու մը դէմ, ալեկոծ ու կանանչ բուսականութեան մը մէջ, համեստ հիւղակ մը, ուր կարենայի նուիրուիլ ընթերցումներուս, խոկումներուս եւ ստեղծագործութեան: Գիրքերու բարեկամութենէն եւ բնութեան մտերմութենէն վերջ, իմ արիւնս բաւական է ինծի սորվեցնելու թէ ինչ է կեանքը:

Մինչ այս կեանքը զոր կ'ապրիմ՝ կը լեցնէ հոգիս դառնութեամբ, արհամարհանքո՛վ, ատելութեամ՛բ, նողկանքով, կ'ուզեմ ճախրել ու սաւառնիլ մտքովս, տեսնել նոր հորիզոններ, հրճուիլ նոր տեսիլներով, – ստեղծագործութեան ոգը կը կրծէ զիս: Ի՞նչ կեանք է սակայն այս, ուր մեր չուզածը կ'ընենք, ուր վայրենի մը կը խորտակէ մեր թեւերը, ու չի ձգեր որ աճի՛նք, սաւառնի՛նք. -

...Թողէ՜ մեծնամ. – Ի՜նչ կենսաւէտ է բնութիւնն,

Հոգիս թողէ՜ անոր ծոցին մէջ՝ տըրփուն՝

Աստուծոյ հետ դէմ դիմաց:

Երիտասարդ ու տաք արիւն մը կը խայտայ, ընթութեան եւ աճումի ընդունակութիւն մը երազներ կուտայ, բայց

Ո՞ւր կը քաշէ՜ զիս ապրուստի պահանջներ,

Ո՛վ սեւ երամ ագռաւներուս, որ

հրաւէր կուտա՜ք կեանքի դէպ կըրկէս

Որ ահեր դժոխքի երգերով երգը քնարի

խեղդել կ'ուզէ՜: Հեռո՛ւ բուեր գիշերի,

Արշալոյսի մէջ եմ ես:

Օ՛ Վարուժան, քնքուշի՛կ տղայ, տաղերներու բեռան տակ թաղուած ցաւդ ալ հա կ'արթննայ իմ ալ հոգւոյս մէջ: Ու մեծ ճիչդ կը հնչէ սրտիս խորը: Կ'ուզեմ պոռալ քեզի հետ, աղաղակել, գալարնալ ու պաղատիլ.

Թողէ՜ մեծնա՛մ, հսկայանա՛մ մտքիս հետ...

Այսպէս. – արփւոյն տակ, Աստուծոյ յանդիման,

Ըրած բնութիւնն ինձ մայր, անհունն՝ օրրան,

Թողէ՛ք. թողէ՛ք զիս խոկուն:

«ՑԱՌԱՁ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.—

ՑՈՒՑՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Ու, օր մըն ալ, գինքը մնայուն կերպով տան, գիւղին կապելու համար մէջտեղ դրին իր ամուսնութեան խնդիրը... Հարկաւ օր մը պիտի ամուսնանար, բայց աճապարելու ի՞նչ կարիք կար: Իր ըմբռնումով հիմա ամուսնանալու ատենը չէր, անկէ առաջ աւելի կարեւոր գործեր կային կատարելիք, խնդիրներ՝ լուծելիք: Բայց, ծնողքին անխախտ որոշումը, անոնց անդառնալի, անառարկելի ցանկութիւնը... «Ես հողը գրկելէս առաջ կ'ուզեմ թոռներս գրկել»... ահա իր մօր աղաչանքը: «Որդի, որդի, գնացողներէն քանի՞ հոգի ետ եկան, որ դուն ալ կ'ուզես երթալ. կ'ուզես որ մե՞ր ալ աչքերը միշտ փոշոտ ճամբաներու երկայնքին գամուած մնան» — հօրը աղու խօսքերն էին գրեթէ ամէն օր՝ իրեն ուղղուած: «Քեզ ղուրպան, կերածդ հաց մը չէ՞, հա՞ց կը պակսի մեր տան մէջ, որ դուն օտար դռներու հացը ուտես»... այս ալ մեծ — մօրը «յանդիմանութիւնն» էր, քիչ մը արցունք խառնած:

Ու, յետոյ քահանայութեան թեկնածու: Քահանայ... ուրկէ՝ ուր: Գիւղի քահանան վախճանած էր, նոր քահանայի մը կարիք կար, գիւղին մէջ յարմար անձեր ալ չէին պակսեր այդ պաշտօնի համար. արդ, ինչո՞ւ իր թեկնածութիւնը: Հօրը եւ շրջապատին կարգադրութիւնը պէտք էր եղած ըլլար. սակայն իր հաստատ համոզումն էր. այսպէսով ինք ուզէր — չուզէր պիտի մնար գիւղը, կապուէր գիւղին:

Իր առարկութիւնները, թէ քահանայութիւնը կոչում մըն էր, եւ թէ՝ ինք այդ կոչումին մարդը չէր, գինք մոլիկ ընող չկար: «Դպրոց ես տեսած, գրել — կարդալ գիտես, ձայնդ ալ լաւ է, քեզմէ աւելի յարմար մէկը չկայ» պատասխանած էին թաղականները՝ միաբերան:

Սկիզբները խոր դժգոհանքով քահանայական շուրջառը իր ուսերուն առաւ, բայց, յետոյ կամաց — կամաց ընտելացաւ անոր, նոյնքան ալ սկսաւ սիրել զայն: Կին, զաւակ, ընտանիք. հօրենական ջերմ մթնոլորտը հիմնովին փոխեց զինքը: Նախապէս ցանկացած, երազած ծրագիրները ծալեց մէկ կողմ դրաւ, ու նուիրումով փարեցաւ իր պաշտօնին:

Բայց, այս անսպասելի փոթորիկը տակնուվրայ ըրաւ ամէն բան: Կործանեց, քանդեց մոխրակոյտի վերածեց ե՛ւ երազները ե՛ւ իրականութիւնները... Ի՞նչ կը մնար ընել հիմա, իրեն համար, երբ հեղեղը ամէն ինչ տարած էր: Այժմ, ինք կարծես անապատի մը մէջ մինակ, անտէր, անօգնական կանգնած՝ կը փնտռէր հորիզոն մը, որ հանդրուան մը հասնելու յոյսը ներշնչէր իրեն, եւ որ աւա՜ղ չկար...

Իր ետեւը ամբողջութեամբ ամայացած էր, իսկ առջեւը՝ մութ, անորոշ, երկար ու անհատնում ճամբաներ՝ որոնց ելքը յայտնի չէր: Յաճախ կը մտածէր ամէն բան. քաղաք, գիւղ, մարդկութիւն,— ձգել, հեռանալ, ապրիլ միայնակ՝ դաշտերը, լեռները, անտառները, ապրիլ վայրի կենդանիներու հետ, բաժնել անոնց հետ՝ իր դեռ ապրելիք օրերը. գուցէ աւելի երջանիկ ըլլար, քան՝ այս վիճակով, այս նեխած մարդկութեան մէջ:

Ու, երբեմն ալ գայրոյթը կը կլանէր իր ողջ ներաշխարհը: «Աղբար, քեզի էր մնացեր թուրք լաճի մը փրկութեան գործը, որ այս կրակէ գօտին փախթեց մէջքիդ... Աղան, հանըմը՝ բարի՞ էին, լաւ թող այդպէս ըլլար, հազարին մէջ մէկ հատը չատ չէ»:

Ճար չկար: Բոլոր ճամբաները փակուած էին իր առջեւը: Աջ ու ձախ փըռնտրեց, հայ մարդոց մէջ մեղսակից մը գտնելու համար. անօգուտ. ոչ ոք յանձն առաւ ըսելու համար, թէ ես գրած եմ հմայիլը: Ոչ ոսկին եւ ոչ ալ արծաթը կրցան օգնել իրեն:

Ձգե՞ր, հեռանա՞ր, ամէն ինչ բախտին ձգելով. միտքը չատոնց կլանուած էր այդ ուղղութեամբ: Բայց՝ յետագայի անպատեհութիւնները՞... Անձրեւէն փախչելով՝ կարկուտի կը բռնուէր: Ահա մտքեր, որոնք կը խառնէին իր ուղեղը: Ու, ատոր համար ալ երեկոները յաճախ բազմազան ծրագիրներ կ'որոճար, սակայն առաւօտուն զանոնք ծալած մէկ կողմ կը դնէր:

Խոստովանէ՞ր, ըսէ՞ր թէ ինքն էր այդ գրութեան հեղինակը: Հապա՞ անոր հետեւանքները՝ դժուար էր գուշակել: Աղան, հանըմը՝ բարի էին, ոչ մէկ կասկած: Բայց շրջապատը՞, չար, նենգամիտ շրջապատը՞... Հայ քահանայի մը գոյութիւնը այդ օրերուն կարելի՞ էր երեւակայել:

(36 — Շար.)

AMNESTY INTERNATIONAL

Հիմնադիր՝ անգլիացի իրաւաբան Փիթըր Պէնեսոն: Թուական՝ 1961: Կեդրոնատեղի՝ Լոնտոն, 160 մնայուն պաշտօնեաներով: Անդամ՝ 250 հազար ցրուած 125 երկիրներու, հողամասերու վրայ: Բջիջ՝ 2283: Ազգային մասնաճիւղ՝ 39: Ֆրանսայի մէջ, շուրջ 20 հազար անդամ բաժնուած 200 բջիջներու մէջ: Միակ նպատակ՝ գաղափարի, կրօնքի, լեզուի, ցեղի, մորթի գոյնի համար բանտարկուած այրերու թէ կիներու իրաւունքներու պաշտպանութիւն, ազատ արձակում: Անհատական, միջազգային այս շարժումին այցետոմսը:

Վերջին երկու, երեք տասնամեակներուն կամայական ձերբակալութիւններն ու բանտարկութիւնները բազմապատկուեցան: Կալանաւորներ առանց դատավարութեան: Արգելարաններու տեսակները: Կարուկ մահապատիժներ: Անմիջական գլխատումներ: Կատարեալ «մահուան հեծելազունդ»եր որոնք կը գործեն սանձարձակ եւ յաճախ բանակին եւ ոստիկանութեան մեղսակցութեամբ: Այս դէպքերը կը պատահին տարբեր – տարբեր երկիրներու մէջ: Տարբեր իրենց ընկերա – մշակութային պայմաններով, իրենց քաղաքական վարչաձեւերով ու գաղափարաբանութեամբ: Համայնավար, դրամատիրական կամ ոչ. ուղեկից երկիրներու մէջ: Գաղափարի ազատ արտայայտութեան համար 20րդ դարու այս վերջին քառորդին, աշխարհի զանազան անկիւնները կը գտնուին 800 հազար բանտարկեալներ:

Ինչպէս կը գործէ Էմնըսթի Ինթըրնէշընըլը մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան համար:

Ունի հարցաքննութեան յանձնախումբեր որոնք օրը օրին կը պահեն թղթածրարներ հետաքրքրուելով երկիրներու հոլովոյթին, բարքերուն: Միջազգային մասնաճիւղը կը հաւաքէ ու կը կեդրոնացնէ տեղեկութիւնները: 1961էն ի վեր, կուտակուած փաստաթուղթերը ու անկէ քաղած վիճակագրութիւնները վաւերական արժէք կը ներկայացնեն:

Գործողութեան եղանակը կ՚անցնի երեք փուլերէ:

Առաջ ու կրկնուած նամակագրութիւն ուղղուած համապատասխան երկիրներու իշխանութիւններուն, բարոյական ճնշում կատարելու միտումով: Ստորագրեալները կը յիշատակեն բանտարկեալներու անունները ցոյց տալու համար որ դուրսէն կը հետեւին այդ երկրին մէջ մարդկային իրաւունքներու բռնաբարութեան եւ պատրաստ են զանոնք հրապարակ հանել եւ շարժման մէջ դնել: Այնուհետեւ, նամակները կը յարգեն քաղաքավարութեան պատշաճութիւնները եւ ոչ մէկ կարծիք կը յայտնեն երկրի քաղաքական ուսեալներուն վրայ:

Երկրորդ աստիճանի միջամտութիւն՝ «գործողութեան խումբերը», որոնք տրուած երկրին մէջ հանրային կարծիքը կը տեղեկացնեն բանտարկութեան զանազան երեւոյթներուն վրայ կամ մարդկային իրաւունքներու եղած մեկնաբանութեանց: Կը գրաղին բանտարկեալներով, անոնց արգելափակման պայմաններով, զանազան տեսակի օգնութիւններ բերելով եւ անշուշտ անոնց ազատ արձակումով:

Իսկ միջամտութեան երրորդ աստիճանը «ստիպողական գործողութիւններ»ն են, այսինքն ծանր բնոյթ կրող պարագաները, ինչպէս մահապատիժի ենթարկուած բանտարկեալները, առողջական պատճառներով մահուան դատապարտուածները: Խումբին բոլոր անդամները կը բազմապատկեն դիմումները ոչ միայն նամակով այլ եւ հեռագիրներով եւ այլ միջոցներով:

Վիճակագրականօրէն Էմնըսթի Ինթըրնէշընըլի արձանագրած արդիւնքները երկուքի վրայ անգամ մը դրական են: Դրական ըսելով միշտ ազատ արձակում չի նշանակեր, այլ նաեւ արգելափակման պայմաններու բարելաւում, պատիժի մեղմացում կամ ալ մինչեւ այդ ոչ–արտօնուած փաստաբանի մը նշանակում:

1961ին սկսած այդ շարժումը կրնայ երբեմն թուիլ ցնորական, սակայն վկայութիւնները, քննադատութիւնները եւ գնահատումները որ կը բարձրանան ցոյց կուտան որ Էմնըսթի Ինթըրնէշընըլը կը դառնայ հետզհետէ աւելի ազդու եւ մանաւանդ կը խանգարէ:

Էմնըսթի Ինթըրնէշընըլը ՄԱԿի եւ Իւնեսքոյի մօտ կը վայելէ խորհրդականի իրաւունք, իսկ Օ. Ի. Ա.ի մօտ դիտողի իրաւունք: 1977ին, Էմնըսթի Ինթերնէշընըլ ստացաւ Նոպելեան խաղաղութեան մրցանակը:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԾԱՂԻԿԷ ԾԱՂԻԿ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Մարաշի Հայրենակցական Միութեան տան մէջ, Յունիս 26ին, տեղի ունեցած է Համազգայինի Շրջանային Վարչութեան նախաձեռնած դասախարակչական դասախօսութեանց շարքին բացումը: Վարուժան Գէորգեան ներկայացուցած է օրուան դասախօսը՝ Հարաւային Ամերիկայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Դաւիթ եպիսկոպոս Սահակեան: Մէկ ժամ տեւող դասախօսութեամբ Դաւիթ Եպիսկ. ներկայացուցած է հայ ժողովուրդին դերը պատմութեան մէջ, սկսելով նախաքրիստոնէական շրջանէն մինչեւ մեր օրերը:

Վիրճինիա Փաթիի Երգահանդէսները

Յուլիս 15 – 26, Փարիզի Լիւսէրնէր Ֆորումի մէկ փոքր սրահին մէջ տեղի ունեցան հայկական աշուղական եւ ժողովրդական երգերու ունկնդրութիւններ:

Երբ քիչ մը ամէն տեղ հրապարակը ողողուած է թեթեւ եւ անբովանդակ, առեւտրական երգերով, հոգեկան մեծ գոհունակութիւն եւ ուրախութիւն կը պատճառէ Վիրճինիա Փաթիի հերոսական քայլը: Արդարեւ, ամերիկացի հօր եւ քեսապցի հայ մօր զաւակ Վիրճինիայի մասին Խաչիկ Թէօլէօլեան ընդարձակ յօդուածով մը անդրադարձած էր «Յառաջ»ի 1979 Յունիս 23 – 24 թիւին մէջ, տալով անոր հետաքրքրութիւններու աշխարհը եւ շեշտելով որ հակառակ բոլորովին ամերիկեան շրջանակի մը մէջ մեծցած և ամերիկեան վարժարան յաճախած ըլլալուն Վիրճինիա Փաթիի կեանքին մէջ յեղաշրջում մը տեղի ունեցած է հետեւելէ ետք Պոսթընի մէջ ՀՕՄի կազմակերպած ամառնային դասընթացքի: Այդ յեղաշրջումը Վիրճինիա կը բացատրէ ուսուցիչներէն ստացած իր խոր տպաւորութեամբ եւ իրենց մասնագիտական ճիւղին ընդմէջէն ցոլացուցած իրենց հայկական ոգիով եւ նուիրումով:

Մնացեալը ծանօթ է: Վիրճինիա վեց տարի է Փարիզ կը գտնուի: Հետեւած է Էքոլ Նորմալ տը Միւզիքի դասընթացքին եւ ստանալէ ետք Պրըվէ, Տիփլոմ եւ Լիսանս ընդունուած է Քոնսերվաթուար: Յիշեալ յօդուածի վերջաւորութեան, Վիրճինիա, պատասխանելով Խաչիկ Թէօլէօլեանի այն հարցումին, թէ ի՞նչ են իր ծրագիրները, կ՚ըսէր. «Ամերիկայի մէջ շրջիլ, երգահանդէսներ տալով ինծի թառով ընկերակցող Ռուբէն Յարութիւնեանի հետ, որովհետեւ կ՚ուզեմ հայ ժողովուրդին ծանօթացնել իր իսկ երաժշտութիւնը, ձերբազատած զանազան ազաւաղումներէ, եւրոպական ձեւափոխող ազդեցութիւններէ, եւայլն: Միւս կողմէ՝ Սայաթ Նովան, Կոմիտասը, մեր աշուղները եւ մեր ժողովուրդը ստեղծած են գանձ մը, որուն լուրջ ուսումնասիրութիւնն ու ներկայացումը՝ ըստ էթնիք երաժշտութեան օրէնքներու, կեանք մը կը պահանջեն: Նայինք ինչ կը բերէ ապագան...»:

Վիրճինիա Փաթի խոր հաւատքով ու վճռականութեամբ իր առաքելութիւնը սկսած է Փարիզէն՝ Լիւսէրնէր Ֆորումէն, ուր 12 երեկոյթներով ոչ միայն հրամցուց հայկական աշուղական եւ ժողովրդական երգերէ բաղկացած յայտագիր մը, այլեւ իւրաքանչիւր աշուղի եւ երաժիշտի կենսագրականը տալով եւ դերը մատնանշելով երեկոյթները վերածեց երաժշտագիտական դասընթացքի, որուն ընթացքին փոքրաթիւ ունկնդիրները կրցան յստակ գաղափար մը կազմել հայկական ժողովրդական երաժշտութեան ազաւաղումներու, հայկական բարբառներով ստեղծուած երգերու տարբերակներու մշակման եւ երգերու ընդգրկած թեմաներու մասին: Ի դէպ, երգչուհին կատարած էր նաեւ երգերու բառերուն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, ինչ որ մեծ ուղղութիւն կուտար ներկայ օտար ունկնդիրներուն թափանցելու մեկնաբանուած երգին խորքը: Յայտագիրը բաղկացած էր Սայաթ Նովայի, Աշուղ Ջիվանիի, Գուսան Հաւասիի եւ Կոմիտասի երգերէն, որոնց թառով կ՚ընկերակցէր Ռուբէն Յարութիւնեան:

Յոյժ գնահատանքի արժանի է Վիրճինիա Փաթիի նախաձեռնութիւնը եւ տխուր մեր գաղութի հասարակութեան ցուցաբերած անտարբերութիւնը: Երգչուհին նպատակն էր հայ ժողովուրդին ծանօթացնել իր իսկ երաժշտութիւնը, սակայն փոքր սրահին մէջ ներկայ էին միայն քանի մը Հայեր. մեծ մասամբ Ֆրանսացիներ էին որոնք խոր տպաւորութիւն ունեցան մեր երաժշտութենէն ու կրցան ճանչնալ մեկնաբանուած երգերուն ընդմէջէն Հայու նկարագիրը: Ըստ երեւոյթին մեր հասարակութիւնը աւելի լայն չափանիշով կազմակերպէր բաժշտութեամբ եւ Վիրճինիա Փաթիները ստիպուած են իրենց բարի կամքը պարտադրելու համար դիմել անխոնջ պայքարի, դժուար պայմաններու մէջ: Որքան դրական գործ պիտի ըլլար եթէ գտնուէր հայկական Միութիւն մը, որ աւելի լայն չափանիշով կազմակերպէր երգահանդէսներ Վիրճինիա Փաթիի համար:

Մինչ այդ կորով եւ յաջողութիւն Վիրճինիային:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱ – ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Նկարիչներու Տան մէջ բացուած ցուցահանդէսով Գեղարուեստա – Թատերական Հիմնարկի այս տարուան շրջանաւարտները ներկայացուցած են իրենց գործերը: Այս առթիւ Խորհ. Միութեան Գեղարուեստից Ակադեմիայի անդամ Գրիգոր Խանջեան նշած է, թէ քննութեան այս եղանակը կրկնակ արդիւնք կուտայ: Երիտասարդ հեղինակները սկիզբէն իսկ կը հաղորդակցին հասարակութեան հետ եւ անոնց գործերէն շատերը արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու եւ Մշակոյթի Նախարարութեան ներկայացուցիչներու առաջարկութեամբ կը յանձնարարուին մեծաքանակ արտադրութեան:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՈՒ ՎՐԱՅ

Խալֆան, այս անգամ իմաստուն ծաղրածուի առաջնորդութեամբ հեթանոսական տաճարէ մը ներս կը մտնէր,– քըրմական ծէսեր, պղնձէ սիւներ ու բոցավառ գոյներու փոփոխումներ. Արշակունի իշխաններ վայրի վարազի որսէն կը դառնան. բեհեզեայ անկողին, ոսկեղէն դագաղ. յոյն դերասաններ արքունիքի մէջ: Վարագդատ, իրգրած ոզբերգու, – թիւնը կ՚արտասանէ Պարթեւաց Որոդէս թագաւորի խնջոյքին մէջ: Յետոյ, Կըրասոսի գուրգ մօրուսով, կապտացած աչքերով հսկայ գլուխը ափսէի մը վրայ դրուած, քրմաց դասով, փողով ու թըմբուկով Տիգրան Բ.ի արքունիքը կը տարուի:

Խալֆան, բոցի գոյն երեւակայութիւնով հեռացաւ հաստ պատէն, մինչ քերթուած այծին մօտ հաւաքուող շուները կռուի բռնուած էին նետուած ոսկորի մը համար: Անոնց գրգռուըտուքի ձայները գրեթէ գիւղը բռնած էին:

Խալֆան՝ ոգիի պէս քալելով մօտեցած էր Պէքիրի խոնախին դրան: Ջինք առաջնորդող ծաղրածուն կարծես ուժեղ փոթորիկէ մը քշուած վերարկուի պէս հին փառքի հսկայական սիւներուն կը փաթթուէր:

Պէքիրի տան խոշոր ու երկփեղկեայ դրան առջեւ խալֆան կեցաւ, աչքերը խոշոր բացած: Անոր թուլցած սիրտը դժուար թէ տանէր այդ բոլորը. Պէքիրի տուած խարազանի հարուածները աւելի ծանր էին կարծես: Խալֆան կեցած էր հին վանքի մը փայտեայ ծանր դրան առջեւ: «Աւազակները, աւազակները», ինքն իր մէջ ձայն տուաւ խալֆան, երբ տեսաւ տաշուած քրիստոնէական քանդակները դրան, կարծես դիտմամբ քանդած էին արձանագրութիւնը, որուն մի քանի տառերը կը մնային միայն այնքան յամառ կերպով: Փորուած նկարներու մէջ կիսով կը մնար Նոյեան Տապանը խոշոր տուփի ձեւով: Դրան վարի մասը օձ մը, ոչխարի գլուխով ու փոքրիկ կոտոշներով: Դրան երկու փեղկերուն վրայ խոշոր աղաւնիներ կային Ս. Հոգիի կերպարանքով, որոնք աւելի առասպելական փիւնիկի ձեւ ունէին: Այն կողմը քանդակուած էր կաթողիկէ, պատուհան ու խաչ:

Անտարակոյս, Վարդաձորի վանքի դռներէն մէկը, մտածեց խալֆան, որովհետեւ դուռը կը կրէր վանքին թուականը:

Խոշոր դրան վրայ խալֆան ուրիշ փըրտըռտուքներ կ՚ընէր՝ աչքերը աւելի մօտեցուցած, երբ ուժ մը յանկարծ զինք բիրտ կերպով այնպէս ետ քաշեց, որ խալֆան քիչ մնաց կռնակի վրայ իյնար:

Զինուած, հսկայ քիւրտ մը բռնած էր խալֆայի վզէն ցուցնելու ատեն:

– Ի՞նչ կայ, հէմշէրի, ի՞նչ կ՚ուզես,– հարցուց խալֆան՝ յանկարծակիի եկած:

– Պէկը հրամայեց, որ քեզ գնտան տանիմ:

– Զնտա՞ն: Դէ, լաւ, ձգէ, ձգէ, մի՛ քաշքշեր. որ զնտան կը տանիս՝ կ՚երթամ: Ի հարկէ, պէկը լաւ է մտածեր: Ան կ՚ուզէ, որ իմ աշկերտին մօտ ըլլամ: Երթանք, երթանք:

Պէքիր, պատուհանէն տեսած էր խալֆային հետաքրքրութիւնը քարերուն ու խոնախի դրան: Աչքերուն մէջէն մոլէս մը անցած էր, ու ինք հրամայած էր ծառային, որ խալֆան զնտան տանին: Ո՞վ գիտէ, մի գուցէ գիշերով փախչի գիւղէն: Մինչեւ վաղ առաւօտ ըլլայ ու Վարդաձորէն եկող գիւղացիներու հետ սկսի ախոռի չինութեան:

Խալֆան, զինուած ծառային առջեւ ինկած՝ դէպի բանտ շտկուեցաւ:

Ճամբուն վրայ, խոտերու մէջ թաղուած քարեր, արմունկները, ձեռքերը դուրս, ողջ թաղուած զոհերու նման: Խալֆայի ոտքերուն տակ հողը կարծես ձայն կու տար:

×

Բանտը, գիւղին փլած ու խախուտ տուներուն տակ փոքրիկ բլրակ մըն էր: Բլրակի հիւղակներուն առջեւ քըջոտ պառաւներ, այծեր, գունտ փորերով փոքրիկներ, ճամբէն անցնող խալֆան կը դիտէին: Եթէ, բլրակին վարի մասը ճեղքուած դերաններով խոշոր դուռ մը չըլլար, եթէ բլրակին աջ կողմը հազարամեայ քարերով պատ մը չըլլար, անտարակոյս խալֆան պիտի չկրնար երեւակայել, որ բանտը բլրակի ներքեւն էր:

(Շար.– 122)

(Շար. Ա. էջէն)

վրդէ դրամով եւ կամ էլ բարերարների: Մեր եկեղեցական հասկացողութեան մէջ որեւէ անպատեհութիւն չունի երկսեռ դպրոցի գոյութիւնը: Բաւական վրդով — մունք է առաջ եկել եւ մենք էլ նրանց պէս: Միայն Թեհրանում չէ որ դպրոցներ ունենք, Իրանի շատ վայրերում հայկական դպրոցներ կան, որ ուզում ենք մեզ այդ առթիւ բացատրութիւններ տաք:

Խոշնեւիսանը պատասխանում է. — «Ինչպէս էմամն է ասել, եւ նրանից առաջ Մեծ Մարգարէն (Մոհամմադ) է ասել փոքրամասնութիւնների յարգանքի նուազագոյնը Մուսուլմանների չափ է:

Իմ կարծիքով փոքրամասնութիւն բառը գործածելը սխալ է... Մենք իրանցի մի հասարակութիւն ենք, եւ մէկ ընտանի — քում պիտի ապրենք: Ղորանի առումով կարող ենք միասին եւ իրար կողքի ապրել, ուրեմն ինչ միտք ունի փոքրամասնութիւն բառը...: Մենք փոքրամասնութիւն չենք ճանաչում եւ բոլորը Իրանցիներ են: Մենք ուզում ենք կրթա — դաստիարակչութեան գործը ժողովրդի օգ — նութեամբ ամբողջ երկրում միատեսակ դարձնել, եւ այդ իրագործելու համար միակ տարրը որ կարող է մեզ հովանաւորել աշակերտների ծնողքներն են:

«Նոր ծրագիրը բոլորի համար մտա — հոգիչ չէ, եւ երկու խմբեր են, որոնց համար կարելի է մտահոգութիւն ստեղծել, նախ նրանց համար որոնք չեն ըմբռնել իսլամական հանրապետութեան էութիւնը, որ աստուածային է, որի առաջնորդն է իմամը եւ ասել է թէ փոքրամասնութիւնները պիտի նախկինից աւելի հանգիստ ապրեն: Միւս խումբը որ իրաւունք ունի մտահոգուելու նրանք են, որ միշտ չահագործել են ժողովրդի պարզամտութիւնը: Նրանք պիտի իմանան որ այլեւս ասպարէզ չենք տալու իրենց»:

Խոշնեւիսանը անդրադառնալով Անգլիշէ դպրոցին ասաց թէ՝ այդ փոքրամասնութիւնների դպրոցը չէ եւ չի կարող մտահոգութիւն պատճառել փոքրամասնութիւններին:

«Մենք ուզում ենք անորոշութիւնից դուրս բերենք հասարակութիւնը, եւ ձեր դպրոցներն էլ պիտի բոլոր դպրոցների նման լինեն: Ուսուցիչները մենք կը տրամադրենք, վայրը արդէն իսկ ունէք: Եթէ կամեցաք այդ կը նուիրէք նախարարութեան իսկ եթէ ոչ նրա վարձը կը ստանաք:

«Ձեր դպրոցները եւս կառավարուելու են միւս դպրոցների պէս եւ կրթա—դաստիարակչական նախարարութեան բոլոր ծրագիրները պիտի իրագործուեն դպրոցներում: Միւս հարցը ձեր ազգային լեզուն է, որը մի տեղ առիթ է եղել առաջարկեմ, այդ լեզուի փոխարէն ձեր կրօնական լեզուն ուսուցանէք»:

Թեմական Խորհրդի անդամներից մէկն ասաց. «Դուք եւս ձեր խօսքերով հաստատեցիք Իմամի, Այաթոլլահ Մոնթազերիի, դր. Բեհեշթիի եւ Բանիի խօսքերը, որոնք ասել էին թէ փոքրամասնութիւնները նախկինից աւելի շատ իրաւունքներ են ունենալու, բայց մեր մտահոգութիւնը այն դժուարութիւններն են որ ստեղծուելու են հայկական դպրոցները միասեռ դարձնելու պարագայում, որոնցից են աւելի ընդարձակ վայրեր, աւելի ուսուցիչներ, տեսուչներ եւայլն, որոնց ապահովելը անկարելի է մեզի համար, նոյնիսկ ներկայումս հայերէն լեզուի ուսուցչի պակաս ունենք: Կրթա — դաստիարակչական նախարարութեան ծրա — գիրը, որը գործադրուելու է ամբողջ երկրում, շատ մեծ դժուարութիւններ է ստեղծում մեր հայ կեանքում, որոնց վերացնելը մեր ուժերից վեր է»:

Խոշնեւիսանը պատասխանեց. — «Նախ ասեմ որ յատուկ դպրոց չենք ուզում ունենալ եւ այս մեր սկզբունքն է, եւ բոլորովին չենք կարող նոյնիսկ երկսեռ դպրոց ունենալ: Ի հարկէ սա, պատճառներ ունի, որ եթէ կամենաք մի այլ հանդիպման ընթացքում կը բացատրենք, եւ եթէ դուք յաջողեցիք մեզ համոզել, կ'ընդունենք: Հայերէն լեզուի ուսուցիչների վերաբերեալ պիտի ասեմ որ նկատի պիտի ունենանք հնարաւորութիւնները, օրինակ եթէ վեց ժամ է պէտք հայերէն լեզուի ուսուցման համար կ'իջեցնենք չորս ժամի... վնաս չունի եւ ապա կը մտածենք պակաս ժամերի ու ուսուցիչների համար... Հայերէն իմացողներ կը փնտռենք դասաւանդելու համար: Մենք էլ ներկայումս ուսուցչի պակաս ունենք եւ չկարծէք թէ միայն դուք էք մտահոգուած...»:

(Շար. 1)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տէր եւ Տիկին Ժան Փելիկեան, Տէր եւ Տիկին (ծնեալ Փելիկեան) Ժաք Տէր-Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փօլ Փելիկեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շառլ Վարդանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Վահան Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Թէճիրեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, հեռագրով, անձամբ մասնակից եղան իրենց սուգին

ՄԱՐՍԷԼ ՓԵԼԻԿԵԱՆԻ

արկածալի մահուան առթիւ, պատահած Յուլիս 8ին, 21 տարեկանին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶ. — Հայ Ուսանողներու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆր. Պ. Պերճ Յովնանեանէ:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Անգամ մը եւս, եւ դժբախտաբար գիտենք թէ վերջինը պիտի չըլլայ, կը խնդրենք նուիրատուներէն որ զանազան հաստատութեանց կամ միութեանց սահմանուած գումարները չղրկեն «Յառաջ»ի անունին (չէքով կամ Սէ. Սէ. Փէ.ի թիւով): Կը խորհինք թէ դժուար չէ հասկնալ թէ «Յառաջ» հաշուեպահութեան համար, անհրաժեշտ է յարգել այս խնդրանքը: Երբ նուէրները կ'ըլլան «Յառաջ»ի միջոցաւ, կը խնդրուի ուրեմն թերթին հասցէին ղրկելով հանդերձ, չէքերը չարադրել այն միութեան կամ հաստատութեան անունով, որու սահմանուած է գումարը կամ ղրկել ՄԻԱՅՆ ՈՒ ՄԻԱՅՆ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՌԹՈՎ եւ ոչ չէքով կամ Սէ. Սէ. Փէ.ի թիւով:

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

L'OFFICE NATIONAL
DE LA CULTURE et DES TRADITIONS
ARMENIENNES
(Président d'Honneur ALAIN POHER,
Président du Sénat)
Organise Un Deuxième

Pélerinage en Roumanie

Aux Monuments et Aux Eglises Arméniens (14ème — 19ème Siècles)
DU 11 AU 25 AOUT

Les Pelerins verront aussi de très beaux Monastères Orthodoxes de Moldavie.

A ce Pélerinage, animé par Gerard Stephanesco, participeront cinq parlementaires français, avec Télévision.

Renseignements et Inscriptions:—

Ecrire à.— «L'Office National De La Culture et Des Traditions Arméniennes (en indiquant le numéro de téléphone).
16, Rue José - Maria de Hérédia.
75007 — PARIS

LA CAPPADOCE

YORGANTZ
1980 Long-Play
A PARU

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévise 75009 Paris
Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart
Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon
Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille
Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice
et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

A. A. A. S.

L'Association Arménienne D'Aide Sociale informe les familles désireuses de se rendre à l'étranger que ses établissements peuvent accueillir, notamment en période estivale, les personnes âgées qui ne peuvent supporter les voyages.

Pour tous renseignements, prière de contacter le 878-02-99.

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող ընտանիքներու, թէ իր Հանգստեան Տուները պատրաստ են ընդունելու ամառնային շրջանին այն տարէց անձերը, որոնք չեն կրնար դիմանալ երկար ճամբորդութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերակցութեան:

Հեռաձայն՝ 878 – 02 – 99:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Ս. Ժեռոմի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեանի եւ զաւակներուն, Տիկին Անի Խաչատուրեանի եւ զաւկին, իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝ Տիկին Եպրաքսէ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ:

Նաեւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր-Զաքարեանէ 100 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Գոհարիկ Աստուրեանի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսիի (Օ – տը – Սէնի շրջանը) տարեկան ճաշը Հոկտ. 4ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՎԻԷՆ. — Պ. Բ. Ճիհանշահեան իր վաղեմի ընկերոջ՝ Հայկունի Թաշճեանի մահուան առթիւ 50ական Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին (ըստ տանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ
Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 – 26
Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա — գրութեան համար
ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824·63·89
ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.
ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՐԵԱՆԻ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES
vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN
ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT – LUNDI 25 AOUT 4.080 FRS.

calendrier des départs de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 1er Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FRS
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FRS
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FRS
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FRS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN Jacques
VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation: HAVAS VOYAGES Lic. 97

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HARATCH»-83, Rue D'Hauteville-75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
30
MERCREDI
30 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.698
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.698

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Նախկին Շահին Մահէն Ետք

ՊԵՐՍԵՊՈԼԻՍ ԳԱՑՈՑՆԵՐԸ ԳԱՀԻՐԷ ՋԵՆ ԵՐԹԱՐ

Սատամ ջանք չէր խնայած որ նախկին Շահին յուղարկաւորութիւնը վեհաշուք ըլլայ ունենայ եւ ծաղկեպսակները փոխարինեն բացակաները : Արդարեւ, բացի նախկին նախագահ Նիքսընէ, բոլոր մեծերը նախընտրած են տունը մնալ, Ֆրանսա կը գոհանայ Գահիրէի իր դեսպանով մինչ եւրոպական այլ երկիրներ « մին – չեւ հող » ալ չէին գացած Երկուշաբթի օր : Մոնտ արդէն կարճ տողով մը կ'անդրադառնայ երեւոյթին՝ « բացակաները անհամար պիտի ըլլան, ա՛յս պօյքոթը մեծ յաջողութիւն մը պիտի ունենայ : Արդէն հրմշտուք կայ կեղծաւորութեան ...մին վրայ »... :

Ամէն պարագայի մէջ, որքան ալ խոհեմ ըլլան ամէն կողմ, մանաւանդ Ուաշինկթըն Խոմէյնին չվշտացնելու համար, հաւանական չէ որ այս մահը բան մը փոխէ : Թեհրանի ձայնասփիւռը լուրը կը հաղորդէր՝ « Մոհամէտ Ռեզա Փահլաւի մեռաւ Գահիրէի մէջ ազգին արիւնը ծծելէ ետք 37 տարի » : Թերթ մը սակայն (Իսլամական Հանրապետութեան պաշտօնաթերթ) կը խորագրէ .— « Ամերիկացիք է որ Շահը սպաննեցին » աւելցնելով թէ Սէ. Ի. Ա.ի անդամ բժիշկ ...ն է որ սպաննած է :

Իրանի մէջ կացութիւնը արդէն միշտ խոլոր է : Պանի Սատր, որ Միր Սալիմը առաջարկած էր իբրեւ նախարարապետ, յետաձգեց այդ նշանակումը ցնոր անորոշութիւն մինչ նախկին վարչապետ Պազէրկան, որու հարց կը տրուէր թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ պատանդներու ճակատագիրը, « սեւ խմուռ »ով մը կը պատասխանէր . « Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ ձեզի խօսիմ պատանդներու ճակատագրին մասին երբ չեմ գիտեր թէ իմս ի՞նչ պիտի ըլլայ » :

Գալով Պախթիարի, իր զանազան յայտարարութեանց կարգին դուցէ ամէնէն որոշմարանականն է .— « Պատմութիւնը կը դատէ » : Հարկ է դուցէ վերյիշել թէ ընդդիմադիր Շահին եւ իր վարչակարգին, ընդունած էր անոր նախարարապետն ըլլալ եւ ինք էր որ համոզած էր Շահը, որ մեկնի :

...ՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ զինուորական բանտէն յախողած են խոյս տալ ծայրայեղ-աջ երկու ահաբեկիչ՝ Իսա Արմաղան 26 տարեկան, Մուսթաֆա Փեհլիվանօղլու 22 տարեկան, որոնք մահուան դատապարտուած էին հինգ հոգիի սպանութեան համար, Պալկաթ, 1978ին : Պաշարման վիճակի իշխանութիւնները հարիւր հազար Թրք. ոսկի (շուրջ 5000 Ֆր.) նուէր խոստացած են ոեւէ մէկուն, որ թոյլ տայ երկու փախստականներու ձերբակալութիւնը : Տէմիրէլի համար « ցաւալի միջադէպ » մըն է բայց Էճէվիթի համար « աններելի դայթակղութիւն մըն է » :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ օդակայանին ճամբուն վրայ սպաննուած են իրաքամիտ Պաասի կուսակցութեան ճիւղի մէկ ղեկավարը եւ իր թիկնապահը :

ԱՆՎԵՐՍԻ մէջ զազրելի ոճիր մըն է որ կատարուած է առջի օր, հրեայ երախաներու խումբի մը դէմ, ձեռնառումբով : Մէկ մանուկ մեռած է եւ 16 ուրիշներ վիրաւորուած, մէկը շատ ծանր : Ձերբակալուած է Արաբ մը, որ ըսած է « Գիտէ՞ք ինչո՛ւ : Գիտէք ինչու մեր զաւակ –

" HISTORIA "

AOUT 1980
No 405

LE GENOCIDE ARMENIEN

par
JEAN - MARIE CARZOU

Ինչպէս յայտարարած էինք «Յառաջ»ի Յուլիս 18ի թիւով, Ուրբաթ օր լոյս տեսաւ, Հիսթորիա պարբերականի նոր թիւը, ուր Ժան – Մարի Գառզու 11 էջնոց յօդուածով մը կը նկարագրէ 1915ի Հայերու ցեղասպանութիւնը : Յատկանշական եւ խօսուն նկարներով պատկերազարդուած, Ժ. – Մ. Գառզուի յօդուածը շահեկան է մէկէ աւելի տեսակէտներով եւ իր ամփոփ ոճով յաջողած է ամբողջական պատկերը տալ ժողովուրդի մը բնաջնջման :

ները կը սպաննեն, մենք ալ՝ իրենցը » : Ահաբեկումին, հեռաձայնով, տէր եղած էր Ժորժ Հապաշի Պաղեստինի Ազատագրման ժողովրդական ճակատը, որ սակայն հերքեց այդ պատասխանատուութիւնը : Ձերբակալուած ահաբեկիչը ծագումով Սուրիացի է :

ԹՈՒՐՔ բանուորները նորէն ցոյց մը ըրին Փարիզի փողոցները, բողոքելու համար իշխանութեանց դանդաղութեան դէմ, իրենց կացութիւնը կանոնաւորելու համար : 4300 թղթածրարի վրայ միայն հազարը կարգադրուած է եւ տասը հազար ալ թեկնածու կայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ տասը հազար հոգի ներկայ եղած են բանաստեղծ, երգիչ, աշուղ Վլատիմիր Վեսոտսկիի յուղարկաւորութեան : Զոհ սրտի տագնապի 43 տարեկանին, մեռած էր առանձին Մոսկուայի իր բնակարանը : Ամուսնացած ըլլալով ծագումով ռուս Ֆրանսուհի դերասանուհի Մարինա Վլատիի հետ, յաճախ Փարիզ կրնար երթալ-գալ, կը յիշեցնէր Մայակովսկին երբ կ'ըսէր . « Պիտի ուզէի ապրիլ ու մեռնիլ Փարիզ եթէ տեղ մը Մոսկուա կոչուած հող մը չըլլար » :

×

ՄՈՍԿՈՒԱ

ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆ —80

Այրերու Ջրացատքի ասպարականին Դաւիթ Յովհաննիսեան (որ ինչպէս գրած էինք երէկ զատումներու ընթացքին 4րդ եղած էր) 817,44 կէտերով հանդիսացած է 3րդ արժանանալով պրոնզեայ մետալին :

×

Ազատ ըմբշամարտի զատումներու ընթացքին 90 քիլօ դասակարգի մէջ Յովհաննիսեան հասած է կէս ասպարականի, յաղթելով՝ 2րդ շրջանին քուպացի Կոմէզի, 3րդ շրջանին պուլկար Կինովի, 4րդ շրջանին Արեւելեան գերման Նոյպերթին, 5րդ շրջանին մոնկոլ Ձիրէնթոկոթքի :

×

Երեքշաբթի օր, Քոթիտիէն տը Փարին հաւատարմութեան (խորհրդային ղեկավարներուն անշուշտ) ոսկէ մետալը կուտար Ժորժ Մառշէի, իր յայտարարութեանց համար Ֆրանսական հեռատեսիլէն : Համայնավար քարտուղարը ըսած է թէ երջանիկ է, քանիցս շեշտելով «եր–ջա–նիկ» (նման Ֆերնան Ռէնոյի Ճօ–ւէօին) : Մթնոլորտը հրաշալի է եւ խաղերը « մարզական շատ բարձր մակարդակ ունին» : Այլ խօսքով գերման եւ ամերիկացի բացակաները կարեւոր չէն : Մառշէ նաեւ կը ջատագովէ ապահովութեան սպասարկութիւնները, որոնց շընորհիւ միջադէպ չկայ : Վերջապէս «տօն է, ուրախութիւն է, ամէն ինչ շատ լաւ է, շատ ազատութիւն կայ, մարդիկ ինչ որ կ'ուզեն ան կ'ընեն... » :

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ՊԱՐԱԳԱՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ ԲԱՑ՝

«Հայոց Դպրոցների Ապագան Դեռ Անյայտ Է»

ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ « ԱԼԻՔ »

Բ. ՄԱՍ

Ապա Թեմական Խորհրդի ատենապետն ասաց .— « Հայը իրաւազրկուած եւ տանջուած մի ժողովուրդ է, 1915ի սպանդին ականատես են եղել, նոյնիսկ Ռեզա Խանի օրօք հայկական դպրոցները փակուեցին : Խնդիրը այն չէ որ մեր աշակերտներին միայն երկու բառ հայերէն գրել – կարդալ սովորեցնենք, մեր մտահոգութիւնը, մեր ազգային մշակոյթի արժանիքների պահպանելն է : Ինչպէս ձեր խօսքերից հասկացանք, եթէ մինչ այս մտահոգուած չէի, հիմա արդէն մտահոգ եմ : Երբ հիմա մենք վեց ժամ հայերէն դաս ունենք դպրոցներում և վաղը այդ 4 ժամ դառնայ, դուցէ այդ պակսի (յետոյ) երկու ժամի եւ նոյնիսկ վերանայ : Պիտի ասէք թէ չենք կարողացել պահպանել : Մենք մեր դպրոցները ատամներով ու ճիրաններով ենք պահել, չարքաշ ժողովրդի օգնութեամբ ու նուիրատուութիւններով : Խնդիրը մեր աւանդութիւնների պահպանումն է, որոնք ձեր ծրագիրը գործադրելով ձեռքից տալու ենք : Այդ չի կարելի որ առանց նկատի ունենալով մեր դժուարութիւնները, փակ դռների ետեւում ծրագիրը մշակէք մեզ համար եւ գործադրէք, մտահոգութիւնների ու անհանգստութիւնների ընթացք տալով, որոնց օգտագործում են իմպերիալիստ դաւադիրները : Մենք մեր դպրոցները սիրում ենք ինչպէս մեր տները եւ միայն դաս կարդալու համար չէ, այլ տարբեր կրօնական – ազգային ծիսակատարութիւն ենք կատարում այդտեղ : Երբ տեսուչին, ուսուցչին, վերակացուին եւ ուրիշ աշխատաւորներին դուք պիտի նշանակէք, դուցէ նրանց դուրը չգայ այդ բոլորը » :

Խոշնեւիսանը դպրոցների արտակարգ աշխատանքների մասին ասաց .— « Մենք ուզում ենք դպրոցն ու եկեղեցին անջատենք իրարից, եթէ որոշուեց մեր մըզկիթները դպրոցի վերածուեց, դուքէ էլ կարող էք ձեր դպրոցներն ու եկեղեցիները միացնէք... դուք ձեր ազգային ծիսակատարութիւնների մէջ ազատութիւն ունէք » :

Խոշնեւիսանը ապա « յատուկ դպրոց »ների միտքը բացատրելով խնդրին տարբեր կերպարանք տուեց : Իբր թէ հարցը թօշակների մասին է :

Ներկաներից մէկը ասաց .— «Եթէ նոյնիսկ շատ թեթեւ տեղեկութիւններ էլ ունենայիք հայկական դպրոցներից ու նրանց վարչաձեւից, արդէն հասկացած պիտի լինէիք թէ դժուարութիւնը ինչումն է եւ այս հարցերի մասին չէիք խօսելու » :

Խոշնեւիսանը շարունակեց .— « Ինչո՞ւ են փոքրամասնութիւնները մտահոգուել երբ ասացինք « յատուկ դպրոցներ » չենք ունենալու... ինչո՞ւ ուրիշ դպրոցներ մտահոգութիւն չունեն » :

Սրբազան հայրը ասաց .— « Լսում ենք որ Նախարարութիւնը որոշ կարգադրութիւններ է արել հայկական դպրոցները սեռերի բաժանելու, նախ որ մենք տեղեկութիւն չունենք, եւ ապա ուզում ենք որ մեր դպրոցները կառավարուեն այնպէս ժողովուրդը եւ հայ եկեղեցին եւ ցանկանում, ու մեր միջոցով » :

Վերջում Խոշնեւիսանը « չաչմ » (աչքիս վրայ) ասելով հեռացաւ Առաջնորդարանից :

×

Հանդիպումից յետոյ Թեմական Խորհուրդը անմիջապէս արտակարգ նիստ գումարեց, եւ քննարկեց խնդիրը տարբեր կողմերից :

Թեմական Խորհուրդը որոշեց հարցը հետապնդելու համար դիմել աւելի բարձրագոյն մարմինների :

×

«Ալիք»ի նոյն թիւէն (Յուլիս 17) կ'արտատպենք հետեւեալ լուրերը փոքրամասնութիւններու վերաբերեալ :

Չորեքշաբթի օր, Յուլիս 16ին, ժամը 8ին, Ռադիօ Իրանը լուրերի բաժնում հաղորդեց կրթական գերատեսչութեան այն յայտարարութիւնը, ըստ որի, « միխոներական եւ փոքրամասնութիւնների դըպրոցները վերացւում են... » :

Նոյն լուրը հաղորդեց նաեւ « Բամդադ » առաւօտեան օրաթերթը, իր երէկուայ համարում :

Այդ լուրը հաղորդուելուն պէս անհանգստութեան ու երկմտանքի մի հսկայ ալիք տարածուեց փոքրամասնութեանց եւ ի մասնաւորի հայ համայնքի մէջ ու հարցուղղումների մի տարափ, թիրախ դարձրեց փոքրամասնութեանց պատգամաւորներին Խորհրդարանում :

Ու Չորեքշաբթի օր, առաւօտեան, փոքրամասնութեանց չորս պատգամաւորները (Հրայր Խալաթեան, Հրաչ Խաչատրեան, Խաւմ Ֆարահմանդփուր եւ Բէյթ Ուշանա) անցան աշխատանքի՝ անյապաղ հակազդելու համար կրթական գերատեսչութեան հակասական եւ անբացատրելի յայտարարութեանը :

Եւ տեղի ունեցան հետեւեալ հանդիպումները .—

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԴՈԿՏ. ԲԱՀՈՆԱՐԻ ՀԵՏ

Դոկտ. Բահոնարը Յեղափոխական Խորհրդի եւ Խորհրդարանի անդամ է եւ Յեղ. Խորհրդի ներկայացուցիչը՝ կրթական նախարարութեան մէջ :

Դոկտ. Բահոնարին մի անգամ եւս ներկայացուեց հարցը եւ նաեւ յայտարարուեց որ՝ երկրի ու համաշխարհի քաղաքական այս խառնակ եւ թունաւոր մթնոլորտում, ճիգ է գործ դրւում որ Իրանի փոքրամասնութեանց կրթական գործը եւ տարրական իրաւունքները, քաղաքական դաւերի եւ առեւտուրի առարկայ դառնայ, ու պահանջուեց որ խնդիրը Յեղափոխական Խորհուրդի ուշադրութեանը յանձնուելուց բացի, ռադիօ – Իրանի եւ մամուլի միջոցով լուսաբանութիւն տրուի, որ հանրութիւնը պարզաբանուի եւ թիւրիմացութիւնները փարատուեն (*) :

Դոկտ. Բահոնարը խոստացաւ, որ ընթացք պիտի տայ փոքրամասնութեանց դիմումին եւ լրատուութիւն յայտնեց առաջացած թիւրիմացութիւնները վերջացնելու առթիւ :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՃԱՐՏ. ԲԱԶԱՐԳԱՆԻ ՀԵՏ

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորները նոյն խնդրով հանդիպում եւ խօսակցութիւն ունեցան նաեւ Յեղափոխական Խորհրդի եւ Խորհրդարանի անդամ եւ նախկին վարչապետ Ճարտ. Բազարգանի հետ, որը եւս իր հաւանութիւնը տուեց եղած դիմումին :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
ՀԱՇԵՄԻՅԷ ՌԱՖՍԱՆՋԱՆԻԻ ՀԵՏ

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորները հանդիպում եւ խօսակցութիւն ու–

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԼԱՒ ՈՒՍՈՒՑԱՆԵՆՔ ՄԱՅՐԵՆԻՆ»

Վերջերս Երեւանի Հայկական եւ ռուսական դպրոցներուն մէջ Հայերէնի եւ Հայ գրականութեան դասաւանդութեան պատկերը, ձեռք ձգուած արդիւնքները պարզած է Ա. Բեյրութեան, Երեւանի ժողովրդական կրթութեան բաժնին վարիչը, «Սով. Դպրոց» շաբաթաթերթին մէջ:

Նախ անհրաժեշտ է յիշեցնել, թէ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն, 1978 Նոյեմբերին յատուկ որոշումներ առած էր «Հանրակրթական դպրոցներում Հայոց լեզուի դասաւանդումը բարելաւելու միջոցառումների մասին»:

Այս ուղղութեամբ ամէն տարի Յունիսին խորհրդակցական ժողովներ կը գումարուին քննելու մտադրութեամբ ապահովուած արդիւնքները: Նմանօրինակ ժողովներ գումարուեցան նաեւ Երեւանի բոլոր շրջաններուն մէջ:

Ստորեւ կը ներկայացնենք հիմնական հաստատումները՝ կարգ մը մանրամասնութիւններով:

Դրական երեսներ.— Ներկայ ուսումնական տարեշրջանին Երեւանի մէջ կազմակերպուած է Հայերէնի եւ գրականութեան «համաքաղաքային օլիմպիադա», լաւագոյն աշակերտներու մասնակցութեամբ: Երեւանի դպրոցներուն մէջ հաստատուած են արտասանութեան 141 խմբակներ: Հայերէնին եւ գրականութեան շատ վարժ աշակերտներ հանդիպումներ ունեցած են գրագէտներու հետ: Արձակ թէ բանաստեղծական ստեղծագործութիւններուն վերլուծումները՝ աշակերտներու կողմէ, ցոյց տուած են հասակնեւոր սերունդին մեծ հետաքրքրութիւնը մայրենի լեզուին եւ գրականութեան նկատմամբ: Լայն տեղ տրուած է գրական երկերու ցուցադրութեան յատկացուած անկիւններուն, պատի թերթերուն, տեղեկատուութիւններուն եւայլն: Երեւանի դպրոցներուն մէջ իրենց առաքելութիւնը իրագործած են մեծ թիւով ուսուցիչներ: Շատեր գործադրութեան դրած են ուշագրաւ եղանակներ, որոնց շնորհիւ բարձր մակարդակի հասած է աշակերտներուն գրաւոր եւ բանաւոր «խօսքի կուլտուրան»:

Բացասական երեսներ.— Խորհրդակցական ժողովներուն ընթացքին տեսնուած է, թէ դեռ կան լուրջ թերիներ: Որոշ ուսուցիչներու դասերը մակերեսային նկարագիր կրած են: Ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանի երրորդ եռամսեային տուեալները՝ 4րդէն 10րդ դասարաններուն համար, հետեւեալ պատկերը պարզած են.— 93.634 աշակերտներից 3.092ը մայրենի լեզուից եւ գրականութիւնից անբաւարար գնահատական է ստացել»: Երբեմն ալ յառաջդիմութեան պաշտօնական նիշերը չեն համապատասխանած իրականութեան:

Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ մեծ մասամբ լաւ չգնահատուող ուսուցիչներն են, որ արուեստական կերպով բարձր ցուցանիշներ արձանագրած են:

— Կարելի է բերել շատ օրինակներ, որոնք վկայում են մայրենի լեզուից սովորողների ցածր գիտելիքների, նրանց լեզուական կարողութիւնների անբաւարար մակարդակի մասին: Աշակերտների ցածր առաջադիմութեան հիմնական պատճառը ուսուցչի ցածր մակարդակն ու ջանասիրութեան պակասն է, իր ընտանած գործի նկատմամբ անպատասխանատուութիւնը»:

Իբրեւ երեւոյթ նկատելի դարձած է հետեւեալը.— վարի կարգերուն աշակերտները, ընդհանուր առումով, ընթերցանութեան մէջ լաւ յառաջդիմութիւն արձանագրած են: Այլ պատկեր պարզած են վերի դասարաններուն աշակերտները, այսպէս՝ «բայց երբ անցնում են մայրենի գրականութեան սիստեմատիկ ուսումնասիրութեանը՝ իբրեւ գրական-պատմական անընդմէջ պրոցեսի, հետաքրքրութեան անի փոխարէն յաճախ կատարւում է հակառակ երեւոյթը»:

Այս պարագային եւս, պատասխանատուութիւնը ուսուցիչներուն վերագրուած է:

Ա. Բեյրութեան արձանագրած է.— «Ինչպէս նշուած է ՀԿԿ Կենտկոմի եւ Երքաղկոմի որոշումներում, անհանդուրժելի թերութիւններ կան սովորողների գրաւոր խօսքի ուսուցման գործում: Շատ դպրոցներում ժամանակին գրաւորները չեն ստուգւում ու գնահատւում, տիպերը չեն պահպանւում»:

Երեւանի շրջաններուն մէջ գումարուած ժողովներուն ընթացքին յատուկ մտահոգութեան առարկայ դարձած է ռուսական դպրոցներուն մէջ Հայերէնի եւ գրականութեան դասաւանդութեան հարցը: Ոչ միայն գոհացուցիչ չէ նկատուած ուսման մակարդակը, այլեւ, ինչ որ ամէնէն ցաւալին է, կարեւոր թիւով աշակերտներ, շատեր Հայ, մայրենի լեզուին եւ գրականութեան դասընթացքներուն չեն հետեւիր: Հարցը շատ կարեւոր ըլլալով, կը ներկայացնենք ամբողջութեամբ Ա. Բեյրութեանի պարբերութիւնը.

— «Հայոց լեզուի դասաւանդումը բարւոք չէ նաեւ ուսուցումը Ռուսաց լեզուով տարւող դպրոցներում: Շրջժողկրթբաժինների (շրջանային ժողովրդական կրթութեան բաժիններ) պատշաճ վերահսկողութեան բացակայութեան եւ դիրեկտորների հաշտուողականութեան ու անտարբերութեան պատճառով մայրենի լեզուի ուսուցումից դուրս են մնացել մեծ թիւով երեխաներ: Օրինակ, 26 Կոմիսարների շրջանի 7 դպրոցներում Հայոց լեզու չեն սովորում 433 աշակերտներ, ըստ որում, նրանցից 146ի ծնողները հայ են: Դասագրքերը չունեն անհրաժեշտ մատչելիութիւն եւ գործնականութիւն, դասաւանդման մեթոդիկան հանգամանօրէն չի մշակուած»:

Յօդուածագիրը, դժբախտաբար, չէ ներկայացուցած Հայերէն չսորվող աշակերտութեան, — մեծ մասով Հայ, — թիւը Երեւանի ռուսական դպրոցներուն մէջ:

Ծշդենք, թէ Հայաստանի ռուսական դպրոցներուն շրջանաւարտները՝ բացարձակ մեծամասնութեամբ Հայեր, հազուադէպ կը յաջողին Բուհերուն (բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ) Հայերէնի քննութիւններուն մէջ:

Ուրախալի է հաստատել, թէ Յունիսին գումարուած խորհրդակցական նիստերուն ընթացքին, այս հարցերը լուրջ քննութեան առարկայ դարձած են: Յատկանշական է յօդուածագիրին եզրակացութիւնը.— «Մայրաքաղաքի ուսուցիչների մեծ բանակը (*) նոր ուժով ու նոր եռանդով պէտք է շարունակի իր աշխատանքը՝ դպրոցներում Հայոց լեզուի ու հայ գրականութեան ուսուցումը արժանի բարձրութեան վրայ դնելու համար»:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Երեւանի դպրոցներուն մէջ հայերէն եւ հայ գրականութիւն դասաւանդող ուսուցիչներուն թիւը, ներկայիս, 1180 է: Ասոր 1122ը բարձրագոյն ուսման մակարդակը ապահոված է:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

— o —

Մարտ 2ի 49րդ տարեկան հանդէսին մեծ յաջողութիւնը նոր քաջալերանք մը եղաւ եւ խանդավառեց Հայ Արիներու Միութեան բոլոր անդամները, մեծէն փոքրիկը, շատ մը նորեր արձանագրուեցան Միութեան շարքերուն մէջ՝ սկաուտ, գայլիկ, թեւիկ եւ արենոյշ: Գարնան գործունէութիւնը սկսաւ արշաւներով եւ շաբաթավերջի բանակումներով:

×

ԱՐՇԱՒՆԵՐ ԵՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐ

Կիրակի օրուան արշաւներէն զատ Միութեան բոլոր շրջանները կազմակերպեցին Զատկուան բանակումները, ինչպէս նաեւ շաբաթավերջի կարճ բանակումները, որոնք միշտ սիրուած են տղոցմէ: Թեւիկները եւ արենոյշները Մայիս մէկի առթիւ Տորսէրֆի մէջ ունեցան իրենց բանակումը: Փարիզեան շրջանը, Լիոն եւ Ալֆորվիլ տուներու առթիւ ունեցան աւանդական բանակումները: Այս բոլոր հաւաքոյթներն ալ շատ յաջող անցան մեծ մասնակցութեամբ:

×

ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳԻ ՏՕՆԸ

Սկաուտական շարժման հիմնադիր Պէյտըն Փաուլ, Ապրիլ 23ը, որ Ս. Գէորգի տօնն է Անգլիոյ մէջ, աշխարհի բոլոր սկաուտներու տօնը նշանակած է եւ այդ օր բոլոր սկաուտները արշաւներով, հանդէսներով, հաւաքոյթներով եւ այլ ցոյցերով կը տօնեն Ս. Գէորգը: Հայ Արիներն ալ շրջանային արշաւներով եւ հաւաքոյթներով տօնեցին սկաուտական գեղեցիկ յայտագիրներով: Նորերը կատարեցին իրենց խոստումը, իսկ հիները կրկնեցին զայն նորերուն հետ, համաձայն Պէյտըն Փաուլի որոշումին:

×

ՆՈՐ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐ

Մայիս մէկի տօնին առթիւ Փարիզի շրջանը առաջին անգամ ըլլալով բանակեց Փարիզէն 150 քիլոմեթր հեռու Ժիէն քաղաքին մօտ, ֆրանսացի բարեկամ սկաուտապետի մը հողերուն վրայ: Յաջող բանակում մը ունեցան Արիները, մանաւանդ որ շատ մը նորերու առաջին բանակումն էր:

Փարիզի մօտ Վիլփարէզիսի մէջ ունեցանք տարուան ամառնային մեր վերջին բանակումը, բոլոր շրջաններու մասնակցութեամբ, Հոգեգալուստի տօնին առթիւ:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ալֆորվիլի խմբապետներն ու խմբապետուհիները կազմակերպած էին ծնողական երեկոյթ – պարահանդէս մը, Յունիս 7ի Շաբաթ իրիկունը: Յաջող երեկոյթ մը, բոլոր ծնողքները եւ շատ մը բարեկամներ ներկայ էին:

×

ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յունիս 15ին, Լիոնի շրջանը կազմակերպած էր տարեկան իր դաշտահանդէսը, հակառակ անձրեւոտ եղանակին: Հրաւիրուած էին նաեւ Միութեան վարիչները եւ ընդհ. պետը:

Հակառակ անորոշ եղանակին մեծ բազմութիւն մը ներկայ էր դաշտահանդէսին: Պատրաստութեան բոլոր աշխատանքները ծնողքները յանձն առած էին: Սկաուտական գեղեցիկ յայտագիր մը ստեղծեց բարեկամական մթնոլորտ մը եւ հանդէսը արձանագրեց մեծ յաջողութիւն:

×

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Յուլիս 6–12, Անգլիոյ Լանքասթէր քաղաքին համալսարանին մէջ տեղի ունեցաւ Եւրոպական սկաուտական միութեանց միջազգային համաժողովը եւ առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցէին նաեւ իգական սկաուտական կազմակերպութեանց պետերը: 26 երկիրներէ 200 պատուիրակներ ներկայ էին: Հայ Արիներու Միութիւնը այս անգամ ալ ներկայ էր իր պատուիրակներով: Աշխատանքի համաժողով մըն էր, եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ: Պաշտօնական այցելութիւններէն, ընդունելութիւններէն եւ հրաւէրներէն զատ Եւրոպայի սկաուտական շարժումները շատ կարեւոր աշ-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.–

ՃՈՒՃՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կոտրածի սկիզբէն մինչեւ այսօր, ինչե՜ր քաշած, ի՜նչ դառնութիւններ ապրած – անցուցած էր ինքնութիւնը պահելու համար: Հազար փորձանք, հազար անսպասելի պատահարներ ցցուած էին իր անցած ճամբաներուն վրայ ու ինք Նախախնամութեան օգնութեամբ կրցած էր ձեւով մը խուսափիլ անոնցմէ:

Բայց, բայց...

Ու, երեկոյ մըն ալ, երբ սովորականին պէս աղան տուն բերաւ, ուղիղ կանգնեցաւ անոր դիմացը:

– Աղա, կը ցաւիմ ըսելու, ես պիտի մեկնիմ:

– Ո՞ւր, ինչո՞ւ, ի՞նչ պատահեցաւ,– հարցուց աղան՝ զարմացած: Ես ալ քեզի համար այլ ծրագիր ունէի,– շարունակեց աղան քիչ մը դառնացած. այս պատերազմը յաւիտեան պիտի չտեւէ, օր մը չէ օր մը պիտի վերջանայ: Այս մարդը պարկեշտ, բարի, աշխատասէր մէկն է. տնակ մը, թիզ մը հող, զոյգ մը եզ կուտամ, թող իր հաշւոյն աշխատի, կարգի մտնէ. սխալեր եմ. վնաս չունի:

– Բայց, ու՞ր պիտի երթաս, երթալիք որոշ տեղ մը ունի՞ս,– կրկին հարցուց աղան:

– Ոչ. որոշ տեղ մը չունիմ երթալիք, բայց կ՚ուզեմ երթալ, հեռանալ այս վայրերէն. թերեւս Տիգրանակերտ կամ Մալաթիա:

– Ատիկա քու գիտնալիք բանն է, Ջըլֆօ, բայց, լաւ մտածէ, եթէ մեզմէ դժգոհ ես, ըսէ՛, կարելի է դարմանել այդ դժգոհութիւնդ:

– Ո՛չ, աղա. «հարամ» եղած կ՚ըլլամ, եթէ այդպէս բան կը մտածեմ: Անկեղծօրէն, ես ձեր տան մէջ գտայ այն ամէնը, զոր, գիտեմ թէ կարելի չէ գտնել ուրիշ տեղեր իբրեւ ծառայ: Դուք եւ հանըմը ծառայի աչքով չնայեցաք իմ վրաս, բայց կը կարծեմ, որ երկար եղաւ իմ հոս մնալս. բախտս քիչ մըն ալ այլ տեղ փորձեմ:

– Ատիկա քու գիտնալիքդ է: Բայց, գիտցիր, թ՚է քու մեկնումով մեծ ցաւ կը պատճառես մեր բոլորին. դուն այս տունին մէկ անդամը դարձար. չե՞ս տեսներ՝ մանչս ի՛նչ ջերմութեամբ կապուած է քեզի: Բայց, կը կարծեմ, որ ուրիշ բան մը, գաղտնիք մը կայ քու մեկնումի որոշմանդ մէջ, ատիկա ակնյայտ կերպով գծուած է դէմքիդ վրայ, աչքերուդ մէջ. բայց թէ ի՞նչ՝ դուն միայն գիտես:

Տէր Նշանը չկրցաւ պատասխանել, եւ կամ՝ չուզեց պատասխանել:

– Լաւ մտածէ, Ջըլֆօ, – յարեց աղան, ու ներս մտաւ:

Հանըմը իր կարգին զարմացաւ, երբ իմացաւ անոր մեկնելու որոշումը: Ինչո՞ւ պիտի մեկնի: Ի՞նչ դժգոհութիւն ունէր եւ կամ կրնար ունենալ իրենցմէ.. Ո՞ւր աւելի լաւ վիճակ մը պիտի կրնար գտնել քան ՝այս տան մէջ... Այս բոլորը անհասկնալի էին իրեն համար: Ո՛չ, ինքն ալ ամուսնին պէս այս յանկարծակի մեկնումի որոշման ներքեւ թաքուն գաղտնիքի մը պալարը կը նշմարէր:

Վեր կաչեցին. սուրճով, կարկանդակով հիւրասիրեցին, զարմանալ հարցումներու եւ թելադրանքներու շարոցին հետ փորձեցին համոզել զինք, որ մեկնումի որոշումը բեկանէր ՝գոնէ որոշ առենի մը համար:

»Կը մտածեմ»,– ըսաւ ու վար իջաւ:

Աղան ու հանըմը դէմ – դիմաց նըստած կը չափէին, կը ձեւէին, բայց եզրակացութեան մը չէին կրնար յանգիլ: Ի՞նչ կրնար ըլլալ այս հապճեպ մեկնումին պատճառը: Իրենք՝ միշտ յարգալից եղած էին անոր նկատմամբ, ինք անկէ առաջ որեւէ դժգոհութիւն չէր յայտնած. արդ, ինչո՞ւ էր այս մեկնումին որոշումը... Անհասկնալի, խորապէս անհասկնալի առեղծուած մը:

Այս տեսակցութեան յաջորդող երկու-երեք օրերը իսկական տխրութիւն մը բերած էին այդ տան մէջ: Տնեցիներու բոլորին դէմքերուն վրայ զգալի թախիծ մը կար: Խնդուքը, ժպիտը չքացած էին, նոյնիսկ առօրեայ զրոյցները լռջացած, շատ լռջացած էին:

Ինքն ալ ինկած էր ծանր, տաժանելի մտմտուքներու մէջ: Ըսած էր՝ պիտի երթամ, կամ՝ կ՚ուզեմ երթալ... Բայց ո՞ւր պիտի երթար, ինչո՞ւ պիտի երթար: Ու, ի՞նչ էր իսկական պատճառը իր երթալուն: Սրբատառ գիր մը գրած էր ու այդ գիրը իր հրաշքը կատարած էր. չէ՞ որ իր անյեղլի ցանկութիւնն էր տակաւ: Գիրը գրողի՞ն հետ կ՚ուզէին ծանօթանալ՝ լա՛ւ: Այսքան տանն քաշքշեցիր, քիչ մըն ալ քաշքշէ, հարկաւ դուռ մը կը բացուի... Մե՜ծ է Աստուծոյ ողորմութիւնը:

(37 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յուլիս 22ի թիւը կը հաղորդէ մահը ճարտարագէտ Միհրան Միհրանի Տէր–Գրիգորեանի: Ծնած էր 1900ին՝ Էջմիածին: Միջնակարգ կրթութիւնը ստացած է Երեւան, իսկ մասնագիտական ուսումը՝ …Բազմարուեստից հիմնարկը: Մ. Տէր–Գրիգորեան կարեւոր պաշտօններ վարած է Խորհ. Միութեան ուժի եւ ելեկտրականացման նախարարութեան մէջ՝ ուժի շինարարութեան ճիւղէն ներս: 1938ին նշանակուած է Պաթումի–Սամ…րեդիա ելեկտրահաղորդման գիծի շինարարութեան պետ: Աշխատած է Քանաքեռի, Սեւանի, Գիւմուշի, Երեւանի, Աթարբէկեանի ջրելեկտրակայաններու մէջ, իսկ 1964էն ի վեր տնօրէնն էր Արփայի ջուրերը Սեւանայ լիճ հոսեցնելու թունելի շինարարութեան: Հայաստանի …ժողովրդական բերած իր նպաստին ի գնահատութիւն պարգեւատրուած է Լենինի եւ Աշխատանքի շքանշաններով, ինչպէս նաեւ մետալներով ու պատուոյ գիրերով:

…տանք մը յանձն առած են: Շարժումը կը զօրանայ: Միութեան վարիչնե… ընդհանուր սկաուտական շարժումին …երեւութիւնը Եւրոպայի համար, մասնաւորապէս ներկայիս, յաջողած են ստեղծել …բարեկամական շղթայ մը:

X

…ՏԻՈՑ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄՊՈՐԷԹԸ

Երկու տարին անգամ մը Հիւսիսային …Պլէռ – Աթոլ գիւղին մէջ տե… կ'ունենայ միջազգային սկաուտական …բանակում մը, որուն կը հրաւիրուին 1–2 …սկաուտներ աշխարհի չորս կող…մերէն: 1954էն ի վեր, այս բանակումը …տեղի կ'ունենայ եւ 500 սկաուտներ …օր սկովտիացի սկաուտներու հետ …անցնելէ ետք շաբաթ մըն ալ հիւրերը …սկովտիացի ընտանիքներուն:

Հայ Արիները կանոնաւոր կերպով …մասնակցած են այս բանակումներուն: …տարի ալ, մասնաւոր հրաւէրով, կը …մասնակցին երեք խմբակներով եւ արե…ներով:

Յուլիս 21ին մեկնեցաւ հայկական պատ…ուիրակութիւնը երեք խմբակներով եւ …ներով Սկովտիա, ճեմպորէթին …մասնակցելու:

Հայկական պատուիրակութեան մաս կը …կազմեն խմբակներ Լիոնէն, Ալֆորվիլէն …Փարիզէն: Բոլորն ալ հասած են եւ …տեղաւորուած Պլէռ Աթոլի դաշտերուն …մէջ, ապրելու եղբայրական կեանք մը՝ …ամբողջ երկու շաբաթ: Հայ Արիները …այս տարի ալ մեծ ուրախութեամբ մեկ…նեցան Սկովտիա եւ վստահ ենք որ իրենց …ներկայութիւնը պիտի գնահատուի բո…լորին:

…Բարի բանակում:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Այսօրուան մեր թղթակցութիւնը կը յատկացնենք Շէյքսփիրի «Կամակոր կնոջ սանձահարումը» կատակերգութեան գերմաներէն ներկայացման, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ օր, Յուլիս 19ին Միւն–խէնի արուարձաններէն Լուտվիկսֆելտի մէջ: Շէյքսփիրի այս թատերախաղը վերամշակուած է գերմանացի թատերագիրի մը կողմէ, երկին տալով աւելի ժողովրդական բնոյթ: Ներկայացման իրենց մասնակցութիւնը բերաւ տասը հոգիէ բաղկացած թատերասէրներու խումբ մը, բեմադրութեամբ դերասան – բեմադիր Օննիկ Սաատէթեանի:

Յիշեալ ներկայացման հանդիսատես ըլլալու համար մարմարակերտ սանդուխներէն վեր չբարձրացանք, ջահազարդ սրահներէն ներս մուտք չգործեցինք կամ թաւշապատ բազկաթոռներ մեզ չառաջարկուեցան եւ ոչ ալ սրտատրոփ սպասեցինք «հռչակաւոր» դերասաններու մուտքին: Ընդհակառակն, Շէյքսփիրի հանրածանօթ կատակերգութիւնը ներկայացուեցաւ խումբ մը անանուն բայց բեմին նուիրեալ երիտասարդ թատերասէրներու կողմէ, Միւնխէնի հեռաւոր արուարձաններէն Լուտվիկսֆելտ, որպէս սրահ ունենալով փայտաշէն աղքատիկ տնակ մը, փայտէ հասարակ նստարաններ, համեստ լուսաւորութիւն, այդ բոլորին հետ սակայն խանդավառ դերակատարներ եւ նոյնքան խանդավառ հանդիսատեսներ:

Նախ տանք ամփոփ բովանդակութիւնը իտալական վերածննդեան շրջանէն ներշնչուած այս կատակերգութեան:

Խաղին գլխաւոր հերոսուհին Քաթրինը, այսինքն «Կամակոր կինը» իր կռուազան նկարագրով շրջապատին համար պատուհաս դարձեր է. նոյնիսկ հայրը, քոյրը, տան ծառաները զերծ չեն իր լուտանքներէն: Ի վերջոյ, հայրը Քաթրինը կ'ամուսնացնէ իր բարեկամներէն մէկուն տղուն՝ Փեթրուչիոյին(?) հետ, սակայն Քաթրինին չար բախտէն Պեթրուչիօ ալ այնքան ամուսին մը չէ. ընդհակառակն Քաթրինը սանձահարելու նպատակով հարսնիքի առաջին օրն իսկ կը դիմէ խիստ միջոցներու, գինքը արգելափակելով տան մէջ, նոյնիսկ զրկելով ճաշէ ու քունէ: Քաթրինի համար այս զրկանքները անտանելի կը դառնան, ուստի կը դիմէ խորամանկ միջոցի մը, ինքզինքը խելագար ձեւացնելով: Տ'էս– փերաթօ մտահոգուած է իր կնոջ այս վիճակով ու կը դադրեցնէ իր խստու– թիւնները, Քաթրինն ալ տեղի կուտայ իր կամակոր ընթացքէն, ու այսպէս, խաղը կը վերջանայ երկու սիրողներու երջանիկ միացումով: Շէյքսփիրի եզրակացութեամբ՝ ամուսնական կեանքի մէջ անհամաձայնութիւնները իրենց բարի լուծումը կը գտնեն միա՛յն փոխհասկացողութեան, համբերութեան եւ սիրոյ շնորհիւ:

Ներկայացումը անցաւ դերակատարներու ներդաշնակ խաղարկութեամբ եւ հանդիսականներու ցուցաբերած ջերմ ընդունելութեամբ:

Այս խեղճ երիտասարդներուն դէպի թատրոնը ունեցած անսահման նուիրումը նկատելի էր ներկայացման ընթացքին: Իւրաքանչիւրը կը ջանար իր լաւագոյնը տալ, եւ պէտք է խոստովանիլ որ իրենց ջանքերը ապարդիւն չմնացին: Նկատելի էր նոյնպէս դերակատարներուն եւ հանդիսատեսներու միջեւ տիրող այն սերտ կապը, որ թատրոնին գլխաւոր, ամենագլխաւոր հիմը կը կազմէ:

Նախքան մեր թղթակցութիւնը աւարտելը երկու խօսք յիշեալ ներկայացման բեմադիր Օննիկ Սաատէթեանի մասին: Թատերասէր ընթերցողները հաւանաբար յիշեն 1977 Մայիսին Միւնխէնի մէջ գերմաներէն լեզուով բեմադրած էր Լեւոն Շանթի «Հին աստուածներ» թատերգութիւնը եւ միաժամանակ ստանձնած էր Աբեղային դերը եւ թատերախաղին գերմաներէն թարգմանութիւնը: Այս առթիւ գրուած մեր թղթակցութեան մէջ ի մէջ այլոց հետեւեալը ըսած էինք. «Արուեստագէտի յատուկ խոր նուիրումով ու խանդավառութեամբ, անկարելին կարելի դարձնելով Օննիկ Սաատէթեան յաջողեցաւ քսան հոգիէ բաղկացած երիտասարդ թատերասէրներ իր շուրջը համախմբել ու ամիսներ շարունակ փորձեր կատարել ճաշարանի մը առանձնասենեակին մէջ, դպրոցի մը սրահին եւ կամ տան մը ներքնայարկին տակը: Այսպիսի պայմաններով փորձերը տեւեցին ամիսներ, միշտ բեմադիրին աչալուրջ հսկողութեան տակ, բացատրելով իւրաքանչիւր դերակատարին իր ստանձնած դերին կերպարը, հոգեբանական կառուցուածքը, ձայնի ելեւէջը, շեշտադրումը, մէկ խօսքով դերասանական արուեստին պահանջած բոլոր նրբութիւնները»:

Նոյն գնահատանքը կրնանք տալ նաեւ Օ. Սաատէթեանի այս բեմադրութեան. որովհետեւ նոյն դժուարութիւնները, նոյն արգելքները յաղթահարելով, — եւ կամ ըսենք – սանձահարելով» «– կրցաւ յաջողութեամբ բեմադրել Շէյքսփիրի այս հանրածանօթ կատակերգութիւնը:

Կը շնորհաւորենք զինքը եւ բոլոր դերակատարները իրենց յաջողութեան համար, եւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք ապագայի իրենց ծրագիրներուն համար:

Վ. Մ. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

ԳՈՂԱԹԻՆ ԳՈՂԹԵՐ

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ մէջ, Յունիս 10ին, մեռած է ընկ. Արտաւշ Տէր – Ստեփանեան: Ծնած էր 1904ին՝ Վայոց Ձոր: Պատանի տարիքին՝ 1918ին, մասնակցած է Նախիջեւանի հայ – թաթարական կռիւներուն: Մինչեւ 1930 զբաղած է դարբնութեամբ: 1929ի վերջաւորութեան գիւղական տնտեսութիւններու համայնացման շրջանին Դարալագեազը ըմբոստացած է. հայկական բանակը չէ կրակած հայ ըմբոստներուն վրայ. հասած է ռուսական բանակը եւ պաշարած ու ճզմած է ապստամբութիւնը աքսորելով բոլորը, որոնց կարգին նաեւ Արտաւշ: Ողբացեալը միայն մէկ տարի մնացած է ռուսական աքսորավայրը եւ ելք մը գտնելով փախած է: Բ. Աշխարհամարտին զինուոր տարուած է ռուսական բանակին մէջ եւ գերի իյնալով Գերմանացիներու ձեռքը փոխադրուած է Գերմանիա: Պատերազմէն ետք միացած է Շթութկարտի քէմփի Հայութեան, իսկ 1950ին ընտանեօք փոխադրուած Ամերիկա եւ վերջնապէս հաստատուած Լոս Անճելըս, ուր անցած է Հ. Յ. Դ. շարքերը եւ ծառայած իբրեւ հաւատարիմ զինուոր:

ՇԻՔԱԿՕՅԻ մէջ, Յունիս 21ին, տեղի ունեցած է ճաշ մը, կազմակերպութեամբ շրջանի Հողաբարձութեան Շինարարական յանձնախումբին՝ Հայ Կեդրոնի շինութեան ի նպաստ: Ներկայ եղած է Միացեալ Նահանգներու Արեւելեան թեմի առաջնորդ Մեսրոպ Եպիսկ. Աշճեան: Բացման խօսքը արտասանած է Յանձնախումբին ատենապետը՝ Մուրատ Մէնէշեան, ներկայացնելով տարուած աշխատանքները: Հանդիսութիւնը վարած է Փըրսի Սարգիսեան: Խօսք առած են Հողաբարձութեան ատենապետ Մայք Փելթէքեան, Կեդրոնի գլխաւոր բարերարներ Լեւոն Շահնազարեան (61 հազար տոլար նուիրած է) եւ Վիքթըր Խուտաւերդեան (50 հազար տոլար խոստացած է): Ամենայն Սրբոց եկեղեցւոյ հովիւը՝ Սարգիս Ա. Քհնյ. Անդրէասեան, իր խօսքին մէջ նշած է, թէ յաջողութեան պայմանը միայն շինութիւնը չէ, այլ նաեւ անոր պահպանումը իր իսկ ժողովուրդին կողմէ: Տեղւոյն վրայ կատարուած հանգանակութենէն գոյացած է 162 հազար տոլար, որուն 94 հազարը կանխիկ:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ Ս. Յովհաննու Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիս 6ին, մատուցուած պատարագէն ետք մօտակայ հողամասին վրայ տեղի ունեցած է Թէքէեան Մշակութային Միութեան «Արշակ Տիգրանեան» վարժարանի հիմնարկէքի արարողութիւնը, նախագահութեամբ Էջմիածնի թեմի առաջնորդ Վաչէ Արք. Յովսէփեանի: Ներկայ եղած են Միացեալ Նահանգներու եւ Քանատայի Կեդր. Վարչութեան անդամները եւ Ամերիկայի զանազան շրջաններէ եկած անդամ–անդամուհիներ:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՈՒ ՎՐԱՅ

Պէքիրի հօր ժամանակ, բլրակին տակ …ոչխարներու ախոռ եղած էր: Այն օրե…րուն, ծառաները գրեթէ ամէն օր ոչխարի …ը դիակը դուրս կը քաշեն եղեր: Օրը …ին Պէքիրի հօրը ոչխարները կը պակ…սէին, մինչեւ որ վերջապէս տարէց …ծերուկ մը գիտել կու տայ, որ …բլուրին տակ «գիարէթ» է: Պէքիրին հայ…րը այս որ կը լսէ՝ իր ոչխարները դուրս …հանել կու տայ: Այն օրէն, գիւղի բը…նակիչներուն մէջ կը սկսի գիարէթի հա…ւատք մը:

Խալֆան, նոյնիսկ տեսաւ բլուրին աջ …կողմը, խոշոր քարերու մօտ փոքրիկ ծառ …մը գտաւ, դժգոյն երեւոյթով: Ծառը …կարծես ոսկորներով սնած ըլլար. անոր …փոքրիկ ճիւղերը քուրջի կտորներով ծանրացեր էին: Քիւրտ կիներ, փարչով ջուր կը բերեն ու իրենց երախաները կը լոգցընեն պատին մօտ ինկած խոշոր քարի մը վրայ, երբ իրենց երախաները ցաւոտ են, դող ունին, դեղնած են ու քոսոտ: Լոգցնելէ յետոյ, անոնց հագուստէն քուրջի կտոր մը ծառին կը փաթթեն՝ ցաւերը այնտեղ ձգելու հաւատքով:

Երբ, խալֆան բանտի խոշոր դռնէն ներս մտաւ, գտաւ ընդարձակ, մութ տարածութիւն մը: Քարերու ճեղքուածքէն բացուած էր երկու պատուհան, ուրկէ վերջալոյսը ներս ինկած էր նիզակներու նման: Թեթեւ մթութեան մէջէն կու գար թաց ախոռի հոտ մը օճերու կոնակներուն չափ զով: Կ'երեւէին գերեզմանաքարերու չափ խոշոր քարերը պատերուն, նաեւ սիւներու գտակները ու առաստաղին քարերը ծանր ու խոշոր: Խալֆային այնպէս թուեցաւ, որ հին մեհեանի մը մէջ էր որ կը մըտնէր:

–Սինեմը քով, իր յաղթ հասակով կեցած էր Մարտիկը, վերջալոյսը ոտքերուն վրայ ինկած:

– Մարտիկ, տղաս…

– Էդ չաղզալները քե՞զ ալ էստեղ բերին, վարպետ,– ըսաւ Մարտիկ՝ գրեթէ անշարժ:

Խալֆան նկատեց, որ նոյնիսկ փոխուած էր Մարտիկին ձայնը, կարծես հողն էր, որ քարայրի մը բերանով կը խօսէր: Անոր ձայնին մէջ այնքան կիրք ու գայրոյթ կար, մանաւանդ որ ձայնը քարէ մութ անկիւններու մէջ փոքրիկ արձագանգ մը կու տար:

– Տղաս, միայն թէ դուն ազատիս էս դժոխքէն: Վաղը, երբ դուրս ելլեմ, խանումին մօտ պիտի երթամ, պիտի խօսիմ, աղաչեմ, որ ազատէ քեզ: Ո՞ւր են շղթաներդ, Մարտիկ: Փառք Աստծոյ, շղթաներդ ա՛լ չկան: Աստուած մեծ է, տղաս, հէլպէթ դուռ մը կը բանայ քու առջեւ: Կ'երեւի, խանումը քակել տըւած է շղթաներդ: Լաւ կին կ'երեւի: Էս ի՞նչ ձէն է, ուրիշնե՞ր ալ կան էստեղ:

– Մինակ չենք, վարպետ. Պէքիրին բանտը գերեզման է: Էստեղ ուրիշներ ալ կան:

– Սիրտդ չէն պահէ, տղաս. ինծի էնպէս կը թուի, որ պիտի ազատինք: Վաղը պիտի խօսիմ խանումին,– ըսաւ խալֆան՝ աչքերը սիւներու գտակներուն յառելով:

Խալֆան ինչքա՛ն անհամբեր էր, որ լոյս ըլլար, ու ինք տեսնէր ներսի սիւներուն ու առաստաղին բոլոր մանրամասնութիւնները: Զնտանը, կարծես իր սըրտին շէնութիւն մը տուաւ այնպէս, ինչպէս մուրացիկ մը գետնէն փերուզէ կապոյտ քար մը պիտի վերցնէր:

– Տղաս, ինչպէս կ'երեւի, շատ հին մեհեանի մը մէջ ենք բանտարկուեր,– ըսաւ խալֆան:

Մութ անկիւններէն, ուրուականի պէս նիհար ու գռուզ մազերով մարդիկ մօտեցան իրեն:

– Աղբեր ջան, որ վաղը Պէքիրի կնոջ մօտ երթաս, մեզի համար ալ բարեխօսէ,– ըսաւ անոնցմէ մէկը, որ բաւական տարիքոտ էր ու մութէն, խոնաւութենէն ժանգոտած երես ունէր:

– Աղբեր ջան, էս երեք ամիս է որ Պէքիրը զիս էստեղ ձգած է: Անօթի ենք, անօթի: Շաբաթը մի քանի անգամ, երբ մորթերնին իյնայ, ծառաները շուներէ կրծուած ոսկորներ կը բերեն մեզի:

– Աղբեր ջան, ըսէ որ վաղը դուրս պիտի ելլես. պէլքի Վարդածոր երթալու բախտը ունենաս,– ըսաւ կմախքի երեւոյթով երիտասարդ տղայ մը՝ մարած ձայնով. քաշած պահուն կ'ըսես անոր ոսկորները ձայն կը հանէին (Շար. 123)

(Շար. Ա. էջէն)

նեցան եւ Յեղափոխական Խորհրդի եւ Խորհրդարանի անդամ Ռաֆսանջանիի հետ եւ ներկայացրին իրենց պահանջ-ները:

Ռաֆսանջանին յայտնեց որ՝ նախորդ օրը, Յեղափոխական Խորհրդի նիստում արծարծուել է արդէն փոքրամասնու-թեանց պատգամաւորների յղած նամակը եւ Յեղափոխութեան Խորհուրդը գըտ-նում է որ՝ իրանահպատակ կրօնական պաշտօնական փոքրամասնութիւնները, ըստ իրենց կարիքի կարող են ունենալ իրենց դպրոցները, պայմանով որ իսլամ աշակերտներ չվերցնեն:

Ռաֆսանջանիին բացատրութիւն տըր-ուեց ռադիօ - հաղորդման ու մամուլի մէջ լոյս տեսած գրութեանց քաղաքական գրգռիչ կողմի եւ թողած մտահոգիչ ազ-դեցութեանց մասին: Նա խոստացաւ հէնց ռադիօ - Իրանի միջոցով պարզել խըն-դիրը եւ փարատել թիւրիմացութիւնը:

ԴԻՄՈՒՄ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԲԱՆԻ ՍԱԴՐԻՆ

Վերոյիշեալ հանդիպումներից յետոյ, փոքրամասնութեանց պատգամաւորները (այս անգամ նաեւ զրադաշտականների պատգամաւորը՝ հինգ հոգի) հեռախօսով կապուեցին նախագահութեան գրասեն-եակի հետ եւ պաշտօնական հանդիպման համար ժամ խնդրեցին:

Գրասենեակը խոստացաւ մինչեւ Հինգ-շաբթի (այսօր) կարգադրել այդ խըն-դիրը:

ԲՈՂՈՔԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՔԷՅՀԱՆ» ՕՐԱԹԵՐԹԻՆ

Փոքրամասնութեանց երեք պատգամա-ւորների (երկու Հայ եւ մի Հրեայ) ստո-րագրութեամբ մի կարճ գրութիւն յանձ-նուեց «Քէյհան» օրաթերթին, հերքելով այն անճիշդ հաղորդագրութիւնը, ըստ որի «Անդիշէ» միսիոներական դպրո-ցում ինչ որ փաստաթղթեր յայտնաբեր-ուելու պատճառով, պէտք է որ վերաց-ուեն թէ՛ միսիոներական եւ թէ փոքրա-մասնութիւնների դպրոցները: Այդ գրու-թեամբ ընդգծւում էր որ՝ իրանահպա-տակ կրօնական փոքրամասնութեանց եւ միսիոներական հաստատութեանց միջեւ, ոչ մէկ կապ չկայ եւ իրանահպատակ փոքրամասնութիւնները չեն ղեկավար-ւում արտասահմանից եկող ցուցմունք-ներով…

×

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորնե-րը, վերոյիշեալ հանդիպումներից եւ աշ-խատանքներից յետոյ, ունեցան նաեւ մի կարճ խորհրդակցութիւն, որի ընթաց-քում յարմար նկատուեց, յառաջիկայ Կիրակի, Յուլիս 20ին, Հայոց Ազգ. Ա-ռաջնորդարանի սրահում գումարել մի խորհրդակցական բազմամարդ ժողով, բոլոր փոքրամասնութիւնների հոգեւոր ազգային - հասարակական - կրթական եւ խորհրդարանական պատգամաւորների մասնակցութեամբ՝ ի հարկէ Թեմական Խորհրդի եւ Պատգ. Ժողովի հաւանու-թիւնն ստանալուց յետոյ:

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորնե-րի վերը յիշուած աշխատանքներին զու-գընթաց, Թեմական Խորհուրդը եւս հե-տեւողականօրէն հետեւել ու հետապնդել է հայ համայնքին ու փոքրամասնու-թիւններին յուզող հարցերի կարգաւոր-մանը, որի մասին հաւանօրէն հաղոր-դագրութիւն կը տրուի մամուլին»:

×

Յաջորդով՝ այլ մանրամասնութիւններ:

(Շար. 2)

(*) «Բամդադ» օրաթերթի երէկուայ համարում, կար նաեւ մի այլ գրգռիչ նկար ու մակագրութիւն, դարձեալ Հա-յութեան եւ Հ. Յ. Դ.ի շուրջ թիւրիմա-ցութիւններ ստեղծելու երեւոյթով…

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼՍԱՑԵԱՆ - ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒ-ԹԵԱՆ մշակութային եւ գեղարուեստա-կան ցերեկոյթ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ, Հոկտեմ-բեր 26, Կիրակի, նուիրուած մեծանուն խմբագրուհի եւ խաեանի հնագոյն սա-նուհի Հայկանոյշ Մառքի, իր ծննդեան հարիւրամեակի սեմին, Ալեք Մանուկ-եան սրահը:

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդան Քիւփելեան եւ զաւակները՝ Նարդուհի եւ Վարուժան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու-տան Կիրակի, Օգոստ. 3, Մարսէյլ-Պօ-մոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ մօր՝

ԱՐԱՔՍԻ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Քիւփէլեան, Կուտուզեան եւ Ծերիկեան ննջեցելոց յիշատակին:

Այս տխուր առթիւ Վ. Քիւփէլեան՝ իր սիրեցեալ կնոջ յիշատակին կը նուիրէ 200 Ֆր. Սամուէլ Մուրատ Մխիթարեան վարժարանին, 50 Ֆր. «Յառաջ»ի բար-գաւաճման:

ՎՐԻՊԱԿ.— Յուլիս 29ի «Յառաջ»ի Ա. էջի լուրերուն մէջ, Բ. սիւնակ, տո-ղերը իրարու խառնուած ըլլալով, եր-րորդ պարբերութիւնը անհասկնալի դար-ձած էր: Պէտք է կարդալ.— «Այսօր, Շահին մահը հաւանաբար բան չփոխէ ինչ կը վերաբերի պատանդներուն: Իրան ուրախ է, որ «արիւնարբուն» մեռաւ ու հիմա ալ հարստութիւնը կը պահանջէ (կը կարծուի թէ 100 միլիառ փրանսա-կան փրանքի կը հասնի): Ոմանք սակայն ինչպէս երեսփոխան Հելաթի… եւն. եւն»:

EREVAN restaurant
ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ - ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ՈՒ ՉԻ - ՔԷՕՖԹԷ (Պատուէրի վրայ)
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ԾՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՅ՝ ԽԱՇ

ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ՝
Duo Hartar
ՅԱՐՈՒԹ ԵՒ ՎԻԳԷՆ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵՒ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՅ:

A. A. A. S.

L'Association Arménienne D'Aide Sociale informe les familles désireuses de se rendre à l'étranger que ses établissements peuvent accueillir, notamment en période estivale, les personnes âgées qui ne peuvent supporter les voyages.

Pour tous renseignements, prière de contacter le 878-02-99.

×

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող ըն-տանիքներու, թէ իր Հանգստեան Տու-ները պատրաստ են ընդունելու ամառ-նային շրջանին այն տարէց անձերը, ո-րոնք չեն կրնար դիմանալ երկար ճամ-բորդութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դի-մել Ընկերակցութեան:

Հեռաձայն՝ 878 - 02 - 99:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՐԿՍԵՌ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի-ները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ.ի քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

COLLEGE TEBROTZASSERE
CLASSES PRIMAIRES MIXTES
CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE
POUR JEUNES FILLES
INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation auBEPC.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(12,14, Rue St. Bazile)

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

La Maison de la Culture Arménienne de Marseille est fermée du 1er au 31 Août.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30ին: Փարիզի խումբը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 7·30ին, Փորթ Տ'Օր-լէանէն:

OFFRE D'EMPLOI
On demande une giletière.
S'adresser :
SAADETIAN
18, Rue de Picardie — 75003 Paris
Tél. : 887-99-06

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à U.G.A.B., 11 Square Alboni 75016 Paris.

sevan voyages-lyon
saberatours - paris
VOUS PROPOSENT

ARMENIE - 16 JOURS

du 15 au 30 août
Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 22 septembre au 07 octobre
Pélerinage sous l'égide du R. P. Norvan Zakarian, accompagné par Varoujan Sarkissian

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions :

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e ètage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արե-նոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրա-ւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակ-ցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին-չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա-գրութեան համար

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824·63·89 ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.

ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
31
JEUDI
31 JUILLET
1980

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 300 Ֆ. - Վեցամսեայ : 160 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.699
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.699

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷ

ՇԱՀԻՆ
ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հաւատարիմ մը՝ Սատաթ և Բացականեր

Մօտ տասը տարի առաջ էր, Պերսե–պոլիս, շուրջ 60 պետական ղեկավարներ (բացի Փոմփիտուէ եւ Նիքսընէ) գիրար կը հրմշտկէին, իրրեւ հիւրերը Պարսից Շահին: Կը տօնուէր 2500ամեակը պարսական կայսրութեան, Թոներով ծաղիկ բերուած էր Հոլանտայէն, ծառեր տըն–կուած էին անապատին մէջ: Արքայ, նախագահ, կայսր, բոլորը հոն էին, ճաշերը պատրաստուած էին Մաքսիմսէն: Կը բացակայէր սակայն Նիքսըն, Միացեալ Նահանգնե–րու նախագահը, իսկ Փոմփիտու Շապան–Տելմասը ղրկած էր ինչ որ բարկացուցած էր արքայից արքան: ... Շահը մտահոգ չէր, կը յայտնէր Մոնտի աշխատա–կից՝ Էրիք Ռուլոյի, որ չարչարանքներու մասին հարցում կ'ընէր « Իրան հսկայ առաջդիմութիւն արձանագրած է բոլոր մարզերուն մէջ, նաեւ հարցաքննութեանց մէջ: Հաւատացէ՛ք, չարչարանքը այլեւս անհրաժեշտ չէ ստիպելու համար, որ ամբաստանեալները խոստովանութիւն ընեն »:

Ամբողջ շքեղ հանդիսութիւնը արժած է քանի մը հարիւր միլիոն տոլար, եւ Իւ–մանիթէ կը խորագրէր՝ «Պերսեպոլիսի Տօն, ծարաւէ եւ սովէ կը մեռնին »: Խոմէյնիի անունը շատ լսուած չէր հա–կառակ ըրած կոչին, կայսրը կ'ըսէր «Իրանցի ժողովուրդը կ արհամարհէ Խո–մէյնիի նման մարդ մը, օտար ծագումով, քանի որ Հնդկաստան ծնած է »:

Շահը ժամադրութիւն կուտար 2000ին, իսկ անկէ առաջ արդէն « հասած կ'ըլ–լանք Պելճիոյ տասը տարիէն, ճարտարարուեստականացած մեծ Պետութեան մը »:

Ամէն ինչ տարբեր եղաւ: Եւ տասը տարի ետք, փառաշուք Թաղում մը, օտար հողի վրայ, ուր բոլոր անոնք որոնք Պերսեպոլիս փութացած էին, մոռցած էին թէ Ռեզա Փահլաւի անուն բարեկամ մը կար ժամանակին, որ « պայծառատես արքայ » մը կը նկատուէր: Պետական մէկ ղեկավար, տէրը իր տուած խօսքին, Սատաթ ապարէգ կը կարդար աշխարհի եւ « յետ – ուաթըրկէթ »ի Նիքսընը այլեւս կորսնցնելիք չունենալով, կրնար քաղաքականութիւն չխաղալ եւ միայն յիշել թէ իրրեւ Ամերիկացի նախկին նախագահ, կրնայ շատ ապերախտ չըլլալ: Հինգ երկիրներ իրենց դեսպաններուն թողած էին զիրենք ներկայացնելու պաշտօնը (ձեւ մը հոն չըլլալու, ըլլալով հանդերձ). ասոնք էին՝ Միացեալ Նահանգներ, Ֆրանսա, Մարոք, Սպանիա, Իսրայէլ: Եւրոպա որոշած էր չմասնակցիլ ու Ֆրանսա առանձին էր: Կ'ըսուէր թէ ուզած էր ցոյց տալ իր դժգոհութիւնը Պախթիարի մահափորձին առթիւ:

Հանդիսաւորութեան դետնի վրայ, Սատաթ ջանք չէր խնայած, Թնդա–նօթի 21 հարուած, կրօնական ծանրաշուք արարողութիւն, բոլոր պատիւները շնորհուեցան նախկին արքայից արքային,

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ՊԱՐԱԳԱՆ

Պաշտօնական Մարմինները Կը Ջանան Ցետաձգել Տալ Հայկ. Դպրոցներու Արձանագրութիւնները

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ինչպէս գրած էինք, մանրամասնօրէն, մեր նախորդ թիւերով, հայկ. դպրոցներու հարցը խիստ ծանր բնոյթ առած է եւ Թեհրանի մեր պաշտօնակից « Ալիք »ի վերջին բոլոր թիւերը լայն տեղ կուտան, այդ առընչութեամբ, կատարուած աշխատանքներուն մասին:

Արձագանգ կը հանդիսանանք ժամանակագրական կարգով, յայտնելով թէ մեր ստացած վերջին թիւերէն (Յուլիս 22–23) կ'իմանանք թէ տարուած գլխաւոր աշխատանքն է՝ յետաձգել տալ հայկ. դըպրոցներու արձանագրութիւնները մինչ Կրթական նախարարութիւնը արձանագրութեանց թուականը որոշած էր Յուլիս 23էն Օգոստոս 1:

Ստորեւ մանրամասնութիւնները ինչպէս ըսինք ժամանակագրական կարգով, քաղելով «Ալիք»ի Յուլիս 21, 22, 23 թիւերէն:

Առաջին առթիւ Թեմական խորհուրդի նամակը Կրթական նախարարին.—

×

ԱԼԻՔ.— Թեհրանի Հայոց Թեմական խորհուրդը հայկական դպրոցների խնդրի կապակցութեամբ մի նամակ է յղել կրթա – դաստիարակչութեան նախարար Մոհամմադ Ալի Ռաջայիին:

Նամակի սկզբում ընդգծուել է հայ դպրոցների եւ եկեղեցու դերը Իրանի Հայութեան գոյատեւման հարցում, վերջին հարիւրամեակի հեղձացուցիչ պայմաններում: Ապա ակնարկ է եղել Իմամ Խոմէյնիի մի արտայայտութեան, ըստ որի՝ Հայերի իրաւունքները եւ կեանքի պայմանները իսլամական Հանրապետութեան մէջ « անցեալից աւելի լաւ են լինելու »:

Ակնարկ կայ նաեւ հիմնական օրէնքի այն կէտերին, որոնք փոքրամասնութեան իրաւունքներին են առընչւում: Յետոյ մի շարք կէտեր են նշուել Հայոց դըպրոցների ուսումնական խնդիրների վերաբերեալ հետեւեալ կարգով.—

1. *Իրանի Հայոց դպրոցները միայն Հայոց լեզուի եւ կրօնի ուսուցման վայրեր չեն, կրթա – դաստիարակչութեան նախարարութեան պաշտօնական ծրագրին առընթեր, որի դասերի ուսուցումը այս խորհրդի յատուկ ուշադրութիւնն ու հոգատարութիւնն է վայելում. կրօնական եւ մշակութային մի շարք արարողութիւններ եւս կատարւում են դպրոցներում՝ որպէս գեր–ծրագրային (արտադասարանային) աշխատանքներ, ինչպէս համախումբ աղօթքի, կրօնական երգեցողութեան եւ տօնական ու սուրբ կրօնական արարողութիւնների ուսուցում, նաեւ հայ գրականութեան պատմութիւն, որը կրօնական ուսմունքի խորքին հասնելու միակ միջոցն է աշակերտութեան համար:*

2. *Հայոց դպրոցները երբեւիցէ անձնական կամ շահադիտական բնոյթ չեն կրել եւ դասակարգային որեւէ խտրականութիւն չեն ունեցել: Սոյն դպրոցները հիմնուել են բարերար անհատների եւ կամ համայնքի բոլոր անդամների նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեամբ եւ դրանք ղեկավարւում են կրթա–դաստիարակչութեան բիւջէի օժանդակութեամբ:*

3. *Դպրոցները ղեկավարւում են աշակերտների ծնողներից ընտրուած հոգաբարձական կազմերով, համայնքի վըստահելի անձանց միջոցով եւ Իրանի Հայոց Առաջն. Խորհրդի հսկողութեամբ ու ժողովրդավարական կերպով, եւ աշակերտների ծնողների մշտական հըսկողութիւնը պատճառ է դառնում, որ դասաւանդումը միշտ բարձր որակի վրայ պահուի:*

4. *Հայոց ազգային եւ կրօնական մշակոյթի իւրայատկութիւններից մէկն այն է, որ հայ համայնքի ունեցած սահմանափակ կարելիութիւնների բերումով դպրոցն ու եկեղեցին իմաստով իրարից անջատ չեն եւ աշակերտները ոչ թէ որպէս ծրագրային պարտաւորութիւն՝ այլ բառի իրական իմաստով որպէս պաշտամունք եւ կրօնական պարտականութիւններ ու ազգային սովորութիւններ եւ մշակոյթ են սովորում դպրոցում եւ դըպրոցի մթնոլորտը բացի դասաւանդութեան բնոյթից ունի նաեւ բարոյական յատուկ բնոյթ, որը թերեւս միայն Հայոց յատուկ մի դրուածք է:*

5. *Երկսեռ դպրոցների գոյութիւնն այս փոքրամասնութիւնը կազմող անդամների համար՝ իր հանրային կարգ ու կանոնի ու սովորութիւնների պահպանման տեսակէտից թոյլատրելի է: Նկատի ունենալով դպրոցի շրջապատի փակ լինելը եւ դրա մենաշնորհը՝ Հայերին, Հայոց երկսեռ դպրոցները քաղաքի խլամ դըպրոցների մթնոլորտի հետ որեւէ առարկելի անհամապատասխանութիւն չունեն: Բացի այդ, կրթա – դաստիարակչութեան նախարարութեան թիւ 105 Ա. Թ. 21.2. 1359 թուակիր շրջաբերականի 6րդ յօդուածում՝ արտակարգ պարագայում աշակերտների երկսեռ լինելը նոյնիսկ իսլամ դպրոցներում թոյլատրելի է:*

6. *Խնդիրը՝ որ եղած դպրոցները ներկայ ժամանակի եւ վայրի պայմաններում տղայոց եւ օրիորդաց բաժինների բաժանելու հարցում դժուարութիւններ է առաջացնում հեռաւորութեան առկայութիւնն է, որն ուսման այս կենտրոններն անջատում է իրարուց. դպրոցներն անջատելու պարագային իրենց դպրոցը փոխելու պարտադրուած աշակերտները ո՞ւր պիտի գնան: Լեզուի ու կրօնի դասատու եւ դաստիարակ հայթայթումը ներկայումս եւս դժուարութեամբ է յաջողւում, որն ինքնին մի ուրիշ լուրջ խնդիր է: Բացի այդ, դպրոցներն աշակերտութեան բնակավայրից հեռու գտնուելը ինքնին սայթաքումների պատճառներ են, որոնք չի կարելի աչքաթող անել:*

7. *Դպրոցների հիմնադրման եւ ծաւալման համար յատկացուած ծանր դրամագլուխը այնպէս չի որ թոյլ տայ անմիջապէս նոր դպրոցներ կառուցել վերում նշուած դժուարութիւնները հարթելու համար: Խորհրդի տեսակէտով կարիք կայ մինչեւ այն ժամանակ որ բաւարար չափով դպրոցներ չեն կառուցուել, պիտի խուսափել որեւէ շուտափոյթ քայլ առնելուց, որը կարող է մի որոշ թուով աշակերտութեան դպրոցից զրկել:*

8. *Իրանի Հայերին պատկանող ներկայ դպրոցները ըստ տարբեր շրջանների պահանջների են կառուցուել, եւ դժուարութեամբ են լրացւում իրենց ներկայ պահանջները, թուական կամ որակի որեւէ փոփոխութիւն ինքնաբերաբար չնախատեսուած նոր դժուարութիւնների առաջացման պատճառ է դառնալու:*

Նամակի վերջում ակնարկ է եղել Խոշնեւիսանի այն խօսքին թէ՝ վերջնական նպատակն այն է, որ դպրոցները ժողովրդի միջոցով կառավարուեն:

Ցենուելով այդ արտայայտութեան վըրայ պահանջ է դրուել, որ Հայոց դըպրոցներն էլ անցեալի պէս հայ համայնքի միջոցով եւ Թեմական Խորհրդի հսկողութեամբ կառավարուեն:

Վերջում նշուած է.—

« Նկատի ունենալով, որ դպրոցների խնդիրը հայ համայնքի մէջ բաւականին անհանգստութիւններ է պատճառել եւ դպրոցների արձանագրութեան ժամկէտը եւս մօտեցել է, ձեզանից խնդրում ենք ձեր տեսակէտը շուտ տեղեկացնէք »:

(Շար.– 3)

ՄՈՍԿՈՒԱ ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆ –80

ԺԻՒՏՕ՝
ՋՈՒԼՈՅԵԱՆ ՊՐՈՆԶԵԱՅ ՄԵՏԱԼ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՐ,
×
ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ՝ ՈՍԿԻ

Ժիւտոյի կէս – միջին դասակարգին մէջ, Ֆրանսահայ Պերնար Ջուլոյեան Գ. տեղը գրաւեց, ստանալով պրոնզեայ մետալը:

Առաջին շրջանին Ջուլոյեան չէր մասնակցեր: Բ. շրջանին կը յաղթէր անգլիացի Պաուալի, Գ. շրջանին՝ փորթուկալցի Անտրատէի: Ա. տեսարանի վերջաւորութեան քուպացի Ֆէռէռ կը յաղթէր Ջուլոյեանին:

Ընդհ. արդիւնքը Ա. եւ Բ. տեսարաններու կ'ըլլար՝ ոսկէ մետալ՝ Խապարէլի (Խորհ. Միութիւն), արծաթ՝ Ֆէռէռ (Քուպա), պրոնզեայ՝ Ջուլոյեան (Ֆրանսա) եւ Հայնքէ (Արեւելեան Գերմանիա):

Զորեքշաբթի առտու սակայն, Էքիփ կը խորագրէր՝ « Ամէնէն զօրաւորը Ջուն էր » ու կը նկարագրէր զանազան հանդիպումները ու կը գրէր.— « Աւարտականը Պերնար Ջուլոյեանը պէտք է տանէր » ու կ'ըսէր թէ նոյնիսկ խորհրդային լրագրողները կ'ընդունէին թէ առտուն « Ջու Ֆէռէռի դէմ « կարգադրուած էր » իրաւարարներուն կողմէ »: Ապա, երկարօրէն կը նկարագրէր մրցումները եւ կը գտնէր թէ եթէ ամէն ինչ բնական ընթացք ունենար Ջուլոյեան պիտի մասնակցէր աւարտականին եւ հանդիպէր խորհրդային Խապարէլի (վրացի) եւ ոչ՝ իր « սեւ կենդանիին » որ Արեւելեան Գերմանն է:

×

Ազատ ըմբշամարտի աւարտականին 90 քիլօ դասակարգի մէջ Յովհաննիսեան առաջին հանդիսացաւ, արժանանալով ոսկէ մետալին:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ Ժ. ՇԱԼԵԱՆ

Ժեռար Շալեան, կեռիլլայի տեսաբան եւ մասնագէտ Ազգ. ազատագրման շարժումներու Լոնտոնի Ինթերնէշընըլ Ինսթիթութ օֆ Սթրաթեժիք Սթուտիզի կողմէ ղրկուած էր Աֆղանիստան, տեղւոյն վրայ գնահատումը կատարելու համար աֆղան դիմադրութեան: Այս առթիւ, յօդուած մը ստորագրած Էնուվէլ Օպսերվաթէօրի Յուլիս 12–18 թիւին մէջ, որու սկիզբն իսկ երկու եզրակացութիւն կը ներկայացնէ.— « Առաջինն այն է որ աֆղան դիմադրութիւնը շատ ժողովրդական է, զանգուածային կերպով վայելելով բնակչութեան օժանդակութիւնը եւ աւելի զէնք կը պակսի քան՝ բազուկ: Երկրորդն այն է որ կազմակերպութեան, համադրութեան լիտըրշիփի տեսակէտէն աֆղան դիմադրութիւնը ժամանակակից աշխարհի ամէնէն խեղճերէն մէկն է »:

Ապա Ժ. Շալեան կը վերլուծէ դիմադրական շարժումին զանազան երեսները, բերելով ականատեսի այլապէս շահեկան վկայութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԴՄԷՋԷՆ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՅՈՒԼԻՍ – 1930

Գլխաւոր դէպքը՝ Եգիպտոսի խռովութիւնները: Սահմանադրական տագնապ: Ցոյցեր, բախումներ, բուռն կռիւներ մեռեալներով եւ վիրաւորներով յատկապէս Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէ: Խռովութիւններ կը ծածկեն քաղաքականութիւն մը որուն թելը կը մեկնի Լոնտոնէն: Անգլիա չի կրնար հրաժարիլ Սուէզէն եւ Սուտանէն: Եգիպտոս իր ձեռքերով իսկ վարելու համար իր ճակատագիրը պէտք ունի անկախօրէն տիրանալու իր բնական սահմաններու ամբողջութեան: Դարաւոր քունէ մը յետոյ, Փարաւոններու հոգին կ'արթննայ Եգիպտոսի մէջ եւ կը պահանջէ իր կապտուած հպարտութեան վերահաստատումը:

Կարմիր համագումարը: Բոլշեւիկեան 16րդ համագումարը երկխօսութեամբ լսել է (7 ժամ) եւ խանդավառութեամբ ծափահարել է (բազմաթիւ վայրկեաններ) յետոյ Ստալինի ճառը, միաձայնութեամբ կը քուէարկէ բանաձեւ մը որուն զանազան կէտերը կը յաձնարարեն կեդր. Կոմիտէին շարունակել կուլակներու հաշուեյարդարը՝ Խորհ. Միութեան ամբողջովին համայնացման հիման վրայ:

Քրտական շարժումը ելեւէջներով կը շարունակուի, Թուրքիոյ արեւելեան սահմաններուն վրայ: Արարատէն դուրս, Ուրմիոյ սահմանագլուխը եւ Կողուբիի մէջ յատկապէս, քիւրտ յեղափոխական խումբերու եւ Թուրք զինուորական կանոնաւոր ուժերու, զօրք եւ օդանաւ բախումները առօրեայ են: Բատ շահակից կողմերու յառաջխաղացք կամ զսպում:

Ֆրանսական կառավարութիւնը յուշագիր մը կը յանձնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մասնակցող Պետութիւններուն, Եւրոպայի Դաշնակցութեան Միութեան մը ստեղծման ծրագիրը ներկայացնելով:

Աղէտ Իտալիոյ մէջ: Երկրաշարժ հարաւային շրջանը հազարաւոր մեռեալներով եւ վիրաւորներով:

Գերմանիա 40 միլիոն մարքի փոխառութիւն մը կ'ընէ Թուրքիոյ:

Յուլիս մէկէն սկսեալ, Ընկերային Ապահովագրութեանց օրէնքը կը կիրարկուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Սակայն դժգոհութեան ճակատներ կը կազմուին մեծ քաղաքներու մէջ, համայնավար կուսակցութեան գրգռութիւններով: Եթէ ընկերային կեանքը տաք է, ամառը սակայն չէ եկած: Յուլիսին, Ֆրանսա գրեթէ արեւ չտեսաւ: Փուք, փոթորիկ, ողողում, մրրիկ եւ երկրագործութեան փճացում գրեթէ ամէն տեղ, բացի հարաւային շրջաններէն:

Հայաստանէն կուգան հատուկտոր տեղեկութիւններ որոնք ցոյց կուտան թէ հայութիւնը երբեմն լուռ, երբեմն ալ մռնչալով կը տանի բոլշեւիկեան լուծը:

Եթէ հոգեկան մխիթարանք մը ունի այն ալ արտասահմանի հայութեան համակրանքն է որ կը չեղի բոլշեւիկներէն եւ ուղիղ ճանապարհով կ'երթայ Հայաստանի ճնշուած զանգուածին: Ինչ որ գերազանցապէս մրցովեցուցիչ է, այն անբարոյական վերաբերմունքն է որ հրապարակ կը բերեն Երեւանի Չեկայի յետադիմական եւ «յեղափոխական» կոչուած գործակալները արտասահմանի մէջ, ազատ ու համարձակ ծափահարելով Հայաստանի արիւնահեղութիւնները: Հայաստանի «ազատագրական» շուրջ հակադաշնակցական եւ դաշնակցական մամուլը բուռն կերպով կը մենամարտի: Ահաւասիկ կարգ մը խօսուն խորագիրներ քաղուած 2 ճակատներու մամուլէն. «զգուշացէք պարոն դաշնակցականներ», «Ամօթ ձեզի դաւաճաններ», «անբարոյական ընթացք», «հակադաշնակցական կիրքը», «նոր զրպարտութիւն մը»:

Այս նոյն գծով եւ գալով սփիւռքին բացայայտօրէն ան բաժնուած է երկու անհաշտ ճակատներու: Դաշնակցական – ժողովրդական եւ հակադաշնակցական – ռամկավար – բոլշեւիկ: Առաջին թեւը, տասը տարիներէ ի վեր գաղութներու կազմակերպման եւ միացման մասին կը քարոզէ ու կը գործէ, իսկ երկրորդ թեւը, ամէն գնով ազգային կեանքը կը կաղմալուծէ, միութեան կապերը կը քանդէ, հաւաքական կամքին դէմ կը ծառանայ: Այս ժխտական երկուութիւնը պատճառ է որ ամէն տեղ հայ ժողովրդական հոսանքը հանդիպի դժուարութիւններու:

(Մնացեալը Յաջորդով)

ՃԵՄԱՐԱՆԸ ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

Հաշուեյարդար: Ի՞նչ մնաց կեանքէն,
ինծի ի՞նչ մնաց,
ինչ որ տուի ուրիշին, տարօրինակ:
ԱՅՆ ՄԻԱՅՆ:
ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

×

Վերնագիրը յօդուածիս կը պատկանի Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին, Պէյրութ:

Ընդարձակ տեղեկագիր մը: Սապէս կ'արտայայտուի.

— Արդէն յիսուն տարեկան:

— Յիսուն տարիներ, ճիգի, աշխատանքի, ծառայութեան եւ նուիրումի, ի սպաս հայ մանուկներու եւ պատանիներու մտաւոր եւ ազգային դաստիարակութեան: Ի սպաս հայ լեզուի, գրականութեան եւ մշակոյթի պահպանման: Ի սպաս հայեցի գիտակից եւ յանձնառու սերունդներու զարգացումին:

Ահա սա քանի մը տողին մէջ ճեմարանը մեզ կը ներկայացնէ իր ամբողջ էութեամբ:

Ան իր դուռները կը բանայ 1930 Մարտ 3ին, Պէյրութ: Հիմնադիրները մէկ-մէկ առաքեալներ հայ գիրին, նոյն ներշնչումը իրենց սրտին ու մտքին մէջ, ինչպէս Սահակ – Մեսրոպներ 5րդ դարուն:

Յիշել մի միայն գէթ երեքը անոնցմէ: Բժիշկ Համօ Օհանջանեան, Լեւոն Շանթ, Նիկոլ Աղբալեան:

Տեղեկագիրը կ'ըսէ.— 1930 Մարտ 3ին ճեմարանի բացման օրը կային միայն 15 աշակերտ:

Հիմնադիրները յուսահատող անձինք չէին: Անոնք տարիներու ընթացքին կ'ունենան հերոսական կեցուածք, ամէն դժուարութեանց յաղթելու կամքով: Կը յաջողին: Տարիներու ընթացքին, նուիրեալ հիմնադիրներու կողքին ազգանուէր անձինք ու միութիւններ, գլխաւորաբար Համազգայինը, զօրավիգ կը կենան հիմնադիրներուն:

Յիսուն տարի վերջ, այսօր ճեմարանը մեզ կը ներկայանայ արեւաշող ուսումնարան մը, իր 630 շրջանաւարտներով: Հոնկէ կ'ելլեն մեր մանչերն ու աղջիկները իրենց սրտերուն մէջ ազգային ճրագը վառ պահած:

1975էն ի վեր քաղաքական անկայուն վիճակը այդ հողամասին, հայ գաղութին տառապանքը մեծ եղաւ: Թաղեր աւերակ: Հայեր զոհ գացած դաւաճան գնդակներու: Երկրին միւս տարրերէն շատ աւելի տուժեց հոն Հայութիւնը: Եւ մինչեւ այսօր եւս կացութիւնը անորոշ է:

Պատկառանք ազգող քաջութեամբ Հայութիւնը դիմադրաւեց ամէն տառապանք: Անշուշտ չարաղէտ կացութեան երեւէն ճեմարանն ալ տուժեց: Տուներ փլան: Ընտանիքներ ագաւոր դարձան:

ԳՈՂԳՈԹԷ ԳՈՂԳՈԹ

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ մէջ, Յունիս մէկին կատարուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի երդման արարողութեան հանդէսը, Հայ կեդրոնի սրահին մէջ: Ներկայ եղած են հայ կաթողիկէ համայնքի հովիւ Եղիա Վրդ. Գիրէջեան, աւետարանական համայնքի պետ՝ Վեր. Ճիզմէճեան եւ զանազան կազմակերպութեանց ու միութիւններու ներկայացուցիչներ: Օրուան հանդիսավարը եղած է Սկաուտական Խորհուրդի ատենապետուհի քոյր Սիւզի Գալթակեան: Բանախօսած է եղբ. Անդրանիկ Արթինեան:

Անոնք աղքատ եղան: Որբեր ու չքաւոր աշակերտներու թիւը բազում: Սղութիւնը, ինչպէս ամէն երկրի մէջ, նոյնը նաեւ Լիբանան: Պաշտօնէութեան թոշակը բարձրացած:

Պէտք է կուրծք տալ այս ամէն դժուարութեանց: Կանգուն պահել լոյսի արբիւր ճեմարանը:

Հերոսական ճիգ:

Այս ամէնը նկատի ունենալով, հարցտանք Ֆրանսահայ գաղութին.— ի՞նչ չափով կ'օգնէ ան ճեմարանին որպէս մէկ անդամը հայ սփիւռքին:

Ֆրանսահայ գաղութը բարեկեցիկ է: Անկէ ալ վեր: Հարուստներ մեծ թիւով կան: Կրկնակ տուներու, խանութներու տէրեր շատ ու շատ: Ինչո՞ւ Ֆրանսահայ գաղութը չորդեգրէ քանի մը տասնեակ սան – սանուհիներ, ուսումնատենչ չքաւոր հայ զաւակներու ուսման թոշակը վճարելով:

Ճեմարանին վերոյիշեալ տեղեկագրին մէջ անհատական նուիրատուներու ցանկին մէջ, մի միայն մէկ Հայուհիի մը անունը կայ ամբողջ Ֆրանսահայ գաղութին մէջ:

Ֆրանսահայ գաղութ: Ի՞նչ կ'ըսէք ատոր: Դրամը այսքան ալ եսասէր է դարձուցած մեզ:

Դժուա՞ր է միթէ տարեկան քանի մը հազար տրամադրել սան մը որդեգրելով չքաւոր հայորդիի մը դպրոցական սակը հոգալ:

Ֆրանսահայ այսքան ընտանիքներ չեն ունեցած միթէ Մեծ Սպանդին նահատակներ: Անոնք նահատակի արեան ի յիշատակ, գէթ ամէն ընտանիք որդեգրելով մէկական սան, ազգին կը նուիրեն զարգացած զաւակներ: Լաւագոյն մէկ միջոցը նիւազ ռնրածին Թուրքէն վրէժ առնելու:

Ջանանք կանգուն պահել մեր լոյսի հիմնարկները: Ունենանք հարուստ սրտեր: Անօթի չենք մնար:

Իմաստունը կ'ըսէ.—

— Ան որ շատ ժողվեց, չաւելցաւ,

— Իսկ ան որ քիչ, չպակսեցաւ:

Հ. Օ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ.—

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Ջարդը, աքսորը արդէն շատոնց վերջացած էին. վերապրողները՝ հիմա արձակ – համարձակ կ'երթեւեկէին քաղաքէ գիւղ, գիւղէ – քաղաք: Անոնցմէ շատեր աղաներու լուծէն ազատած, այժմ կ'աշխատէին իրենց հաշւոյն եւ կամ օրինաւոր վարձատրութեամբ: Իրեն ի՞նչ կը մնար ընել. քիչ մըն ալ համբերել, տոկալ, չէ՞ որ յոյսի եւ լոյսի ճամբաները սկսած էին բացուիլ, հորիզոնը օր աւուր կը պայծառանար:

«Ո՛չ, երթալս ճիշդ չէ, մնալս է ճիշդը» կը տրամաբանէր ինքն իրեն:

Իր մեկնելու լուրը զարմանալի արագութեամբ տարածուեցաւ գիւղին մէջ. «Ջլֆօն պիտի երթայ». ինչո՞ւ: Զարմանալի եւ անսպասելի՝ բոլորին համար: Առաւօտուն՝ սովորականին պէս աղան իր պաշտօնատեղին տանելէ ետք դաշտ գնաց՝ մշակներուն քով: Անոնք, ամէնքն ալ յանկարծ դադրեցուցին իրենց աշխատանքը, ու, լուռ, անխօս՝ իրարու երես նայեցան: «Ի՞նչ կայ, չար բան մը պատահած է եւ կամ քէնոտա՞ծ էք իրարու հետ»: «Ո՛չ» պատասխանեցին միաբերան: Նոյն պահուն, Մարօ Պաճին կախ երեսով մօտեցաւ իրեն, միւսներն ալ հետեւելով անոր շրջապատեցին զինք: «Քիրվա Ջլֆօ (կնքահայր), իմացանք, որ պիտի մեկնիս. ցաւալի է, շատ ցաւալի... Այսքան ատեն մեզի հետ եղար, քեզմէ չարիք չտեսանք, այլ՝ ընդհակառակն: Տե՛ս, հոս ճահիլ հարսեր կան, հասած աղջիկներ կան, օր մը անոնց դէշ աչքով չնայեցար. բոլորիս տէր ու պաշտպան եղար: Կը խորհէինք, կը մտածէինք՝ թէ Աստուած այս մարդը մեզի օգնական ղրկած է: Հիմա, ի՛նչ գիտնամ, կ'երթա՛ս...» Ու, թեզանիքներովը սրբեց իր թարթիչներուն վրայ լճացած արցունքները:

Մարօ Պաճիին սրտառուչ խօսքերը խորապէս յուզեցին զինք: Այո, ճիշդ էր, իրաւ էին անոր ըսածները: Զար, նախանձոտ այլ մանաւանդ վայրենի մարդոց շրջապատին մէջ կ'ապրէին, Հայ մը չէր կրնար Հայը պաշտպանել, իսկ իբրեւ Քիւրտ՝ իր կարողութեան սահմաններուն մէջ պաշտպանած էր զանոնք: Իսկ հիմա՝ պիտի մեկնէ՛ր... Այս խեղճերը իրաւունք ունէին տրամելու, նոյնիսկ՝ լալու...

– Մարօ Պաճի, բարեկամներ, իմ ալ ցաւս խոր է ու անիկա աւելի պիտի խորանայ երբ բաժնուիմ ձեզմէ: Դուք, բոլորդ, իմ վրայ Քրտու աչքով չնայեցաք, զիս յարգեցիք իբրեւ մարդ, իմ մասին չափազանցուած գովասանքներ շռայլեցիք ամէն տեղ: Եթէ այսօր Ջըլֆօն Ջլֆօ է, այսինքն փնտռուած մէկը, տիրկա ձեր բոլորին շնորհիւ: Բայց Մարօ Պաճի, քոյրս, բաներ կան՝ որոնց հարցումն ու պատասխանը դժուար է տալ..»

«Կը տեսնէ՞ք սա դիմացի ծառը, որուն բունէն մինչեւ վերի ճիւղերը փաթթուած է բաղեղը... Ծիշդ ատոր պէս, իմ ալ ոտքերէս մինչեւ գլուխս ուրիշ տեսակ բաղեղ մը փաթթուած է, որմէ չեմ կըրնար ազատիլ, եթէ հոս մնամ, թէեւ այդ բաղեղը ես ի՛մ տխմարութեամբս փաթթեցի իրանիս:

Իր շուրջիններըը նշմարեցին, որ անոր աչքերն ալ արցունքոտած էին:

Ձեռքը դրաւ քովը կանգնած պատանիի մը ուսին, շեշտակի նայելով անոր աչքերուն. «Մեսրոպ, մանչս, եթէ ես մեկնիմ, այս «էպքէթէք»ներու տէրն ու պաշտպանը դուն եւ քեզպէսները պիտի ըլլաք: Քաջ եղէք, մի վախնաք Քրտու Թուրքի լաճերէն» ըսաւ ու երեսը շուռ տուաւ իր լացը չցուցնելու համար:

Ի՞նչ ըրած էր այս մարդը, ի՞նչ ծանր մեղք գործած էր,– կը խորհէին բոլորը՝ այնքան վճռական եւ դառնացած կը խօսէր ան: Երկար ատեն անոր հետ աշխատելով հանդերձ որեւէ բան չէին նըշմարած: Գիւղացի կամ դրացի Թուրքերու եւ Քիւրտերու հետ երբեմն բաւական լուրջ խնդիրներ ու վէճեր ունեցած էր, եւ սակայն, քաջ գիտէին, որ ան անոնց սպառնալիքներէն չէր վախնար:

Հապա ինչո՞ւ... Ահա մեծ եւ խորհրդաւոր հարցականը, որուն լրիւ պատասխան մը գտնելը դժուար էր:

Գլխահակ բաժնուեցաւ անոնցմէ եւ տուն վերադարձաւ: Բազմատեսակ մըտքեր ու մտմտուքներ գիրար կը հրմըշտըկէին իր գանկին մէջ:Ոչ: Ելք մը պէտք էր գտնել այս անօրինակ մղձաւանջէն ազատելու համար: Տնեցիները, բոլորն ալ կարծես կը վախնային իրեն հարցնել թէ ե՞րբ պիտի մեկնէր: Ինքն ալ անոնց ոչինչ կ'ըսէր, միայն պատանի Ահմէտ-Համտին էր, որ միշտ իր փէշերէն կախուած, երբեմն ժպիտով, երբեմն լացով կ'աղաչէր, որ իր մեկնելու որոշումը բեկանէր, մնար:

(Շար.– 38)

ՃԱՆՁՆԱՆՔ ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

ԱՐԱՔՍ

Կովկասի եւ Փոքր Ասիոյ ամէնէն մեծ գետերէն է Արաքսը: Անոր երկայնքը 1072 քիլոմեթր է, աւազանի տարածութիւնը՝ 102 հազար քառակուսի քիլոմեթր: Հին ժամանակներէն ի վեր Արաքսը կեանք տուած է իր հրջապատին՝ պարգեւելով կանաչութիւն եւ զովութիւն: Ըստ հին կտակարանի, դրախտի չորս գետերէն մէկը եղած է ան եւ կոչուած Գիհոն: Արաքսը Հայոց մայր գետն է, ինչպէս Վոլգան Ռուսերու, Գանգէսը՝ Հնդիկներու, Նեղոսը՝ Եգիպտացիներու համար: Ան հայկական բնաշխարհի, հայկականութեան խորհրդանիշներէն է (ինչպէս Արարատը, Արագածը, Սեւանը, «Կռունկ» երգը): Անով ներշնչուած են հայ բանաստեղծները, գրողները, ժողովրդական երգիչները: Լայն ժողովրդականութիւն կը վայելեն Ռ. Պատկանեանի «Արաքսի արտասուքը» բանաստեղծութիւնը եւ անոր բառերով ստեղծուած երգը.

Մայր Արաքսի ափերով
Քայլամոլոր գնում եմ,
հին – հին դարուց յիշատակ
Ալեաց մէջը պտրում եմ···

Ժողովուրդը երգի վերածած է նաեւ Յովհ. Յովհաննիսեանի «Արազն եկաւ լափին տալով» բանաստեղծութիւնը.

Ա՛յ իմ Արազ, ջուրըդ վարար,
Սիրուն եարիս եարաբ տեսա՞ր,
Ես չհասայ իմ մուրազին,
— Արա՛զ, եարաբ կարօտս առա՞ր···

Յիշենք նաեւ Րաֆֆիի «Սամուէլ» վէպի «Արաքսի որոգայթները» գլուխը, Ղ. Ալիշանի «Հայոց աշխարհիկ» բանաստեղծութիւնը, «Արազը հեչտացել ա» ժողովրդական երգը, կարգ մը աւանդութիւններ ու զրոյցներ: Աւանդութիւններէն երկուքը կը գտնենք Ս. Ղանալանեանի «Աւանդապատում» գրքին մէջ: Ահա անոնցմէ մէկը.

Օտար առեւանգիչը կը փախցնէ հայ երիտասարդի մը սիրած աղջիկը: Տղան կ'երթայ զինք ազատելու: Երկար որոնումներէ ետք ան կը գտնէ իր սիրած աղջիկը առեւանգիչի գրկին մէջ: Տեղն ու տեղը կը սպաննէ առեւանգիչը եւ կ'ազատէ աղջիկը: Վրայ կը հասնին բռնակալին ծառաները եւ կը սպաննեն թէ՛ տղան, թէ՛ աղջիկը: Տեսնելով, որ զաւակը կ'ուշանայ, տղուն մայրը ճամբայ կ'ելնէ զինք փնտռելու եւ տղան ու հարսնցուն սպաննուած կը գտնէ: Վշտահար կ'իյնայ դիակներու վրայ եւ կ'աւանդէ հոգին: Կ'ըսեն թէ Արաքս գետը գոյացած է սպաննուած տղուն, անոր սիրած աղջկան եւ մօր թափած արիւն – արցունքներէն, որոնք հազարաւոր աղբիւրներ դարձած են եւ վար իջած Հայոց լեռներէն:

Արաքսը սկիզբ կ'առնէ 3300 մեթր բարձրութեան վրայ՝ Բիւրակնի բարձրաւանդակի (Արեւմտահայաստան) աղբիւրներէն: Արաքսը ճամբուն վրայ կը ճեղքէ Հայկական Պարը, կ'անցնի Բասէնի դաշտով, Կաղզուանի կիրճով (պատմական Երասխաձորը, որ կը հասնի մինչեւ հազար մեթր խորութեան), Արարատեան դաշտով: Կուր – Արաքսեան դաշտավայրին մէջ կը միախառնուի Կուր գետին եւ կը թափի Կասպից ծով: Գլխաւոր վտակները Արաքսի մէջ կը թափին ձախէն, ատոնք են՝ Ախուրեանը, Մեծամօրը, Հրազդանը, Ազատը, Վեդին, Արփան եւ Որոտանը:

Հակառակ իր ջրառատութեան (տարեկան հոսանքը՝ 7 միլիար խորանարդ մեթր), Արաքսը կը նմանի լեռնային գետի: Մեծ մասամբ սրընթաց կը հոսի, քարքարոտ հունով, յառաջացնելով բազմաթիւ սահանքներ: Շատ պղտոր է եւ պարբերաբար վարարումներ կ'ունենայ: Պատահականութեան արդիւնք չէ, որ Արաքսը համարուած է Հայաստանի ու հայ ժողովուրդի ուժի, ազատաբաղձութեան ու ըմբոստութեան խորհրդանիշ: Վիրգիլիոսի վկայութեամբ, Արաքսը կոչուած է «Կամուրջներ չհանդուրժող» գետ:

Արաքսի ջուրերը շատ տիղմ կը տանին լեռներէն: Իր տղմոտութեամբ Արաքսը աշխարհի երկրորդ գետն է՝ Նեղոսէն ետք:

Հայկական աղբիւրներու մէջ Արաքսը կոչուած է նաեւ Երասխ, Արազ: Արաքս անունին շուրջ բազմաթիւ ստուգաբանութիւններ կան: Ըստ Հ. Աճառեանի՝ ան առնչութիւն ունի ԽՓԵԼ, ԽԼԵԼ բայերու հետ: Յունարէն Արախէս, Արախիս ձեւերը կը նշանակեն ԱՂՄԿԵԼ: Ոմանք ալ Արաքս անունը կը կապեն ԱՐԱԳ բառին: Արաքս անուան եբրայական Գիհոն ձեւը կը նշանակէ ՑԱՐՁԱԿՄԱՄԲ ՀՈՍԻԼ: Կան նաեւ ժողովրդական ստուգաբանութիւններ: Ըստ Խորենացիի՝ Արամայիս իր բնակութեան համար տուն կը շինէ գետի ափին, բլուրի մը վրայ եւ իր անունով կը կոչէ Արմաւիր, իսկ գետին անունը իր թոռան՝ Երաստի անունով կը դնէ Երասխ: Ահա աւանդութիւն մը եւս: Հայոց Արաքս թագաւորը Պարսիկներու դէմ պատերազմելու առեն կ'իմանայ, որ կը յաղթէ, եթէ երկու գեղեցիկ կոյսեր զոհ մատուցանէ աստուածներուն: Խնայելով իր աղջիկներուն՝ թագաւորը կը զոհաբերէ իր հպատակներէն մէկուն աղջիկները: Ասոնց հայրը ժամանակ մը իր մէջ կը խեղդէ զայրոյթը, սակայն երբ յարմար առիթը կը ներկայանայ, կը սպաննէ թագաւորին աղջիկները և կը հեռանայ երկրէն: Բօթը լսելով Արաքս թագաւոր կը նետուի Հալմոս գետը, որ այդ օրուընէ իր անունով կը կոչուի Արաքս:

Արաքս անունը, անշուշտ, կապ ունի Արարատ, Արագած, Արածանի, Արմաւիր, Արցախ, Արմէն եւ այլ հայկական բառերու հետ, որոնց սկիզբի ԱՐ մասնիկը ամենայն հաւանականութեամբ կը ծագի Արա կամ Արամ անուններէն:

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ Հայ Կեդրոնին մէջ, Յուլիս 12ին, տեղի ունեցած է Տարեց քաղաքացիներու Միութեան առաջին հաւաքոյթը: Բացումը կատարած է Գ. Խանճեան շեշտելով որ զուտ հայկական այդ Միութեան կրնան անդամակցիլ Միացեալ Նահանգներու մէջ բնակող բոլոր Հայերը, առանց յարանուանական խտրութեան: Միութիւնը ունի 125 անդամ: Ամերիկեան Տարեց քաղաքացիներու վարիչ պատասխանատու Տիկ. Ռութ Ֆաքս հիացումը յայտնած է որ Միութիւնը կարճ ժամանակուան մէջ կազմակերպուած վիճակ մը կը պարզէ: Կեդր. Վարչութեան պատասխանատու Քլիֆըրտ Հալիտէյ իր գոհունակութիւնը յայտնելէ ետք ըսած է, թէ Միութիւնը հրաւիրուած է լիրաւասու ձայնով մասնակցելու Ամերիկեան Տարեց քաղաքացիներու պատգամաւորական ժողովին, որ պիտի գումարուի Ուաշինկթընի մէջ: Միութեան նախագահ Նորայր Մամեան խօսք առնելով նշած է, թէ կառավարութիւնը կը գնահատէ եւ բարոյապէս ու նիւթապէս կ'օժանդակէ տարեց քաղաքացիներու միութիւններուն, հետեւաբար կոչ ըրած է ջանք թափելու եւ կրկնապատկելու անդամներուն թիւը: Ապա հիւրերը դիտած են ցուցադրուած հայկական ձեռային աշխատանքները:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ս. Քառասնից Մանկանց վարժարանի հանդիսասրահին մէջ, Յունիս 28ին, հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ՝ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեանի, տեղի ունեցած է Ազգ. Սուրէն Խանամիրեան վարժարանի տարեվերջի հանդէսը: Առաջին մասին մէջ, աշակերտները ներկայացուցած են պարային պատկեր մը՝ «Պետիկն ու գայլը»: Ապա, Ծաղիկ դասարանի 13 աշակերտները վարժարանի տնօրէն՝ Ե. Էլոյեանի եւ մանկապարտիզպանուհի Մ. Ունճեանի ձեռամբ ստացած են իրենց վկայականները: Բ. բաժնին մէջ, աւարտական դասարանէն Ա. Հատիշեան իր եւ ընկերներուն անունով կարդացած է շնորհակալութեան գիր մը: Խօսք առած է նաեւ տնօրէնը՝ ընկ. Էլոյեան հուսկ՝ առաջնորդ եպիսկոպոսը:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Ազգ. «Աբգարեան» վարժարանի շրջափակին մէջ, Յուլիս 4ին, տեղի ունեցած է ազգային վարժարաններու ուսուցիչներու հանդիպումը, առաջնորդ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեանի հրաւէրով: Ներկայ եղած են մօտ 200 ուսուցիչներ: Խօսք առնելով Արամ Եպիսկ. գնահատած է ուսուցիչներու աշխատանքը եւ չեշտած. «Այս հաւաքոյթը յարգանքի պարզ բայց խորունկ արտայայտութիւն մըն է Ազգ. Իշխանութեան կողմէ մեր դպրոցներուն սիւնը կազմող ուսուցչական կազմերուն, որոնք հայ դպրոցին կեանքը առաքելութեան վերածող մշակներն են: Ուսուցիչներու անունով խօսք առնելով «Աքսոր Գասպարճեան» վարժարանի տնօրէն Անդրանիկ Ուրֆալեան շնորհակալութիւն յայտնած է առաջնորդին եւ Ազգ. Իշխանութեան:

ՄՈՆՐԷԱԼԻ մէջ Յունիս 21ին եւ 22ին կատարուած են Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ շաբաթօրեայ վարժարանի եւ ամէնօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսները:

ՎԱՆՔՈՒՎԸՐԻ մէջ, Յունիս 28ին տեղի ունեցած է Հայ Մշակութային Միութեան շաբաթօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը:

ԶԵԿՈՅՑ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՀՐԱՄ ԱՊՏԱԼԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Շնորհապարտ զգացումներով կը հաղորդենք, թէ բանաստեղծ, վաստակաւոր կրթական մշակ Պր. Վահէ–Վահեան, Պէյրութէն, Հ. Բ. Ը. Միութեան մօտ վերջերս հաստատեց Վահրամ Ապտալեան Հիմնադրամը, սկզբնական 60.000 տոլար գումարով, յաւերժացնելու համար քաջցըր յիշատակը իր վաղամեռիկ զաւկին, որ ինքնաշարժի ահաւոր արկածի մը զոհը եղաւ աւելի քան չորս տարի առաջ:

Նուիրատուութեան 50.ԼԼԼ տոլարը թողօնն է եղերաբախտ Վահրամին, իսկ 10.000 տոլարը գոյացած է Պր. Վահէ – Վահեանի «Յուշարձան Վահրամիս» քերթողագրքին հասոյթէն եւ մանաւանդ բարեկամներու եւ գրասէր ազգայիններու սրտաբուխ նուէրներէն:

Այս առթիւ կարեւորութեամբ կը յայտնենք, որ բազմավաստակ կրթական մշակին նախկին աշակերտներուն ազնիւ նախաձեռնութիւնը՝ նուիրահաւաքով մը ուռճացնելու Վահրամ Ապտալեան Հիմնադրամը, կը շարունակուի: Համաձայն հայ մամուլին մէջ լոյս տեսած «Կոչ»ին, բոլոր նուէրները պիտի աւելնան Հիմնադրամին մայր գումարին վրայ:

Հիմնադրամին տարեկան զուտ եկամուտը պիտի յատկացուի իբրեւ կրթաթոշակ հայագիտութեան մէջ մասնագիտացումի հետամուտ ուսանողներու եւ կամ հայագիտական բովանդակութեամբ հայերէն կամ օտարալեզու ուսումնասիրութեանց հրատարակութեան:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Վահրամ Ապտալեան Հիմնադրամը ծնունդն է Հայ Գրի եւ Դպրոցի հանրածանօթ սպասարկու Վահէ – Վահեանի անխորտակելի ոգիին. պերճախօս ձեռնարկ մը, որ պիտի հանդիսանայ գեղեցիկ եւ մնայուն յուշարձան մը հէք Վահրամի յիշատակին:

ԴԻՒԱՆ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ
Նիւ Եորք, Ն. Ե.
Յուլիս 22, 1980

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՈՒ ՎՐԱՅ

Կմախքներու երեւոյթով, հեղհեղէ ուրիշներ ալ մօտեցան:

– Աղբեր ջան, որ Վարդաձոր երթաս, գնա Մղտեսի Սարգիսին տունը, ըսէ մշակներուն, որ Հողդարի արտը կէսվարմնաց: Պէքիրի մարդերը բռնեցին զիս, էստեղ ձգեցին: Ըսէ՛, թող երթան վարը թէմամցնեն:

Խալֆան իր շուրջը փոթորիկ մը ըզգաց: Անապատի խորհուրդով լեցուն աւազէ չինուած բլուրի մը պէս կ'ըսես ինքն իր վրայ պիտի փլէր: Խօսողները՝ հազարամեայ քարերու մէջէն դուրս ելած ոգիներ ըլլային կարծես:

– Դուք ո՞վ էք, աղբրտիք,– հարցուց խալֆան:

– Ես՝ Վարդաձորի սափրիչն եմ: Պէքիրի մարդերը ճամբան բռնեցին զիս, էշըս գողցան ու զիս ալ էստեղ ձգեցին: Լսող չկայ, խօսող չկայ: Որ յանցաւոր ենք՝ կ'ուզենք կառավարութեան բանտը երթալ:

Միւսը՝ նոյնպէս Վարդաձորցի, տիրացու Մինասն էր, աւելի հանդարտ ու բանիմաց դէմքով: Տիրացու Մինաս մատնութիւնով բերուած ու գնտան ձըգուած էր, որպէս թէ՝ գիշերով անոր դըռնէն փէտայի դուրս ելած էր:

– Չէ, աղբեր ջան, էդ գիշեր դուռը բաց ձգուած է եղեր ու դուրս ելած էր լուծքի եզներէնմէկը,– կ'ըսէր տիրացուն:

– Աղբրտիք, ես ինքս ալ կալանաւոր մ'եմ: Անունս՝ խալֆա Մակար: Աչկերտըս բանտ դրին, զիս ալ կը պահեն, որ վաղը ձիերուն ախոռ սկսիմ շինել,– ըսաւ խալֆան՝ աչքը նորէն իր շուրջի սիւներուն ու առաստաղի քարերուն յառելով:

Այո՛, այո՛, նախկին Եկեղեցեաց Գաւառէն շատ հեռու չէին: Խալֆան, իր անըստոյգ ու փոթորկոտ մղձաւանջին մէջ գիտի մը հաճելի տպաւորութեան տակ էր: Կը կարծէր, որ գտած էր «Թագաւոր Թագաւորաց» Տիգրան Բ.ի շինած մեհեաններէն մէկը: Գիտէր, որ Տիգրանի հայրը՝ Արտաշէս Աշխարհակալ, յարձակած էր Յոյներու վրայ ու իր աւարին հետ բերած էր անոնց աստուածները: Տիգրան՝ Աթենասի համար մեհեան շինեց «ի Թիլն Աւանի»: Իմաստուն ծաղրածուն՝ այս անգամ քարի մը վրայ հեծած՝ կը թերթէր Խորենացի, Ագաթանգեղոս ու Փաւստոս, որ լաւ գիտէր խալֆան՝ Հայաստանի բոլոր քարերուն պէս:

Խալֆան կ'ուզէր հաւատալ, որ դուրսը ճահիճին մէջ ինկած քարը Մեծն Ներսէսի գերեզմանաքարն էր, սպիտակ մորուսով, խոշոր, բարի աչքերով, թուխ ամպերուն մէջէն դուրս նայող սուրբը յիշեցնող: Այո՛, այո՛, ըստ Փաւստոս Բիւզանդացիի···

Խալֆան կ'ուզէր հարցնել բանտի կալանաւորներուն. անոնք թերեւս նոր բան մը աւելցնէին իր այնքա՜ն գեղեցիկ ենթադրութեան վրայ:

– Աղբրտիք, թերեւս գիտնաք, ի՞նչ տեղ է էստեղ:

– Բանտ է, է՛,– զարմանքով ձայն տըւաւ սափրիչը:

Մարտիկ՝ սիւնին մօտ կեցած՝ կը հիանար իր վարպետին հետաքրքրութեան վրայ:

Խալֆան բոլորովին կը փոխուէր, կորով եւ ուժ կը ստանար, երբ աւերակներուն մէջ էր ու քարերու մասին կը մտածէր: Հրդեհ առած մեհեանի մը ոսկեձոյլ կուռքին պէս անտարբեր կ'ըլլար: Տոպրակը կռնակին՝ Հաճի Մուսայի գիւղէն չուտով դուրս ելլող, Պէքիրին ու կնոջը աղերսող ու չուարող խալֆան չէր կարծես: Աւերակներու մէջ, դարերէ իջած ոգի մը կը դառնար:

– Խալֆա,– ձայն տուաւ տիրացուն,– Թաթոս վարժապետը տեղեկութիւններ կրնայ տալ: Ան հիմա քնացեր է: Հմուտ մարդ է. Նարեկը հինգ մատերու պէս գիտէ:

– Արթնցուր, արթնցուր. ան թերեւս հետաքրքիր բաներ ըսէ: Աղբեր, Հայոց Աշխարհի քարերը բերնուց գիտեմ, սակայն էստեղ առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ···

– Ի սէր Աստծու, խալֆա, թողուցէք որ վարժապետը քնանայ: Ջէվալլին գիշեր – ցորեկ քուն չունի. աչքերը քիչ առաջ գոցեց: Խեղճ մարդուն քունն ալ շնորհքով քուն չէ. մինչեւ վերջը կը խօսի ինքն իր դէմ,– մէջ ինկաւ տարեց կալանաւորը:

(Շար.– 124)

(Շար. Ա. էջէն)

որ աւելի քան տարի մըն է, առանձին մարդ մըն էր, որ կրնար խորհրդածել «մեծ»երու բարեկամութեան կամ իր բարեկամներուն «մեծութեան» վրայ: Մնացեալը պատմութեան կը պատկանի:

×

Թեհրանի մէջ, ուր հակաֆրանսական արտայայտութիւնները կը շատնան եւ Ֆրանսա ուղղակի թիրախ դարձած է քննադատութեան (կը պաշտպանէ Պախթիարը) նախարարապետութեան կամաւոր թեկնածու մը մէջտեղ ելած է, որ ուրիշ մէկը չէ եթէ ոչ այաթոլա Խալխալի: Էքելաաք օրաթերթը կը խորհի թէ միակ թեկնածուն է որ կրնայ ժողովին միաձայն հաւանութիւնը առնել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԹԵՖԱՆ ՌԷՃԻԱՆԻ, 33 տարեկան, զաւակը ծանօթ արուեստագէտ Սերժ Ռեճիանիի, անձնասպան եղած է: Կը կարծուի թէ սիրային ցաւ մը ունէր եւ հաւանաբար հոգեկան ծանր վիճակ մը, որ նոյնիսկ մոռցնել տուած է իրեն իր երկու զաւակները: Սրտի տագնապի մըն ալ զոհ գացած է ծանօթ դերասանուհի՝ Կապի Սիլվիա, 60 տարեկանին:

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԻՆ, Ֆրանսայի թըղթատարը նոր յաւելումներ կ'ընէ: Նամակները 1,30էն կ'անցնին 1,40ի եւ «դանդաղ»ներն ալ 1,10էն 1,20:

ՄԱՐՍԷՅԼ. – Այրի Տիկին Արտեմ Աւետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ցոլինէ Աւետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վերժին Լաֆթճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան, Պալպալեան, Նիկողոսեան, Այնայիւս, Մնացականեան, Վարդեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, տաքրոջ, հօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՒԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 29ին, 76 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 30ին, ժամը 16.30ին Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Ռոքըվէռի գերեզմանատունը:

Մահազդը չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՑԱՒԱԶ. – Մեր ցաւակցութիւնները Աւետեան, Նիկողոսեան եւ Վարդեան ընտանիքներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յակոբ Մխիթարեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Պարսամ Թէրզեան կը նուիրեն 100 Ֆր. Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կայան կը մեկնին Օգոստոս 3ին եւ կը վերադառնան Օգոստ. 30ին: Փարիզի խումբը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 7.30ին, Փորթ Տ'Օրլէանէն:

A. A. A. S.

L'Association Arménienne D'Aide Sociale informe les familles désireuses de se rendre à l'étranger que ses établissements peuvent accueillir, notamment en période estivale, les personnes âgées qui ne peuvent supporter les voyages.

Pour tous renseignements, prière de contacter le 878-02-99.

×

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող ընտանիքներու, թէ իր Հանգստեան Տուները պատրաստ են ընդունելու ամառնային շրջանին այն տարէց անձերը, որոնք չեն կրնար դիմանալ երկար ճամբորդութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերակցութեան:

Հեռաձայն՝ 878 – 02 – 99:

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Նախաձեռնութեամբ ու մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ Փարիզի Հայ Նախկին Ռազմիկներու ու Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեանց անդամներու,

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26-ԷՆ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 9

Ռազմիկներ ու նախկին դիմադրականներ ինչպէս նաեւ բոլոր բարեկամներ ու համակիրներ սիրով կը հրաւիրուին մասնակցիլ ու վայելել հայրենի ոսկի աշունը, տեսնել Մայր Հայրենիքի հոյակապ իրականացումներն ու վերանորոգուիլ հայկականութեամբ:

Մեկնում Փարիզ ու Մարսէյլ քաղաքներէն ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 26ի ԱՌԱՒՕՏ
Առաջին կարգ ու բացառիկ գին 3500 ֆր.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
ՄԱՐՍԷՅԼ. — ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ հեռ. 93.24.01
ԵԴՈՒԱՐԴ ՇԷՀՐԵԱՆ հեռ. 66.24.25
ՓԱՐԻԶ. — ԾԵՐՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ հեռ. 241.57.77 եւ 274.27.20
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍԱՐԱՖԵԱՆ հեռ. 878.08.96

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ
Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդր. Վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 – 26
Քլամառի անտառին կից մարզարանի դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան երկու հարիւր սկաուտներ եւ արենոյշներ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը իր սկաուտներու շարքին կը հրաւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան պատանիներ, բանակումին մասնակցելու որպէս դիտող եւ առանձին խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մինչեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանագրութեան համար
ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ՝ 824.63.89
ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.
ՀՐԱՉ ՍԻՍԵՌԵԱՆԻ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes

14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1ère CLASSE — PENSION COMPLETE

départ :	retour :
5e voyage — 13 SEPTEMBRE	28 SEPTEMBRE 4300 F.
6e voyage — 1er OCTOBRE	16 OCTOBRE 3800 F.

×

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.
2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.
3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Չորեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55
Վալանս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —Ալֆորվիլ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 – 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթարանէն մինչեւ պաքալօրէայի Պէ. Սէ. Տէ. բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեան համար դիմել Տնօրէնութեան՝

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Baccalauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN
26, Rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. : 534-68-28

LA CAPPADOCE

YORGANTZ
1980 Long-Play
A PARU

en vente à

Paris — Palouyan 9 rue de Trévise 75009 Paris
Clamart — Télé Condorcet 175 av. J.-Jaurès Clamart
Lyon — Restaurant Tamar 5 rue Ferrandière 69002 Lyon
Marseille — Eglise du Prado 339 av. Prado 13008 Marseille
Nice — Philips (Arthur Ikedjian) 29 av. St. Augustin 06200 Nice
et à l'étranger — USA, Canada, Liban, Egypte, Syrie

LA CAPPADOCE

SOUHAITE DE BONNES VACANCES A SON AIMABLE CLIENTELE ET L'INFORME QU'ELLE SERA FERMEE DU 3 AOUT AU 3 SEPTEMBRE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Ֆարիս Նալպանտեան իր ամուսնոյն Վահան Նալպանտեանի յիշատակին 200 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին, անոր յարատեւման համար:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Թադէոս Պապանեան Պոլսոյ նահատակաց յիշատակին 200ական Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ – Մուրատ վարժարանին, Դպրոցասէրին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

Հ. Բ. Ը. Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՁՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ՝ ԼՕԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան Մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի բերմամբ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերիական իրաւավիճակով Ընկերակցութեան Գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ Օգոստոս 18էն Սեպտ. 7ը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(12,14, Rue St. Bazile)
ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

La Maison de la Culture Arménienne de Marseille est fermée du 1er au 31 Août.

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Կեդր. Վարչ. Ժողովը այսու կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 67րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի Ուրբաթ, Հոկտ. 31, 1980 երեկոյեան ժամը 5ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Պուէնոս Այրէսի Կեդրոնին մէջ, 1322 Աւէլվէտօ փողոց, Պուէնոս Այրէս, Արժանթին:

Ներկայս 67րդ Ընդհ. Ժողովին համար խրատուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խընդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թըւականին եւ կամ ամէնէն ուշը մինչեւ 1980 Հոկտ. 8, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհ. տնօրէնին կամ ղանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին.—

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
628 Second Avenue, New York, N.Y.10016

ՕՐԱԿԱՐԳ.— 1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1979 տարեշրջանի ընդհ. տեղեկագրի: 2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1979 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան: 3. Մասնակի ընտրութիւն Կեդր. Վարչ. Ժողովի: 4. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի: 5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ: 6. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի
Նախագահ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ր. Ք. ԿՐԵԿՐԻ

1980 Մայիս 6
Նիւ Եորք, Նիւ Եորք